Duroy

1668

43444/B
A. XXX. d
REGIUS
Warren 30/10/10.

24823

a 1213.5

1598-1679

HENRICI REGII
ULTRAJECTINI
MEDICINA,
ET
PRAXIS MEDICA,

Medicationum exemplis demonſtrata.

EDITIO TERTIA,

Prioribus multò locupletior & emendatior.

TRAJECTI ad RHENUM,
Ex Officinâ THEODORI ab ACKERSDIJCK,
CIↃ IↃ C LXVIII.

24823

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

NOBILISSIMIS,

Ampliſſimis, & Prudentiſſimis

VIRIS,

D. D. COSS.

ET

SENATORIBUS

Inclytæ Civitatis

ULTRAJECTINÆ S.

QUum primùm ad Profeſſionem Medicam Veſtro Decreto fui vocatus, id negotii mihi tum temporis datum credidi; ut brevem, facilem, & utilem, pro virili, ad Artem noſtram Auditoribus oſtenderem viam. Idque facilè obtineri poſſe ſperavi, ſi ſuperfluis amputatis, & ob-

ſcuris dilucidatis, ſola neceſſaria & ſufficientia totius Medicinæ præcepta, accurato ordine, abſque ullis verborum & inanium diſputationum ambagibus, perſpicuè proponerem, eorumque uſum exemplis oſtenderem. Ubi enim, demtis ſupervacuis & heterogeneis, ſola neceſſaria methodicè proponuntur, neceſſariò juſta oritur brevitas, quæ ablatis difficultatibus facilis; & tandem, propoſitis exemplis, etiam utilis evadit. Tentarunt hoc ante me Viri multi, ingenio præſtantiſſimi. Verùm, quod pace ipſorum dixero, propter obſcuriorem ſuam philoſophandi rationem, non ſatis feliciter id hactenus præſtitiſſe videntur. *Multum egerunt*, inquit Seneca, *qui ante nos fuerunt; ſed non peregerunt. Multum adhuc reſtat operæ,*

mul-

multumque reſtabit. Neque ulli nato, poſt mille ſecula, præcidetur occaſio, aliquid adhuc adjiciendi. Cum itaque, jam à paucis annis, major in Philoſophia lux, hoc beato noſtro ſeculo, per principia quædam antiqua, clara, facilia, ubivis obvia; & unica nunc accuratiùs in uſum revocata, clariſſimè affulſerit; multo felicius id hac tempeſtate tentari poſſe exiſtimans, manum operi admovi: Ac univerſam Medicinam ad valetudinis Cognitionem & Curationem, quæ unica ſunt Medici officia, methodicè revocavi. Cognitionem phyſiologicam commentario, ex Philoſophia mea naturali, quantum opus eſſe videbatur, repetito, paſſim declaravi & illuſtravi. Difficiliorum morborum ac ſymtomatum facilem & intelligibilem ra-

tionem reddidi. Eorumque medelam, haud operoſam, ſufficientem tamen, explicui. Obſcuriſſimas Medicamentorum facultates explanavi. Medicationibus præcepta Medica dilucidavi. Et, ut verbo abſolvam, omnia univerſæ noſtræ Artis myſteria, etiam abditiſſima & difficillima, perſpicua & facilia reddere tentavi. Attamen, ſi quis omnes difficultatum ſcrupulos nondum ex eâ planè ſublatos exiſtimet; illi ego, ut haud magnopere adverſor, ita magnam ſaltem eorum partem jam ſublatam, & majorem indies hac methodo ſublatum iri, certò confido. Principia enim illa antiquiſſima, quibus utor, ſicuti ſunt facilia, intelligibilia, & ubivis obvia, atque unica; ita magnâ cum utilitate omnibus rebus facile accommodari

dari poſſunt: ut in Philoſophiâ meâ Naturali, quâ totam rerum Univerſitatem, quanta quanta eſt, jam ante multos annos, primus ſeculo noſtro, per principiorum iſtorum claritatem, dilucidè explicatam exhibui; & ad omnes & quaſlibet liberales diſciplinas, ſed præcipuè ad Medicinam, expeditam & compendiariam viam ſtravi, oſtendere fui conatus.

Cum verò Veſtra Munificentia literarium hoc otium, quod has cogitationes mihi ſuppeditavit, quam liberaliſſimè largiatur; officii mei eſſe credidi, hanc meam qualemcûnque operam, qua in Medicinâ Univerſâ ejuſque Praxi deſcribendâ, dilucidandâ, & levandâ ſum uſus, Vobis chariſſimæ & antiquiſſimæ meæ Patriæ Patribus, in æternum humillimæ obſervantię, & officioſæ

gra-

gratitudinis, teſtimonium, cum debitâ veneratione, conſecrare, & ad Favoris & Patrocinii veſtri aram ſuſpendere. Hanc itaquè ut benignâ manu accipiatis, & me, dum omne ſtudium & vitam Medicinæ, in Academiâ Patriâ excolendæ, unicè impendo, à malignis & iniquis malevolorum morſibus, pro Juſtiſſima Veſtra Prudentia, & Paterno Amore, quo cives veſtros complectimini, tutum & ſecurum vindicetis, etiam atque etiam rogo

Nobiliſſimæ & Prudentiſſimæ Veſtræ Amplitudini
Devotiſſimus & Obſervantiſſimus

Ultrajecti 31. Maji 1647.
Styl. Jul.

H. REGIUS de ROY
ULTRAJECTINUS.

LECTORI

LECTORI
BENEVOLO S.

DUm, abhinc annos præter propter triginta, Artem Medicam, ſub publicæ meæ Profeſsionis initium, paulò diligentius excolere aggredior, mox ſe mihi, in ipſo limine, difficultas obtulit quàm maxima. Cum enim res naturæ noſtræ adverſantes, quales ſunt morbi, eorumque cauſæ, & comites, qui vulgo ſymtomata appellantur, in quorum cognitione & curatione tota fere noſtra Ars verſatur, nec rectè intelligi, nec tradi commodè poſsint; niſi conſtitutiones actioneſque, ſecundum rectas naturæ leges ſeſe habentes, earumque cauſæ, ex primis Phyſicæ principiis rectè fuerint perſpectæ & traditæ. Cumque ea, ut vulgò proponebantur, Cimmeriis tenebris involuta viderem: ab ipſis omnium rerum primordiis corrigendis, naturalique perſpicuitati & claritati reſtituendis, res auſpicanda; rerumque omnium naturalium perſpicua & clara deſcriptio, & explicatio, ad Hominem uſque deducenda; Medicinæque traditioni neceſſariò præmittenda fuit. Teſtatus jam tùm fuerat in Diſſer-

tatione de Methodo Carteſius, hoc à ſe jam factum, & inſignia ſuorum conatuum ſpecimina, in additâ Dioptricâ & Meteorologiâ ediderat. Verùm Vir ille ingenioſiſsimus in eodem opere tum publicè ſignificavit, ſibi nullo modo permittendum, ut quicquam eorum, ſe vivo, in lucem prodiret: *addens tamen*, ea ſola, quæ in Methodo, *quaſi per jndicem*, commemoraverat, ingenioſioribus, ad ſimilia, imò vel majora, præſtanda, ſufficere. *Neceſsitate itaq; coactus, & ſpe ab ipſo datâ animatus, eò rem deduxi; ut ipſe Carteſius, viſis meis Phyſicis Cogitatis, quibus Hominem, Magnetem, Æſtum maris, totamque reliquam rerum Univerſitatem, per principia vera, clara, intelligibilia, ubivis obſervabilia, & unica, jam tum diſcripſerã, publicè in Epiſtolâ ad P. Dinetum teſtatus fuerit*, me viſâ ſuâ Dioptricâ & Meteorologiâ, *quo tempore illæ, circa annum 1637 ſolæ, cum Diſsertatione de Methodo, in lucem primùm prodierant*, eâ fuiſſe ſagacitate, ut intra paucos menſes integram Phyſiologiam concinnarim. *Jacto itaque hoc fundamento, eoque à me, hoc noſtro ſeculo, omnium primo, propalato & publicato, ſolidum totius Artis Medicæ ædifi-*

ædificium ipſi etiam primus inædificare, obſcurisſimaſque ejus difficultates, & abditiſſima ejus arcana, face rectæ rationis, ex verâ Phyſicâ petitæ, pro virili dilucidare, & in apertam lucem proferre, ac verum medicorum præceptorum uſum in Medicationum exemplis oſtendere; editiſque meis qualibuſcunque ſcriptis, cogitata mea aliis communicare, aggreſſus fui; in eoque hactenus perſeveravi. Horum autem cum ea fuerit fortuna, ut tuus benevolus favor, ea benignisſimè hactenus exceperit, omnibuſque eorum editis exemplaribus nunc rurſus emtione penitus diſtractis, me jam ad novam editionem denuo invitaverit; opus, ad incudem nunc iterum revocatum, & additamentis nonnullis auctum, rurſus in lucem produco. Quod cum à ſolo veritatis illuſtrandæ & propogandæ, alioſque juvandi ſtudio, tuiſque benevolentiæ ſtimulis, proficiſcatur; illud, pro ſolita tua æquitate, æqui bonique, ut ſpero, conſules. Vale, & laboribus noſtris favere perge.

Dabam Ultrajecti 20. Januarij,
Anno clↄ Iↄ c LXVIII, Stylo Jul.

Renatus des Cartes, in Epiſtola ad P. Dinetum; quæ reſponſioni ad ſeptimas objectiones eſt addita.

DOctor quidam Medicinæ (H. Regius), vir acerrimi ac perſpicaciſſimi ingenii, atque ex eorum numero, qui quamvis Scholarum Philoſophiam rectè didicerint, quia tamen ei non credunt, & ſunt ingenui, non ideo multum ſuperbiunt, nec ſe admodum doctos eſſe fingunt, ut aliis quibuſdam in more eſt, qui ipſâ ſunt inebriati; legit Dioptricam meam & Meteora, cum primum edita ſunt in lucem, ac ſtatim aliqua in iis verioris Philoſophiæ principia contineri judicavit: Quæ colligendo diligentius, & alia ex iis deducendo, eâ fuit ſagacitate, ut, intra paucos menſes, integram inde Phyſiologiam concinnarit.

INDEX

INDEX
LIBRORUM, CAPITUM,
rerumque præcipuarum;
quæ in his
MEDICINÆ LIBRIS
explicantur.

Liber Primus.

De Cognoſcendâ Sanitate.

Caput I.
De Medicina & ejus partibus in genere.

Medicina. Pag. 1.
Ea non eſt in Theoreticam & Practicam dividenda. 1.
Objectionum ſolutio. 1.
Mederi eſt Medicinæ finis, objectum, effectum, officium, ſcopus, & forma. 1.
Objectionum ſolutio. 2.
Quid mederi. 2.
Medicinæ partes. 2.
Earum probatio. 2.
Cognitio. 2.
Valetudo. 3.

Caput II.
De Cognitione Phyſiologica, ubi de ſanitate, partibus humani corporis, temperie bonâ, & qualitatibus.

Cognitio Phyſiologica. Pag. 3.
Vulgaris Phyſiologiæ Medicæ rejectio. 3.
Reſponſio ad inſtantiam. 3.
Res naturales, tanquam per commentarium hic traduntur. 3.
Ratio nominis phyſiologicæ cognitionis. 3.
Sanitas. 3.
Pars humani corporis. 3.
Pars inſenſibilis, & unde ea cognoſcatur. 4.
Partes inſenſibiles communiter non ſunt atomi, ſive indiviſibiles. 4.
Hæ ſunt in variis partibus variæ. 4.
Pars ſenſibilis. 4.
Continuitas propriè eſt in partibus inſenſibilibus. 4
Inſenſibilibus particulis actu ineſſe alias particulas. 5.
Inſenſibiles particulæ revera ſunt finitæ, ſed nobis ſunt indefinitæ. 5.
Partes ſtabiles. 5.

Spermaticæ. 5.
Sanguineæ. 6.
Cur partes ſanguineæ calidiores; ſpermaticæ frigidiores dicantur. 6.
Similares. 6.
Diſſimilares. 6.
Organicæ. 6.
Inorganicæ. 6.
Principes partes. 7.
Actiones noſtræ præcipuæ, ut & partes principes ſunt tres. 7.
Miniſtræ. 7.
Continentes. 7.
Contentæ. 7.
Venter. 7.
Summus. 7.
Medius. 7.
Infimus. 7.
Artus. 7.
Pars fluida. 8.
Sanguis. 8.
Ejus partes. 8.
Spiritus. 8.
Inſitus. 8.
Influens. 8.
Naturalis. 8.
Animalis. 8.
Sanitatis partes. 9.
Bona temperies. 9.
Qualitas. 9.
Qualitates præcipuæ, quæ in temperie ſunt conſiderandæ. 9.
Calor actualis. 9.
Potentialis. 9.
Frigus actuale. 9.
Potentiale. 9.
Humiditas actualis. 10.
Potentialis. 10.
Siccitas actualis. 10.
Potentialis. 10.
Tenuitas & ſubtilitas. 10.
Craſſitiés. 10.
Raritas. 10.
Denſitas. 10.
Stabilitas. 11.
Durities. 11.
Mollities. 11.
Harum cauſæ. 11.
Flüiditas. 11.
Aquoſitas. 11.
Salſugo. 12.
Oleaginoſitas. 12.
Spirituoſitas. 12.
Viſciditas. 12.
Volatilitas. 12.
Fixitas. 12.
Flexibilium quorundam reſultus. 12.
Fragilitas. 12.
Opacitas. 13.
Pelluciditas. 13.
Lenitas. 13.
Acrimonia. 13.
Contiguitas. 13.
Continuitas. 13.
Gravitas. 13.
Levitas. 13

Caput III.

De bonæ partium temperiei differentiis, & earum recta conformatione.

Temperies moderata. Pag. 14.
Immoderata. 14.
In quibus illæ conſiſtant. 14.
Totalis, & ejus differentiæ. 14.
Partialis, & ejus differentiæ ſecundum primas dictas qualitates 15.

Quæ

Quæ qualitates in partium temperie potius ſint conſideranda. 15.
Temperies nativa. 15.
Sexus eſt duplex; maſculinus & fœmininus. 15.
Uter calidior & fortior. 15.
Temperies adſcititia. 15.
Ejus præcipuæ cauſæ. 16.
Ætas. 16.
Ejus diviſio. 16.
Pueritia.. 16.
Adoleſcentia. 16.
Juventus. 16.
Hæc calida eſt & ſicca. 16.
Juvenes ſunt calidiores pueris 16.
Ætas virilis. 16
Senectus. 16.
Ætates non habent in omnibus eoſdem terminos. 17.
Terminus vitæ eſt mutabilis. 17.
Anni tempeſtates quomodo corpus alterent. 17.
Earum temperamentum. 17.
Locorum diverſitas quomodo corpora immutet. 18.
Conſuetudo, quomodo corpora corrigat & vitiet; variaſque actiones producat. 18.
Temperies permanens. 18.
Quomodo qualitates hic æſtimentur. 18.
Temperies fugiens. 18.
Calor nativus. 19.
Quid ille ſit. 19.
Cur hic cœleſtis & elementaris ſit dicendus. 19.
Quomodo hic calor admiranda præſtet. 19.
Cur ille ſpiritus primigenius & humidum primigenium dicatur. 19
Mutationes caloris nativi per ætates. 20.
Mutationum iſtarum cauſæ. 20.
Per anni tempeſtates. 20.
Cur calor nativus in quibuſdam validior ſit hyeme & vere. 20.
Et in quibuſdam aliis æſtate & autumno. 21.
Ejus differentiæ. 21.
Calor influens & inſitus re non differunt. 21.
Apta partium conformatio. 21.
In quibus ea conſiſtat. 21.
Juſta quantitas. 21.
Apta figuratio. 21.
Bona conſtructio. 21.

CAPUT IV.

De Sanitatis ſignis: ubi de Alitura, Fame, Siti, item Chyloſi & Chymoſi.

Signa Sanitatis. Pag. 21.
Eorum præcipua ſunt actiones ſalubres. 21.
Quid actiones. 22.
Actiones naturales. 22.
Quid hic per naturam ſignificetur. 22.
Alitura. 22.
Alitura eſt perpetua; & hinc falſum aliquos ſine alimentis per annos aliquot naturaliter vixiſſe. 22.
Qui liquores, præter ſanguinem, corpora noſtra alant. 22.
Unde hoc colligatur. 23.
Appetitus alimentarius. 23.
Alimentum. 23.

Cibus. 23.
Potus. 23.
Sitis. 23.
Fames. 23.
Unde variorum ciborum oriatur appetitus. 23.
Coctio. 23.
Fermentacea efferveſcentia. 24.
Coctionis differentiæ. 24.
Cur coctiones aliæ alias lædant, vel juvent. 24.
Quomodo in ventriculo & inteſtinis fiat coctio. 24.
Unde hoc conſtet, quod ſuccus acris coctionem ventriculi juvet. 25.
Dum coctio in ventriculo ſit, tenuiores chyli partes tranſeunt in venas gaſtricas, & vas venoſum breve; & craſſiores in inteſtina paulatim propelluntur. 25.
Alimenta alia citius, alia tardius coquuntur. 25.
Quæ in meſenterio fiat coctio. 25.
Quomodo chymus ex venis Meſaraicis tranſeat ad hepar. 26.
Coctio, quæ in ſacculo chymifero: & quomodo chymus vel lympha ibi diſtribuatur. 26.
Quæ in hepate fiat coctio. 27.
Quod alimenta ad hepar veniant pulſione per venas facta. 27.
Unde hoc conſtet. 27.
Chylus non tantum venas lacteas, ſed etiam alias ingreditur. 27.
Succus ex ventriculo & inteſtinis in venas ingreſſus chymus eſt dicendus. 29.
Cur venæ lacteæ, aperto animalis abdomine, mox diſpareant. 29.
Aſcenſus chymi per ductum chymiferum juvatur a valvulis ductus chymiferi. 29.

CAPUT V.

De Hæmatoſi, ſive Coctione ſanguinis.

Tertia coctio, quæ in corde fit, ſive ſanguificatio. Pag. 29.
Unde ſanguinis oriatur rubedo. 30.
Sanguificatio eſt duplex. 30.
Conſtitutio partium cordis. 30.
Sanguificatio cordis prior. 31.
Poſterior. 31.
Quomodo ſanguificatio utraque procedat. 31.
Cauſa motus cordis & arteriarum proxima & remota. 33.
Præter has nulla eſt vis pulſifica. 33.
Pro harum cauſarum variatione, variatur pulſus. 33.
Uſus & neceſſitas non ſunt cauſæ motus cordis dicendæ. 33.

CAPUT VI.

De pulſu, & ſanguinis Circulatione.

Pulſus. Pag. 33.
Quod cor potiſſimum a ſpiritibus animalibus, ex cerebro in hoc influentibus, moveatur. 34.
Objectionum ſolutio. 34.
Partes pulſus. 34.
Intumeſcentia ſive diaſtole cordis. 34.
Subſidentia ſive ſyſtole cordis. 35.
Sanguinis circulatio. 35.
Unde ea ſit dicta: & quas præbeat Utilitates. 35.

San-

Sanguinis circulationis ratio prima. 36.
Secunda. 37.
Tertia. 37.
Cur arteriæ pulſent; non venæ. 37.

CAPUT VII.
De Reſpiratione.

Reſpiratio. Pag. 37.
Ejus uſus. 38.
Cur piſces, & fœtus in utero exiſtens, non indigeant reſpiratione. 38.
Reſpirationis partes. 39.
Inſpiratio. 39.
Exſpiratio. 39.
Si aër internus, a pectore dilatato inter reſpirãdum propulſus, ad os pervenire, propter impedimentum aliquod, non poſſit; tum ſolus æther pellit aërem externum per os in pectus dilatatum. 39.
Inſpiratio aëris non fit propter fugam vacui. 40.
Reſpirationis differentiæ. ſpontanea ſc. & voluntaria. 40.
Utraque eſt actio animalis. 40.
Reſpiratio voluntaria. 40.
Spontanea. 40.
Conformatio partium, reſpirationem ſpontaneam efficiens. 40.

CAPUT VIII.
De Pneumatoſi.

Quomodo in cerebro fiat coctio Pneumatoſis dicta. Pag. 41.
Quod ſpiritus animales etiam alant; ac proinde hæc quarta coctio tribus prioribus ſit addenda. 41.

CAPUT IX.
De alimenti Diſtributione, excrementorum Separatione, & Excretione.

Diſtributio alimenti. Pag. 42.
Quomodo ea citra attractionem fiat. 42.
Separatio ejus ab excrementis. 42.
Quomodo ea per cribrationem fiat. 42.
Excrementum. 43.
Excrementa etiam ſuas habent utilitates in corpore, & extra illud. 43.
Fæces alvi quomodo colligantur; & quibus conſtent partibus. 43.
Aurium ſordes. 43.
Excrementum pituitoſum primum. 44.
Objectionum ſolutio. 44.
Mucus. 44.
Sputum. 44.
Saliva. 44.
Excrementum pituitoſum ſecundum, ſive ſuccus pancreaticus. 44.
Bilis flava. 45.
Ejus generationis ratio. 45.
Urina. 45.
Quomodo ea in renibus ſeparetur, & ad veſicam perveniat, & ex ea excernatur. 45.
Renes ſuccenturiati. 45.
Verus eorum, ut & plerarumque aliarum glandularum uſus primus. 46.
Lien a quibuſdam ad glandulas refertur; & quis ejus ſit uſus. 46.
Iſque non, bene, ſed male habens, gignit pravos melancholicos humores. 46.

Secundus uſus glandularum. 46.
Tertius earum uſus. 47.
Sudor. 48.
Lacrymæ. 48.
Seminis generatio 48.
Sanguis menſtruus. 48.
Hic per ſe non eſt pravus. 49.
Excrementum vaporoſum. 49.
Illud ſenſibilibus eſt copioſius. 49.
Ut probat experientia ſtatica. 49.
Excretio quibus fiat modis. 49.
Vomitus & alvi ſeceſſus non poſſunt fieri ſine ſpirituum in fibras influxu. 50.

CAPUT X.
De Nutritione & vivificatione.

Alituræ partes. Pag. 50.
Nutritio. 50.
Quomodo ea fiat, non tantum per magnitudinem, ſed figuram etiam partium, tum alimentariarum, tum alendarum. 51.
Ad nutritionem nullo opus eſt humore innominato, rore, glutine, vel cambio. 51.
Quali opus ſanguine ad rectam alituram, & vitam. 51.
Cur multæ partes non rubeant, etſi etiam rubro nutriantur ſanguine. 52.
Probatur alituram fieri per alimentarium liquorem magna ex parte in halitum diſſolutum: & a corde potiſſimum in partes alendas impulſum. 52.
Nutritio æqualis. 52.
Inæqualis. 52.
Auctio. 52.
Quomodo ea fiat. 52.
Quamdiu homo in longitudinem extendatur: & quare. 52.
Decretio. 53.
Ejus cauſæ. 53.
Vivificatio. 53.

CAPUT XI.
De Generatione.

Generatio. Pag. 53.
Ad hanc requiritur concurſus ſeminis utriuſque ſexus. 53.
Idque probatur. 54.
Quid ſit ſemen. 54.
Quid ejus rudimentum. 54.
Quid germen. 54.
Cur rudimentum ſive germen & primum ejus alimentum, in humano, ut & aliorum animalium ſemine, ſit ſtatuendum. 54
Quare ex diverſorum hominum ſeminibus diverſi & aliter formati naſcantur homines. 54.
Libido. 55.
Quomodo eam in maribus comitetur tentigo. 55.
Conceptio. 55.
Ad fæcundum ſemen requiritur copioſus ſpirituum affluxus. 55.
Cur ſinguli, vel plures concipiantur fœtus. 55.
Cur uterus cum fœtu magis magiſque extendatur & incraſſetur. 55.
Formatio fœtus. 55.
Hæc perficitur per motum caloris, qui eſt in ſemine & utero: item per particularum ſeminis figuras & magni-

magnitudines; unde perfectum germen in ſemine primum producitur: 56.

Et ex hoc deinde, propter ejus partes & poros, eorumque figuram, perficitur porro fœtus formatio. 56.

Nequaquam verò per corporeæ facultatis ideam, phantaſiam, vel archæum intellectu præditum. 56.

Cur Galenus & alii multi formationem fœtus intelligere non potuerint. 56.

Cur hic tantum generalis formationis fœtus ratio tradatur. 57.

Ordo, qui in formatione fœtus obſervatur. 57.

Membranæ, fœtum involventes, ſunt amnion & chorion. 58.

Unde liquoris uterini origo & augmentum. 58.

Fœtus in utero nutritur etiam ore. 58.

Vaſa umbilicalia. 59.

Quomodo ſanguis circuletur a fœtus corde ad hepar uterinum; & inde rurſus ad ejus cor. 59.

Urachus non eſt vas umbilicale. 59.

Quomodo fœtus ab imaginatione matris affici queat. 59.

Cur fœtus tali parte, qualem mater inter imaginandum tetigit, imaginem plerumque ſoleat ſuſcipere. 60.

Cur generationis ratio non ſit ſemper ſtatuenda fieri per imagines, a corpore generantium ſemini impreſſas. 60.

Partus. 60.

Quomodo is fiat. 61.

Secundina. 64.

Cur fœtus jam natus, & ab involucris liberatus, neceſſariò mox reſpiret: eoque pulmones ſuos raros faciat. 62.

Cur fœtus, qui diu in utero ſine reſpiratione vixit, extra uterum, poſt reſpirationem aliquoties factam, ſine reſpiratione vivere non poſſit. 62.

Cur fœtus, inter aquas uterinas in utero exiſtens, neceſſariò illas identidem ore per impulſum recipiat, ſive ſugat, & in ventriculum deglutiat. 63.

Quis fœtus ſit vitalis. 63.

Cur octavo menſe natus rarò in vita manere videatur. 63.

Communiſſimum mulierum pariendi tempus, & hodiernum, & antiquum. 64.

CAPUT XII.

De actionibus animalibus Cogitativis.

Actiones animales. Pag. 64

Earum præcipuum inſtrumentum. 64.

Actiones cogitativæ. 64.

Mens, ſive anima rationalis. 64.

Genus hujus definitionis, & ſpecifica mentis differentia. 65.

Cur addita ſit vox primò. 65.

Omnes actiones cogitativæ ſunt ſenſationes, vel inde ortæ. 65.

Hic vel ille ſenſus eſt omnis noſtræ cognitionis principium: non verò cogito, *vel* cogito, ergo ſum.

Quare

Quare mens poſſit eſſe ſubſtantia, vel accidens, vel attributum, eidem ſubjecto cum extenſione ſive magnitudine conveniens. 65.
Natura diverſorum & oppoſitorum. 66.
Objectionis ſolutio. 66.
Error aliter ſentientium. 66.
Scimus ex SS. LL. mentem eſſe ſubſtantiam. 66.
Mens in omnibus ſuis actionibus indiget extenſo corpore, ideoque in ejus conceptu non excluſa, ſed incluſa eſt organorum extenſio. 67.
Mens non in cogitatione, ſed in ſola facultate cogitandi conſiſtit; nec ullo modo actus purus dicenda. 67.
Cur corpus ſemper ſe extendat; mens verò non ſemper cogitet. 67.
Mens licet eſſet accidens, eſſet tamen incorruptibilis. 67.
Mens eſt in ſolo conario; idque eſt ſenſorium commune. 67.
Mens non eſt tota in toto, & in ſingulis partibus tota. 68.
Apodictica rerum ſcientia eſt a SS. Literis; non a natura. 68.
Objectionis ſolutio. 68.
A natura eſt tantum probabilis ſcientia; quæ humanæ vitæ etiam in religioſis actionibus ſufficit. 69.
Mens non indiget ullis ideis, notionibus, vel axiomatis innatis. 69.
Unde communes notiones oriantur. 69.
Unde idea Dei. 69.
Ideà Dei, in mente noſtra exiſtens, non rectè probat exiſtentiam Dei. 69.
Exiſtentia neceſſaria ſi ſit in idea Dei, illa probat tantum, Deum poſſe exiſtere. 70.
Petitio principii eſt, in idea Dei eſſe exiſtentiam neceſſariam. 70.
Idea Dei, quæ in mente hominis exiſtit, eſt tantum accidens quoddam; atque ideo humanis viribus formari poteſt. 71.
Omnium optima exiſtentiæ Divinæ probatio, etiam apud gentiles & irreligioſos, eſt ex S. literis. Et quare. 71.
Intellectus. 71.
In quo conſiſtat recta intelligentia. 71.
Perceptio. 71.
Senſus cogitativus. 71.
Quomodo motus, qui eſt in ſenſatione, per organa in cerebrum, & ad commune mentis ſenſorium deferatur. 72.
Ad ſenſum non requiruntur ſpecies intentionales. 72.
Senſuum diſcrimina & eorum cauſæ. 72.
Viſus. 73.
Auditus. 73.
Odoratus. 73.
Guſtus. 73.
Tactus. 73.
Vigilia. 73.
Somnus. 73.
Cur in ſomno perſeveret reſpiratio. 74.
Reminiſcentia. 74.
Spontanea 74.
Voluntaria. 74.
Imaginatio. 74.

Quomodo

Quomodo ea fiat per mutationem veſtigiorum cerebri. 74.
Idque etiam in ideis incorporeorum & infiniti efformandis & conſiderandis. 75.
Quomodo per certam ſpirituum diſpoſitionem vel motum; licet nullum cum phantaſmatis ſive ideis ſimilitudinem habeant.
Cur per certos vocum prolatarum motus, nullam ſimilitudinem cum rebus ſignificatis habentes, variæ in nobis excitentur ideæ rerum in mente antea exiſtentes, & hinc cogitationes variæ. 75.
Inſomnium. 76.
Phantaſia. 76.
Memoria. 76.
Judicium. 76.
Naturæ rerum ſunt earum eſſentiæ, vel cauſæ eſſentiales. 76.
Eæque ſunt ſubſtantiæ vel accidentia. 76.
Circumſtantiæ rerum. 76.
Cur eæ notiones, argumenta, & termini vocentur. 76.
Judicii partes. 77.
Perpenſio. 77.
Deciſio. 77.
Judicium firmum. 77.
Vacillans. 77.
Verum. 77.
Falſum. 77.
Judicii modi. 77.
Noëticus. 77.
Dianoëticus. 77.
Syllogiſmus. 77.
Methodus. 77.
Voluntas. 77.
Ejus libertas. 78.
Ejus determinatio. 78.
Ejus differentiæ vel modi. 78.
Quomodo partes pro arbitrio mentis flecti, tendi, & alternatim hac atque illac moveri queant. 78.

Caput XIII.

De animi affectibus.

Quando in nobis fiant animi affectus; & quando non. Pag. 78.
Quid animi affectus. 79.
Unde ſpirituum motus, qui eſt in animi affectibus. 79.
Affectuum ſedes primaria, & ſecundaria. 79.
Quomodo motus ſpirituum, affectus efficiens, varias corporis partes afficere poſſit. 79.
Affectus ſpecies. 80
Voluptas. 80.
Quomodo in ea ſpiritus determinentur. 80.
Dolor. 80.
Quomodo in eo ſpiritus determinentur. 80.
Diſtinctio doloris & voluptatis ſecundum varias cogitationes. 80.
Voluptas & dolor ſenſitivus. 80.
Lætitia. 81.
Triſtitia. 81.
Gaudium. 81.
Mœror. 81.
Spes. 81.
Metus. 81.
Beneficentia. 81.
Ira. 81.

Favor. 81.
Invidia. 81.
Amor. 81.
Odium. 81.
Cupiditas. 81.
Averſatio. 81.
Amicitia. 81.
Inimicitia. 81.
Lenitas. 81.
Crudelitas. 81.
Alacritas. 82.
Languor. 82.
Audacia. 82.
Timor. 82.
Animoſitas. 82.
Puſillanimitas. 82.
Diligentia. 82.
Ignavia. 82.

Caput XIV.

De Actionibus animalibus automaticis.

Actiones animales automaticæ. Pag. 82.
Earum exempla nonnulla. 82.
Earum ſpecies. 82.
Receptio. 83.
Ejus differentiæ. 83.
Senſus ſimplex. 83.
Viſus ſimplex. 83.
Auditus ſimplex. 83.
Olfactus ſimplex. 83.
Guſtus ſimplex. 83.
Tactus ſimplex. 83.
Reminiſcentia ſimplex. 84.
Imaginatio ſimplex. 84.
Phantaſia. 84.
Inſomnium. 84.
Memoria. 84.
Appetitus ſenſitivus. 84.
Motus ſpontaneus. 84.
Quomodo partes pro receptionis varietate flecti, tendi, & alternatim hac atque illac moveri queant. 84.
Quomodo ſpontanea dormientium, fiat reſpiratio. 85.

Caput XV.

De Sanitatis ſpeciebus ſive differentiis.

Sanitas firma. Pag. 86.
Sanitas accurata. 86.
Ejus ſigna. 86.
Sanitas firma deflectens. 87.
Sanitatis ad calidum deflectentis ſigna. 87
Signa eorum qui ſunt calidi & humidi. 87.
Signa calidorum & ſiccorum. 88.
Signa frigidorum. 88.
Signa frigidorum & humidorum. 88.
Signa frigidorum & ſiccorum. 89.
Signa rarorum. 89.
Signa denſorum. 89.
Sanitas vacillans. 89.
Cur ea conſtitutio neutra dici poſſit. 89.
Sanitas decidentiæ. 89.
Sanitas vacillans convaleſcentiæ.

ME-

MEDICINÆ

LIBER SECUNDUS.

De Cognoſcendis morbis.

CAPUT I.
De Intemperie.

Cognitio Pathologica. P. 90.
Morbus. 90.
Morbus eſt facultas læſa corporis; non animæ. 99.
Morborum ſpecies. 90.
Cur hæ non ſint morborum cauſæ continentes, vel proximæ dicendæ. 90.
Intemperies. 91.
Manifeſta. 91.
Ejus differentiæ. 91.
Simplex. 91.
Compoſita. 91.
Occulta. 91.
Morbus formæ & totius ſubſtantiæ. 91.
Intemperies venenata. 91.
Venenum. 91.
Venena dicta quomodo ad manifeſtas qualitates revocari poſſint. 91.
Idque probatur. 92.
Contagioſa intemperies. 92.
Contagium noxium. 92
Peſtilens intemperies. 92.
Inquinamentum peſtilens, ad quas qualitates manifeſtas, ſit referendum; Et unde hoc pateat. 92.

CAPUT II.
De pravâ conformatione.

Prava conformatio. Pag. 93.
Ejus ſpecies. 93.
Mala figuratio ſuperficiei. 93.
Cavitatum. 93.
Dilatatio cavitatum. 94.
Anaſtomoſis. 94.
Diapedeſis. 94.
Diæreſis. 94.
Hæ pertinent propriè ad intemperiem. 94.
Anguſtia cavitatem. 94.
Injuſta quantitas. 94.
Magnitudo nimis aucta. 94.
Tumores. 94.
Eorum origo. 94.
Quomodo fiat œdema, eryſipelas, phlegmone, verruca, ſcirrhus, cancer, meliceris, ſteatoma, atheroma. 95.
Cauſæ poros vaſorum nimis aperientes. 95.
Aneuriſma quomodo fiat. 95.
Quomodo fiat enterocele, epiplocele, exomphalos. 95.
Quomodo à dolore ſæpe oriantur tumores. 96.
Unde ſæpe oriatur in tumoribus inflammatio. 96.

Magnitudo nimis diminuta. 96.
Ejus cauſæ. 96.
Numeri exſuperantia, & defectus. 96.
Prava conſtructio. 96.
Luxatio. 27.
Mala unio, 97.
Solutio continui. 97.
Vulnus. 97.
Ulcus. 97.
Fractura. 97.
Caries oſsis. 97.
Cur ſolutio continui dicatur morbus conformationis, & organicus. 97.

Caput III.

De communibus morborum differentiis.

Communes morborum differentiæ. Pag. 97.
Idiopathia. 97.
Protopathia. 97
Deuteropathia. 98.
Sympathia. 98.
Quot modis ea fiat. 98.
Morbus unus. 98.
Simplex. 98.
Compoſitus. 98.
Morbi multi. 98.
Complicati. 98.
Connexi. 99.
Disjuncti. 99.
Morbus magnus. 99.
Parvus. 99.
Benignus. 99.
Malignus. 99.
Brevis. 99.
Acutus 99.
Ejus differentiæ. 99.
Longus. 100.
Continuus. 100.
Ejus differentiæ. 100.
Intermittens. 100.
Ejus periodus. 100.
Paroxyſmus. 100.
Integritas. 100.
Paroxyſmus ordinatus. 100.
Inordinatus. 100.
Tempora morborum; & unde ea oriantur. 100.
Univerſalia. 101.
Particularia. 101.
Morbus ſalutaris. 101.
Dubius. 101.
Lethalis. 101
Sanabilis. 101.
Inſanabilis. 101.
Exquiſitus. 101.
Spurius. 102.
Hæreditarius. 102.
Nativus. 102.
Adſcititius. 102.
Sanguineus. 102.
Bilioſus. 102.
Pituitoſus. 102.
Melancholicus. 102.
Vernus. 102.
Æſtivus. 102.
Autumnalis. 102.
Hibernus. 102.
Pandemius. 102.
Endemius. 102.
Epidemius. 102.
Sporadicus. 103.
Cognatus. 103.
Minus cognatus. 103.

Virilis.

Virilis. 103.
Muliebris. 103.
Puerilis. 103.
Juvenilis. 103.
Senilis. 103.

CAPUT IV.

De Febribus.

MOrbus particularis. Pag. 103.
Univerſalis. 103.
Febris. 103.
Definitionis ejus ratio. 103.
Febris interdum eſt frigida dicenda. 104.
Malignior ſanguinis incaleſcentia in febribus unde pateat. 104.
Pathognomonica febris ſigna. 104.
Febris differentiæ. 104.
Febris hectica, & ejus differentiæ. 104.
Schetica. 104.
Continua. 104.
Primaria. 104.
Minus maligna, ſive Continua ſimplex. 105.
Ephemera. 105.
Synochus. 105.
Homotonos. 105.
Epacmaſticus. 106.
Paracmaſticus. 109.
Mitior. 106.
Vehementior. 106.
Quotidiana. 106.
Tertiana. 106.
Cauſus. 106.
Quartana. 106.
Vaga. 106.
Secundaria ſive ſymtomatica. 106.
Magis maligna; & ejus ſpecies. 106.
Intermittens. 106.
Humorum hanc efficientium ſedes poteſt eſſe, & in vaſis, & extra vaſa. 106.
Cur materia febrilis, in vaſis perpetuò hic exiſtens, non producat febrim continuam. 107.
Cur paroxyſmus hic cum frigore & horrore, vel frigore incipiat; ac poſtea calor intendatur, & tandem deſinat. 107.
Intermittens ſtata. 107.
Quotidiana. 107.
Tertiana. 107.
Quartana. 107.
Vaga. 108.
Cauſa diverſitatis iſtarum exacerbationum. 108.
Febres quintanæ, ſextanæ, &c. 108.
Febris compoſita. 108.
Homogenea. 108.
Heterogenea. 108.
Semitertiana. 108.

CAPUT V.

De Externis morborum cauſis.

MOrbus ſolitarius. 109.
Causâ fotus. 109.
Symtomate comitatus. 109.
Cauſa morbi. 109.
Cur medici tantum agant de cauſa efficiente. 109.
Ejus variæ differentiæ, 109.
Cauſa externa. 109.
Neceſſaria. 110.
Aeris vitium. 110.
Secundum qualitates manifeſtas. 110.

Caloris. 110.
Frigoris. 110.
Humiditatis. 110.
Siccitatis. 110.
Secundum occultas qualitates. 111.
Ob ſubitam & inſolentem mutationem. 111.
Ob motum inconvenientem 111.
Vitium cibi & potus. 112.
Secundum manifeſtam intemperiem. 112.
Caloris. 112.
Frigoris. 112.
Humiditatis. 112.
Siccitatis. 112.
Craſſitiei. 112.
Tenuitatis. 112.
Secundum intemperiem occultam. 112.
Ex nimiâ repletione. 112.
Ex inediâ. 112.
Ex temporis inconvenientiâ. 113.
Ex ordine pravo. 113.
Cauſa externa contingens. 113.

CAPUT VI.

De internis morborum cauſis.

Cauſa interna. Pag. 113.
Ratio definitionis. 114.
Cauſæ internæ differentia. 114.
Errores in motu & quiete. 114.
Ex eorum immoderatione quantitatis. 114.
Ex temporis inconvenientia. 114.
Errores in ſomno & vigilia. 114.
Ex inconveniente quantitate. 114.
Ex inconveniente tempore diurno. 115.
Quibus ſomnus diurnus conducat. 115.
Errores in affectibus animi. 115.
Ex gaudio. 115.
Timore. 115.
Ira. 115.
Excretorum & retentorum vitia. 115.
Quæ nimis ſunt pauca. 116.
Vel nimis copioſa. 116.
Vitia ſpirituum. 116.
Plethora. 116.
Ad vaſa. 116.
Ad vires. 116.
Sanguinis inopia. 116.
Cacochymia. 116.
Pituitoſa. 116.
Birioſa. 116.
Melancholica. 117.
Atrabilaris. 117.
Seroſa. 117.
Univerſalis, particularis; publica, privata. 117.
Cruda, cocta. 117.
Cacochymiæ effecta. 117.
Solidarum partium vitium. 117.
Res toto genere præter naturam in corpore genitæ. 117.
Eorum effecta. 117.

CAPUT VII.

De cauſâ ſolitariâ, procatarcticâ, antecedente, continente.

Cauſa ſolitaria, & cum alia agens. Pag. 117.
Procatarctica. 118.
Antecedens. 118.

Con-

Conjuncta. 118.
Continens. 118.
Omnis morbus non habet cauſam continentem. 118.
Cauſa proxima & remota. 118.

CAPUT VIII.

De Symtomatis in genere.

Symptoma. Pag. 119.
Ejus differentiæ. 119.
Simplicis ſymtomatis differentiæ. 119.
Actio læſa. 119.
Abolita. 119.
Diminuta. 119.
Aucta. 119.
Depravata. 119.
Excrementorum vitium. 119.
Qualitatis. 119.
Quantitatis. 120.
Excernendi modi. 120.
Temporis. 120.
Quæ toto genere peccant. 120.
Qualitas corporis immutata. 120.
Viſibilis. 120.
Audibilis. 120.
Olida. 120.
Sapida. 120.
Tactilis. 120.
Dolor tactorius. 120.
Hic non ſemper fit à ſolutione continui. 120.
Ejus diverſitas. 121.

CAPUT IX.

De Symptomatis famis, ſitis, & deglutitionis.

Anorexia, ſive fames imminuta, vel ablata. Pag. 121.
Βέλιμος, *ſive fames nimia.* 121.
Fames canina. 122.
Κίτ]α, *ſive Pica.* 122.
Sitis imminuta, vel ablata. 122.
Nimis aucta. 122.
Depravata. 122.
Deglutitio ablata, diminuta, & depravata. 122.
Cauſæ. 122.

CAPUT X.

De Symtomatis primæ ſecundæ, & tertiæ coctionis.

Vitia coctionis ventriculi. P. 123.
Apepſia & bradypepſia. 123.
Dyſpepſia nidoroſa. 123.
Cauſæ. 123.
Acida. 123.
Cauſæ. 123.
Vitia coctionis, quæ fit in hepate, liene, &c. 123.
Cauſæ. 124.
Hydrops. 124.
Aſcites. 124.
Quomodo aqua in ventre hydropicorum colligatur ordinariè. 124.
Quomodo extraordinariè. 125.
Leucophlegmatia, ſive anaſarca. 125.
Tympanites. 125.
Cur hydropicorum urinæ ſæpe ſint paucæ & rubræ. 126.
Per quam viam aqua hic veniat in ventris cavitatem. 126.
Et cur viſcera ſæpe veſicis ſint hic obſita. 126.
Ratio hydropis capitis & thoracis. 126.
Depravata chymoſis. 126.

Vitium

Vitium hæmatoſeos cordis. 126.
Ejus probatio. 126.

CAPUT XI.

De Symtomatis pulſus, & reſpirationis.

Palpitatio cordis. Pag. 127.
Cauſæ. 127.
Reſpiratio læſa. 127.
Dyſpnæa, aſthma, orthopnæa, apnæa. 127.
Cauſæ. 128.
Pleuritis. 128.
Hæc non tantum eſt ab inflammatione pleuræ: ſed etiam à membranâ pulmones inveſtientis. 128.
Quomodo membranæ pulmonis inflammatio dolorem punctorium gignat. 128.
Inflammatio membranæ pulmonis non facit dolorem ob membranaceos nexus. 128.
Peripneumonia. 128.
Quomodo inflammatio pleuræ, & pulmonum non tantum à calore, ſed etiam à frigore oriri queat. 129.
Alterius opinionis refutatio. 129.
Quomodo, ob ſanguinis circulationem à frigore nonnihil impeditam, inflammatio pleuræ fieri aliquando poſſit. 130.
Præfocatio uterina. 130.
Quid ſit ille globus, qui in abdomine hyſtericam paſſionem patientium ſæpe ſentitur. 130.
Quomodo alia graviſſima ſymptomata hunc affectum comitari ſoleant. 131.
Angina. 131.

CAPUT XII.

De Symtomatis excretionis oris, ventriculi, & inteſtinorum.

Ptyaliſmus. Pag. 131.
Cauſæ. 131.
Singultus. 131.
Per idiopathiam. 131.
Per ſympathiam. 132.
Vomitus. 132.
Cauſæ. 132.
Nauſea. 132.
Cholera. 132.
Cauſæ. 133.
Cholera ſicca. 133.
Ructus. 133.
Cauſæ. 133.
Aliorum opinionis de his excretionibus rejectio. 133.
Excretionis inteſtinorum vitia. 133.
Lienteria. 133.
Cœliaca affectio. 133.
Cauſæ. 134.
Diarrhæa. 134.
Cauſæ. 134.
Varietas. 134.
Dyſenteria. 134.
Cauſæ. 134.
Membranæ hic excretæ ſunt inteſtinorum. 135.
Aliæ tres cruentæ excretiones. 135.
Teneſmus. 135.
Cauſa. 135.
Ileus. 135.
Cauſæ. 135.
Alvus ſuppreſſa. 135.
Cauſæ. 135.

CA-

CAPUT XIII.

De Symtomatis excretionis urinæ, lactis, ſeminis, & menſium.

Iſchuria. Pag. 136.
Cauſæ. 136.
Iſchuria impropriè dicta. 137.
Cauſæ. 137.
Dyſuria. 137.
Cauſæ. 137.
Stranguria. 127.
Cauſa. 137.
Urinæ incontinentia. 137.
Cauſæ. 137.
Diabetes. 138.
Cauſæ. 138.
Potus hic non excernitur non mutatus. 138.
Lactis redundantia. 138.
Lactis defectus. 138.
Lactis coagulatio. 139.
Quomodo, à ſucco quodam coagulatorio, lactis in uberibus coagulatio fiat. 139.
Gonorrhæa. 139.
Pollutio nocturna. 139.
Cauſa. 139.
Gonorrhæa ſimplex. 139.
Cauſa. 140.
Gonorrhæa virulenta. 140.
Cauſa. 140.
Menſium vitia. 140.
Menſes ſuppreſſi. 140.
Cauſæ. 140.
Imminuti. 140.
Nimius eorum fluxus. 140.
Cauſæ. 140.
Menſium depravatio. 140.
Stillicidium eorum. 140.
Cauſæ. 140.
Fluor uterinus. 140.
Cauſæ. 141.

CAPUT XIV.

De Symtomatis nutritionis, vivificationis, & generationis.

Atrophia. Pag. 141.
Cauſæ. 141.
Differentiæ. 141.
Atrophia. 141.
Phthiſis. 141.
Nimium corporis augmentum. 141.
Cauſa. 141.
Cachexia. 141.
Cauſa. 142.
Scabies, lepra, pſora, &c. 142.
Cauſæ. 142.
Lipothymia. 142.
Syncope. 142.
Cauſæ. 142.
Gangræna. 142.
Cauſæ. 142.
Sphacelus. 142.
Generationis vitia. 143.
Satyriaſis. 143.
Cauſæ. 143.
Priapiſmus. 143.
Cauſa. 143.
Sterilitas. 143.
Cauſæ. 143.
Partus difficilis. 143.
Cauſæ. 143.
Abortus. 144.
Cauſæ. 144.
Monſtrorum generatio. 144.
Cauſæ. 144.
Molarum productio. 145.
Cauſa. 145.

Differentiæ. 145.
Vitales. 145.
Non vitales. 145.

CAPUT XV.

De Symtomatis, omnes actiones animales lædentibus.

Actionum omnium animalium læſiones. P. 145.
Sopor. 145.
Cauſæ. 145.
Cur in eo ſuperſit reſpiratio. 145.
Cauſæ ſubſidentiæ cerebri, in ſopore contingentis: 146.
Quomodo ex his cauſis cerebri ventriculi ſubitò conſidant. 146.
Soporis differentiæ. 146.
Coma. 146.
Lethargus. 146.
Carus. 146.
Apoplexia. 146
Unde ejus magnitudo æſtimetur. 147.
Unde ea frequentiſſimè oriatur. 147.
Cur hic venæ & non arteriæ claudantur. 147.
Quomodo venæſectio hic ſæpe proſit. 147.
Nimia vigilia. 148.
Cauſæ. 148.
Coma vigilans. 148.
Cauſæ. 148.
Epilepſia. 148.
Cauſa. 148.
Differentiæ. 148.
Catochus, ſive Catalepſis. 148.
Cauſa vera. 148.
Hæc non eſt à ſpirituum congelatione. 148.

CAPUT XVI.

De Symtomatis ſenſuum, & reminiſcentiæ.

Cæcitas. Pag. 149.
Cauſa. 149.
Amblyopia. 149.
Myopia. 149.
Cauſæ. 150.
Presbytia. 150.
Cauſa. 150.
Nyctalopia prior. 150.
Cauſa. 150.
Nyctalopia altera. 150.
Cauſa. 150.
Hebetudo viſus. 150.
Gutta ſerena. 150.
Strabiſmus. 150.
Cauſæ. 150.
Suffuſio. 151.
Cauſa. 151.
Cataracta. 151.
Vertigo. 151.
Cauſa. 151.
Surditas. 151.
Gravis auditus. 151.
Tinnitus, & ſibilus aurium. 151.
Olfactus vitia. 151.
Guſtus affectiones. 152.
Ejus depravatio. 152.
Tactus læſiones. 152.
Cauſæ. 152.
In dolore non depravatur tactus. 152.
Oblivio, & ejus cauſæ. 152.
Lethargus. 152.

CA-

Caput XVII.

De Symtomatis imaginationis, & judicii.

Mentis imbecillitas. Pag. 153.
Cauſæ. 153.
Amentia. 153.
Melancholia. 153.
Cauſæ. 153.
Differentiæ. 153
Cur imaginatio & judicium hic de quibuſdam lædantur; de quibuſdam ſint integra. 153.
Cur melancholici ſæpe ad eaſdem redeant cogitationes. 153.
Mania. 154.
Cauſa. 154.
Phrenitis. 154.
Cauſæ. 154.
Hydrophobia. 154.
Cauſa. 154.
Quomodo varia cerebri & ſpirituum intemperies varias deliriorum cegitationes poſſit producere. 154.
Incubus. 155.
Cauſa. 155.
Somnambulatio. 155
Cauſa. 155.
Cur ſomnambulones non plane evigilent, nec pericula metuant. 155.

Caput XVIII.

De Symptomatis motus arbitrarii.

Paralyſis: P. 156.
Solum motum; 156.
Solum ſenſum; 156.
Motum & ſenſum tollens. 156.
Paraplegia. 157.
Hemiplegia. 157.
Tremor. 157.
Cauſæ. 157.
Spaſmus. 157.
Cauſæ. 157.
Hic non fit à nervorum repletione, vel inanitione. 158.
Neque ab imaginatione vel appetitu ſenſitivo. 158.
Ejus differentiæ. 158.
Emproſthotonos. 158.
Opiſthotonos. 158.
Tetanos. 158.
Rigor. 158.
Horror. 158.
Cauſæ. 158.
Vocis læſiones. 158.
Aphonia. 159.
Vox imminuta. 159.
Balbuties, blæſitas, vocis hæſitantia. 159.
Raucedo. 159.
Sternutatio. 159.
Tuſſis. 159.
Oſcitatio. 159.
Quomodo hæc ex alienæ oſcitationis aſpectu ſæpe oriatur. 160.
Pandiculatio. 160.
Quomodo hi motus involuntarii fiant. 160.
Motus hi involuntarii non fiunt à ſolâ irritatione. 160.

Caput XIX.

De quorundam excrementorum vitiis, ictero, & doloribus.

Excrementorum quorundam vitia. P. 160.

Catarrhus. 161.
Ejus cauſæ proximæ. 161.
Remotæ. 161.
Externus. 161.
Internus. 161.
Per quas vias defluat internus. 161.
Varia ejus nomina. 161.
Variæ ejus qualitates. 162.
Catarrhus aliquando eſt calidus. 162.
Calculorum generatio. 162.
Vermium in corpore productio. 162.
Res artificioſæ quomodo è corpore excernantur. 163.
Icterus. 163.
Flavus. 163.
Cauſæ. 164.
Niger. 164.
Albus. 164.
Cauſæ. 164.
Præcipui partium dolores. 164.
Arthritis. 164.
Cauſa. 164.

CAPUT XX.

De morborum ſignis: ubi de pulſibus.

Signum morbi. Pag. 165.
Eſt vel cauſa ejus, vel effectum. 165.
Comparatio partium inter ſe eſt tantum inveſtigatio ſigni. 165.
Juvantia & lædentia pertinent ad effecta. 165.
Et graſſantia mala ad cauſas inveſtigandas. 165.
Signa præſtantiſſima ſunt morborum effecta, ſive ſymptomata. 165.
Cur ſigna, ab urinis & pulſibus petita, præ cæteris excellant. 166.
Pulſuum differentiæ. 166.
Pulſus validus. 166.
Ejus ſignificatio. 166.
Languidus. 166.
Ejus ſignificatio. 166.
Moderatus. 166.
Ejus ſignificatio. 166.
Magnus. 166.
Ejus ſignificatio. 166.
Parvus. 167.
Ejus ſignificatio. 167.
Mediocris. 167.
Ejus ſignificatio. 167.
Celer. 167.
Ejus indicium. 167.
Tardus. 167.
Ejus indicium. 167.
Moderatus. 167.
Ejus cauſa, & indicium. 168.
Creber. 168.
Ejus ſignificatio. 168.
Rarus. 168.
Ejus cauſa. 168.
Significatio. 168.
Mediocres. 168.
Ejus indicium. 168.
Durus. 168.
Ejus indicium. 168.
Mollis, 168.
Ejus indicium. 169.
Mediocris. 169.
Ejus ſignificatio. 169.
Æqualis. 169.
Cauſa. 169.
Inæqualis. 169.
Cauſa. 169.
Differentiæ. 169.

Inæ-

Inæqualis æqualiter. 169.
Inæqualiter. 169.
Ordinatè. 169.
Inordinatè. 169.
Intermittens. 170.
Deficiens. 170.
Cauſa. 170.
Significatio. 170.
Myurus. 170.
Deficiens. 170.
Reciprocus. 170.
Cauſa & 170.
Significatio. 170.
Cætera pulſuum differentiæ, hic enumerari ſolitæ, ſunt negligendæ. 170.
Cur ex ætate, ſexu, temperie, & affectu animi, pulſus varietur. 170.
Quomodo pulſus ſit explorandus. 171.

CAPUT XXI.

De urinis, & ſignorum differentiis.

Urinarum differentiæ. Pag. 171.
Vrina tenuis. 171.
Cauſæ. 171.
Craſſa. 171.
Cauſa. 171.
Mediocris. 171.
Cauſa. 171.
Clara. 172.
Cauſæ, & ſignificatio. 172.
Turbulenta. 172.
Cauſa. ibid.
Turbata. ib.
Significatio in ſano. ib.
In ægro. ib.
Turbida. ib.
Cauſa. ib.
Confuſa. ib.
Cauſa, & ſignificatio. ib.
Quæ cautela hic ſit adhibenda. 173.
Differentiæ à colore. ibid.
Vrina alba. ibid.
Cauſa. ib.
Lacteæ cauſa. ib.
Pallidæ cauſa, & indicium. ib.
Flavæ differentiæ, & indicia. 174.
Color urinæ ſæpe eſt à medicamentis. ibid.
Urina rubra a ſanguine. ib.
A bile. ib.
Viridis. ib.
Oleaginoſa. ib.
Nigræ cauſa. 175.
Significatio. ibid.
Differentiæ ab odore. ib.
Urinæ inodoræ cauſa. ib.
Naturaliter olentis indicium. ib.
Odoratæ cauſa. ib.
Copioſæ cauſa. 176.
Paucæ cauſa. ibid.
Dolorem inferens & ſilens; unde fiant, & quid notent. ibid.
Contentum urinæ. ib.
Contenta generalia. ib.
Hypoſtaſis. ib.
Enæorema. ib.
Nubes. 177.
Abſentia contentorum. ibid.
Quid notet contentum craſſum. ib.
Tenue. ib.

Æquale. ib.
Inæquale. ib.
Planum. ib.
Divulſum. ib.
Album. ib.
Nigrum. ib.
Rubrum. 178.
Multum. ibid.
Paucum. ib.
Contenta ſpecialia. ib.
Farinaceum. ib.
Squammoſum. ib.
Furfuraceum. ib.
Orobeum. ib.
Cauſa talium ſedimentorum. ib.
Arenulæ & calculi unde oriantur, & quid ſignificent. 179.
Et quomodo cognoſcantur. ibid.
Grumi ſanguinis. ib.
Pus unde fiat, & quomodo cum urinis excernatur. ib.
Carunculæ. 180.
Mucus. ibid.
Vermes. ib.
Filamenta. ib.
Bullæ & ſpuma. ib.
Corona. 181.
Pinguedo. ibid.
A quibus cauſis, præter morbos, urinæ varientur. ib.
Ut urina bene de valetudine poſſit indicare, quæ ſint obſervanda. ib.
Signorum differentiæ. 182.
Signum proprium, & commune. ib.
Proprium ſeparabile. ib.
Proprium inſeparabile, ſive pathognomonicum. ib
Signa pathognomonica plerumque ſunt multa conjuncta, rarò ſingularia. ib.
Signum ſynedreuon. ib.
Epiphainomenon. 183.
Bonum, malum, &c. ibid.

Caput XXII.

De Diagnoſi.

Fundamentum pathologicæ cognitionis eſt Hiſtoria morbi. P. 183.
Pathologicæ cognitionis ſpecies. ib.
Diagnoſis. ib.
Ejus partes. ib.
Earum inveſtigandarum ordo. ib.
Inveſtigatio partis affectæ per actionem læſam. 184.
Excreta. ib.
Situm alicujus manifeſti affectus. ib.
Doloris proprietatem. 185.
Propria accidentia. ib.
Inveſtigatio morbi. ib.
Secundum ſpeciem. ib.
Idiopathiam & ſympathiam. 186.
Magnitudinem. 187.
Morem, ib.
Motum. 188.
Tempora. ibid.
Inveſtigatio cauſæ morbi. ib.
Procatarcticæ. ib.
Continentis. ib.
Antecedentis. 189.
Signa vitii ſpirituum. ibid.

Humo-

Humorum. ib.
Signa plenitudinis communia. ib.
Signa plethoræ. ib.
Ad vaſa. ib.
Ad vires. 190.
Mixtæ. ibid.
Spuriæ. ib.
Signa cacochymiæ. ib.
Communia. 191.
Propria. ib.
Signa cacochymiæ pituitoſæ. ib.
Acidæ. ib.
Salſæ. ib.
Bilioſæ. 192.
Melancholicæ. ib.
Atrabilaris. 193.
Seroſæ. ib.
Crudæ. ib.
Coctæ. ib.
Humorum turgentium. 194.
In partem ruentium. ib.
Signa vitii excrementorum. ib.
Calculi. ib.
Vermium. ib.
Puris. ib.
Saniei. 195.
Flatuum. ib.
Signa veneni hauſti. ib.
Morſu, ſputo, vel aculeo illati. ib.

Caput XXIII.

De prognoſi.

Prognoſis. P. 195.
Ejus partes. ib.
Signa eventus morbi ſunt vires ægri & morbi, inter ſe collatæ. ib.
Quomodo cognoſcatur vires ægri. 196.
Vires morbi. ibid.
Quomodo certior, vel incertior morbi eventus fiat prædictio 197.
Signa temporis eventus petuntur à ſolo morbi motu. ibid.
Motus morbi quomodo innoteſcat. ib.
Modi eventus morbi ſunt ſolutio, & commutatio. 199.
Solutio morbi lenta. ib.
Subita, ſive criſis. ib.
Unde Criſis fiat. ib.
Criſis perfecta & imperfecta. ib.
Criſis per excretionem. ib.
Per abſceſſum. 200.
Bona. ib.
Mala. ib.
Unde illæ fiant. ib.
Dies critici. ib.
Optimi. ib.
Indicantes. ib.
Intercalares. ib.
Vacui. ib.
Quomodo morbi lentè, vel abſceſſu finiantur. ib.
Cauſa dierum criticorum, & annorum climactericorum. 201.
Cur in noſtris regionibus raræ fiant criſes. Ib.
Quomodo prænoſci poſſit, ſubitò, an paulatim morbus ſit finiendus. ib.
Prædictio criſis in quibus conſiſtat. ib.
Signa bonæ criſis futuræ. ib.
Signa malæ criſeos. ib.
Quomodo prænoſcatur, per excretionem, an per abſceſſum ſit futura criſis. ib.
Et per quem locum. 202.

Signa futuri vomitus. ib.
Sudoris. ib.
Dejectionis alvi. ib.
Urinæ excretionis. ib.
Hæmorrhagiæ. ib.
Menſtruorum. ib.
Hæmorrhoidum. ib.
Signa abſceſſus futuri ib.
Ad ſuperiora. 203.
Ad inferiora. ib.
Per variolas, & Morbillos. ib.
Signa temporis criſeos futuræ. ib.
Secundum diem. ib.
Secundum horam. 204.
Commutatio morbi. ib.

LIBER TERTIUS.

De Conſervanda Sanitate.

CAPUT I.

De Hygieinâ in genere.

Curatio. Pag. 205.
Ejus ſpecies. ibid.
Hygieina. ib.
Bona diæta. ib.
Res ad vitam neceſſariæ; ſive non naturales dictæ.
Ad has pertinent veſtis, lectus, domus. ib.
Salubris earum uſus. ib.
Communiſſima hygieinæ lex prima. ib
Mediocritas quomodo ſit varia. ib.
Lex ſecunda. 206.
Lex tertia. ib.

CAPUT II.

De diateretica generantium, gravidarum, puerorum, & adoleſcentum.

Diateretica; ib.
Ineundæ ætatis, ſive generantium. ib.
Gravidarum regimen. ib.
Cur pravi cibi appetiti gravidis ſæpe concedendi. ib.
Quid faciendum, cum gravida res appetitas adipiſci nequit. 207.
Vel res horrendas conſpicit. ib.
Quid in laboribus & affectibus. ib.
Quid in purgatione, & venæ ſectione. ib.
Quid in ipſa parturitione. ib.
Regimen puerorum. ib.
Regimen adoleſcentum. 208.

CAPUT III.

De Diatereticâ Juvenum, & Virorum.

Regimen mediæ ætatis. ib.
In cibo. ib.
Potu. 209.
Animi affectibus. ib.
Motu. ib.
Quiete. 210.
Somno. ib.
Vigilia. 211.

Excretis. ibid.

CAPUT IV.

De Diateretica Senum.

R*Egimen ſenum.* 212.

CAPUT V.

De Diateretica ſanitatis accuratæ, & deflectentis.

D*Iæta accurate ſanorum.* 213.
Deflectentium. ib.

CAPUT VI.

De Prophylactica Sanitatis vacillantis.

P*Rophylactica.* 214.
Decidentium. ib.
Convaleſcentium. 215.

LIBER QUARTUS.

De Curandis Morbis.

CAPUT I.

De Remediis, & eorum uſu.

T*Herapeutica.* P. 220.
Remedium. ibid.
Id agit in morbum mediatè, vel immediatè. ib.
Quomodo remedium ſit variandum. ib
Vis contraria remedii. 221.
Uſus remedii. ibid.
Aditus commodus. ib.
Juſta doſis. 222.
Aptum tempus. ibid.

CAPUT II.

De Chirurgiâ.

C*Hirurgia.* ib.
Ejus præcipua inſtrumenta. ib.
Ejus ſpecies. 123.
Chirurgia ſeparata conjungens. ib.
Conjuncta ſeparans. ib.
Compreſſa & diſtorta corrigens. 224.
Superflua tollens. ibid.
Deficientia reſtituens. 225.

CAPUT III.

De Diæta ægrorum.

D*Iæta ægrorum.* ibid.
Craſſa. ib.
Mediocris. 126.
Tenuis. ib.

CAPUT IV.

De Medicamentis, & eorum facultatibus in genere.

P*Harmacum.* ibid.
Aliorum definitionis refutatio. 227.
Ejus requiſita. ib.
Medicamentum actuale. ib.
Potentiale. ib.

CAPUT V.

De Medicamentis, primis facultatibus præditis.

M*Edicamenta primis facultatibus prædita.* Pag. 228.

Calefacientia. ibid.
Actualia. ib.
Potentialia. ib.
Calida in primo gradu. ib.
In ſecundo. 229.
In tertio. 130.
In quarto. ib.
Refrigerantia actualia. ib.
Potentialia. 231.
Frigida in gradu primo. ib.
In ſecundo. ib.
In tertio. ib.
In quarto. ib.
Humectantia. ib.
In gradu primo. ib.
In ſecundo. 232.
Exſiccantia. ibid.
In gradu primo. ib.
In ſecundo. ib.
In tertio. 233.
In quarto. ib.

CAPUT VI.

De medicamentis, ſecundis qualitatibus donatis.

Secundis facultatibus donata. 233.
Emollientia. 234.
Indurantia. 235.
Rareſacientia. ibid.
Condenſantia. ib.
Aperientia. 236.
Calida. ib.
Frigida. ib.
Adſtringentia. 237.
Attenuantia. 238.
Incraſſantia. ib.
Emplaſtica. ib.
Epiceraſtica. 239.
Detergentia. 240.
Attrahentia, ſive potius educentia. 241.
Repellentia. 242.
Diſcutientia. ibid.
Maturantia. 243.
Sarcotica, ſive carnem generantia. ibid.
Glutinantia. 244.
Vulneraria. ibid.
Epulotica. 245.
Cicatrices delentia. 246.
Callum generantia. ibid.
Urentia ſive Pyrotica. ib.
Veſicantia. 247
Cathæretica. ib.
Septica. ib.
Eſcharotica. ib.
Pſilothra. ib.
Lac generantia. 248
Interna. ibid.
Externa. ib.
Lac imminuentia. ib.
Interna calida. ib.
Frigida. ib.
Externa. ib.
Semen generantia, & libidinem excitantia. ib.
Semen & libidinem imminuentia. 249.
Calida. ib.
Frigida. ib.
Calculum frangentia, & expellentia. ib.
Somnum & ſtuporem inducentia. 250
Hypnotica. ibid.
Narcotica. 251.
Dolorem ſedantia, ſive Anodyna. ib.

San-

Sanguinem è vaſis profluentem ſiſtentia. 252.
Spiritus reficientia. 253.

Caput VII.

De medicamentis, tertias facultates habentibus: ac primum de præparantibus.

Tertias facultates habentia. 254.
Alterantia & ad evacuationem præparantia. ib.
Bilem refrigerantia & attenuantia. ib.
Bilem refrigerantia & incraſſantia. 255.
Melancholiam calefacientia, humectantia, & attenuantia. 256.
Atram bilem refrigerantia, humectantia, & attenuantia. 257.

Caput VIII.

De medicamentis Purgantibus.

Evacuantia. Pag. 258.
Purgantia ſive cathartica. ib.
Eorum differentiæ. 259.
Vomitoria mitiora. ib.
Mediocria. ib.
Vehementia. ib.
Purgantia. ib.
Cholagoga mitiora. ib.
Mediocria. 260.
Fortiora. ib.
Phlegmagoga mitiora. ib.
Mediocria. ib.
Fortiora. ib.
Melanagoga mediocria. ib.
Fortiora. 261.
Hydragoga mitiora. ib.
Mediocria. ib.
Vehementoria. ib.
Menſes moventia. ib.
Diuretica. 262.
Calida. ib.
Frigida. 263.
Sudorifera. 264.
Salivationem excitantia. ib.
Errhina. 265.
Sicca. ib.
Humida. ib.
Sternutatoria. ib.
Apophlegmatiſantia. 266.
Expectorantia. ib.
Quæ attenuant. ib.
Quæ incraſſant & leniunt. 267.

Caput IX.

De medicamentis, quæ certis partibus ſunt dicata.

Medicamenta certis partibus dicata. Pag. 268.
Ac primum capiti. ib.
Cephalica calida. ib.
Frigida. 269.
Ophthalmica. 270.
Viſum acuentia. ib.
Repellentia. ib.
Dolorem ſedantia. ib.
Diſcutientia. 271.
Detergentia ſine morſu. ib.
Cum morſu. ib.
Fortiſſima. ib.
Auditum juvantia. ib.
Interna. 272.
Externa calida. ib.
Frigida. ib.
Dentes roborantia & detergen-

gentia. ib.
Thoraci convenientia. 273.
Cardiaca. ib.
Calida. ib.
Frigida. 274.
Pneumonica. ibid.
Medicamenta imi ventris. ib.
Stomachica. ib.
Calida. 275.
Frigida. ibid.
Flatus diſcutientia. 276.
Vermes necantia. 277.
Hepatica. 278.
Calida. ibid.
Frigida. 279.
Splenica. ib.
Calida. ib.
Frigida. 280.
Nephritica & cyſtica. 281.
Hyſterica. 282.
Menſes ſiſtentia. ibid.
Uterum corroborantia. ib.
Arthritica. 283.
Fluxionem inhibentia. ib.
Dolorem ſedantia. ib.
Digerentia. ib.
Nervos roborantia. ib.
Calida. 284.
Frigida. ib.
Ambuſtis medentia. ib.

CAPUT X.

De Medicamentis, quæ malignitatibus reſiſtunt.

Malignitatibus reſiſtentia. P. 285
Alexipharmaca. ib.
Communia. ib.
Peculiaria, ad morſum canis rabidi. 286.
Antiſcorbutica. ibid.
Antepileptica. ib.

CAPUT XI.

De Uſitatioribus medicamentorum internorum formulis.

Medicamentum naturale, artificiale; ſimplex, compoſitum. Pag. 288.
Cauſa, cur medicamenta componuntur. ib.
Pondera, notæ, & menſuræ medicæ. 289.
Medicamenta magiſtralia. ib.
Interna. ib.
Apozema. ib.
Alterans. 290.
Purgans. 291.
Decoctum ſudoriferum primarium. 293.
Secundarium, ſive Bochetum. 294.
Sudoriferum alterans & purgans. 295.
Potio. ib.
Purgans per decoctionem. 236.
Per infuſionem. ib.
Per diſſolutionem. ib.
Per compoſitos modos. 297.
Alterans. 298.
Julepus. ib.
Syrupus. 299.
Alterans. ib.
Purgans. 300.
Vomitorium. 301.
Emulſio. 302.

Bolus.

Bolus. ibid.
Purgans. 303.
Alterans. ib.
Opiata. 304.
Purgans. ib.
Alterans & corroborans. ib.
Alterans & purgans. 305.
Eclegma. ib.
Tabellæ. 306.
Purgantes. ib.
Roborantes. ib.
Trochiſci. 307.
Pilulæ. ib.
Officinales. ib.
Magiſtrales. 308.
Pulveres. 309.
Purgantes. ib.
Roborantes. ib.
Suppoſitorium. ib.
Clyſter. 310.
Emolliens. ib.
Detergens. ib.
Adſtringens. 311.
Anodynus. ib.
Ad dolorem colicum. 312.
Ad calculum renum. ib.
Nutriens. 313.
Injectiones. ib.
Peſſaria, & Naſcalia. 314.
Purgantia. 315.
Menſes moventia. ib.
Siſtentia. ib.
Errhinum. ib.
Liquidum. ib.
Molle. 316.
Solidum. ib.
Sternutatorium. ib.
Gargariſma. 317.
Maſticatorium. 318.
Collyrium. ib.

CAPUT XII.

De externorum medicamentorum formulis.

Epithema. P. 319.
Liquidum. ib.
Solidum. 320.
Fomentum. ib.
Balneum. 321.
Semicupium. 322.
Oleum. ib.
Linimentum. 323.
Unguentum. 224.
Emplaſtrum. 325.
Cataplaſma. 326.
Veſicatorium. ib.
Sacculi. 327.
Cucupha. 328.
Frontale. ib.

CAPUT XIII.

De Curatione Intemperiei.

Therapeuticæ curationis ſpecies. P. 329.
Sanatio. ib.
Intemperiei. ib.
Manifeſta. ib.
Capitis. 330.
Thoracis & Pulmonum. ib.
Cordis. 331.
Ventriculi. ib.
Hepatis, & pancreatis. ib.
Lienis. ib.
Uteri. ib.
Oculorum. 332.

Occultæ. ib.
Hujus curatio eſt empirica. ib.

CAPUT XIV.
De Curatione pravæ conformationis.

Curatio morborum conformationis. Pag. 333.
Numeri. ib.
Magnitudinis. 334.
Auctæ. ib.
Imminutæ. ib.
Pravæ figurationis. ib.
Superficiei. ib.
Cavitatum. 335.
Malæ conſtructionis. 337.
In ſitu. ib.
In nexu. ib.

CAPUT XV.
De Curatione morbi ſolitarii, & causâ foti.

Sanatio morbi ſolitarii. P. 338.
Causâ foti. ib.
Ordinaria. 339.
Extraordinaria. ib.
Reparatio ſanguinis deficientis. ib.
Ablatio plethoræ. ib.
Per frictiones, ſudores, balnea, exercitia. ib.
Inediam. 340.
Hirudines. ib.
Hæmorrhoides. ib.
Menſes. ib.
Cucurbitas ſcarificatas. ib.
Scarificationes. 341.

CAPUT XVI.
De Curatione per Venæſectionem.

Venæſectio. 341.
Quibus morbis conveniat. ib.
Evacuatoria.
Ubi ea commodiſſime inſtituatur. ib.
Revulſoria. 342.
Ea commodiſſime fit in latere partis affectæ: ib.
Ejus rei ratio. ib.
Derivatoria. ib.
Ubi ea ſit facienda. ib.
Requiſita Venæſectionis. ib.
Ejus quantitas. 343.
Vices. ib.
Tempus. ib.
Inſpectio ſanguinis educti. 344.

CAPUT XVII.
De Curatione per purgationem.

Purgatio. 344.
Univerſalis. ib.
Per alvum. ib.
Ejus requiſita. ib.
Præparatio ad purgationem. 345
Quantitas purgationis. ib.
Tempus & modus exhibendi purgantia. 346.
Regimen eorum, qui purgantia ſumſerunt. ib.
Per quem locum ſit purgandum. 347.
Signa bonæ purgationis. ib.
Phlebotomia cur & quomodo juſtæ purgationi ſit præmittenda. ib.

Pur-

Purgatio per urinas quid faciat. 348.
Quibus conveniat. 339.
Tempus. ib.
Purgationis per ſudores efficacia. ib.
Quibus conducat. 350.
Ejus cautelæ. ib.
Tempus. ib.
Uſus menſes moventium. ib.
Purgatio per ſalivationem. 351.
Purgatio particularis. ib.
Ejus uſus. ib.

CAPUT XVIII.

De Curatione per repellentia, diſcutientia, & ſuppurantia.

Morbus, cum affluxu humorum, curatur revulſione, derivatione, interceptione, vel repulſione. ib.
Repellentium vis. ib.
Tempus. 352.
Intercipientium vis & uſus. ib.
Quibus repellentia non conveniant. ib.
Morbus cum humorum quiete curatur diſcuſſione, & ſuppuratorum eductione. ib.
Diſcutientium locus, & tempus. 353.
Suppurantium locus, & uſus. ib.

CAPUT XIX.

De Curatione, morborum disjunctorum, implicitorum, connexorum, & compoſitorum.

Sanatio morborum disjunctorum. ib
Implicitorum, connexorum, & compoſitorum. ibid.
Conſentientium. P. 354.
Diſſentientium. ibid.
Partim diſſentientium, partim conſentientium. ib.
Palliatio, ſive palliativa cura. 355.
Quomodo hæc peragatur. ib.
Epilogus. ib.

Finis Indicis.

MEDICINÆ

LIBER PRIMUS,

De Cognoſcendâ Sanitate.

CAPUT I.

De Medicina, & ejus partibus in genere.

Medicina.

MEDICINA humana ſynecdochice Medicina dicitur: Eaque eſt ars medendi valetudini corporis humani.

Ea non eſt in Theoreticam & Practicā dividenda.

Medicinam inter artes numero, quia omnia hujus diſciplinæ præcepta ad aliquid agendum ſunt deſtinata. Atque hinc conſtat illam vulgò malè in Theoreticam & Practicam dividi: cum omnes artes, quantæ quantæ ſunt, doctrinæ ſint practicæ; utpote quę tradant modum aliquid rectè agendi.

Objectionum ſolutio.

Neque his adverſatur prior Medicinæ pars, quæ Cognitio à nobis appellatur: uti nec ſanitatis, remedii, aliorumque multorum, in Medicina tradendorum, definitiones. Nam hæc omnia revera ſunt practica: cum ad actionem medicam, ſive medendum cuncta dirigantur.

Mederi eſt medicinæ finis, objectum, effectum, officium, ſcopus, & forma.

Ut autem videre objecta viſibilia, ex gr., diverſo reſpectu, eſt oculi finis, objectum, effectum, & officium: ita diverſo conſiderandi modo mederi valetudini corporis humani eſt medicinæ finis; cum ad illum finem illa tradatur, ut humanæ valetudini commodè mederi queamus. Eſt etiam ejus objectum; cum circa ei medendum ea proximè verſetur. Eſt quoque ejus effectum; cum Medicina hoc efficiat. Atque hoc ejus eſt munus; cum illud medendi officium Medicinæ incumbat. Eſtque Medicinæ ſcopus; cùm eò, tanquam ad ſcopum, omnia ejus præcepta colliment.

Denique mederi humanæ valetudini eſt quoque ſpecifica Medicinæ forma, ſive differentia: quia per illud Medicina conſtituitur, & ab omnibus aliis artibus diſcriminatur.

Object. ſolutio. Neque his obſtat, quod vulgò ſanitas Medicinæ finis; & corpus humanum, quâ ſanabile, objectum ejus dicatur. Cum ſanitas in morbis inſanabilibus pro fine à Medicis non intendatur: & etiamſi intenderetur, ea eſſet tantum finis remotus; iſque non univerſalis, ſed particularis: utpote ſanabilibus morbis tantum conveniens. Corpus verò humanum, quâ ſanabile, (ſeu, ut apertius loquamur, corporis humani valetudo,) eſt objectum Medicinæ remotum. Proximum verò eſt, ei mederi: cum Medicina circa illi medendum proximè verſetur; ut oculus, non circa parietem, ex gr., ſed circa illum videndum proximè occupatur.

Dico autem Medicinam noſtram eſſe artem medendi valetudini corporis humani; ut eam his poſterioribus verbis à Veterinaria, & Mulomedicina, atque etiam à Curatione ſtirpium, diſtinguam.

Quid mederi. Mederi verò valetudini corporis humani, eſt de ejus valetudine cognoſcere, ſeu in eam inquirere; & præterea curare ſive curam gerere, ut ejus valetudo in medio, ſive mediocritate, (unde vox mederi originem ducit) conſervetur, vel ad illam, quantum poteſt, reducatur. Atque ideo

Medicinæ partes. Medicinæ partes duæ ſunt: Cognitio, & Curatio.

Earum probatio. Hæc medicinæ diſtributio omnibus aliis præferenda videtur. Nam artem medendi breviſſime & commodiſſimè diſtinguit: eſſentiam ejus totam exhaurit: officiaque ejus propria, quæ ſunt de valetudine humana inquirere, eamque curare, clare & diſtinctè aſſignat.

Cognitio. Cognitio eſt prior pars Medicinæ, quæ eſt de cognoſcendâ, ſeu inquirendâ, valetudine. Vale-

Valetudo eſt partium noſtri corporis qualiſcunque, ſive bona, ſive mala, ad agendum diſpoſitio. *Valetudo.*

Cognitio eſt Phyſiologica, & Pathologica.

CAPUT II.

De Cognitione Phyſiologica; ubi de ſanitate, partibus humani corporis, temperie bonâ, & qualitatibus.

COgnitio Phyſiologica eſt, de cognoſcenda ſanitate. Hæc vulgò appellatur Phyſiologia: definiturque pars medicinæ, quæ agit de rebus naturalibus; ſeu talibus, quæ corpus humanum conſtituunt. Eæque ſtatuuntur vulgo hæ ſeptem: Elementa, temperamenta, partes, hu mores, ſpiritus, facultates, functiones. Sed, meo judicio, non ſatis bene: cum talis phyſiologia ſit pars Phyſicæ, cujus ſolius eſt de rebus naturalibus, quales hæ ſunt, agere. *Cognitio phyſiologica.* *Vulgaris Phyſiologia medicæ rejectio.*

Nec juvat, quod Phyſici aliâ ratione & alio reſpectu hæc tractent, quam Medici. Si enim artes & ſcientiæ, pro diverſitate tractationis uſus & reſpectus, diverſæ eſſent, diverſiſque locis deberent tradi, una eademque doctrina infinitis pene locis eſſet repetenda. *Reſponſio ad inſtantiam.*

Itaque, ſi quicquam iſtarum rerum naturalium dictarum, in Cognitione hac phyſiologicâ, a me tradatur, vel deſignetur; id non, ut ad Medicinam propriè pertinens; ſed, tanquam per neceſſarium iſtius Cognitionis commentarium hîc repetitum, tantum eſt habendum. *Res naturales tanquam per commentarium hic traduntur.*

Hæc autem Cognitio rectè Phyſiologica vel Phyſiologia dicitur; quia tradit τὸν λόγον, ſive rationem, cognoſcendi ſanitatem; quæ κατὰ φύσιν, ſive ſecundum naturam, homini ineſt. *Ratio nominis phyſiologicæ cognitionis.*

Sanitas verò eſt diſpoſitio partium corporis humani, actionibus rectè obeundis apta.

Pars humani corporis eſt quælibet ſubſtantia corporea, illud, cum aliis ſubſtantiis corporeis, integrans, actionibuſque perficiendis comparata. *Pars humani corporis.*

 Eſtque

Eſtque inſenſibilis, vel ſenſibilis.

Inſenſibilis.

Inſenſibilis eſt, quæ propter parvitatem ſenſus fugiens, ſolo imaginationis & judicii intellectu, in corpore, ex ſubtilitate, craſſitie, lenitate, acrimoniâ, fluiditate, ſtabilitate, oleaginoſitate, aquoſitate, ſalſedine, aliiſque qualitatibus, manifeſtè obſervatur & colligitur. Nam particulis talibus inſenſibilibus in corpore humano, & quovis alio, poſitis, clara & diſtincta illarum qualitatum eſt explicatio; quæ, iis negatis, eſt obſcura vel confuſa.

Partes inſenſibiles communiter non ſunt atomi ſive indiviſibiles.

Hæ partes inſenſibiles non ſunt atomi ſive inſectiles, propter ſoliditatem vel parvitatem, cum Leucippo vel Democrito, dicendæ. Nulla enim communiter eſt tanta cujuſvis corporis compactio, ſoliditas, & continuitas, ſive partium ſubſtantiæ extenſæ immediata cum quiete adhæſio, quæ non à motu ſatis valido, id eſt, quietem corporis ſolidi ſuperante, naturaliter diſſolvi poſſit. Nec ulla communiter tanta ullius corporis eſt parvitas, quæ non per aliarum particularum, ad illud immediatè accedentium & deinde inter ſe quieſcentium, additionem, augeri, & ita ad ulteriorem diſſolutionem, ubivis faciendam, aptari queat.

Hæ ſunt in variis partibus variæ.

Inſenſibiles partes in variis partibus ſunt variæ. Alię enim ſunt in oſſe, aliæ in carne, aliæ in cute, aliæ in aliis partibus.

Pars ſenſibilis.

Pars ſenſibilis eſt, quæ, ex multis inſenſibilibus compoſita, ſub ſenſum cadit. Talis ex. gr. eſt gutta aliqua ſanguinis, pilus, brachium, crus, cor, hepar, & quodvis aliud corporis humani membrum.

Continuitas partium propriè eſt in particulis inſenſibilibus.

Inter corporis humani partes ſolæ inſenſibiles proprie & per ſe continuitatem habent; cum in his ſolis ſit immediatus partium illas conſtituentium, cum quiete, contactus; in quo ſolo vera corporis cujuſvis continuitas conſiſtit. Senſibiles verò partes, inſtar corbis, ex gr. ex viminibus contexti, nullam continuitatem propriè & per ſe habent: ſed eam à ſola continuitate partium inſenſibilium

cum

cum contiguitate, ad ſenſibilium conſtitutionem contextarum, accipiunt.

Singulis autem iſtis inſenſibilibus particulis alias revera & actu ineſſe particulas inde patet, quòd in illis ſint diverſa & diſtincta, tota iſtarum inſenſibilium particularum corpuſcula conſtituentia. Ita ex gr. in particula inſenſibili ſanguinis, vel pinguedinis, vel carnis, vel oſſis, imaginatione nobis propoſitâ, dextra, quæ cum aliis conſtituunt illam particulam, revera & actu ſunt diſtincta à ſiniſtris, & utraque à mediis; ſicut & ſuperiora, etiam nobis non cogitantibus, diſtincta ſunt ab inferioribus. *Inſenſibilibus particulis actu alias ineſſe particulas.*

Porrò particulæ, quæ partes illas inſenſibiles & per ſe continuas conſtituunt, ſunt quidem finitæ; quia finem ſive extremum ſuæ extenſionis terminum habent: quia tamen mentis imaginantis acie, ſi earum ſingulas, & particularum particulas viciſſim & perpetuò, ſive in infinitum, ut appellant, conſideremus, ad finem earum pervenire, earumque numerum definire, nunquam poſſumus, idcirco illæ nobis indefinitæ ſunt dicendæ. *Inſenſibiles particulæ reveva ſunt finitæ; ſed nobis indefinitæ.*

Plura de his particulis videri poſſunt in Philoſophia noſtra naturali *lib.* I. *cap.* 3. *pag.* 6. *& ſeqq.*

Ex ſenſibilibus partibus aliæ ſunt ſtabiles, aliæ fluidæ.

Stabiles, quæ vulgò etiam ſolidæ appellantur, ſunt quarum particulæ ſibi mutuo ſatis firmiter ſunt annexæ, etſi earum nonnullæ non ſemper eundem ſitum figuramque ſervent. Tales ſunt oſſa, carnes, inteſtina, ventriculus, pulmo, &c. *Partes ſtabiles.*

Harum variæ ſtatuuntur differentiæ: ac primò quidem à principiis generationis, aliæ dicuntur ſpermaticæ, aliæ ſanguineæ.

Partes ſpermaticæ ſunt, quæ albedine ſuâ ſpermati ſimiles, in pueris, ubi ſolutionem continui ſunt paſſæ, per ſimilem ſubſtantiam ob ſuâm mollitiem; in adultis verò, ob *Spermaticæ.*

earum duritiem, per diſſimilem reſtituuntur. Tales ſunt os, cartilago, ligamentum, fibra, membrana, nervus, vena, arteria, tendo, medulla cerebri, & cutis: quæ vulgò pars media dici ſolet.

Sanguineæ.

Sanguineæ ſunt, quarum plerǫque, ſanguini materno ſuâ rubedine ſimiles, in pueris & adultis ob ſuam mollitiem, per ſimilem ſubſtantiam, ubi ſolutionem continui ſunt paſſæ, reſtaurantur. Tales ſunt carnes muſculorum, & parenchymatum cordis, hepatis, aliorumque; item pinguedo; quia ex oleaginoſa ſeu pinguiore ſanguinis parte originem ducit.

Cur partes ſanguineæ calidiores; ſpermaticæ frigidiores dicantur.

Spermaticæ partes, quia à frigore facilius offenduntur, quam ſanguineǫ; ideoque illæ frigidiores, hǫ calidiores cenſentur.

Secundò, à compoſitione, partes ſtabiles dicuntur ſimilares, vel diſſimilares.

Similares.

Similares ſunt, quarum ſubſtantia ſibi ubique eſt ſimilis. Tales ſunt os, cartilago, ligamentum, membrana, tendo, fibra, cutis, caro, adeps, pilus, unguis.

Diſſimilares.

Diſſimilares ſunt, quæ in diſſimiles particulas poſſunt dividi: ut nervus, vena, arteria, brachium, crus; nam hæ in membranas, fibras, aliaſque, dividi poſſunt.

Tertiò, à figuratione ſenſibili aliǫ ſunt organicæ, aliæ inorganicæ.

Organicæ.

Organicæ ſunt, quæ prǫter inſenſibilium particularum rectam adaptationem, ad ſui conſtitutionem actioneſque perficiendas, etiam certam, determinatam, ſenſibilemque partium ſenſibilium conformationem requirunt. Ut vena, nervus, arteria, muſculus, brachium, crus, &c.

Inorganicæ.

Inorganicæ ſunt, quǫ ad ſui conſtitutionem, actioneſque peragendas, non deſiderant certam determinatam, & ſenſibilem conformationem; ſed ſola inſenſibilium particularum recta adaptatione, ſive bona temperie, ſunt contentæ.

tentæ. Ut os, cartilago, caro.

Quartò, ab actionis primatu vel auxilio, partes aliæ ſunt principes, aliæ miniſtrę dictę.

Principes partes ſunt, à quibus actiones noſtræ præcipuę potiſſimum peraguntur. *Principes partes.*

Præcipuæ noſtræ actiones tres ſunt: Cogitatio, alitura, & generatio. Atque ideo principes partes etiam ſunt tres: *Cerebrum*, quod cogitationis, cæterarumque actionum animalium; *Cor*, quod aliturę; & *partes genitales*, quæ generationis ſunt potiſſimum principium. *Actiones noſtræ præcipuæ, Ut & partes principes, ſunt tres.*

Omnes aliæ, quia iſtis auxilio ſuo inſerviunt, *miniſtræ* dicuntur. *Miniſtræ.*

Deinde partes ſtabiles *continentes* propriè dicendæ ſunt cuticula, cutis, pinguedo, & panniculus carnoſus. *Contentæ* verò reliquę omnes ſunt appellandę; quia naturaliter iſtis contineri ſolent. *Continentes. Contentæ.*

Denique partes ſtabiles, ratione regionum corporis, in ventres & artus dividuntur.

Venter eſt magna noſtri corporis cavitas, in qua princeps aliqua pars continetur. *Venter.*

Ventres ſunt tres: *Caput*, in quo continetur cerebrum, cum oculis, naribus, auribus, ore, aliiſque multis. *Thorax*, in quo invenitur cor, cum pulmonibus, aſperâ arteriâ, & œſophago. *Abdomen*, quod diaphragmate à thorace diſcriminatum, ventriculum, cum annexis inteſtinis, & meſenterio, ac pancreate; item hepar, cum folliculo fellis, lienem, renes, veſicam urinariam, & bilariam, parteſque genitales, continet. *Summus. Medius. Infimus.*

Artus ſunt membra ventribus adnata, & articulis diſtincta. *Artus.*

Illi ſunt duo: *Brachia*, quæ conſtant humero, cubito, & manu. *Crura*, quæ dividuntur in femur, tibiam, & pedem.

Atque

Pars fluida. Atque hæc de parte ſtabili. *Pars fluida* eſt, cujus particulæ, non ſatis firmiter ſibi mutuò annexæ, facile disjunguntur & diffluunt.

Eſtque ſanguis; ſpiritus; & humor ocularis, aqueus, cryſtallinus, & vitreus. Nec non lac, ſemen,&c. Quæcunque enim ſubſtantiæ corporeæ in corpore humano ita continentur, ut præter naturam ſit, ſi abſint, quemadmodum lac in puerperis, ſemen in viris, merito ejus partes dicuntur.

Sanguis. *Sanguis* eſt ſuccus ille rubicundus, venis,corde, & arteriis naturaliter contentus; qui conſtat farragine omnis generis particularum alimentariarum, quæ venas potuerunt ingredi; eſt-que nutritionis & vivificationis materia, magnumque corporis ſtabilimentum.

Ejus partes. Hic communiter dividitur in partem pituitoſam, ſeroſam, bilioſam, melancholicam, & temperatam: quæ ultima ſynecdochicè ſanguis merus dicitur.

Spiritus. *Spiritus* eſt pars fluida, conſtans ſubtiliſſimo ſanguinis halitu. Eſtque præcipuum in functionibus fere omnibus inſtrumentum. Nam ſine ſpiritibus bene conſtitutis nullæ actiones rectè peraguntur.

Hic primò eſt vel inſitus, vel influens.

Inſitus. *Spiritus inſitus* eſt, qui, poſtquam in partem aliquam eſt immiſſus, ei aliquandiu inhæret, ac tandem etiam diſſipatur.

Influens. *Influens* eſt, qui in partem, ad inſiti redintegrationem, recens immittitur.

Secundò ſpiritus alius eſt naturalis, alius animalis.

Naturalis. *Naturalis* eſt, qui in corde cum ſanguine arterioſo genitus, actionibus naturalibus, vivificationi ſc. nutritioni & generationi, famulatur.

Animalis. *Animalis* ſpiritus eſt, qui, ex carotidum arteriarum & plexus choroidis poris, in ventriculos cerebri à corde pro-

propulſus, & ibidem exhalans, intellectui & voluntati, cæteriſque actionibus animalibus, miniſtrat.

Atque hæc de partibus corporis humani breviter, pro inſtituto noſtro, diximus. *Vid. Phil.Nat. lib.4. c. 3. p.* 268.

Sanitatis partes duæ ſunt: bona temperies, & apta conformatio. *Sanitatis partes.*

Bona temperies eſt pars ſanitatis, quæ in qualitatum conveniente conſtitutione conſiſtit. *Bona temperies.*

Qualitas eſt partium inſenſibilium, ſenſibiles partes conſtituentium, ſecundum motum, vel quietem, item ſitum, figuram, & magnitudinem, diſpoſitio, ſive contextus, unde corpus noſtrum, quacunque ratione, quale denominari poteſt. *Qualitas.*

Qualitates præcipuæ, quæ in temperie humani corporis aliorumque conſiderantur, ſunt calor, frigiditas, humiditas, ſiccitas, tum actualis, tum potentialis; item craſſities, tenuitas; raritas, denſitas; ſtabilitas, mollities, durities, fluiditas, aquoſitas, oleaginoſitas, viſciditas; volatilitas, fixitas; fragilitas, flexibilitas, flexibilium reſultus; ac preterea lenitas, acrimonia; nec non opacitas & perſpicuitas; atque etiam continuitas & continguitas; & denique gravitas & levitas. *Qualitates præcipuæ in temperie conſideranda.*

Calor actualis eſt inſenſibilium particularum alicujus partis motus varius. Talis ex. gr. eſt in corde hominis vivi. *Calor actualis.*

Calor potentialis eſt partis ad incaleſcendum vel calefaciendum aptitudo, ex particularum & pororum ejus tali diſpoſitione orta, ut ſubtilis materia ſive æther illas vehementer movere, vel in poris ejus vehementius moveri, & particulas in iis contentas majore vi agitare poſſit. Talis ex.gr. eſt in ſanguinis parte bilioſa. *Potentialis.*

Frigus actuale eſt inſenſibilium particularum alicujus partis quies. Tale ex.gr. eſt in manu ab aëre refrigeratâ. *Frigus actuale.*

Frigus potentiale eſt partis ad incaleſcendum vel calefacien- *Potentiale.*

ciendum ineptitudo, ex particularum vel pororum ejus tali diſpoſitione orta, ut à ſubtili materiâ non facile agitentur, vel aliorum corporum particularum agitationem impediant. Tale ex. gr. obſervatur in parte ſanguinis pituitoſa.

Humiditas actualis. *Humiditas actualis* eſt liquoris ſenſibilis in poris partis ſtabilis adhæſio. Hæc obſervatur in pulmonibus ex. gr. quorum pori liquore ſanguinis perpetuò perfunduntur.

Potentialis. *Humiditas potentialis* eſt aptitudo liquoris ſenſibilis, qua particulis ſuis flexibilibus, craſſiuſculis, & inter ſe repentibus, poris partium ſtabilium ſenſibiliter adhærere poteſt. Talis eſt in ſanguine, bile, chylo, ſimilibuſque liquoribus ſenſibilibus.

Siccitas actualis. *Siccitas actualis* eſt pororum partium vel corporum ſtabilium, omnis liquoris ſenſibilis vacuorum, ab inſenſibili aëris vel ætheris liquore, citra ſenſibilem adhæſionem, pervolatio.

Potentialis. *Siccitas potentialis* eſt aptitudo liquoris inſenſibilis aëris vel ætheris, quâ ſuis tenuiſſimis & volantibus inter ſe particulis, poros corporum ſtabilium, citra ſenſibilem adhæſionem, pervadere; ſenſibileſque liquores ex iis expellere eſt idoneus.

Tenuitas & Subtilitas. *Tenuitas & ſubtilitas* nihil aliud ſunt, quam particularum inſenſibilium, corpora ſenſibilia conſtituentium, parvitas. Ea obſervatur in ſpiritibus & ſanguine ex. gr. hominis bilioſi.

Craſſities *Craſſities* eſt particularum inſenſibilium, corpora ſenſibilia conſtituentium, magnitudo. Hæc animadvertitur ex. gr. in ſpiritibus & ſanguine hominis melancholici.

Raritas. *Raritas* eſt pororum & intervallorum, inter particulas corporis alicujus inſenſibiles exiſtentium, magnitudo. Talis ex. gr. in pulmonum parenchymate facile obſervatur.

Denſitas. *Denſitas* eſt pororum & intervallorum inter particulas ali-

alicujus corporis inſenſibiles exiſtentium parvitas. Talis in parenchymate cerebri & renum animadvertitur.

Stabilitas eſt inſenſibilium particularum alicujus corporis qualiſcunque cohæſio. *Stabilitas.*

Hæc cohæſio ſi firma fuerit, *durities* dicitur. Talis eſt in oſſibus. *Durities.*

Sin fuerit illa inſenſibilium particularum cohæſio infirma, appellatur *mollities*. Talis eſt in cute, inteſtinis, pulmonibus. *Mollities.*

Firma particularum cohæſio, quę duritiem conſtituit, vel oritur ab immediato earum contactu & quiete; qualis eſt in oſſibus & calculis: vel ea oritur ex vinculis, quorum partes ſe mutuo immediate & cum quiete contingunt, particulas illas cohibentibus. Talis cohæſio eſt in urina veſicam replente, & in flatibus ventriculum & inteſtina diſtendentibus. *Harum cauſa.*

Infirma cohæſio partium, quæ mollitiem conſtituit, originem ducit vel ex eo, quod particulæ à ſe mutuo ſint ſeparatę, & aliud quid inter illas intercurrat; talis eſt in urinę ſedimento: vel ex eo, quod, etſi particulę ſe mutuo in multis partibus immediate contingant, illæ ſecundum totum vel extremitates ſint flexiles; talis eſt in carnibus & inteſtinis.

Fluiditas eſt particularum alicujus corporis inſenſibilium disjunctio, cum motu earum inter ſe vario conjuncta. Talis eſt in ſanguine, urina, bile, ſpiritibus; & aliis liquoribus. *Fluiditas.*

Hæc, pro variâ illarum particularum disjunctarum & varie inter ſe agitatarum figurâ & magnitudine, eſt, vel aquoſitas, vel ſalſugo, vel oleaginoſitas, vel ſpirituoſitas, vel viſciditas, vel alio nomine indigitanda. Nam

Aquoſitas eſt fluiditas, in qua particulę inſenſibiles ſunt oblongæ, læves, & flexiles. *Aquoſitas.*

Salſugo. *Salſugo* eſt fluiditas, in qua particulæ iſtę ſunt oblongæ, læves, & plurimæ rigidæ.

Oleaginoſitas. *Oleaginoſitas* eſt fluiditas particularum flexibilium, ramoſarum, & craſſiuſcularum.

Spirituoſitas. *Spirituoſitas* eſt fluiditas particularum, flexibilium, ramoſarum, & ſubtilium.

Viſciditas. *Viſciditas* eſt fluiditas particularum flexibilium valde ramoſarum, vel valde complicatarum, & craſſiuſcularum; atque ideo non facile, ſalvâ cohæſione, ſeparabilium.

Volatilitas. *Volatilitas* eſt inſenſibilium particularum ad diſſipationem, à calore faciendam, facilitas, orta non tam ex earum tenuitate & infirma cohæſione, quam ab earum figura diſſipationi apta. Ea eſt in ſanguine hominis ſanguinei vel bilioſi; item in vino, aqua, ſpiritu.

Fixitas. *Fixitas* eſt inſenſibilium particularum ad diſſipationem à calore faciendam difficultas, orta, non tam à craſſitie & firma earum cohæſione, quam à figura ad diſſipationem inepta. Ea eſt in ſanguine hominis melancholici, in aceto, in pane azymo.

Flexibilitas. *Flexibilitas* eſt corporis ſtabilis ſitum, ſalvâ cohæſione, in hoc vel illud latus mutandi aptitudo, à particularum ejus ſenſibilium tenuitate orta. Talis eſt in inteſtinis, pulmonibus, carnibus, nervis, venis.

Flexibilium quorundam reſultus. *Flexibilium* quorundam corporum flexorum *in priorem ſitum reſultus*, eſt repulſio, qua illa flexa corpora, propterea quod anguſtiores ex flexione ſunt adepta poros, quam ut ſubtilis materia libere eos poſſit tranſire, parteſque corporum flexorum ſunt duriores, quam ut illa alios novos in iis poſſit poros excitare, à ſubtili materià ad tranſitum per clauſos ex flexione poros ſibi faciendum, eoſque aperiendum, in priſtinum ſitum repelluntur.

Fragilitas. *Fragilitas* eſt continuitatis, in corpore ſtabili, diſſolvendæ aptitudo, ex particularum ejus inſenſibilium, in exiguis

iguis punctis ſe mutuo immediatè contingentium, craſſitie orta. Talis eſt ex. gr. in cartilagine.

Opacitas.

Opacitas eſt corporis ſenſibilis ad lumen tranſmittendum ineptitudo, ex eo orta, quod ejus pori ita ſunt vel præcluſi, vel interrupti, ut globuli ætherei à rebus lucidis propulſi, eos ſatis copioſè undique tranſire ad lineas rectas non poſſint. Talis eſt in oſſibus.

Pelluciditas.

Pelluciditas eſt corporis ſenſibilis ad luminis tranſmiſſionem aptitudo, in eo conſiſtens, quod ejus pori ita pateant vel pateſiant, ut globuli ætherei à corporibus lucidis propulſi, eos undique ſatis copioſe ad luminis actionem transferendam, tranſire queant. Talis eſt in tunica oculi cornea, & humoribus ocularibus.

Lenitas.

Lenitas eſt corporis ſenſibilis ad tactum molliter & blandè movendum aptitudo, in particulis ejus inſenſibilibus obtuſis & flexibilibus conſiſtens. Talis eſt ex gr. in lacte, pinguedine.

Acrimonia.

Acrimonia eſt corporis ſenſibilis ad tactum acutè movendum aptitudo, in particulis ejus inſenſibilibus acuminatis & duris conſiſtens. Talis eſt in bile & urina:

Continuitas.

Continuitas eſt partium corporis immediatus, cum quiete contactus.

Contiguitas.

Contiguitas eſt partium corporis immediatus cum motu; vel mediatus cum quiete contactus.

Gravitas.

Gravitas eſt partium noſtri corporis major ſoliditas, ſive particularum ejus arctior & firmior compactio & cohęſio, qua partes à Cœli tellurem celerrime circumcurrentis particulis fluidiſſimis, undique ad lineas rectas quidem tendentibus, ſed à circumferentia undique verſus medium telluris tantum inter ſe ſimul convergentibus, ad centrum terræ vehementius premuntur. Talis eſt in oſſibus, renibus, hepate, aliiſque multis.

Levitas.

Levitas eſt partium noſtri corporis, minor ſoliditas, qua

 illæ

illæ à particulis iſtis Cœli jam commemoratis, perpendiculariter, quantum fieri poteſt, verſus centrum telluris debilius premuntur. Talis eſt in pulmonibus, & pinguedine.

De qualitatibus plura videantur in noſtra Philoſophiâ Naturali lib. 3. c.7.p.201. & ſeqq.

CAPUT III.

De Bonæ partium temperiei differentiis, & earum recta conformatione.

ATque hæc de qualitatibus præcipuis; in quarum recta & conveniente conſtitutione bonam temperiem conſiſtere diximus.

Porro bona temperies *primò* eſt moderata, vel immoderata.

Temperies moderata. *Temperies moderata* eſt, in qua qualitatum eſt mediocritas. Talis creditur eſſe in cute humana. Eaque vulgò dicitur temperamentum ad pondus.

Immoderata. *Temperies immoderata* eſt, in qua qualiſcunque qualitatis eſt exceſſus. Talis exiſtimatur eſſe in reliquis omnibus humani corporis, præter cutim, partibus. Hæc vulgò vocatur temperamentum ad juſtitiam.

In quibus illæ conſiſtant. Temperies utraque, non in ſolo calore, frigore, humiditate, & ſiccitate; ſed in quibuſvis qualitatibus conſiſtit.

Præterea temperies alia eſt totalis, quæ in toto corpore; alia partialis, quæ in ſingulis ejus partibus conſideratur.

Totalis, & ejus differentia. *Totalis temperies* non malè in ſanguineam, bilioſam, melancholicam, & pituitoſam dividitur.

Cum enim ſanguine corpus noſtrum potiſſimum nutriatur, credibile eſt diverſas temperies, quæ in illud induci ſolent, diverſitati humorum, in maſſa ſanguinea apparentium, reſpondere.. Sin-

Singularum partium temperies, cum ad qualitates primas vulgò dictas refertur, dicitur cutis eſſe temperata: reliquę verò vel ad calidum, vel ad frigidum, vel ad humidum, vel ad ſiccum deflectere dicuntur. Idque hoc ordine: *Partialis, & ejus differentiæ ſecundum primas dictas qualitates.*

Ad calidum, ſpiritus, cor, pulmo, ſanguis, jecur, lien, renes, caro, pinguedo.

Ad frigidum, cerebrum, ſpinæ medulla, nervus, vena, arteria, membrana, tendo, ligamentum, cartilago, os, pilus.

Ad humidum, fibræ nervorum, cor, renes, jecur, lien, caro, pulmo, ſpinæ medulla, tunicæ nervorum, cerebrum, pinguedo, ſanguis, ſpiritus.

Ad ſiccum, vena, arteria, membrana, tendo, ligamentum, cartilago, os, pilus.

Quorum multa ob rationes valdè infirmas dicuntur. Singularum autem partium naturam longè melius intelligi poſſe manifeſtum eſt, ſi qualitatibus his non neglectis, illarum præterea craſſities, tenuitas, denſitas, raritas, durities, mollities, aquoſitas, ſalſedo, oleaginoſitas, & aliæ ſimiles qualitates rectè expendantur. *Quæ qualitates in partium temperie potius ſint conſiderandæ.*

Tertio temperies alia eſt nativa, alia adſcititia.

Nativa temperies eſt, quæ ex ſemine parentum, vel materno ſanguine, in primo ortu, nobis eſt ingenerata. *Temperies nativa.*

Hujus præcipua diverſitas eſt à ſexu. Fœminæ enim communiter ſunt molliores, humidiores, & frigidiores, quam viri. Præterea qui eunuchi fiunt, temperie innatâ manifeſtè mutantur, poſtquam ſexum amiſerunt.

Eſt autem *ſexus* certa temperies & conformatio partium genitalium, qua mas à fœmina diſcriminatur. *Sexus duplex.*

Eſtque maſculinus, vel fœmininus; maſculinus fœminino communiter eſt calidior & fortior. *Uter calidior & fortior.*

Temperies adſcititia eſt, quæ, poſt noſtram nativitatem, per mutationem & alterationem corporis, ab internis externiſve cauſis & accidentibus, oritur. *Temperies adſcititia.*

Cau-

Ejus præcipuæ cauſa. Cauſæ præcipuæ, quibus temperamentum adſcititium inducitur, ſunt ætas, tempeſtas anni, diverſitas regionis, conſuetudo.

Ætas. *Ætas* eſt pars durationis vitæ, in quâ, ex actione caloris nativi, in humidam reliquamque corporis ſuſtantiam agentis, temperies corporis humani ſenſibilem mutationem ſuſcipit.

Ejus diviſio. Ea dividitur in pueritiam, adoleſcentiam, juventutem, virilem ætatem, & ſenectutem.

Pueritia. *Pueritia* eſt prima ætas, quæ, plerumque primis quatuordecim annis circumſcripta, corpora noſtra in exceſſu humida, & moderatè calida efficit.

Hæc diſtinguitur in tempus ante dentitionem, dentitionis, poſt dentitionem, & quod pubertati eſt proximum.

Adoleſcentia. Altera ætas eſt *adoleſcentia*, temperata magis, pubertatem ad decimum octavum, & adoleſcentiam propriè dictam, ad annum vigeſimum quintum, includens.

Juventus Tertia, quæ ſequitur, ætas, eſt *juventus*, ſeu florens ætas, ab anno vigeſimo quinto, ad trigeſimum quintum ſe extendens.

Hæc calida eſt & ſicca. In hac corpora noſtra ſunt calida & ſicca; propterea quod humidum aqueum præcedentibus ætatibus valdè ſit abſumptum, parteſque oleaginoſæ arctius compactæ & complicatæ calorem & ſpiritus magis retineant, eumque magis intendant.

Juvenes ſunt pueris calidiores. Atque hinc juvenes pueris & adoleſcentibus ſunt calidiores. Quod etiam alimentorum duriorum coctio, aliæque accuratiores juvenum actiones evidenter probant.

Ætas Virilis. Quartò ſuccedit *virilis*, ſeu conſtans, vel conſiſtens *ætas*, ab anno trigeſimo quinto ad quinquageſimum ſe extendens; in qua calor fervorque remiſſiores ſunt, & actiones adhuc optimè perficiuntur.

Senectus. Tandem ab anno quinquageſimo ſupereſt *ſenectus* frigida

da & ſicca; quæ uſque ad ſexageſimum annum *viridis* eſt, in quâ ſenes muneribus obeundis plerumque ſatis commodè præeſſe poſſunt. *Media* autem ab anno ſexageſimo ad ſeptuageſimum ſe extendens, majore cum difficultate ſuas actiones exequitur. Denique *ultima* eſt decrepita, quæ frigiditate & ſiccitate vitam tandem claudit.

Hæ ætates in omnibus hominibus, ob varias cauſas, tum internas, tum externas, iiſdem annorum terminis non circumſcribuntur. Alii enim ex his cauſis citius, alii tardius adoleſcunt, juveneſcunt, viri evadunt, ſeneſcunt, & ætates illas percurrunt. *Ætates non habent in omnibus eoſdem terminos.*

Imò ipſe totius vitæ terminus, cum ab indifferenti voluntatis noſtræ libertate, qua rebus vitæ noſtræ utilibus & noxiis pro arbitrio noſtro utimur, magnam partem dependeat, mutabilis eſſe videtur; ita ut ille à nobis & corripi, & produci poſſit. *Terminus vitæ eſt mutabilis*

Præter ætates, ad mutationem temperamenti nativi plurimum quoque faciunt *anni tempeſtates*; tum quia aër, qui corpora noſtra ambit & alterat, pro vario radiorum ſolarium perpendiculari vel obliquo à tellure reflexu, in his magnoperè alteratur; tum quia corpora noſtra, pro temporis præcedentis diverſitate, diverſimodè ſunt diſpoſita. *Anni tempeſtates quomodo corpus alterent.*

E quatuor anni tempeſtatibus *ver & autumnus*, ratione caloris, ſunt temperata; quanquam vere major ſit diverſitas inter frigus noctis & calorem diei, quam autumno. Sed aëris ſiccitas vere eſt maxima, propter ventos ſeptentrionales & orientales, tum frequentur flantes, & vapores, ex aëre, aliiſque corporibus, diſcutientes; ac præterea quia terra & aqua tum nondum ſatis calent, ad vapores tam copioſos, quam æſtate, emittendos. Quia autem adventante *æſtate*, terra & aqua magis incaleſcunt, hinc copioſiores vapores, in aërem ſublati, majorem æſtatis humiditatem inducunt. Senſim itaque aëris ſiccitas æſtate *Earum temperamentum.*

imminuitur, uſque ad medium *autumni*; quo tempore maxima aëris humiditas, ob copioſos vapores in ipſo exiſtentes & tum magis condenſatos, eſſe ſolet; atque ideo tum omnia longè facilius, quam vere, putreſcunt. Sed in corpore humano *vere ſanguis*, & *æſtate bilis*; *autumno & hyeme, pituita & melancholia* generari ſolent.

Locorum diverſitas quomodo corpora permutet.

Locorum regionumque diverſitas, & varia zonarum, climatum, poſituſque cœli, aliarumque circumſtantiarum, ut montium, planitierum, ventorum, maris, & lacuum conſtitutio, externum aërem & alimenta aſſumenda diverſimodè immutans, plurimum etiam ad mutationem temperamentorum inducendam valet.

Conſuetudo, quomodo corpora corrigat & vitiet; variaſque actiones producat.

Uti & *conſuetudo*, quæ eſt rei alicujus frequens uſurpatio, qua temperamentum, vel alia corporis conſtitutio immutatur, noſque ad actiones perficiendas aptiores vel ineptiores ſumus.

Dum enim ex conſuetudine, ſeu frequenti rerum uſurpatione, partium temperies vel conformatio corrigitur, ad actiones perficiendas, promptiores; dum illæ hac vitiantur, ineptiores evadimus.

Atque hoc in omnibus actionibus eſt manifeſtum. *Vid. Phil. Nat. lib. 5. c. 12. p.* 510.

Temperies permanens.

Denique temperies alia eſt permanens, alia fugiens.

Temperies permanens eſt, quæ ex partium ſtabilium conſtitutione potiſſimum dependens, poſt mortem aliquamdiu poteſt durare.

Quomodo qualitates hic æſtimentur.

Partes in corpore animalis, ratione hujus temperiei calidæ vel frigidæ, dicuntur, prout magis vel minus incaleſcere ſunt aptæ; humidæ verò & ſiccæ, pro ratione humiditatis vel ſiccitatis, quam tactus in partib. ſtabilibus percipit.

Temperies fugiens.

Temperies fugiens eſt, quæ ex fluidis partibus potiſſimum dependens, in vivis perpetuò fugit & reſtituitur: in mortuis verò, ob defectum reſtitutionis, mox extinguitur.

Hæc

Hæc itaque ad omnes humores & ſpiritus, corpore vivo contentos, ſe potiſſimum extendit.

In hac temperie fugiente ſpectatur præcipuè *calor* ille, qui *nativus* vulgò dicitur. Hujus enim, tanquam primi motoris, ope, omnia in corpore animalis potiſſimum peraguntur. *Calor nativus.*

Eſt autem calor nativus, ignis non lucidus, ſeu tantum calidus, qui in ſanguine in cor influente, ab ætherea materia ibi copiosè exiſtente, jam inde à prima generatione perpetuò accenditur, & per totum corpus, cum eodem ſanguine, circulum ſuum à corde, & verſus cor per arterias & venas percurrente, diſtribuitur, perpetuoque ibidem reſtauratur. *Quid ille ſit.*

Hic & cœleſtis & elementaris dici poteſt: quia utrique eſt ſimilis, & ab utroque fovetur. *Cur hic cæleſtis & elementaris ſit dicendus.*

Hic ubi convenienter moderatus eſt, & quando ejus efficacia aptis inſtrumentis benè regitur, admirandas in corporibus animalium edit actiones. Immoderatus verò, & malis inſtrumentis inſtructus, omnia corrumpit. *Quomodo hic calor admiranda præſtet.*

Hic quatenus ope ſpirituum, qui ſunt in ſanguine, jam inde à prima generatione partibus communicatur, dici poteſt *ſpiritus primigenius*. Et quatenus id etiam fit ope partium ſanguinis & præcipuè oleaginoſarum, quæ pro humidis vulgo habentur, vocari etiam potuit *humidum primigenium*. Et quia hic calor præcipuè communicatur per ſanguinis partes; tum ſpirituoſas, quæ maximè ſunt mobiles, & facilimè quaſvis corporis partes ſuà ſubtilitate penetrant; tum oleoginoſas, quæ cohæſione ſua impediunt, quo minus ſpiritus poſſint diſſipari, & in poris ſuis ſubtilem materiam ita diſponunt, ut fortius agat, quod niſi fieret, calor breviſſimè exſtingueretur; hinc non malè dicit Fernelius *calidum innatum* eſſe humidum primigenium, ſpiritu & calore inſito perfuſum; & alii, quod illud *Cur ille ſpiritus primigenius, & hũmidum primigenium dicatur.*

illud ſit ſubſtantia quædam noſtri corporis primigenia, pinguis, & oleoſa, calore naturali perfuſa.

Caloris nativi mutationes per ætates.

Calor nativus non ſemper in eodem ſtatu permanet; ſed ætatis decurſu primum augetur, deinde conſiſtit, ac poſtea imminuitur, & tandem extinguitur.

Mutationum iſtarum cauſa.

Nam initio vitæ, cum partes ſolidæ adhuc valde ſunt molles, non adeo fluidarum partium motui obſiſtunt, quam in media ætate; nec idcirco tantâ vi fluidæ agitantur. Ac ptæterea inter fluidas plures ſunt aqueæ, quam oleagineæ; quę idcirco, ut teſtatur experientia, alendo igni minus ſunt aptæ. In juventute verò multæ ſunt oleaginoſæ partes, quæ arctius inter ſe complicatæ ſpirituum diſſipationem impediunt, & juſta ſua tenuitate & ramoſitate ignis vim augent, hinc in juvenili & virili ætate calor hic eſt validus. In ſenectute verò partes rurſus aqueæ permultæ, pauciores verò oleagineæ in ſanguine reperiuntur, quia partes ſolidæ, per quas ſuccus ciborum colatur, ut ſanguis fiat, ſenſim evadunt duriores, & eorum pori minus fiunt anfractuoſi, quam par eſt ad benè temperatum ſanguinem gignendum; atque hinc fit, ut calor ille paulatim magis magiſque imminuatur.

Per anni tempeſtates.

Prętерea calor nativus in animalibus perfectioribus, & præſertim in homine valido, melius hyeme & vere, quam æſtate vel autumno, ad actiones ſuas peragendas ſe habet.

Cur ille validior ſit in quibuſdam hyeme & vere:

Hyeme enim & vere corpora ſunt denſiora: quo ſpirituum & humidi oleaginoſi effluvia copioſa impediuntur; & ob externum frigus, nimius calor in iis haud facilè gigni poteſt. Atque hinc in validis hyeme & vere coctiones noſtræ, quæ moderatum deſiderant calorem, optimè perficiuntur; minus ęſtate & autumno, quamvis tum temporis maximus ſit calor, quippe qui ad coctiones noſtras tum ſit immoderatus, & juſto vehementior.

In frigidioribus tamen hominibus, & aliis animalibus, calor

calor nativus, vere adulto, æſtate, & in principio autumni, melius; hyeme verò pejus eſt conſtitutus. Ibi enim ille à calore externo augetur; hîc verò à frigore magis debilitatur. *Et in quibuſdam aliis æſtate & autumno.*

Calor Nativus, quatenus in partes ad reparationem diſſipati propellitur & influit, *influens*; quatenus verò in illas eſt propulſus, *inſitus* dicitur. Eſtque revera unus & idem: neque poſterior à priore magis differt, quam unus idemque homo, qui ædes ingreditur, & qui eas eſt ingreſſus. *Vid. Phil. Nat. l. 4. c. 4.* Atque hæc de temperie. *Ejus differentia. Calor inſitus & influens re non differunt.*

Apta partium conformatio eſt pars ſanitatis, quæ in conveniente partium, in organa ſenſibilia, adaptatione eſt ſita. *Apta conformatio partium.*

Eaque conſiſtit in juſta quantitate, apta figuratione, & bona conſtructione. *Et in quibus ea conſiſtat.*

Juſta quantitas partium eſt ſita in numero decenti, quo nec juſto ſunt plures, nec pauciores: item in magnitudine convenienti, qua nec juſto ſunt majores, nec minores. *Juſta quantitas.*

Apta figuratio, eſt ſecundum organorum cavitatem, vel ſecundum ſuperficiem. *Apta figuratio.*

In cavitatibus requiritur libertas & juſta amplitudo. In ſuperficie conveniens lævitas vel aſperitas; planities vel gibboſitas; rectitudo vel curvitas; &c.

Bona conſtructio eſt ſita in partium ſalubri ſitu, & inter ſe nexu. *Bona conſtructio.*

Situs ſalubris eſt, quo ſuum quælibet pars locum obtinet. Nexus, quo concinnè partes copulantur,

CAPUT IV.

De Sanitatis Signis: ubi de Alitura, Fame, Siti, item Chyloſi & Chymoſi.

SIgna, quibus ſanitas innoteſcit, ſunt *convenientia corporis accidentia*; qualia ſunt bonus color, juſtus calor, *Signa Sanitatis.*

 con-

conveniens figura, decens magnitudo, &c; ſedpræcipuè, *actiones ſalubres*, ſeu tales, quæ & tempeſtivæ ſunt, & porrò quantitate, & qualitate, ſecundum hominis naturam, moderatæ.

Actiones. *Actiones* autem ſunt operationes, quæ ab homine, vel ſolo corpore, vel corpore & mente, ſeu anima rationali peraguntur.

Eæque idcirco ſunt vel naturales, vel animales.

Actiones naturales. Quid hic per Naturam ſignificetur. *Naturales* ſunt, quæ à ſola partium naturâ, ſeu earum temperie & conformatione, fiunt & perficiuntur.

Per naturam igitur hic non quævis, ſed ſynecdochicè ea tantum natura intelligitur, quà citra ullam cogitationem, vel cogitandi facultatem, aliquid agimus.

Actiones naturales ſunt duæ: alitura & generatio.

Alitura. *Alitura* eſt actio naturalis, qua perpetuus caloris ſubſtantiæque corporeæ defluxus, ope ſanguinis, præcipueque arterioſi, utpote calidioris & ſubtilioris, à corde in partes alendas impulſi, item ope aliorum liquorum alimentariorum, perpetuo reſtauratur.

Alitura eſt perpetua; & hinc falſum aliquos ſine alimentis per annos aliquot naturaliter vixiſſe. Cum enim ſubſtantiæ noſtræ corporeæ, & præſertim ſanguinis & ſpirituum, quibus vita conſervatur, diſſipatio, propter eorum teneritudinem, & caloris vitalis, etiam blandiſſimi, vim diſſipandi, ſit perpetua; hinc etiam ipſa reſtauratio, per alimenta aſſumpta facienda, debet eſſe continua: ac proinde falſum eſt homines quoſdam naturaliter, ſine alimento, multos annos vixiſſe.

Qui liquore, præter ſanguinem, corpora noſtra alant. Liquores autem alimentarii, qui præter ſanguinem corpora noſtra alunt, ſunt chylus in ventriculo & inteſtinis; chymus in venis gaſtricis, meſaraicis, & lacteis, receptaculoque chymifero, nec non liene & hepate; atque etiam liquor aqueus, in ductibus aquoſis ſive Lymphaticis totius corporis; item ſpiritus animalis, in cerebro & nervis contentus.

Cum

Cum enim hi liquores alant partes, per quas tranſeunt, ideoque ubi ſatis ſunt attenuati & in partes propulſi, videntur etiam alias, ſi non ſoli, ſaltem cum aliis mixti, alere poſſe. *Unde hoc colligatur.*

Alituræ inſerviunt appetitus alimentarius, coctio, diſtributio, ſeparatio, excretio.

Appetitus alimentarius eſt ſpecies quædam phantaſiæ, ex motu nervi ſextæ conjugationis, ob defectum alimenti, inordinatius in ventriculo moti, orta; per quam impellimur, ob ſpiritus animales, inde certo modo motos, ad motus membrorum, alimento proſequendo idoneos. *Appetitus alimentarius.*

Alimentum autem eſt corpus, animalis naturę ita ſimile & conveniens, ut à calore ejus ſubigi, & in naturam ejus converti poſſit. *Alimentum.*

Eſtque eſculentum, quod *cibus*; vel potulentum, quod *potus* nuncupatur: talia ſunt carnes animalium, herbæ, fructus, ſemina, lac, aqua, vinum, &c. *Cibus. Potus.*

Appetitus ille eſt ſitis, vel fames.

Sitis eſt appetitus potus, ex moleſtâ faucium & æſophagi ariditate, ob humiditatem ex iis expulſam, & ſalſuginem quandam ibi hærentem, natus; quo phantaſia potum imaginatur in auxilium. *Sitis.*

Fames eſt appetitus cibi, ortus ex morſu inaniti ventriculi, ab acribus & calidis quibuſdam ſuccis, ex arteriis in ventriculum continuo impulſis, qui poſt expulſionem chyli, non invenientes quod corrodant, ventriculum pungunt, quo nervus ſextæ conjugationis, certo modo in eo motus, imaginationem cibi ſumendi excitat, in morſus iſtius remedium. *Fames.*

Pro ut autem iſti ſucci peculiarem rationem ad hunc vel iſtum cibum diſſolvendum habent, ita hujus vel iſtius cibi ſumendi appetitum movent: quod in multis virginibus & mulieribus, picâ laborantibus, paſſim animadvertitur. *Unde variorum ciborum oriatur appetitus.*

Poſt

Coctio.

Poſt appetiti alimenti ſumptionem, opus eſt *coctione*; quæ eſt particularum inſenſibilium, alimenta conſtituentium, ad alituram per efferveſcentiam quandum fermentaceam præparatio.

Fermentacea efferveſcentia.

Fermentacea efferveſcentia eſt, qua res coquendę ſponte incaleſcunt, rareſcunt, attenuantur, & volatiles ſeparationique aptæ evadunt.

Ejus differentia.

Coctio vero duplex eſt; una *communis*, quæ fit in omnibus viis, per quas particulæ alimenti tranſeuntes immutantur, & ad alituram præparantur; altera certis viſceribus *propria*; eaque eſt præcipua: quæ rurſus quadruplex.

Prima, quæ fit in ventriculo & inteſtinis, *chyloſis*; *ſecunda*, quæ in liene & meſenterio, atque etiam in hepate, *chymoſis*; *tertia*, quæ in corde, *hæmatoſis*; *quarta*, quæ in cerebro, *pneumatoſis* appellatur.

Cur coctiones aliæ alias lædant, vel juvent.

Coctiones hæ cum tali ordine fiant, ut alimentum, quod coctum eſt in priore coctione, recoquatur in poſteriore; hinc contingit, ut coctio prior, ſi bona ſit, juvet poſteriorem; ſin fuerit mala, illam lædat.

Quomodo in ventriculo & inteſtinis fiat coctio.

In ventriculo & inteſtinis fit coctio; cum alimenta ore maſticata, & per membranaceum œſophagi, à faucibus per medium thoracem & diaphragma ad ventriculum uſque pertingentis, tubum, eo deglutita, ibique ſponte inſtar fœni humidi in horreo recluſi incaleſcentia, vi caloris, prçipueque à corde iis ſuppeditati, & humoris calidi & acris ab arteriis gaſtricis, per ventriculi & inteſtinorum tunicas ſparſis, eo impulſi, & cum alimentis mixti, diſſolvuntur, & in chylum, ſeu pultaceam cineritiamque quandam materiam, ibi paulatim commutantur; eo fere modo, ut cibos in ollâ à fervidis liquoribus, poros eorum penetrantibus, diſſolvi, emolliri, aliterque immutari videmus.

Unde hoc conſtet.

Succum illum calidum & acrem ad hanc concoctionem con-

concurrere conſtat ex fame, quam ab eo in ventriculum pulſo, eumque vellicante, proficiſci diximus; iſquè ſua incidendi, calefaciendi, attenuandi, & fermentandi vi, coctioni promovendæ eſt aptiſſimus.

Quod ſc. ſuccus acris coctionem ventriculi juvet.

Alimenta deglutita, dum in ventriculo concoquuntur, tranſmittunt tenuiores ſuas partes, jam ſatis attenuatas, in venarum gaſtricarum, vaſis venoſi brevis, aliarumque, per ventriculi tunicas diſperſarum, inſenſibiles poros.

Craſſiores verò eorum partes deponuntur paulatim & particulatim, ex ventriculo, ob preſſionem diaphragmatis aliarumque vicinarum partium, nec non ob influxum ſpirituum, in fibras ejus oblique deſcendentes, iſti uſui deſtinatas, influentium, per pylorum ſeu inferius ventriculi orificium, in inteſtinum duodenum, ubi cum ſucco pancreatico & bile ex folliculo fellis eo perpetuo defluentibus commiſcentur; & inde in reliqua inteſtina propulſæ, per eaque diffuſæ, ulterius coquuntur.

Dum coctio in ventriculo fit, tenuiores chyli partes tranſeunt in venas gaſtricas & vas venoſum breve; & craſſiores in inteſtina paulatim propelluntur.

Coctio illa alimentorum, pro eorum diverſitate, alia eſt celerior, alia tardior. Quæ enim duriora ſunt, tardius; quæ teneriora, celerius concoquuntur, & diſtribuuntur.

Alimenta alia citius, alia tardius coquuntur.

In liene peragitur coctio, cum pars chyli, è ventriculo per vas venoſum breve, ejuſque ramos, in illum propulſa, ibique cum ſanguine, ex arteriis copioſiſſimis per lienem diffuſis in venas ejus tranſeunte, miſta, à calore ejus ſubigitur, quæ deinde per ductum ſplenicum, cum ſanguine è vena hæmorrhoidali, in ductum illum interdum aſcendente, in venam portæ, & ex illa porro in hepar, ulterius ibidem, cum alio ſanguine & chymo in illud aſcendente, coquenda, confluit: ut in vivo animali, his vaſis ligatis, & ultra ligaturam, intumeſcentibus, citra vero ligaturam detumeſcentibus, docet autopſia.

Quomodo coctio fiat in liene.

In meſenterio fit coctio; dum chylus, per poros inteſtinorum inſenſibiles, in meſenterii venas meſaraicas, & lacte-

Quæ in meſente-

rio fiat coctio.

as, propulſus, ibidem in rudem chymum convertitur

Quomodo chymus ex venis meſaraicis tranſeat ad hepar.

Et chymus quidem in venis meſaraicis, cum ſanguine arterioſo, ex arteriis meſaraicis in illas tranſeunte, mixtus, progreditur in ductum meſentericum; mox inde, per venam portæ, in hepar tranſiturus.

Coctio quæ fit in ſacculo chymifero: & quomodo chymus vel lympha ibi diſtribuatur.

Chymus verò, in venis lacteis exiſtens, propellitur in *magnum chymi receptaculum*, inter renem dextrum & ſiniſtrum, ſub venâ cavâ & arteriâ magnâ, infra diaphragma, intra duplicaturam peritonæi, ſitum, ibique ulterius coquitur; atque inde per ſuperiorem latentem ductum chymiferum, ex abdomine, ſub ventriculo & hepate, per diaphragma, in thoracis capacitatem, partim ramis quibuſdam, ſub pulmonibus & corde, in venas ſubclavias; atque inde in venam cavam aſcendentem, verſus cor, cum ſanguine in ea exiſtente, tranſiens, devehitur primum in dextrum, & deinde in ſiniſtrum cordis ventriculum, ibique poſtea in perfectum ſanguinem convertitur: partim verò ductu quodam alio ulterius aſcendens, deflectit utrimque quibuſdam ductibus ad artus ſuperiores; & quibuſdam aliis, per collum tranſeuntibus, ingreditur varias capitis partes. Ad eaſque, ſecundum quoſdam, chymus ſurſum per horum ductuum ramos ulterius ad alituram partium provehitur: Sed ſecundum alios, deducitur per hos ſuperiores ductus liquor aqueus, ſive lympha, ex capite & brachiis deorſum verſus cor, ulterius ibi coquenda. Inferior verò magni iſtius receptaculi chymi pars emittit plurimos canaliculos, primum per membranas renum & muſculos lumbares utrimque ſeſe diffundentes; & deinde juxta venam cavam, ejuſque crurales divaricationes, deſcendentes, & glandulis quibuſdam utrimque circa crura ſeſe inſinuantes, & poſtea ulterius ad inferiores artus progredientes; per eoſque, ſecundum quoſdam, chymus in vicinas partes, ad earum nutritionem, excrementorumque

rumque ſeparationem, propellitur. Secundum alios verò, tendit per hos ductus liquor aqueus, ſive lympha, ex abdomine & cruribus ſurſum verſus ſacculum chymiferum, ſive magnum chymi receptaculum, ut ibi ulterius coquatur, vel ulteriorem coctionem juvet, vel excitet.

In hepate fit coctio, cum chylus, primum per infinitos ventriculi & inteſtinorum inſenſibiles poros, in venas ventriculi gaſtricas & meſenterii meſaraicas, per meſenterium varie diſperſas; & ex his in venam portæ, ac ex eâ deinde in cavum hepatis, ſupra regionem dextri renis in dextro hypochondrio poſiti; non aliquâ vi attractrice, quâ ſanguis per attractionem ad hepar deferatur, utpote quæ ſit imaginaria; ſed ſolâ ſuâ fluiditate & preſſione vicinarum partium, ut diaphragmatis, muſculorum abdominis, aliarumque; adjuvante ſanguinis in corde rarefactione & preſſione, ſanguinem ex gaſtricis, meſaraicis, & reliquis imi ventris arteriis, verſus hepar per venas ipſis continuas, eaſque in meſenterio & ventriculo comitantes, jam commemoratas, nec non per venæ cavæ partem ad hepar aſcendentem, propellente, delatus, reliquoque ſanguini eo confluenti, in radicibus venæ portæ & cavæ, per hepatis parenchyma diſſeminatis, miſtus, ibi in hepatis poris, peculiari modo diſpoſitis, fermentatur, &, ut chymicorum more loquar, digeritur, ac in perfectum chymum rubrum abit. *Qua in hepate fiat coctio. Quod alimenta ad hepar veniant pulſione per venas facta.*

Alimenta autem per illas venas jam enarratas ad hepar ferri, etiam ex ligatura ipſis in vivo animali injectâ, & intumeſcentiâ in illis inter ligaturam & inteſtina, detumeſcentiâ verò inter hepar & ligaturam, obſervatâ, clare innoteſcit. *Unde hoc conſtet.*

Exiſtimo vero chylum ingredi venas, non tantum lacteas, ſed etiam gaſtricas, vas venoſum breve, & meſaraicas: *primò*, quia nulla ratio ſuadet, cur in illarum, quam in *Chylus non tantum venas lacte-*

as, ſed etiam alias ingreditur.

in harum, poros magis ſe inſinuet; & *deinde*, quod præ fame languentes, ab alimentis aſſumtis, & è venis ventriculi ad cor delatis, mox refocillentur; cum tamen pylorus, in ſuperiori humani ventriculi parte ſitus, illa non ita celeriter in inteſtina poſſit tranſmittere, nec ulla vena lactea ad ventriculum pertingat; neque ulla præter venas ſit via, quæ chylum ad hepar vel cor deducat: arteriæ enim ſanguinem alimentarium à corde abducunt, nullum ad illud adducunt.

Cum itaque hinc pateat, ſuccum alimentarium, è ventriculo per ejus venas ad cor ferri; nihil etiam eſt dubitandum, quin ille per ſimiles inteſtinorum venas, nempe meſaraicas, ex eorum cavitate ad hepar, & inde ad cor quoque deferatur; præſertim cum ventriculus & inteſtina, imo etiam ipſe œſophagus, cavitatis potiſſimum diſcrimine inter ſe differant; uſu verò alimenti continendi, coquendi, deferendi, & diſtribuendi, quàm maximè conveniant.

Ad hæc rudimentum fœtus, ipſeque fœtus, jam perfectior, nutritur primum, cum caro hepatis vel placenta uterina ipſi venæ umbilicali nondum eſt adnata, ſolâ illâ venâ per ſuccum alimentarium uteri cavitate contentum diffusâ; deinde alimentum à placentâ uterinâ & hepate adnato per venam umbilicalem accipit, eumque ad hepar & cor defert. Simile quid in pulli in ovo generatione obſervatur. Atque hinc patet alimentum cordi fœtûs primum per ſolas venas, & deinde per venas hepatis parenchymate veſtitas, ſuppeditari: atque ideo (quia par hic eſt ratio) ut venæ umbilicalis rami contingunt ſuccum alimentarium, eumque ad hepar & inde ad cor devehunt; ita alimentum, etiam in natis & adultis, per ventriculi & inteſtinorum venas, illud contingentes, eôdem ferri meritò ſtatuendum cenſeo.

Suc-

Succus ex ventriculo, & inteſtinis in venas ingreſſus chymus eſt dicendus, non chylus.

Succum autem albicantem, venis lacteis contentum, non chylum, ſed chymum appello. Chylus enim tantum in ventriculo & inteſtinis gignitur, & continetur: iſque, eas partes, egrediens, mox in chymum album in venarum lactearum, & in rubrum in gaſtricarum & meſaraicarum poris, commutatur: quemadmodum ſuccus alimentarius ex luteo & albumine ovi in venam pulli umbilicalem, etiam ante ſuum in cor ingreſſum, hepatiſque productionem, tranſiens, in ſuccum rubrum convertitur.

Cur venæ lacteæ, aperto animalis abdomine, mox diſpareant.

Venæ lacteæ, ubi, aperto vivi animalis abdomine, relinquuntur ab omni ligatura liberæ, citiſſime omni albicante ſucco deſtituuntur; quod multi mirantur, & varias ejus rei cauſas reddunt. Mihi hæc unica eſſe videtur: quod, propter apertum abdomen, ex inteſtinis, jam non amplius, uti ſolebant, preſſis, nullus novus albicans ſuccus in eas, præſertim ubi inteſtina jam pluſculum ſunt refrigerata, impellatur; & is, qui in iis exiſtit, ſpontanea ipſarum contractione, quæ præ reliquis aliis vaſis, quia illæ ſuccum illum non ſemper, ſed ſæpe poſt longiſſima tantum intervalla habent, in iis excellit, in alia vaſa totus propulſetur, ipſæque arctiſſime claudantur.

Aſcenſus chymi per ductum chymiferum juvatur à valvulis ductus chymiferi.

Multum autem juvatur aſcenſus chymi, per ductum chymiferum ad venas ſubclavias tendentis, à valvulis, quæ, in venis lacteis & ductu chymifero inventæ, talem ſitum habent, ut, quicquid illas eſt ingreſſum, redire per viam, per quam intravit, nequaquam poſſit.

Caput V.

De hæmatoſi, ſive Coctione ſanguinis.

Tertia coctio, quæ in corde fit, ſive

Atque hæc de primâ & ſecundâ coctione. *Tertia coctio, quæ eſt vera ſanguificatio, fit in corde*, cum chymus, partim in hepate jam perfectus, & ibidem cum reliquo ſan-

 guine

ſanguifi-catio. guine ad illud tendente mixtus; partim per ductum chymiferum in venam ſubclaviam, & inde in venam cavam aſcendentem delatus, cor, per venam cavam tum aſcendentem, tum deſcendentem, ingreditur, illudque ingreſſus, in rubicundum perfectumque, per rarefactionem pulſificam, à cordis calore in illo excitatam, commutatur, & deinde adjuvante ſpirituum animalium, ex nervo ſextæ conjugationis in fibras cordis influentium, preſſione, per arterias in totum corpus ad alituram diffunditur, & inde per venas continuas tandem ad cor repellitur.

Unde ſanguinis oriatur rubedo. Ut albedinem nivis, & ſtirpium earumque partium colores, in Philoſophia naturali, antehac ex ſola particularum inſenſibilium poſitione oriri diximus: ita exiſtimo ſanguinem rubore, ex ſola particularum minimarum poſitione, quam inter coquendum in hepate, corde, & alibi adipiſcitur, etiam tingi. Nil enim rubedo cordis vel hepatis, ad illam rubedinem ſanguini communicandam, facit: cum illa ſanguini nihil de ſubſtantia ſua rubra tribuant, nec alia ratione intelligibili id efficere queant:

Sanguificatio hæc eſt duplex. Sanguificatio cordis alia eſt prior, alia poſterior.

Conſtitutio partium cordis. Hæ ut recte intelligantur, præmonendum eſt, *cor duos habere ventriculos*: dextrum, & ſiniſtrum; diſcriminatos intermedio & craſſo ac denſo pariete: item *quatuor vaſa*, venam cavam cum ſuâ auriculâ dextrâ, venam arterioſam, arteriam venoſam cum auriculâ ſiniſtrâ, & arteriam magnam ſive aortam.

Et quantum ad dextrum ventriculum attinet, ille habet duo vaſa; venam cavam, & venam arterioſam.

Vena cava, quæ defert ſanguinem per bina ſua orificia in *dextrum cordis ventriculum*, inſtructa eſt *auriculâ dextrâ*, & *tribus valvulis tricuſpidibus*, foris intro ſpectantibus, & egreſſum illapſi ſanguinis impedientibus.

Vena arterioſa, vel potius arteria pulmonaria, quæ ſanguinem

guinem ex dextro ventriculo per pulmones in arteriam venoſam propellit, munita eſt *tribus valvulis ſemilunaribus*, intus foras ſpectantibus, & ſanguinis, in pulmonibus exiſtentis, reditum à dextro ventriculo avertentibus.

Aſt in ſiniſtro ventriculo eſt arteria venoſa, & arteria magna.

Arteria venoſa, vel potius vena pulmonaria, per quam fluit ſanguis è pulmonibus in ſiniſtrum cordis ventriculum, munita eſt *auriculâ ſiniſtrâ*, & *duabus valvulis* foris intro ſpectantibus, *mitralibus*; quibus regreſſus ſanguinis è corde in pulmones impeditur.

Arteria magna ſive aorta, quæ ſanguinem è corde in totum corpus ad alituram diffundit, *tres* habet *valvulas ſemilunares*, ſanguinem, è corde egreſſum, ab eo excludentes.

Sanguificatio cordis prior.

Prior ſanguificatio fit in dextro cordis jam deſcripti, & nervorum fibrillis inſtructi, ventriculo; ex ſanguine & chymo è venâ cavâ, tum aſcendente, tum deſcendente, in illum influente; qui deinde ex illo per venam arterioſam, in pulmones, & porro in ramos arteriæ venoſæ, propellitur.

Poſterior.

Poſterior fit in ſiniſtro cordis thalamo, è ſanguine, qui ex dextro ventriculo per venam arterioſam, in arteriam venoſam & auriculam ſiniſtram antea propulſus, ex hac in ſiniſtrum cordis ventriculum inſtillatur, & inde in aortam, tum aſcendentem tum deſcendentem, magnâ vi, jam ſatis alteratus, tandem erumpit.

Quomodo utraque ſanguificatio procedat.

Utriuſque hujus jam deſcriptę *ſanguificationis* ratio ita procedit: Quandoquidem vena cava, dextro cordis lateri adhærens, & arteria venoſa, quę ſiniſtro cordis lateri inſeritur, ſunt vaſa valde lata, & ob circulationem ſanguinis mox explicandam, ſemper magnâ ſanguinis in illas impulſi copiâ abundant, hinc neceſſariò, ubi cordis ventriculi ſanguine non ſunt diſtenti, & cor jam detumuit,

muit, duæ ſatis magnæ guttæ, una ex venâ cavâ in dextrum ſinum, atque altera, ex arteria venoſa, in ſiniſtrum ventriculum, eodem tempore influit: quę, propter ſuam ad dilatandum aptitudinem, cordiſque calorem, & reliquias ſanguinis ibi ardentes, mox, eodem momento, in utroque ventriculo accenduntur & dilatantur; quo valvulæ, per quas magnę illæ guttę ſunt ingreſſæ, clauduntur, & cor, tum propter hanc ſanguinis dilatationem, tum ob ſpiritus eodem momento in fibras cordis dilatatorias influentes, celerrimè ſecundum ejus latitudinem diſtenditur. Sed quoniam ob anguſtiam ſinuum, ex ſpirituum illo influxu ſeſe valide & multum arctantium, ſanguis, magis magiſque rareſcens & preſſus, illic hærere non poteſt; idcirco eodem penè momento in ventriculo dextro tres valvulas venæ arterioſæ, intus foras ſpectantes, aperit; & porrò preſſus & à calore agitatus, per venam arterioſam erumpit, eamque cum omnibus ſuis ramis diſtendendo, ſanguinemque contentum magno impetu propellendo, pulſare facit. In ſiniſtro verò ventriculo tres valvulas arteriæ magnæ, intus foras ſpectantes, tum etiam pandit, per eaſque in arteriam magnam ſeſe effundit, eamque dilatat, & proximum ſanguinem, prioribus pulſibus calefactum & expulſum, magno impetu in reliquas totius corporis arterias propellit, eaſque eo diſtendit & vibrat. Quandoquidem autem, expulſo è cordis ventriculis ſanguine, ſpiritus ex dilatatoriis cordis fibris, jam expanſis, & ſponte ſeſe idcirco contrahentibus, in alteras determinati, refluunt, & ſanguis in arteriis refrigeratur, arteriæque ſuâ dilatatione quaſdam ſanguinis partes, per poros ſuos tum magis patentes, foras emittunt: hinc poſtea cor & arteriæ detumeſcunt & ſubſidunt. Quo contingit, ut denuo duabus aliis magnis ſanguinis guttis, è vena cava & arteria venoſa in dextrum & ſiniſtrum ventriculum

triculum fluentibus, detur in cor ingreſſus: quibus rurſus ut prius dilatatis & propulſis, nova fit cordis & arteriarum dilatatio & ſubſidentia. Cumque hic ſanguinis motus ſit perpetuus, hinc ſequitur illos alternatos cordis pulſus, quamdiu animal vivit, etiam eſſe perennes.

Cauſa motus cordis & arteriarum proximæ & remota.

Itaque admirandus ille cordis arteriarumque motus, præter ſpirituum animalium in fibras cordis influxum, ſanguiniſque in corde exiſtentis rarefactionem, quæ ejus cauſæ ſunt proximæ, à quatuor remotioribus perficitur cauſis: primò à ſanguinis, cor ingredientis, ad rareſcendum aptitudine: ſecundò, à cordis calore: tertio, à parte ſanguinis, quæ poſt ſingulos pulſus ardens, tanquam fermentum, in corde remanet: quartò à cordis vaſorumque ejus conformatione.

Præter has nulla eſt vis pulſifica.

Cumque hæ pulſus cauſæ ſufficiant; nulla alia vis pulſifica cordi eſt affingenda.

Pro harum cauſarum variatione variatur pulſus.

Prout autem hæ cauſæ variantur, variatur etiam pulſus. Nam ſi illæ ordinatæ, æquales, & fortes fuerint; pulſus ſunt ordinati, æquales, & fortes: ſin inordinatæ, inæquales, & debiles; pulſus etiam inordinati, inæquales, & debiles evadunt.

Uſus & neceſſitas non ſunt cauſæ motus cordis dicendæ.

Sunt, qui neceſſitatem & utilitatem ſpirituum generandorum inter cauſas motus cordis & arteriarum numerant. Sed male. Cum enim nec cor, nec arteriæ hujuſmodi neceſſitatis & utilitatis ſint conſciæ; neque etiam propter eas aliquid agere ſunt dicendæ. *Vid. Phil. Nat. l. 4. c. 8*

CAPUT VI.

De Pulſu & Sanguinis Circulatione.

UTrique cordis ſanguificationi comes eſt pulſus; miniſtra verò ſanguinis circulatio.

Pulſus.

Pulſus eſt motus, quo cor & arteriæ, à rareſcente &

te & protruſo per vices ſanguine; & cor, etiam à ſpiritibus, alternatim in fibras ejus per nervos ex cerebro influentibus, alternatim intumeſcunt & ſubſidunt.

Quod cor potiſſimum à ſpiritibus animalibus ex cerebro in hoc influentibus moveatur.

Spirituum in cordis fibras per nervos ſextæ conjugationis è cerebro influxus patet ex cordis, à ſpiritibus animalibus, in animi pathematis in cerebro contingentibus, perturbatione: nec non ex cordis, non tantum ex pectore exſecti, ſed etiam fruſtillatim diſſecti, palpitatione: utpote quæ à nullâ ſanguinis ſatis validâ rarefactione tum proficiſcatur.

Potiſſimum verò ſpiritus iſtos, in cordis fibras influentes, probat fortis illa ventriculorum ejus arctatio, quæ digito iis profundè inſerto, manifeſtè in ejus diaſtole, ſive intumeſcentiâ, ubi ſanguis è vulnere cordis exſilit, in iis ſentitur. Nam ſi expulſio illa ſanguinis à ſola ejus effervescentia & rarefactione, ut quidam volunt, fieret: ventriculi cordis tum temporis non arctati; ſed neceſſario ampliati, ipſo tactus ſenſu perciperentur.

Object. ſol.

Nec eſt, quod nervi non ad cordis ſubſtantiam, ſed ad pericardium tantum pervenire dicantur: Cum eorum in Cor ingreſſus bene ſcrutantibus, ſatis ſit manifeſtus.

Nec obſtat, quod cor tum etiam in rudimento fœtus moveatur, cum adhuc nullum eſt cerebrum, nec ulli ſunt nervi, qui cordi ſpiritus animales ſuppeditent. Nam quamvis tum temporis nec ſit cerebrum, nec ullus nervus; uti neque verum cor tunc exiſtit: eſt tamen tum temporis cerebri & nervorum rudimentum, quod, ad ſpiritus paucos, cordis rudimento movendo tum neceſſarios, ſuppeditandum, ſufficit.

Partes pulſus.

Pulſus partes duæ ſunt: intumeſcentia, quæ diaſtole, & ſubſidentia, quæ ſyſtole vulgò dicitur.

Intumeſcentia ſive diaſtole

Intumeſcentia, ſive *diaſtole*, eſt pars pulſus, qua cor, tum à ſpiritibus in fibras ejus dilatatorias influentibus, tum à ſan-

ſanguine, ex venâ cavâ in dextrum ventriculum, & ex arteria venoſa in ſiniſtrum, in ſyſtole illapſo, ibidemque jam rareſcente; arteriæ verò à ſanguine in corde rarefacto & preſſo, atque inde in illas irrumpente, reliquumque arteriarum ſanguinem vehementer propellente, & illum ac tunicas earum magno ſuo impetu concutiente ac vibrante, eodem momento, ſecundum latitudinem & profunditatem, dilatantur & intumeſcunt. *cordis.*

Subſidentia, ſive *ſyſtole*, eſt pars pulſus, quâ cor, tum propter ſpiritus in fibras ejus prolongatorias influentes, tum ob maximam ſanguinis rarefacti & preſſi ex eo expulſam partem, detumeſcit: & ſimul arteriæ, ob ſanguinis in eas impulſi refrigerationem, & aliquantam ejus, per poros, in diaſtole magis dilatatos, evacuationem, concidunt & ſubſidunt. *Subſidentia, ſive ſyſtole: cordis.*

Sanguinis autem *circulatio* eſt motus, quo ſanguis, totius corporis arteriis & venis inter ſe continuis contentus, eaſque replens, & impedimentum non habens, à ſanguine, alternatis perpetuò vicibus è corde cum magno impetu in ejus diaſtole erumpente, per arterias à cordis regione in venas, & per venas eodem tempore rurſum verſus cor, propellitur. *Sanguinis Circulatio.*

Hæc ita dicta eſt, quod ſanguis hoc ſuo à corde abitu & ad cor reditu, circulum quendam per totum corpus quotidie compluries conficiat: qui ſanguinis coctioni, & diſtributioni, nec non corporis nutritioni, & vivificationi, excrementorumque ſeparationi, & expulſioni, quam maxime eſt neceſſarius. *Unde ea ſit dicta: & quas præbeat utilitates.*

Cum enim coctio ſanguinis in corde non ſit longa ejus, tanquam carnium, quæ in olla decoquuntur, in ventriculis cordis maceratio; ſed tantum celeris quædam ejus partium, per vices cor tranſeuntium, in iis rarefactio & attenuatio, quæ, propter conformationem noſtri cor-

E 2 poris,

poris, aliter fieri non poteſt; idcirco totus ſanguis cor ingrediens, non uno excoquitur per illud tranſitu, ſed plurimis excoqui debet reciprocationibus, per ſanguinis circulationem efficiendis; in quibus modo hæ, modo illę ejus particulæ, corpori alendo evadunt aptæ.

Et quoniam corporis noſtri conſtitutio talis eſt, ut ſanguis, in ejus partes delatus, ibidem refrigeretur, &, diutius ibi commorans, ineptus ad alendum evadat; ideoque perpetuus ejus ad cor, utpote omnis caloris vivifici fontem, debet eſſe per hanc circulationem reditus: cum cor, etiamſi inſtar ferri candentis caleret, illum aliter calefacere, & alituræ adaptare, non poſſet.

Cumque partes noſtri corporis alimento, tum copiosè ſuppeditato, tum ab excrementis ſeparato, ad alituram indigeant, illæque illud attrahere nequeant; neque ab ullâ aliâ causâ illud ipſis ſatis abundè ſuppeditari, nec ab excrementis ſuis ſeparari poſſit: hinc ſanguinis per totum corpus perpetuò circulati impetum, alimentorum diſtributioni, & ſuppeditationi, excrementorumque ſeparationi, & expulſioni, quam maxime neceſſarium eſſe intelligimus.

Sanguinis circulationis ratio prima.

Sanguinis circulatio *primo* innoteſcit ex ingenti illâ ſanguinis copiâ, quæ ex corde in arterias perpetuò tranſit.

Cum enim in homine mediæ ætatis, & temperamenti moderatioris, unâ horâ fiant pulſus plus minus ter mille; quorum ſinguli ad minimum unum è corde in arterias effundunt ſcrupulum; quandoquidem è corde canis vivi non valde magni, per arteriam prope cor reciſam, ſemuncia, dragmæ tres, duæ, vel una ſanguinis, ſingulis pulſibus ſubſultim effluit: hinc neceſſariò ſequitur, unius horæ ſpatio ter mille ſanguinis ſcrupulos, ſive libras decem, & duabus foris viginti libras, ad minimum è corde hominis

hominis in arterias propelli. Cumque tanta copia ſanguinis in univerſo corpore noſtro non contineatur; ac proinde nec alimenta, nec venæ ſolę tantam ejus quantitatem cordi perpetuô exhibere poſſint. Neceſſarium itaque eſt, ſanguinem ex corde in arterias, & ex arteriis in venas, & inde per cor in arterias, perpetuò circulari.

Eadem *quoque* patet ex valvulis, in omnibus totius corporis venis ubique obſervatis, talemque ſitum habentibus, ut ſanguini à partibus ad cor facilem; nullum verò, à corde per venas ad partes tendenti, tranſitum præbeant. *Secunda.*

Eandem firmiſſime *etiam* probat venarum, in quavis humani corporis parte ligatarum, vel convenienter compreſſarum, ultra vinculum injectum intumeſcentia; citra vero illud vinculum perpetuò obſervata detumeſcentia. Hæ enim aliunde fieri non poſſunt, quam quod ſanguis ubique & perpetuo à corde in arterias, & inde in venas, ac porro ex his in cor propellatur. *Tertia.*

Impetus ille, quo ſanguis ex corde per arterias in venas verſus cor perpetuò propellitur, propter majorem cordis viciniam, viæque brevitatem; & præterea, quia arteriæ à majore latitudine in majorem anguſtiam magis magiſque anguſtantur; venæ verò à majore anguſtia in majorem amplitudinem paulatim magis magiſque ampliantur; idcirco eſt ille major in ſanguine in arteriis exiſtente, quam qui eſt in ſanguine venis contento. Atque hinc contingit, ut arteriarum tunicæ alternato diaſtoles & ſyſtoles motu perpetuò vibrentur; venæ verò nullum ſenſibilem pulſus motum habeant. *Vid. Phil. Nat. l.* 4. *c.* 9. & 10. *Cur arteriæ pulſent; non verò venæ.*

CAPUT VII.

De Reſpiratione.

POſteriori ſanguificationi, quam in ſiniſtro cordis ventriculo perfici antehac diximus, inſervit *reſpiratio*: *Reſpiratio.*

 quæ

quæ eſt thoracis alterna dilatatio & contractio, à ſpiritibus animalibus, è cerebri poris perpetuo in muſculos reſpiratorios ſufficienter patentibus, in eoſque idcirco perpetuo ultro citroque viciſſim commeantibus, facta; quâ aër per aſperam arteriam, perpetuâ viciſſitudine, modo in pulmones, ad ſanguinem, qui ex dextro cordis ventriculo in pulmones copioſe eſt ingreſſus, refrigerandum, eumque ſuâ admixtione fermentandum, impellitur: modò ex iiſdem, cum fuliginibus & vaporibus, ejicitur.

Ejus uſus. Niſi enim ſanguis, per venam arterioſam è dextro cordis ventriculo egreſſus, ab aëre inſpirato refrigeretur, &, antequam ſiniſtrum ejus thalamum per arteriam venoſam ingrediatur, rurſus ab eo condenſetur, & cum aëris inſpirati parte aliqua commiſceatur, non poteſt ignem, in ſiniſtro cordis ventriculo ardentem, novo juſtoque fomite nutrire & conſervare. Atque ideo in æſtuario, & quovis alio loco, ubi aër nimis fervet, vel alia prava qualitate eſt imbutus, vel ubi aër â ſanguine pulmonum eſt excluſus, totius corporis refrigerationem & animi deliquium, imo interdum ipſam mortem, incurrimus.

Cur piſces & fœtus humanus, in utero exiſtens; non indigeat reſpiratione. Atque hinc jam facile intelligimus, cur ſine reſpiratione vivant animalia, quæ tantum unum cordis habent ventriculum: qualia ſunt plerique *piſces*, & quomodo *humanus multarumque beſtiarum fœtus*, in utero materno exiſtens, quamvis duos cordis ventriculos & pulmones habeat, ſine reſpiratione tamen vivere queat. Piſces enim & his ſimilia animalia, propter unicum ſuum cordis ventriculum, habent tantum unicam ſanguinis in corde coctionem, ac proinde etiam nullâ reſpiratione indigentem. Fœtus autem humanus, in utero materno exiſtens, habet duos cordis ventriculos, in quorum dextrum ſanguis, è venâ cavâ per viam ordinariam, & ſimul in ſiniſtrum ex eâdem venâ cavâ per viam extraordinariam, nempe per

fora-

foramen ovale dictum, eodem tempore influit; qui deinde ex dextro ventriculo per extraordinarium ductum, *canaliculum arterioſum* dictum, & ſimul ex ventriculo ſiniſtro per iter ordinarium ſe fere totum in arteriam magnam eodem tempore ita effundit; ut nihil fere ſanguinis in pulmones, propter denſitatem, quæ ipſos, tum temporis, ob impeditum reſpirationis uſum, totos occupat, ſeſe ex dextro ventriculo effundere queat. Itaque quamvis fœtus ille duas habeat in cordis ventriculis ſanguinis coctiones: neutra tamen alterâ eſt poſterior; cum ſimul fiant, & uterq; ventriculus fere omnem ſanguinem in arteriam magnam effundat: Atque ideo nullam reſpirationis refrigerationem vel fermentationis auxilium, ab aëre requirit fœtus.

Reſpirationis partes duæ ſunt: inſpiratio & exſpiratio: *Reſpirationis partes.*

Inſpiratio eſt pars reſpirationis, in quâ thorax, vi muſculorum inſpiratoriorum, & præcipuè diaphragmatis depreſſione, dilatatus, ætherque in poris aëris exiſtens, eumque ſuo impetu, quantum poteſt, perpetuò vehementerque dilatans, & extendens, particulaſque ejus in gyros agens, aërem per os & nares in aſperæ arteriæ bronchia, infinitis ſuis ramis per ſpongioſam pulmonum carnem diffuſa, ad ſanguinis in pulmonibus exiſtentis, eôque à dextro cordis ventriculo miſſi, refrigerationem, & fermentationem impellunt, *Inſpiratio.*

Exſpiratio eſt pars reſpirationis, quâ thorax vi muſculorum exſpiratoriorum contractus, aërem calidiorem & fuliginoſos vapores, è pulmonibus, per os & nares, expellit. *Exſpiratio.*

Cum dixi aërem in inſpiratione à pectoris dilatatione, & ætheris, ejus partes intercurrentis, & agitantis, expanſione, in bronchia pulmonum per os impelli, hoc de reſpiratione, in libero & aperto aëre factâ, eſt intelligendum. Poſſet enim aër, à pectoris dilatatione propulſus, *Si aer à pectore dilatato inter reſpirandum propulſus ad os per-*

ita

venire propter impedimentum aliquod non poſſit; tum ſolus æther impellit aerem per os in pectus dilatatum.

ita undique claudi, ut ad os pervenire nequiret; ut fieret ex. gr. ſi quis in vaſe undique exactiſſime clauſo ſedens, & fiſtulam, per vaſis parietem in aerem externum exeuntem, ore ſuo arcte tenens, pectus, naribus clauſis, ad reſpirandum dilataret; tumque ætherea materia, in aëre externo, fiſtulæ externæ & oris cavitati vicino, exiſtens, ejuſque particulas extendens, aërem in pectus dilatatum, per fiſtulam foris protenſam & os, ſola impelleret.

Inſpiratio aeris non fit ob fugam vacui.

Atque ex his jam patet, nullam cauſam eſſe, cur quidam aërem, propter fugam vacui, pectus in inſpiratione ingredi fingant.

Reſpirationis differentiæ. Utraq; eſt animalis.

Reſpiratio alia eſt voluntatia, alia ſpontanea, *Utraque* tamen *eſt animalis:* quia ab anima, ſive mente, in homine vel fit, vel fieri poteſt.

Reſpiratio voluntaria.

Reſpiratio voluntaria eſt, quâ anima, nobis volentibus & cogitantibus, ſpiritus animales in muſculos inſpiratorios & exſpiratorios viciſſim determinando, pectus modò dilatat, modò contrahit.

Spontanea.

Spontanea reſpiratio eſt, quâ ſpiritus animales, citra noſtram cogitationem, in muſculos inſpiratorios & exſpiratorios à ſpontanea alternataque eorum contractione, à certâ cerebri, & nervorum, muſculorumque reſpiratoriorum conſtitutione & adaptatione ortâ, viciſſim propulſi, thoracem modo ampliant, modo arctant.

Conformatio partium, reſpirationem ſpontaneam efficiens.

Certa autem illa cerebri, nervorum, muſculorumque reſpiratoriorum conformatio, reſpirationem ſpontaneam efficiens, hæc eſt: quod ſc. *primo* pori eorum, præ cæteris ſimilium aliarum partium poris, multo magis, imò quam maxime, perpetuo pateant; & *deinde*, quod nervi inſpiratorii exſpiratoriis ſint patentiores; & *præterea*, quod omnes muſculi reſpiratorii membranis, ſe viciſſim, cum ſunt expanſæ, ſponte contrahentibus, ſint veſtiti: Atque ideò contingit, nobis de reſpirando nihil cogitantibus,

tibus, ut ſpiritus animales in nervos, & muſculos reſpiratorios, membranis ſe viciſſim, cum ſunt expanſę, ſponte contrahentibus veſtitos, neceſſariò copioſius perpetuis vicibus ultro citroque fluant, atque ita neceſſario pectus, & conſequenter pulmones, modo dilatent, aëremque in pulmones impellant; modo pectus contrahant, aeremque cum vaporibus ex iis expellant.

CAPUT VIII.

De Pneumatoſi.

QUarta coctio, quæ *Pneumatoſis* eſt appellandá, fit in cerebro, cum ſanguinis in corde cocti magna pars, per arterias colli carotidas & cervicales dictas, in cerebrum, & præcipue in plexum choroidem, in ventriculo cerebri primo, ſecundo, & tertio, exiſtentem, identidem à corde in ejus diaſtole impulſa, & cum aere per nares in cerebrum inſpirato communiter mixta, & per exhalationem, in ventriculos cerebri factam, in ſpiritus quoſdam, ſive ſubtiles ſanguinis halitus, ſpiritus animales vocatos, convertitur, ibique cum ſpiritibus antea ibi exiſtentibus commiſcetur, & a blando cerebri calore ulterius excoquitur; & deinde per poros cerebri, vi diaſtoles cordis, tum in nervos immediatè à cerebro orientes, tum in ſpinę medullam, nervoſque inde proficiſcentes, & inde in totum corpus, ad alituram, ſenſum, motumque peragendum, diffunditur. *Quomodo in cerebro fiat coctio, Pneumatoſis dicta.*

Quod autem ſpiritus animales, in cerebro geniti, etiam alituræ inſerviant, inde patet, quod nervi his, utpote copioſiſſime eos tranſeuntibus, potiſſimum alantur; & quod nervis paralyſi, punctura, vel vulnere læſis, non tantum nervorum, ſed aliarum etiam vicinarum partium alitura magnopere vitietur. *Quod ſpiritus animales etiam alant; & proinde hac quarta coctio tribus*

 Atque

prioribus ſit addenda.

Atque hinc jam eſt manifeſtum, etiam ſpiritus animales hac coctione, ſive ad alendum præparatione, indigere; eamque, utpote à tribus prioribus diverſam, chyloſi, chymoſi, & hematoſi, tanquam quartam, pneumatoſim dictam, jure meritoque eſſe addendam.

Plura de ſpiritibus animalibus inferius erunt dicenda.

CAPUT IX.

De alimenti Diſtributione, Excrementorum Separatione, & Excretione.

POſt coctionem peractam, opus eſt *diſtributione*, cum qua ſæpe coniuncta eſt *ſeparatio.*

Diſtributio alimenti. Quomodo ea citra attractionem, fiat.

Diſtributio eſt alimenti cocti, in varias corporis partes, protruſio.

Ea fit vel preſſione vicinarum partium, vel rarefactione & fluiditate rei diſtribuendæ, vel agitatione corporis contenti & continentis, certo modo figurati, certaque magnitudine & figura pororum præditi; quod ex iis, quæ de chyli e ventriculo & inteſtius in vas venoſum breve, venas gaſtricas, meſaraicas, & lacteas; & de chymi ex magno ejus receptaculo per ductus chymiferos in partes; & de liquoris aquei ex partibus ad facculum chymiferum propulſione; & de ſanguinis è corde, ſpirituumque animalium ex cerebro in totum corpus tranſlatione; item de ſanguinis ad cordis ventriculos reciprocatione diximus, ſatis clarum eſſe videtur.

Separatio ejus ab excrementis: & quomodo illa per cribrationem fiat.

Separatio eſt alimenti ab excrementis ſecretio.

Hæc motu, figurâ, ſitu, & magnitudine, tum pororum corporis, tum pattium ſecernendarum, inſtar cribrationis, peragitur: non ab anima ſive mente; neque etiam ulla attractione, vel ſpontanea coitione. Si enim hæc ſeparatio à mente fieret, illa ejus eſſet conſcia; cum ea ſolarum

rium actionum cogitativarum ſit principium. Excrementorum vero attractio & ſpontanea coitio hic ſunt rejiciendę; quia non ſunt manifeſtæ, vel intelligibiles, vel probatæ. Cum verò partes corporis varios poros, & excrementa variarum figurarum & magnitudinum habeant particulas; nihil magis credibile eſt, quam tanquam cribrando, eas in variis partibus ſeparari & colligi. Ita ut nullâ præcipitatione chymicâ, quæ hic à quibuſdam fingitur, ſaltem tanquam causâ principali, ad ſeparationem excrementorum opus eſſe videatur.

Excrementum eſt, quicquid, ab alimentis poſt coctionem ſeparatum, è corpore eſt excernendum. *Excrementum.*

Excrementa quamvis ex corpore ſint excernenda; magnas tamen, tum in corpore in quo gignuntur, tum extra illud, præbent vel præbere poſſunt utilitates; ut in ſaliva, ſemine, bile, ſucco pancreatico, urina, fæce alvi, lacte, aliiſque, ſi bene conſiderentur, facile apparet. *Excrementa ſuas etiam habent utilitates.*

Excrementum eſt craſſum, vel tenue.

Craſſi excrementi, quod *fæcis alvi* & *ſtercoris* nomine plerumque deſignatur, fit in ventriculo & inteſtinis, dum, tenuioribus chyli & reliquorum iis contentorum partibus effluentibus, & tanquam cribrando vel colando expreſſis vel expulſis, craſſiores ejus partes in inteſtinis, ob vaſorum & pororum anguſtiam, ſolæ relinquuntur, per alvum poſtea excernendæ. *Fæces alvi quomodo colligantur; & quibus conſtent partibus.*

Ad fæces alvi communiter accedunt humores, à folliculo fellis & pancreate, ſæpeq; etiam alii à venis meſaraicis, ac potiſſimum à corde, per arterias meſaraicas & cœliacas, in inteſtina & ventriculum propulſi.

Sunt præterea alia etiam excrementa craſſa, aurium ſcilicet ſordes; quæ ſunt excrementa craſſa, flava, amara, in meatu auditorio collecta. *Aurium ſordes.*

Excrementum tenue eſt liquidum, vel vaporoſum.

Liquidum eſt pituitoſum, bilioſum, feroſum, lacteum, ſanguineum.

Excrementum pituitoſum primum.

Pituitoſum primò illud eſt, quod in partibus quibuſdam naribus, buccis, faucibus, gingivis, ori, palato, linguæ, tonſillis, columellæque vicinis; *partim* à ſanguine eo à corde impulſo, partim à liquore aqueo, per ductus aquoſos eo delato, ſecretum; *partim* ex cerebro per foramina oſſis ethmöidis & ſphenöidis eo deſcendens, inſtar pituitæ vel aquoſæ materiæ, ex ore vel naribus excernitur; vel in aſperam arteriam, vel œſophagum delabitur.

Objectionis ſolutio.

Neque his, quæ dixi, adverſatur denſitas duræ matris, ſive craſſæ meningis, quę in cadaveribus circa os ſphenöides & ethmöides in ea obſervatur. Cum ventriculus & inteſtina cadaverum inflata, tam ſint denſa, ut nullum äerem tranſmittant; quę tamen, cum ſunt viva, tantis poris pateant, ut copioſum & ſatis craſſum chylum, in venas gaſtricas, meſaraicas, & lacteas, paſſim ſatis copioſe tranſmittere queant: Atque ideo ſimile quid de iſta meninge, in pituitâ tranſmittendâ, ſit imaginandum.

Mucus. *Sputum.* *Saliva.*

Excrementum hoc pituitoſum, ſi craſſius tenacius & viſcidius fuerit, *mucus* vocatur; ſi tenuius, ita craſſiuſculum tamen, ut commode exſpui queat, *ſputum* dicitur: ſin multò adhuc tenuius & aquoſius fuerit, *ſaliva* appellatur; eaque magnam partem, per ſalivales ſub lingua ductus, in os communiter & ordinarie defluit.

Excrementum pituitoſum ſecundum, ſive ſuccus pancreaticus.

Ad *excrementum pituitoſum ſecundo* illud eſt referendum, quod fere inſipidum, & interdum ſubacidum, in pancreate, ſub ventriculo ſito, & lieni variis nexibus annexo, à ſanguine & liquore aquoſo eo propulſo, ſeparatur, & per ductum quendã ramoſum, à wurtſungo ante aliquot annos inventum, in inteſtinum duodenum, manifeſto foramine, in quod meatus cholodochus ſæpiſſime ſe inſinuat, copioſiſſime, uti ex nupera Gravii obſervatione conſtat, excer-

cernitur; & *ſuccus pancreaticus* jam vulgo appellari ſolet.

Excrementum bilioſum eſt, quod multis amaris, & nonnullis ſalſis, & aqueis conſtans particulis, *bilis flava* vocatur. Hæc fere tota à ſanguine in hepate & circa illud ſeparata, *partim*, per plurimos ramuſculos bilarios, per hepar diſſeminatos, in fundum folliculi fellis, & ductum hepaticum; *partim* à corde per arteriam cyſticam etiam in folliculum fellis, & hinc in ductum cyſticum; atque inde porro in meatum communem cholodochum; ac ex eo in inteſtinum jejunum propellitur, ibique cum chylo, & deinde cum fæcibus alvi mixta, per alvum denique excernitur. Reliquus autem ſanguis à corde ad folliculum fellis propulſus, qui neque in bilem, neque in nutrimentum folliculi abit, ille per venas cyſticas fertur in hepar, ibi cum chymo & alio ſanguine miſcendus, & ad cor poſtea propellendus. *Bilis flava.* *Ejus generationis ratio.*

Seroſum conſtat particulis ſalſis & aqueis. Eſtque urina, ſudor, lachryma.

Urina eſt excrementum ſeroſum, aliqua parte bilis tinctum: quod partim à liquore aqueo per ductus aquoſos in renes delato, partim à ſanguine vi cordis ex aorta, per arterias emulgentes, identidem & continuatis vicibus, in renes expulſo; indeque per venas emulgentes in venam cavam revertente; vel in renum nutrimentum abeunte, per tranſcolationem vel cribrationem ſeparatum; & per pelvim ac ureteres in veſicam delapſum, tandem ex veſicâ, ope fibrarum ejus contractâ, per urethram, aperto ſphinctere, in utroque ſexu, evacuatur. *Urina.* *Quomodo in renibus ſeparetur, & ad veſicam perveniat, & ex ea excernatur.*

Incumbit utrimque renibus corpus glanduloſum, arteriâ ex arteria emulgente ortâ, & venâ in venam emulgentem, vel ramo venoſo in venam cavam ſeſe inſinuante, inſtructum: quod quamvis nullum uſum ad urinæ ſeparationem præbeat, *renum ſuccenturiatorum* tamen nomine vulgo venire ſolet. *Renes ſuccenturiati.*

 Utra-

renes eorum, ut & plerarumque aliarum glandularum uſus primus.

Utraque hæc glandula, plerarumque aliarum glandularum inſtar, quales ſunt ex. gr. *glandulæ axillares*, *inguinales*, *auriculares*, & illæ, *quæ in brachiis & cruribus* paſſim *inveniuntur*, ſuccum alimentarium per arteriam, aliaque vaſa alimenta ſuppeditantia, accipit, eumque alterat; & partim in ſuum nutrimentum convertit; partim alteratum in venam proximam, & hinc in venam cavam, vel in proximum ductum aquoſum, ad aliarum partium alimenti ſuppeditationem, vel ulteriorem coctionem, propellit.

Lien à quibuſdam ad glandulas refertur; & quis ejus ſit uſus.

Ad hujus generis glandulas quidam referri volunt *lienem*, qui ſanguinem accipit ab arteriis cœliacis; chylum a vaſe venoſo brevi; ſpiritus à nervis ſextæ conjugationis. Hęc inter ſe mixta & ibi cocta, partim abeunt in nutrimentum lienis; reliqua pars tranſit per ductum ſplenicum, cum chylo, per venas gaſtricas ex ventriculo eo veniente, in venam portę, & inde abit in hepar; tum ad ulteriorem coctionem ibi ſuſcipiendam; tum etiam ad coctionem hepatis, ope ſpirituum, ab arteriis & nervis ſplenicis copioſiſſime ipſi ſuppeditatorum, adjuvandum.

Iſque non bene, ſed male habens, gignit pravos melancholicos humores.

Ut veſica urinaria, & renes male habentes, ſæpiſſime calculis gignendis fiunt obnoxii: ita lien male habens ſæpiſſime melancholicis humoribus producendis obnoxius evadit; quamvis bene ſe habens nihil ſucci melancholici & pravi gignere ſoleat.

Secundus uſus glandularum.

Sunt etiam innumeræ aliæ glandulæ, tum *ſimplices*, tum *compoſitæ*, ſive *conglomeratæ*, quæ ſuccum alimentarium, ab arteriis, ductibus aquoſis, & nervis ſuppeditatum, non tantum alterant, & partim in ſuum nutrimentum convertunt, partim in venas proximas aliaque vaſa propellunt: ſed etiam excrementa ſeparant, eaque per *vaſa ſua excretoria* evacuant. Tales glandulæ ſunt, ex. gr. *glandulæ lacrymales* circa canthum majorem utriuſque oculi: *glandulæ* internæ *maxillares*, *ſalivales* jam dictæ: item *teſtes*, tum mari-

marium, tum fœminarum: nec non *renes*, & *pancreas* carnoſum: item *glandulæ lactariæ* in mammillis.

Imo ſi non omnes, ſaltem multæ glandulæ, undique in vicinas partes deponunt & ejiciunt, per poros ſuos, collecta excrementa. *Tertius earum uſus.*

Sudor eſt excrementum ſeroſum, quod e poris quorumvis vaſorum & habitus corporis, vi caloris, præcipueque cordis, expulſum, tandem per cutim, humoris ſpecie egreditur. *Sudor.*

Lacrymæ ſunt guttæ ſeroſæ, ex oculis decidentes. *Lacrymæ.*

Hæ plerumque ex oculis præ triſtitia effluunt, propterea quod per eam ſpiritus in cerebro ita moveantur, ut illi apti evadant, poros vaſorum, circa oculos exiſtentium, in tantum aperire, ut ſerum copioſius, cum liquore aqueo & ſanguine eo delatum, lacrymarum ſpecie, ex carunculis & ductibus lacrymalibus, in canthis oculorum majoribus, & circa radicem naſi in utraque nare exiſtentibus, imo etiam ex palpebrarum poris, erumpat. *Quare hæ à triſtitia, & oculi offenſione, vel inflammatione oriantur.*

Offenſio & inflammatio oculi, quia poros iſtorum vaſorum ſimiliter aperire poſſunt, ſæpe citra ullam triſtitiam lacrymas etiam pariunt.

Lacteum excrementum eſt, quod inſtar lactis albicat: eſtque lac, vel ſemen.

Lac eſt ſuccus ille albus, ex ſeroſis, butyroſis, caſeoſiſque partibus conſtans; qui ex liquore aqueo, per ductus aquoſos in ubera delato, & ſanguine, minus generoſo & ſpirituoſo à corde per arterias in glaudulas mammillarum propulſo, ad nati fœtus nutrimentum, per papillas exſugendus, gignitur. *Lac, & ejus generatio.*

Illud generari incipit ſub tempus partus; &, ſi mammæ ſugantur, ſæpe per multos annos ejus durat generatio. Hujus rei cauſa eſſe videtur certa diſpoſitio liquoris aquei, ſanguinis, & corporis muliebris, a fœtu, in utero ejus exiſten-

iſtente, orta, & per multos annos in corpore & humoribus ejus perſeverans, qua liquor aqueus cum ſanguine aptus evadit ad glandularum mammariarum poros aperiendum, iiſque ſeſe commodè inſinuandum, ut colorem album & reliquas lactis proprietates contrahant.

Seminis generatio. *Semen* quid ſit, capite de Generatione inferius explicabimus. Hic tantum monebimus, id ſub tempus pubertatis a calore tum temporis ſatis aucto, ex parte ſanguinis arterioſi a corde ex arteria magna, per arterias ſparmaticas, in teſtium paraſtatas ſeu vaſa eorum inter ſe conglomerata, pyramidalia dicta, delati, & ibidem præparati, incipere gigni; eamque inde parenchyma teſtium ingreſſam, ibique cum liquore aqueo per ductus aquoſos, & ſpiritibus per nervos eo delatis, mixtam, ulteriuſque alteratam, & jam albeſcentem, tranſire in epididimides; indeque per vaſa utriuſque ſexus deferentia, in viris quidem in veſiculas ſeminarias & glandulas proſtatas, circa ſphincterem veſicæ; aſt in fœminis in poros & meatus ſeminarios peculiares, circa collum uteri, exiſtentes, propelli, ibique in perfectum ſemen converti. Reliquum verò ſanguinem eo propulſum, partim abire in iſtarum partium nutrimentum; partim alteratum in partibus iſtis, generoſioremque factum, inde per venas ſpermaticas dictas redire in venam cavam: idque immediatè in latere dextro, mediatè vero in ſiniſtro, per venam emulgentem, venæ cavæ ſeſe inſinuantem.

Sanguis menſtruus. *Sanguineum exerementum* eſt ſanguis menſtruus mulierum, qui in mulieribus ſingulis menſibus ſuperfluus, & ob caloris perfecte digerentis defectum redundans, & peculiarem quandam temperiem ad uteri poros aperiendum neceſſariam adeptus, ſingulis fere menſibus, ab anno præter propter decimoquarto, uſque ad annum ętatis fere quinquageſimum, per colli uterini vaſorum poros & ſinum pudoris, excernitur.

Hic

Hic ſanguis per ſe malignus vel venenâtus non eſt; cum ille in gravidis partim retineatur, partim in alimentum fœtus abeat. Si quam tamen pravitatem aliquando habeat, eam vel a cacochymia admixta, vel a diutina in corpore mora, vel ab alteratione ſinus pudoris, contrahit. *Hic per ſe non eſt pravus.*

Vaporoſum excrementum eſt, quod inſtar vaporis aut ſubtilis fumi, tam per os alioſque patentiores meatus, quam per poros cutis totius corporis, tantâ quantitate per perpetuum effluxum evacuatur, ut omnium ſenſibilium evacuationum quantitatem, teſte experientiâ ſtaticâ Sanctorii, longe ſuperet. *Excrementum vaporoſum. Illud ſenſibilibus eſt majus.*

Nam ſi quis ex. gr. homo jejunus mane, poſt alvi & veſicæ excrementa evacuata, ex facta ponderatione obſervetur eſſe centum & quinquaginta librarum: alimenta vero ejus eſculenta & potulenta unius diei pendeant libras duodecim: excrementa unius diei civilis ſpatio ſenſibiliter excreta & collecta ac ponderata fuerint librarum quinque: ipſe homo poſtridie ad lancem rurſus jejuno ventriculo expenſus, obſervabitur rurſus pondus habere librarum centum & quinquaginta. Cum itaque hic homo ponderoſior non ſit factus, & excrementa ſenſibilia excreta tantum aſcendant ad libras quinque: hinc neceſſariò ſequitur excrementum vaporoſum in hoc homine eſſe librarum ſeptem, & conſequenter duabus libris ſenſibilium excrementorum quantitatem ſuperare. *Ut probat experientia ſtatica.*

Excrementa, ne corpori noceant, indigent *excretione*: quæ ſola expulſione perficitur. Verum hæc à variis proficiſcitur cauſis. *Alia* enim ab eorum ſimplici fit propulſione: qualis eſt in ſeri in renes, & bilis in folliculum fellis, & excrementitiorum humorum in inteſtina ex pancreate & vaſis meſaraicis evacuatione. *Alia* ab eorum dilatatione & rarefactione: ut, quando ſerum in vaſis vi caloris dilatatur, & ex iis erumpit in habitum corporis, unde tandem *Excretio quibus fiat modis.* 1. 2.

per poros cutis expulſum, in excrementum vaporoſum, vel ſudorem convertitur. *Alia* fit à varia partium expellentium, propter ſpiritus animales in illas per nervos diverſimodè, pro irritationis ſive ſtimulationis earum diverſitate, influentes, contractione: talis uſu venit in excrementorum, per os vel anum, excretione; in qua ſpiritus animales, qui fluunt in fibras inteſtinorum, certo modo ſtimulatorum, oblique aſcendentes, vomitum: qui in fibras oblique deſcendentes, alvi receſſum: qui verò in utraſque feruntur, utramque evacuationem efficiunt. Ita ut nulla attractio etiam in hac operatione requiratur.

3.

Vomitus & alvi ſeceſſus non poſſunt fieri ſine ſpirituum in fibras influxu.

Sunt nonnulli, qui exiſtimant excretiones per os vel anum factas, quales ſunt vomitus, alvi ſeceſſus, aliæque ſimiles, oriri, citra ullum ſpirituum animalium in partium movendarum fibras influentium, eaſque ſecundum latitudinem dilatantium & longitudinem contrahentium, atque ita moventium, influxum; à ſolo quodam ſenſu naturali, quem partibus membranoſis fibroſiſque ita ineſſe fingunt, ut eo partes non tantum utile ab inutili diſcernant; ſed etiam ſeſe contrahant, ſeque contrahendo rebus moleſtis obluctentur, eaſque à ſe abigant, & expellant. Verum cum talis vis ſentiendi & movendi partium ſit tantum imaginaria, nec ulla recta ratione intelligibilis; idcirco illa jure meritoque eſt rejicienda.

CAPUT X.

De Nutritione & Vivificatione.

Alitura partes.

ATque hæc de alitura in genere, & actionibus ipſi inſervientibus, diximus. Nunc ejus partes videamus, quæ duæ ſunt: nutritio, & vivificatio.

Nutritio.

Nutritio eſt pars alituræ, qua perpetuus ſubſtantiæ corporeæ craſſioris, ob ſuam à calore nativo aliiſque cauſis factam

factam agitationem ſeſe diſſipantis, defluxus, è variis particulis liquoris alimentarii, præcipueque ſanguinis, ſufficienter attenuatis, & magnam partem in exhalationem diſſolutis, ac per poros vaſorum in partes impulſis, iiſque immediate conjunctis & aſſimilatis, continuò reſtauratur.

Quomodo ea fiat non tantum per magnitudinem, ſed figuram etiam partium, tum alimentariarum, tum alendarum.

Sanguis enim arterioſus & venoſus, item liquor aquoſus, & ſpiritus, conſtat particulis diverſi generis, quæ varias figuras & magnitudines habent; ex his craſſiores, aliis coctionibus attenuandæ, manent in vaſorum cavitatibus; quæ verò juſtam ſubtilitatem ſunt adeptæ, è vaſorum poris expelluntur. Partes autem corporis noſtri, inſtar variorum cribrorum, poris, magnitudine & figura etiam variis, ſunt præditæ. Atque hinc aliud alimentum ingreditur in oſſa, aliud in carnes, aliud in alias partes; idque præcipuè cordis impulſu; citra magneticam, vel ullam aliam non intelligibilem attractionem. Dumque liquores alimentarii, in minimas ſeu inſenſibiles particulas attenuati & diſſoluti, per poros partium tranſeunt, varie inter ſe complicantur, figurantur, & cum partibus immediatâ conjunctione uniuntur, atque ita in earum naturam convertuntur. Quæ vero ineptæ ſunt, ut his vel iſtis partibus adhæreant, illæ ulterius ad alias tranſeunt.

Ad nutritionem nullo opus eſt veterum rore, glutine, cambio, vel humore innominato.

Nulla itaque neceſſitas nunc amplius cogit ſtatuere talem *humorem innominatum*, & *rorem*; taleque *gluten* & *cambium*; qualibus alii in nutritionis explicatione antehac uſi fuerunt.

Quali opus ſit ſanguine ad rectam

Cum autem dico partes ſanguine potiſſimum nutriri, tum intelligo ſanguinem ſatis bene temperatum: qui ſi deſit, etiamſi pravus abundet, nutritio tamen partium non poteſt rectè procedere: ac proinde tum vel ægrotandum, vel moriendum.

Porro, cum particulæ ſanguinis ad alendum magnam

alituram & vitam. partem in exhalationem diſſolvuntur, & in partes alendas impelluntur, perditur ſæpè illa particularum ſanguinis diſpoſitio, quæ rubedinem ipſi antea conciliabat; atque ideo non eſt mirandum, quod in oſſibus, cartilaginibus, membranis, tendinibus, aliiſque multis partibus, quamvis ſanguine etiam nutriantur, exigua tamen vel nulla rubedinis ſanguineæ appareant veſtigia.

Cur multæ partes non rubeant, etſi rubro etiam ſanguine nutriantur.

Probatur alituram fieri per alimentarium liquorem, magna ex parte in halitum diſſolutum: Succum autem alimentarium magnam partem, ut commodè nutriat, quaſi in halitum converti, ad oculum patet in corporibus à mactatione adhuc calentibus, plurimaſque exhalationes conſpicuas, dum exenterantur, emittentibus. Inde enim indubitatè colligitur, in corporibus vivis multo majorem ſuccorum alimentariorum in halitus fieri converſionem.

Et à corde potiſſimum in partes alendas impulſum. Denique quod cor præcipua ſit cauſa, a qua quilibet liquor alimentarius in partes alendas impellitur, inde facile innoteſcit; quod cordis motu langueſcente, vel deficiente, langueſcat etiam mox, vel deficiat, omnis alimenti in partes alendas impulſio.

Nutritio eſt æqualis, vel inæqualis.

Nutritio æqualis. *Nutritio æqualis* ſynecdochicè nutritio dicitur: eſtque illa, qua tantundem reſtauratur, quantum de corporis ſubſtantia fuit diſſipatum.

Inæqualis. *Nutritio inæqualis* eſt auctio, vel decretio.

Auctio. *Auctio* eſt nutritio, qua plus reſtauratur, quam fuit diſſipatum.

Quomodo ea fiat. Hæc ex eo oritur, quod calor nativus & corporis temperies ſeu textura ſint tales, ut per alimentum copioſum & recte pręparatum, corpori plus apponatur & agglutinetur, quam diſſipatur.

Quamdiu homo in longitudinem extē- Hac corpus humanum in longitudinem extenditur uſque ad annum vigeſimum primum vel ſecundum: quia uſque ad illam ætatem oſſa præcipuè, reliquæque partes, propter

propter mollitiem ſuam, in longum extendi poſſunt. Accretio autem ſecundum latitudinem & profunditatem ad plures annos durat. Atque hæc tandem etiam ceſſat: quia dum creſcente corpore multæ particulæ in paucarum diſſipatarum locum veniunt, pluresque aliis uniuntur, partes corporis tandem tam duræ evadunt, ut ipſarum pori vix amplius dilatari & extendi, iiſque vix quicquam agglutinari queat. *datur: & quare.*

Decretio eſt nutritio defluxu minor. *Decretio.*

Ea fit vel propter deficiens, vel propter ineptum alimentum; vel propter calorem nativum nimis debilem, ut in ſenibus; vel juſto vehementiorem, ut in bilioſis; vel quia textura alicujus partis corporis eſt talis, ut ipſi ſatis nutrimenti apponi non poſſit: ut contingit in iis, qui alicujus partis male habentis atrophiâ laborant, dum reliquum corpus bene nutritur. *Ejus cauſæ.*

Vivificatio eſt pars alituræ, qua caloris ſpiritusque vitalis defluxus per novi caloris & ſpiritus in corde generationem, ejuſque per totum corpus, ope circulationis ſanguinis, diſtributionem, perpetuo reſtituitur. Eaque ex ſanguificatione cordis, ante hac explicatâ, ſatis videtur eſſe manifeſta: *Vid, Phil. Nat. l.* 4. *c.* 14. *Vivificatio.*

CAPUT XI.

De Generatione.

ABſolutâ aliturâ agendum eſt de *generatione*: quæ eſt actio naturalis, quâ, ex ſemine utriuſque parentis, homo procreatur. *Generatio.*

Quamvis enim ſtirpes per ſe ſolæ & ſingulæ, citra ſexus diverſi concurſum, ex ſuo ſemine, ſui ſimile gignant: homo tamen, ut & pleraque alia animalia, ſine ſemine ab utroque parente collato, procreare non poteſt. *Ad hanc requiritur & concurrit ſemen utriuſque ſexus.*

Idque probatur.

Semen verò ab utroque ſexu ad procreationem conferri, ex partium utriuſque ſexus, ſemini generando inſervientium, ſimilitudine; item ex ſemine, ab utroque ſexu in coitu emiſſo, patet. Idem etiam ex eo, quod fœtus patrē matremque plerumque in multis referat, eſt manifeſtum.

Quid ſit ſemen.

Semen autem eſt liquor albicans & ſpirituoſus; ex ſanguine arterioſo & calidiore, à corde in meatus ſeminarios, generationi maturos, copioſius propulſo, ibique cum liquore aquoſo per ductus aquoſos, & ſpiritibus per nervos, eò delatis, commixto, genitus; rudimentum hominis generandi, & primum ejus alimentum, continens.

Quid ejus rudimentum. Quid germen.

Rudimentum illud conſiſtit in particulis inſenſibilibus ſeminis, tum maſculini, tum fæminini; quæ talem figurationem in corpore parentum acceperunt, ut utero receptæ, mixtę, & à calore ejus agitatæ, in *perfectum germen*, ſeu rudem hominis delineationem, unde reliqua deinde perficiantur, abeant.

Cur rudimentum ſive germen, & primum ejus alimentum, in humano, ut & aliorum animalium ſemine ſit ſtatuendum.

Has partes in ſemine humano, utero jam concepto, ſtatuendas cenſeo; propterea quod principia generationis humanæ, non ſint deteriora principiis ſtirpium generandarum, in quarum ſemine hujuſmodi germen & primum ejus alimentum ad oculum eſt manifeſtum. Huc accedit, quod hoc rudimento, & primo alimento, in ſemine humano aliorumque animalium, admiſſo, generalis generationis eorum ratio intellectu ſit facillima; utroque verò negato, ea nec generaliter, nec ſpecifice, à quoquam rectè explicari vel intelligi poſſit.

Quare ex diverſorum hominum ſeminibus diverſi &

In diverſis hominum ſpeciebus figurantur illæ ſeminales particulę, propter diverſam eorum corporis diſpoſitionem, diverſimode; ac idcirco alia ex æthiopis ex. gr., alia ex albi hominis ſemine, producitur hominis ſpecies.

Generationi inſerviunt libido, conceptio, formatio, & partus.

Libido

aliter formati naſcantur homines. Libido.

Libido eſt diſpoſitio quædam phantaſiæ hominis, ex partium genitalium, à fervidis ſpiritibus ſeminalibus titillatarum, motu orta, qua ille ad coitum, quo utriuſque ſexus ſemina inter ſe miſcentur, impellitur.

Quomodo eam in maribus comitetur tentigo; & deinde ſequatur penis flacciditas.

Libidinem, ad copulationem generationi neceſſariam peragendum, in maribus comitari ſolet *tentigo*: in qua membrum maſculinum, à ſanguine & ſpiritibus animalibus, in fungoſos ejus nervos copioſius fluentibus, extenditur: dum ſcilicet ſanguinis & ſpirituũ in illos ingreſſorũ reditus, à proſtatis & veſiculis ſeminariis, fervido ſemine turgentibus, & fungoſorum nervorum meatus & poros ibi claudentibus, impeditur. Ubi verò in coitu ſemen ſatis copioſè ex proſtatis & veſiculis ſeminariis eſt emiſſum, tum aperiuntur iſti fungoſorũ nervorũ pori & meatus, ſanguiſq; & ſpiritus, ex iis per poros & meatus, ibi tum apertos, ſatis copioſè refluentes, faciunt neceſſariò *penis flacciditatem*.

Conceptio.

Conceptio eſt ſeminis maris & fœminæ fœcundi, & utero bene temperato & conformato recepti, comprehenſio.

Ad fœcundum ſemen requiritur copioſus ſpirituum affluxus.

Ut autem ſemen ſit fœcundum, requiritur, ut illud non tantum bene in ſuis locis ſit excoctum; ſed etiam bonis & ſatis copioſis ſpiritibus, in coitu à cerebro & corde venientibus, ſemenque expellentibus, perfuſum. Atque ideo ſolet ſemen, quod citra titillationem, ab illorum ſpirituum affluxu excitatam, excernitur, ad generationem eſſe ineptum.

Cur ſinguli, vel multi concipiantur fœtus.

Cum ſemen, utero conceptum, unum germen perfectum habet, ſinguli; cum plura, plures concipiuntur & generantur fœtus.

Cur uterus cum fœtu magis magiſque extendatur & incraſſetur.

Uterus cum fœtu concepto extenditur, & paulatim magis magiſque incraſſatur: quia à concepto ſemine, uteri vaſorumque ejus pori ita laxantur & aperiuntur, ut ſanguis, aliiq; liquores alimentarii, ad uterum copioſiſſimè appellantur; unde uterus aptus evadit ad tantam alimenti quantitatem accipiendam, quæ ejus extenſioni & incraſſationi, nec non juſto fœtus nutrimento & incremento, ſufficiat. Et quia hinc ſanguis in fœminis, quæ utero conceperunt, communiter ſingulis menſibus, ibi, uti ſolebat, non redundat, nec efferveſcit, ideoq; etiam mox à conceptione ſolet in gravidis plerumq; ſubſiſtere menſtruorum fluxus.

Cur menſes in gravidis ſupprimantur.

For-

Formatio fœtus.

Formatio eſt ſeminis utriuſque parentis, utero recepti, in membra hominis apta attemperatio & figuratio.

Hæc perficitur per motum, caloris, qui eſt in ſemine & utero; item per particularum ſeminis figuras & magnitudines: unde perfectum germen in ſemine primum producitur.

Hæc perficitur calore, tum uteri, tum ſeminum, quo horum particulæ in utero agitantur; hæ vero agitatæ, ob ſuas figuras & magnitudines, quas in meatibus ſeminariis, certo modo temperatis & figuratis, ſunt adeptæ, neceſſariò in utero in perfectum hominis generandi germen, ſucco alimentario inſtructũ, & membranulis veſtitum, ſemina ſtirpium aliquo modo referens, abeunt. Idq; fere eodem contingit modo, quo ex oblongis ſalis particulis, in aqua vi caloris agitatis, & inter ſe conjunctis, primum lamellam, & ex ea ſæpius multiplicata granum cubicum; atque ex ſex globulis in plano aliquo agitatis, & inter ſe unitis, roſam; & ex oblongis & flexibilibus particulis vaporum, è cellis tempore gelido in earum januas & vitreas feneſtras vorticoſo motu variè impingentibus, varias ſtirpium, earumque partium, imagines efformari obſervamus.

Et, ex hoc deinde propter ejus partes & poros, eorumque figuram, perficitur porro fœtus formatio.

Ex hoc perfecto & inſtructo ac veſtito germine, perficitur deinde paulatim ita tota ulterior fœtus formatio, ut in officinis vitrariorum, poſt rudem vitreæ & ab igne candentis bullæ in quibuſdam partibus inciſionem vel depreſſionem, chirothecas, ocreas, multaque ridicula, ab ignaris conflari; & in quibuſdam fontibus, propter pororum in tubulis figuras, varias imagines, vi aquarum erumpentium, produci videmus.

Nequaquam verò per corporeæ facultatis ideam, phantaſiam, vel archæum intellectu præditum.

Cumque hæc generalis formationis fœtus mechanica explicatio ſatis ſit manifeſta & ſufficiens, nulla neceſſitate jam amplius cogimur, ut ullam animæ vel alterius corporeæ facultatis ideam, phantaſiam, vel archæum, quovis vel minimo intellectu vel cognitione præditum, per quem formatio fœtus quam ſapientiſſimè dirigatur & perficiatur, in ſemine vel in utero fingamus; & ita entia abſque neceſſitate multiplicemus, ac obſcurum per obſcurius explicemus.

Cur Galenus & alii multi formationem fœ-

Galenus autem, aliique viri præſtantiſſimi, formationis hujus cognoſcendæ antehac quam maximè cupidi, nulla ratione illam potuerunt aſſequi: quia ſemen nullis particulis præditum eſſe putantes, à ſola vi plaſmatica in fœtum

fœtum efformari crediderunt; quæ cum ipſis eſſet inexplicabilis, totam fœtus formandi rationem ſuis tenebris involutam reliquerunt.

tus intelligere non potuerunt.

Quia verò germinis reliquæque ſeminis particulæ, earumque motus, hactenus tantum generaliter nobis innotuerunt; idcirco non alia etiam, quam generalis, hic traditur formationis ratio. Quæ tamen, ad ſpecialia in generatione occurrentia intelligenda, ſatis magnam lucem præbet.

Cur hic tantum generalis formationis fœtus ratio tradatur.

Porro dum in majoribus animalibus viviparis ex hoc germine in poris uteri ita perfecto, & deinde in ejus majoribus cavitatibus obſervabili, animal formatur, primum circa initium ſecundi menſis, in liquore alimentario membranis germē inveſtientibus contento, conſpicuum eſt cor puncti rubicundi inſtar, alternis vicibus vi ſpirituum, in fibrillas ejus alternatim influentium, ſeſe contrahens & dilatans, & vaſis quibuſdam inſtructum, quæ vaſorum umbilicalium officium & primordia præbent. Hęc, per liquorem membranis contentum diſperſa, venoſis ramis deferunt ex illo alimentum in cor; quod, ibi coctum, inde, per ramulos arterioſos, in germinis & membranarum principiique venarum umbilicalium partes, nutrimenti ſuppeditandi, ſanguinis circulandi, & fœtus faciendi ac perficiendi causâ, impellitur. Poſt paucos dies adjacet corculo mucago quædam, inſtar parvi vermiculi, in duas partes diviſa; ex quarum una truncus & artus, ex altera caput efformatur: eaque paulatim creſcens adipiſcitur debitam fœtui figuram; ita ut, poſt ſextum à primâ pulſantis corculi apparitione diem, fœtus toto corpore, intra membranas jam enarratas, delineatus conſpiciatur. Et viſcera quidem ac inteſtina primum, thorace & abdomine adhuc patente, ſeſe nuda oculis objiciunt, quæ deinde, ventribus iſtis per creſcentes indies partes vicinas

Ordo qui in formatione fœtus obſervatur.

clauſis, conſpectui ſeſe ita ſubducunt, ut vaſa umbilicalia ex medio abdomine propendentia, & per liquorem membranis fœtum involventibus contentum diffuſa, paulatim membranis iſtis, & in quibuſdam animalibus etiam carunculis, & in homine hepati quoque uterino, primo leviter & deinde firmiter agglutinentur. Hæc agglutinatio tum demum, per carneas illas hepatis uterini & caruncularum uterinarum moles, contingit, cum fœtus jam perfectè formatus, & uberioris alimenti, ab utero copioſius & fortius ſuppeditandi, indiget.

Menbranæ fœtum involventes ſunt amnion & chorion.

Membranæ autem jam commemoratę, quæ germen & fœtum humanum involvunt, ſunt duæ. Una, *amnion* dicta, quæ fœtum proximè ambit: eaque liquorem alimentarium puriorem & magis pellucidum continet; quo fœtus primum per venas umbilicales, per ipſum diffuſas, nutritur. Altera *chorion* vocatur. Hæc, amnion foris cingens, complectitur humorem alimentarium craſſiorem; quo fœtus, immiſſis poſtea vaſis umbilicalibus, jam grandior factus etiam alitur. Atque hæc fœtus per illos liquores nutritio & auctio ex eo patet, quod vaſa umbilicalia per contentos illos liquores diu diſpergantur, & fœtus ſive germen nutriatur, antequam illa membranis & carnibus iſtis & utero ſunt agglutinata.

Unde liquoris uterini origo & augmentum.

Liquores iſtis membranis contenti habent primam originem à ſemine: augmentum autem accipiunt ab utero; ex cujus arteriarum, venarum, & vaſorum aquoſorum poris hi liquores in membranarum iſtarum cavitates impelluntur.

Fœtus in utero nutritur etiam ore.

Nutritur autem fœtus jam grandior non tantum liquoribus iſtis per venas umbilicales ad cor ipſius delatis; ſed ore etiam ſugendo hauſtis & deglutitis: quod probant chylus, in ventriculo, & alvi fæces, quæ in inteſtinis craſſioribus foetuum majorum inveniuntur. Idem probat vomi-

vomitus ſeroſi liquoris, quem foetus, jam natus, antequam ipſi quicquam alimenti eſt datum, aliquando ore rejicit.

Vaſa umbilicalia fœtus jam grandioris conſtant venâ & duabus arteriis. Hæ originem ducunt à vaſculis iſtis, quæ circa cordis rudimentum ſaliens primò conſpici diximus, & omnibus fœtus ac ejus involucrorum vaſis originem præbent. Arteriæ iſtę duæ ſunt propagines arteriæ iliacæ deſcendentis, quibus ſanguis à corde fœtus in membranas & carnes uterinas alituræ cauſa impellitur. Vena verò, quæ cum arteriis iſtis in placenta aliiſque uterinis carnibus unitur, & venæ portæ eſt continuata, deducit ſanguinem, partim à corde fœtus per arterias umbilicales in carnes illas uterinas impulſum, partim à matris utero placentæ aliiſque cárnibus uterinis recens ſuppeditatum, ac venæ umbilicalis radicibus per carnes illas uterinas diſperſis inſinuatum, eumque per hepar fœtus ad cor defert, ſanguiniſque circulationem ibi ita perficit. Atque hoc ex ligatura vaſorum umbilicalium fœtus vivi, utero materno, matre etiamnum vivente, adhærentis, eſt manifeſtum. Venę enim ligatæ intumeſcunt circa ligaturam, à parte uteri; arteriæ vero ligatæ, à parte fœtus: deinde arteriarum umbilicalium pulſus conſentiunt cum pulſibus fœtus; diſſentiunt vero à pulſu arteriarum matris.

Vaſa umbilicalia.

Quomodo ſanguis circuletur à fœtus corde ad hepar uterinum; & inde rurſus ad cor fœtus.

Vaſis umbilicalibus vulgò annumerari ſolet *urachus*, corpuſculum membranoſum, teres, à veſica veluti baſi paulatim verſus umbilicum aſcendens; per quod redundans in veſica ſerum intra amnion & chorion tranſcolari volunt. Verùm hoc falſum eſſe, docet veſicæ in fœtu grandiore facta compreſſio, qua urina per pudendum expelli, non autem in ſecundinas trajici obſervatur.

Urachus non eſt vas umbilicale.

Formatio fœtus poteſt juvari & mutari ab imaginatione matris, quamdiu ille tenellus eſt; idque hoc modo fieri

Quomodo fœtus ab imagina-

 exiſtimo;

tione matris affici queat,

exiſtimo: Imago rei viſæ, vel aliter cogitatæ, quia revera in cerebro eſt picta, defertur ope ſpirituum animalium, in ventriculis cerebri exiſtentium, ad conarion, quod meo judicio, eſt ſenſorium commune, & ab illo porro, mediante ſanguine & ſpiritibus, ad uterum; & denique per venam umbilicalem ad ipſum fœtum. Idque haud diſſimili contingit modo, quam quo imagines rerum viſibilium, ope globulorum æthereorum intermediorum, per longiſſima ſpatia, in cubiculi obſcuri pariete albo, vel oculi retinâ, pinguntur; vel ſoni per aerem ad remotiſſimas diſtantias deportantur. Tenellus autem fœtus ſuſcipit facile, ob mollitiem ſuam, imaginem ab imaginatione matris ſibi fortiter impreſſam; eaque in principio valde eſt exigua, ſed indies cum fœtu magis magiſque augetur, & ita fere abſolvitur, ut paſſim in peponibus, ſcalpello leviter ſignatis, varias imagines grandeſcere & perfici videmus.

Cur fœtus tali parte, qualem mater inter imaginandum tetigit, imaginem plerumque ſoleat ſuſcipere.

Fœtûs autem tali parte, qualem mater, dum imaginabatur, tetigit, imaginem plerumque ſolet ſuſcipere: quia tum ſimul objecti & partis contactę imaginem in cerebro concipit mater; atque ideo non tantum ſimilis imago ad fœtum; ſed ad ſimilem etiam fœtus partem, qualis à matre per tactus ſenſationem cerebro concepta fuit, imago illa à matris imaginatione plerumque determinatur atque dirigitur. Motu itaque impreſſo brachio vel pedi ipſius matris, imago etiam ſæpe imprimitur pedi vel brachio ipſius fœtus.

Cur generationis ratio non ſit ſemper ſtatuenda fieri per imagines, a corpore

Neque eſt, quod hinc quiſquam colligat omnem generationis formationem ope imaginis, à toto generantium corpore ſeſe ſeminalibus ſpiritibus vel humoribus, mediante æthere, imprimentis fieri. Nam ſpontaneæ nivis, ſtirpium, & animalium generationes, quæ à ſola particularum diſpoſitione, ſine ullis talibus generantium imaginibus

bus intervenientibus, ſponte fiunt, ſatis evidenter probant, talibus imaginibus non ſemper, ad generationem peragendam, opus eſſe. Uti idem etiam probant fœtus, qui omnibus membris integri, à parentibus, brachio, vel crure alterutro, vel utroque, vel alia parte mutilatis, generantur. *generantium ſemini impreſſas.*

Cum fœtus in utero eſt perfectus, & maturuit, *partu* in lucem editur; qui eſt fœtus in utero perfecti & maturi ex eodem editio. *Partus.*

Hujus præcipua cauſa eſt peculiaris quædam humorum, circa uterum gravidæ exiſtentium, efferveſcentia, criticæ inſtar, circa tempus partus, contingens, uterumque ad excretionem fœtus ſtimulans: huc etiam accedit ipſe fœtus maturus, qui ab humoribus uterinis, in excrementa jam magis abeuntibus, & efferveſcentibus vellicatus, moleſtiâ afficitur; qua ille vehementius calcitrans, motumque vehementiorem per nervos ad cerebrum matris deferens, aperit copioſos cerebri poros, in fibras uteri, & muſculos abdominis, vicinarumque partium ſpectantes. His apertis, fluunt ſpiritus animales tam copioſè & vehementer ex ventriculis cerebri matris in illas partes, ut per vehementem illum eorum influxus impetum, membranæ fœtum involventes, item carnes uterinæ, jam ad ſeparationem ex maturitate adaptatæ, ab utero ſeparentur; uterus aperiatur; oſſa pubis, coxendicis, coccygis, aliaque vicina, jam ab allapſu humorum emollita, laxentur; & fœtus jam egreſſum quærens, magno impetu cum ſuis involucris & appendicibus, ut membranis ipſum involventibus, vaſis umbilicalibus, & placentâ uterinâ, foras expellatur. *Quomodo is fiat.*

Involucra illa & appendices, quia poſt fœtum communiter provenire ſolent, *ſecundinæ* nomine deſignari conſueverunt. *Secundina.*

Cur fœtus jam natus, & ab involucris liberatus, neceſſario mox reſpiret: eoque pulmones ſuos raros faciat.

Fœtus ubi jam natus & à ſuis involucris & humoribus, quibus innatabat, liberatus eſt, ac jam in libero aere verſatur, quia nervos reſpirationi inſervientes habet prę coeteris nervis quam maxime patentes, & aërem utpote tenuem & levem, per epiglottidis rimam, aëris tranſitui ſatis aptum & patentem, in & extra oris pectoris & pulmonum cavitatem jam inſpirare & exſpirare viciſſim poteſt, hinc mox, fluentibus neceſſariò ultro citroque in muſculos reſpiratorios ſpiritibus animalibus, neceſſariò etiam dilatat & contrahit viciſſim pectus, eoque dilatationis & contractionis motu inſpirat & exſpirat per vices aërem; quo pulmones ejus vehementer expanſi & rarefacti liberant venam arterioſam ejuſque ramos per illos diſperſos ab illa preſſione, quæ fecit, ut, quamdiu foetus in utero materno exiſtebat, ſanguis ex dextro cordis ventriculo in pulmones, ob eorum denſitatem, copioſe impelli non poſſet, ac proinde refrigerio & fermento aëris inſpirati non indigeret.

Cur fœtus, qui in utero diu ſine reſpiratione vixit; extra uterum, poſt reſpirationem aliquoties factam, ſine reſpiratione vivere non poſſit.

Preſſione autem illâ iſtorum vaſorum, per inſpiratum aërem, pulmones rarefacientem, ablatâ, pellitur mox, per latum venæ arterioſæ orificium, magna ſanguinis quantitas ex dextro cordis ventriculo in pulmones; qui cum talis ſit temperamenti, ut in ſiniſtro cordis ventriculo rurſus juſtè incendi & incaleſcere non poſſit, niſi antea in pulmonibus fuerit refrigeratus, & fermento aëris imbutus, hinc fit, ut foetus, qui ante reſpirationem diu ſine reſpiratione vivere potuit, & vixit; tranſeunte ſc. ſanguine copioſo ex dextro cordis ventriculo, non per pulmones, utpote tum nimis denſos, in ſiniſtrum ventriculum, ſed in arteriam magnam per canaliculum arterioſum, in doctrina de reſpiratione ſuperius à nobis deſignatum: poſt reſpirationem, ſemel atque iterum factam, neceſſariò porro reſpirare debeat, &, ſi reſpiratio deinde impediatur, neceſſariò ſuffocetur.

Ut

Cur fœtus, in utero inter aquas uterinas exiſtens, neceſſario illas identidem ore per impulſum recipiat, ſive ſugat, & in ventriculum deglutiat.

Ut vero, propter jam commemoratam nervorum muſculorumque reſpiratoriorum conformationem, foetus jam natus, & in aëre libero verſans, neceſſariò, ratione jam dicta, aërem viciſſim inſpirat & exſpirat; ita propter eandem nervorum & muſculorum conformationem, foetus nondum natus, & inter liquores uterinos verſans, neceſſariò iſto ſuorum muſculorum reſpiratoriorum motu reciproco, tum etiam neceſſariò contingente, impellit & expellit viciſſim liquorem uterinum in & extra ſuum os; qui cum ob craſſitiem & gravitatem ſuam, epiglottidis & laryngis rimam claudat, propellitur ille ultra aſperæ arteriæ caput, hinc jam clauſum, ad initium gulæ ſive oeſophagi; quod ab illo liquoris impulſu identidem irritatum, acquirit motum ope ſpirituum affluentium talem, quo liquorem uterinum per vices eò appulſum, viciſſim etiam deglutiat.

Quis fœtus ſit vitalis.

Ante dimidium annum foetus humanus non editur vitalis. Septimo menſe editus, vitalis creditur. Octavo menſe natus, nunquam ſuperſtes eſt ſecundum multos. Alii tamen hunc quandoque vitalem eſſe ſtatuunt; & cur non æque aut magis vitalis ſit, quam ſeptimeſtris, nullam rationem ſufficientem reddi poſſe putant.

Cur octavo menſe natus raro in vita manere videatur.

Verùm cum partus critica quædam evacuatio eſſe videatur, quæ ſeptimo vel nono menſe naturaliter & cum commodo foetus & parientis fieri conſuevit, quemadmodum meliores criſes morborum, ſeptimo, decimo quarto, vigeſimo, & ſimilibus aliis fere ſeptenariis, malæ vero ſexto, octavo, aliiſque, extra iſtos fere ſeptenarios, diebus contingere ſolent: ſi itaque ſexto, octavo, decimo, vel undecimo menſe fiat partûs criſis, neceſſe eſt ut valida cauſa præternaturalis intervenerit, qua juſtum pariendi tempus anticipatum vel ſuperatum fuit: eaque videtur eſſe ratio, cur foetus illis menſibus extraordinariis in lucem editus

tus

tus, cum ab illa valida interveniente præternaturali cauſa graviter ſit affectus, rarò in vita maneat, & non ſit vitalis.

Communiſſimum mulierum pariendi tempus, & hodiernum, & antiquum.

Maxime autem commune mulierum pariendi tempus nunc eſt menſis nonus: uti olim decimus; quod antiquorum ſcripta paſſim teſtantur. *Vid. Phil. nat. l.* 4. *c.* 14.

Ex generationis jam propoſitæ depravatione oritur monſtrum & mola: de quibus inferius agemus *lib.* 2. *c.* 14. in generationis vitiis.

CAPUT XII.

De actionibus animalibus cogitativis.

Actiones animales.

EXpoſitis actionibus naturalibus, aggrediamur nunc *animales*: quæ non tantum à naturâ partium, ſeu naturali temperie & conformatione; ſed etiam vi animæ rationalis, ſive mentis, perficiuntur, vel ſaltem perfici poſſunt.

Earum præcipuum inſtrumentum.

Harum præcipuum inſtrumentum eſt cerebrum; in quo conſideranda ſubſtantia, ventriculi, vaſa, & ſpiritus: quæ deſcripta videantur *in Ph. Nat. lib.* 4. *c.* 16. *p.* 362. *& ſeqq.*

Actiones animales ſunt cogitativæ, & automaticæ ſive ſenſitivæ ſimplices.

Actiones cogitativæ.

Actiones animales cogitativæ, quæ etiam cogitationes dicuntur, ſunt, quæ nobis cogitantibus, ſive ad rem attendentibus, à mente earum conſcia, auxiliante corpore, exercentur. Sic ſenſatio, reminiſcentia, imaginatio, & omnis ſimilis operatio, cujus mens eſt conſcia, eſt actio cogitativa.

Dico autem *auxiliante corpore*; quia nullæ actiones cogitativæ, ſine corpore bene temperato & conformato, a mente fieri poſſunt, ut poſtea demonſtrabimus.

Mens, ſive anima rationalis.

Mens autem; ſive *anima rationalis*, eſt internum illud principium ſive facultas, quâ actiones illæ cogitativę primò peraguntur.

Genus

Genus in hac definitione eſt *internum principium, ſive facultas*, quod menti cum facultate movendi, & quieſcendi, aliiſque, eſt commune. Reliqua ponuntur pro ſpecifica differentia, mentem ab aliis facultatibus diſcernente. *Genus hujus definitionis & ejus ſpecifica differentia.*

Porro additur *primò*, ut excludantur inſtrumenta cerebri, & ideæ rerum in mente exiſtentes, quibus actiones cogitativæ, non primò, ſed ſecundò, ſive inſtrumentaliter, perficiuntur. *Cur addita ſit vox* primò.

Iſtæ autem omnes actiones cogitativæ, quæ non ſunt ex revelatione divinâ, ſunt ſenſationes, vel ab iis mediatè, vel immediatè originem ducunt. Nam nihil poſſumus velle, dijudicare, reminiſci, nec de quoquam imaginari, nec quicquam aliter percipere vel intelligere, niſi ejus idea per ſenſationem, mediatè, vel immediatè, in nobis antea producta, vel poſtea excitata, & menti oblata fuerit. *Omnes actiones cogitativæ ſunt ſenſationes, vel inde ortæ.*

Atque hinc patet ſenſum aliquem omnis cognitionis reliquarumque actionum cogitativarum eſſe principium; Ac proinde non eſſe omnis cognitionis principium, ſive primum cognitum, *Cogito*; nedum, *cogito, ergo ſum*. Hi enim ſunt conceptus generales, qui ex ſpeciali aliquo ſenſu primam originem duxerunt. *Hic vel ille ſenſus eſt omnis cognitionis principium: non vero* cogito, ergo ſum.

Quantum ad naturam rerum attinet, ea videtur pati, ut mens humana poſſit eſſe vel ſubſtantia, vel quoddam ſubſtantię corporeæ accidens; vel, ſi nonnullos alios Philoſophantes ſequamur, qui ſtatuunt extenſionem, ſive magnitudinem corporis, & cogitandi facultatem mentis, eſſe attributa, quæ certis ſubſtantiis, tanquam ſubjectis, inſunt; cum illa attributa non ſint oppoſita, ſed diverſa; quippe quæ, licet in beſtia diſſentiant, in homine tamen, in quo ſunt conjuncta & unita, optimè conſentiunt: nihil obſtat, quo minus mens poſſit eſſe attributum quoddam, *Quare mens poſſit eſſe ſubſtantia, vel accidens, vel attributum, eidem ſubjecto cum extenſione inhærens.*

eidem ſubjecto cum extenſione, ſive magnitudine corporea, conveniens, quamvis unum, in alterius conceptu, ut quidam volunt, non comprehenderetur: Cum omnium *diverſorum* hæc ſit natura, ut unum in alterius conceptu non comprehendatur, ſed tamen in eodem ſubjecto ſimul ſubſiſtere queant; ut formoſitas & facundia, doctrina & opulentia: quæ licet in uno diſſentiant, in alio tamen conſentire poſſunt. *Oppoſita* autem ita in ſuo conceptu ſe mutuo non includunt, ut nunquam eidem ſubjecto, ſecundum idem, ad idem, & eodem tempore, attribui poſſint; ut pax & bellum, libertas & ſervitus, viſus & cœcitas. Quicquid autem recte poſſumus concipere, id ſaltem per divinam potentiam poteſt eſſe: Atqui ut mens aliquid horum ſit, vel eſſe poſſit, concipi poteſt; nam nullum horum implicat contradictionem; cum mens, ſive ſit ſubſtantia, ſive accidens, ſive attributum; manebit tamen ſemper facultas cogitandi: Ergo ea aliquid horum eſſe poteſt.

Natura diverſorum, & oppoſitorum.

Nec obſtat, quod de corpore humano dubitare, de mente vero dubitare nequaquam poſſimus. Hoc enim illud tantum probat, quòd, quamdiu de corpore dubitamus, illam ejus eſſe accidens, vel attributum, certò dicere non poſſimus.

Objectionis ſolutio.

Errant itaque, qui aſſerunt, nos humanam mentem clarè & diſtinctè, tanquam neceſſariò à corpore realiter, ſive ut ſubſtantiam à ſubſtantia, diſtinctam concipere.

Error aliter ſentientium.

Quod autem mens revera nihil aliud ſit, quam ſubſtantia, ſive ens realiter à corpore diſtinctum, & actu ab eo ſeparabile, & quod ſeorſim per ſe ſubſiſtere poteſt, id in Sacris literis, plurimis in locis nobis eſt revelatum. Atque ita, quod per naturam, ſi accuratam, & non moralem ſive probabilem rerum veritatem & cognitionem quęramus, dubium eſſe poteſt, per divinam in Sacris revelationem jam eſt indubitatum.

Scimus ex SS. LL. mentem eſſe ſubſtantiam.

Mens

Mens humana, quamvis ſit ſubſtantia à corpore realiter diſtincta, in omnibus tamen ſuis actionibus peragendis, quamdiu eſt in corpore, eſt corporeorum organorum indigens; & per conſequens extenſionem inſtrumentorum corporeorum in ſuo conceptu includens. Atque hoc ex eo patet, quod, pro varia corporis diſpoſitione, cogitationes mentis ſint variæ, ut apparet in mente ſanis, & deliris; & interdum etiam nullæ, uti manifeſtiſſimum eſt in gravi apoplexia, epilepſia, catalepſi, ſyncope, & uterinâ ſuffocatione.

Mens in omnibus actionibus indiget extenſo corpore; ideoque in ejus conceptu eſt extenſio organorum.

Atque hinc patet mentem non in cogitando ſive cogitatione, ſed in ſola facultate cogitandi, quæ non ſemper eſt actuoſa, conſiſtere; ac proinde illam nullo modo actum purum, ſed ſæpe nudam potentiam, ſive facultatem meram, eſſe dicendam.

Mens non in cogitatione, ſed in ſola facultate cogitandi conſiſtit: nec ullo modo actus purus dicenda.

Corpus autem ſemper ſe extendit; quia ad extenſionem ſuam nullius auxilio vel miniſterio indiget: mens verò non ſemper cogitat; quia ſæpe corpore bene temperato & conformato, ipſi ad cogitandum neceſſario, non eſt inſtructa.

Cur corpus ſemper ſe extendat; mens verò non ſemper cogitet.

Cum hæc ſit naturæ, à corpore & corporis diſpoſitione planè diverſæ, nec ab hac oriri queat, ea eſt, &, etiamſi eſſet tantum quoddam ſubſtantiæ corporeę accidens, ea nihilominus foret incorruptibilis, ſive, ut vulgo loquuntur, immortalis. Nihil enim eſſet in rerum natura, quod accidens illud poſſet deſtruere.

Mens licet eſſet accidens; eſſet tamen incorruptibilis.

Cum mens in ſolo ſenſorio communi cerebri, quod ego conarion eſſe exiſtimo, (quia nulla alia pars, quæ iſti officio ſit commodior & aptior, meo judicio, dari poteſt,) actiones ſuas cogitativas immediatè exerceat; generatioque & alitura à mente non peragantur, quia earum non eſt conſcia; nulla cauſa eſt cur eam in aliâ corporis parte, quam in iſto ſenſorio communi, exiſtere ſtatuamus.

Mens eſt in ſolo conario; idque eſt ſenſorium commune.

Mens non eſt tota in toto, & in ſingulis partibus tota.

Errant itaque, qui animam rationalem totam in toto, & in ſingulis partibus totam exiſtere aſſerunt. Prçſertim cum ea, ut ex Sacris patet, ſit ſubſtantia incorporea, quæ nullas partes, nec ullum totum, in ſuo conceptu habet.

Apodictica verum ſcientia eſt a S. literis; non à natura.

Cum mens æquè ab imaginariis, atque à veris, affici queat, hinc non moralem, ſive probabilem, ſed exquiſitam & accuratam veritatis cognitionem quærenti, per naturam dubium eſt, an ulla vera corpora, an vero imaginaria tantum phantaſmata à nobis revera percipiantur. Verùm etiam hoc dubium tollit divina in Sacris revelatio, quâ indubitatum eſt, Deum coelum & terram, & omnia, quæ iis continentur, creaſſe, & etiamnum conſervare.

Objectionis ſolutio.

Neque eſt, quod quiſquam hic objiciat; Deum, qui, cum ſit perfectiſſimus, decipere non poteſt, nos tamen decepturum, ſi res nobis apparentes, & ab ipſo factæ, poſſent eſſe tantum mera phantaſmata, & non revera talia corpora, qualia vulgò ea eſſe credimus & judicamus. Nam utrumque quod hic aſſeritur, non eſt admittendum. Deus enim, pro ſummâ & liberrimâ ſuâ, quam in omnia habet, poteſtate, fallaciâ poteſt uti, primò innocuâ & ſapienti, quali ex. gr. medici & prudentes patresfamilias nonnunquam utuntur; & deinde pœnali, quo Deus interdum utitur in improbis puniendis, ut teſtatur S. ſcriptura. *Rom.* 1.28. *Ezech.* 14.9 Nec uterque ille dolus ullam in Deo imperfectionem, ſed bonitatem, juſtitiam, prudentiam, & potentiam ſummam, quando ipſi iſto uti placet, arguit. Præterea, ſi homines mera phantaſmata, quæ Deus forſan ipſis objiceret, pro veris corporibus haberent, atque in eo fallerentur; tum non Deus homines iſtos falleret, ſed homines iſti fallerent ſe ipſos. Poſſent enim de rei veritate judicium

cium

cium ſuſpendere; & ea quæ apparent, pro veriſimilibus tantum habere, atque ita deceptionem evitare:

Quamvis autem, citra divinam revelationem, nulla apodictica, ſed ſola moralis, ſive probabilis, & veriſimilis rerum, extra mentem noſtram exiſtentium, ſit certitudo: ea tamen omnibus vitæ humanæ actionibus, etiam religioſis, ſatis bene peragendis & dirigendis ſufficit. Cum ad illas nihil aliud, quam moralis & probabilis cognitionis certitudo & veriſimilitudo requiratur; ut paſſim docet experientia; ipſeque noſter Servator teſtium exemplo innuit, *Matth.* 18. 16.

A natura eſt tantum probabilis ſcientia; quæ vitæ humanæ etiam in religioſis actionibus ſufficit.

Mens, ſive facultas cogitandi humana, non indiget ullis ideis, notionibus, vel axiomatis innatis, quæ vel qualis ideis, notionibus, vel axiomatis innatis, quæ vel qualia paſſim poſt antecedentes perceptiones, ex reminiſcentia, imaginatione, & judicio, in ipſa obſervantur. Sed ipſa ſola, organis ſuis rectè inſtructa, ad omnes ſuas cogitationes, tum priores, tum poſteriores peragendas, ſine ullo tali innato auxilio, ſibi ipſi ſufficit. Recte itaque mens recens nati dicitur eſſe inſtar tabulæ raſę; cui nihil ſit inſcriptum, ſed omnia inſcribi poſſunt.

Mens non indiget ullis ideis, notionibus, vel axiomatis innatis.

Atque ideo omnes communes notiones, menti inſculptæ, ex propriâ rerum obſervatione, vel aliena traditione originem ducunt.

Unde cummunes notiones ortantur.

Imo ipſa idea Dei, menti inſita, eſt vel ex revelatione divina, vel traditione humana, vel rerum admirandarum in mundo exiſtentium propriâ noſtrâ obſervatione, & inde factâ collectione ſive concluſione, orta: nequaquam, vero nobis innata.

Unde idea Dei.

Conceptus noſter de Deo, ſive idea Dei, in mente noſtra exiſtens, non eſt ſatis validum, nedum omnium validiſſimum argumentum, ad exiſtentiam Dei probandum. Cum non omnia exiſtant, quorum conceptus vel ideæ in nobis obſervantur: atque hęc idea, utpote à nobis con-

Idea Dei, in mente noſtra exiſtens, non recte probat exiſtentiam Dei.

cepta, idque inadæquatè, ac proinde imperfectè, non magis, quam cujuſvis alius rei conceptus, vires noſtras cogitandi proprias ſuperet.

Exiſtentia neceſſaria ſi ſit in idea Dei, illa probat tantum Deum poſſe exiſtere.

Nec obeſt, quod in ideâ ſive conceptu Dei, in mente noſtrâ exiſtente, exiſtentia non tantum actualis, ſed etiam neceſſaria, comprehendi dicatur. Nam hinc non ſequitur, quod Deus jam, non tantum actu, ſed etiam neceſſariò exiſtat; ſed ſolummodo, quod cum, ſi, aut quando Deus exiſtit, cum ille tum ſit omnium potentiſſimus, nec â quoquam de exiſtentiæ ſtatu deturbari poſſit, ille tum idcirco non contingenter, ſed neceſſariò exiſtat; ſive quod propter hanc ſummam ſuam potentiam, ille tum ita exiſtat, ut non poſſit à quoquam deſtrui, ac proinde non poſſit non exiſtere. Rei enim cujuslibet, rectè, ut putamus, ſecundum eſſentialia attributa comprehenſæ, conceptus ſive idea in mente exiſtens, non ſignificat vel probat, rem illam ita comprehenſam, ſive mente conceptam, jam certò exiſtere; ſed tantum nihil, noſtro judicio, obſtare, quo minus illa ita, ut à nobis concepta eſt, aliquando, hoc eſt, nunc, vel alias, exiſtere queat.

Quidam negant in idea Dei eſſe exiſtentiam neceſſariam.

Præterea ſi res bene conſideretur, petitio principii, ex quorundam judicio, deprehenditur in illa aſſertione, qua in conceptu ſive idea Dei actualis & neceſſaria exiſtentia neceſſariò comprehendi dicitur; illa enim tantundem valet, ac ſi quis diceret, Deus neceſſariò concipitur, ut actu & neceſſariò jam exiſtens; quod eſt illud ipſum, quod eſt in quæſtione; atque à Plinio, aliiſque cum ipſo ſentientibus, negatur, qui mundum ab æterno, per ſe, & à nullo exſtitiſſe, vel exiſtere potuiſſe, dicunt: ac proinde neceſſariam & actualem Dei exiſtentiam neceſſariò concipiendam negant; ſed vel nullam, vel tantum poſſibilem ejus exiſtentiam ſtatuendam cenſent.

Idea Dei,

Idea autem Dei, in mente noſtra exiſtens, nihil aliud eſt,

eſt, quam nota, vel ſignum in mente exiſtens, cujus ope Deum cognoſcere poſſumus, vel quæ nobis Deum qualicunque modo in intellectu repræſentare eſt apta. Alii alias ſignificationes ipſi etiam attribui volunt; ſed quacunque ſignificatione vel quocunque modo ſumatur, homine tamen præſtantior non eſt; quia nec eſt Deus, nec homo, ſed accidens quoddam in mente humana exiſtens, quo Deum qualicunque modo cognoſcere poſſumus; ac proinde propriis ſuis viribus eam homo formare in ſe poteſt.

qua in mente exiſtit, eſt tantum quoddam accidens, atque ideo humanis viribus formari poteſt.

Optimè autem & omnium firmiſſime, ut omnium aliarum rerum, ita vera Dei exiſtentia, etiam apud gentiles & irreligioſos probatur per revelationem divinam in ſacris literis factam. Quicunque enim auctoriatem S. ſcripturæ, & Divina miracula in ea tradita negare aut rejicere audebit; ille multò facilius quævis alia argumenta rejiciet, aut rejicere ſaltem poterit. *Plura Vid. in Phil. Nat. l, 5. c. 1.*

Optima exiſtentia Divina probatio, etiam apud gentiles & irreligioſos, eſt ex SS. literis. Et quare.

Actiones cogitativæ ſunt duæ: intellectus & voluntas.

Hæ itaque hîc non facultates, ſed mentis operationes ſignificant.

Intellectus eſt cogitatio, ſive actio cogitativa, quâ homo res objectas cognoſcit.

Intellectus.

Eaque eſt perceptio & judicium. Tum enim res bene cognitæ exiſtimantut, cum illæ bene perceptæ & dijudicatæ fuerint.

In quo conſiſtat recta rerum intelligentia.

Perceptio eſt intellectus, quo res mente percipimus; ſive objecta cum attentione recipimus.

Perceptio.

Hæc triplex eſt; ſenſus cogitativus, reminiſcentia & imaginatio cogitativæ.

Senſus cogitativus, qui ſynecdochicè *ſenſus* dicitur, eſt perceptio, quâ motus, à corpore aliquo objecto fibrillis nervorum ſatis validè impreſſus; & in cerebrum delatus; & ſenſorio communi ſive conario, mediantibus ſpiritibus anima-

Senſus cogitativus.

animalibus, ventriculis cerebri contentis, communicatus, à mente in ſenſorio communi percipitur.

Quomodo motus, qui eſt in ſenſatione, per organa in cerebrum, & ad commune mentis ſenſorium deferatur.

Cum enim *nervi* duabus conſtent partibus, *membrana* ſc. duplici, ab utraque cerebri membrana ortum habente, atque in tubulos excavata, & *fibrillis* tenuiſſimis ab ipſa cerebri ſubſtantia ortis, ac in partes ſive ſenſoria per medios tubulos productis, iiſque incluſis: & tubuli illi nervorum ſemper in vigilia aliquantum à ſpiritibus animalibus ſint inflati & diſtenti, ita ut incluſæ fibrillæ, licet ſe mutuo multis in locis leviter contingant, attamen, cum ſint ab omni preſſione liberę, ſi ab objectis moveantur, motum ſuum etiam per membra flexa & incurvata quibus intenduntur, ad cerebrum tranſmittant; quemadmodum fides teſtudini intenſa & plectro mota, ad extremos ſuos fines motum diffundit: Cumque ventriculi cerebri perpetuò a ſpiritu animali in vigilia, inſtar veli a vento tumidi, ſint diſtenti; & conarion ſive glandula pinealis, quæ eſt circa medium ventriculorum cerebri, a ſpiritibus animalibus undique cingatur & perfundatur: Itaque, quicunque motus fibrillis nervorum impreſſus, ad cerebrum diffunditur, is neceſſario etiam contiguis ſpiritibus, in ventriculis cerebri exiſtentibus, imprimitur, ac illorum ope, glandulæ pineali, quæ eſt ſenſorium commune, ibidemque animæ, inter partes ejus, in unum ibi coeuntes, exiſtenti, communicatur.

Ad ſenſum non requiruntur ſpecies intentionales.

Motus, qui ſenſu percipitur, eſt motus localis, atque ideo nullæ hic requiruntur ſpecies intentionales.

Senſus eſt quintuplex: viſus, auditus, olfactus, guſtus, tactus.

Senſuum diſcrimina, & eorum cauſa.

Hæc ſenſuum diſcrimina, tum ex eo oriuntur, quod nervorum fibrillæ tenuitate & craſſitie valde inter ſe differant; tum quod ſenſoria varie ſint temperata & conformata; tum quod corpora moventia, tam objecta, quam media,

media, ſint varia. Hinc enim varij oriuntur motus, qui diverſimode percepti varios faciunt ſenſus. *Vid. Phil. Nat. l.* 5. *c.* 2.

Viſus eſt ſenſus, quo ex juſto fibrillarum nervi optici in fundo oculorum motu, eoque in cerebrum & ad ſenſorium commune, ſive conarium, delato, anima noſtra lumen, colorem, ſitum, diſtantiam, magnitudinem, numerum, & figuram rerum viſibilium objectarum, percipit. *Viſus.*

Auditus eſt ſenſus, quo ex juſto fibrillarum nervi auditorii motu, auribus impreſſo, & in cerebrum ad ſenſorium commune delato, anima noſtra ſonos percipit. *Auditus.*

Odoratus eſt ſenſus, quo ex juſto motu fibrillarum nervi odoratorii, circa baſin anterioris partis cerebri, prope os cribriforme ſiti, anima in cerebro odores percipit. *Odoratus.*

Guſtus eſt ſenſus, quo ex juſto motu nervi guſtatorii, linguæ inſerti, anima ſapores percipit. *Guſtus.*

Tactus eſt ſenſus, quo ex juſto motu nervorum tactoriorum, per totum corpus diffuſorum, calor, frigus; humiditas, ſiccitas; gravitas, levitas; mollities, durities; aſperitas, lævitas; dolor, titillatio; aliæque tactiles qualitates, ab anima percipiuntur. *Tactus.*

De Viſu vide *Phil. Nat. Cap.* 3. *lib.* 5. & de Oculo, quo viſus peragitur, *eod. libr. Caput.* 4.

De reliquis verò ſenſibus, videatur *eod. libr. Caput.* 5.

Senſus peragitur in vigiliâ, ceſſat in ſomno.

Vigilia eſt ventriculorum cerebri & nervorum dilatatio & expanſio, à ſufficiente copiâ & motu ſpirituum animalium orta; quâ organa ſenſoria & motoria à preſſione libera evadunt, ad motus objectorum ſenſorio communi, circa cerebri medium, offerendos; & motus partium recte peragendos. *Vigilia.*

Somnus eſt ventriculorum cerebri & nervorum, eorumque *Somnus.*

que pororum conſidentia & anguſtatio, à deficiente juſto motu vel copiâ ſpirituum animalium cerebri originem ducens: quâ organa ſenſoria & motoria ſiſtuntur, & inepta ſunt, ad motus objectorum, ad cerebrum & ſenſorium commune uſque, deferendos; motuſque partium recte efficiendos.

Cur in ſomno perſeveret reſpiratio. Manet autem in ſomno reſpiratio, licet alii motus partium in eo ceſſent; quia nervi reſpiratorii, præ aliis nervis, latiores & magis patentes habent poros: atque ideo illi à ſubſidente in ſomnis cerebro comprimi & claudi non poſſunt.

De vigiliâ & ſomno Vide *Phil. Nat. lib.* 4.*c.* 16. *pag.* 371. *& ſeq.*

Reminiſcentia, Porrò *reminiſcentia* eſt perceptio, quâ rerum antea perceptarum ideæ, menti in ſenſatione vel aliâ perceptione impreſsæ, per earum veſtigia, vel imagines cerebro impreſsas, vel voces, vel alia earum ſigna oblata, animæ, mediantibus ſpiritibus animalibus cerebri, in ſenſorio communi, rurſus offeruntur.

Spontanea. Eaque eſt vel *ſpontanea*, dum ex cerebri vel ſpirituum motu imaginens iſtæ ſive notæ ſponte animę in conario objiciuntur. *Voluntaria.* Vel ea eſt *voluntaria*, dum anima ope glandulæ pinealis & ſpirituum animalium, imagines in cerebro pictas quærit & invenit, eaſq; interdum varie inter ſe confert.

Imaginatio. *Imaginatio* vero eſt perceptio, quâ novæ imagines & ideæ, è veſtigiorum cerebri variâ mutatione, vel ſpirituum animalium certâ diſpoſitione & motu, vel aliâ novâ imaginum & idearum antea perceptarum oblatione, genitæ, vel productæ, menti offeruntur.

Quomodo ea fiat per mutationem veſtigiorum cerebri. Mutatio illa veſtigiorum cerebri fit, dum veſtigia iſta vel compoſita, vel ampliata, vel imminuta, vel ſeparata, vel detorta, vel inter ſe comparata aut collata, menti objiciuntur. Ita ex conjunctione imaginis ſive notæ ignis,

capitis

capitis leonis, thoracis & ventris capri, ac caudę ſerpentis, producitur per phantaſiam chimæra: atque ex detractione extenſionis corporeæ à re agente vel exiſtente, facile fit cogitatio de rebus incorporeis, quales ſunt Deus, angelus, mens. Atque ex detorſione imaginis ſive notæ, ex. gr., naſi, fit imaginatio de naſo monſtroſo. Et ex negatione & detractione finis a re exiſtente, facillimè concipitur infinitum.

Idque etiam in ideis incorporeorum & infiniti efformandis & conſiderandis.

Imaginatio itaque ſive phantaſia non tantum ſimpliciter magnitudines & figuras rerum corporearum; ſed etiam ideas rerum incorporearum, ut mentis humanæ, & infiniti, ut Dei, aliorumque, per analogiam conſiderat, atque efformat.

Diſpoſitio verò illa & motus ſpirituum oritur ex certo eorum in veſtigia cerebri impulſu & reſultu, quemadmodum varias imagines ex impulſu & reſultu aquarum in fontibus & fluminibus fieri videmus. Item ex peculiari ſpirituum temperamento, quo, ad has vel illas imagines ſuſcipiendas, vel per varium motum ſuum, ad has vel iſtas cogitationes vel ideas in mente antea exiſtentes, quamvis hæ cum motibus illis nullam ſimilitudinem habeant, excitandas vel exhibendas ſunt apti, ut apparet in maniacis, pheniticus melancholicis, ſanguineis, bilioſis, qui hinc varias habent imaginationes.

Quomodo per certam ſpirituum diſpoſitionem vel motum; licet nullam cum phantaſmatis habeant ſimilitudinem.

Ut enim per conſuetudinem facti ſumus, ut ubi audimus certos motus vocum, ut, ex. gr., vocis *homo*, quia ideam ejus in mente impreſſam habemus, cogitemus de animali rationali, cum quo vox illa nullam ſimilitudinem habet; ita per naturam, ſive ob innatam quandam peculiarem mentis facultatem paſſivam, facti eſſe videmur, ut per certum motum ſpirituum, ut, ex. gr., melancholicorum, triſtes & deliræ; & per motus ſpirituum maniacorum, iracundæ & feroces cogitationes, quarum ideæ antea in

Cur per certos vocum motus prolatos, nullam ſimilitudinem cum rebus ſignificatis habentes, variæ in nobis excitentur

cogitationes, & ideæ, in mente antea exiſtentes.

mente ab objectis erant impreſsæ, in mente producantur; quamvis ille ſpirituum motus cum rebus illis cogitatis nihil ſimilitudinis habeat.

Phantaſia.
Inſomnium.

Imaginatio eſt vel vigilantium, & ſynedochicè *phantaſia* vocatur; vel dormientium, & dicitur *inſomnium.*

Memoria.

Reminiſcentiæ & imaginationi inſervit *memoria*; quæ eſt notarum ſive veſtigiorum, ab objectorum oblatorum motu, plicatilibus cerebri fibrillis, variis in locis, impreſsorum, retentio.

Niſi enim rerum objectarum veſtigia, cerebro impreſſa, in eo aliquamdiu retineantur, nullius rei homo reminiſci, nec de ullâ re imaginari poteſt.

De reminiſcentiâ & imaginatione Vide *Ph.Nat.lib.5.c.7*

Iudicium.

Judicium autem eſt intellectus, quo mens naturas & circumſtantias, rerum perceptarum perpendit & dijudicat.

Naturæ rerum ſunt earum eſſentiæ; vel cauſæ eſſentiales.

Naturæ rerum ſunt ipſæ earum eſsentiæ, vel cauſæ eas conſtituentes; materia ſc. & forma.

Eæque ſunt ſubſtantiæ vel accidentia.

Eſſentiæ ſunt vel *ſubſtantiæ*, quæ per ſe ſolę, & ab aliis ſeparatæ, poſsunt ſubſiſtere: ut corpus humanum, & ejus membra. Vel ſunt *accidentia*, quæ per ſe ſola, & ab aliis ſeparata, ſubſiſtere non poſsunt: ut corporis humani color & figura; vis movendi & quieſcendi, quæ eſt in materia, ſive in corpore in genere conſiderato.

Circumſtantiæ rerum.

Circumſtantiæ rerum, ſunt cauſæ earum efficientes & finales: item ſubjecta, adjuncta: præterea diverſa, & oppoſita, (quæ poſteriora ſunt diſparata, relata, adverſa, contradicentia, & privantia:) nec non paria, majora, minora, ſimilia, diſſimilia: adhæc conjugata, notatio: definitio, diſtributio, (quo pertinet totum, pars; integrum, membrum; genus, ſpecies:) & denique teſtimonium.

Cur ea notiones, argumen-

Eaque omnia notionum, argumentorum, & terminorum nomine vulgò deſignari ſolent: propterea quod eorum

rum ope res nobis in dijudicando innoteſcant, arguantur, ac determinentur. *Vide de his Dialect. P. Rami lib.* 1. *ta, & termini vocentur.*

Hujus partes ſunt duæ; perpenſio, & deciſio. *Judicii partes.*

Perpenſio eſt eſſentiæ rei perceptæ, & ejus circumſtantiarum conſiderata examinatio. *Perpenſio.*

Eaque etiam ſine *dubitatione* rectè, in rerum perſcrutatione, & inveſtigatione, inſtitui poteſt.

Hæc niſi à accurata & exacta fuerit, facile in decidendo committitur error, vel culpa.

Deciſio eſt de re percepta & perpenſa ſententiæ prolatio. *Deciſio.*

Eaque eſt *affirmativa*, qua rebus conſentanea attribuimus; vel *negativa*, qua diſſentanea ab iis rejicimus.

Judicium aliud *firmum*, quo ex perceptione perpenſione vel mentis illuſtratione bene determinati, quæſtionem firmiter decidimus: Aliud eſt *vacillans*, quo in decidendo, ex perpenſione non ſatis firmiter determinati, vacillamus. *Judicium firmum.* *Vacillans.*

Deinde judicium, aliud *rectum* ſive *verum*, quod de rebus, quantum poteſt clare & diſtincte perceptis & recte perpenſis, judicat, uti rebus eſt conveniens. *Pravum* ſive *falſum* judicium eſt, quod contrario modo ſe habet. *Verum.* *Falſum.*

Modus judicii eſt *noeticus* ſive *axioma*, quo mens duorum argumentorum ſive terminorum diſpoſitione, rem eſſe, vel non eſſe dijudicat; vel *dianoëticus*, quo mens aliud axioma ex alio deducit. *Modi.* *Noeticus.* *Dianoeticus.*

Eſtque *ſyllogiſmus*, qui eſt dianœa, qua quæſtio cum argumento tertio ita diſponitur, ut poſitâ propoſitione & aſſumtione, ea neceſſariò concludatur; vel *methodus*, quæ eſt dianœa variorum axiomatum homogeneorum, pro naturæ ſuæ claritate præpoſitorum. *Vide de his Dialect. P. Rami lib.* 2. *Syllogiſmus.* *Methodus.*

De Judicio Vide *Phil. Nat. lib.* 5. *caput.* 8. *p.* 474. *& ſeq.*

Atque hæc de intellectu. *Voluntas* eſt cogitatio, quâ homo *Voluntas.*

homo res intellectas libere amplectitnr, vel rejicit.

Ejus libertas. Voluntas in naturalibus non tantum libera eſt à coactione; ſed etiam ab omni neceſſitate: ita ut ad oppoſita ſit indifferens. Idque ipſa nobis teſtatur conſcientia.

Ejus determinatio. Hæc ſe ipſam ad volendum, ut intellectus ſe ad intelligendum, proximè determinat, ſive dirigit.

Ejus differentia vel modi. Hæc fit vel ſolo animo, vel animo ſimul & corpore.

Motus arbitrarius. Poſteriori voluntatis modo inſervit *motus arbitrarius;* quo corpus noſtrum pro mentis arbitrio, ad res proſequendas vel fugiendas, de loco in locum, per ſpiritus, in muſculos, qui juſtis valvulis, membranis, & poris, ſunt inſtructi, à mente determinatos, eoſque ſecundum latitudinem dilatantes, ſecundum longitudinem verò contrahentes, & partes alligatas moventes, transfertur.

Quomodo partes pro arbitrio mentis flecti, tendi, & alternatim hac & illac moveri queant. Ut autem motus arbitrarius partium, modò hac, modò illac fieri & alternari, parſque aliqua per eum ex noſtrâ voluntate tendi poſſit; muſculi, oppoſitis motibus inſervientes, habent non tantum valvulas & poros ex cerebro in muſculorum cavitates, ſed etiam ab uno muſculo in alterum oppoſitum muſculum, per intermediam membranam vel carnes, viciſſim ſpectantes. Quo fit, ut ſpiritus à mente, modò in oppoſitorum muſculorum unum, modò in utrumque, modò alternatim in hunc, modò in illum, determinentur; atque ita motus quilibet & partium tenſio, pro mentis arbitrio peragatur.

De Voluntate Vide *Phil. Nat. l.* 5. *caput.* 9. *p.* 477. & de Motu arbitrario *ibid. caput.* 10. *p.* 482.

CAPUT XIII.

De Animi affectibus.

Quando in nobis fiant ani- ACtiones cogitativæ, jam explicatæ, fiunt vel ſine, vel cum vehementiore ſpirituum animalium, in ventriculis

triculis cerebri exiſtentium, motu. Ubi vehementior ſpirituum motus ab illis abeſt, illę ſunt pacatæ & tranquillæ, ſimplicibuſque cogitationum jam enumeratarum nominibus deſignantur. Cum verò inter cogitandum ſpiritus illos vehementius in ventriculis cerebri moveri contingit, tum turbantur ab illo vehementiore ſpirituum motu cogitationes, menſque & corpus vehementius ab illis afficiuntur. Atque hinc illæ tum latine animi affectus, & paſſiones animi, & græcè pathemata vocantur. *mi affectus; & quando non.*

Eſt itaque *animi affectus* cogitatio, cum vehementiore ſpirituum animalium, in ventriculis cerebri exiſtentium, motu conjuncta; quo animus ſive mens, cum corpore, vehementius afficitur. *Quid animi affectus.*

Motus ille ſpirituum animalium, affectus animi efficiens, oritur *vel* à determinatione mentis cogitantis; *vel* ab ipſo ſpirituum temperamento; *vel* ab objectis ſpiritus illos moventibus. Eæque cauſæ ſe mutuò excitant, augent, vel immutant. *Unde motus ſpirituum, qui eſt in affectibus.*

Quia affectus ſunt cogitationes, eæque in ſolo cerebro à mente fiunt, mentemque ibidem immediatè & pręcipuè afficiunt; idcirco *eorum ſedes primaria & præcipua* eſt cerebrum: quia verò à ſpirituum illo, in cerebro, motu, cogitationes iſtas affectuoſas comitante, etiam cor aliæque corporis partes per ſpirituum in illas influxum, fortius & vehementius afficiuntur; quæ deinde mediantibus nervis cerebrum & in eo mentem viciſſim afficiunt; ideoque etiam cor aliæque partes ab iis affectæ, & mentem deinde etiam afficientes, eorum quoque *ſedes*, ſed *ſecundaria* dici poſſunt. *Affectuum ſedes primaria, & ſecundaria.*

Spiritus animales cerebri, pro vario ſuo motu varios affectus excitante, apti ſunt, inſtar variarum clavium, varios cerebri & nervorum aperire poros: atque hinc, quia in variis affectibus eſt varius ſpirituum motus & determi- *Quomodo motus ſpirituum, affectus efficiens,*

variaſ partes corporis poſſit afficere. terminatio, fluunt etiam ſpiritus, in variis affectibus, variè in diverſas partes, eaſque diverſimode afficiunt; ut ex riſu & rubore, qui gaudium; & fletu ac pallore, qui triſtitiam comitantur, patet.

Affectus ſpecies. Affectus, ob duplicem ſpirituum motum, hos excitantem, ſunt duo: voluptas & dolor.

Voluptas. *Voluptas* eſt animi affectus, per gratum motum ſpirituum animalium, mentem ſive animum jucunditate perfundens.

Quomodo in eâ ſpiritus determinentur. *In voluptate*, ſpiritus animales, tum ab objectis, tum à ſuo temperamento, tum à mente, ſæpe ita determinantur, ut illi apti evadant copioſius influere in cordis & vaſorum ejus fibras dilatatorias & expulſorias: quo fit, ut ſanguis in cor copioſius ingreſſus, ibique intentius calefactus, & deinde largius per corpus diſtributus, gratum totius corporis calorem & ruborem excitet.

Dolor. *Dolor* eſt affectus animi, per ingratum, ſpirituum animalium motum, mentem moleſtiâ afficiens.

Quomodo in eo ſpiritus determinentur. *In dolore* ſpiritus animales in cerebro, tum ab objectis, tum à mente, tum à ſuo temperamento, ſæpe ita determinantur, ut illi ex cerebro ſeſe inſinuent in fibras, quæ cordis orificia & vaſa arctant, & copioſi ſanguinis in illud ingreſſum, & ex eo egreſſum impediunt; unde poſtea corpus, ob ſanguinem non ſatis calefactum & parce diſtributum, refrigeratur & pallore perfunditur.

Diſtinctio doloris & voluptatis ſecundum varias cogitationes. Affectus doloris & voluptatis afficiunt hominem, vel *in perceptione* ſenſus, reminiſcentiæ, & imaginationis, ac præcipuè in ſenſu tactus. Ac tum vel *voluptatis* & *doloris ſenſitivi*, vel ſenecdochice generali *voluptatis* & *doloris* nomine deſignantur: quia affectus voluptatis & doloris, *Voluptas & dolor ſenſitivus.* qui ſenſibus, & præſertim tactu percipiuntur, fortius, quam ullæ aliæ voluptatis vel doloris cogitationes, nos afficiunt.

Vel

Vel aſſiciunt nos in *judicio*: & appellantur *lætitia* & *triſtitia*. Quo pertinent gaudium, moeror; ſpes, metus; beneficentia, ira; favor, invidia.

Lætitia eſt voluptas ex judicio rei gratæ orta. *Lætitia.*

Triſtitia eſt dolor ex judicio rei ingratæ natus. *Triſtitia.*

Gaudium eſt lætitia ex judicio boni acquiſiti. *Gaudium*

Moeror eſt triſtitia ex judicio mali, quod nacti ſumus. *Moeror.*

Spes eſt lætitia ex opinione deſideratum bonum adipiſcendi. *Spes.*

Metus eſt triſtitia, ex opinione mali acquirendi. *Metus.*

Beneficentia eſt lætitia, ex opinione beneficii accepti orta, & deſiderio illud beneficio compenſandi comitata. *Beneficentia.*

Ira eſt triſtitia, ex opinione injuriæ illatæ nata, & vindictæ cupiditate conjuncta. *Ira.*

Favor eſt lætitia ex judicio boni ab altero, cui bene cupimus, acquiſiti. *Favor.*

Invidia eſt triſtitia ex Judicio boni ab altero, cui male volumus, comparati. *Invidia.*

Vel afficiunt nos *in volendo*: & vocantur *amor* & *odium*. Quô ſpectant cupiditas, averſatio: amicitia, inimicitia: lenitas, crudelitas.

Amor eſt rei intellectæ cùm voluptate amplexio. *Amor.*

Odium eſt rei intellectæ cum dolore rejectio. *Odium.*

Cupiditas eſt amor rei acquirendæ. *Cupiditas*

Averſatio eſt odium rei comparandæ. *Averſatio*

Amicitia eſt, amor ejus, quem parem nobis putamus. *Amicitia.*

Inimicitia eſt odium ejus, quem parem nobis exiſtimamus. *Inimicitia.*

Lenitas eſt aliis parcendi amor. *Lenitas.*

Crudelitas eſt aliis parcendi odium, & graviter aliis nocendi amor. *Crudelitas.*

Vel denique ab his affectibus afficimur *in rebus intellectis, per motum arbitrarium, fugiendis vel proſequendis*: & illi

L

illi *alacritatis* vel *languoris* appellatione inſigniri conſueverunt. Eoque referenda, audacia, timor: animoſitas, puſillanimitas: diligentia, ignavia.

Alacritas. *Alacritas* eſt voluptas, ex rebus per motum arbitrarium proſequendis vel avertendis orta.

Languor. *Languor* eſt dolor ex rebus, per motum arbitrarium proſequendis, vel avertendis, profectus.

Audacia. *Audacia* eſt alacritas in rebus difficilibus & periculoſis aggrediendis.

Timor. *Timor* eſt in rebus difficilibus & periculoſis aggrediendis languor.

Animoſitas. *Animoſitas* eſt alacritas in rebus magnis tentandis. Et ſi tentamen illud fiat ad exemplum aliorum, vel certando cum aliis, tunc vocatur *æmulatio*.

Puſillanimitas. *Puſillanimitas* eſt languor in rebus magnis tentandis.

Diligentia. *Diligentia* eſt in rebus noſtri officii peragendis alacritas.

Ignavia. *Ignavia* eſt in rebus noſtri officii peragendis languor.

Reliqua, ad affectus animi pertinentia, vide *in Phil. Nat. lib.* 5. *c.* 11. *pag.* 487. *& ſeqq.*

CAPUT. XIV.

De Actionibus animalibus automaticis.

Actiones animales automaticæ. SEquuntur jam *actiones animales automaticæ*: quæ animâ, ſeu mente, ad rem non attendente, per ſolum quidem organorum animalium, nempe ſpirituum, nervorum, cerebri, & muſculorum, ab objecto interno vel externo agitatorum, motum, ab homine tanquam aliquo automato, aut inſtar bruti alicujus animalis, peraguntur; ſed à mente tamen, ſi attendat, perfici poſſunt.

Earum exempla aliqua. Hujuſmodi actiones inter ambulandum, ex. gr. & attentius cum aliis colloquendum, in nobis obſervantur; ubi inſcii ſpiritum ducimus, pedes movemus, & nonnun-

nunquam etiam alios, nos ſalutantes, reſalutamus.

Actiones animales automaticæ ſunt tres: receptio, appetitus ſenſitivus ſimplex, & motus ſpontaneus. *Earum ſpecies.*

Receptio eſt actio animalis automatica, quâ motus rerum objectarum ſine mentis attentione recipimus. *Receptio.*

Hæc triplex eſt: ſenſus ſimplex, reminiſcentia ſimplex, imaginatio ſimplex.. *Ejus differentia.*

Senſus ſimplex eſt receptio, quâ motus à corpore aliquo objecto fibrillis nervorum impreſſus, & in cerebrum delatus, tandem conario, mediantibus ſpiritibus animalibus, ſatis validè communicatur. *Senſus ſimplex.*

Hic eſt quintuplex: ſimplex viſus, auditus, olfactus, guſtus, tactus.

Viſus ſimplex eſt ſimplex ſenſus, quo ex vario globulorum æthereorum, in retinam oculi ſatis validè impingentium, motu, ab homine ſimpliciter, ſive citra mentis attentionem, ſentitur lumen, & color. *Viſus ſimplex.*

Auditus ſimplex eſt ſ. ſenſus, quo ex vario aëris circumſtantis motu tremulo, tympanum auris verberante, ſimpliciter ſentiuntur ſoni. *Auditus ſimplex.*

Olfactus ſimplex eſt ſ. ſenſus, quo, ex diverſo nervorum, radici narium circa os cribriforme implantatorum, motu, ſimpliciter ſentiuntur varii corporum terreſtrium, in particulas minimas diſſolutorum, & in aëre volantium, & ſatis validè agentium, eoque delatorum, odores. *Olfactus ſimplex.*

Guſtus ſimplex eſt ſ. ſenſus, quo ex diverſo nervorum linguæ & vicinarum partium motu, ſimpliciter ſentiuntur corporum terreſtrium, in ore diſſolutorum, & cum ſaliva mixtorum, ſapores. *Guſtus ſ.*

Tactus ſimplex eſt ſ. ſenſus, quo tactiles quorum vis corporum terreſtrium qualitates, ut calor, frigiditas, humiditas, ſiccitas, lævitas, aſperitas, gravitas, levitas, dolor, voluptas, aliæque ſimiles, ex diverſo nervorum, *Tactus ſ.*

per totum corpus diſperſorum, motu, mediante cute, ſimpliciter ſentiuntur.

Reminiſcentia. *Reminiſcentia ſimplex* eſt receptio, quà motus rerum antea receptarum, per veſtigia, cerebro à ſenſu olim impreſſa, ſenſorio communi ſimpliciter iterum offeruntur.

Imaginatio. *Imaginatio ſimplex* eſt receptio, quâ novæ imagines, è veſtigorum, cerebro à ſenſu olim impreſſorum, variâ mutatione, vel ſpirituum animalium in ea impingentium certâ diſpoſitione, productæ, ad ſenſorium commune ſimpliciter, ſive ſine conſcientiâ, deferuntur.

Phantaſia. *Inſomnium.* Hæc eſt vel vigilantium, & vocatur *phantaſia*; vel eſt dormientium, & *inſomnium* dicitur.

Memoria. Huic reminiſcentiæ & imaginationi etiam inſervit *memoria*, de qua ſuperius in perceptionibus egimus.

Appetitus ſenſitivus. *Appetitus ſenſitivus ſimplex* eſt motus quidam ſpirituum, à receptione excitatus, quo meatus quidam nervorum ad apertionem vel clauſionem vellicantur: unde ad certam aliquam rem, vel aſſequendam, vel fugiendam, ſumus proclives, ſæpe etiam inſcii & inviti.

Motus ſpontaneus. *Motus ſpontaneus* eſt motus, quo corporis humani partes, citra ullam cogitationem, à ſpiritibus animalibus, magnâ vi è cerebri ventriculis, per ejus poros à receptione apertos, in nervos & muſculos partibus annexos, qui juſtis poris valvulis & membranis ſunt inſtructi, fluentibus, eoſque inflando ſecundum latitudinem dilatantibus, & longitudinem contrahentibus, de loco in locum, inſtar automatorum hydraulicorum, vel pneumaticorum, moventur.

Quomodo partes, pro receptionis varietate, flecti, tendi, & alternatim Ut autem motus ſpontaneus partium modò hac, modò illac fieri & alternari, parſque aliqua per eum ex receptione tendi poſſit; muſculi, oppoſitis motibus inſervientes, habent non tantum, *valvulas & poros* ex cerebro in muſculorum cavitates, ſed etiam; ab uno muſculo in

in alterum oppoſitum muſculum, per communem & intermediam membranam vel carnem, viciſſim ſpectantes; ac præterea etiam habent *membranas*, carnem muſculorum inveſtientes, quæ muſculos, à ſpiritibus ingreſſis diſtentos, ſpontaneâ contractione premunt, ſpirituſque iis contentos ex illis in oppoſitos muſculos viciſſim repellunt; adhæc muſculorum oppoſitorum *nervi & pori*, ut ſpiritus non ſemper in utroſque ſimul & pariter fluant, eorum alii aliis ſunt majores & patentiores. Quo fit, ut ſpiritus à receptione, modò in utrumque, modò alternatim in hunc, modo in illum determinentur; atque ita quivis motus ſpontaneus & partium tenſio, variè, pro receptionis varietate, peragatur. *hac & illac moveri queant.*

Quomodo ſpontanea dormientium fiat reſpiratio.

Hæc ut commodius intelligantur, ſpontaneam dormientis reſpirationem hic ex. gr. explicabo. Cum homo dormit, quia pori nervorum & muſculorum reſpiratoriorum ſemper ſatis, ut antehac fuit explicatum, patent, & inſpiratorii præ exſpiratoriis magis ſunt patentes, ideo fluunt ſpiritus animales primò copioſius in muſculos inſpiratorios, quibus pectus dilatatur & aër impellitur in pulmones & thoracem, & fit *inſpiratio*; quæ tam diu durat, donec membranæ muſculos inſpiratorios inveſtientes à ſpiritibus ingreſſis diſtentæ, ſponte ſe contrahant, ſpirituſque animales iis contentos, ſurſum premant: qua preſſione attolluntur valvulæ, quæ adſtant poris lateralibus in muſculos exſpiratorios ſpectantibus, per eoſque ex valvularum ſublatione apertos mox fluunt ſpiritus animales in muſculos exſpiratorios, quibus pectus contrahitur & aër ex pulmonibus & thorace foras expellitur, & ita fit *exſpiratio*; quæ ſimiliter tam diu durat, donec membranæ, muſculos exſpiratorios inveſtientes, à ſpiritibus ingreſſis diſtentę, ſponte ſe contrahant, ſpirituſque animales iis contentos ſurſum premant: qua preſſione attol-

luntur valvulę, quę adſtant poris lateralibus in muſculos inſpiratorios ſpectantibus, per eoſque, ex valvularum ſublatione apertos, fluunt mox ſpiritus animales in muſculos inſpiratorios, quibus pectus dilatatur, & aër rurſus in pectoris cavitatem, quæ eſt in pulmonum bronchiis, impellitur, & fit iterata inſpiratio; quam deinde ratione jam explicatâ ſequitur viciſſim alia exſpiratio; & hanc rurſus alia inſpiratio. Eæque vices inſpirandi & exſpirandi tandiu durant, quamdiu homo vivit; & impedimentum nullum adeſt, quod illas alternas inſpirandi & exſpirandi vices impedire poſſit.

Quomodo motus ſpontaneus in oculo movendo, ambulando, deglutiendo, aliiſque, actionibus, per rationem jam explicatam, fiat, videatur *in Phil. Nat. Cap.* 16. *lib.* 4. *p.* 375. *& ſeqq.*

CAPUT XV.

De Sanitatis ſpeciebus ſive differentiis.

ATque hęc de actionibus humanis; quæ ubi ſalubres ſunt, præcipua ſunt ſanitatis indicia. Progrediamur jam ad *ſanitatis ſpecies ſive differentias*; quas ſtatuo duas: *Firmam* ſc. & *Vacillantem*.

Sanitas firma. *Firma ſanitas* eſt, quâ firmas edimus actiones.

Eaque eſt accurata, vel deflectens.

Sanitas accurata. *Sanitas accurata* eſt, quâ ad actiones accuratè perficiendas ſumus apti.

Ejus ſigna. In hac actiones ſunt perfectiſſimæ: ac primum motus & ſenſus ſunt integri: inſomnia levia & jucunda: ſomnus & vigilia, appetitus & affectus, pulſus & reſpiratio, omnia ſunt moderata beneque temperata.

Coctiones item & excretiones fiunt tempeſtivè, excrementa nec quantitate nec qualitate admodum ſunt mole-

moleſta. Alvi dejectio inter durum & fluidum media, bile paululum tincta, quantitate proportionatâ aſſumptis cibis reſpondens. Urina conſiſtentiâ eſt mediocri, clara, pellucida, pura, ſubaurea, hypoſtaſin habens albam, lævem, æqualem, in acutum faſtigiatam; potui quantitate congruens.

Corpus nulla aliena qualitate eſt præditum, color cutis eſt floridus, & quaſi ex rubro & albo mixtus. Capilli in vigore ætatis Europæis fere flavi; in puerili fulvi, denſitate & tenuitate moderati, inter criſpos & rectos medii. Corpus eſt pulchrum, quod difficulter ab externis injuriis offenditur: & æqualiter ſe habet ad omnes exceſſus, qui ex anni tempeſtatibus aut diætæ erroribus oriuntur.

Sanitas firma deflectens eſt, quę quamvis ab accuratâ decedat, apta tamen eſt actiones ſatis firmas & validas edere. *Sanitas firma deflectens.*

Hæc vulgo maxime obſervari ſolet: eaque vel ad calidum, vel frigidum, vel humidum, vel ſiccum, vel rarum, vel denſum recedit.

Qui ad calidum deflectunt, ad iram ſunt proniores: pulſus habent majores & frequentiores, uti & reſpirationem. In infantia tempeſtive dentiunt, creſcunt, & tempeſtivius articulatè loquuntur. *Sanitatis ad calidum deflectentis ſigna.*

Dura & valida alimenta facilè coquunt: urinam & alvi fæces coloratiores dejiciunt; ad Venerem mature ſunt proclives; maſculos gignunt.

Corpus eorum in contactu ſentitur calidius, color ipſis eſt rubicundus, pili nigri & denſi: gracile ipſorum corpus, & adipis expers, cito incaleſcit.

Si ad calorem accedat humiditas, ſenſus habent hebetiores, & motus temperatis tardiores; inſomnia frequentia; ad iram ſunt proclives, non tamen feri; pulſus ipſis ſunt *Signa eorum, qui ſunt calidi & hu-*

midi. ſunt molles; ſanguis copioſus: Venerem facile ferunt; ſemen habent multum, quod cito excernunt, excrementa ſunt copioſa, moderatè cocta.

Colore ſunt ſanguineo: corpore molli & temperatis carnoſiore; capillis ſubflavis, rectis, planis, craſſis, mollibus.

Signa calidorum & ſiccorum. *Temperamentum ſi ad calidum & ſiccum deflectat*, motus corporis eſt perfectus; mobilitatem habent in opinionibus; motus celeritatem; ſomnos leves breveſque; inſomnia ignea; ingenium velox; audacem temeritatem; in Venerem proclivitatem, quà tamen citò ſatiantur. Vox ipſis eſt clara aſperaque. Coctio validior. Excrementis abundant paucis. Semen ipſis eſt paucum, denſum, craſſum, fervens; quod tarde excernunt.

Corpore ſunt hirſuto; capillis copioſis, nigris, & interdum criſpis; tempeſtivior his eſt calvities; corpus eſt firmum, articulatum, muſculoſum, & pinguedinis expers; cutis dura & ſubnigra.

Signa frigidorum. *In deflectente frigida temperie* pulſus temperatis ſunt minores, & reſpiratio his analoga; timidi ſunt, & ad actiones, ſegnes; ad iram tardi; Veneremque minus appetunt; nec ſenſibus admodum valent.

Corpus tactui frigidius temperato apparet, &, ſi frigus multum exceſſerit, etiam lividum & glabrum: adeps per carnes eſt ſparſa; capilli multi poſt natalem oriuntur, tempeſtivius tandem caneſcentes, qui tamen non facile calvitiem adducunt.

Signa frigidorum & humidorum. *Temperiei frigidæ humidæ deflectentis* ſigna ſunt ſenſus obtuſiores, motus tardiores, ſomnolentia; ac ſomnus gravis & profundus; pulſus hic ſunt molles ac parvi; iræ minima tenacitas; excrementa multa: ſemen tenue, aquoſum, candicans, ſpumoſum, frigidiuſculnm, fœmellas gignens.

Corpus

Corpus eſt molle, laxum, rarum; pili albicantes, molliſſimi, ac planiſſimi.

Deflectentem frigidam ſiccam temperiem indicant corpus duriuſculum, tenue. *Signa frigidorum & ſiccorum.*

Senſus in juventute tantum vigent: reſpiratio ac pulſus ſunt tardi ac rari: ad iram coacti, difficulter placantur: ſanguis & ſemen his eſt paucum.

Qui rari ſunt corpore, maximam partem calidiores humidioreſque exiſtunt: tactu ſunt molles; ac levi exercitatione ſudant: laboribus cito exſolvuntur, & ab externis facile offenduntur. *Signa rarorum.*

Denſitas corporis contrariis ſignis innoteſcit. *Signa denſorum.*

Sanitas vacillans eſt, quæ in morbos eſt prona. *Sanitas vacillans.*

Hæc conſtitutio *neutra* dici poteſt: quia nec eſt ſanitas firma, nec morbus. *Cur ea conſtitutio neutra dici poſſit.*

Hujus ſigna ſunt actiones vacillantes, ſeu infirmæ.

Sanitas vacillans eſt decidentiæ, vel convaleſcentiæ.

Sanitas decidentiæ eſt, quæ jamjam in morbos eſt prolapſura. *Sanitas decidentia.*

Convaleſcentiæ eſt eorum, qui à morbis convaleſcunt, & nondum in integrum ſunt reſtituti. *Sanitas convaleſcentia.*

M MED.

MEDICINÆ

LIBER SECUNDUS.

De Cognoſcendis Morbis.

CAPUT I.

De Intemperie.

Cognitio Pathologica.

ATQUE ita *cognitionem Phyſiologicam* abſolvimus. Sequitur *Pathologica*: quæ eſt de cognoſcendo ſeu inquirendo morbo.

Morbus.

Morbus eſt partium noſtri corporis conſtitutio, qua ad actiones ſuas rectè peragendas ſunt ineptæ.

Morbus eſt facultas læſa corporis; non anima.

Hæc eſt ipſa facultas corporis læſa, unde proximè actionum læſiones proficiſcuntur: cum nulla alia facultas corporis læſa dari poſſit. Male igitur à quibuſdam quæri ſolet, an morbus primo lædat facultatem, an verò actionem.

Dico autem morbum eſſe *facultatem læſam coporis*; nequaquam vero animæ ſive mentis: quia corpore in priſtinum reſtituto, nulliſque remediis animæ ſeu menti, utpote incorporeę, adhibitis, anima tamen mox ſuo officio fungitur.

Morborum ſpecies.

Morborum ſpecies duæ ſunt: intemperies & prava conformatio.

Cur hæ non ſint morborum cauſæ continentes, vel proximæ dicendæ.

Neque hæ pro morbi, ſive pravæ conſtitutionis, *cauſâ continente vel proximâ*, ſed pro morbo, ſive ipſa prava corporis diſpoſitione, ſunt habendę: cum in morbo nulla alia prava diſpoſitio, præter ipſam intemperiem & pravam conformationem, demonſtrari à quoquam poſſit; ac proinde entia hic non ſint multiplicanda abſque neceſſitate.

Intemperies.

Intemperies eſt morbus, qui in qualitatum corporis inconvenientia conſiſtit.

Ea eſt manifeſta, vel occulta.

Manifeſta.

Manifeſta intemperies eſt, in qua manifeſtæ vulgò dictæ qualitates inconvenienter ſe habent.

Ejus differentiæ.

Eaque eſt *vel* ſimplex, *vel* compoſita.

Simplex.

Simplex intemperies eſt,ubi una qualitas peccat:ut intemperies calida, frigida, humida, ſicca, rara, denſa, aſpera, lævis, mollis, dura: item pravus in oculo color, viſum; & linguæ malus ſapor, guſtum lædens; & ſimilis quævis alia.

Compoſita.

Compoſita intemperies eſt, ubi plures in vitio ſunt, qualitates. Talis eſt intemperies calida & humida; vel calida & ſicca; vel frigida & humida; vel frigida & ſicca; &c.

Occulta.

Intemperies occulta, eſt occultæ vulgò dictę qualitatis vitium. *Talis* eſt ex. gr. intemperies venenata, contagioſa, peſtilens. *Hæc* à nonnullis *morbus formæ* dicitur, quia non à qualitatibus,ſed à forma elementorum eam oriri volunt; & quia formam,totam ſubſtantiam rei,cõnſtituere putant, etiam *morbus totius ſubſtantiæ* ab illis appellatur. *Talis* etiam in hydrophobia, epilepſia, ſcorbuto, morbo gallico, aliiſque ſimilibus vulgo animadvertitur.

Morbus formæ & totius ſubſtantiæ.

Horum poſteriorum morborum cauſæ manifeſtæ in Praxi mea Medica, ubi eorum medicationes ſunt propoſitę, videri poſſunt,

Intemperies venenata.

Intemperies venenata eſt, quæ à veneno, aut intus genito, aut aſſumpto, originem ducit.

Venenum.

Venenum eſt, quod occultâ vulgo & deleteriâ qualitate eſt præditum. Talia dicuntur arſenicum,auripigmentum, opium, mercurius ſublimatus, napellus, aconitum, &c.

Venena dicta quomodo ad manifeſtas revocari poſ-

Pleraque venena revocari poſſe videntur *ad* calorem, vel frigus, præſertim potentiale: *item* ad vim narcoticam, quæ conſiſtit potiſſimum in volatili quodam glutine, quo pori plexus choröidis in cerebro ita obſtruuntur, ut ſpiri-

ſint qualitates. tus animales ex eo ſufficienter in ventriculos cerebri exhalare, eoſque ſatis extendere non poſſint; eoque cerebrum fortiter ſubſidat, ſenſoriumque commune, ſive conarion, & ſubjecti nervi fortiſſime premantur, & gravis ſopor inde oriatur; ſpirituſque animales, quibus cor ad motum ſuum peragendum perpetuo indiget, tandem penitus deficiant, & mors ex eo neceſſariò ſequatur: *nec non* ad particularum minimarum duritiem, & figuram, qualis ex. gr. eſt acuta, quâ incîdunt. *Idque probatur.* *Atque* hinc oriuntur à venenis magni ardores, mentis perturbationes, deliria, partium & totius corporis refrigerationes, intumeſcentiæ, livores, roſiones, excoriationes, ſimiliaque alia ſymtomata; quæ per contraria calefacientia, vel refrigerantia, item oleaginoſa, pinguia, & lenientia, ſæpè curantur.

Contagioſa intemperies. *Intemperies contagioſa* eſt, quæ noxio contagio ſe propagare poteſt.

Contagium noxium. *Noxium contagium* eſt, quod occultâ vulgo & noxiâ qualitate præditum, per contactum corporum manifeſtum, vel latentem, à vaporibus vel ſpiritibus vel humoribus factum, ſimilemque qualitatem producentem, aliis communicari eſt idoneum. Tale apparet in ſcabie, & ophthalmiâ.

Peſtilens intemperies. *Iutemperies peſtilens* eſt, quæ quibuſdam temporis intervallis, ex aëre corrupto, vel alio inquinamento aëri admixto, originem ducens, multos, per ſimilis qualitatis productionem, inficere & occidere eſt apta. Talis eſt in peſte, variolis, morbillis, dyſenteriâ contagioſâ, &c.

Iuquinamentum peſtilens, ad quas qualitates manifeſtas, ſit referendum; Et unde *Inquinamentum peſtilentiale* conſiſtere videtur in humore vel vapore quodam volatili, coagulatorio, & contagioſo, interdum etiam corroſivo & cauſtico, intus vel foris genito. Atque *hinc*, ſanguine & ſpiritibus eo coagulatis & iuquinatis, obſervantur in his morbis vires ſubitò proſtratæ, ſopor, pulſus debilis, maculæ, puſtulæ, anthra-

thraces, bubones, contagium, ſubitus interitus. *Hinc* etiam illi curantur per attenuantia, incidentia, volatiliſantia, calefacientia: qualia ſunt theriaca, mithridatium, diaſcordium, ſuccus limonum, bolus armenus; ſal abſinthii, angelicæ, cardui benedicti; *item* per veſicantia & ſcarificationes, quibus humor & vapor ille è corpore educitur. *hoc pateat*

CAPUT II.

De Pravâ conformatione.

ATque hæc de *intemperie*. *Prava conformatio* eſt morbus, in organis corporis ſenſibilibus (ut brachiis, cruribus, venis, arteriis, nervis, aliiſque ſimilibus,) ſenſibiliter non ſatis bene conformatis, conſiſtens. Hæc idcirco vulgo *morbus organicus* appellatur; ut intemperies *morbus ſimilaris*. *Prava conformatio.*

Hæc eſt mala figuratio, injuſta quantitas, & inconveniens conſtructio. *Ejus ſpecies.*

Mala figuratio eſt vel ſuperficiei, vel cavitatum.

Mala figuratio ſuperficiei, eſt *inconveniens* ejus ſenſibilis vel *Aſperitas*, ut cum trachea arteria ſenſibiliter nimis eſt aſpera, ex acri catharro raucedinem inducente: vel *Lævitas*, ut ex. gr. ventriculi, inteſtinorum, aut uteri nimia lævigatio & lubricitas; vel *Rectitudo*, ut apparet in coſtâ nimis rectâ, cum debeat eſſe juſtè arcuata: vel *Curvitas*, qualis morbus eſt in valgis & varis; vel *Gibboſitas*, ut in iis eſt, qui habent gibbum ex luxatione vertebræ dorſi; vel *Planities*, qualis eſt ex. gr. in depreſſione cranii &c. *Mala figuratio. ſuperficiei.*

Cavitatum mala figuratio, eſt earum nimia *vel* Dilatatio, *vel* Anguſtia.

Cavitates autem ſunt vel *Meatus*, per quos aliquid tranſit, ut venæ, arteriæ, inteſtina, &c: vel *Receptacula*, ad aliquid *Cavitatum.*

aliquid recipiendum vel continendum præcipuè deſtinata, ut acetabula, nares.

Dilatatio cavitatum.

Cavitatum nimia dilatatio apparet in pupilla nimis dilatata, in varicibus & aneuriſmatis, ſive venis & arteriis, ut ajunt, nimis dilatatis. *Ad hanc* vulgò referuntur anaſtomoſis, diapedeſis, & diæreſis vaſorum.

Anaſtomoſis.

Anaſtomoſis eſt, cum oſcula, ſeu extremitates, vaſorum aperiuntur, quo humores contenti effluunt. Hæc tantum in iis venis & arteriis contingit, quæ ex aliquâ læſione nullam venam vel arteriam habent continuam; omnes enim venarum & arteriarum extremitates inter ſe naturaliter ſunt continuatæ, ut in doctrina de ſanguinis circulatione ante hac in Phyſicis noſtris fuit demonſtratum.

Diapedeſis.

Diapedeſis eſt, quando tunicæ vaſorum ita rareſiunt & laxantur, ut humores per eas queant tranſudare.

Diæreſis.

Diæreſis eſt, cum à cauſa incidente, erodente, vel rumpente, via aliqua, quæ adeſſe non debebat, in vaſis aperitur.

Hæ pertinent ad intemperiem.

Hi tres morbi videntur eſſe referendi ad intemperiem nimis raram: alioqui enim pro vulnuſculis eſſent habendi.

Anguſtia cavitatum.

Anguſtia cavitatum nimia, pro cauſarum & generationis diverſitate, eſt laterum cavitatis vel *compreſſio*, vel *ſubſidentia*, vel *contractio*, vel *arctatio*: vel pororum *conſtipatio*, vel cavitatum *obſtructio*.

Injuſta quantitas

Injuſta partium quantitas eſt indecens *vel* magnitudo, *vel* numerus.

Indecens partium *magnitudo* eſt plus juſto vel aucta, vel diminuta.

Magnitudo nimis aucta.

Magnitudo plus juſto *aucta* eſt ex. gr., cum linguæ tanta eſt moles, quæ ore contineri non poteſt.

Tumores.

Huc pertinent omnes *Tumores*; qui ſunt partium extuberantiæ juſto majores.

Eorum origo.

Hi oriuntur, *ubi* aliquid ſolidi aut fluidi in partem aliquam ſupra modum decumbit; *vel*, quod ex parte aliquâ com-

communiter eſt evacuandum, in illa retinetur. Atque hinc tumores oriri dicuntur ex *illapſu*, vel *collectione*.

Qomodo fiat Oedema, Eryſipelas, Phlegmone, Verruca, Scirrhus, Cancer, Meliceris, Steatoma, Atheroma.

Tumorum varietas præcipuè originem ducit *à variis*, per vaſorum poros nimis apertos in partes ſolidas *illabentibus humoribus*; iiſque vel alibi, vel in ipſis partibus, è pororum figuratione, vel particularum conjunctione, vel ſeparatione, natis. Dum enim humores per poros illos tranſeunt, variè ſecundum partes inſenſibiles figurantur, & diverſimodè uniuntur vel ſeparantur; unde, naturam vel benignam vel malignam in partibus induentes, vel *benignos* & domabiles tumores; ut per pituitam, *œdemata*; per bilem, *eryſipelata*; per ſanguinem, *phlegmonas*; item *verrucas*, &c. vel *malignos* & ſæpè indomabiles; ut per melancholiam, *ſcirrhos*; per atram bilem, *cancros*; per materiam melleâ conſiſtentiâ pręditam & veſiculâ incluſam, *melicerides*; per adipoſam, *ſteatomata*; per pultaceam, *atheromata*; alioſque gignunt.

Cauſæ poros vaſorum nimis aperientes.

Cauſæ autem, quæ poros vaſorum nimis aperiunt, ſunt humorum nimia tenuitas vel acrimonia vel fervor; vaſorum nimia mollities; contuſio; nimia vaſorum diſtentio, orta à plethorâ vel à juſtâ ſanguinis circulatione impeditâ; motus nimis vehemens; vaporum ex vaſis exhalantium ingens copia & agitatio; &c.

Quomodo aneuriſma fiat.

Sed hic non eſt prætereundum *aneuriſma*; quod eſt tumor pulſans, à ſanguine, ex arteriâ aliquâ ruptâ, in vicinarum partium mollium undique clauſarum cavitatem, ſe cum pulſu identidem effundente, & interiorem illam cavitatem pelliculâ quâdam, ex viſcidis ſanguinis partibus natâ, obducente, ortus.

Item enterocele, epiplocele, exomphalos.

A *Corporibus ſolidis*, in partes procumbentibus vel in iis genitis fiunt ex. gr. enterocele, epiplocele, exomphalos, ſarcocele; ſive hernia inteſtinalis, omentalis, umbilicalis, & carnoſa.

Sæpe

Quomodo à dolore ſæpe oriantur tumores.

Sæpe oritur *tumor à dolore*: ut in nervi vel tendinis punctura, primò dolorem, deinde tumorem inducente, eſt manifeſtum. Idque *ex eo* fit, quod à dolore partis affectæ, per nervos, talis motus in cerebrum deferatur, qui ejus poros ita aperit, ut ſpiritus, in partem affectam copioſius per apertos illos poros fluentes, meatus inſenſibiles vaſorum. in eâ exiſtentium, multos nimium reſerent, eoque humores acres & bilioſi, à reliquo ſanguine ſeparati, vel cum eo mixti, & in illam ex iis copioſè fluentes, eam in tumorem attollant.

Unde oriatur ſæpe in tumoribus inflammatio.

Tumoribus ſæpè adeſt inflammatio, ut contingit in eryſipilate, phlegmone, paronychia, aliiſque multis; quod fit ob poros in partibus, & humoribus atrabilariis, bilioſis, ſanguineis, aliiſque per putredinem vel aliam corruptelam ita adaptatos, ut ſubtilis materia ſive æther vehementius quaſdam, in iis, particulas agitare, atque ita magnum præter naturam calorem inducere poſſit. Niſi enim talis pororum in partibus & humoribus effuſis fiat adaptatio, nulla inflammationis incaleſcentia unquam fiet; uti videre eſt in ictero, ubi bilis, & in ecchymoſi, ubi ſanguis in cutim citra inflammationem eſt effuſus.

Magnitudo nimis diminuta.

Diminuta plus juſto *magnitudo* eſt ex. gr. in pedis, brachii, vel alterius partis injuſtâ brevitate, in atrophia, & phthiſi.

Ejus cauſa.

Hæc fere *ex* vi aliquid auferente, *vel* nutritionis defectu proficiſci ſolet.

Indecens numerus alicujus partis, eſt ejus vel exſuperantia, vel defectus.

Numeri exſuperantia & defectus.

Exſuperantia numeri eſt ex. gr. in ſexto digito, duplici ordine dentium.

Defectus ejus eſt in pedis vel manus ablatione, digitorum vel aurium detruncatione; item in calvitie, &c.

Prava conſtructio

Inconveniens partium conſtructio, eſt pravus earum *vel* ſitus, *vel* nexus.

Pra-

Pravus earum *ſitus* eſt in *luxatione*; quæ eſt alicujus oſſis, de juſtâ cum altero contiguitate, deturbatio. Item in *uteri procidentiâ*; & in *inteſtini* in ſcrotum *prolapſu.* &c. *Luxatio.*

Malus partium nexus eſt *vel* mala partium unio, *vel* prava continui in illis ſolutio.

Mala partium unio, eſt, ubi eæ coaluere partes, quæ à ſe mutuo ſeparatæ eſſe debent; ut in coaleſcentia labiorum, palpebrarum, podicis, &c. *Mala unio.*

Solutio continui eſt, quæ partium cohærentiam & unitatem, ab earum immediato cum quiete inter ſe contactu factam, diſſolvit; qualis eſt in *vulnere*, quæ eſt ſolutio continui, in parte molli, ſanguinolenta, quocunque modo facta; & *ulcere*, quod eſt ſolutio continui, in parte ſolidâ & molli, à ſanie vel pure ſordidâ: & *fracturâ*, quæ eſt continui, in parte durà oſſeâ vel cartilagineâ, ſolutio; hęc ſi fiat à carie, vulgò *caries oſſis* appellatur: item in *contuſione*, fibrarum *divulſione*, &c. *Solutio continui. Vulnus. Ulcus. Fractura. Caries oſſis.*

Hæc vulgo *morbus communis* dicitur. Numeratur autem à me inter *morbos pravæ conformationis*, vel *organicos*; quia organum vitiat, & conformationem parti debitam tollit, pravamque inducit. *Cur ſolutio continui dicatur morbus conformationis & organicus.*

CAPUT. III.

De Communibus morborum differentiis.

PRæter explicatas morborum ſpecies, etiam *communes* ſeu *accidentariæ* quædam eorum *differentiæ* proponi ſolent: nam *Communes morborum differentiæ.*

Primò ratione originis, morbus alius eſt idiopathia, alius ſympathia.

Idiopathia eſt morbus ab alio morbo non dependens: Eſtque protopathia & deuteropathia *Idiopathia.*

Protopathia, ſive morbus primarius, eſt idiopathia, quæ ab alio morbo non eſt orta. *Protopathia.*

Deuteropathia. *Deuteropathia*, ſive morbus ſecundarius, eſt idiopathia, quæ ab alio morbo originem duxit.

Sympathia. *Sympathia* eſt morbus, ab alio morbo dependens.

Quot modis ea fiat Quæ fit, *vel* quia id communicatur, quod non debebat communicari; ut cum ab humido cerebro catharri in thoracem vel aliam partem delabuntur; vel cum motus, cerebro impreſſus, communicatur ventriculo, quò ille interdum ad vomitum ſtimulatur. *Vel* quia id non communicatur, quod debebat: ut quando ex vulnere ſpinæ dorſi oritur brachii vel cruris paralyſis, ſenſum & motum tollens; propterea quod ſpiritus, ob illud vulnus, in illas partes influere non poſſunt.

Deinde à numero, morbus alius dicitur unus, alii multi,

Morbus Unus. *Unus morbus* eſt, qui idem unam partem, vel plures, ſed ſine interruptione ullâ, occupat: talis eſt intemperies calida vel frigida ventriculum, vel totum corpus infeſtans.

Eſtque vel ſimplex, vel compoſitus.

Simplex. *Simplex* eſt, qui unius duntaxat ſpeciei ſimplicem naturam accepit: ut intemperies, vel vulnus, vel obſtructio ſimplex.

Compoſitus. *Compoſitus* eſt morbus unus, qui ex multis morbis, eidem parti inſidentibus, & quaſi connexis, concrevit.

Hic componitur, *vel* ex morbis ejuſdem generis, ut intemperies calida & ſicca, luxatio & vaſis compreſſio in crure: *vel* ex morbis diverſi generis, ut luxatio, vulnus, vel ulcus cum phlegmone.

Morbi multi. *Multi morbi* ſunt, quorum unus non inhæret parti, quam alter occupat, nec ei continuatur. Suntque vel complicati, vel connexi; vel disjuncti.

Complicati. *Complicati*, ſunt morbi multi, qui eidem actioni nocent: ut pleuritis & aſthma; quorum uterque tuſſim & difficilem reſpirationem efficit: illa autem pleuræ & lateri dicitur inſidere; hoc vero bronchiis pulmonum.

Con-

Connexi, ſunt morbi multi, quorum unus ad generationem alterius aliquid confert; ut intemperies frigida & humida cerebri & ventriculi, vel pulmonum. *Connexi.*

Morbi disjuncti ſunt morbi multi, qui nec eidem actioni nocent, nec alter alterum producit; ſive ſint ejuſdem generis, ſive diverſi: ut vulnus capitis & cruris; pedis ulcus & nervi optici obſtructio. *Disjuncti.*

Præterea, ratione magnitudinis, morbus eſt magnus, vel parvus.

Magnus morbus eſt, qui magnopere affligit. Quod contingit *vel* ob magnum receſſum à naturali diſpoſitione; *vel* ob preſtantis partæ affectiam, ut vulnus cordis & cerebri: *vel* ob malignam cauſam, ut vulnus à venenato animali illatum; *vel* ob gravia ſymptomata, ut affectio colica dolorum vehementiâ vires proſternens. *Morbus magnus.*

Parvus morbus contrario modo ſe habet, *Parvus.*

Quartò, à more, ſive agendi modo, quo ægrum pro apparente ſuâ naturâ afficit, morbus alius dicitur benignus, alius malignus.

Morbus benignus eſt, qui nulla vehementiora & ſæviora ſupra naturam ſuam habet ſymtomata: ut febris tertiana, & febris ardens. *Benignus.*

Malignus eſt, qui ſęvit vel perſeverat vehementius aut diutius, quam natura ejus præ ſe fert; ut febris peſtilens, ulcus cacoethes. *Malignus*

Adhæc morbus, ratione durationis, eſt brevis, vel longus; item continuus, vel intermittens; nec non recens; vel inveteratus.

Morbus brevis dicitur, qui intra quadrageſimum finitur diem: ut febris ardens, pleuritis. *Brevis.*

Eſtque *vel* ſine periculo, ut ephemera; *vel* eſt brevis cum magno periculo; qui vocatur *acutus*. *Acutus.*

Hic eſt vel *perperacutus*, ſive *peracutiſſimus*, qui tertio vel *Ejus differentiæ.*

 quarto

quarto die finitur, ut febris peſtilens, apoplexia gravis; vel *peracutus*, qui uſque ad ſeptimum diem extenditur; vel *acutus ſimpliciter*, qui ad decimum quartum, vel vigeſimum diem, ad ſummum durat, ut febris continua non ardens; vel *acutus ex decidentiâ*, qui, vigeſimo ſuperato die, quadrageſimum diem pro ſummo termino habet.

Longus. Qui diutius, quam quadraginta dies, durat, *longus* vocatur.

Continuus *Continuus* eſt, qui continuo affligit, donec totus ſit ſublatus.

Iſque *aut* ita eſt continuus, ut eodem modo ſemper ſe *Continens* habeat, vel increſcat, vel remittat; & is *continens* dicitur, ut febris ſynochus; *aut*, quamvis continuo affligat, alternas tamen intentiones & remiſſiones habeat; atque *Remittens* hic poſterior *continuus ſimpliciter*, vel *remittens* appellatur, ut tertiana continua.

Intermittens. *Intermittens* eſt, qui quibuſdam periodis affligit, & deſinit.

Periodus. *Periodus* eſt tempus in morbis intermittentibus, ex intenſione & intermiſſione conſtans.

Morbi paroxyſmus. Integritas Pars periodi, quâ morbi illi intenduntur, vocatur *Paroxyſmus*, vel *Exacerbatio*: quâ intermittunt, *Integritas*.

Paroxyſmus ordinatus, & inordinatus. Paroxyſmus eſt *ordinatus*, qui certis temporibus intenſionis affligit, ut fit in febri tertiana: vel *inordinatus*, qui nullum certum intenſionis tempus obſervat; ſed nunc hoc, nunc illo die redit; nunc citius, nunc tardius infeſtat; talis eſt in febri erratica.

Morbus, *ratione durationis*, *etiam* dicitur eſſe vel in principio, vel in augmento, vel in ſtatu & vigore, vel in declinatione.

Tempora morborum; & unde ea oriantur. Hæc *tempora* in morbis *oriuntur*, tum à varia materiæ morbificæ alteratione, auctione, vel imminutione; tum ab ęgri temperamento ſeu robore, diverſimodè immutato.

tato. Cum enim in principio ægri vires adhuc ſint validę: materiaque morbifica nondum multum ſit alterata; hinc omnia ſymtomata in principio ſunt mitiora; ſed cum illius partes ſenſim aliter diſponantur, illaque ſæpè magis magiſque ſenſim incaleſcat, & nonnunquam acrior evadat, vireſque ægri debilitentur; hinc morbus pedetentim gravior & tandem graviſſimus per maximam humorum ebullitionem, quæ frequentiſſime accidit, evadere conſuevit. Cumque, per ebullitionem vel attenuationem, materia morbifica expelli, vel æger ab illa opprimi ſoleat; hinc circa morbi vigorem ægri, ſi fuęrint debiliores, intereunt; ſin rubuſtiores, vehementer quidem perturbantur, ſed poſteà melius habent: & morbus paulatim declinat, ac tandem finitur.

Tempora morborum ſunt vel *univerſalia*, quibus totius morbi mutatio diſtinguitur; hæc ſunt morbi *principium*, quo ille agere incipit, nec actiones valde lędit: *augmentum*, quo jam magis magiſque affligit; *ſtatus*, quo ægri maximè læduntur, & ſymtomata maxima apparent: *declinatio*, qua imminuitur actionum læſio. Vel *tempora* morborum ſunt *particularia*, quibus uniuſcujuſque periodi mutationes diſtinguuntur. *Tempora univerſalia.* *Particularia.*

Sextò, ab eventu, morbi dicuntur *ſalutares*, qui ut plurimum ad ſalutem finiuntur, ut tertiana vera dicta: vel *dubii*, à quibus multi ſanantur, & multi intereunt; ut pleuritis: vel *lethales*, qui maxima ex parte ægros perimunt; ut apoplexia fortis, vulnera cerebri, cordis, ventriculi, tenuis inteſtini, veſicæ, medullæ ſpinæ, vaſorum majorum, quæ commodè claudi nequeunt. Item *ſanabiles*, qui remediis ſæpè cedunt, ut febris ardens; vel *inſanabiles*, qui etiamſi non occîdant, tamen vix aut nunquam ſanantur, ut elephantiaſis. *Morbus Salutaris. Dubius. Lethalis. Sanabilis. Inſanabilis.*

Ratione cauſarum morbificarum, alii ſunt *exquiſiti*, qui ex ſin- *Exquiſitus.*

ex ſincero aliquo humore oriri dicuntur, tális eſt tertiana exquiſita, quam volunt à bile ſincera oriri; alii *ſpurii*, à mixtis humoribus nati, ut tertiana ſpuria, quæ fertur ex bile pituitæ mixtâ provenire. *Deinde*

Spurius.

Hæreditarius. Hinc alii dicuntur *hæreditarii*, qui originem ducunt à vitio ſeminis, vel materni ſanguinis, quod parentes, morbis aliquibus obnoxii, illis impreſſerunt; talis in multis eſt podagra & calculus: alii *nativi*, qui licet non ſint hæreditarii, attamen nobiſcum ex aliquâ aliâ causâ naſcuntur; hinc multi ob varias cauſas naſcuntur claudi vel gibboſi: alii *adſcititii*, qui poſt nativitatem caſu quodam contingunt.

Nativus. *Adſcititius.*

Sanguineus. Atque hinc etiam alii morbi vocantur *ſanguinei*, qui fiunt à ſanguine, qualis dicitur eſſe ſynochus, phlegmone: alii *bilioſi*, qui fiunt à bile, ut fertur de tertiana exquiſita, & eryſipelate: alii *pituitoſi*, qui fiunt à phlegmate, ut febris quotidiana, œdema: alii *melancholici*, qui fiunt à melancholia, ut quartana, ſcirrhus.

Bilioſus. *Pituitoſus.* *Melancholicus.*

Vernus. *Octavò*, ab anni temporibus, morbi alii dicuntur *verni*, qui verno tempore gignuntur, qualeſcunque illi fuerint; aut qui frequentiſſimè tunc gigni ſolent: alii *æſtivi*: alii *autumnales*: alii *hiberni*; de quibus ſimile quid eſt intelligendum, quod de vernis diximus.

Æſtivus. *Autumnalis.* *Hibernus.*

Quando in aliquo loco vel regione morbi aliqui communiter graſſantur, tum dicimus morbos illos eſſe communes ſeu *pandemios*. Iique ſunt vel ejuſdem, vel diverſæ ſpeciei. Quando ejuſdem ſpeciei morbi, in aliquâ regione, plures eodem tempore, invadunt; illi ſunt vel *epidemici*, certo quodam tempore, nunc in una, nunc in pluribus regionibus, multos ſimul infeſtantes; qui plerumque ſunt peſtilentes, qualis eſt ipſa peſtis, & nonnunquam dyſenteria: vel *endemii*, qui certum, aliquem locum & regionem ſemper occupant; talis apud bata-

Pandemius. *Epidemius.* *Endemius*

vos & alios ſeptentrionales eſt ſcorbutus. Quando verò morbi, ſpecie inter ſe differentes, eodem tempore plures homines in eâdem regione infeſtant, tum vocantur *ſporadici* ſive diſperſi; tales ſunt pleuritis, ophthalmia, angina, in eadem urbe vel regione ſimul graſſantes. *Sporadicus.*

Decimò, ratione temperamenti corporis affecti, morbi alii dicuntur naturæ *cognati*, qualis eſt febris ardens hominibus calidiori temperamento præditis: alii *minus cognati*, qualis eſt cauſus ratione eorum, qui temperamentum frigidius habent. *Cognatus. Minus cognatus.*

Undecimò a ſexu, *morbi* alii ſunt *virorum*, ut priapiſmus; alii *fœminarum*, ut hyſterica paſſio. *Virilis, Muliebris*

Duodecimò, ab *ætate* alii *morbi* ſunt *puerorum*, ut epilepſia: alii *juvenum*, ut febris ardens: alii *ſenum*, ut apoplexia. *Puerilis, Iuvenilis, Senilis.*

CAPUT IV.

De Febribus.

Ratione corporis, quod morborum eſt ſubjectum, *morbi alii* dicuntur *particulares*, qui tantum partem, vel partes aliquas occupant, ut ophthalmia: *alii univerſales*, qui totum corpus obſident, ut *Febris*; cujus cum magna apud alios auctores ſit difficultas & obſcuritas; idcirco brevem quidem, ſed perſpicuam tamen, ut ſpero, & ſufficientem ejus deſcriptionem, auctarii loco, hoc loco ſubjungam. *Morbus particularis. Univerſalis.*

Febris itaque eſt incaleſcentia ſanguinis in corde; naturali interdum major; interdum minor; ſed ſemper malignior. *Febris.*

Major illa ſanguinis incaleſcentia apparet ex. gr. in febrium intermittentium paroxyſmi vigore; *minor* in iſtarum paroxyſmi initio. Atque hinc patet febrim non ſemper *Definitionis ejus ratio.*

Febris interdum eſt frigida dicenda. per eſſe calidam, ut quidam volunt; ſed interdum etiam frigidam dicendam.

Malignior vero ſanguinis in febribus incaleſcentia non tantum ex eo patet, quod ſanguis per ipſam non tam aptus bene alendo & afficiendo corpori evadat, quam per naturalem; quamvis per hanc ſanguis interdum minus juſto incaleſcat, uti fit in timore; vel nonnunquam etiam calorem juſto majorem concipiat, ut contingit in ira; ſed potiſſimum ex eo, quod ſanguis variè per febrim depravetur, variaque, pro varia depravationis ſive malignitatis ejus ratione, inducantur ab illa ſymtomata; qualia ſunt frigus, horror, rigor, æſtus, pulſus modò tardus, modò celer, ſitis, cardialgia, inappetentia, macies, cephalalgia, vigiliæ, pallor, aphthæ, diarrhæa, alvus adſtricta, deliria, aliaque plurima.

Pathognomonica febris ſigna. Frequentiſſime autem & communiter inducit febris, ſaltem in augmento & vigore, pulſum celerem & ſitim, citra aliam manifeſtam cauſam ægrum afficientem; unde etiam, tanquam *pathognomonicis ſignis*, potiſſimum hæc tunc innoteſcit.

Differentiæ. Febris eſt ſimplex, vel compoſita.

Simplex eſt hectica, vel ſchetica.

Hectica. *Hectica* ex ipſa cordis intemperie oritur. Eaque eſt *vel* ſine; *vel* cum partium carnoſarum, aut fibroſarum tabe.

Schetica. Febris vero *ſchetica* à ſanguinis intemperie originem ducit. Eaque eſt continua, vel intermittens.

Continua. *Schetica continua* oritur à ſanguinis intemperie perpetuò & continuò in ſanguine exiſtente; eâque ad malignam illam incaleſcentiam concipiendam perpetuò aptâ.

Atque ideo hæc, ubi ſemel incaluit, perpetuo fervorè fatigat ægrum.

Ea eſt primaria, vel ſymptomatica.

Continua primaria. *Continua primaria* eſt à vitio perpetuo ſanguinis, quod aliunde in illum non defertur.

Atque

Atque hæc pro diverſitate modorum, quibus ſanguis corrumpitur & vitiatur, eſt *vel* minus, *vel* magis maligna.

Continua minus maligna ſimpliciter continua dicitur. *Minus maligna, ſive ſimpliciter continua.*

Eaque, pro vario partium ſanguinis vitio, eſt ephemera; ſynochus; continua quotidiana, tertiana, quartana, vaga.

Ephemera, ſive *diaria*, ex vitio partium ſpirituoſiorum & volatiliorum ſanguinis originem ducens, facilius diſſipatur; atque ideo unum tantum diem durare ſolet. *Ephemera.*

Synochus, latinè *continens* dicta, oritur ex vitio humorum, qui ad partis temperatioris ſanguinis naturam accedunt. *Eaque* eſt homotonos, epacmaſtica, vel paracmaſtica. *Synochus.*

Synochus homotonos eſt, quæ perpetuâ incaleſcentię æquabilitate affligit; eo quod tantundem calidi generetur, quantum diſſipatur. *Homotonos.*

Epacmaſtica eſt, quæ invaleſcendo ſemper moleſtat; propterea quod plus caloris generetur, quam exhalat. *Epacmaſtica.*

Paracmaſtica eſt, quæ continuo decreſcit; eo quod plus calidi exhalet, quam gignitur. *Paracmaſtica.*

Deinde ſynochus eſt *mitior*, ex tenuioribus iſtorum humorum partibus incenſis originem ducens; quæ etiam *ephemera extenſa* vocatur, quia non raro ad quintum diem extenditur. Vel eſt *vehementior*, cum craſſiores iſtorum humorum partes fervent. Eaque eſt vel *non putrida*, vel *putrida*. *Mitior.* *Vehementior.*

Continua quotidiana eſt, quæ ex pituitoſioris ſanguinis vitio accenſa, quotidie intenditur & remittitur. *Continua quotidiana.*

Continua tertiana eſt, quę ex bilioſiore ſanguine incenſo orta, alternis diebus intenſionem patitur. *Tertiana.*

In hac ſi ardor & ſitis ingens ægrum affligat, *cauſus* dicitur. *Cauſus.*

Continua quartana eſt, quæ ex ſanguine magis melancholico accenſa, quarto quoque die intenditur. *Quartana.*

Vaga. *Continua vaga* eſt, quæ ex variorum humorum incenſorum vitio orta, incerta intenſionis habet intervalla.

Symptomatica. *Continua ſecundaria*, ſive *ſymtomatica*, eſt, quæ ex humoribus, in aliqua parte affecta genitis, & inde in vaſa ſeſe perpetuo effundentibus, atque cum ſanguine miſcentibus, orta, continuo accenditur. Talis obſervatur in pluritide, angina, lethargo, brachii vel cruris eryſipelate & phlegmone, aliiſque ſimilibus morbis.

Maligna. Ejus diverſitates. Febris *continua magis maligna*, quæ ſynecdochicè maligna dicitur, pro majoris ſuæ malignitatis varietate, eſt febris peſtilens, petechialis, variolarum, morbillorum, ſudor anglicus, morbus ungaricus, vel alia. Atque hæc de *febribus continuis.*

Febris intermittens. *Febres intermittentes* oriuntur ab intemperie ſanguinis, quæ, per intervalla quædam temporis, ad febrilem incaleſcentiam concipiendam, eſt idonea.

Quomodo ea fiat. Atque hinc diſſipato humorum, per intervalla quædam febriliter ſive malignè nimis efferveſcentium, calore, ad plenam quidem deferveſcentiam veniunt; ſed poſtea, ex novo humorum fervore, rurſus efferveſcunt. Atque hoc fit, *vel* quia ex aliqua parte affecta, ut hepate, liene, pancreate, meſenterio, vel alia ſimili, materia febrilis, certis temporibus ibi genita & ad febrilem incaleſcentiam matureſcens, ſe in vaſa effundit, & cum ſanguine miſcet; *vel* quia materia febrilis, in vaſis etiam majoribus exiſtens, ſecundum partes quaſdam, certis temporibus, ad febriliter ſive maligne incaleſcendum matureſcit: *vel* quia, propter vaſorum vel viſcerum intemperiem, certis intervallis, materia talis nova gignitur, quæ certis temporibus calorem illum pręter naturam concipere poteſt. *Vel* quia ex diætæ intemperantia nova materia febrilis eſt genita; quę efferveſcens vel ſola novam febrim; vel cum alia materia febrili, paroxyſmi augmentum, vel anticipationem producit.

Humorum, hanc efficientium, ſedes poteſt eſſe & in vaſis, & extra vaſa.

Nec

Cur materia febrilis, in vaſis perpetuò hic exiſtens, non producat febrim continuam.

Nec eſt, quod quiſquam metuat, ne materia hæc febrilis in vaſis perpetuò exiſtens, & ad cor per ſanguinis circulationem continuò tranſiens, febrim continuam inducat. Cum enim hæc materia, non perpetuò, ſed tantum per quædam intervalla, aptitudinem ad febrilem incaleſcentiam habeat; idcirco etiam febrim continuam, quamvis ea ad cor perpetuò deferatur, excitare non poteſt.

Cur paroxyſmus hic cum frigore & horrore vel rigore incipiat; ac poſtea calor intendatur, & tandem deſinat.

Materia autem illa febrilis, primum effierveſcere incipiens, cum reliquo ſanguine non ſatis bene miſcetur, ac præterea multas partes aqueas aliaſque nimis craſſas admixtas habet, atque ideo, ubi ad cor primum eſt delata, imminuit primo ejus calorem, facitque *totius corporis frigus*; in cerebro vero talem excitat ſpirituum motum, ut illi inordinate in partes corporis fluentes, convulſivum quendam per totum corpus producant motum, quem nos, cum prædicto frigore, *rigorem* & *horrorem*, pro varia magnitudinis ſuæ ratione, appellare ſolemus. Diſſipatis vero, aut diſperſis ex ſanguine aqueis & craſſis iſtis partibus, reliquæ illæ efferveſcentis humoris partes, cor ingreſſæ, & cum ſanguine ibidem melius mixtæ, concipiunt *majorem calorem*, & inducunt *paroxyſmi augmentum*, & deinde *ſtatum*. Materia autem illa fervida paulatim diſſipata, combuſta, aut per ſudores, vel alias evacuationes, è corpore ejecta, producit paroxyſmi *declinationem*, & tanden *finem*.

Febres intermittentes vel ſunt *ſtatæ*, quæ certis; vel *vagæ*, quæ incertis temporibus exacerbantur.

Intermittens ſtata.

Intermittens ſtata eſt quotidiana, vel tertiana, vel quartana.

Quotidiana.

Intermittens quotidiana eſt, quæ à pituitoſiore humoris vitio originem ducens, quotidie invadit & deſinit.

Tertiana.

Tertiana intermittens eſt, quæ a bilioſo humore orta, tertio quoque die paroxyſmum ſuum abſolvit.

Quartana.

Quartana intermittens eſt, quæ à melancholico ſucco

originem ducens, quarto quoque die poſt exacerbationem deſinit,

Vaga. *Intermittens vaga* eſt, quæ ex variis ſuccis orta, vel diverſimode in vaſa irrumpens, varia & incerta invaſionis & intermiſſionis tempora habet.

Cauſa diverſitatis iſtarum exacerbationum. *Cauſa*, cur hæ febres diverſis diebus exacerbantur, & febres continuæ diverſis diebus intenduntur, conſiſtit in diverſâ humorum ad efferveſcendum aptitudine, ex certa eorum temperie ortâ. Atque ideo quamvis materia febrilis bilioſa, per ſuam temperiem partium, majorem incaleſcentiam, quam pituitoſa, concipiat, cum incenſa eſt; non tamen citius, quam pituitoſa, incenditur: propterea quod plus oleaginoſitatis, (quæ tenacioribus ſuis particulis effervefcentiæ fermentationis celeriori, ut teſtatur experientia, adverſatur,) materiæ bilioſæ, quam pituitoſæ ſit admixtum. Materia verò febrilis melancholica, propter craſſitiem ſuarum partium, ad effervefcentiam febrilem concipiendam, vel intendendam, eſt omnium tardiſſima.

Febres quintanæ, ſextanæ, ſeptanæ, octanæ, anniverſariæ. *Inveniuntur* interdum, quamvis rarò, febres, quæ poſt quintum, ſextum, ſeptimum, vel octavum, à priore invaſione diem, imo etiam poſt annum, ægrum invadunt. Verum hæ non pro febribus intermittentibus; ſed pro *novis*, & pro *unius diei febribus*, ſunt habendæ.

Febris compoſita. Atque hæc de *febri ſimplici*. *Febris compoſita* eſt, ubi febris cum febre conjungitur.

Homogenea. *Heterogenea.* Eſtque vel *homogenea*, ubi ſimilis cum ſimili eſt conjuncta; qualis eſt duplex quotidiana, duplex tertiana, duplex vel triplex quartana: vel eſt *heterogenea*, ubi diſſimiles conjunguntur; talis eſt ſemitertiana, & hectica cui intermittens eſt conjuncta.

Semitertiana. *Semitertiana*, ſive *hemitritæa* eſt febris, ex quotidianâ continuâ & tertianâ intermittente; vel ex tertianâ continuâ & quotidianâ intermittente compoſita.

Atque hæc de *febribus*.

CAPUT V.

De Externis morborum cauſis.

INter communes morborum differentias imprimis obſervanda eſt illa ultima, quâ morbi alii dicuntur *ſolitarii*, alii *causâ foti*, alii *ſymtomate comitati*: nam pro harum diverſitate, morborum curatio ſummopere variari ſolet. *Morbus ſolitarius: Cauſa fotus; & ſymtomate comitatus.*

De cauſis itaque morborum jam eſt agendum, & poſtea de Symtomatis.

Cauſa autem *morbi* eſt, à quâ morbus eſt. *Cauſa morbi.*

Itaque per cauſam Medici *efficientem ſolam* intelligunt.

Idque meritò. Cum enim morbus ſit tantum partium diſpoſitio, nullam materiam habet. Forma verò morbi, quæ eſt diſpoſitionis partium pravitas, eſt ipſe morbus; uti & finis, qui eſt aptitudo ejus, qua actiones lædere eſt aptus: utpote quæ non re, ſed ſola ratione ſive conſideratione noſtra, à morbo differant. *Cur medici tantum agant de cauſa efficiente.*

Tum autem *morbus* dicitur eſſe *cum materia*, cum cauſa morbi efficiens eſt ſubſtantia corporea, in corpore exiſtens, ibique genita: non autem nuda aliqua qualitas frigoris, caloris, raritatis, denſitatis, vel alîus ſimilis. Atque talis morbus cum materia eſt ex. gr. phlegmone, œdema, ſcirrhus, eryſipelas, cancer. *Quid ſit morbus cum materia.*

Hæc cauſâ, ut in aliis diſciplinis, ita etiam in Medicina varie diſtribui ſolet: eſt enim proxima, vel remota: per ſe, vel per accidens: communis, vel propria: evidens, vel abdita: &c. *Ejus variæ differentiæ.*

Potiſſimum vero apud noſtros dividitur in externam & internam; item in illam, quæ ſola, & quæ cum aliis morbum producit.

Cauſa externa eſt, quæ extrinſecus adveniens morbis originem præbet. Eſtque neceſſaria, vel contingens. *Externa.*

Externa neceſſaria. *Neceſſaria externa* eſt, quæ à rebus quibuſdam externis, ad vitam neceſſariis, oritur. Eſtque *vel* aëris, *vel* cibi & potus vitium.

Aeris vitium; *Aëris vitium* eſt qualitatum ejus immoderatio, vel ſubita mutatio, vel inconveniens ejus motus.

Secundum manifeſtas qualitates. *Qualitatum aeris immoderatio*, ſeu intemperies, eſt *vel* manifeſtarum, ut intemperies ejus calida, frigida, humida, ſicca; *vel* occultarum.

Caloris. Et *aeris* quidem *intemperies calida* ſanguinem, uti & reliquum corpus, calefacit, diſſolvit, liquat, attenuat, adurit; undè plurimi morbi, iique ſæpe acuti originem ducunt: præterea poros aperit, caloris nativi vim diſſipat, coctionem quoque & nutritionem illâ diſſipatione debilitat, diuque perſevrans ſenium mortemqe præpropere accerſit.

Frigoris. *Frigida* verò, etiamſi in robuſtioribus per refrigerationem corpus firmet, parteſque, ut & calidum nativum, conſervet & augeat, appetitum acuat, coctionem foveat, vitam protrahat, & in omnibus morbos acutos calidos reprimat. Attamen in minus firmis ſpiritus, ſopiendo, exſtinguit, calorem nativum debilitat, humores incraſſat, diuturnos morbos & deſtillationes excitat, cerebrum nervoſque debiliores reddit.

Humiditatis. *Humida* ſpiritum incraſſat, corpus, ſupervacuâ humiditate onerat, & calorem nativum infringit; unde coctiones debilitantur, & cruditates gignuntur; atque ex illis catharri diuturni, febres, cachexia, ulcera putrida, & dyſepulotica; *idque* præcipuè, ſi frigus adfuerit. *Sin* vero adfuerit calor, putredines humorum & partium ſolidarum inducit, corpora emollit, laxat, ineptaque obeundis muneribus reddit.

Siccitatis. *Sicca* ſpiritus quidem facit limpidos, humores ſupervacuos abſumit, eoſque à putredine tuetur, & corpora du-

ra,

ra, ſolida, fortiaque efficit; articuloſque roborat: quoniam tamen illa indurat; humoreſque craſſiores reddit, obſtructionum eſt auctor; &, ſi intemperies calida hanc comitetur, humores adurit, atramque bilem gignit.

Ocultarum qualitatum in aere vitium eſt, quando ille à fœtidis, putridis, venenatis, contagioſis, peſtilentibus, aliiſque pernicioſis exhalationibus & inquinamentis, contaminatus eſt. Hinc pravæ illæ qualitates ſpiritibus, humoribus, & partibus ſolidis, inferuntur; atque inde putridi, & maligni, venenati, contagioſi, peſtilentiales, aliique exitioſi morbi excitantur. *Secundum ocultas qualitates.*

Subita inſolenſque aeris mutatio, ſive ſit ab annuis aut menſtruis tempeſtatibus, ſive à rarioribus cœli conſtellationibus, ſive à loci mutatione; qualis fit à peregrinantibus, & ægris ſe aëri foris primò committentibus; ſpiritus, humores, reliquumque corpus varie alterat & perturbat, unde exitiales morbi ſæpè gignuntur. Nam aperto ex. gr. per calorem corpore, ſi frigus ſubito ſuperveniat, altiſſime illud corpori inſinuatum vehementer nocet. Contra vero, ſi corpus a frigore fuerit clauſum repentinus calor, humores ſpirituſque agitando, dum ii exitum è cute non inveniunt, corpus ſummopere labefactat, morboſque ex putredine gignit. *Ob ſubitam & inſolentem mutationem.*

Aeris motus inconveniens morborum eſt opifex; *primo*, cum à ventis & procellis nimis vehementer agitatur, quo ille altius in poros cutis impellitur, ſuaſve qualitates, quas à cœlo vel terra vel aquis habet, profundius in corpus invehit; ut manifeſtum eſt ex flatu aëris, in cutim flabello acti: & deinde, cum aër nimis eſt tranquillus, & nulla ventorum vi impellitur. Hinc enim omnes vapores & fumi, à terrâ & aquâ perpetuo ſublati, & in aëre hærentes, putreſcunt, & inſtar ſtagnantis aquæ corrumpuntur, unde putridi, contagioſi, & peſtilentes morbi ſæpe originem ſortiuntur. *Ob motum inconvenientem.*

Vitium cibi & potus. *Vitium cibi & potus* eſt inconveniens eorum *vel* qualitas, ſive ſit manifeſta, ſive occulta; *vel* quantitas repletionis ſc. aut inediç; *vel* ſumendi tempus pravum; *vel* ordo perverſus.

Secundum manifeſtam intemperiem. *Manifeſta eorum intemperies* eſt juſto vel calidior, vel frigidior, vel humidior, vel ſiccior; item craſſior, vel tenuior.

Caloris, *Cibus & potus, juſto calidiores*, producunt humores biliosos, ſanguinem incendunt, ac totum corpus excalefaciunt; ut allium, piper, aliaque aromata, vinum generoſum, &c. Atque hinc fere morbi calidi.

Frigoris, *Frigidiores* gignunt humores frigidos & crudos, ac totum corpus refrigerant, ut piſces, lactuca, cereviſia valde tenuis. Hinc morbi frigidi.

Humiditatis, Siccitatis. *Humidiores* corpus humectant: Sicciores exſiccant, & ſimiles morbos producunt.

Craſſitiei. *Craſſior cibus & potus*, ut bubula caro, panis azymus, aqua paluſtris, cereviſia craſſa, & ex craſſæ ſubſtantiæ frumento cocta, parit obſtructiones; unde varii morbi.

Tenuitatis. *Tenuior* ſuccos parit tenuiores, qui facile diſſipantur; unde languor.

Secundum intemperiem occultam. *Alimenta obtinent vitium occultæ qualitatis*, quando putredinem conceperunt, aut aliam ejuſmodi noxiam qualitatem habent, quâ naturam corporis noſtri pernicioſe lædunt: talia ſunt frumentum & carnes putredine aut ſitu corrupta, item venenis vitiata.

Ex nimia repletione. *Ex repletione*, ſive ſatietate *à nimio cibo & potu*, oritur plethora, ubi ſc. alimenta benè à natura ſubiguntur; vel cacochymia, ubi ipſa corrumpuntur; atque ab his duabus infinita eſt morborum ſeges.

Ex inedia. Contra *per inediam*, aut ubi minus cibi, quam natura exigit, aſſumitur, non ſolum humores, ſpiritus, & calor nativus; ſed etiam partes ſolidæ conſumuntur: & deinde,

quam

quamvis humores crudi per eam concoquantur, corrupti tamen & ferventiores, ut bilioſi, hac ebulliunt, & quaſi in furorem aguntur.

Lædit etiam *alimentum, quod tempore non idoneo aſſumitur*, nimirum horâ non conſuetâ, & *priori cibo* non concocto, nec ventriculo exonerato: nam ſi hoc tempus antevertatur, cruditates, atque hinc obſtructiones, aliique morbi gignuntur. *Protractio* vero alimenti ſumendi, & diuturnior famis toleratio, ventriculum pravis humoribus, ibi redundantibus, & ab aliis ſeparatis, vel recens genitis, aut eo appulſis & acrioribus redditis, moleſtat. *Ex temporis inconvenientia.*

Ordo in alimentis ſumendis pervertitur, ſi cibus, qui cæteris concoctu difficilior eſt, & difficilius per vaſa tranſit, iis præmittatur, qui facilis ſunt coctionis, & facile diſtribuuntur. Hinc ciborum oriri creditur corruptela; unde cacochymia & morbi. *Ex ordine pravo.*

Cauſæ externæ contingentes ſunt vitia rerum, nullâ neceſſitate nobis occurrentium: ut ictus gladii, lapſus ab alto, aliaque fortuita. *Cauſa externa contingens.*

CAPUT VI.

De Internis morborum cauſis.

ATque hæc *de cauſa externa*. *Interna* eſt, quæ intrinſecus corpori inhærens, ibique genita, morbos efficit. *Cauſa interna.*

Requiritur, ut cauſa morbi interna in *corpore ſit genita*; alioqui enim cibus vel potus, quantitate vel qualitate peccans, & intro aſſumptus, eſſet cauſa interna. *Ratio definitionis.*

Cauſæ morborum internæ hæ ſequentes fere eſſe videntur: *errores* in motu vel quiete; *nec non* in ſomno & vigilia; *item* in animi pathematis: *vitia* excretorum & retentorum; ſpirituum; humorum; partium ſolidarum: *denique* illa, quæ toto genere præter naturam in corpore gigni dicuntur. *Cauſæ internæ differentia.*

 Er-

Errores in motu & quiete; Ex eorum immoderatione quantitatis.

Errores in motu vel quiete commiſſi, ſunt *motus* corporis immoderatus, *quies* nimia, & motus *intempeſtivus*.

Motus immoderatus calorem nimium primò excitat: diu autem continuatus, & ſæpius reiteratus, ſpiritus caloremque nativum, ac ſolidarum partium ſubſtantiam, diſſipat, totumque corpus refrigerat: nervorum, ligamentorum, ac muſculorum robur diſſolvit; membranas interdum laxat & diſtendit, venaſque nonnunquam rumpit: ſanguinem totius corporis exagitat: chylum crudum è ventriculo in venas propellit, atque ita cruditates & obſtructiones parit: corruptos humores, alioquin tranquillos, & loco ignobili quaſi ſopitos, commovet, per corpus disjicit, & in iis ebullitionem excitat; qui deinde corpus varie laceſſunt: & quoquoverſum expulſi, ſcabiei, tuberculorum, omnis generis abſceſſuum, febrium, alui profluviorum, vomitionum, multorumque aliorum affectuum ſunt autores.

Nimia quies, ſeu otium, & deſidioſa vita calorem nativum ſpirituſque obtundunt, eoſque, ad omnes mentis aliaſque naturæ functiones, ineptos reddunt; corpus enervant; evacuationes impediunt; excrementorum vitioſorumque humorum copiam producunt & augent.

Ex temporis inconvenientia.

Intempeſtivus motus eſt, qui mox à cibo ſumpto, vel cum corpus pravis humoribus ſcatet, fortiter inſtituitur. Illo partes chyli crudę in viſcera, aliique humores à corde non ſatis excocti, ipſaque cacochymia, quæ adeſt, in habitum corporis propelluntur, unde obſtructiones & cutanei affectus; ut pruritus, tubercula, ſcabies.

Errores in ſomno & vigilia, ex inconveniente quantitate. Ex incon-

Errores in ſomno & vigilia ſunt immoderatæ vigiliæ & nimius ſomnus; quæ eadem fere mala gignunt, quæ nimius motus & immoderata quies: ad illa enim, tanquam eorum ſpecies, hæc non incommode referri poſſunt.

Eſt præterea error in ſomno, ſi ii *meridie dormiant*, qui

præcedente nocte bene dormiverunt. Hi enim, ſequente nocte minus dormientes, inordinato motu corpus per lectum jactant, quo juſta coctio & diſtributio ciborum impeditur; unde cruditates natæ morbos gignere poſſunt. *Valetudinariis* autem *& ſenibus*, qui noctes fere magnam partem inſomnes ducunt; item quibuſdam ex nimio labore *defatigatis*, ſomnus meridianus prodeſt. Quod enim de calore, per hunc ſomnum intro, & per lucem foras evocato, circumferri ſolet, infirmioribus videtur niti fundamentis; & præterea ſi qua inde noxa eſſet metuenda, illa facile, per locum ſomni capiendi tenebroſum, evitari poſſet.

viente tempore diurno.

Quibus ſomnus diurnus conducat.

Errores in pathematis ſunt affectus animi intemperati: quorum præcipui ſunt gaudium, mœſtitia, timor, ira.

Errores in affectibus animi.

Gaudium, ſi immoderatius fuerit, ſpiritus & ſanguinem ita vehementer interdum, tum foras, tum in cor effundit, ut ii, qui debiliores ſunt, ſyncopen & mortem repentinam incurrant.

Ex gaudio.

Timor & mœſtitia naturalem ſanguinis incaleſcentiam & diſtibutionem impediunt, & partes corporis refrigerant, vires omnes debilitant, unde pulſus parvi, rari, debiles, tremor, & aliquando ſyncope. Atque hæc præcipuè fiunt à *timore*, qui, caloris diſtributionem repente ſufflaminando, mortem interdum ſubitaneam inducit. *Mœſtitia* autem coctiones vitiat, ſanguinemque melancholicum gignit.

Ex timore.

Effrenata vero *ira* cor inordinatâ quâdam vehementiâ dilatat, & ſanguinem incendit; unde totum corpus incaleſcit, & quam maxime perturbatur, febreſque interdum excitantur.

Ex ira.

Excretorum & retentorum vitia ſunt excrementorum juſto *vel* parcior, *vel* copioſior excretio.

Excretorum & retentorum vitia.

Juſto parcior eorum excretio morbos parit, dum nativus

Qua

 calor

nimis ſunt pauca. calor ab excrementis retentis obruitur, & ipſa, putredinem alienaſque pravas qualitates concipientia, eas humoribus & reliquo corpori communicant, obſtructioneſque pariunt.

Vel nimis copioſa. *Copioſior excrementorum excretio* etiam multorum morborum eſt cauſa: excrementa enim cum multis ſpiritibus excernuntur; itaque dum horum immoderata fit excretio, calor nativus diſſipatur, unde naturales animaleſque functiones langueſcunt, & tabes, cachexia, hydrops, aliique morbi frigidi emergunt: idque præcipuè, ſi ſanguinis immodica fiat profuſio, vel ſeminis immoderata ejectio.

Vitia ſpirituum. *Spirituum vitia* ſunt nimia eorum copia, inopia, inconveniens eorum motus, calor, frigus, tenuitas, craſſities.

Humorum. *Humorum vitium* eſt plethora, deficiens ſanguinis copia, cacochymia, & pravus humorum motus.

Plethora. *Plethora eſt*, cum humores, alendo corpori utiles, in venis & arteriis ſupra mediocritatem abundant.

Ad vaſa. Eſtque vel *ad vaſa*, cum ſanguis ita abundat, ut vaſa, *Ad vires.* quibus continetur, mole ſuâ diſtendat: vel *ad vires*, quando tanta eſt ſanguinis copia, ut vaſa quidem non ſupra modum repleat; viribus tamen ſit gravis; & nulla cacochymiæ adſunt ſigna.

Ejus effecta. *Ex his* oriuntur plurimi morbi, ut inflammationes, apoplexia, vaſorum ruptiones, febres.

Sanguinis inopia. *Deficiens ſanguinis copia* etiam morbos accerſit, ut tabem, atrophiam; caloris nativi extinctionem.

Cacochymia. *Cacochymia* eſt humorum, corpori alendo inutilium, in venis, vel arteriis, vel extra illas, redundantia.

Eſtque *vel* pituitoſa, *vel* bilioſa, *vel* melancholica, *vel* atrabilaris, *vel* ſeroſa, *vel* maligna.

Pituitoſa. *Cacochymia pituitoſa* eſt inſipida, acida, ſalſa, vitrea, vel gypſea.

Bilioſa. *Bilioſa* eſt vitellina, porracea, æruginoſa, vel glaſtea, ſive

ſive glaſtum colore referens.

Melancholica eſt inſipida, acida, vel acerba. *Melancholica.*

Atrabilaris eſt ſanguinea, melancholica, pituitoſa, vel bilioſa, ſive è bile genita. *Atrabilaris.*

Seroſa eſt mitis, vel acris. *Maligna* eſt inſigniter prava. *Seroſa. Maligna.*

Deinde cacochymia eſt *univerſalis*, vel *particularis*: & hæc poſterior eſt *publica*, in partibus publicis; vel *privata*, in partibns privatis exiſtens. *Univerſalis, particularis; publica, privata.*

Denique cacochymia eſt *cruda*, quæ ad evacuandum eſt inepta; vel *cocta*, quæ juſtam tenuitatem habens, & à reliquis humoribus & partibus ſeparata, ad excernendum eſt ápta. *Cruda: Cocta.*

Ex hac congeneres naſci innumeros morbos quotidiana experientia ita docet, ut exempla nulla hic videantur deſiderari. *Cacochymiæ effecta.*

Vitium ſolidarum partium eſt, cum ipſæ corrumpuntur. Hinc morbos naſci docet pars gangrænâ affecta, quæ vitium ſuum ſæpè quam celerrime reliquis partibus communicat. *Solidarum partium vitium.*

Res toto genere præter naturam in corpore genitæ, quæ morbos gignunt, ſunt calculi, vermes, & ſimilia. *Res toto genere præter naturam in corpore genitæ.*

Calculi obſtructiones, &, ſi acuti ſint, ſolutiones continui, & ſummos ſæpe dolores pariunt.

Vermes multorum malorum ſunt autores, ut febris, palpitationis cordis, pruritus narium, epilepſiæ, pravi appetitus, &c. *Eorum effecta.*

CAPUT VII.

De Cauſa Solitaria, Procatarctica, Antecedente, & Continente.

Atque hæc *de externa & interna cauſa* diximus. *Solitaria & cum aliis agens* jam eſt proponenda. *Cauſa ſolitaria, & cum aliis agens.*

Cauſa morbi ſolitaria ex. gr. eſt ictus gladii, vulnus; & lapſus, contuſionem vel luxationem inferens.

Ejus vero, *quæ cum aliis cauſis morbum inducit*, exemplum eſt cacochymia, quæ à mala diæta orta, cum obſtructionibus & putredine, febrim parit.

Hæc *poſterior*, primo eſt *princeps*, vel *miniſtra*: & deinde *procatarctica*, *antecedens*, vel *continens*. Et denique *remota*, vel *proxima*.

Procatarctica. *Procatarctica* eſt cauſa cum aliis agens, unde primò morbus producitur; ſive illa ſit externa; ſive interna: ut ira, vel æſtus aëris, cacochymiam movens, febrimque inducens.

Antecedens. *Antecedens* eſt, quæ in corpore ortum ex aliâ ducens, ita morbum producit, ut eâ ſublatâ morbus poſſit perſeverare: ut plethora vel cacochymia à diætæ vitio orta, unde inflammatio vel obſtructio in venis alicujus partis, vel conſtipatio viſcerum originem ducit.

Conjuncta. *Hæc morbum vel proximè attingit*, & *conjuncta* vocatur, ut intemperies alicujus partis frigida, quæ vicinæ parti ſimilem intemperiem tribuit: vel *remote*, *quæ* ſynecdochicè *antecedens vocatur*; ut plethora reſpectu phlegmones, mediante humorum putredine vel affluxu, inductæ.

Continens. *Continens* eſt cauſa morbi interna, cum materiâ, aliunde orta, quæ ita morbo proximè adhæret, ut eâ poſitâ morbus ponatur, ſublatâ tollatur: ut calculus, qui, ex cacochymiâ, ab intemperantia cibi & potus ortâ, natus, ureterem obſtruit.

Non omnis morbus continentem cauſam habet. Atque hinc conſtat *non omnes morbos continentem cauſam habere.* Non enim omnes ſunt cum materia, nec cauſam internam habent, nec cum aliâ cauſâ agunt.

Cauſa remota. Cauſa *remota* eſt, inter quam & morbum alia cauſa intervenit.

Proxima. *Proxima*, eſt cauſa cum aliis agens, a qua morbus proximè producitur.

Itaque ictus gladii vulnus infligens, non eſt cauſa proxima, dicenda: quia eſt cauſa vulneris ſolitaria.

CAPUT VIII.

De Symptomatis in genere.

Jam porro agendum de *Symptomate*; quod eſt res contra naturam, in corpore noſtro à morbo profecta. *Symptoma.*

Eſtque vel *morbus à morbo ortus*; ut intemperies ventriculi calida, originem ducens à præſente intemperie calida hepatis: vel *morbi cauſa à morbo nata*, ut redundantia bilis, ab intemperie calida hepatis originem ducens, febrimque pariens: vel *ſimplex ſymptoma*; quod ſc. non eſt morbus a morbo profectus, nec cauſa morbi a morbo profecta. *Ejus differentia.*

Hoc poſtremum eſt actio læſa, excrementorum vitium, qualitas corporis immutata. *Simplicis ſymptomatis differentia.*

Actio læſa eſt, quæ ſecundum naturæ leges non perficitur. *Eſtque* abolita, diminuta, aucta, vel depravata. *Actio læſa.*

Actio abolita eſt, quæ omnino ceſſat; ut cœcitas, paralyſis. *Abolita.*

Diminuta, quæ debiliter & imperfecte peragitur; ut nyctalopia, ſtupor. *Diminuta.*

Aucta eſt, quę validius, vehementius, & fortius juſto peragitur; talis eſt nimia vigilia, pulſus & reſpiratio ingens, aliæque ſimiles, quæ mediocritatem excedunt. *Aucta.*

Depravata eſt vitioſa, quæ tamen nec eſt abolita, nec aucta, nec diminuta; ut depravata imaginatio melancholicorum, diabolos, chymæras, aliaque monſtra horrenda ſibi adeſſe imaginantium. *Depravata.*

Excrementorum vitium eſt, ubi illa qualitate, quantitate, excernendi modo, tempore, vel toto genere, à naturali ſtatu recedunt. *Excrementorum vitium;*

Qualitate recedunt, excrementorum putredo; urinæ nimia acrimonia; bilis amaror nimius; nimia etiam eorum craſſities, vel tenuitas, vel alia qualitas pręter naturam. *Qualitatis.*

Quan-

Quantitatis. *Quantitate*, ubi copioſius, vel parcius profluunt; ut ptyaliſmus, diarrhæa, alvus nimis adſtricta.

Excernendi modi. *Modo excernendi*, ubi per convenientia loca non excernuntur; ut ſi alvi fęces per os ejiciantur, uti fit in volvulo; vel ſanguis menſtruus evacuetur per mammas, vel vomitu; vel catarrhus pituitoſorum aut ſeroſorum humorum ex capite delabatur in pulmones, vel ventriculum.

Temporis *Excernendi tempore* delinquunt menſes, qui juſto citius, vel tardius profluunt.

Quæ toto genere peccant. *Toto genere à naturali ſtatu recedunt*, ex. gr vermes, calculi, item pannus, cultri, clavi, aliaque multa ſimilia, quæ nullam cum excrementis naturalibus ſimilitudinem habent, è corpore excreta.

Qualitas corporis immutata. *Qualitas corporis immutata* eſt quodvis accidens, quod ſolidioribus partibus præter naturam ineſt, & morbum ſequitur.

Ejus differentiæ. *Hæc à numero* ſenſuum, quibus percipitur, in quinque ordines redigitur.

Viſibilis. *Primi ordinis* ſunt fœdi colores; ut flavus ab ictero, pallidus à leucophlegmatia.

Audibilis. *Secundi*, ſunt ſoni præter naturam; ut aurium tinnitus, pulmonum fauciumque ſtertor, dentium ſtridor, &c.

Olida. *Tertii*, ſunt tetri odores, quos axillæ, nares, os, aut univerſum corpus exſpirat.

Sapida. *Quarti*, ſunt ingrati ſapores, qui linguam, vel palatum inficiunt.

Tactilis. *Quinti*, ſunt tactiles qualitates, quæ non conveniunt; ut inconveniens calor, frigus, humiditas, ſiccitas, mollities, durities, ſcabrities, item *dolor*: qui eſt vehementior ſenſoriorum tactoriorum motus, ſenſationem triſtem inducens

Dolor tactorius.

Hic non eſt ſemper à ſolutione continui. *Cumque* hic motus poſſit eſſe ſine continui ſolutione; nulla cauſa eſt, cur dolorem ſemper à continui ſolutione ſenſibili, vel inſenſibili, eſſe dicamus.

Hic,

Hic, pro cauſę efficientis & ſubjecti diverſitate, eſt varius. Ab acribus enim & pungentibus, in partibus nervoſis & membranoſis, *acutus*: à rebus obtuſis, in partibus carnoſis, *obtuſus*: à ponderoſis, & in parenchymatis, *gravativus*: circa arterias, *pulſans* percipitur dolor. *Ejus diverſitas.*

CAPUT IX.

De Symptomatis famis, ſitis, & deglutitionis.

Atque ita ſumma genera ſymtomatum enarravimus; quæ ut paulò clariora evadant, ea in exemplis particularibus nonnihil demonſtranda, cauſæque eorum reddendæ videntur: quod ut commodè fiat, actionum læſiones cæteris prȩmittere, eaſque eo fere ordine, quo actiones humanæ in Cognitione phyſiologica propoſitæ fuerunt, exponere decrevi.

Inter actionum naturalium læſiones *prima* eſt abolita, imminuta, aucta, vel depravata *fames*, vel *ſitis*.

Aboletur vel diminuitur fames, quando nullus aut nimis paucus ſuccus acris & fermentaceus ab arteriis in ventriculum infunditur, ut fit in nimis diu jejunantibus: *vel* quia punctio & roſio ſucci acris, in ventriculum effuſi, non percipitur, propterea quod mens intentioribus cogitationibus aliô ſit diſtracta: *vel* quia nimia aliorum ſuccorum, ex quacunque cauſa circa ventriculum hærentium, copia, punctionem & roſionem acris iſtius ſucci impedit. *Α'νορεξία ſive fames imminuta, vel ablata.*

Fames ſupra modum aucta, ſeu βȣ́λιμος, oritur *ab* acri illo ſucco, ventriculum nimis rodente, & cibum conſumente, ſeu ita attenuante, ut inſenſibiliter facilè diſſipetur. *Deinde* hujus cauſa eſt corporis extenuatio, quâ alimentum celeriter per corpus diſtribuitur; & ventriculus evacuatur; ac nervus ventriculo inſertus, ob extenuationem, *Βȣ́λιμος ſive fames nimia.*

valde ſenſibilis factus, acutius roſionem acris ſucci, in ventriculum expulſi, perſentiſcit; præſertim ubi humores circa ventriculum nulli ſunt, qui acrimoniam illam frenent.

Fames canina. Si famem ſupra modum auctam comitatur vomitus vel diarrhæa, vocatur *fames canina*.

κίττα ſive Pica. *Depravata fames in pica* & κίττα, ubi carbones, cineres, creta, pix, & alia, à naturâ noſtrâ aliena, appetuntur, ob humorem vitioſum & peculiariter corruptum, qui, ventriculum certo modo movendo, talium rerum appetendarum imaginationem excitat. *Huic* affectui maxime obnoxiæ ſunt fœminæ, primis uteri geſtationis menſibus.

Sitis imminuta, vel ablata. Quæ ventriculum nimio humore humectant, ſive ibi gignantur, ſive aliunde affluant, illa *ſitim tollunt, vel imminuunt.* Tollunt *etiam* ſitim cogitationes, quæ mentem aliò diſtrahunt.

Nimis aucta. Quæ vero ventriculi os ſuperius nimis exſiccant, & nimiâ ſalſugine perfundunt, *ſitim ultra modum augent.*

Depravata. *Hæc depravatur,* à pravo aliquo ſucco ſalſuginoſo, ventriculum exſiccante, & ſimul potus appetendi imaginationem vitiante; ita ut ex. gr. muria, acetum, urina, vel aqua fœtida appetatur.

Deglutitio ablata, & depravata. Huc etiam pertinent *deglutitio ablata*, quâ nihil omnino: & *imminuta*, quâ cum difficultate aliquid, atque ideo paucum: item *depravata*, quâ palpitando, tremendo, vel convellendo, alimentum deglutitur.

Cauſa. *Idque* ob vitium *rei* deglutiendæ. Cum ſc. illa eſt dura, ſicca, aſpera, inæqualis, viſcida, aut ingrato ſapore prædita. *Vel* ob organum læſum, ex fibris œſophagi relaxatis, *vel* exſiccatis, *vel* tumore, ulcere, aut excoriatione affectis; *vel* paralyſi aut convulſione laborantibus; *vel* ex cavitate œſophagi, ob tumorem, vertebrarum luxationem, aut ſpinam inhærentem, arctatâ.

CAP.

CAPUT. X.

De Symptomatis primæ, ſecundæ, & tertiæ coctionis,

COctionis Ventriculi, ſeu chyloſeos, vitia ſunt Apepſia, Bradupepſia, & Dyſpepſia. *Vitia coctionis ventriculi.*

Apepſia ſeu cruditas, & *Bradypepſia* ſeu tarda & diminuta coctio, quæ ſecundum magis & minus tantum differunt, fiunt vel ob ventriculi intemperiem frigidam; *vel* propter obſtructiones vaſorum cœliacorum, quæ ſuccum fermentaceum à ventriculo avertunt; *vel* propter cibos, quantitate aut varietate peccantes, aut concoctu difficiles, aut juſto tempore non ſumptos: *vel* ob intempeſtivum, vel immoderatum corporis motum. *Apepſia & Bradypepſia.*

Dyſpepſia, ſive cibi corruptio, eſt nidoroſa, vel acida. *Dyſpepſia nidoroſa.*

Dyſpeſia nidoroſa eſt, cum alimentum in nidoroſum & quaſi uſtum ſuccum mutatur: *quod* conſtat ex ructibus, oleum frixum, vel piſces corruptos, aut ſimile quid, redolentibus.

Hæc plerumque originem ducit ab intemperie ventriculi calida; *vel* excrementis bilioſis, in eo vel circa illum redundantibus; *vel* ab alimentis calidis & corruptioni obnoxiis, ut lacte, fungis, fructibus quibuſdam horariis, &c. *Cauſa.*

Dyſpepſia acida eſt, cum cibus in acidum cremorem convertitur: *quod* cognoſcitur ex acidis ructibus. *Acida.*

Hæc provenit fere ex intemperie ventriculi frigidiore, alimentis frigidis, & ſuccis acidis, circa ventriculum exiſtentibus. *Cauſa.*

Altera coctio ſeu *Chymoſis*, quæ in hepate, liene & vaſis vicinis fit, & ſanguificatio vulgò dici ſolet, vel *aboletur*, cum fere nulla fit chyli mutatio, & pro bono ſanguine, vel potius chymo, pituitoſus, vel ſeroſus gignitur: vel *imminuitur*, quo ille ſemicrudus generatur: vel *depra-* *Vitia coctionis, quæ fit in hepate, liene, &c.*

vatur, ubi chymus juſto calidior & aduſtus naſcitur.

Cauſa. Sanguificationis vulgaris,ſeu chymoſeos potius, imminutæ & obolitæ *cauſa* eſt viſcerum horum & vaſorum intemperies frigida, undè gignitur ſanguis crudus inſtar aquæ, in qua carnes recens mactatorum animalium ſunt ablutæ. *Eadem* oritur etiam à viſcerum obſtructionibus, tumoribus, ulceribus: cum eorum temperies & conformatio his valde vitientur.

Hydrops. Hoc malum ſi augeatur, naſcitur *Hydrops*; qui eſt hujus ſanguificationis læſæ ſpecies, in qua tantum ſeroſi humoris gignitur, & in quibuſdam partibus colligitur, ut corpus in tumorem attollatur.

Ejus ſpecies. *Hujus tres præcipuè ſunt ſpecies*: aſcites, anaſarca, & tympanites.

Quomodo fiat aſcites. Quæ ut rectè intelligantur, *ſciendum* eſt, ad boni ſanguinis generationem requiri, *primò* ut cibus in ventriculo benè concoquatur & attenuetur: *deinde* ut chyli partes, quæ ſeſe in venas gaſtricas, lacteas, & meſaraicas inſinuarunt, exactè à moderato calore cum ſanguine miſceantur; ita ut partes aqueæ chyli & ſanguinis à ſpirituoſis & oleaginoſis præter naturam ſeparari, ob exactam mixtionem, nequeant: & *denique* ut vaſorum tunicæ juſtam habeant denſitatem,ad aqueas & ſeroſas partes in vaſis ſatis continendum. *Quomodo aqua in ventre hydropicorum colligatur ordinariè.* *Si itaque* contingat ob *cruditatem* chyli, *vel* frigiditatem vaſorum vel viſcerum, ex quâvis cauſâ ortam, partes chyli cum ſanguine non exquiſite miſceri, *aut* poros vaſorum vel viſcerum, propter exſiccationem vel aliam cauſam, nimis patere, tum partes ſanguinis aqueæ & ſeroſæ, quia non ſunt ramoſæ, ſed læves, facile & nimis copioſè per tunicas vaſorum egrediuntur, tanquam in vaporem nimis copioſum reſolutæ; qui quando ad ſuperficiem peritonæi, omenti, muſculorum abdominis, aliorumque pervenit, partes ipſius, partim ob anguſtiam loci con-

conglomeratę, *partim* à minore ſuperficierum calore condenſatæ, in aquam abeunt. Cum autem hoc fiat continuò, & aquæ iſti, ubi crura vel ſcrotum nonnunquam replevit, nullus detur exitus, capacitas totius abdominis paulatim impletur, & in magnum tumorem attollitur, qui *aſcites* dici ſolet.

Quomodo extraordinarie. *Nec eſt prætereundum*, aliquando contingere, ut hepar, renes, lien, pancreas, ureteres, ductus aquoſi, vel aliæ partes abdominis exulceratæ, vel nimis rarefactæ, vel ruptæ, ſeroſum humorem in capacitatem ventris perpetuò emittant, & ita *aſcitem* etiam gignant.

Leucophlegmatia. Si autem imbecillis iſtorum vaſorum & viſcerum calor tantum valeat, ut partes aqueæ ſanguinis & chyli leviter quidem, ſed tamen ſatis ſufficienter, quamdiu intra viſcera verſantur, cum reliquis partibus conjungantur, & inter ſe contineantur, tunc non naſcitur quidem aſcites; ſed ubi ille ſanguis ad habitum corporis eſt delatus, tum partes aqueæ & ſeroſæ, leviter cum reliquis mixtæ, ob frigus iſtius loci, à reliquis ſeparantur, & ex poris vaſorum exhalant, atque in aquam condenſantur, quæ ibi hærens, habitumque corporis in tumorem attollens, *leucophlegmatiam* ſive *anaſarcam* gignit.

Tympanites. Si verò contingat, ob intemperiem viſcerum aut vaſorum frigidam, crudos ſuccos in abdomine gigni, eoſque non ſatis cum ſanguine miſceri; ac præterea aliquam partium abdominis intemperie calida laborare; tum calor crudos illos ſuccos, ex vaſorum poris exhalantes, ex parte in flatus craſſos reſolvit; aut ubi pori vaſorum vel viſcerum ita patent, ut tanta copia craſſorum vaporum exhalet, quæ in aquam ſatis commode converti non poteſt, tum etiam plurimi flatus in capacitate abdominis gignuntur: qui, cum ob craſſitiem per inſenſibilem tranſpirationem diſſipari nequeant, in abdomine contenti, atque il-

lud diſtendentes, *tympanitem* pariunt.

Cur hydropicorum urina ſæpe ſint pauca & rubra.

Hinc jam facilè ratio reddi poteſt, *cur* frequentiſſimè *in hydropicis, & præſertim aſciticis, urina ſit rubicunda*, quamvis hoc malum plerumque oriatur ab intemperie frigida. Serum enim, cum ex venis exhalet, &, in aquam condenſatum, in abdomine aut habitu corporis retineatur, cum ſanguine ad renes ſatis parcè appellitur, nec bilem ſanguinis diluere poteſt. *Via* etiam, per quam aquea iſta materia in capacitatem ventris pervenit, *jam eſt manifeſta*, etiamſi nulla viſcera manifeſtam aliquam continui ſolutionem habere ſæpiſſime videantur. *Atque* hinc etiam intelligimus, cur in quibuſdam hydropicis hepar & alia viſcera quam plurimis veſicis, ſero plenis, obſita ſæpè obſerventur. Ex his etiam *hydrops thoracis* facile intelligi poteſt, atque etiam *hydrocephalon*.

Per quam viam aqua hic veniat in ventris cavitatem; Et cur viſcera hic ſæpe veſicis ſint obſita.

Ratio hydropis capitis & thoracis.

Depravata chymoſis.

Depravatur chymoſis à viſcerum intemperie, præcipue calida & ſicca, quæ chylum & ſanguinem adurit, & in bilem æruginoſam ac atram convertit: huc etiam faciunt *alimenta acria & nimis calida*, ut aromata, allium, cepe, vinum generoſum, ſpiritus vini.

Vitium hæmatoſeos cordis.

Vera ſanguificatio, quæ in ſolo corde fit, *imminuitur vel depravatur*; tum ob *intemperiem*, vel vitiatam cordis vaſorumque ejus *conformationem*; tum ob *vitium alimenti*, ad cor delati.

Ejus probatio.

Sanguificationem autem *a cordis affectu* lædi, manifeſtum eſt in multis hydropicis exſtinctis, & poſt mortem diſſectis, quorum cor induratum, pinguedine repletum, & aliter male affectum, ſæpiſſimè reperitur.

CAP.

CAPUT XI.

De Symptomatis pulſus, & reſpirationis.

INter ſymtomata pulſus, principem locum obtinet *palpitatio cordis*; quæ eſt inordinatus & nimis vehemens cordis & arteriarum pulſus; quo nonnunqam coſtę vicinæ effringuntur, & magna aneuriſmata excitantur. *Palpitatio cordis.*

Hæc à duabus cauſis præcipuæ oriri videtur: *primo*, à nimis vehementi & inordinatâ ſanguinis ebullitione, ortâ ab humoribus quibuſdam, in aliqua corporis parte collectis, qui ira, venere, corporis vehementi exercitatione, vel alia ratione agitati & deinde ſanguini admixti, & in cor illapſi, tales acquirunt poros, ut ætherea materia in illis impetuoſius & inordinatius agitata, particulas quaſdam craſſiores in alias fortius & præter naturæ ordinem agitando, ſanguinem vehementius & inordinatius rarefacit. *Altera* ejus cauſa eſt inordinatus & vehemens ſpirituum animalium in cor influxus, qui oritur à re moleſta cordis fibrillas ita movente, ut ſpiritus animales ex cerebro in cor præter naturam influant, illudque vehementius & inordinatius moveant, ac partes ſanguinis in corde ad vehementiorem & inordinatam rarefactionem diſponant. Talia ſunt res acres, tumores, pus, carunculæ, aut flatus, circa cor exiſtentes. *Cauſa.*

Reſpiratio, quæ ſanguificationi cordis & ſanguinis circulationi miniſtrat, vel *tollitur*, ut in apnęa: vel *imminuitur*, & *depravatur*, ut in aſthmate, orthopnæa, pleuritide, præfocatione uterinâ, anginâ. *Reſpiratio læſa.*

Dyſpnæa, *Aſthma*, & *Orthopnæa* tantum gradibus quibuſdam inter ſe differunt. *Primus* enim *gradus* eſt anhelatio, ſive dyſpnæa: *ſecundus* reſpiratio frequens, ſeu aſthma: *tertius* ſummuſque, cum erecti reſpirare coguntur, & ideo vocatur orthopnæa. Ubi ad ſenſum abolita eſt reſpiratio, dictur *apnæa*. *Dyſpnæa, aſthma, orthopnęa, apnæa.*

Cau-

Cauſa. *Cauſa* ſymtomatum reſpirationis læſæ ſunt, *vel* defectus ſpirituum animalium, muſculos thoracis moventium; *vel* vitium pulmonum aut thoracis. *In pulmonibus* cauſa eſt intemperies eorum calida; *vel* obſtructio bronchiorum a materia craſſa, *vel* humore a capite eô defluente, *vel* ex ipſa pulmonum carne in bronchiorum cavitatem tranſſudante, *vel* bronchia foris comprimente, facta; *vel* alius morbus conformationis, ut tumor, ulcus, aut vulnus. *Thoracis* vitium eſt, cum ille eſt inflammatus, vel tumore obſeſſus, *vel* pure aut ſero repletus; vel ubi diaphragma, ob aquam in abdomine contentam, ſatis in inſpiratione deprimi non poteſt.

Pleuritis. *Pleuritis* eſt reſpirandi difficultas, punctorio lateris dolore, & continuâ febre, comitata.

Hæc non tantum eſt ab inflammatione pleuræ, ſed etiam membranæ pulmones inveſtientis. *Hæc* oritur non tantum à pleurę (unde ei nomen primo eſt impoſitum) & muſculorum intercoſtalium; ſed etiam ab alicujus partis pulmonum exterioris inflammatione, uti docet ſectio plurimorum pleuriticorum, hoc morbo extinctorum in quibus pulmones affecti inveniuntur, pleurâ ſępè integrâ.

Quomodo membranæ pulmonis inflammatio dolorem punctorium gignat. *Nec* adverſatur dolor punctorius, qui hic percipi ſolet: ille enim oritur à membrana pulmonem inveſtiente, quæ, inflammatione cum pulmonibus laborans, dum alternis vicibus perpetuo contrahitur & diſtenditur, illum parit. *Nec* tamen pleuram interdum inflammari negamus. Si autem hoc fiat, exiſtimo ſanguinem, hîc exſpuendum, ex ea non ſatis commode in pulmones poſſe tranſire; ſed facilius in diaphragma delabi.

Inflammatio membranæ pulmonis non facit dolorem ob membranaceos nexus. *Nec* doloris hujus cauſa, ad membraneas pulmonum & pleuræ connexiones, perpetuò eſt referenda: cum illæ in omnibus pleuriticis non inveniantur.

Si inflammatio interiores pulmonũ partes occupaverit, *peripneumonia* vulgo vocatur: quia membranam, pulmones inveſtientem, inflammari putant. *In-*

Inflammatio autem pleuræ, & membranæ pulmones inveſtientis, ut & pulmonum ipſorum, *fit* non tantum à *calore* poros iſtarum partium aperiente, & humores fervidos in illas effundente: ſed etiam *à frigore*, corpus nimis excalefactum contingente; uti evenit in iis, qui à vehementiore corporis motu, vel aëris æſtu, valde æſtuantes, potum frigidum copioſè ingerunt, vel denudatum corpus aëri frigido exponunt, atque hinc pleuriticam inflammationem ſibi accerſunt. Cujus rei cauſa mihi eſſe videtur; quod frigus illud aëris vel potus, poros quoſdam pectoris æſtuantis, & vapores copioſiſſimos undique emittentis, claudat; quo magna vaporum illorum fervidorum pars per alios meatus egreſſum, cum aliis vaporibus eodem tendentibus, ſibi parare, meatuſque illos pectoris plus juſto aperire cogitur. Poris jam plus juſto, in pulmonibus, pleurâ, vel aliis pectoris partibus, apertis, humores fervidi a corde in iſtas partes copioſe ex vaſis impelluntur, & deinde ibidem corrumpuntur; iique corrupti talem ex corruptela acquirunt pororum & particularum diſpoſitionem, ut illi porro ab æthere intercurrente vehementiſſime inter ſe & in partes agitentur, eaque vehementiſſima agitatione *inflammationem* ibi inducant. *Quomodo inflammatio pleuræ & pulmonum non tantum à calore, ſed etiam à frigore oriri queat.*

Nec eſt, quod quiſquam dicát ex frigore illo aëris vel potus, in partibus pectoris ab eo contactis, venas ita claudi, ut ſanguis per arterias identidem impulſus, hinc commode circulari, & ulterius in venas procedere nequeat; ac propterea partes illas nun tantum diſtendi, ſed etiam, ex acceſſu ſanguinis arterioſi valdeque calentis inſequente, calorem in illis pattibus valde augeri, atque ideo *inflammationem* in iis excitari: *Alterius opinionis refutatio.*

Nam, cum ſanguis in partem aliquam per arterias impellitur, nec, propter venas clauſas, circulari ſive ulterius ad cor procedere poteſt; quamvis primò per copioſioris

ſanguinis impulſionem & vaſorum diſtentionem partes diſtendantur; ulterior tamen earum diſtentio, vaſis jam impletis, &, quantum fieri poteſt, expanſis, ceſſat; ac, propter eandem illam vaſorum impletionem, recens ſanguinis calidi in partes ſanguine repletas impulſio, per eaſque diffuſio, neceſſariò etiam ſufflaminatur; quo contingit, ut partes illæ, conſervatore ſui caloris deſtitutæ, tum paulatim magis magiſque refrigerentur, ac calor tandem in iis extinguatur; tantum abeſt, ut partes illæ inde nimium incaleſcant, vel *inflammationem* concipiant. Atque hæc in quâvis parte, in quâ venæ, propter injectam perſeverantemque ligaturam, ſunt conſtrictæ, ad viſus & tactus ſenſum ſunt manifeſta.

Quomodo ob circulationem ſanguinis, à frigore impeditam, inflammatio oriri aliquando poſſit.

Verum ſi, propter ſanguinis circulationem à frigore nonnihil impeditam, vaſa à ſanguine nimium diſtendantur, porique eorum nimis aperiantur; & humores fervidi per poros iſtos nimis apertos, ſeſe in partes vicinas copioſè effundant, ibique corrumpantur; & ex iſta corruptione talem pororum & particularum inſenſibilium acquirant diſpoſitionem, ut ab æthere intercurrente vehementiſſime inter ſe & in alias partes agitentur, tum ex illa vehementiſſima agitatione *inflammatio* ibi oriri poteſt.

Præfocatio uterina.

Præfocatio uterina eſt reſpirandi difficultas, orta ab humoribus circa uterum corruptis, &, vellicatione fibrillarũ uteri, poros in cerebro ita aperientibus, ut ſpiritus animales, ex eo in certos muſculos abdominis aliaſque partes influentes, convulſivum quendam motum, reſpirationem valde lædentem, in abdomine & diaphragmate, aliiſ partibus, reſpirationi inſervientibus, excitent.

Quid ſit ille globus, qui in abdomine hyſtericam paſſionem

In hoc affectu ſæpè *inteſtina*, *in globum contracta*, verſus ſuperiora magno impetu indentidem à ſpiritibus ex cerebro per nervos ſextę conjugationis in ea vehementiſſime influentibus propelluntur. *Hoc* alii ab utero, alii à tubâ

Fal-

Fallopianâ dictâ, proficiſci male putare videntur. Cum illæ partes, præſertim in virginibus, in tantam molem diſtendi, & tam alte, ubi globus ille percipitur, attolli non poſſint. *patientium, ſæpe ſentitur.*

Hi humores, ſi ſanguini admiſti ejus dilatabilitatem valde imminuant, ad cor delati pulſum debilem, lipothymiam, ſyncopen, corporis totius refrigerationem; &, deficientibus hinc ſpiritibus animalibus, apnæam, ſenſus & voluntarii motus læſionem, aliaque gravia ſymptomata inducunt. *Quomodo alia graviſſima ſymtomata hunc affectum comitari ſoleant.*

Maxima etiam reſpirandi difficultas eſt in *anginâ*; quæ eſt difficultas reſpirandi, ex inflammatione muſculorum faucium, vel laryngis guttur nimis arctante, orta. *Angina.*

CAPUT XII.

De Symptomatis excretionis oris, ventriculi, & inteſtinorum.

EXpulſionis *oris & ventriculi* ſymtomata ſunt ptyaliſmus, ſingultus, nauſea, vomitus, cholera, ructus.

Ptyaliſmus eſt ſalivæ nimia ex ore excretio. *Ptyaliſmus.*

Eaque *oritur* ex magna pituitoſorum humorum in corpore redundantiâ, *atque* ex tonſillarum, aliarumque carnoſarum oris partium, nimiâ raritate, & pororum nimiâ apertione. *Cauſa.*

Singultus eſt motus ſuperioris partis ventriculi, qui per intervalla cum ſonitu fit, à re moleſta, ipſam vellicante, & poros cerebri, ope nervi ſextæ conjugationis, ita aperiente; ut ſpiritus animales, ex eo per vices in fibras ventriculi, quæ oblique aſcendunt, influentes, id, quod ipſum moleſtat, identidem per os cum ſonitu expellere conentur. *Singultus.*

Hic fit *per idiopathiam*, cum materia ventriculum vel co- *Per idiopathiam;*

copiâ gravat, vel qualitate laceſſit, vel extrinſecus comprimit: *aut* ſit *per ſympathiam*, compatientibus ſc. nervis ſextæ conjugationis, ventriculo implantatis, ob cerebri inflammationem, vel percuſſionem, item ob inflammationem diaphragmatis, pulmonum, hepatis, inteſtini ilei, &c.

Vel ſympathiam.

Vomitus.

Vomitus eſt violentus ventriculi motus, quò ille a re moleſtâ irritatus, & ope ſpirituum animalium, in certas ejus fibras, per apertos cerebri poros, influentium, verſus ſuperiora contractus & compulſus, ea, quæ in ejus cavitate continentur, per os expellit.

Cauſa.

Oritur vomitus à *ventriculi* intemperie, præſertim frigidâ & humidâ, vel pravâ ejus conformatione, qualis eſt nativa ejus anguſtia, item exſiccatio, contabeſcentia, ulcus, tumor. *Item* à vomendi conſuetudine. *Huc* etiam facit pylori occluſio vel anguſtatio, ſicut & inteſtinorum obſtructio, & perverſus eorum motus, item colicus & nephriticus dolor, atque etiam cerebri ac meningum læſiones. *Deinde* materia ventriculo contenta illum ad vomitum irritat, vel copiâ gravando, vel acrimoniâ vellicando, vel poros ejus claudendo, vel os ſuperius molliendo & humores circa ventriculum dilatando, vel maligna qualitate ſtimulando; ſive ſit cibus, ſive potus, medicamentum, vermes, ſanguis, pus, bilis. Et *denique* nimius corporis motus, *item* imaginatio rerum horrendarum. *Ex* omnibus enim his cauſis oritur ſæpè talis motus in cerebro, quo pori illi aperiuntur, qui ſpiritus in ventriculi fibras, expulſioni per ſuperiora faciendæ inſervientes, immittunt.

Nauſea.

Nauſea ab iiſdem producitur cauſis; ſed minoribus.

Cholera.

Cholera eſt motus ventriculi & inteſtinorum depravatus, quo materia vitioſa, per utrumque eorum orificium, magnâ vi ejicitur.

Cauſa

Cauſa hujus affectus ſunt pravi & acres humores, copiâ vel qualitate excretionem ventriculi & inteſtinorum per ſuperiora & inferiora excitantes; dum ſc. à ſpiritibus animalibus, ob certam vellicationem è cerebro aperto immiſſis, fibræ earum partium obliquè aſcendentes & deſcendentes, item tranſverſæ, æqualiter inflantur, & contrahuntur, &, quod his continetur, ſurſum & deorſum expellitur. *Cauſa.*

Eſt etiam *cholera*, quæ *ſicca* dicitur. *Cauſa* ejus eſt ſpiritus flatuoſus & acris, a bile flava, atrâ, ac aduſta, ventriculo ſubſtrata, excitatus. *Cholera ſicca.*

Ructus eſt flatuum, cum ſonitu, è ventriculo, per influxum ſpirituum contracto, per os excretio. *Ructus*

Hi *originem ducunt* à ventriculi cruditate, cibos non ſatis attenuante: *item* ab obſtructione pororum ventriculi, qua partibus tenuibus chyli ingreſſus impeditur in vaſa gaſtrica & vas breve: atque *etiam* ab acidis & acribus ſuccis, circa ventriculum redundantibus; unde tanta copia craſſorum vaporum in ventriculo gignitur, quæ commode per corpus diſtribui, & per inſenſibilem ttanſpirationem diſſipari non poteſt; atque ideo flatus in ventriculo conſtituit, qui deinde per ructum expelluntur. *Cauſa.*

Falluntur itaque, qui has multaſque alias his ſimiles vehementes expulſiones à facultate quadam expultrice, ſine tali ſpirituum animalium & fibrarum auxilio, fieri putant; cum illa ſit tantum imaginaria, & nullâ rectâ ratione intelligibilis. *Aliorum opinionis rejectio.*

Excretionis *inteſtinorum* ſymtomata ſunt lienteria, cœliaca affectio, diarrhæa, dyſenteria, teneſmus, ileus, alvus tarda & ſuppreſſa. *Excretionis inteſtinorum vitia.*

Lienteria eſt fluxus alvi, quo cibus & potus, non mutatus, excernitur. *Lienteria.*

Cœliaca affectio eſt frequens & copioſa chyli crudi, & *Cœliaca affectio.*

imperfectè cocti, per alvum ejectio.

Cauſa. *Horum affectuum*, qui tantum ut majus & minus differunt, *cauſæ* ſunt ventriculi & inteſtinorum intemperies frigida & humida; humores pituitoſi; cicatrix eorum poſt dyſenteriam lævis & denſa; pinguium & lubricantium immoderatus uſus; ulceroſa ventriculi & inteſtinorum diſpoſitio, ex mordacibus & acribus humoribus orta: interdũ *etiam* occulta vulgo qualitas, nata ex cibis pravis aut venenis, aut etiam ex prava conſtitutione aëris, quæ reſpiratione hauſta, ſanguini primò, ac deinde ventriculo & inteſtinis communicatur. *Verum* his qualitatibus ſemper adeſſe debet qualitas, inteſtina ad excretionem intempeſtivam irritans: alioqui enim nulla ex iis alvi orietur evacuatio.

Poteſt hic *obſtructio* venarum lactearum vel meſaricarum aliquando concurrere; ſed hæc non requiritur ſemper adeſſe.

Diarrhæa. *Diarrhæa* eſt copioſa & frequens excrementitiorum humorum per alvum dejectio.

Cauſa. Hujus *cauſa* eſt *humorum* excrementitiorum copia, vel acrimoniæ pravitas, inteſtina ad excernendum per inferiora irritans: ſive illi in ventriculo & inteſtinis ex corruptione gignantur; ſive aliunde eò confluant. Oritur hæc *etiam* ex pororum in inteſtina deſinentium nimia apertione. *Poteſt* hic interdum adeſſe efferveſcentia: ſed ea non ſemper requiritur.

Varietas. *Hæc* pro varietate humorum, qui excernuntur, eſt varia.

Dyſenteria. *Dyſenteria* eſt alvi dejectio cruenta, frequens, & doloroſa.

Cauſa. *Cauſæ* hujus ſunt acres & mordaces, & ſæpe etiam viſcidi *humores*, qui inteſtina ad excretionem irritant, eaque exulcerant; *ſive* illi in ipſis ſint geniti, *ſive* aliunde eò ferantur: *item* acria medicamenta, & venena; ut colocynthis, arſenicum. *Mem-*

Membranæ ſi quæ in hoc affectu excernantur, eas de ſubſtantia inteſtinorum eſſe, diligens magnæ earum tenacitatis docuit obſervatio. *Membranæ, hic excretæ, inteſtinorum.*

Eſt præterea *triplex* alia alvi cruenta excretio. Quarum *prima* citra morbum contingit; ubi ſc. tanta ſanguinis copia gignitur, ut naturæ ſit moleſta, & copiâ vel ebullitione poros vaſorum, in inteſtina deſinentes, aperiat, & in illa expellatur. *Secunda* eſt ille fluxus hepaticus, in quo ſanguis niger, & ſplendens, ac diutius aſſatus, in inteſtina exturbatur. *Tertia* eſt dejectio ſanguinis aquoſi, ſimilis loturæ carnium, orta ab inſigni intemperie frigidâ viſcerum, qua ſanguis non ſatis excoctus & mixtus, ſecundum ſeroſiores partes in inteſtina popellitur. *Alia tres cruentæ excretiones.*

Teneſmus eſt continua, & fere inanis, per alvum egerendi cupiditas; qua nihil, præter pauca cruenta & mucoſa, excernitur. *Teneſmus.*

Cauſa hujus eſt humor acris & lentus, craſſæ inteſtini recti tunicæ tenaciter adhærens, eamque exulcerans. *Cauſa.*

Ileus eſt fæcum alvi per ſolum os ejectio, orta ob inteſtinorum motu expulſorio inverſo; propterea quod ſpiritus, à certâ quadam irritatione excitati, influant in fibras obliquè aſcendentes, quo contenta tantum verſus ſuperiora propelluntur. *Ileus.*

Hujuſmodi *irritatio* ſæpè contingit in inteſtinorum inflammatione, & eorum à duris fæcibus obſtructione, *item* in eorum exulceratione, & enterocele, *atque* inteſtinorum in nodum convolutione, vel implicatione. *Cauſa.*

Alvus ſuppreſſa eſt, cum illa ſegnius, vel nihil excernit. *Alvus ſuppreſſa.*

Cauſa ejus interdum eſt in *fæcibus*: quando illę ſunt nimis paucæ ob inediam, vel propter purgationem, qua inteſtinâ fuerunt evacuata: *vel* quando nimis ſunt duræ aut viſcidæ: *vel* quando naturali acrimoniâ, quæ ipſis à bile eſt, quâ fibras ad excernendum ſtimulant, ſunt deſtitutæ, *Cauſa.*

ut

ut fit in obſtructione folliculi fellis, vel poſt purgationes medicamento factas: *vel quando* ſuccus quidam fibras inteſtinorum oblique deſcendentes, excretioni infernæ inſervientes, adſtringens, qualis ex, gr. eſt in meſpilis, glandibus, cortice granatorum, alumine, aliiſque multis, fæcibus admiſcetur, vel circa inteſtina reſtagnat. *Interdum* cauſa eſt *in inteſtinis* non ſatis patentibus, vel ex nimio adſtringentium uſu; vel à tumore intus nato; vel ab eorum coalitu, & præcipuè ipſius ani, qui quibuſdam à primo ortu contingit; *vel* ab inteſtinorum convolutione & contortione, *vel* compreſſione ut aliquando evenit in hernia, cum inteſtina, in ſcrotum prolapſa, convolvuntur, & comprimuntur. *Interdum* ea eſt *in fibris*, ubi illę ſunt nimis duræ, ut irritationem & motum, ab excrementis excitatum, cerebro debite communicare non poſſint; hoc ſæpè in ſenibus, ut puto, contingit. *Interdum* eſt *in ſpiritibus*, ubi illi deficiunt, ut fit in apoplexiâ, aut in vulnere ſpinalis medullæ; aut ubi mens, altioribus cogitationibus occupata, ſpiritus aliò evocat. *Interdum* eſt *in muſculis abdominis vel pectoris*, quibus excretio fæcum adjuvatur, quando illi ex longo morbo aut evacuatione ſunt debiles, aut inflammati, aut alio dolorifico affectu laborant.

CAPUT XIII.

De Symptomatis excretionis urinæ, lactis, ſeminis, & menſium.

EXcretionis *urinæ* ſymptomata ſunt iſchuria, ſtranguria, urinæ incontinentia, diabetes.

Iſchuria. *Iſchuria* eſt urinę, veſicâ contentæ, talis ſuppreſſio, quâ ejus nihil, aut parum excerni poteſt.

Cauſæ. *Hæc oritur* vel ex *ſenſu veſicæ*, à narcoticis, luxatione, contuſione, aut aliâ cauſâ *læſo*, quo ſtimultatio urinæ non per-

percipitur, & ſphincter veſicæ non aperitur; vel *à fibris veſicæ*, præ humiditate nimis laxatis, vel obſtructis, vel nimis extenſis, uti fit in nimia urinæ retentione, qua fibræ nimis extenſæ ita arctantur, ut ſpiritus animales ad illas contrahendas influere non poſſint: vel a *ſphincteris* urethram aperientis læſione. Vel *à meatu urinario*, à caruncula conſtipato; aut pure, ſanguinis grumo, vel calculo obſtructo; vel à tumore, aut contortione compreſſo.

Eſt etiam *iſchuria impropriè dicta*, cum nulla aut valde pauca urina in veſicam delabitur; quod fit *vel ob renum* intemperiem; vel propter eorum obſtructionem aut conſtipationem; vel *quia ſerum aliò transfertur*, uti contingit, cum illud per alvum vel ſudores excernitur, vel in abdomine per aſcitem cumulatur. *Iſchuria impropriè dicta.* *Cauſa.*

Dyſuria eſt doloroſa & frequens mictio, affatim vel guttatim facta. *Dyſuria.*

Cauſa conſiſtit *vel* in nimia urinæ acrimonia; *vel* in meatu urinario excoriato, *vel* exulcerato, *vel* intemperie laborante. *Cauſa.*

Hæc ſi guttatim fiat, *ſtranguria* vocatur. *Stranguria.*

Hæc fit non tantum ab humoribus acribus; ſed etiam viſcidis, & ſphincteri ac veſicæ tenaciter adhærentibus. *Cauſa.*

Urinæ incontinentia eſt involuntarium urinæ profluvium; quod interdum dormientibus ac vigilantibus contingit. *Urinæ incontinentia.*

Ac *oritur*, *vel* à contractione ſphincteris ablatâ propter ejus paralyſim, ex luxatione, ictu, lapſu, vulnere, vel alia cauſa ortam: *vel* à muſculorum abdominis convulſione; aut à veſicæ preſſione, qua gravidis ſæpè, ultimis geſtationis menſibus, urina præter voluntatem effluit. *Interdum* urinæ incontinentia fit tantum in ſomno, atque eâ lectus ſæpe permingitur. Hujus *cauſa* eſt diſpoſitio quædam fibrillarum ſphincterem aperientium, qua in ſomno, dum *Cauſa.*

S homo

homo ad rem non attendit, ex urinę irritatione, ſpiritus in fibrillas, ſphincterem aperientes, copioſius influunt. Multum autem diſpoſitio illa à *conſuetudine* augeri ſolet.

Diabetes. *Diabetes* eſt immoderata urinæ evacuatio.

Cauſa. Hujus *cauſa* eſt mala ſeri cum ſanguine commiſtio, orta à viſceris alicujus *intemperie frigida*: *vel* ſeri à reliquo ſanguine ſeparatio, quæ fit à *calore*, craſſiores partes ſanguinis per aduſtionem conjungente, & tenuiores ſegregante. *Nam* cum ſerum cum reliquo ſanguine non ſatis eſt mixtum, vel a reliquo ſeparatum, ſimulatque a corde in renes impellitur, mox ingreditur extremitates pelvis & principia ureterum, ac in veſicam præcipitatur. Cumque illa impulſio ſit perpetua & copioſa, hinc tam copioſe & continuo mingunt ægri. *Huc* etiam facit corporis colliquatio: & *meatuum* in arteriis emulgentibus & ductibus aquoſis, renumque carne, *juſto major apertio*; quæ mihi *præcipua* hujus affectus *cauſa* eſſe videtur.

Potus hic non excernitur non mutatus. Quod autem ajunt, interdum *potum non mutatum* in hoc affectu per veſicam reddi, mihi non eſt vero ſimile; cum certum ſit omnem urinam, vel magnam ſaltem ejus partem, quæ per urethram excernitur, cor tranſire, atque ibi, ut etiam in aliis partibus, per quas tranſit, à calore vitali magnam mutationem neceſſariò ſubire.

Symtomata *generationis lactis* ſunt, ejus abundantia, defectus, & coagulatio.

Lactis redundantia. *Redundantia lactis* oritur à ſanguinis copia & ſufficiente ejus tenuitate: *item* à pororum & meatuum in mammillis juſta apertione; qua in glandulas lactarias commodè impelli poteſt: *item* à lactis in uberibus retentione, dum mulieres diutius à lactando abſtinent.

Lactis defectus. *Lac deficit* ob paucitatem ſanguinis; *item* ob ejus intemperiem; *nec non* ob meatuum in mammillis anguſtiam: has enim ob cauſas ſufficientem ſanguinis copiam admittere & elaborare non poſſunt.

Con-

Concreſcit & coagulatur lac, vel *quia* à nimio calore ſeroſæ partes diſſipantur: *vel* quia copioſius & diutius in mammis continetur, ibique ob moram exſiccatur; *vel* quia humor quidam coagulatorius ipſi permiſcetur. *Lactis coagulatio.*

Hic ut aliquo modo intelligatur, ſciendum eſt vulgare coagulum fieri ex *reticulo* vituli macerato in aceto, quod maceratione partes glutinoſas, ſeu mollibus uncinis præditas, per abſterſionem aceti, in illud deponit. Hujus aceti cum aliquantulum lacti permiſcetur, illud, cum ſit in perpetuo motu, utpote liquidum, uncinos à reticulo abraſos, & per macerationem communicatos, per totum lac deducit; qui in caſeoſas, ramoſas, & craſſiores partes lactis impingentes, illis adhærent, illaſque inter ſe conjungunt. Seroſæ autem partes uncos iſtos effugiunt, tum ob tenuitatem & flexibilitatem ſuam, tum quia non ſunt ramoſæ, atque ideo ab illis retineri & cogi non poſſunt. *Huc* etiam facit potentiale aceti frigus. Atque ita, per ſeroſarum partium ſeparationem, & caſeoſarum unionem, fit coagulatio. *Simile* coagulum ex acribus & viſcidis ſuccis generari in fœminis, quibus lac in mammis coagulatur; illudque vel lacti vel ipſarum ſanguini admiſceri, atque ita lactis coagulationem in illis fieri, vero ſimile videtur. *Quomodo à ſucco quodam coagulatorio lactis in uberibus coagulatio fiat.*

Præcipuum ſymptoma excretionis ſeminis eſt *gonorrhæa*, quæ eſt nimia ſeminis profuſio. *Gonorrhæa.*

Hæc ſi dormientibus, per libidinoſa inſomnia, cum ſenſu titillationis fiat, *pollutio nocturna* appellatur. *Pollutio nocturna.*

Hujus *cauſa*, præter illa inſomnia, ſunt ſeminis copia, calor atque acrimonia; *item* partium ſperma generantium ſenſibilitas; *nec non* libidinoſæ vigilantium cogitationes. *Cauſa.*

Si verò hæc, *citra ſenſum* voluptatis & tentiginem, invitis fiat, *vel* eſt ſimplex gonorrhæa, *vel* virulenta.

In *ſimplici gonorrhæa* emittitur ſemen crudum, aquoſum, tenue, nec album. *Gonorrhæa ſimplex.*

Cauſa. Hujus *cauſa* eſt partium ſpermatis generationem peragentium nimia laxitas, orta ex affluxu humorum pituitoſorum, vel ex nimio coitu, vel alia cauſa: *item* intemperies earum frigida: *atque* etiam ſanguinis, in partes illas impulſi, vitium; hinc enim ſemen rectè præparari, & debitè excerni non poteſt.

Gonorrhæa virulenta. In *virulentâ gonorrhœâ* excernitur virus quoddam liquidum, album, vel flaveſcens.

Cauſa. Ejus *cauſa* eſt partium ſperma generantium quędam maligna intemperies, *vel* exulceratio, ex impurâ venere contracta.

Menſium vitia. *Menſes vel* ſupprimuntur, *vel* imminuuntur, *vel* nimis copioſè profunduntur, *vel* depravantur.

Menſes ſuppreſſi. Cauſa. *Supprimitur menſtruus* mulierum *fluxus* vel *propter* ſanguinem paucum, aut craſſum, aut viſcidum: *vel* propter meatuum anguſtiam, vel occluſionem, ortam ex eorum obſtructione, coaleſcentiâ, vel aliâ cauſâ.

Imminuti. Eædem cauſæ, ſed leviores, inducunt *imminutam menſium evacuationem*: eamque *vel* parciorem, *vel* tardiorem.

Nimius eorum fluxus. Cauſa. *Nimium menſium profluvium* oritur vel à *ſanguine* calidiore, tenuiore, acri, aut nimis fervido & copioſo: vel *meatibus* circa uterum nimis apertis.

Menſium depravatio. *Depravantur* menſes in eorum ſtillicidio, & in fluore uterino.

Stillicidium eorum. *Stillicidium menſium* eſt, cum illi ſtillatim & cum dolore exeunt.

Cauſa. Hoc contingit *vel* ob ſanguinem nimis multum, craſſum, viſcidum, mordacem & acrem, & majori impetu ad uterum delatum, qui vias aliquo modo obſtruit, & diſtendit, doloremque excitat: *vel* ob vias circa uterum, ex parte nimis anguſtatas.

Fluor uterinus. *Fluor uterinus* eſt corruptorum humorum ex utero copioſa, & continua, vel inordinata evacuatio.

Cauſa

Cauſa hujus mali *aliquando* eſt cacochymia in vaſis, ex vitio viſcerum, vel alio modo,nata,& ad uterum propulſa; *interdum* verò ipſius uteri intemperies, eaque præſertim frigida, vel imbecillitas à contuſione, exulceratione, inflammatione, aut abſceſſu contracta. *Cauſa.*

CAPUT XIV.

De Symptomatis nutritionis, vivificationis, & generationis.

NUtritionis ſymptomata ſunt atrophia, nimia auctio, cachexia.

Huc etiam pertinent ſcabies, lepra, elephantiaſis, &c.

Atrophia eſt juſtæ nutritionis defectus, quo corpus ſenſim extenuatur & exareſcit. *Atrophia.*

Hujus *cauſa* eſt *intemperies partium*, & præſertim calida & ſicca, quæ præcipuè a corde toti corpori communicatur, ut fit in hectica & aliis febribus: *vel* partium & meatuum denſitas aut raritas, quâ alimentum in partes juſtâ quantitate non poteſt propelli, aut eo propulſum nimis facilè diſſipatur: *vel* oritur à vitio alimenti, dum illud nimis exigua quantitate aſſumitur, aut ſatis copioſè aſſumtum, ob viſcerum malam diſpoſitionem, corrumpitur,aut non ſatis coquitur. *Cauſa.*

Atrophia vel eſt *totius corporis*, & fere à viſcerum pravâ conſtitutione oritur: vel *eſt alicujus partis*, quæ à partis affectæ vitio fere oriri ſolet. *Differentia.*

Atrophia, quæ oritur à vitio viſcerum imi ventris, ſynecdochice *atrophia*; quæ à vitio viſcerum thoracis, *phthiſis* dici ſolet. *Atrophia. Phthiſis.*

Nimii corporis augmenti cauſa eſt ſanguinis boni nimia abundantia, partium bona conſtitutio; & præcipuè cordis, quod alimentum in partes propellit, calidior temperies. *Nimium corporis augmentum. Ejus cauſa.*

Cachexia eſt nutritionis vitium, quo univerſum corpus *Cachexia.*

in aquoſam & tumidam mollitiem attollitur.

Cauſa. Cachexia *proxime oritur* ex alimento vitioſo & crudo, in viſceribus, quæ publicis coctionibus deſtinantur, malè diſpoſitis genito; quo ſæpè intemperies frigida & humida totius corporis accedit.

Scabies, lepra, pſora. *Scabies* vero, *lepra*, *pſora*, atque his cognata cutanea vitia, ut *herpes*, *impetigo*, originem etiam ducunt ex alimento pravo, verùm non crudo, ſed acri, ſalſo, & nitroſo, aut aliam malignitatem habente; quæ cum ſit varia, diverſa etiam hujuſmodi vitia inde oriuntur. *Maligna* partium temperies, alimentum appulſum corrumpens, huc etiam multum facere poteſt. Hæc ex concubitu cum ſcabioſis facta, ſcabiemque deinde inducens, ſatis eſt manifeſta.

Cauſa.

Lipothymia. *Vivificationis læſio* inſignis eſt in *lipothymia*: quæ eſt omnium virium magna proſtratio, ex ſufficientis copiæ ſpirituum & caloris, in corde genitorum, ac in partes impulſorum, defectu. Hæc ſi valde magna fuerit, *Syncope* vocatur.

Syncope.

Cauſa. Hæc *oritur* ex cordis intemperie, præcipue frigida, ac morbis conformationis; *item* ex ſanguinis inopia, & interdum nimia copia, atque *etiam ex* ejus intemperie, ut quando ille non ſatis eſt ſpirituoſus & dilatibilis; & *præterea* ob vehementem influxum ſpirituum animalium in fibras cor contrahentes; qualis ſæpe fit in magnis doloribus, & rei horrendę imaginatione: *vel* in fibras cor dilatantes, qualis interdum fit in magno & ſubito gaudio.

Gangræna. Vivificatio fere tollitur in *gangræna*; quæ eſt cadaveroſa alicujus partis corruptela, cum fœtore, nigredine, privatione ſenſus & vivificationis incipiente, conjuncta.

Cauſa. Hæc *oritur* à nimio frigore, venenatâ qualitate, prohibita tranſpiratione, calore vehementi, alimenti & caloris influentis defectu, magnâ contuſione, &c.

Sphacelus. Si ſenſus & vivificatio in hoc affectu plane fuerint extincta, *ſphacelus* appellatur.

Gene-

Generationis ſymtomata ſunt nimia ſalacitas, priapiſmus, impotentia venerea, ſterilitas, partus difficilis, abortus, monſtrorum & molarum productio. *Generationis vitia.*

Nimia ſalacitas, ſive *ſatyriaſis*, eſt immoderata veneris appetentia. *Satyriaſis.*

Cujus *cauſa* eſt ſeminis *vel* nimia copia, *vel* caliditas & acrimonia; *vel* de rebus venereis frequens cogitatio. *Cauſa.*

Priapiſmus eſt diutina colis ſine libidine arrectio. *Priapiſmus.*

Hæc *oritur* ex eo, quod ſpiritus animales aquoſi & craſſi, fungoſum penis nervum ingreſſi, tum propter craſſitiem ſuam per inſenſibilem tranſpirationem ex eo non ſatis diſſipentur; tum propter materiam aquoſam, citra libidinem, proſtatarum poros replentem, in partes corporis unde venerunt, redire nequeant; atque ideo penem vel perpetuò, vel nimis diu extendant. *Cauſa.*

Impotentia venerea eſt perpetua penis flacciditas, qua coitus peragi non poteſt. *Impotentia venerea.*

Eaque eſt vel à defectu ſpirituum, *vel* à frigida intemperie ſeminis: *item* ab intemperie vel prava conformatione partium genitalium: *ac præſertim* à pororum, qui ſunt in proſtatis, & fungoſo penis nervo, nimia laxitate; qua ſpiritus, ad tentiginem neceſſarii, in eo ſufficienter retineri non poſſunt. *Cauſa.*

Sterilitas eſt generationis privatio. *Sterilitas.*

Hujus *cauſa* eſt ſemen deficiens, *vel* intemperatum, ut crudum; *nec* ſpirituoſum; *item* acre, *vel* nimis calidum. Hæc *etiam* oritur, ubi ſemen, ob genitalia breviora vel contorta, in uterum recte non defertur; *aut* uterus intemperie, præſertim nimis frigida aut calida, *vel* vitio conformationis, laborat. *Cauſa.*

Partus difficilis eſt fœtus maturi, cum magna prȩter naturam difficultate, expulſio. *Partus difficilis.*

Hujus *cauſa* primo *eſt* non ſufficiens ſpirituum, in fibras *Cauſa.*

bras uteri & muſculos, huic expulſioni inſervientes, influxus; ſive hic fiat ob eorum defectum ex morbo, inediâ, ætate tenerâ vel provectâ, evacuatione, vel aliâ cauſâ; ſive ob animi pathemata, ut timorem, pudorem, iram. *Deinde* partium, quæ huic expulſioni inſerviunt, ut muſculorum abdominis, vel thoracis, inflammatio, vel tumor, vel reſolutio. *Præterea* viarum, per quas fœtui eſt tranſeundum, anguſtia, vel naturalis, vel à morbo, ut tumore, vel compreſſione vicinarum partium, vel excrementorum, orta, aut pravus earum ſitus, aut ſiccitas ob aquas, intempeſtive ex utero elapſas. *Ad hæc* fœtus grandior, debilior, male ſitus, ut duplicatus, natibus, ventre, vel pedibus procedens, gemellus ſimul egrediens. *Nec non* ſecundina nimis craſſa, & utero nimium adhærens; aut vaſa umbilicalia, fœtus collo circumvoluta. Et *denique* obſtetricis imperitia.

Abortus. *Abortus* eſt fœtus, nondum perfecti, neque vitalis, enixus. Qui plerumque ante ſeptimum uteri geſtationis menſem contingit.

Cauſa. Hæc *oritur* ab expulſione uteri, intempeſtive excitatâ à nimiâ fœtus mole, *vel* intempeſtivâ calcitratione; *vel* humoribus, in utero putreſcentibus; *vel* medicamentis purgantibus, emeticis, menſes moventibus, graviter olentibus, rebus fœtidis; *vel* vehementi corporis motu: atque *etiam* à vaſorum umbilicalium ruptione: *item* à vehementioribus pathematis; unde fœtus interdum extingui, & uterus ad ejus excretionem ſtimulari poteſt.

Monſtrorum generatio. *Monſtroſa procreatio* eſt hominis enormiter malè formati, generatio.

Cauſa. *Cauſa* ejus eſt, *vel* monſtroſa imaginatio, quâ particulæ ſeminis monſtroſè diſponuntur: *vel* in ipſis ſeminis particulis; ubi ſc. illæ ſunt juſto copioſiores, aut pauciores: *item* ubi, tam malè ſunt figuratæ, ut ex earum compoſitione

ne nulla, niſi monſtroſa fœtus figuratio, oriri poſſit.

Molarum productio eſt, cum pro fœtu carnea maſſa, ſine oſſibus & viſceribus, in utero gignitur. *Molarum productio.*

Hæc *oritur* ex ſemine, ab utroque ſexu ſuppeditato, cujus particulæ tam malè ſunt figuratæ, ut ex earum compoſitione aptum fœtus germen formari nequeat. *Cauſa.*

Magna eſt molarum *differentia* in figura, magnitudine, & numero. *Præterea* aliæ ſunt *vitales*, aliæ *vitâ carentes.* *Molarum differentiæ.*

Vitales ſolent appellari, in quibus apparet motus. Vulgus enim vitam ex motu æſtimat: ut automata à pueris ob motum, vivere dicuntur. *Molæ vitales.*

Molas non vitales ſive *vitâ carentes* vocant, in quibus nullus obſervatur motus. *Non vitales.*

CAPUT XV.

De ſymptomatis, omnes actiones animales lædentibus.

SYmptomata, quibus *omnes*, vel ſaltem *pleræque*, *actiones animales* læduntur, ſunt ſopor, epilepſia, catalepſis. *Reliqua* nonnullas tantum lædunt actiones; ut cœcitas, amblyopia, &c. *Actionum animalium læſiones.*

Sopor, ſive *ſomnus præter naturam profundus*, eſt ſubita & magna omnium functionum animalium, exceptâ reſpiratione, privatio. *Sopor.*

Hæc oritur à magnâ cerebri, ventriculos ejus anguſtante ſenſoriumque commune, ac ſubjectos nervos valide premente, ſubſidentiâ. *Hinc* enim primò debita ſpirituum animalium diſtributio, ſenſoriique communis debitus motus, & conſequenter omnis perceptio, judicium, & voluntas, ac motus, tum ſpontaneus, tum arbitrarius, vel magis vel minus fortiter impediuntur. *Cauſa.*

Reſpiratio autem hic manet ſuperſtes, propterea quod nervi reſpiratorii, ob majorem ſuam pororum præ cæteris *Cur in eo ſuperſit reſpiratio.*

ris magnitudinem & laxitatem, perpetuumque uſum, præ cæteris magis patent; atque ideo ſubſidente cerebro claudi nequeunt.

Cauſa ſubſidentiæ cerebri, in ſopore contingentis. *Subſidentia verò illa cerebri fit* ab humoribus copioſis in cerebrum decumbentibus, illudque ſuo pondere gravantibus, ut apparet ex. gr. in ebrietate: *item* ab humoribus vel vaporibus carotidas arterias, vel plexum choroidem, vel eorum poros, valde obſtruentibus, ſpirituumque in ventriculos egreſſum impedientibus; ut patet ex. gr. ex opii aliorumque narcoticorum uſu: *item* à re gravi cerebrum deprimente; ut videre eſt ex. gr. in cranii in cerebrum depreſſione.

Quomodo ex his cauſis cerebri ventriculi ſubitò conſidant. *Subitò* verò *ſubſidunt ventriculi cerebri*, in ſopore, ab illis cauſis; quia ſubitò illæ modis jam propoſitis impediunt, ne ſpiritus in ventriculis cerebri ſufficienter gignantur, & per corpus diſtribuantur. Niſi enim ſpiritus perpetuo & continuo in ventriculos ſatis copioſe influant, mox illi inſtar veli, ob ceſſationem ventorum ſubitò concidentis, conſidunt; ſenſoriumque commune à cerebro collapſo & graviter ſubſidente valide premitur, eoque omnis intellectus & voluntatis cogitatio plerumque tollitur.

Soporis differentiæ. Pro *variâ* autem harum cauſarum magnitudine & diverſitate, ſopor eſt *vel* coma, *vel* lethargus, *vel* carus, *vel* apoplexia.

Coma. *Coma* enim eſt ſopor, à quo æger excitatus oculos aperit, & ad interrogata reſpondet; ſed ſtatim in profundum ſomnum relabitur.

Lethargus *Lethargus* eſt ſopor comati ſimilis; ſed febre & delirio comitatus.

Carus. *Carus* eſt ſopor febris expers, in quo æger excitatus oculos vix aperit, & interrogatus non reſpondet: ſed vellicatus ſentit; reſpiratioque manet libera.

Apoplexia *Apoplexia* eſt ſopor, in quo ægri, etiam vehementius agitati,

gitati, concuſſi, vel compuncti, nulla ſenſus vel motus arbitrarii indicia præbent, reſpirationemque difficilem plerumque habent.

Apoplexiæ magnitudo, ex majore, vel minore reſpirationis difficultate, æſtimari ſolet. *Vnde ejus magnitudo æſtimetur.*

Hic autem non poſſum non monere, *Apoplexiam frequentiſſimè fieri* ex eo, quod ſanguis per arterias carotidas internas in caput aſcendens, per venas internas jugulares, per eadem cranii foramina cum arteriis carotidibus tranſeuntes, à magnâ ſanguinis per illas arterias vehementius & copioſius, ob externa colli vaſa, ex humorum decubitu, nimiâ refrigeratione, laquei injectione, vel aliâ causâ nimis arctata, aſcendentis copiâ clauſas, vel ob internum tumorem aut humores ad interiora decumbentes, nimis anguſtatas, à capite verſus cor ſufficienter redire non poſſit; atque ideo cerebrum ſuâ immodicâ ingrediente & ingreſsâ quantitate gravet, plexumque choroidem in ventriculis cerebri obſtruat, generationemque ſufficientem ſpirituum animalium impediat; atque ita vehementem cerebri ſubſidentiam, ventriculorumque ejus anguſtationem, ſenſoriique communis preſſionem, quæ proximę apoplectici ſoporis ſunt cauſæ, efficiat. *Vnde ea frequentiſſimè oriatur.*

In hoc autem caſu arterię carotides internæ, quia geminam craſſamque habent tunicam, ſanguiſque arterioſus vehementiore impetu per eas in caput fertur, manent apertæ; venæ vero jugulares internæ, per eadem foramina cum arteriis carotidibus internis tranſeuntes, quia tenuem ſimplicemque habent tunicam, ſanguiſque minori vehementiâ per eas ad cor revertitur, hic clauduntur. *Cur hic venæ, & non arteriæ claudantur.*

Ex hac jam datâ ratione facile intelligimus, quomodo venæ ſectio in apoplexiâ curandâ ſæpiſſimè, quamvis multi hic adverſentur, maximam utilitatem, per humorum à cerebro revulſionem & evacuationem, præbeat. *Quomodo venæ ſectio hic ſæpe proſit.*

Nimia vigilia. Contrarium ſopori ſymtoma eſt *nimia vigilia.*

Cauſa. Hæc *oritur* à nimiâ copiâ & fervore ſpirituum; *item* à nimiâ ſollicitudine. Ab his enim cauſis ventriculi cerebri & nervi, ope ſpirituum nimis fortiter agitatorum, nimium diſtenduntur.

Coma vigilans. Ex cauſis ſoporem, & vigilias nimias, efficientibus, & inter ſe concurrentibus, oritur *Coma vigilans*; quod eſt magna in ſomnum proclivitas, cum dormiendi impotentiâ conjuncta.

Cauſa. *Hoc* ab humoribus copioſis cerebrum gravantibus, & vaporibus calidis, ſimul etiam in cerebri ventriculos identidem aſcendentibus, illoſque dilatantibus, oritur.

Epilepſia. *Epilepſia* eſt inordinata totius corporis convulſio, omnium actionum animalium læſioni conjuncta.

Cauſa. *Hæc oritur* à vehementiſſima ſpirituum animalium in ventriculis cerebri efferveſcentia, vel aliquâ malignâ qualitate, cerebrum vellicante, quâ ſpiritus & humores cerebri vehementer ac inordinate moventur, ac conarium, & nervi, actionibus animalibus peragendis ſunt inepta; ſpirituſque animales, in varias partes ex cerebro inordinate vehementerque fluentes, pro vario influxus ſui modo, corpus ægri poſternunt, ſtertorem, aphoniam, ſpumam ex ore fluentem, convulſionem, dentium ſtridorem, linguæ exſertionem; &, quia ſenſorium commune hic valde premitur, etiam ſenſuum omnium læſionem inducunt.

Differentia. Eſtque *primaria*, in qua cauſa ejus non eſt extra cerebrum: vel *ſecundaria*, in qua vapor aut ſanguis noxius a parte aliqua corporis, ad cerebrum, per venas & arterias, vel tranſpirationem attollitur.

Catochus. *Catalepſis*, ſive *catochus*, eſt omnis animalis functionis, exceptâ reſpiratione, talis abolitio: in quâ ægri, citra ullius rei conſcientiam, eum corporis habitum ſervant, in quo erant, cum iſto affectu corriperentur.

Hæc

Hæc ex eo *oriri* videtur, quod ſenſorium commune ſive conarion, & interdum etiam partes cerebri ei vicinæ, multis occupentur humoribus, dum reliquum cerebrum ab iis minus eſt affectum. *Hinc* enim nullus objectorum motus ab anima, in hoc affectu, percipi poteſt: & ſpiritus in cerebro ſatis copioſè quidem geniti, ſed determinationem in alias partes non accipientes, in eoſdem muſculos, in quos antea erant determinati, perpetuò fluunt, corpuſque in eodem ſtatu retinent. *Cauſa vera.*

Nullo autem *modo à congelatione ſpirituum* hæc fieri poteſt: illa enim cerebri ſubſidentiam, nervorumque preſſionem, & hinc apoplexiam potius induceret; quam hunc affectum. *Hæc non eſt à ſpirituum congelatione.*

CAPUT XVI.

De Symptomatis ſenſuum, & reminiſcentiæ.

VIſus tollitur in *cæcitate*; imminuitur in *amblyopia*; depravatur in *ſtrabiſmo*, *ſuffuſione* incipiente, & *vertigine.*

Cæcitas eſt viſus privatio. *Cæcitas.*

Hæc *oritur*, *vel* ex eo, quod imago in fundo oculi non pingatur, ob diaphaneitatem corneæ vel humorum læſam; *vel* ob oculi conformationem, ex pupillæ clauſione, obſtructione, dilatatione, vel aliâ cauſâ, vitiatam. *Vel* ex eo originem ducit, quod imago in retina picta ad conarion deferri non poſſit, propter retinam malè affectam, vel nervum læſum, vel ſpiritus in ventriculis cerebri laborantes. *Cauſa.*

Amblyopia eſt viſus, obſcuritas. *Eaque*, ratione partium affectarum eſt myopia, presbytia, nyctalopia, vel viſus hebetudo. *Amblyopia.*

Myopia eſt obſcuritas viſus in cernendis rebus diſtantibus; cum tamen in propinquis adſit perſpicacia. *Myopia.*

Cauſa. *Hæc oritur*, quod cryſtallinus humor, in remotarum rerum viſione, ope ductuum ciliarium, retinæ ſatis propinquè admoveri non poſſit. Atque *ideo* corrigitur ope perſpicilli concavi.

Presbytia. *Presbytia* eſt viſus, in perſpiciendis objectis propinquis, obſcuritas; in remotis verò integrum acumen.

Cauſa. Hujus *cauſa* eſt impotentia, qua cryſtallinus humor, in rebus propinquis cernendis, ſatis remote à retina removeri non poteſt. Atque *ideo* huic vitio medetur perſpicillum convexum.

Nyctalopia prior. *Nyctalopia*, eſt viſus in objectis, nocturno tempore & in loco obſcuriore conſpiciendis, hebetudo; citra ullum, in diurna vel alia clariore luce, impedimentum.

Cauſa. Hæc *oritur* à pupillæ nimia anguſtia, *vel* corneę nimiâ craſſitie.

Nyctalopia altera. Eſt & *altera nyctalopia*, qua objecta interdiu malè, ſub noctem verò rectè conſpiciuntur.

Cauſa. Hujus *cauſa* eſt pupillæ nimia dilatatio, quæ interdiu juſtè arctari non poteſt.

Hebetudo viſus. *Hebetudo viſus*, ſynecdochice ſic dicta, quæ etiam *amauroſis* dicitur, eſt ejus in remotis & propinquis videndis, imbecillitas.

Cauſa. Hoc malum *oritur* ex corneæ vel humorum ocularium opacitate; *vel* à pellicula in oculo, ac præcipuè circa pupillam, naſcente; *vel* ex retinæ incraſſatione; vel nervi optici vitio: tumque *gutta ſerena* dici ſolet. *Gutta ſerena.*

Strabiſmus. *Strabiſmus* eſt viſus depravatio, qua oculi, in conſpiciendo à juſto paralleliſmo recedentes, non aſſuetis geminam unius rei perceptionem exhibent.

Cauſa. Hujus *cauſa* eſt alterutrius, vel utriuſque ex pari muſculorum, in alterutro, vel utroque oculo, nimia relaxatio, vel contractio: vel cryſtallini humoris de juſto ſitu deturbatio.

Suffu-

Suffuſio eſt depravata viſio, qua culices, muſcæ, aranearum telæ, nubeculæ, vel alia ſimilia, ante oculos volare videntur. *Suffuſio.*

Cauſa ejus ſunt corpuſcula craſſa, aqueo humori innatantia, quę in retinę imaginibus umbras, iſtis corpuſculis ſimiles, efficiunt. *Hæc* corpuſcula ſæpè ita incraſſantur, ut in pelliculam concreſcant, quæ radios à retina excludens cœcitatem inducit: tumque hic affectus *cataracta* vocatur. *Cauſa.* *Cataracta.*

Vertigo eſt depravata viſio; qua omnia objecta externa circumagi videntur, & ægri nonnunquam, niſi vicinis fulcris innitantur, ſe erectos ſuſtinere non poſſunt. *Vertigo.*

Hæc *oritur* à motu vorticoſo ſpirituum animalium, qui in ventriculis cerebri, ex corporis circumrotatione, *vel* ſpirituum craſſitie, aut nimio fervore, circumrotati, imagines rerum objectarum, quaſi circumgyratas, ad conarion deferunt. *Cauſa.*

Auditus aboletur in ſurditate: quam inducit *vel* vitium cerebri, ut fit in apoplexia; *vel* obſtructio aut compreſſio nervi auditorii; *vel* vitium membranæ tympani ruptæ, nimium incraſſatæ, vel relaxatæ, vel ſordibus obſeſſæ; *vel* trium oſſiculorum, malleoli, incudis, & ſtapedis, in aure mala conſtructio. *Surditas.*

De *gravitate auditus*, quæ ad illam eſt gradus, & auditio imminuta dicitur, eædem cauſæ ſunt intelligendæ, ſed minores. *Gravis auditus.*

Depravatur auditus in tinnitu, ſtrepitu, & ſibilo aurium: exiſtimamus enim ſonos illos foris eſſe, cum revera in capite lateant. *Tinnitus & ſibilus aurium.*

Hi oriuntur à vapore ſeu ſpiritu flatulento, in cavitate auris vel alibi circa nervum auditorium contento, atque in nervum auditorium vel tympani membranam vehementius impingente,

Olfactus aboletur & imminuitur ab omni cauſa, proceſſus mam- *Olfactus vitia.*

mammillares, os ethomoides, & vicinas partes obſtruente; quales ſunt ſucci pituitoſi, ulcera, polypus.

Olfactus depravatur à putridis narium ulceribus, & fœtidis vicinarum partium odoribus.

Guſtus affectiones. *Guſtus tollitur & imminuitur*, non *tantum* vitio cerebri & nervorum; cum ſc. pituitoſus & craſſus ſuccus cerebrum vel nervos guſtatorios occupat: ſed *etiam* vitio ipſius linguæ; ut apparet in linguæ paralyſi, vel linguæ exuſtione, a cibis nimis calidis factâ.

Ejus depravatio. *Depravatur guſtus*, ubi lingua pravo aliquo ſucco, ut ex. gr. bile, vel alio, eſt imbuta; uti fit in febribus.

Tactus læſiones. *Tactus aboletur, vel imminuitur* ſeu ſtupet; idque in toto *corpore*, vel in aliqua *parte*, ob nervorum tactoriorum *fibrillas*, ita ex compreſſione vel obſtructione detentas, aut ex humiditate *relaxatas*, aut per vulnus *deſciſſas*, ut motus ipſis impreſſus, aut omnino non, aut difficulter ad cerebrum deferri poſſit; *aut* etiamſi eo deferatur, *ob intemperiem* vel *compreſſionem conarii*, ab animo percipi nequeat.

In dolore non depravatur tactus. *In doloris perceptione nulla eſt tactus depravatio*: objectum enim ibi percipitur, quale eſt, & ut percipi debet.

Oblivio, & ejus cauſa. *Reminiſcentia aboletur* vel *imminuitur* in *oblivione*, quæ plerumque a frigida & humida cerebri intemperie oritur: hac *enim* cerebrum adeo flaccidum evadit, ut rerum ſigna, & imagines ipſi impreſſæ, obliterentur, vel ex eo deleantur.

Lethargus. Ad hanc poteſt referri *lethargus*, qui eſt inexpugnabilis dormiendi neceſſitas, cum delirio, memoria læſa, ac lenta continuaque febre conjuncta.

CAPUT XVII.

De Symptomatis imaginationis & judicii.

I*Maginatio & judicium imminuuntur* in mentis imbecillitate: *abolentur* in amentia: *depravantur* in melancholia, mania,

mania, phrenitide, hydrophobia, incubo, ſomnambulatione, &c.

Mentis imbecillitas eſt, cum aliquis imaginatione & judicio juſto minus pollet. *Mentis imbecillitas.*

Hæc fere à cerebri intemperie frigidiore, atque etiam ab ejus prava conformatione *originem ducit*: hinc enim debitus tum ſpirituū, tum cerebri impeditur motus, qui in ſentiendo, recordando, imaginando, & judicando requiritur. *Cauſa.*

Hæ cauſæ, ſi majores fuerint, *amentiam* inducunt. *Amentia.*

Melancholia eſt imaginationis & judicii depravatio, qua ægri, ſine aliqua cauſa, admodum triſtantur, & metuunt, ac horrenda, nonnunquam etiam ridicula, imaginantur, & ſibi perſuadent. *Melancholia.*

Hæc *oritur* à cerebri quâdam intemperie frigidâ & ſiccâ, ſpiritibuſque craſſis, cerebrum occupantibus. *Cauſa.*

Eſtque triplex: *Una*, quæ fit vitio ſolius capitis; & melancholia per eſſentiam dicitur: *altera* fit ob melancholiam toto corpore redundantem: *tertia* eſt hypochondriaca; quæ oritur à craſſis & fæculentis ſuccis & flatibus, in hypochondriis hærentibus, & in cerebrum aliquando cum ſanguine aſcendentibus. *Differentia.*

Imaginatio in melancholicis *læditur*, quia imagines pravæ ex pravo ſpirituum motu menti offeruntur: *judicium vitiatur*, quia imagines tam vehementer ſeu fortiter, & hinc clare & perſpicuè, offerri videntur: *læditur affectus* ex pravo influxu ſpirituum in fibras cordis. In *reliquis conſtat ipſis judicium*, quia habent cerebrum ita conſtitutum, ut aliarum rerum imagines rectè poſſint offerri, & ipſi recte de iis poſſint judicare. *Cur imaginatio & judicium hic de quibuſdam lædatur; de quibuſdam ſint integra.*

Redeunt autem *melancholici ſæpè ad eaſdem cogitationes*, tum *quia* iiſdem imaginibus diu inhærent, unde illæ profundius cerebro imprimuntur, faciliuſque præ cæteris animo, mediantibus ſpiritibus animalibus & glandulâ pineali, *Cur melancholici ſæpe ad eaſdem redeant cogitationes.*

ali, offeruntur: tum *quia* glandula pinealis, ex diutina verſus illas imagines inclinatione, magnam ad illas acquirit propenſionem.

Mania. *Mania* eſt imaginationis & judicii depravatio, cum excandeſcentia, ſine febri & timore.

Cauſa. *Hæc* à calidâ quâdam cerebri intemperie *proficiſcitur.*

Phrenitis. *Phrenitis* eſt imaginationis & judicii depravatio, cum febre; ſæpè etiam cum excandeſcentia.

Cauſa. *Hæc* ex inflammatione cerebri & meningum; & interdum etiam diaphragmatis, & vicinarum partium *oritur.*

Hydrophobia. *Hydrophobia* eſt manię ſpecies, quâ ægri lucem & quævis clara ac ſplendida fugiunt, aquam metuunt, ac ad ejus conſpectum & commemorationem contremiſcunt.

Cauſa. *Naſcitur* plerumque ex veneno rabidi animalis, homini per morſum, vel quovis alio modo, communicato.

Quomodo varia cerebri intemperies varias deliriorum cogitationes poſſit producere. *In his & aliis* ſimilibus *diliriis*, pro diverſo cerebri & ſpirituum animalium temperamento, variæ ſunt imaginationes, judicia, & affectus: hinc enim illa apta ſunt aliter atque aliter moveri, & in alias atque alias imagines figurari, & varias hinc cogitationes, quod eorum ideę menti antea fuerunt impreſſæ, etſi motus iſtorum cum ideis iſtis nullam habeant ſimilitudinem, menti excitare; ſpiritúſque in alias atque alias cordis fibras hinc poſſunt impelli.

Ut enim per conſuetudinem ſic facti ſumus, ut ubi auditu percipimus certos motus vocum, ut ex. gr. vocis *homo*, de animali rationali, & per alios vocum motus perceptos de aliis rebus cogitemus, cum quibus voces illæ nullam tamen ſimilitudinem habent; ita per naturam facti eſſe videmur, ut per motum varium ſpirituum, ex. gr. melancholicorum, cogitationes triſtes, horrendæ, & ſæpe etiam ridiculæ; & per motum ſpirituum phreniticorum & maniacorum, iracundę, feroces, & truculentæ, quorum ideæ

ideæ in mente antea erant exiſtentes, in mente excitentur, ſive ex ea quaſi educantur; quamvis iſte motus cum talibus cogitationum ideis nullam ſimilitudinem habeat.

Incubus eſt depravata imaginatio, quâ dormientes ſuſpicantur ſibi ab incumbente aliquo aſperam arteriam premi, & ſpiritum præcludi, & ad venerem interdum ſollicitari, vel cogi. *Incubus.*

Hæc *oritur* à craſſo ſpiritu vel humore, nervos vel muſculos reſpiratorios in capite vel circa præcordia comprimente vel anguſtante; vel à ſpiritu animali, in ventriculis cerebri exiſtente, qui, peculiaris ſui temperamenti motu, tales imaginationis cogitationes excitat. *Cauſa.*

Somnambulatio eſt imaginationis talis depravatio, quâ dormientes, ex forti pravaque rerum fugiendarum, vel proſequendarum, imaginatione & judicio, vident, & vigilantium inſtar ambulant. *Somnambulatio.*

Cauſa hujus affectus eſt ſanguis, quoſdam vapores craſſiores & viſcidiores, & quoſdam alios ſubtiliores & fervidiores in cerebrum inter dormiendum diffundens. *Cauſa.*

Vapores enim illi fervidiores, in ſomno in ventriculos cerebri delati, expandunt ex parte cerebrum & nervos; imagineſque quædam hinc menti evidenter oblatæ faciunt fortem imaginationem: quæ ubi de rebus proſequendis vel fugiendis forſan fuerit, determinat ſpiritus tam copioſè per nervos in oculos & brachiorum crurumque muſculos, ut ſomniantes oculis videant, & erecti ad varia loca ſe conferant.

Non expanditur autem *totum cerebrum*; quia craſſæ & viſcidæ ſanguinis partes vaporoſæ, maximam partem cerebri occupantes, totam ejus expanſionem impediunt: quo fit, ut notæ periculorum, honeſti, utilitatis, aliæque ſimiles, menti, vel nequaquam, vel non ſatis bene, offerantur; atque ideo illi, tanquam homines non ſatis bene ſenſati, *Cur ſomnambulones non planè evigilent, nec pericula metuant.*

oberrent, & ſine metu vagentur, quo ipſos imaginatio ducit; donec inclamantium clamore, vel corporum obviorum offenſatione, viſcidiores & craſſiores iſti vapores, è cerebro diſcuſſi vel diſſoluti, cerebrum à ſpiritibus ſatis expandi, & rerum omnium notas menti offerri patiantur, atque ita ſomnambulones iſti expergiſcantur.

CAPUT XVIII.

De Symptomatis motus arbitrarii.

M*Otus arbitrarii ſymptomata præcipua ſunt*, paralyſis, tremor, ſpaſmus, horror, rigor, vocis læſio, ſternutatio, tuſſis, pandiculatio, oſcitatio.

Paralyſis. *Paralyſis* eſt motus voluntarii, aut ſenſus, vel utriuſque, in toto corpore, vel in aliqua parte, abolitio. Hæc itaque eſt triplex.

Solum motum; *Prima* eſt ſolius motus privatio, integro manente ſenſu: quæ fit, ubi fibrillæ nervorum, ad motus objectorum, menti in cerebro offerendos, ſatis ſunt liberæ; meatus vero muſculorum ex intemperie vel prava conformatione ita ſunt læſi, ut ſpiritus ad muſculos dilatandos commodè influere, & ex iis in oppoſitos muſculos refluere non poſſint.

Solum ſenſum; *Secunda* eſt privatio ſolius ſenſus, manente motu. Hæc fit, ubi tubus nervi ſpiritibus animalibus, qui in muſculos debent influere, ſatis patet, & meatus muſculorum bene ſe habent; fibrillis tamen eorum nimis laxatis, vel conglutinatis, vel ſolutis, uti fit in elephantiacis.

Motum & ſenſum tollens. *Tertia* eſt motus & ſenſus privatio: quæ oritur à nervis & muſculis, ſecundum meatus & fibrillas ita affectis, ut ſpiritus in muſculos nec commodè poſſint determinari, nec motus fibrillarum, quæ tubis nervorum includuntur, ad cerebrum queat deferri.

Atque

Atque hæc eſt *paraplegia*, quę omnes corporis partes capiti ſubjectas, in utroque latere occupat: vel *hemiplegia*, quæ alterutrum latus tantum afficit. *Paraplegia. Hemiplegia.*

Tremor eſt depravatio motus voluntarii membrorum, qua illa perpetuâ viciſſitudine in contrarium agitantur. *Tremor.*

Hæc *oritur* vitio vel ſpirituum, vel nervorum, vel muſculorum, quo illi ordinate in muſculos non fluunt, vel ſatis commode in iis, ad partium motum, non retinentur. *Cauſa.*

Spaſmus eſt involuntaria & violenta muſculorum, à ſpiritibus animalibus, vehementiſſimè, & contra voluntatem noſtram, in illos fluentibus, dilatatio & intenſio; quâ partes illis affixæ magnâ vi, nobis invitis, extenduntur, vel flectuntur. *Spaſmus.*

Violenti autem & involuntarii iſtius ſpirituum in muſculos influxus *cauſa* eſt, *primò* inordinatus & vehemens ſpirituum in cerebro exiſtentium motus. Ut enim naturalis & ordinatus ſpirituum motus à mente noſtrâ rectè regi, & in partes pro ejus arbitrio determinari poteſt; ita inordinatus & nimis vehemens à mente rectè determinari nequit: ſed pro varietate ſui impetus, poros cerebri, contra mentis arbitrium, varios copioſè & vehementer aperit. *Deinde* violenti & involuntarii iſtius ſpirituum in muſculos influxus cauſa eſt partium noſtri corporis vellicatio, à ſpiritu, humore, vel re aliâ, craſſâ, acri fervente, vel pungente facta, & ad cerebrum delata, ibique ejus poros nimis fortiter & copioſè aperiens. Poris enim cerebri, ab illis jam commemoratis vel ſingulis vel conjunctis cauſis, ita apertis, contingit, ut ſpiritus per eos ex alveis ventriculorum cerebri magno impetu in partium nervos & muſculos fluant, eorumque valvulas inordinate aperiant, atque ita illos contra noſtram voluntatem, & magnâ cum vehementiâ diſtendant, parteſque annexas eô vehementiſſimè extendant, vel flectant. *Cauſa.*

Hic non fit à nervorum repletione vel inanitione.

Antiqui ſpaſmum,*per* nervorum ex repletione diſtentionem; *perque* eorum, ex inanitione ſeu exſiccatione, contractionem, quemadmodum nervi ſive chordæ teſtudinis ex intortis animalium inteſtinis factæ, ex illis cauſis diſtendi & contrahi ſolent, fieri malè exiſtimant. Cauſa erroris fuit veræ nervorum conſtitutionis, veræque motus arbitrarii & ſpontanei rationis, in Phyſicis noſtris explicatæ, ignoratio.

Neque ab imaginatione, vel appetitu ſenſitivo.

Neque imaginatio vel appetitus ſenſitivus, quem alii irrationalem appellant, *hic*, ut recentiores quidam putant, *quicquam dirigit*; cum tales motus nihil quicquam cogitantibus, ut fit in epilepticis, & nihil appetentibus, immo nobis invitiſſimis, ſæpiſſimè accidant.

Differentia.

Spaſmus eſt univerſalis, qui totum corpus; vel *particularis*, qui partem aliquam occupat.

Emproſthotonos. Opiſthotonos. Tetanòs.

Univerſalis eſt *emproſthotonos*, quo totum corpus in priora curvatur: vel *opiſthotonos*, quo corpus in poſteriora convellitur: vel *tetanos*, quo totum corpus, ob anteriores & poſteriores muſculos æqualiter dilatatos, rigidum & tenſum evadit.

Rigor.

Rigor eſt muſculorum totius corporis ambitus & cutis vibratio & concuſſio, cum refrigeratione conjuncta.

Horror.

Horror eſt quaſi parvus rigor; cum in illo tantum cutis concutiatur.

Cauſæ.

Hi oriri videntur à quâcunque cauſâ, quæ muſculorum & cutis fibrillas vellicat, & talem motum in cerebro efficit, quæ principia nervorum ita aperiat, ut ſpiritus inordinate in muſculos, cutim, & fibras cordis contractorias, influentes, illa ac totum corpus concutiant, has vero contrahant, corpuſque refrigerent.

Vocis læſiones.

Vocis læſio eſt, cum illa vel *aboletur*, ut in aphonia, & mutis; vel *imminuitur*, ut in voce exili & obſcura; vel *depravatur*, ut in voce clangoſa, aſpera, rauca, tremula, abrupta,

pta, balba; item in illis, qui R & L male pronunciant, ac in loquendo nunc ſubſiſtunt, nunc vocem præcipitant.

Aphonia & vocis ablatio fiunt vel nervorum, per quos ſpiritus influunt; vel aliarum partium, ad vocem edendam & articulandam neceſſariarum, vitio; quales ſunt muſculi, & nervi laryngis, & linguæ; item palatum, dentes, labia. *Aphonia.*

Eædem cauſæ ſi ſint minores, etiam vocis & locutionis imminutæ ſunt cauſæ. *Vox imminuta.*

Vocis & locutionis depravatæ, ut balbutiei & blæſitatis, ac hæſitantiæ cauſa potiſſimum eſt intemperies humida & mollis organorum vocis & locutionis; interdum & ſicca: item mala conformatio linguæ & ejus muſculorum, ut tumor ſub ea natus; nec non columellæ vitia, ac dentium anteriorum defectus. *Sæpe hæſitationis* in loquendo cauſa eſt reminiſcentiæ vitium, quo verborum ad ſenſa mentis explicanda neceſſariorum, ſatis velox & prompta non fit recordatio & prolatio. *Balbuties, blæſitas, vocis hæſitantia.*

Raucedo autem oritur ab aſperitate & inęqualitate membranæ, quæ laryngem & aſperam arteriam inveſtit: ſive illa fiat ab humoribus in illam illabentibus, aut aſcendentibus; ſive à vocis intenſione diuturnâ & vehementi. *Gravitas* verò *vocis*, quæ raucedinem ſæpè comitatur, originem ducit ab impotentiâ arctandi fauces & ſuperiorem partem àſperæ arteriæ, ortâ ab humorum decubitu in illas partes, vel ab earum defatigatione. *Raucedo.*

Sternutatio eſt involuntarius motus cerebri, thoracis, & muſculorum abdominis conſtrictorius, quo id, quod nares & cerebrum vellicat, cum ſtrepitu exturbatur. *Sternutatio.*

Tuſſis eſt vehemens & ſonora efflatio, à veloci thoracis & pulmonum conſtrictione orta, qua id, quod ſpirandi inſtrumentis eſt moleſtum, vi aëris expellitur. *Tuſſis.*

Oſcitatio eſt convulſivus muſculorum faciei, inferiorem maxil- *Oſcitatio.*

maxillam aperientium, quidam motus, quo halituoſa excrementa, in vicinis partibus hærentia, illaſque irritantia, expelluntur.

Quomodo hæc ex alienæ oſcitationis aſpectu ſæpe oriatur. *Hæc* interdum *oritur ab imaginatione*, ex alienæ oſcitationis conſpectu orta: quod non eſt mirum, cum etiam aliarum rerum aſpectus, ſpiritus certo modo movendo, alios quoque ſimiles motus in corpore noſtro excitet.

Pandiculatio. *Pandiculatio* eſt muſculorum per totum corpus dilatatio & diſtentio quædam convulſiva, qua vapores, copiâ vel qualitate moleſtâ illos irritantes, ex iis diſcutiuntur.

Quomodo hi motus involuntarii fiant. *In his & ſimilibus involuntariis motibus*, pro varietate rei moventis & partis motæ, ſpiritus mediantibus nervis in cerebro ita variè moventur, vel pori cerebri ex motu fibrillarum ita aperiuntur, ut ipſi variam etiam accipiant determinationem, ad diverſos muſculos, per influxus ſui vehementiam, dilatandos, parteſque illis annexas movendas, quibus diverſa expulſio perficitur.

Motus hi involuntarii non fiunt à ſolâ irritatione. *Sunt, qui* ſolam irritationem, à cauſæ morbificæ moleſtâ qualitate vel quantitate factam, cauſam omnis talis motus convulſivi ſine ullo vehementi ſpirituum animalium influxu eſſe volunt. Sed illa non ſufficit, niſi ſpirituum è cerebro affluxus, à me jam deſignatus, ipſi addatur,

CAPUT XIX.

De quorundam excrementorum vitiis, ictero, & doloribus.

Excrementorum quorundam vitia. ATque ita *actionum læſiones*, quia plurimæ earum cauſæ ſatis obſcuræ videntur, ſpecialius explicare conati ſumus. Quantum attinet ad *excrementorum vitia & qualitates corporis immutatas*, minor in earum cauſis reddendis ponitur difficultas; *ideoque* tantum de *catarrho*; calculorum & vermium generatione; artificialium excretione; item de ictero; & arthritide, aliquid addituri ſumus.

Ca-

Catarrhus eſt humoris excrementitii pituitoſi vel ſeroſi, ex capite in ſubjectas partes, nimius defluxus. *Catarrhus.*

Hic proximè oritur à *magnâ* pituitoſorum vel ſeroſorum excrementorum, in capite redundantia: & *pororum* in partibus ejus nimia raritate & laxitate: *Ejus cauſæ proxima.*

Hæ *proximæ* catarrhi *cauſæ*, à variis, imo ſæpe contrariis cauſis *remotioribus*, originem ducunt. Ita ex. gr. hibernum frigus humores excrementitios in capite colligens poroſque partium ejus claudens, & vernus inſequens calore illos fundens, poroſque vi frigoris hiberni clauſos deinde in capitis partibus nimis aperiens, cauſæ catarrhi ſæpe evadunt remotæ. Et contra, ubi quis ex. gr. in æſtuario humores copioſos in capite in vapores diſſolvit, poroſque plurimos ibidem aperuit, & poſtea aëri frigido, vapores illos condenſanti, & poros partium externarum, per quas exhalatio copioſa antea exibat, claudenti, ſeſe exponit, tum ipſe cauſarum catarrhi remotarum eſt auctor. Ita crapula & ſenectus, dum multam pituitam in toto corpore & capite gignunt; & frequentior tabacarii fumi ſuctio, dum poros partium mox commemorandarum capitis nimium aperit, in multis ſunt cauſæ catarrhi remotæ. *Remota.*

Si per poros partium externarum capitis in ſubjectas partes fiat defluxus, *catarrhus externus*; ſin per internarum, *catarrhus internus*, & ſynecdochice *catarrhus* dicitur. *Externus. Internus.*

Catarrhus internus defluit ex capitis partibus, quæ buccis, faucibus, gingivis, ori, palato, linguæ, tonſillis, columellæ, & potiſſimum ductui, à naribus ad fauces uſque protenſo, ſunt vicinę; *partim* ibi à ſanguine, à corde eo impulſo, ſeparatus; *partim* ibi à liquore aqueo, per ductus aquoſos eô delato, ſecretus; *partim* ex cerebro per poros pię & craſſæ meningis, utpote in vivis corporibus ſatis patentes, perque foramina oſſis ethmoidis & ſphenoidis eô deſcēdens. *Internus per quas vias defluat.*

Catarrhus ſi ad nares & os ethmoides defluat, & ibi difficul- *Varia ejus nomina.*

ficul-

ficultatem per nares reſpirandi inducat, *coryza* græcè, & latinè *gravedo*; *ſin* ad muſculos faucium, & qui locutioni inſerviunt, delabatur & vocem gravem, aſperam, aut non ſatis ſonoram faciat, *branchus*; *ſi* ſubitò & tam copioſè ad pulmones defluat, ut ſuffocationem vel ejus metum inducat, *catarrhus ſuffocativus* vocatur; *ſi* ad pulmones citra ſuffocationis periculum delabatur, ſynechdochice etiam *catarrhus*, vel *rheuma* dicitur.

Variæ ejus qualitates. *Catarrhus* pro varietate materiæ defluentis, eſt *vel* inſipidus, *vel* ſalſus & acris, *vel* acidus, *vel* fœtidus, *vel* craſſus, *vel* tenuis, *vel* alia pravitate comitatus.

Catarrhus aliquando etiam eſt calidus. Aliquando catarrhus eſt *calidus*; *quando* ſc. humor pituitoſus, vel ſeroſus corrumpitur, & ex corruptela, ratione antehac explicata, calorem præter naturam acquirit; qui haud raròfebrim ſymtomaticam inducere ſolet.

Calculorum generatio. *Calculi* in omnibus ferè noſtri corporis partibus gignuntur, ſed prçcipuè in renibus & veſica; ex materiâ fœculentâ, terreâ, limoſâ, viſcoſâ, & ſalsâ, ibi genitâ, vel aliunde eò delatâ; cujus partes, cum à calore debili non ſatis inciduntur, agitantur, & diſſolvuntur; vel à calore nimio exſiccantur, nimiumque coguntur, & complicantur, aut contexuntur, aut arctè inter ſe uniuntur; tum lapideam naturam, per cohæſionem viciniorem, & quietem partium, à particularum figurâ & magnitudine contextui & cohæſioni lapideæ aptâ natam, acquirunt: eo fere modo, quo ſtiriæ lapideæ & tophi in thermis & aliis quibuſdam fontibus, ex ſalinis, & lutoſis aquarum partibus; & lapilli in littoribus, ex ſale, aqua, & limo, gigni ſolent.

Vermium in corpore generatio. *Vermes*, uti & alia animalcula, etiam in omnibus ferè corporis noſtri partibus poſſunt gigni, ex materia putreſcente cui aliquid ſemini analogum, ſeu principium vitale, admixtum eſſe volunt: cui etiam intellectum & ſapientiam nonnulli tribuunt; quod partes tam ſapienter ab illo diſpo-

ſponi putant. Ego verò exiſtimo rei in corpore putreſcentis partes diſſolvi, & à calore putredinis moderato infinitis modis agitatas, certos ſitus, figuras, motuſque acquirere, pro diverſâ ratione figuræ & magnitudinis particularum inſenſibilium, ex quibus res putreſcentes conſtant, quæ ubi germini ſive rudi delineamento vermis, vel alterius animalculi, congruunt, fiunt vermis, vel aliud animalculum: cujus *vita* in eo conſiſtit, quod ibi ex motu particularum nata ſit particula cordi analoga, in qua, alimentarius ſuccus influens, incaleſcit, & in partes impellitur, & deinde per continua vaſa ad corculum refluens, circulum quendam facit, vitęque continuationem inducit. *Senſus* vero *& motus facultas* in eo eſt ſita, quod in his ex motu particularum producantur partes quædam, quę primo rudem cerebri, fibrarum, nervorum, & ſpirituum analogiam habent; quæque poſtea in perfectiora inſtrumenta, ſenſationi & motui locali inſervientia, paulatim perficiuntur. Cum autem in diverſis rebus hæ particulæ diverſimode ſe habeant, hinc ex hac re putreſcente hoc, ex aliâ aliud animalculum oritur.

Res artificioſæ, ut ferramenta, cultri, acus, aciculæ. pannorum fruſta, & ſimilia, quæ aliquando excreta eſſe ſcriptores teſtantur, in corpore humano generari naturaliter non poſſunt; ſed præſtigiis dæmonum dicuntur corpori inſeri; vel foris, locis, per quæ egredi videntur, adaptari; ibique quaſi egredientia oſtendi. Certum autem eſt, ſæpè hic magnas latere fallacias, ad ſtultè credulos, & intempeſtivè miſericordes, pecuniâ emungendos. *Res artificioſæ quomodo è corpore excernantur.*

Icterus autem eſt coloris noſtræ cutis, ab humoribus pravis, in corpore noſtro genitis, & ad eam foras delatis, orta, fœditas. *Icterus.*

Hic eſt flavus, niger, albus.

Icterus flavus, qui ſynecdochice icterus dicitur, originem *Flavus.*

nem ducit à bile flavâ ad cutem delatâ, eamque flavo colore tingente.

Cauſa. *Delatio vero illa bilis ad cutem oritur ab intemperie* cordis, hepatis, aliorumque *viſcerum*, coctionibus inſervientium, *calidâ*, nimis copioſam bilem generante, eamque per totum corpus diffundente. Vel ea originem ducit, *ab obſtructione ductus cholodochi*, debitam bilis in inteſtinum duodenum effuſionem impediente, eamque idcirco in totum corpus deferente. A priore cauſâ fæces alvi ſunt flavæ; à poſteriore cineritiæ vel albicantes.

Niger. *Icterus niger* eſt, qui humore nigro, in liene vel alibi genito, toti corpori nigrorem conciliat.

Albus. *Icterus albus*, qui pallor virgineus, item chloroſis vulgò appellari ſolet, totum corpus fœdo pallore occupat.

Cauſa. *Oriturque* ab obſtructione & intemperie hepatis, lienis, meſenterii, & præcipuè uteri, pravos humores producente, & per totum corpus diffundente; gravitatemque corporis, palpitationem cordis, reſpirationem difficilem, ac abſurdorum appetitum, ſæpe gignente.

Præcipui partium dolores. *Plæræque* humani corporis *partes gravibus doloribus* infeſtantur: *inter eos excellunt* cephalalgia, odontalgia, dolor colicus, nephriticus, & articularis.

Arthritis. *Hic* poſtremus etiam *arthritis* appellatur; propterea *Cauſa.* quod partes circa articulos infeſtat: oriturque ab humoribus ſeroſis, acribus, tartareis, per intervalla, ex vaſis in eas effuſis; eaſque rodentibus, motumque earum impedientibus.

Humores iſti in corpore *gignuntur*, *vel* propter vitium alimentorum, tales particulas habentium; *vel* ob intemperiem viſcerum aliarumque partium, hujuſmodi humores gignentium, nec ſatis bene eos à reliquis ſeparantium & excernentium.

CAPUT XX.

De Morborum Signis; ubi de Pulſibus.

MOrbi jam explicati, ſi latuerint, cognoſcuntur *ſignis.* Aliquando enim adeo ſunt manifeſti, ut per ſe pateant.

Signum morbi eſt, quicquid ſenſibus noſtris obvium, vel morbum, vel aliquid ad ipſum pertinens, poteſt indicare. *Signum morbi;*

Eſtque morbi *vel* cauſa, *vel* effectum, ſeu ſymtoma. Quæ enim ab accidentibus morborum petuntur, ea ad eorum effecta referri poſſunt. *Eſt vel cauſa ejus, vel effectum.*

His quidam addunt *comparationem partium inter ſe:* ut cum chirurgus, ad explorandam luxationem, partem ſanam cum illâ, de qua dubitat, confert. *Sed ea* eſt inquiſitio vel inveſtigatio ſigni, nempe brevitatis alterutrius, vel paritatis utriuſque partis: quo deinde vel luxatio, vel partis ſanitas, tanquam ex effecto, innoteſcit. *Comparatio partium tantum eſt inveſtigatio ſigni.*

Juvantia & lædentia ad effecta poſſunt referri. Si quis enim in aliquo morbo ex uſu, ex. gr. lactucæ nocumentum ſentiat, morbus frigidus ex effecto hic cognoſcitur: ille enim facit, ut hoc vel illud juvet, vel lædat. *Juvantia & lædentia pertinent ad effecta;*

Communiter graſſantia mala ad cauſas, ſcilicet aërem, cibum, vel ſimile quid, à quibus hæc oriuntur, inveſtigandum ſunt referenda. *Si enim* communi morbo multi laborent, ſuſpicandum eſt etiam illum, qui jam ægrotare incipit, eodem malo eſſe correptum, ſigno, petito à cauſâ; nempe aëre, cibo, vel aliâ ſimili, quâ æger cum aliis, tanquam re communi, utitur, atque ideo veriſimiliter ab eâ, unà cum aliis, eſt affectus. *Et graſſantia mala ad cauſas inveſtigandas.*

Præſtantiſſima autem ſigna ſunt ipſa morborum *effecta,* ſive *ſymtomata*: effecta *enim* morbi, morbum actu adeſſe vel adfuiſſe; *cauſæ* vero morbum tantum poſſe adeſſe, vel adfuiſſe probant. *Signa præſtantiſſima ſunt ſymptomata.*

 In-

Cur ſigna, ab urinis & pulſibus petita, præ cæteris excellant.

Inter illa præ cæteris *excellunt*, quæ in *pulſus*, & *urinæ* differentiis, obſervantur.

Pulſus enim eſt immediatus index cordis, quod totum corpus nutrit & vivificat: & *urina* cum ſanguine per totum corpus & omnes partes circulatur, & ab eo variè afficitur. Atque ideo illæ hic ſunt explicandæ.

Pulſuum differentiæ.

Et quantum ad *pulſus differentias* attinet; hic *primò* eſt validus, languidus, vel moderatus.

Validus.

Validus, ſeu vehemens eſt, qui à magno cordis calore, parique ſanguinis dilatabilitate ac copiâ, ſpirituumque animalium in cordis fibras forti influxu, originem ducens, tangentis digitos valide, ſeu valde ſenſibiliter, ferit.

Ejus ſignificatio.

Atque *ideo in ſanis* vires naturales validas: & in *ægrotis* ſanitatem promittit.

Languidus.

Languidus ſeu debilis pulſus eſt, qui, ob exiguum calorem cordis, parvam ſanguinis dilatabilitatem, & paucam interdum ejus copiam, paucoſque ſpiritus animales, in cor influentes, imbecilliter pulpas digitorum pulſat.

Ejus ſignificatio.

Ac *proinde* debilitatem virium demonſtrat; ac ſemper eſt ſuſpectus.

Moderatus.

Moderate validus eſt, qui à moderato cordis calore, & moderata ſanguinis dilatabilitate, ac copiâ, & moderato ſpirituum animalium in cor influxu, ortus, mediocriter digitos vibrat.

Ejus ſignificatio.

Atque *ideo* etiam mediocres naturales facultates notat.

Deinde pulſus alius magnus, alius parvus, alius mediocris.

Magnus.

Magnus eſt, qui à magno cordis calore, & magna ſanguinis dilatabilitate, ejuſque copioſâ in cordis ſinus, & ſpirituum animalium in cordis fibras forti impulſione, ortus, in longum, latum, & profundum ſe valde expandit.

Ejus ſignificatio.

Hic ſanguinis ſpirituoſi copiam, & calidi nativi robur; nonnunquam etiam calorem præter naturam indicat.

Par-

Parvus eſt, qui ob parvum cordis calorem, & exiguam ſanguinis dilatabilitatem, & paucos ſpiritus animales, in cor influentes, in longum, latum, & profundum ſe diminute extendit. *Parvus.*

Hic calidi nativi & ſanguinis ſpirituoſi inopiam, humoreſque frigidos, & interdum etiam copioſos, cordis ſc. calorem copiâ ſuâ ſuffocantes, in corpore exiſtere notat. *Ejus ſignificatio.*

Mediocriter magnus eſt, qui inter magnum & parvum medius, à mediocri ſanguinis dilatabilitate, calore, & ſpirituum animalium influxu, oritur. *Mediocris.*

Hic mediocria omnia in corpore ſignificat. Ejus indicium.

Tertio pulſus eſt celer, tardus, vel moderatus.

Celer, ſeu velox eſt, quo cor & arterię celeriter diſtenduntur & contrahuntur. *Celer.*

Hic oritur à tanto cordis calore, tantaque ſanguinis volatilitate, ac ſpiritibus animalibus, tam celeriter in cordis fibras ultro citroque fluentibus, ut ſanguinis guttæ in cor incidentes, non tantum citò dilatentur; verùm etiam celeriter ex eo expellantur: vel ſpiritus ſanguinis tantopere diſſipentur, ut parum ſanguinis vel ſpirituum, in corde reliquum, celerem etiam admittat cordis, ex contractione, ſubſidentiam. *Ejus cauſa.*

Hic itaque indicat calidi nativi copiam; ſed ſpirituum tenuitatem; interdum etiam calorem, præter naturam intenſum, & *febrim.* *Ejus indicium.*

Tardus eſt, quo cor & arteriæ tardè diſtenduntur & contrahuntur. *Tardus.*

Hic oritur à parvo cordis calore, & ſanguinis fixitate, ac ſpirituum paucitate; ac præterea à tardo ſpirituum animalium in cordis fibras influxu. *Cauſa.*

Atque *ideo* notat calidi nativi diminutionem, virium proſtrationem, & morbos frigidos. *Ejus indicium.*

Moderate celer eſt, qui ultra naturæ convenientem modum nec eſt celer, nec tardus. *Moderatus.*

Hic

Ejus cauſa & indicium. *Hic* à recta cordis & ſanguinis temperie oritur: atque ideo naturæ robur indicat.

Adhæc pulſus eſt creber, rarus, vel mediocris.

Creber. *Creber* eſt, quo brevibus intervallis cor & arteriæ dilatantur & contrahuntur.

Ejus cauſa. *Hic* oritur à cordis & ſanguinis calore, ſpirituum verò vitalium paucitate, vel diſſipatione; ac crebrâ ſpirituum animalium in fibras cordis reciprocatione: hinc enim ſanguis facile quidem dilatatur, ſed facile etiam arctationi cordis cedit. *Item* à magno cordis calore & ſanguinis magna volatilitate; quibus ſanguis ſubitò in corde rareſit, & deinde celeriter totus è corde expellitur, & rurſus celeriter etiam accenditur.

Ejus ſignificatio. *Itaque* in *ſanis* robur naturæ ſignificat, quod tamen facile per vehementiores motus poteſt imminui: in *ægris* vero interdum etiam virium debilitatem; eamque aut præſentem, aut futuram. Interdum, imò ſæpe, etiam *febrim.*

Rarus. *Rarus eſt*, quo, longiuſculis intervallis, cordis & arteriarum ſentitur motus.

Ejus cauſa. *Hic* originem ducit ab imbecilli calore cordis & ſanguinis, & hujus fixitate; item à tarda ſpirituum animalium reciprocatione.

Significatio. *Atque* ideo ſignificat virium proſtrationem, & morbos frigidos.

Mediocris. *Ejus indicium.* *Modérate creber* eſt, qui in crebritate & raritate mediocritatem ſervat; & *ideo* virium robur indicat: oritur enim à cauſis moderatis.

Quinto pulſus eſt durus, mollis, mediocris.

Durus. *Durus* eſt, qui, ob duritiem & ſiccitatem arterioſæ tunicæ, juſto durior & ſiccior digitis deprehenditur.

Ejus indicium. *Hic* ſiccitatem & gracilitatem corporis, ac ſæpè etiam calorem indicat.

Mollis. *Mollis* eſt, qui ob humiditatem arteriarum, ex delicatâ vi-

vitâ, vel morbis humidis, vel balneis ortam, lenis, inſtar carnis mollioris, ſentitur.

Hic humorum redundantiam, & arteriarum humectationem, ac morbos humidos denotat. *Ejus indicium.*

Moderatè mollis eſt, qui ſe medio modo inter durum & mollem, cauſamque in ſiccitate & humiditate temperatam, habet; atque *ideo* mediocritatem in his ſignificat. *Mediocris. Ejus ſignificatio.*

Præterea pulſus eſt æqualis, vel inæqualis.

Æqualis eſt, qui, cum aliis pulſationibus collatus, ſecundum enumeratas differentias ſentitur æqualis. *Æqualis.*

Hic oritur ab æquali ſanguinis & cordis, ac ſpirituum reciprocantium, conſtitutione.

Inæqualis, contra. *Inæqualis.*

Oriturque ab inæquali ſanguinis vel cordis temperie, ſpirituumque inæquali in cordis fibras influxu. *Cauſa.*

Prout hæ cauſæ ſunt variæ, ita & pulſus eſt varius.

Inæqualis eſt *vel* æqualiter, *vel* inæqualiter; *item* ordinate, vel inordinate inæqualis. *Differentiæ.*

Æqualiter inæqualis eſt, cujus inæqualitas per omnes pulſus eſt ſibi ſimilis: ut quando pulſus ſecundus eſt paulò minor vel major primo, & tertius ſecundo: atque ita deinceps. *Inæqualis æqualiter;*

Inæqualis inæqualiter eſt, qui ſimilem inæqualitatem non habet: ut quando duo vel tres priores pulſus ſunt ſimiles: quartus vel quintus eſt diſſimilis. *Inæqualiter;*

Inæqualis ordinate eſt, qui in inæqualitate ordinem ſervat: ut ſi duo vel tres magni fuerint, & quartus ac quintus parvi, & ita porro per vices alternetur magnitudo eorum & parvitas. *Ordinatè;*

Inordinate inæqualis eſt, qui nullum in inæqualitate retinet ordinem: ut quando modo quartus, modo ſextus modo tertius aliis eſt celerior, crebrior, vel validior. *Inordinatè.*

Inter inæquales excellunt *intermittens* & *myurus.*

Intermittens. *Intermittens* eſt pulſus inæqualis, in quo arteriæ motus, unius, duorum, trium, vel ad ſummum quinque pulſuum tempore, ceſſat.

Deficiens. Si enim ulterius intermittat, *deficiens* dicitur.

Cauſa. *Hic* oritur à quibuſdam ſanguinis partibus adeo fixis, ut duorum vel plurium pulſuum temporibus in corde ad dilatandum indigeat: *vel* ab influxu ſpirituum animalium in fibras cordis contractorias ita alternato; ut ejus dilatatio per aliquot pulſuum tempora ſiſtatur.

Significatio. *Hic* indicat virium debilitatem: & præſertim *malus eſt in juvenibus*; quia magnam cauſam adeſſe ſignificat.

Myurus. *Myurus* eſt, qui in magnitudine ſenſim & æqualiter variatur, ita ut ſequens ictus ſemper à priore ſit diverſus.

Deficiens. Reciprocus. Eſtque *deficiens*, in quo pulſus ſenſim magis magiſque imminuitur: vel *reciprocus*, ubi pulſus ſenſim magis magiſque augetur.

Cauſa & ſignificatio. *Cauſa* hujus eſt virium debilitas: & in *myuro deficiente*, virium magis magiſque deficientium; *in reciproco* verò, redeuntium eſt ſignum.

Cæteræ pulſuum differentiæ, hic enumerari ſolitæ, ſunt negligendæ. *Enumerari ſolent & alii pulſus inæquales*, nempe dicrotus, caprizans, interruptus, undoſus, vermiculans, formicans, vibrans, convulſivus, ſerrinus, impar citatus; item arythmus, ecrythmus, heterorythmus: *ſed* quoniam hi fere inobſervabiles eſſe ſolent, idcirco eos hic non definiam; nec aliud addam, quam ex iis, quæ de differentiis pulſuum jam diximus, intellectis, naturam pulſuum ſatis bene intelligi poſſe.

Cur ex ætate, ſexu, temperie, & affectu animi, pulſus varietur. *Pulſus* autem *ratione* ætatis, ſexus, temperamenti, doloris, & affectuum animi, magnopere etiam variatur: *quia* ex his cauſis varius cordis & ſanguinis oritur calor; & ſpiritus etiam animales aliter in cor immitti, fibræque ejus, vel contractoriȩ, vel expanſoriæ, diverſimodè inflari ſolent.

Ex-

Explorandus eſt pulſus, digitis duobus, vel tribus prioribus, arteriæ, in carpo alterutrius brachii, *ubi* æger, ab ingreſſu Medici, jam animo eſt tranquilliore, moderate adhibitis. *Quomodo pulſus ſit explorandus.*

Atque hæc de *pulſibus*.

CAPUT XXI.

De Urinis, & ſignorum differentiis.

DIfferentias *& ſigna, in urinis obſervanda, præcipuè ſuppeditant* liquoris conſiſtentia, color, odor, quantitas excernendi modus, & contenta. *Urinarum differentiæ unde deſumantur.*

Ratione conſiſtentiæ, primo urina eſt tenuis, craſſa, vel mediocris.

Urina tenuis fere eſt aquoſa, nec multas ſalſas vel alias craſſas partes, quæ à renibus ſolent ſecerni, admixtas habet. *Urina tenuis.*

Hæc *oritur* à coctione debili hepatis, vaſorum, & cordis: *etiam* à frigore ventriculi: & præcipuè à potus copiâ: ac *deinde* ab intemperie frigida renum: *item* ab obſtructione & anguſtia meatuum, per quos craſſi humores cum urina effluere non poſſunt: *denique* à materiæ craſſioris in alia loca tranſlatione; uti ſæpè in phrenitide contingit. *Cauſæ.*

Urina craſſa eſt, cui multæ partes craſſæ ſunt admixtæ. *Craſſa.*

Hæc *originem ducit* ex crudis vel craſſis humoribus, in vaſis cumulatis, & cum urinâ expulſis: *aut* ab obſtructione vel abſceſſu, in aliqua parte aperto, materiâque in vaſa erumpente: *aut* denique à ſalſis humoribus, in corpore redundantibus. *Cauſa.*

Mediocris urina eſt, quæ moderatam craſſitiem habet. *Mediocris.*

Oriturque à coctrice facultate, naturaliter ſeſe habente. *Cauſa.*

Deinde urina ratione conſiſtentiæ eſt clara, vel turbulenta.

Clara. *Clara* ſeu perſpicua eſt, quæ luminis radios ſatis bene, ad perſpiciendum, tranſmittit.

Cauſa & ſignificationes. *Hæc aut* habet bonam conſiſtentiam; ac *tum* ſignificat claritatem illam oriri à calore naturali, materiam rectè elaborante, & ſpiritibus urinæ contentorum particulas ſatis dilatantibus, & à ſe mutuo ſeparantibus. *Aut ea* eſt tenuis; *eſtque* index cruditatis, & coctionis humorum nondum inchoatæ.

Turbulenta. *Turbulenta* eſt, quam viſus penetrare non poteſt.

Cauſa. *Hæc* oritur ab aſperis & craſſis partibus, urinę admixtis.

Eſtque turbata, turbida, vel confuſa.

Turbata. *Turbata* eſt, quæ clara mingitur, & poſtea turbulenta evadit.

Significatio in ſano; *Eaque in ſano* indicium eſt, ipſum in morbum eſſe proclivem, propter humores crudos in vaſis redundantes. *In ægro.* *In ægro* verô indicat materiæ morbificæ coctionem jam inchoari, & cum ſero aliquid materiæ iſtius eſſe mixtum: verùm mixtionem illam & attenuationem non adeo exacte eſſe factam, quin ob ſuperveniens frigus materia vitioſa à reliquo humore ſeparetur, & inter ſe cogatur.

Turbida. *Turbida* eſt, quæ turbulenta mingitur, ac poſtea clareſcit.

Cauſa. *Oriturque* ex eo, quod naturalis calor cœperit concoquere materiam morbificam, eamque agitare & commiſcere; nondum tamen eam ſatis attenuaverit. Ceſſante itaque urinæ calore partes heterogeneæ ſponte ſeparantur, & craſſæ ſubſidunt. *Idem* contingit, ſi urina per ſe ſit clara, ſed in tranſitu ei aliqua materia craſſà permiſceatur: verum cum hæc non ſit ſatis attenuata & exacte ei admixta, ſed tantum confuſa, ſponte ſubſidit.

Confuſa. *Confuſa* eſt, quæ turbulenta redditur, & talis manet.

Significatio. *Hæc indicat* calorem humores in vaſis agitare & confundere, & non recte coquere ac attenuare: & *ſi* talis apparoo-

pareat in principio morbi, quo calor naturalis nullam adhuc coctionem inſtituit, ſignificatur à calore nimio, humores agitante & turbante, nec attenuante, materiam craſſam & aſperam relinqui. *Si* vero hæc urina in principio talis non fuerit, ſed poſtea confuſa evadat, indicio eſt morbum in pejus abire, & calorem immoderatum, qui materiam morbificam agitat & cogit, augeri; & ſæpe etiam aliquid maligni adeſſe.

Hic tamen ſemper etiam alia ſigna ſunt obſervanda, & hinc colligendum, an talia fiant vi naturæ, quæ vitioſorum humorum coctionem & expulſionem aggreditur; an vero talia contingant propter caloris præter naturalis & putredinis incrementum, virtutiſque naturalis debilitatem. *Quæ cautela hic ſit adhibenda.*

Differentiæ præcipuæ urinarum, quæ *à coloribus* petuntur, ſunt alba, pallida, flava, rubra, viridis, nigra. *Differentia à colore.*

Ad urinam *albam* pertinet aquoſa, quæ colorem aquæ refert; *item* quæ vino tenui colore ſimilis eſt, *vel* aquæ puræ, cui parum bilis eſt injectum; *ut* & nivea, quæ nivis habet candorem; *ſicut* & lactea & glauca, quæ cornu pellucidi imaginem refert. *Alba.*

Urina alba redditur, *vel* quia nihil ipſi admiſcetur, quod eam tingat: *vel* quia corpus album ei admiſcetur. *Cauſa.*

Albæ urinæ cauſa ergo eſt *cruditas* & caloris imbecillitas: *obſtructio* viarum, per quas urina tranſit: *bilis*, & cum ea *ſalſus humor*, *ad alium locum tranſlatus*, ut ſæpe fit in febribus acutis & phrenitide: magna *potus copia*: denique *calculus* in renibus vel veſica, cui, quod craſſum eſt & ſalſum, adhæreſcit, aquoſum vero effluit.

Urinam lacteam reddit admixtio albæ alicujus ſubſtantiæ, ſive illa ſit pituita, ſive pus, ſive ſemen; *hæc* plerumque turbida mingitur, & poſtea clara evadit, & materia ſubſidens facile dignoſcitur. *Lactea Cauſa.*

Pallida urina eſt à bile pallidâ, non ſufficiente quantita- *Pallida Cauſa, & indicium.*

 te,

te, vel pauca bile flava, urinę admixta. Atque *ideo* vel cruditatis, *vel* obſtructionis eſt index.

Flava differentia, & indicia. *Flava urina* eſt palearis, ſpicea, citrina, & crocea.

Prima & ſecunda notat calorem debilem, vel obſtructionem; *tertia* calorem moderatum; *quarta* calorem plus juſto auctum, *vel* folliculum fellis obſtructum, & hinc icterum præſentem, vel futurum.

Color urinæ ſæpe eſt a medicamentis. *Interdum* tamen etiam alię cauſæ, præter has, urinam tingunt; ut rhabarbarum, crocus, folia ſennæ, & ſimilia aſſumta.

Rubra. *Rubra oritur* à ſanguine, & bile.

A ſanguine. Et quidem, *ſi ſanguis ruboris* illius *fuerit cauſa*, urina non ſplendet, & cruenta dicitur, habetque colorem, qualem aqua, in qua carnes recens mactatorum animalium ſunt lotæ. *Mingiturque* vel ob apertam aliquam venam; vel ob hepatis & renum debilitatem, quæ aliquam partem ſanguinis, non ſatis incraſſati, in ureteres tranſmittit. *Sanguis* autem urinâ mixtus vel tenuis eſt, & reddit urinam ſubrubram; vel craſſus, qui copioſè admixtus, urinam reddit valde rubram; ſin paucus, aut rubram, aut ſubrubram.

A bile. Quæ autem *à bilis copiâ*, aut bile rubicundiori, ortum habet *urina rubra*, ſplendet, & quaſi flammea eſt.

Interdum, ob copioſam bilis admixtionem, rubra & craſſa, inſtar vini ex rubro nigricantis, redditur urina. Huc referenda eſt urina vinea, quæ vinum rubrum colore refert. Hæc fit ab admiſta bile cærulea, & mixtione bilis rubræ craſſioris.

Viridis. *Urina viridis* fit à copia bilis æruginoſæ, & porraceæ.

Oleaginoſa. Huc pertinet *urina oleaginoſa*, quæ *vel* pinguedinem tantum in ſuperficie natantem habet; & ex colliquatione pinguedinis oritur, atque ad differentias, à contentis petitas, eſt referenda; *vel* colorem & ſubſtantiam olei refert, or-

ortumque ducit ab humorum excrementitiorum (qualis eſt bilis pallida & atra, ut & pituita) permixtione.

Urina & nigra & livida redditur, interdum *ob* rerum externarum admixtionem: interdum *ob* humoris melancholici cum urina evacuationem, quæ in iis accidit, qui in liene humorem melancholicum colligunt; *vel* cum atra bilis urinæ admiſcetur; *vel* cum, extincto calore nativo & ſpiritibus, ſanguis in vaſis corrumpitur, & niger evadit. *Nigra Cauſa.*

Nigra urina ſummi incendii & maximi periculi *eſt nuncia*, præcipuè in principio, augmento, & ſtatu febrium; *in declinatione* vero, ſæpè ejuſmodi urinæ ſine damno excernuntur. *Significatio.*

Ratione odoris, urinæ aliæ dicuntur inodoræ, aliæ olentes. *Differentia ab odore.*

Inodoræ urinæ cauſa eſt calor nativus debilis, à quo nulla fere ſit concoctio, quâ nullus humor ſeroſus, aut alius excrementitius, qui odorem urinæ conciliet, ipſi permiſcetur. *Inodora Cauſa.*

Olentes urinæ vel naturaliter olent, vel fœtent, vel ſunt odoratæ.

Urinæ, naturalem odorem habentes, ſignificant calorem naturalem ſe recte habere, & coctionem ab eo rectè perfici. *Naturaliter olentis indicium.*

Urinæ fœtidæ originem ducunt ex *cibo*, potu, aut medicamentis quibuſdam aſſumptis; à *cruditate* & ciborum corruptione; atque præcipue à *putredine* humorum, ut fit in ulceribus veſicæ & renum; Interdum *etiam* hæc contingit ex diuturna urinæ in veſica retentione. *Fœtida Cauſa.*

Urina odorata, ſeu bene olens, ex nullis cauſis internis naturaliter oritur; ſed ſi quæ talis ſit, ea odorem illum à cibis vel medicamentis aſſumptis ſibi comparavit. *Odorata Cauſa.*

A quantitate urina dicitur, pauca, vel copioſa.

Copioſæ Cauſa.

Urina juſto copioſior redditur; *ſi* cibi ſumantur, qui multâ aquoſâ humiditate ſcatent; *deinde* ſi aquoſum & ſeroſum medicamentum, quod per inſenſibilem tranſpirationem diſcuti conſuevit, in corpore retineatur, & ad urinæ vias confluat; *item* ſi ex aliis partibus, vel etiam toto corpore, vitioſi humores per vias urinarias expurgentur; quod in criticis & ſymptomaticis evacuationibus, ut & diabete, accidit; *denique* ſi medicamentum diureticum ſit aſſumtum.

Paucæ Cauſa.

Paucam urinam contrariæ cauſæ efficiunt, quales ſunt *non* tantum paucus potus, *ſed* etiam cibi ſicci aſſumti; *deinde* materia aquea, per inſenſibilem tranſpirationem vel ſudores diſſipata, uti in ardentibus febribus ſæpè contingit, nec non in motu & exercitio nimio; *item* ſerum ad alias partes confluens, ut fit in hydrope aſcite, & anaſarca; *denique* anguſtia vel obſtructio viarum, per quas urina eſt excernenda.

Dolorem inferens & ſilens, unde ſiant & quid notent.

In modo excernendi obſervatur *dolor*; qui oritur *vel* ab urinæ acrimonia, *vel* à viis urinariis exulceratis: *item urinæ ſilentium*, quod animadvertitur, quando ea ſine ſono vel ſtrepitu, tanquam oleum, effunditur vel mingitur: *eaque* colliquationis eſt index; nam hæc, inſtar olei, pinguis eſſe ſolet.

Contentum urinæ.

Contentum urinarum eſt, quicquid corpulentius & magis viſibile urinæ liquori eſt admixtum.

Eſtque generale, vel ſpeciale.

Contenta generalia.

Contenta generalia ſunt, quæ in omnibus fere urinis obſervantur; talia ſunt *ſedimentum* ſeu hypoſtaſis, *enæorema* ſeu ſuſpenſio, & *nubecula* ſeu nubes.

Hypoſtaſis.

Hypoſtaſis urinæ eſt illud craſſum generale contentum, quod in urina verſus fundum deſcendit, & in urina ſubſidit.

Enæorema.

Enæorema eſt, quod in medio urinæ ſuſpenſum continetur.

Nubes

Nubes eſt, quod in ſuperiori parte urinæ inſtar nubeculæ hæret. *Nubes.*

Tria hæc contenta non ſemper in urinis conſpiciuntur: *imo* interdum contingit, ut omnia abſint; quod *in ſanis* exactam notat ſanitatem: in *ægris* magnam cruditatem, corruptionem, obſtructionem, inflammationem, & magnas purgationes. *Abſentia contentorum.*

In *tribus his* ſingulis *tria* ſunt conſideranda: conſiſtentia, color, & quantitas.

Ratione *conſiſtentiæ* contentum eſt vel craſſum, vel tenue; æquale, vel inęquale; item planum ſeu læve, aut divulſum.

Craſſum eſt à materia craſſa & humorum craſſorum copia. *Indicatque* craſſorum copiam, vel uſtionem nimiam. *Quid notet contentum Craſſum.*

Tenue notat humoris tenuitatem, vel caloris imbecillitatem, vel flatuum admixtionem. *Tenue.*

Æquale eſt, cum omnes partes contenti eandem habent tenuitatem, vel craſſitiem. *Notat* calorem validum, humorem benignum, & ſalutem. *Æquale.*

Inæquale eſt, cum pars alia eſt craſſior aliâ. *Significat* calorem imbecillem, materiam rebellem, & evadendi difficultatem. *Inæquale.*

Planum & læve eſt, cum partes contenti inter ſe ſunt contiguę. *Notat* idem, quod æquale. *Planum.*

Divulſum eſt, cum partes à ſe mutuo ſunt ſeparatæ. *Significat* idem, quod inæquale. *Divulſum.*

Color contenti eſt vel albus, vel niger, vel flavus, vel color his vicinus.

Albus contenti *color* fit à calore temperato, & recte coquente; atque *ideo* omnia bona notat. *Album.*

Niger ab incendio, vel caloris nativi exſtinctione ortus, *notat* omnia prava, & mortem; *niſi* criticè appareat. *Nigrum.*

Rubrum. *Ruber* eſt à ſanguine non exacte cocto, aut rubra bile. *Indicatque* morbum longum; ſed ſanabilem.

Quantitas contenti eſt, vel multa, vel pauca.

Multum. *Multa contenta* oriuntur à copia materię: & *in ſanis* cibos crudos ac ingluviem ſignificant; *in morborum principio & augmento*, humorum, coctione indigentium, copiam; *in vigore & declinatione*, materiam coctam & ſeparatam, atque hinc ſalutem, ſi alia bona ſigna adſint.

Paucum. *Pauca indicant in ſanis* exactam diætam & ſanitatem. *In ægris* humores crudos, corruptos, viſcerum debilitatem, inflammationem, obſtructiones, materiæ defectum, vel magnas evacuationes.

Contenta ſpecialia. *Specialia* autem *contenta* urinarum ſunt, quæ tantum in quibuſdam urinis apparent *Eaque vel* in fundo, *vel* in medio, *vel* in ſuperficie conſpiciuntur; *vel* matulę lateribus adhæreſcunt; *vel* etiam cum urina confunduntur.

In fundo hærent ſedimenta *farinacea*, quæ farinam craſſiorem; *ſquammoſa*, quæ ſquammas referunt; *furfuracea*, quæ furfuribus ſimilia ſunt; *orobea*, quæ referunt grana orobi. *Item* arenulæ, calculi, grumi ſanguinis, pus, carunculæ, mucus, vermes.

Farinaceum. *Farinaceum* ſedimentum redditur ab aſſato ſanguine craſſiore, vel à conſumptis per calorem inæqualiter carnibus.

Squammoſum. *Squammoſum* autem, cum ſolidæ partes inæqualiter conſumuntur.

Furfuraceum. *Furfuraceum* eſt à flammea & conſumente febris caliditate; & à veſicæ vel vaſorum ſcabie.

Orobeum. *Orobeum* quoque à colliquatione proficiſcitur, cum febris carnem liquefacit.

Cauſa talium ſedimentorum. *Hoc* tamen quibuſdam recentioribus non placet, & propterea iſta ſedimenta vel ex ſcabioſa & exulcerata veſica, vel ex crudo aut melancholico humore provenire ſtatuunt.

ſtatuunt. *Ego* autem exiſtimo illa ſedimenta oriri, ex certa figura, magnitudine, & conjunctione particularum, ex quibus humores excrementitii conſtant, eodem modo ut ſal & cryſtalli in aquis quibuſdam, propter particularum ſuarum certam figuram, magnitudinem, & compoſitionem naſci conſpiciuntur.

Arenulæ & calculi oriuntur ex materia craſſa & fæculenta, quæ internum coagulationis principium habens, & levem occaſionem nacta, ſponte concreſcit. *Internum* autem illud principium coagulationis conſiſtit in partibus ſalinis, terreſtribus, & viſcoſis, quæ facilè inter ſe, per cohæſionem viciniorem & quietem, à particularum figurâ & magnitudine, cohæſioni & unioni ac arenularum calculorumque conſtitutioni aptâ, natam, conglutinantur & arenæ lapidisque inſtar indurantur: cum ſcilicet, in corpore, vel extra illud, à calore debili illę particulæ non ſatis inciduntur, agitantur, & diſſolvuntur: vel à nimio calore exſiccantur, nimiumque coguntur, vel inter ſe contexuntur. *Arenulæ & calculi unde oriantur, & quid ſignificent.*

Si autem arenulæ excernantur *cum dolore & ſtranguriâ*, ſignum eſt calculi. *Imo* ſi arenulæ, apparere ſolitæ, ſupprimantur, & dolor ſentiatur in mingendo, ac urina evadat alba, ac tenuis, indicium eſt arenulas ſuppreſſas in calculum concreſcere. *Et quomodo cognoſcantur.*

Si vero arenulæ, lateribus matulę, adhęreant; eæ *in ſanis* ſignificant calidiorem hepatis, renum, vel ſanguinis intemperiem: *in ægris* vero febres ardentes; *vel*, ſi febris adſit, tartareos, alioſque craſſos humores, in corpore redundantes.

Grumi ſanguinis in urina conſpiciuntur, cum ex ulcere, vel læſo, rupto, aut hiante vaſe, in partem, per quam urina tranſit, ſanguis emittitur, & poſtea concreſcit. *Grumi ſanguinis.*

Pus in urinis eſt, cum abſceſſus vel ulcus latet: *aut* cum ex par- *Pus unde*

fiat, & quomodo cum urinis excernatur. ex partibus ſuperioribus, ut thorace & pulmone, pus per vias urinarias evacuatur; dum illud attenuatur in minimas particulas, earumque rami nonnihil tolluntur; quæ deinde à preſſione vicinarum partium, & caloris agitatione, per poros venarum, in earum cavitatem impelluntur, ut chyli partes in vaſa gaſtrica & meſaraica; & poſtea ad cor delatæ, per renes, ad veſicam dejiciuntur. *Eodem* modo etiam particulæ ſubſtantiæ corporis conſumptæ venis inſeri, & excerni per urinam poſſunt.

Caruncula. *Carunculæ* in urinis ſunt partes renum exulceratorum.

Mucus. Si urina craſſa, *mucoſa*, tenax & pituitoſa, inſtar narium muci, reddatur, idque *cum dolore*, indicium ferè eſt calculi veſicæ; ſi vero hæc *ſine dolore* excernatur, ex crudo renum aut vicinarum partium ulcere vel abſceſſu provenire eſt veriſimile.

Plerumque autem talis materia eſt rudimentum calculi, & ideo ejus præſentiæ ſæpe eſt indicium; & propterea etiam emiſſa ſępè in lapideam duritiem coagulatur.

Sæpe etiam pituita, quæ magnâ copiâ excernitur, cacochymiæ & cruditatis, in ſanguine exiſtentis, eſt ſoboles & indicium.

Vermes. *Vermes*, in urina apparentes, oriuntur ex corrupta, ſordida, & putreſcente materia.

Filamenta. *In medio* urinæ natant, *filamenta*, pilis ac telis aranearum ſimilia.

Hæc cum urina excreta *ortum habent* ex humore craſſo & viſcido, qui in renibus vel ureteribus ſiccatur, & in hanc formam, ob vaſorum longitudinem, vel pori anguſtiam, redigitur.

In ſuperficie urinæ apparent *bullæ*, ſpuma, corona, pinguedo.

Bulla & ſpuma. *Bullæ & ſpuma* generantur à flatu, viſcidæ materiæ incluſo, qui cum exhalare non poſſit, materiam in tumorem attollit,

attollit, ſuntque hæ bullæ variorum colorum, pro natura humoris, cui flatus includitur.

Corona docet quales in vaſis majoribus humores contineantur: pro diverſitate enim humorum ea diverſis coloribus eſt prædita. Atque in parte ſuperiore urinæ atque ejus circulo multa oculis poſſunt percipi, quæ in reliquo humore cerni nequeunt; cum lumen in ſuperficie liquoris & in ejus extrema corona aliter refringatur, & tranſeat, quam in medio. *Corona.*

Pinguedo, urinæ ſuperficiei innatans, oritur ex adipis colliquatione, vi caloris facta; atque idcirco conſumptionis & colliquationis corporis eſt index. *Pinguedo.*

Urinæ variantur non tantum ob varios morbos; ſed *etiam* propter temperamentum, ſexum, ætatem, anni tempora, ſomnum, vigilias, exercitium, affectus animi, & ſimilia. *Propter* has enim cauſas calor corporis eſt vel major, vel minor; pluraque, vel pauciora excrementa in eo colligi ſolent. *A quibus cauſis, præter morbos, urinæ varientur.*

Atque ita, quid ex qualibet urina fere queat cognoſci & prædici, patet per ea, quæ, de cauſis omnium differentiarum, diximus. *Atque* ex iis etiam ſudor, ſputum, & vomitus facile intelligi poſſunt.

Ut autem urina rectum de valetudine prębeat argumentum, *colligenda* eſt unâ vice, ubi coctio cibi jam eſt peracta; atque ideo matutinum tempus huic collectioni maxime ſolet convenire; cum nec coitus, nec crapula, nec inedia, nec medicamentum, aut cibus, lotium tingens, præceſſit. *Eaque* in vaſe pellucido, mediocriter lato, &, adverſus injuriam frigoris, tecto, *nec* diutius, quam per decem vel duodecim horas, eſt ſervanda. *Si* ea ab aëre externo conturbata fuerit, blando calore ignis eſt clarificanda. *Denique* inſpicienda eſt, ubi contenta locum ſuum occupaverint, in loco mediocriter illuſtri: ubi vero mi- *Ut urina bene de valetudine poſſit indicare, quæ ſint obſervanda.*

nuta corpuſcula in illa ſunt obſervanda, radii ſolis ſunt adeundi.

Signorum differentia.

Hactenus vidimus ex quibus fontibus ſigna petantur. Jam videamus quotuplicia illa ſint.

Signa alia ſunt propria, *alia* communia.

Signum proprium, & commune.

Propria ſunt, quæ uni affectui conveniunt: ut vomitus eſt ſignum affecti ventriculi proprium.

Communia, quæ in pluribus & diverſis reperiuntur: ut delirium eſt ſignum inflammati cerebri & diaphragmatis commune.

Propria ſigna ſunt *vel* ſeparabilia, *vel* inſeparabilia.

Proprium ſeparabile

Separabilia propria ſunt, quæ quidem ſoli, ſed non omni & ſemper conveniunt: ut vomitus eſt ſignum proprium affecti ventriculi ſeparabile; cum is ab hoc malè affecto ſæpe abſit.

Inſeparabile, ſeu pathognomonicum.

Propria inſeparabilia ſunt, quæ ſoli & omni conveniunt. Hæc etiam *pathognomonica* dicuntur, ac morbi eſſentiam conſequuntur, & cum eo neceſſario cohærent; atque ideo etiam in principio adſunt, & cum eo deſinunt, augenturque & minuuntur cum eodem.

Signa pathognomonica plerumque ſunt multa conjuncta; raro ſingularia.

Raro tamen datur unum morbi ſignum pathognomicum; ut eſt excretio urinæ per vulnus ventris, veſicam vulneratam indicans: *ſed* plerumque ſigna pathognomonica conſtituuntur ex pluribus junctis, quæ ſeorſim ſumpta pathognomonica non ſunt: ut in pleuritide dolor lateris punctorius, tuſſis, reſpirationis difficultas, febris acuta.

Signa communia ſunt *vel* ſynedreuonta, quæ ſimul aſſidentia; *vel* epiphainomena, quæ & epiginomena dicuntur.

Signum ſynedreuon.

Signa ſynedreuonta ſunt ſigna communia, quæ cum morbo invadunt. *Hæc* cum morbis non cohærent neceſſariò, nec ab eſſentia eorum fluunt: declarant tamen aliquid circa morbum; magnitudinem ſcilicet, durationem, morem, &c.

Epi-

Epiphainomena ſunt ſigna communia, quæ poſtea ſuperveniunt. *Hæc* mutationem morbi indicant, non autem ſpeciem: *Epiphainomenon.*

Deinde ſignum *aliud* bonum, aliud malum: *aliud* certum, aliud incertum: *aliud* ſalutare, aliud lethale. *Bonum; malum. &c.*

CAPUT XXII.

De Diagnoſi.

ATque hæc de morborum *differentiis* & *ſignis*, quantum ad eorum cognitionem eſt neceſſarium, diximus.

Fundamentum cognitionis pathologicæ, ante omnia jaciendum, eſt eorum, quæ in ægro ſecundum & præter naturam ſe habent, item quæ cauſam morbo ullo modo præbere potuerunt vel poſſunt, diligens obſervatio; quæ *caſus*, item *caſus poſitio*, nec non *hiſtoria morbi*, appellari ſolet. *Fundamentum pathologicæ cognitionis eſt Hiſtoria morbi.*

Deinde ad cognitionis pathologicæ ſpecies, ex ea inſtituendas, eſt progrediendum.

Species autem cognitionis Pathologicæ ſunt duæ: *dignotio*, quę diagnoſis; & *prænotio*, quæ prognoſis græce dicitur. *Pathologicæ cognitionis ſpecies.*

Diagnoſis eſt cognitio pathologica, quâ præſentem morbi ſtatum dignoſcimus. *Diagnoſis*

Hujus partes tres numerantur: *Partis* affectæ, Ipſius *morbi*, & Morbi *cauſæ* recta inveſtigatio. *Ejus partes.*

In his enim tribus morbi conſtitutio potiſſimum conſiſtit.

Pars affecta primum eſt inveſtiganda; cum ſit cognitu facilior, ipſique ægri illam ſæpiſſime ſponte oſtendant; & hæc nonnunquam viam ad morbi inveſtigationem ſternat. *Poſtea* veniendum ad inquiſitionem morbi: & ſi ille cau- *Earum inveſtigandarum ordo.*

cauſam habeat, quæ manum vel obſervationem medici deſiderat, deinde & illa eſt inquirenda.

Inveſtigatio partis affectæ, per actionem læſam.

Dignoſcitur pars affecta 1. Per *actionem læſam*; quæ pro varietate ſua optimè indicat diverſam partem affectam; quia actio nulla lædi poteſt, niſi pars illa, per quam efficitur, aliquid, aut per ſe, aut per accidens, patiatur. Sic læsâ ratiocinatione, imaginatione, memoria, ſomno, vigilia, totius corporis motu, cerebrum affectum eſſe indicatur. Sic ſi urina ſit ſuppreſſa, cauſa in renibus, ureteribus, veſica, aut in meatu urinario, eſt quærenda.

Per excreta.

2. *Per excreta*; in quibus conſideranda, *primò* ſubſtantia; quæ interdum eſt pars membri læſi: ut ſi caruncula vel tunica ore rejiciatur; atque hæc pulmonem, aſperam arteriam, œſophagum, aut ventriculum eroſum eſſe ſignificat; & quidem ſi tuſſi ejiciatur, è thorace; ſi vomitu, è ventriculo ejici indicio eſt: interdum eſt excrementum parte contentum, ut urina, calculus, lumbrici: interdum alimentum, ut chylus, vel ſanguis venoſus aut arterioſus, quæ omnia locum affectum clarè deſignant. *Secundò* quantitas: ſic ſi tuſſi multus ſanguis rejiciatur, pulmonis affecti indicium eſt; ſi paucus, aſperæ arteriæ. A renibus manat copioſior ſanguis; qui à veſica venit, paucior eſt. *Tertiò* excernendi modus: nam quod tuſſi rejicitur, ex pulmonibus vel aſpera arteria venit; quod vomitu, è ventriculo, œſophago, vel inteſtinis. Interdum etiam quod ſcreatu, ſine tuſſi expellitur, è pulmonibus prodit. *Quartò* ordo; ſic ſi prius ſanguis, deinde fæces excernantur, anum vel inteſtinum inferius laborare ſignificatur: ſi prius fæces, deinde ſanguis, inteſtina tenuia, aut partes his ſuperiores eſſe affectas indicium eſt.

Per ſitum alicujus manifeſti affectus.

3. *Per ſitum* manifeſti alicujus affectus; ſic tumor in hypochondrio dextro, non ſublimis, lunari figurâ, eſt nota affecti jecoris; ſimilis tumor in ſiniſtro hypochondrio, lie-

lienis male affecti ſignum eſt: ſic inflammatio in oculo oculum affectum notat.

4. Per *proprietatem* quoque *doloris:* Dolor enim *punctorius* proprius eſt membranæ affectæ. *Pulſans* oſtendit arteriam premi. *Acutus* eſt index membranarum, vel nervorum affectorum. *Obtuſus* indicat parenchyma cordis, pulmonis, hepatis, vel oſſa eſſe affecta. *Per doloris proprietatem.*

5. Denique *per propria accidentia*: ſic citrinus color totius corporis, obſtructionem jecoris aut veſicæ fellis; niger, lienem obſtructum; angor, ventriculi, & ſyncope, cordis affectum indicat; eadem ratio eſt aliarum partium. Memineris autem unico ſymptomati non eſſe fidendum. *Per propria accidentia.*

Cognitio morbi præcipuè conſiſtit in dignoſcenda ejus ſpecie, ſympathia, vel idiopathia, magnitudine, more motu, & temporibus. *Inveſtigatio morbi.*

Morbi ſpecies, ſi occulta fuerit, cognoſcitur. 1. *Ex cauſis*: ideoque ſi aliqua cauſa adſit vel præceſſerit, eaque rectè examinetur, morbi, quem efficere apta nata eſt, eſt indicium. Sic uſus alimentorum nimis calidorum calidæ intemperiei eſt index: & frigidorum frigidæ. Inter *cauſas* etiam corporis, ad hunc vel illum morbum facilius ſuſcipiendum, diſpoſitio, ex temperamento, ſexu, ætate, & conſuetudine orta, eſt perpendenda: cum maxima in morbum ſit propenſio, qui corporis conſtitutioni ſimilis eſt; minima autem in illum, qui illi adverſatur. 2. *Deinde* ex eſſentialiter inhærentibus, ſeu propriâ morbi eſſentiâ. Facileque intemperies, & quilibet morbus conformationis partium externarum, ſenſibus patet: Internarum vero morbi etiam ex eſſentialiter inhærentibus cognoſcuntur; ſic tumor hepatis, lienis, vel veſicæ cognoſcitur mediante cute, quæ, à partibus ſubjectis tumidis, & ipſa in tumorem attollitur. 3. *Item* ex *effectis*, ut ſymptomatis; nimi- *Secundum ſpeciem.*

rum ex actionibus lęſis. Hæ enim morbum adeſſe ſignificant ejus partis, à qua illa actio perficitur: & quidem actio abolita vel diminuta intemperiem frigidam ſæpe ſignificat; depravata vero ut plurimum calidam indicat. 4. *Et* modus læſionis morbi ſpeciem prodit: nam cum alteratio vix fiat ſubitò, nec intemperies alteratione inducta ſubito ceſſet; ſi actio ſubito tollatur & ſubito reſtituatur, plerumque non morbus intemperiei, ſed conformationis eſſe ſignificatur. Et ſi ſtatim actiones auferantur & diu ablatæ maneant, vel eſt obſtructio à craſſiori materia, vel alia prava conformatio.

5. *Item* per excreta: nam hæc nimis colorata calidum morbum ſignificant, ut & fæces ſiccæ; viſcidę vero, craſſæ, & albę, frigidum; ſic materia calculoſa, & in urina ſubſidens, indicat veſicam calculo laborare. 6. *Nec non* ex qualitatibus mutatis: ſic mollities humidam intemperiem ſignificat; color corporis albicans frigidam; rubicundus calidam notat. 7. *Huc* pertinent etiam juvantia & lædentia: ſi enim juvent frigida, lædant calida, morbus calidus ſignificatur; contrarium ſi fiat, morbus eſt frigidus.

Secundum idiopathiam, & ſympathiam; An morbus ſit *per ſympathiam*, an vero *per idiopathiam*, cognoſcitur. 1. *Ex* cauſis præcedentibus, ſi nimirum pars, quæ afficitur, à nulla cauſa evidenti læſa ſit, pars vero, cum qua conſenſum habet, aliquid mali paſſa ſit, per conſenſum partem illam affici probabile eſt. 2. *Si* affectus aliquis cum alterius membri affectu ita cohæreat, ut ad augmentum ejus augeatur, ad ejuſdem decrementum imminuatur, ipſoque ceſſante & ipſe deſinat, per conſenſum excitatum fuiſſe talem affectum veriſimile eſt. 3. E *qua* parte prius etiam receſſerit morbus, eam per conſenſum affectam eſſe indicat; per idiopathiam vero, in qua diutius manſerit. 4. *Affectus* per conſenſum non infeſtat continuo; ſed fere per intervalla. 5. Si *duæ partes* ſimul afficiantur, atque,

atque, ex adhibitis uni juvantibus vel nocentibus, altera vel lædatur, vel juvetur, per conſenſum eam affici eſt exiſtimandum.

Magnitudo morbi cognoſcitur. 1. *Ex* magnitudine *cauſæ:* ſic quod magnam agendi, ut alterandi, vulnerandi, rumpendi, &c. vim habet, in quocunque morbi genere procul dubio magnum morbum generabit, atque ejus erit indicium. 2. *Ex ſymptomatum* vehementia & copia: quo enim illa majora vel minora ſunt, eo etiam morbum majorem vel minorem indicant; ut patet in pleuritide & aliis quibuſvis morbis. 3. Ex *juvamine* remediorum: qui enim morbi facile auxilium à remediis ſentiunt, parvi; qui difficile, magni judicantur. 4. Ex *nobilitate partis* affectæ: nam quo pars affecta nobilior eſt, vel partes nobiles magis in conſenſum rapere poteſt, eo major morbus eſt habendus. *Magnitudinem;*

Mos morbi, & ejus malignitas, vel benignitas cognoſcitur. 1. Ex ipſius *morbi naturâ* per ſe malignâ vel benigna: ſic elepantiaſis, morbus gallicus, cancer, & ſimiles, maligni judicantur; tertiana, icterus, &c. benigni. 2. *Deinde* ex *cauſis* malignis & venenatis præcedentibus, ut putredine inſigni, uſtione, aëris vitioſa conſtitutione, cibo & potu vitioſo, aut venenatis medicamentis ſi ſit ortus. 3. *Ex effectis:* nam ſi nullum quidem vehemens aut periculoſum adſit ſymptoma, quod ægrum moleſtet, ipſe tamen ſit inquietus & debilis; morbuſque poſt levem remiſſionem celeriter & vehementer exacerbetur; ex ſudoribus & aliis excretionibus æger nil levaminis percipiat; præſertim ſi frigiditas extremorum, vigiliæque acceſſerint, morbi maligni & naturæ jam ſuccumbentis indicium eſt. Si æger in principio infeſtetur gravi ſomno, ſi ſine cauſa horreat, incaleſcat, ſanguinem ſtillet, cæterum vero febris lenta, & quaſi cum ſignis ſalutis videatur: ſi fauces exaſperentur, & cum linguæ nigredine ęger non ſitiat; ſi pulſus, reſpectu *Morem;*

febrilis caloris, inſignem parvitatem cum inæqualitate & frequentia habeat, à levi occaſione accidant animi deliquia, hæc morbum malignum indicant.

Motum; Quantum *ad motum* attinet, morbi breves & præſertim plerique acuti, ex eo cognoſcuntur, quod celeriter moveantur, & mox à principio gravia occurrant ſymptomata. *Acuti* enim *morbi* ab humoribus calidis, tenuibus, mobilibus, mordacibus, plerumque oriuntur, qui mox ebulliunt, & vehementia ſymptomata producunt, ut ſitim, vigilias, deliria, dolores corporis, inquietudineſque, & cibi faſtidium: eaque celeriter augentur: idque ſæpè intra ſex primos dies. *Morbi longi* contrario modo ſe habent.

Tempora. *Tempora morborum*, nempe principium, augmentum, ſtatus, & declinatio, cognoſcuntur *ex ſymptomatum* incremento & decremento; *item ex ſignis* cruditatis & coctionis: ubi enim ſymtomata ſunt parva, & omnia ſunt cruda, morbus eſt in principio; ubi illa ingraveſcunt, & coctionis ſigna apparent, ad augmentum vel ſtatum ille vergit.

Inveſtigatio cauſæ morbi. *Dignotio cauſæ* præcipue verſatur circa cauſam procatarcticam, vel continentem, vel antecedentem.

Procatarcticæ. Primitivæ ſeu *procatarcticæ cauſæ dignotio* fit per commemorationem ægri, vel adſtantium; ſpontaneam, vel interrogando elicitam: aut per artificioſam conjecturam.

Continentis. *Continentem cauſam* indicant. 1. *Partis natura* & color; partes enim aliæ aliis gignendis colligendiſque humoribus & excrementis ſunt comparatæ; ſic lien atræ bili; hepar flavæ; ventriculus, cerebrum, & inteſtina, pituitæ; renes & veſica calculo; inteſtina lumbricis producendis ſunt apta. Pars autem, quæ præter naturam aut conſuetudinem incaluit, ſi ſit rubra, ſanguine; ſi flaveſcat, bile eſt perfuſa: quæ friget, ſi albeſcat, pituitâ: ſin liveat, melancholiâ gravatur. 2. *Doloris ſpecies*: nam dolor acerrimus eſt à bile

à bile, mitior à ſanguine, hebes à melancholia, pituita, aqua & flatu: niſi forſan illa copiâ ſuâ partes nimis vehementer diſtendant;tum enim dolorem ſatis acutum gignere poſſunt. 3. *Excrementa*, quæ ab affecta parte prodeunt: nam, ſi portio quædam ſint concluſæ materiæ morbificæ, vel colore vel ſubſtantiâ, quænam ea ſint, indicant.

Signa, *antecedentem cauſam* indicantia, ſignificant *vel* ſpirituum, *vel* humorum, *vel* excrementorum vitium. *Antecedentis.*

Spirituum vitium indicant *cauſæ*, quæ illos præter naturam alterare vel imminuere poſſunt;ut cacochymia,æſtus, nimia venus: *ſed* præcipuè *effecta*; nempe lapſus virium, actionum omnium debilitas, cordis capitiſque dolor,vertigo, lipothymia, facies cadaveroſa. *Signa vitii ſpirituum;*

Quæ *humorum vitium* notant, ea indicant *vel* humorum nimiam quantitatem, *vel* qualitatem pravam, *vel* motum peccantem. *Humorum.*

Quantitate nimia peccare humores indicant tum *communia* plenitudinis ſigna, tum *propria* cujuſque ſpeciei.

Communia plenitudinis *ſigna* ſuppeditant æqualis venarum omnium tumor, pulſus fortis, validus, & plenus, multis locis pulſatione moleſtus, reſpiratio difficilior & crebrior, præſertim in corporis motu: atque imprimis ſpontanea laſſitudo, ſive gravativa & doloroſa in corpore movendo moleſtia ſponte, citra vehementiorem præcedentem laborem, orta; quæ eſt tenſiva, ulceroſa, plegmonodes, vel compoſita. *Plenitudinis ſigna Communia.*

Plenitudinis ſpeciem oſtendunt ſigna plethoræ *vel* ad vaſa, *vel* ad vires, *vel* mixtæ, *vel* ſpuriæ. *Signa plethoræ;*

Plethoram ad vaſa adeſſe ſignificant corporis temperies calida & humida, adoleſcentia, victus plenior, ſanguinis evacuatio ſuppreſſa. *Item* habitus corporis carnoſus, firmus, halituoſo vapore perfuſus; venæ editiores, & præcipue ab exercitatione & ęſtu turgentes: muſculi tenſi;virium *Ad vaſa,*

rium robur, cum ſanguine, proportione quadam, incrementum ſumens; &, ſi ſanguis venas nimis repleat, craſſeſcit, & partes inferiores magis petit: hinc tibiarum muſculi laborioſius moventur, & laſſitudo facile gignitur. Reſpiratio ex labore eſt difficilior. Animi mores ſunt hilares; diſcurſus mentis, ut & memoria, eſt hebetior: ſomnus eſt profundus & diuturnior, ac cum jucundis inſomniis. Pulſus eſt magnus & fortis. Naturales actiones ſunt optimæ. Urina eſt copioſior, colore & ſubſtantiâ mediocris, contentumque in eo paulo copioſius. Totius corporis, atque imprimis color faciei, eſt rubicundus & roſeus; oculorum venæ rubent; cutis calida tactu percipitur; calor tamen eſt lenis. Facile ferunt ſanguinis evacuationem. Cibi paucitas laſſitudinem tollit; læduntur à calidis & humidis, & omnibus, quæ calorem augent. Nocet otium, & cibi ſanguinem gignentes.

Ad vires. *Plethora ad vires* cognoſcitur ex corporis gravitate, pulſu inæquali; cruditatum, & ſæpe incipientis putredinis ſignis.

Mixta. *Mixta plethora* utraque habet ſigna, jam commemorata.

Spuria. *Spuriæ*, ſeu cacochymicæ plethoræ, ſigna ſunt, præter *cauſas*, urinæ turbatæ, craſſæ, rubicundæ, pravi graviſque odoris; ſudores malè olentes, difficiles, minuti; ſanguinis particulares evacuationes ſpontaneæ, non excitatę à plenitudine nimiâ, aut à motu violento, aut quavis alia cauſa evidenti; reſpiratio denſa, magna, gravis, & difficilis; color rubeus, ſed obſcurus, in partibus externis: exanthemata, puſtulæ, ſcabies, eryſipelata; anxietates cordis, laſſitudo, capitis dolor; tuſſis crebra, aridaque, à proprio pulmonum affectu non orta.

Signa cacochymiæ. *Cacochymiæ*, ſive qualitate peccantium humorum, ſigna ſunt *vel* communia, *vel* propria.

Communia ſigna cacochymiæ, præter *cauſas*, ſunt laſſitudo ulceroſa, virium omnium indies major ac major languor, excrementa inordinate & variis coloribus ſępe exeuntia, faciei & totius corporis color ac habitus immutatus.

Propria ſigna cacochymiæ ſunt *vel* pituitoſæ, *vel* bilioſæ, *vel* melancholicæ, *vel* atrabilaris, *vel* ſeroſæ; item *vel* crudæ, *vel* coctæ.

Pituitoſæ, & quidem *dulcis*, ſigna ſunt *cauſæ*, quæ ad pituitæ generationem faciunt; ut temperies corporis frigida & humida, ſenectus, vita otioſa, victus humidus, ingluvies, hyems, urinæ ſuppreſſio. Item *actiones* lentæ, torpidæ, ſegnes, motus tardus, ſenſus ſtupidiores, ingenium tardius, ſomnolentia, & ſomnus profundus: item inſomnia de pluviis, aquis, nivibus, grandine, glacie, ſubmerſione: mores in hac ſunt inſulſi, non faciles ad iram, pulſus eſt tardus, rarus, parvus, mollis: à ſiti nulla moleſtia, fames eſt languidior. *Morbi* ſæpè adſunt humidi, frigidi, & diuturni. *Excrementa* plurima rejiciuntur pituitoſa, & ſalivæ eſt abundantia. *Urina* eſt alba, pallida; nunc tenuis, nunc craſſa & turbata. *Alvi* excrementa ſunt cruda & pituitoſa. Totum *corpus* eſt album, craſſum, molle, & ad tactum frigidius. *Calefacientia*, ſiccantia, & pituitam evacuantia proſunt: *facile* ferunt jejunium: *nocent* refrigerantia, humectantia, incraſſantia, & quæ pituitam retinent & augent. *Signa cacochymiæ pituitoſæ.*

Si *pituita* adſit *acida*, omnia iſta ſigna ſunt vehementiora; appetitus tamen ſæpe magnus eſt cibi, qui malè concoquitur. *Acida.*

Salſa pituita cognoſcitur ex *cauſis* præcedentibus, pituitam ſalſam generare aptis. *Item* ſi adſit ſitis, ſapor ſalſus, mordicatio, ſcabies, & alii cutanei affectus pruriginoſi. Juvant, quę ſalſedinem temperant; nocent, quæ nimis ſiccant, & calefaciunt. *Salſa.*

Bi-

Bilioſa. *Bilis peccans* cognoſcitur, ſi anteceſſerint *cauſæ & corporis diſpoſitio*, quæ ad generationem bilis faciunt: ut conſtitutio corporis calida & ſicca, ętas juvenilis, æſtas, alimenta calida, acria: inedia, nimia exercitatio, ſuppreſſa bilis evacuatio. *Item* ſi homo ſit vigil; ſomniet de igne, tonitru, fulgure, litibus; ſi ſit agilis in motu, & conſiliis præceps, facile iraſcatur; pulſus ſit vehemens, velox, frequens, durus. Si coctio depravetur in nidoroſam cruditatem: appetitus potûs, quam cibi, ſit major. Morbi affligant calidi & ſicci, & qui velocem habent motum, & ſymptomata à bile orta: ſi urina ſit flava & ſplendida, excrementa alvi ſint bile tincta; corporis habitus ſit ſiccus & gracilis; & acrem calorem præ ſe ferat, corporis color ſit flavus. Juvent frigida & humida, acida, & bilem evacuantia. *Noceant* calida & ſicca, ut & jejunium.

Melancholica. *Melancholiæ abundantis* ſigna ſunt *cauſæ & diſpoſitiones* antecedentes, ut intemperies corporis frigida & ſicca, triſtitia & curæ, autumnus, alimenta craſſa, obſtructio lienis, hęmorrhoidum ſuppreſſio. *Effecta* quod attinet, ii in quibus hic ſuccus abundat, ſunt taciturni, cogitabundi, ſtabiles, interdum pertinaces, tardi ad iram, ſed difficulter placabiles: ſomnus ipſis eſt turbulentus, & ſæpe cum horrendis inſomniis, ſunt etiam mœſti, & meticuloſi, ſine manifeſta cauſa, pulſus eorum eſt tardus ac ſubdurus, colorem habent lividum, fuſcum, ſubnigrum, quidam eorum cibum & venerem immoderatius appetunt, non tam à ſpiritibus, circa genitalia abundantibus, quam cogitatione rei venereæ incitati. Urinam mingunt copioſam & ſi nihil melancholiæ unà excernatur, urina ipſorum eſt tenuis & alba: ſi vero aliquid melancholiæ una excernant, habent urinam craſſam & nigram, ſudores quoque ipſis in ſomno ſunt copioſi. Hæmorrhoides ipſis fluunt, vel ſupprimuntur; flatus in corpore habent copioſos, ructus acidos,

dos, habitum corporis macilentum, aſperum, durum; colorem lividum; interdum patiuntut tumores & durities ſplenis; obnoxii etiam ſunt varicibus, & aliis morbis melancholicis.

Atra bilis habet mixta ſigna flavæ bilis & melancholiæ; & apparent quidem melancholiæ indicia, ſed cum manifeſtis caliditatis & fervoris ſignis conjuncta; unde ex ea oriuntur mania, cancer, elephantiaſis, ſcabies maligna, & ſimiles affectus. *Atrabilaria.*

Seroſorum humorum âbundantia cognoſcitur non ſolum *ex cauſis* præcedentibus, ut ventriculo frigido, jecore aut liene obſtructo vel duro, alimentis humidis, ſenectute, hyeme, ſuppreſſione urinæ vel ſudoris: *ſed etiam* ex corporis habitu ſubhumido, pallido, urina cruda & aquoſa, pulſu debili & languido. *Seroſa.*

Cacochymiæ crudæ ſigna fere cum ſignis cacochymiæ generalibus conveniunt: adeſt enim laſſitudo ſpontanea, ſenſuum hebetudo, & inertia, ſomni inquieti & moleſti, capitis oculorumque gravedo, totius corporis hic & illic punctiones, membrorum torpores, crurum gravitates, genuum debilitates, horror, caloris frigoriſque viciſcitudo: dolores varii in membris, jactationes, inquietudines, anxietates, pulſus inæquales, urinæ inconſtantes, excreta omnia inordinate & intempeſtive prodeuntia, fœtores, colores pravi, tum in facie, tum in toto corpore, tum in ipſis excrementis: quæ quo vehementiora fuerint, & à ſtatu naturali remotiora, tanto majorem vel deteriorem cruditatem arguunt. *Cruda.*

Cacochymiam coctam indicant ſymptomata omnia, cum ratione & perſeveranter miteſcentia; facilior tolerantia; pulſus & excrementorum major indies, cum ſanorum excrementis, ſimilitudo. *Cocta.*

Motus vitium habent humores, qui turgeſcentiâ pec-

cant, *aut* immodicè in partem aliquam ruunt.

Humorum turgentium. *Turgentis humoris* indicia ſunt calor & æſtus continuus, ſed qui cum fugace frigore aliquando permutatur: prurigines, doloreſque varii & vagi, anxietates, nauſeæ, leves lipothymiæ, reſpiratio impeditior; pulſus celer, frequens, & valde inæqualis; vertigines, & ſplendores. Interdum obſcurationes oculorum, tremores labiorum, oſcitationes, pandiculationes, horripilationes, laſſitudines, difficiles tolerantiæ, jactationes crebræ, ſomni turbulenti, ſudatiunculæ, ſanguinis per uterum vel nares ſtillicidium.

In partem ruentium. Si *immodicè* in partem aliquam *ruat humor*, dolor & tumor in parte, magis magiſque increſcens, obſervatur.

Signa vitii excrementorum. *Excrementorum vitioſorum* ſigna præcipue indicant *vel* calculum, *vel* vermes, *vel* pus, *vel* ſaniem, *vel* flatus.

Signa calculi. *Calculi ſigna*, præter *cauſas*, quæ ſunt cibi ſalſi & viſcidi, aquæ & vina, partibus lapideſcentibus prædita, corporis motus vehementior, venus immoderata; *ſunt etiam* dolores partium gravativi & perforativi, & vicinarum ſæpè ſtupores, in excretis impedimenta, aut aliud vitium ab obſtructione oriri ſolitum.

Vermium. *Vermium ſigna* ſunt *cauſæ*, ut humorum cruditas & putredo, ex ingluvie crapula vel otio ortæ: & hæc *effecta*, nempe alvi fluor, tormina, oculorum ſuffuſio, pallor faciei, narium pruritus, dentium ſtridor, tuſſicula ſicca, reſpiratio difficilis, labii tremor, roſiones ventriculi, lipothymiæ, pravorum appetitus, nauſea, vomitus, oris fætor, ventris inflatio & durities, febris inordinata, ſomni inquieti & terrifici, motus convulſivi, & tremores artuum.

Puris. *Puris ſigna* ſunt *cauſæ*, ut ſanguinis extra vaſa effuſio, vehementior inflammatio, vulnus, ulcus, caro contuſa: & hæc *effecta*, caloris, doloris, pulſationis, febris & aliorum accidentium remiſſio, tumoris in mucronem ſublatio; & à preſſione digitorum, ſi tangi locus poteſt, fluctantis velut

lut humoris inundatio; & punctiones aliquando ſubitaneæ, velut ab acu.

Saniem tum ſolis ſenſibus, *tum* ex cauſis, *tum* ex effectis, agnoſcimus. *Saniei.*

Flatus ſæpe ſe produnt *cauſis*, nempe cruditate, obſtructione meſenterii & vaſorum gaſtricorum, ventriculo frigido & humido, cibis flatulentis, crapulâ, ingluvie: item *effectis*, ut rugitibus & fluctuationibus in inteſtinis & hypochondriis, item ex doloribus tenſivis, ſine gravitate, & vagis, qui cito oriuntur & cito deſinunt. Adſunt præterea aurium tinnitus & ſonitus, partium corporis palpitationes, ructus, alvi crepitus, urinæ ſæpe ſpumoſæ. *Flatuum.*

Inter cauſas morbi fortuitas venenum in corpore exiſtens numerari poteſt. *Hauſti veneni indicia* ſunt, ſi alicui, alias ſano, poſt cibum vel potum morſus percipiatur in ventriculo & inteſtinis; alvi profluuium vel vomitus oriatur; & color intra ſex horas fiat auriginoſus, & maculoſus; ſi extrema corporis frigore occupentur, ſyncope ſuperveniat, item palpitatio cordis, & tumor. *Veneni Hauſti;*

Si quis *ab animali venenato* ſit morſus, *vel* ſputo, *vel* aculeo ſit læſus, pars læſa emoritur, putreſcit, inflammatur, atque intumeſcit, dolor adeſt magnus, aliaque jam dicta ſymptomata. *Morſu, ſputo, vel aculeo illati.*

CAPUT XXIII.

De Prognoſi.

ABſolutâ *Diagnoſi* progrediendum ad *Prognoſin*; quæ eſt Cognitio pathologica, qua futura, quæ ægro accident, prænoſcimus. *Prognoſis.*

Tria autem in ægro precipue ſunt prænoſcenda Medico: Eventus morbi, Tempus, & ejus Modus. *Ejus partes.*

Cognoſcitur autem *eventus morbi* ex collatione virium *Signa e-*

ventus morbi, ſunt vires ægri & morbi.

ægri & morbi. Utræque itaque ſunt inveſtigandæ & perpendendæ.

Virtutis robuſtæ & debilis ęgri *ſigna* petuntur à *cauſis* & *effectis*.

Quomodo cognoſcantur vires ægri.

Proxima roboris naturæ cauſa eſt naturalis partium & quidem præcipue principum, ac in his imprimis alituræ inſervientium, diſpoſitio. *Hæc* igitur quanto temperiei & conformationi partium naturali proprior eſt, eo virtutem firmiorem ſignificat; *quo* ab iis remotior, eo debiliorem. *Maxime* tamen à temperie naturali robur pendet: multi enim conformationis morbis laborantes ſunt longævi, ut apparet in multis claudis, & cæcis, &c.

Ad temperiem naturalem referuntur ætas & ſexus. Maſculi enim & juvenes ſunt robuſtiores; fœminæ & ſenes, debiliores. *Remotæ cauſæ roboris* ſunt, quæ aſſumuntur, geruntur, adhibentur, excernuntur, & retinentur. *Hæc* enim omnia ſi moderata fuerint, virium robur: ſi immoderata, imbecillitatem indicant.

Effectus ſunt actiones naturales & animales; & excreta ſecundum quantitatem, qualitatem, excernendi modum conſiderata: *item* qualitates corporis mutatæ.

Quo hæc magis ſecundum naturam fuerint, tanto vires ægri fortiores notant; *quo* magis à naturæ modo receſſerint, tanto imbecilliores ipſas ſignificant.

Quomodo vires morbi.

Morbi vis deprehenditur ex rebus naturalibus, non naturalibus, & præternaturalibus. *Per* res naturales intelligimus temperamentum, ætatem, habitum corporis, & conſuetudinem. *Inter* res non naturales potiores ſunt anni conſtitutiones & tempora, cœli conſtitutio, & victus ratio; tum præſe ns., tum præterita. *Res præter naturales*, ex quibus robur mo rbi noſcitur, vel ſunt accidentia, vel circumſtantiæ illius eſſentiam conſequentes; ut puta morbi compoſitio, invadendi aut exacerbandi modus, magnitudo,

do ,mos,motus,aut tempora; vel cauſæ morbificæ;vel partes affectæ; ſed *imprimis* ſunt ſymptomata in actionibus læſis, immoderatione excretorum, & qualitatibus corporis immutatis.

Quo hæc omnia magis vel minus naturam impugnant, vel eam à naturali ſtatu receſſiſſe ſignificant, eo majorum vel minorum morbi virium ſunt indicia.

Quo autem ægri vires erunt fortiores, & morbi debiliores, eo certius & facilius evadet æger; *quanto* vero plus prævalebit morbus, tanto certius & citius æger ſuccumbet, vel morbus in longum producetur, aut in pejorem mutabitur. *Et quo* magis vires ægri & morbi ſunt pares, eo magis dubia eſt ſalus. *Quomodo certior vel incertior morbi eventûs fiat prædictio.*

Temporis eventus prænotio conſiſtit in prænoſcenda duratione morbi, longa, vel brevi: idque cognoſcitur ex ſolo motu ipſius morbi. *Qui enim* citius moventur, maturius ad finem perveniunt; longiores ſunt, morbi qui tardius progrediuntur. *Signa temporis eventus petuntur a ſolo morbi motu.*

Quo autem hic motus magis vel minus cognoſcitur accuratè, tanto magis vel minus definitè longitudo vel brevitas morbi prænoſcitur.

Motus morbi innoteſcit ex ejus conſtitutione, cauſis & effectis. *Motus morbi quomodo innoteſcat.*

Conſtitutio morbi conſiſtit in ejus *ſpecie*, magnitudine, more, vel quocunque accidente alio, eſſentiam ejus conſequente; item ex parte affecta. Sic apoplexia, angina, febris diaria, ex ſpecie ſua & natura ſunt morbi breves; hydrops, tabes, quartana febris, ſunt morbi longi.

Inter morbi accidentia maximè obſervanda eſt proportio acceſſionum inter ſe, in morbis illis, qui periodos & acceſſiones habent, in quibus ſpectantur earum magnitudo, motus, tempus, & modus, quo ſolvuntur; idque vel per excretionem, vel ſine ea; item cum, vel ſine integritate.

Si enim poſterior acceſſio priore multo longior & vehementior ſit, citiuſque recurrat, velociſſime ad ſtatum & terminnm tendit: ſimiliter ſi acceſſio quævis ſua particularia tempora velociſſimè percurrat. Si contrarium fiat, longus morbus eſt futurus.

Partes affectæ ſi denſiores, frigidiores, nervoſæ, & otioſæ fuerint, indicant morbos longos: *contra*, ſi fuerint molles, calidiores, & rariores, morbi ſignificantur breves.

Cauſæ morborum etiam longitudinis vel brevitatis notas exhibent: nam morbi à bile, ſanguine, & ſpiritu, ſunt breves: ab atra bile, pituita, craſſis, viſcidis, & multis humoribus, longi morbi ſolent oriri.

Huc referenda *ſigna*, quæ ab ætate, ſexu, conſuetudine, anni tempore, cœli ſtatu, vitæ conditione, & ſimilibus petuntur: hęc enim humores certos gignunt. Hinc morbi in juvenibus & æſtate ſunt breves: contra longi in ſenibus & autumno.

Effecta morborum, quæ motum eorum indicant, ſunt juvantia, lædentia, & ſymptomata.

Juvantia & lædentia quod attinet; morbi, qui parvis remediis juvantur, morbos notant breves; qui vero ab omnibus remediis læduntur, aut à paucis juvantur, vel occîdunt, vel non niſi longo tempore ſanantur.

Symptomata ſi vehementer & cito augeantur, ſi ſtatim extremi labores & vigor adſint, brevis & velox erit morbus: contra morbus erit tardus & longus, ſi tardus vigor ſit futurus, ſi diu ſimilia appareant ſymptomata.

Symptomata *actionum læſarum quanto* minus à ſtatu naturali recedunt, tanto brevior erit ad ſanitatem reditus. *Quo vehementiora* fuerint, *vel* brevior erit via ad mortem, *vel* longior ad ſanitatem.

Coctiones quanto citius apparent, tanto breviorem nunciant morbum: longiorem, ſi tardius conſpiciantur. *Ut*

autem

autem concoctio ſolutionem morbi brevi futuram, & certam ſalutem oſtendere poſſit, debet eſſe vera, non ſimulata continua, & univerſalis.

Simplices corporis affectus quanto minus à ſtatu naturali recedunt, tanto breviorem morbum per ſe nunciant: *ſi contra*, longiorem.

Modi eventus morbi ſunt ſolutio & commutatio.

Tertium, quod à medico prę̨noſci debet, eſt *modus*, quo ad ſalutem vel mortem perveniet morbus. *Is fit vel* per ſolutionem, *vel* per commutationem.

Solvi morbus dicitur, cum ille integrè finitur. *Id* verò fit *vel* ſubitò, *vel* lentè.

Solutio morbi lenta.

Quæ lentè fit morbi converſio ad ſalutem, *ſolutio* ſimpliciter dicitur; *quæ* ad mortem, *maraſmus*. Utrumque *fit* in morbis, qui quadraginta dies excurrunt.

Solutio fit *vel* manifeſtè, *vel* obſcurè.

Subita ſive Criſis.

Subita morbi ſolutio, propriè *Criſis* appellatur; quæ eſt ſubita & repentina morbi terminatio, cum magna corporis perturbatione, ab humorum aliò ruentium vehementi motu ortâ.

Unde hæc fiat.

Hanc ex certamine naturæ cum morbo excitari volunt. Verùm ea revera ab humorum rarefactione & efferveſcentia, eorumque ſitu; item à partium vellicatione & irritatione, ſpirituumque affluxu inde orto, originem ducit. *Hinc enim* vehementer illi in corpore agitantur & propelluntur, & per varias partes aliquando foras exturbantur.

Criſis eſt *vel* perfecta, *vel* imperfecta.

Criſis perfecta, & imperfecta.

Perfecta eſt, qua æger à morbo perfectè liberatur. *Imperfecta*, qua imperfectè.

Perfecta eſt *vel* ſalutaris, *vel* lethalis.

Imperfecta criſis *vel* eſt ad melius, *vel* ad deterius.

Criſis fit *vel* per excretionem, *vel* tranſlationem ſeu abſceſſum.

Criſis per

Criſis per excretionem fit, *vel* per vomitum, *vel* dejectionem

excretionem. nem alvi, *vel* urinam, *vel* ſudores, *vel* hæmorrhagiam narium, *vel* menſes, *vel* hæmorrhoides.

Per abſceſſum. *Criſis per abſceſſum* fit in partes internas *vel* externas. *Eſtque* vel *bona*, vel *mala*.

Bona. *Bona* eſt, ubi ad partes ignobiles & remotas transfertur materia.

Mala. *Mala*, ubi ad internas, minus remotas, nobiles.

Unde illæ fiant. *Pendent hæ* criſis differentiæ *à naturæ robore* majore vel minore; quod in temperie potiſſimum conſiſtit; *& à varia* materiæ expellendæ conditione.

Dies critici. *Dies*, quibus ſubita hujuſmodi converſio fit, dicuntur *Critici*: quorum *alii* critici ſenecdochice, *alii* intercidentes, *alii* vacui nuncupantur.

Optimi. *Critici ſynecdochice* appellantur, in quibus criſes frequentiores & meliores fiunt; *qui* fere omnes ſeptenario circuitu definiuntur; & ſunt. 7.14.20.27.34,40.

Indicantes. *Sunt* etiam certi dies, qui criſin his diebus futuram indicant; qui propterea *indicantes* & contemplabiles dicuntur: & *ſunt* cujuſque ſeptenarii medii ſeu quaternarii, ut 4.11.17.24.

Intercalares. *Intercidentes* ſeu intercalares, ab aliis provocatorii dicti, *ſunt* in quibus, vel ob vehementiam paroxyſmi, vel ob cauſam externam, natura irritatur ad intempeſtivam expulſionem præſtandam: *tales* ſunt. 3 5.9.13.19.

Vacui. *Dies vacui* ſunt, quibus rariſſima & imperfecta ac mala criſis plerumque contingit: iique ſunt 6.8.10.12.16.18. quibus nonnulli addunt 22.23.25.29.30.32. 33. 35.38.39. Hi *Medicinales* appellantur, quod in iis medicamenta exhiberi poſſint.

Quomodo morbi lente, vel abſceſſu finiantur; *Poſt diem quadrageſimum* morbi lentâ coctione, vel abſceſſibus potius, quam criſibus, finiuntur.

Fiunt autem omnes hi *dies critici*, ſicut *anni climacterici*, à proprietate humorum, & peculiari diſpoſitione humani

ni corporis, ac viribus diverſis ægri: *quibus* plerique addunt lunæ varios ad ſolem aſpectus; *imò* totum cœlum his addi poteſt, cum illud magnam in omnia corpora habeat efficaciam. *Cauſa dierum critico-rum, & annorum clim acte-ricorum.*

Raræ fiunt criſes in his regionibus: *tum* ob aëris noſtri frigus, *tum* quia Medici noſtrates, benignioribus purgantibus inſtructi, per *epicraſin* materiam morbificam feliciter expurgant, & *ita* cauſam futuræ criſeos tollunt. *Cur in noſtris regionibus raræ fiant criſes.*

Quomodo autem *morbus ſit finiendus*, ſubitò an paulatim, *motus* ipſius morbi præcipuè docet; *cui* adjunguntur quæcunque morbum vel accelerant vel retardant, ut temperamentum, ætas, regio, &c. Si enim fuerit morbus vehemens, vires robuſtæ, ætas juvenilis, cauſæ morbi calidæ; morbus ſubitò finietur: ſin morbus ſit imbecillis, vires languidæ, ætas ſenilis, cauſæ frigidæ, regio frigida; morbus paulatim ſolvetur. *Quomodo prænoſci poſſit, ſubitò, an paulatim morbus ſit finiendus.*

Prædictio criſis in tribus conſiſtit: 1. *An* bona, vel mala. 2. *An* per excretionem, aut abſceſſum. 3. *Et quo* tempore ea ſit futura. *Prædictio criſis, in quibus conſiſtat.*

Criſis bona prænoſcitur: 1. ſi ſigna coctionis præceſſerint, ſequaturque ſenſibilis evacuatio. 2. Indicata ſit die indice. 3. Si fiat die judicatorio. 4. Si excretio ſit eonveniens morbo & ætati. 5. Si fiat cum levamine à ſymptomatis, ut ex. gr. liberatione a febri, cum faciei meliore colore. *Signa bonæ criſis futuræ.*

Mala criſis prænoſcitur ex contrariis ſignis. *Signa malæ criſeos.*

An vero *criſis*, per materiæ morbificæ *excretionem*, vel *abſceſſum* ſeu tranſlationem ſit futura, docent morbi ſpecies, motus, tempus anni, natura ægri, & ætas. *Quomodo prænoſcatur, an per excretionem an verò per abſceßum ſit futura criſis;*

Nam ſi morbus ſit valde acutus, ex tenui & acri materia, & natura ſit fortis, pulſus vehemens, viæ apertæ, & natura ſudori vel alii evacuationi aſſueta, ſit tempus æſtivum, per excretionem fiet criſis.

Contra ſi morbus ſit minus acutus, materia craſſior, vir-

 tus

tus debilior; præſertim ſi longo tempore urinæ fuerint tenues & crudæ, partium externarum debilitas: per abſceſſum futuram criſin indicio eſt.

Et per quem locum ſit futura excretio. *Per quem* autem *locum* ſit futura excretio, id docet humoris inclinatio, & ſenſus moleſtiæ circa eas partes, ad quas humor expellendus movetur.

Signa futuri vomitus. Excretionem *per vomitum* futuram prænunciant vertigo, pulſus durus, dolor capitis, morſus ventriculi, rigor, labri inferioris tremor, hypochondrii frigiditas, cordis palpitatio, ſputum aquoſum ſponte effluens.

Sudoris. *Sudorem futurum* præcedunt rigor, pulſus mollis & madidus, anxietudo, ſuppreſſio urinæ & alvi; carnes calidæ, rubræ, vaporoſæ, & madidæ.

Alvi dejectionis. *Excretionem per alvi dejectionem* futuram indicant, abſentia ſignorum aliarum excretionum, rugitus & tormina inteſtinorum, aliaque alvi turbatio.

Urinæ excretionis. Si vero *per urinam* ſit futura excretio, illam ſignificant abſentia reliquorum, murmur in hypochondrio, lumborum gravitas, conſuetudo corporis per urinam evacuandi, copia urinarum paulatim increſcens, potumque excedens, ac tincta, & humoribus peccantibus miſta.

Hæmorrhagiæ. *Hæmorrhagiæ è naribus* futuræ prænuncia ſunt, hebetudo oculorum; dolor colli, temporum, & frontis pulſatilis; rubor faciei, ſpectrorum rubrorum viſio, difficultas reſpirandi, tenſa hypochondria, ætas & regio ſanguinea.

Menſtruorum. *Per menſtrua futura* patet ex gravitate lumborum, eorumque calore, & dolore ad pubem, crura, & ſpinam.

Hæmorrhoidum. *Hæmorrhoidum præſagia* ſunt conſuetudo earum in ſanitate, gravitas & dolor circa podicem.

Si *per plura loca* excretiones criticę futuræ ſunt, plurium excretionum ſigna animadvertuntur.

Signa abſceſſus futuri. *Abſceſſum futurum* indicant, urina tenuis cum bonis ſignis; virtus non ita fortis cum calidis humoribus; virtus

robuſta

robuſta cum frigidis humoribus; denique morbi longitudo cum bonis ſignis.

Locum abſceſſus ad ſuperiora futurum indicant dolor, calor, & tumor ſuperiorum partium; ut apparet in parotidibus: *ad inferiora* vero futurum abſceſſum demonſtrat calor, tumor, & dolor, partes inferiores occupantes; ut fit in bubone inguinis. *Ad ſuperiora.* *Ad inferiora.*

Abſceſſum, per variolarum & morbillorum eruptionem fore, præſagiunt dolor capitis, oculorum, gutturis, cum temporum & frontis pulſatione, narium pruritus, ſternutatio, terror in ſomno, paroxyſmi quaſi epileptici, motus convulſivi, deliria, dorſi tenſio & pulſatio, gravitas universi corporis, ardor & pruritus in corpore, ſpirandi difficultas, tuſſis ſicca, oſcitatio, pandiculatio, cordis palpitatio, pedum tremor; pulſus pleni, molles, undoſi, crebri, inæquales, & interdum interrupti: urinæ ſæpe ſanorum ſimiles, aliquando turbidæ; ſanguinis è naribus ſtillæ, aut fluxus largior, lachrimæ, vomitus, faciei & oculorum rubor, vox rauca, os ſiccum, cutis aſpera & inæqualis. *Per variolas & morbillos?*

Hæc autem ſigna *non ſingula*; *ſed multa ſimul* ſunt conſideranda.

Quando ſit criſis futura, etiam à medico eſt cognoſcendum, ut rerum ſuarum rationem rectè poſſit inire. *Signa temporis criſeos futuræ;*

Pendet autem *illa præcognitio* è ſtatus morbi prænotione, ac præcipuè ex ſignis coctionis & cruditatis. Quæ quo citius vel tardius apparent, eo citius vel ſerius criſis eſt exſpectanda. *Deinde* his ſignis conjungenda eſt morbi idea, magnitudo, motus & mos, item ægri natura, vires, ętas, tempus anni; prout enim hæc majorem vel minorem caloris fervorem & humorum ebullitionem indicant, etiam criſis vel citius, vel tardius continget.

Jam vero *inſtare diem criſis* monſtrant variæ corporis perturbationes, ut capitis dolor ingens, jactatio & anxietudo *Secundum diem;*

tudo incredibilis, ſitis inexplebilis, difficultas reſpirandi, pulſus inæqualis, & alia gravia ſymptomata, pro ratione partis per quam materia eſt expellenda. Quæ ſi nocte fiant, ſequente die; ſin interdiu, ſequente nocte criſis eſt futura.

Et horam. *Horam criſis* præſagire licet, ſi diem futuræ criſeos cognitum habemus: tum enim videndum, quâ diei horâ paroxyſmus advenire ſoleat; &, quod tempus paroxyſmi ægro gravius eſt futurum, id criſi eſt attribuendum.

Commutatio morbi. *Per commutationem* autem terminantur morbi, qui, debitum ſolutionis tempus tranſgreſſi, in alium commutantur: ut contingit in *pleuritide*, poſt 14. dies in empyema; & in *apoplexiâ*, poſt aliquot dierum lapſum, in paralyſin abeunte.

MEDI-

M E D I C I N Æ

LIBER TERTIUS.

De Conſervandâ Sanitate.

C a p u t I.

De Hygieinâ in genere

HActenus verſati ſumus in *Cognitione* valetudinis; eâ itaque abſolutâ progrediamur ad *Curationem*: quæ eſt ſecunda pars Medicinæ, quæ agit de valetudine curanda. *Curatio.*

Hujus *partes duæ* ſunt: Hygieina, &, Therapeutica. *Ejus ſpecies. Hygieina.*

Hygieina eſt curatio, quæ bonâ diætâ ſanitatem tuetur. *Bona diæta.*

Bona diæta eſt ratio ſalubriter utendi rebus, ad vitam neceſſariis. *Res ad vitam neceſſariæ: ſive non naturales.*

Hæ ſunt aër; cibus, potus; ſomnus, vigilia; motus, quies; excreta, retenta; & animi pathemata: quę vulgo *res non nàturales* appellari ſolent, quia naturam noſtram non quidem conſtituunt; ſed, ſi rectè uſurpentur, conſervant; &, ſi malè iis utamur, eam deſtruunt. *Ad has pertinent veſtis, lectus, domus.*

Ad has referri poſſunt, veſtis, domus, lectus. *Hæc enim* aëris injurias à corpore noſtro avertunt, excretionem inſenſibilem, & alimentorum feliciorem coctionem & diſtributionem, promovent. *Salubris earum uſus.*

Salubris earum uſus eſt, cum illæ conveniente qualitate, quantitate, tempore, & modo uſurpantur. *Communiſſima Hygieinæ lex prima.*

Communiſſima Hygieinæ lex eſt, mediocritatem ſemper tutiſſimam eſſe. Omne enim nimium eſt naturæ inimicum. *Mediocritas quomodo ſit varia.*

Mediocritas autem, pro varietate corporum ſubjectorum,

rum, eſt varia: alia enim mediocritas requiritur in homine robuſto, & multis alimentis aſſueto; alia in imbecilli, & paucis cibis uti ſolito.

Lex ſecunda. *Deinde* danda opera, ut corporis naturalis conſtitutio, in temperie & partium conformatione per ea conſervetur, quæ ad hoc apta ſunt: ſimilia ſcil., ſi corpus optimè ſit conſtitutum; vel paulum & paulatim contraria, ſi ab optimo deflectat. Vitentur illa, quæ illam poſſunt deſtruere.

Lex tertia. *A conſuetis* quoque haud facile recedendum: cum *conſuetudo* ſit altera natura; ex frequenti ſc. uſu rerum orta.

CAPUT II.

De Diateretica generantium, gravidarum, puerorum, & adoleſcentum.

Diateretica. *HYgieina* eſt *vel* Diateretica, *vel* Prophylactica.

Diaterica eſt, quâ ſanitas firma conſervatur, *Ea* varia eſt, *primò* ratione ætatis ineundæ, vel initæ: *& deinde* ratione ſanitatis accuratæ, vel deflectentis.

Ineundæ ætatis, ſive generantium. *Diateretica ineundæ ætatis*, ſive generantium, eſt futuræ ſanitatis fundamentum: *quod* in bene temperato ſemine parentum; & recta ejus conceptione; & *deinde* in bona uteri geſtatione; *ac* recto partu conſiſtit.

Gravidarum regimen. *Ubi utero concepit mater*, omnia caveat, quæ fœtui aliquid detrimenti poſſunt adferre; & curet, ut eum conſervet, & ſalvum retineat; fugiat ſcil. aërem fœtidum, & candelarum recens extinctarum, ac ſulphuris, caſtorei, ſimiliumque fœtores; uti & odores rerum nimis fragrantium; cibos etiam mali ſucci & acres; item urinam copioſè cientia; nauſeam moventia; ſternutationes excitantia; atque etiam copioſa aromata. *Cur pravi cibi appetiti gravidis ſæpe concedendi.* Pravi cibi, quos appetunt gravidæ, iis nõ omnino ſunt denegandi: quia in ventriculo habent ſuccum

cum fermentaceum & appetitum facientem, qui tales cibos poteſt concoquere.

Quod *ſi fœmina prægnans* cibi, quem appetit, particeps fieri non poſſit, ad vitandum incommodum, ipſi exhiberi ſolet mel vel ſaccharum cum nuce moſchatâ: vel aqua extracta è corticibus citri, aurantiornm, aut radice pæoniæ, in vino malvatico maceratis, vel aliud fragrans & ſpirituoſum: quibus fœtus corroboratur, & imaginatio matris ad alias cogitationes avertitur. *Quid faciendum, cum gravida res appetitas adipiſci nequit.*

Quodſi gravidæ horrenda aliqua imago offeratur, mox ad res pulchras, ſeipſam in ſpeculo, vel aliud formoſum oculis intuendo, imaginationem ſuam transferat. *Vel res horrendas conſpicit.*

Graviores labores & animi affectus gravidis imprimis ſunt noxii; *uti* etiam nimium otium. *Quid in laboribus & affectibus.*

Venæſectio ante quintum menſem prohiberi ſolet. In plethoricis verò ante quintum menſem eam ſecare licet: præſertim cum quædam, niſi ante hoc tempus ſanguis ipſis mittatur, abortiant. *Prægnantes purgabis* (ſecundum Hip. 5. Aph. 29.) ſi materia turgeat, quadrimeſtres, & uſque ad ſeptimum menſem, ſed has parcius. Utendum verò medicamentis levioribus. *Quid in purgatione & venæ ſectione.*

Ubi ipſum *pariendi tempus inſtat*, ac jam parturit fœmina, operam dabit, ut *apto* corporis ſitu, *tempeſtivo* nixu, & peritæ *obſtetricis*, aliarumque adſtantium fœminarum, & interdum *etiam medici* adjumento, fœtum ſuum, citra ullam, quantum fieri poteſt, læſionem, unà cum ſecundis in lucem proferat. *Quid in ipſa parturitione.*

Initæ ætatis diateretica verſatur *primò* circa infantes. *Regimen puerorum.*

Edito itaque in lucem infante, *umbilicus*, lino ligatus, quatuor digitos ab ejus ventre eſt præcidendus; *corpus* bene purgandum; & recte faſciandum; ac *antequam* mammis ipſis adhibeatur, aliquid puri mellis vel ſacchari cum oleo amigdalarum dulcium, ad fæces per alvum educendas, eſt

exhibendum: *deinde* lacte, & quidem materno, ubi pravum coloſtrum ex uberibus eſt eductum, alatur infans; quia hoc cum ipſo maximam convenientiam habet, utpote ex eodem ſanguine genitum, ex quo antea fœtus in utero factus & nutritus eſt: *niſi* forſan morbus matris, vel mali mores hoc prohibeant. *Illi enim* plerumque ex malo temperamento oriuntur: quia fere ſemper inclinationes naturales ſequi ſolemus.

Alatur autem infans lacte ferè ad annum, ſeſquiannum, vel biennium; *interim* tamen aliis cibis eupeptis ſenſim eſt aſſuefaciendus, & à ſordibus & excrementis recte mundandus, à vehementiori etiam ploratu & ira, quantum fieri poteſt, arcendus: *cunis* vel ulnis debite movendus; & creſcente judicio, minis & plagis etiam eſt coërcendus, ut parêre diſcat, nec affectibus ſuis nimium indulgeat. *Neque* ad intempeſtivum greſſum eſt ſollicitandus.

Poſtea paulatim ſolidioribus cibis aſſueſcat: primo tamē ſeptennio victus ſit humidior, & vinum fugiatur. *Creſcente* magis corpore, & animus & corpus ſunt magis exercenda: exercitiis tamen moderatis, ne vel membrum aliquod diſtorqueatur, vel corpus motu nimio exſiccetur, augmentumque prohibeatur: ſenſimque aliquid de ſomno eſt demendum.

Secundo ſeptennio cibi ſolidiores ſunt præbendi, qui tamen non nimis exſiccent; exercitatio etiam ſit paulo minor, quam vires poſſunt tolerare.

Pueris etiam multum cibi, ſed partitis vicibus ac ſæpè, in die eſt dandum.

Regimen adoleſcentum.

Tertio ſeptennio victus ratio, cuique vitæ generi conveniens, eſt inchoanda.

Aer autem eligatur purus, tenuis temperatus, patens, ac liber, nullis inquinamentis obſitus, nulla putredine affectus, nullo vapore vel odore malo vel corruptelâ perfuſus,

ſus, quique levibus ac ſuaviter ſpirantibus ventis modicè agitatus, valde ſerenus, ſpiritus noſtros reficere valet.

Qui *laborioſæ vitæ* ſe dedunt, hoc ſeptennio pleniori victu uti debent, atque illis cibis, qui in parva quantitate magnam alendi vim habent: corpuſque majoribus laboribus ipſis eſt firmandum.

Qui verò ad literas animum applicant, hac ætate ſpiritus animales maxime debent curare: atque eniti, ut copioſi generentur; utentes ſc. victu tenuiori, cibiſque non craſſis, & qui puro ac laudato ſanguini materiam præbent; & operam dantes, ut omnia excrementa juſto tempore evacuentur; nec intempeſtivis ſtudiis cruditates cumulentur, corpuſque debilitetur.

Veneris uſum ad hunc ætatis terminum non concedunt Medici; & poſt illum, non niſi pro corporis conſtitutione moderatum.

Caput III.

De Diateretica Juvenum, & Virorum.

Ætas à primo & vigeſimo, ad annum quinquageſimum, pro *media* habetur, atque ejus fere *una* eſt diæta. *Regimen mediæ ætatis;*

Et *cibum*, in ea ætate, quod áttinet; in eo attendenda qualitas, quantitas, tempus ſumendi, ordo & ſimiles circumſtantiæ. *In Cibo.*

Secundum qualitatem, cibi eligendi maxime temperati; inter quos primum locum obtinet panis bene fermentatus, ex ſyncero frumento factus, recte in furno coctus; item carnes animalium, & ea quæ ab animalibus ſumuntur; & ſemper eligendi ſunt cibi boni ſucci; vitandi vero contrarii. Dandum tamen, ſecundum Hip. 2. Aph. 50. aliquid conſuetudini, & variæ corporis conſtitutioni; &,

ſecundum Celſum, homo ſanus, & qui bene valet, omnibus aſſuefiet; nullum cibi genus, quo populus utitur, fugiet; cibis replebitur aliquando, parcius alio tempore vivet: laboribus fatigabitur, otio torpebit per vices: nunc erit domi: nunc curru, nunc vehetur navigio: ita enim putat ipſum tutiorem fore, & nullius rei nimis uſitatæ faſtidio captum iri. Verùm hoc iis præcipuè eſt obſervandum, qui vitam variam neceſſariò agunt.

Varietas ciborum delectat: cavendum tamen, ne cibi diverſæ ſubſtantiæ, diverſarumque facultatum, ut craſſi, tenues, facilis & difficilis coctionis, ſimul ingerantur: cum ex varietate tali, ciborum corruptio facile ſequi credatur. Sed qui ſimilitudinem aliquam inter ſe habent, ita ut ad eorum coctionem idem pene requiratur calor. Sed, ſecundum quoſdam, varietas illa parum obeſt, ubi cibi iſti juſtâ quantitate ſumuntur: Nam quamvis ſint varii, alii tamen citius etiam ingrediuntur vaſa gaſtrica, lactea, & meſaraica; qui vero ſunt difficilioris coctionis, diutius etiam in ventriculo hærent. Neque enim verum eſt, quod ajunt, quod omnes cibi tam diu in ventriculo hæreant, donec omnes ſimul cocti fuerint; quod excitâ per cibos refocillatione ſatis liquet.

Ciborum quantitas eſt ſumenda, quæ vires inſtaurare, & ventriculum non gravare poteſt: *quæ* tamen non ex pondere & numero eſt metienda; *ſed* ex alimenti natura, & corporis conſtitutione, ac vitæ genere, & denique ex anni tempore, & aëris temperie.

Nam cibi coctu difficiles, majori copiâ ingeſti, plus nocent, quam cibi facilioris coctionis; & deinde ſuaviores cibi facilius ſuperantur, quam inſuaves: & ventriculus alius plus appetit, alius plus coquit. *Tutiſſimum* tamen eſt Hippocratis conſilium, dicentis, quod ſanitatis ſtudium ſit, non ſati ai cibo, impigrum eſſe ad laborem: & rectè

Avi-

Avicenna monet, cum reliquiis famis à menſa eſſe ſurgendum: quæ tamen paulo poſt facile per ſe ſedentur.

Qui *in otio* degunt, minus concoquunt, atque idcirco paucioribus uti debent cibis; pluribus, *qui labore* exercentur.

Hyeme plus edendum; bibendum autem parcius: contrarium fiat *æſtate*.

Si quis more pravo vel ciborum oblectamentis hic peccaverit, is inediâ, vel victu parciore, ſomno, quiete, vomitu, id corrigat; atque ideo non inutile eſt ſemel in ſeptimana cœnam omittere, vel parciſſimam ſumere.

Saluberrimum eſt, ut homo mediæ ætatis, benè temperatus, & qui ſui juris eſt, bis in die cibum ſumat, modo ventriculum nimio cibo non gravet.

Tempus autem quod prandium & cœnam intercedit, ſit brevius illo, quod eſt inter cœnam & prandium.

Si quis parcius & frugalius prandeat, ſicut antiqui ſolebant, cœna ſit liberalior: *ſi vero* noſtros mores & conſuetudinem ſequamur, liberalius prandebimus. Et quoniam cibum liberaliorem brevi iſto tempore, quod eſt inter prandium noſtrum & cœnam, ſatis exactè concoquere & diſtribuere non poſſumus: hinc cum liberalius ſumus pranſi, omnino parcius cœnandum; alias enim inquietam noctem haberemus; & manè cruditatibus vexaremur.

Quia verò poſt prandium corpus magis exercetur, quam poſt cœnam; ideo poſt hanc alimenta non ita feliciter, quam poſt illud coquuntur & diſtribuuntur; ideoque cœnæ noſtræ parciores, magis, quam antiquorum liberaliores, laudandæ videntur.

Sumenda autem ſunt illa *primo loco*, quæ alvum emolliunt, & lubricam reddunt, quæque facilè concoquuntur & deſcendunt è ventriculo, ac facile corrumpuntur. His *ſubjungenda* ſunt alvum ſiſtentia, & quæ minus facilè coquuntur,

tur, & tardius deſcendunt, ac meliorem habent ſuccum.

Potu. *Potus* ſit cereviſia benè defæcata, ex bono frumento, hordeo, & ſimilibus cocta, & bene fermentata: *Item* vinum, quod varium eſt, & idcirco ratione temperamenti, aliarumque circumſtantiarum corporis, diverſimode eſt ſumendum.

Moderatus vero ſit horum, aliorumque his cognatorum potuum, uſus: is enim corpus humectat, fovet & roborat, coctionem diſtributionemque ciborum juvat, urinam movet, corpuſque calefacit, adverſus ſenile frigus & ſiccitatem eſt remedium, ſomnum conciliat, bilis acrimoniam temperat, mentem exhilarat, placideſque mores efficit: immoderatus verò calorem nativum obruit, crudos & pravos humores cumulat, quo etiam mentis operationes perturbantur.

Commodiſſimè bibitur inter edendum: hoc enim ad coctionem & diſtributionem cibi plurimum facit. Jejuno ventriculo ſi ſumitur potus, caput & nervos tentat; poſt cibum ſumptus coctionem turbat. Si tamen cibus non facilè deſcendat, aliquid bibere poſt ſumptum cibum utile eſt. Medici etiam jubent potum vitare tempore ſomni. Imprimis verò poſt exercitia vel balnea ſubitus frigidus potus eſt vitandus: quia ille tum nimis refrigerat penetralia corporis, ex iſtorum calore tum valde aperta; unde tum ex copioſiore frigidorum ingreſſu maxima mala in iis oriri ſolent.

Præſtat potum partiri, quam ſimul atque affatim haurire; ne fluctuationes in ventriculo oriantur.

Animi affectibus. *Animi affectus* vehementiores ſunt fugiendi, & moderatæ lætitiæ opera danda.

Motu. *Motus corporis* ſanitati conſervandæ multum etiam conducit: cum calorem nativum excitet, alimentum attenuet, & diſtribuat, ac excrementa expellat.

Sa-

Sanis omnibus conveniunt deambulatio, frictio, & ſimiles exercitationes moderatæ.

Gracilioribus corporibus moderatior: robuſtioribus validior motus eſt convenientior. Conſuetudinis tamen hic maximè eſt habenda ratio, juxtà illud Hippocratis 2. Aph. 49. *Quotidianis laboribus aſſueti*, etſi ſint invalidi & ſenes, inſuetis, quamvis robuſtis & juvenibus, facilius aſſueta ferunt exercitia. Quia frequenti illo labore muſculi, qui iſti operi inſerviunt, duriores evaſerunt, & quodammodo occalluerunt, quo ex tenſione, inter laborandum neceſſaria, nullus in aſſuetis fit dolor, nec ſpiritus immiſſi ita facile diſſipantur, ut fit in illis, qui iſti labori non ſunt aſſueti.

Æſtate brevior & levior fit exercitatio: *hyeme* vero major & diuturnior.

Eo uſque corpus exerceatur, donec color floridus appareat, corpus aliquo modo intumeſcat, & ſudor emanare incipiat.

Motus corporis inſtituendus, ubi in ventriculo & hepate coctio eſt abſoluta: atque ideo exercitiis commodiſſimum tempus eſt matutinum; excretis tamen prius alvi & veſicæ excrementis.

Exercitatio ſub ſole corpus plurimum calefacit, humoreſque fundit; atque ideo iis, quibus eſt caput debile aut plenum, magnopere eſt noxia. Exercitatio verò, quæ in umbra fit, eſt tutior.

Quies non minus, quam motus, ad ſanitatem conſervandam eſt neceſſaria; hęc enim laſſitudinis eſt remedium, & vires lapſas reſtaurat; ideoque alternis vicibus motus & quies ſe mutuo excipiant. *Quiete.*

Somno & vigiliis, cum ſint modi quidam motus & quietis, etiam tribuendum eſt ſuum tempus; quod iſti aptiſſimum eſt nocturnum. *Somno.*

Mox autem *à cibo* non eſt dormiendum; ſed unâ atque alterâ horâ poſt cœnam: alias caput multis vaporibus crudis repletur.

Diurnus ſomnus, ob eandem cauſam, dicitur eſſe noxius. Si quis tamen laſſitudinem contraxerit, aut noctem inſomnem & inquietam duxerit, de die aliquamdiu ſomno indulgere licet, præcipuè ſenibus, qui raro totas noctes dormiunt.

Dormiendum autem, *donec* cibus in ventriculo & hepate ſit concoctus, ſpirituſque abſumpti ſint reparati: quod ſpatium in omnibus non eſt æquale, ob diverſam corporis temperiem, & vitæ diverſitatem. Brevius, quam ſex horarum, vix ſufficit; ultra autem novem horas ſomnus vix extendendus: plerumque ſeptem horæ ſufficiunt.

Dormiendum cruribus & brachiis modice curvatis, capite nonnihil elevato, ſuper alterutrum latus; cum ſupinus & pronus decubitus, nimiâ vaſorum preſſione, noceat. Et primo decumbendum in latere dextro, deinde ſiniſtro; ut coctio ventriculi ab hepate adjuvetur, nec ab illo nimis prematur: non ſub dio vel radiis lunæ, ſed feneſtris clauſis; in cubiculo non fœtente, lecto molli, & ad aëris frigiditatem & nimium calorem arcendum accommodo. Caput nimiis tegumentis in ſomno non eſt involvendum: ne nimis copioſæ & craſſæ partes ex vaſis in cerebrum à nimio calore exhalent, & poſtea condenſatæ catarrhos gignant.

Vigiliæ. *Vigiliæ* poſt ſomnum ſint moderatæ: nimię enim corpus exſiccant, cruditates pariunt, ſenſus obtundunt, aliaſque actiones lædunt.

Excretis. *Excrementa*, in corpore genita, ſunt excernenda; ne noxam inferant.

Ad excretiones referuntur *balneæ*, quæ apud quaſdam nationes uſurpantur. Hæ ad ſanitatem tuendam etiam mul-

multum faciunt, ſi recte inſtituantur; cibo ſcilicet cocto, & diſtributo, & ſi ante fatigationem relinquantur.

A balneo neque eſt bibendum, nec edendum, præſertim quod frigidum eſt, antequam caliditas balnei exſpiraverit. Ne frigida vel cruda alimenta, per poros, à balnei calore nimis patentes, ad lienem & hepar delata, illis noceant.

Ad balnea poſſunt referri *lotiones capitis*, quæ poros cutis aperiunt, & vapores diſcutiunt.

Hæ in catarrhis & doloribus capitis non ſunt adhibendæ, niſi corpore optime purgato: nam lotionibus plures vapores & humores in cerebrum affluunt, propter earum calorem: & deinde facile fit, ut per poros his apertos frigidus aër facilius caput ingrediatur, ibique humores mox defluxuros condenſet.

Fiant autem mane, vel horâ unâ ante cœnam. A lotione caput linteis tepidis exſiccetur; ne capillorum humiditate refrigerati pori claudantur, & deinde noxa oriatur.

Lotio pedum non tantum ad ſordes abluendas valet: ſed etiam ad humores à capite, & reliquis corporis partibus, avertendos & evacuandos.

Danda autem opera, ut mox à ſomno *fæces alvi* ejiciantur: quod ut commodius fiat, mane ſella adeunda, etiamſi nullus excernendi ſit ſtimulus, ut ſpiritus ad inteſtina, evacuationis faciendæ gratiâ, affluere aſſueſcant. Si alvus non reſpondeat, mollienda eſt uvis paſſis, jure galli, decocto borraginis, malvæ, brancæ urſinæ, prunis ſex aut ſeptem in jure fol. ſennæ decoctis, primâ menſâ vel paulo ante cibum ſumptis.

Tertiæ coctionis dictæ *excrementa* quotidiano exercitio ex habitu corporis expellenda: caput pectendum; os aquâ abluendum; aures, palatum expurgandum; oculi facieſque tota frigidâ aquâ abluenda; corpuſque, imprimis brachia

chia & crura fricanda: & ſi quid, quod facile fieri poteſt, in horum uſu peccetur, poſtero die hoc contrario ſuo emendetur.

CAPUT VI.

De Diateretica Senum.

Regimen ſenum. HYgieina, curans ſanitatem ſenilem, *Geronomica* vocatur. Secundum hanc ſiccitas & frigiditas corporis præcavenda eſt, & calor nativus confirmandus: atque ideo aër huic ætati convenit calidior & humidior: qui niſi ſit per ſe talis, arte eſt conciliandus, idque præcipuè autumno & hyeme, quæ maxime infeſta eſt ſenibus.

Alimentum ſit etiam calidum & humidum: quod eſt boni ſucci, & facile concoquitur; his contraria ſenibus ſunt vitanda.

De quantitate etiam alimentorum indies eſt aliquid detrahendum; ſeneſque potius partitis vicibus, quam confertim ſunt nutriendi; ter ſcil. in die; jentaculo, prandio, & cœnâ.

Potus ipſis convenientiſſimus eſt vinum generoſum, medium ætate: quod moderata quantitate ſumendum. Vina craſſa, quæ obſtructiones pariunt, aut vim adſtringendi habent, aut urinas intercipiunt, his non conveniunt. Utile etiam eſt ipſis hydromel bene defæcatum.

Somnus conducit ſenibus longior; &, ſi vigiliæ ſint moleſtæ, ſomnus concilietur amigdalis dulcibus, lactucâ coctâ cum ſaccharo, in ultimâ menſâ ſumptâ, lotione pedum ſomniferâ.

Animi pathemata fugiant vehementiora, & honeſtis oblectamentis animum & corpus recreënt.

Curandum etiam eſt *ſenibus*, ut excrementa recte excernantur; itaque ſi alvus ſit adſtricta, cibis emollientibus,

vel melle roſaceo ſolutivo, vel prunis aut paſſulis laxativis ea laxanda. Vehementiora vero & magis medicamentoſa ſenibus non ſunt danda.

CAPUT V.

De Diateretica ſanitatis accuratæ, & deflectentis.

ATque hæc de *Diateretica ætatum*; ſequitur *ſanitatis accuratæ, & deflectentis.*

Accurate ſani conſervent ſanitatem diætâ accurate moderatà & temperatâ. *Diæta accuratè ſanorum.*

Calida vero *corpora* vitent aërem & cibum calidum; potus ſit copioſus; cerevifia potius, quam vinum; exercitium ſit moderatum; fugiant iram, meditationes nimias, longas vigilias. *Deflectentium.*

Calida & ſicca vitent uſum ſiccantium; ut aëris conſtitutiones calidas & ſiccas, item exercitia vehementiora.

Si *humiditas calori conjungatur*, illa quidem conſtitutio corporis eſt conſervanda: quia naturæ eſt convenientior, & lapſu temporis ſponte corrigitur: cavendum tamen, ne quid amplius caloris & humoris accedat, & putredo excitetur; ideoque aër nimis calidus & humidus hîc eſt vitandus: cibi exhibeantur, qui vim attenuandi habent, & bene concoquantur.

Exercitiis excrementa ita diſcutiàntur, ut tamen partes ſolidæ non ſiccentur. Excrementa alvi & veſicæ libere excernantur; reliqua omnia ſint moderata.

Frigido temperamento præditi cibis nutriantur calidis; in aëre degant calido; Venus hic convenit rara; exercitiis utantur, quæ calorem excitare poſſunt.

Corpus ſi frigidum & humidum fuerit, frigiditas erit emendanda, & humiditas conſervanda exercitio moderato excrementis tempeſtivè evacuandis, aliiſque rebus diæteticis.

Conſtitutio frigida & ſicca calefacienda & humectanda cibis calidis & humidis; exercitia ſint moderata, calorem tantum excitantia; ſomnus longior; balnea aquæ dulcis frequentia; veſtimenta calefacientia & villoſa; Venus nulla.

Quibus *textura corporis eſt rara*, iis convenit exercitatio, hilaritas, & Venus moderata: nutrimentum coctu facile, ac lentoris expers: veſtimenta ſatis craſſa, & ex panno denſo vel pellibus confecta.

Quibus *corpus eſt denſum*, exercitatio ſit major; & alimentum ſubſtantiæ tenuioris, quam in corpore raro.

CAPUT VI.

De Prophylactica Sanitatis vacillantis.

Prophylactica. PRophylactica jam ſequitur; quâ ſanitas vacillans à morbis præſervatur. Eſtque *vacillantis decidentiæ*, vel *convaleſcentiæ*.

Decidentium. *Vacillantes decidentiæ* quod attinet, iis à plethora & cacochymia potiſſimum morbi imminent: utraque ergo tollenda; intemperies tamen, ſi qua adſit, non eſt negligenda. Quod ſi proclivitas in morbos ſit minor, quiete & abſtinentiâ hoc poterit præſtari; ſin vero ſit major, venæ ſectio & purgatio erunt adhibendæ, eſt enim hæc Prophylactica in confinio curationis Therapeuticæ poſita. Vernum autem tempus ad hanc eſt commodiſſimum: commodum tamen eſt humorem melancholicum ſeu atrum ſub autumno evacuare.

Aloës uſus, ex multorum ſententia, ad ſanitatis conſervationem morborumque præcautionem plurimum hic etiam facit, cujus pilula una vel altera magnitudine avellanæ ſemihorâ ante paſtum ſæpè exhibetur; cum excrementa alvi leniter educat, ac putredini corruptionique reſi-

reſiſtat. Moderatus tamen ejus ſit uſus, præſertim iis, qui hæmorrhoidibus ſunt obnoxii.

In vacillantium convaleſcentiæ Curatione laborandum primo, ne rurſus in morbos incidant: & deinde, ut cito priſtinæ ſanitati reſtituantur. Itaque cacochymiæ reliquiæ, in ipſis ſuperſtites, ſenſim ſunt tollendæ, & partes principes roborandæ. Sin nullæ ſuperſint, corpus diligenter eſt reficiendum alimentis humidis, eupeptis, boni ſucci, quales ſunt vitella ovorum, juſcula cum pane, pulli gallinacei, piſces ſaxatiles, caro hædina, vitulina, vervecina. Concoctio juvanda ſomno; & ventriculus corroborandus inunctionibus & fomentis. Moderatæ ſint deambulationes & frictiones; aliaque uſurpentur, quæ imbecillitatem reliquam tollunt: & ea fugiantur, quæ intemperiem præcedentem revocare queunt. *Convaleſcentium.*

Atque hæc breviter de *Hygieina* dicta ſunt.

MEDICINÆ

LIBER QUARTUS.

De Curandis Morbis.

Caput I.

De Remediis, & eorum Uſu.

Therapeutica.

THERAPEUTICA eſt curatio, qua conveniente remedii uſu morbus impugnatur.

Remedium.

Remedium eſt, quicquid contrariâ agendi vi morbum impugnare eſt aptum.

Id agit in morbum mediate, vel immediate.

Illud autem vel *immediatè*, quod vulgò *per ſe* appellant, morbum adoritur, ut cum ex. gr. remedium calidum adhibetur ad frigidam intemperiem curandam: vel illum *mediatè*, quod vulgò *per accidens* vocant, aggreditur, uti ſit in curatione morbi, quæ per cauſæ, vel ſymptomatis gravioris ablationem, aut diætam, naturæ ad hoſtem ſuperandum ſuppetias venientem, inſtituitur. *Atque* hinc jam intelligimus, quomodo morſus viperæ, per ejus adhibitum caput; & combuſtio manus, per admotum ignem, curetur: & ulcus, ab acribus ortum, per acria remedia ſanetur. *Illa* enim cauſam proximam morbi tollunt; quâ ablatâ, morbus à naturâ corporis ſolâ, vel levioribus remediis adiutâ, poſtea facile tollitur.

Quomodo remedium ſit variandum.

Cum autem *morbus* non tantum ſui, ſuarum cauſarum, partis affectæ, ac ſymptomatum ratione; ſed etiam ob res naturales, qualis eſt temperamentum, ſexus, ætas; & non naturales, qualis aër, cibus, potus, ſit varius: hinc, pro omnium iſtorum diverſitate, remedia ſunt varianda. Atque

que hinc aliud remedium puero & debili, aliud viro & robuſto; aliud æſtate, aliud hyeme; aliud in Batavia, aliud in Gallia, eſt adhibendum.

Vis contraria remedii conſiſtit, *tum* in qualitate morbis quocunque modo contraria; *tum* in intenſionis ejus paritate. Atque *ideo* calida intemperies per frigida, prava figura per bonam figurationem, & luxatio per contrariam collocationem eſt curanda. *Ideo* etiam magno morbo magnum, parvo parvum debetur remedium. *Vis contraria remedii.*

Uſus autem *remedii conveniens*, eſt recta ejus adhibendi ratio. *Uſus remedii.*

Hic in *aditus* commodi, juſtæ *doſeos*, & *temporis* convenientis delectu conſiſtit.

Aditus commodus eſt, qui in partem affectam eſt directus. *Aditus commodus.*

Hic *niſi à natura detur*, nec res aliter expediri queat, *arte paretur*; ſive inſtrumento chirurgico, ſive pharmaco.

Aditus ſi ſit *longus*, medicamenti conſiſtentia ſit liquidior: atque, ſi opus eſt, adjunctum habeat vehiculum tenue, ut vinum, acetum, ſpiritum vini: *niſi* forſan ingratus medicamenti ſapor, odor, vel aliud quid, impediat. Hoc apparet in aloë & caſtoreo; quæ pilulari formâ exhibentur, quamvis ſæpè capiti vel utero medendo præſcribantur: quod vulgo credunt fieri, ut pilulæ iſtæ fortius purgent, vel aliter vehementius agant; quod tamen, ut ex dictis patet, eſt falſum.

Aditus à natura *in cerebrum* directos habent ea, quæ per ſynciput, ſuturam coronalem, aures & nares, capiti ſunt adhibita vel injecta.

In pulmones, *latera interna*, & *thoracem*, quæ per os ſpiritu ſunt hauſta, vel ſenſim lambendo & deglutiendo tranſmiſſa.

In ventriculum, jecur, lienem, quæ è regione ſunt admota, & in ventrem ſumpta.

In renes, quæ extrinſecus adhibita, per os aſſumpta, vel per ſedem ſunt immiſſa.

In inteſtina ſuperna, quæ per os; *in inferna*, quæ per ſedem immittuntur.

In veſicam & uterum, quæ è regione applicantur, aſſumuntur, vel inſeruntur.

Juſta doſis. *Doſis* eſt, quantum ægrotus, vel pars ægrota, applicari ſuſtinet. Eaque eſt *conferta*, vel *partita*.

Conferta doſis omnem ametriam, vel maximam ejus partem tollit. *Adhibeturque* affectui acuto, & viribus robuſtis.

Partita doſis partem tantum affectus tollit. Eſtque affectuum chronicorum, viriumque imbecillium.

Atque hîc in initio major doſis atque validior eſto. Et prior doſis ubi partes ſuas egerit, altera eſt applicanda; eaque toties iteranda, donec totus affectus fuerit ſuperatus.

Aptum tempus. *Apto* etiam *tempore* adhiberi debent remedia. Quædam enim ante, quædam poſt alia: quædam in principio, quædam in augmento, quædam in ſtatu, quædam in declinatione: alia mane, alia veſperi, alia quovis tempore conveniunt.

CAPUT II.

De Chirurgia.

REmedium eſt *chirurgia*, *diæta ægrorum*, & *pharmacum*. Eaque *vel* ſeorſum, *vel* ſimul adhibentur.

Chirurgia. *Chirurgia* eſt remedium, quod in manûs, vel inſtrumenti chirurgici operâ, conſiſtit.

Ejus præcipua inſtrumenta. Inter *inſtrumenta chirurgica* præcipua ſunt novacula, ſcalpellum, forfex, volſella, ſpecillum, ſtylus, acus, filum, uncinus, canaliculus à latere etiam proforatus, habena,

fasciæ,

faſciæ, panni, panniculi lintei, lintea concerpta, ſpongia, gloſſocomium, trepanum, ſerra, ſcamnum Hippocratis.

Chirurgia eſt quintuplex: ſeparata conjungens; continua ſolvens; compreſſa & contorta corrigens; ſuperflua exſtirpans; & deficientia reſtituens. *Ejus ſpecies.*

Chirurgia ſeparata conjungens eſt, qua partes, præter naturam ſejunctæ, conjunguntur. *Separata conjungens.*

Huic, ut & pleriſque aliis chirurgicis remediis, inſervit *deligatio*; ad quam *pertinet* faſciatio, ſpleniorum injectio, ferularum adaptatio, laquei adhibitio, obligatæ partis recta collocatio.

Remedium chirurgicum, *quod partes disjunctas conjungit*, vel *oſſa*, vel partes carnoſas & *molles* inter ſe unit.

Conjungens oſſa vel *fracta* coaptat, vel *luxata* reponit.

Conjunctio *oſſium fractorum*, ut *&* *luxatorum*, *perficitur* extenſione, repoſitione, deligatione, membri repoſiti confirmatione, ac collocatione.

Conjunctio partium mollium, præter naturam disjunctarum, fit *vel* ſine ulla partium nova diviſione, *vel* cum earum recenti ſolutione.

Conjunctio *mollium* partium *ſine ſolutione* fit, cum inteſtina, & omentum, è vulneribus abdominis prolapſa; vel, peritonęo laxato vel rupto, in inguina, vel ſcrotum, vel umbilicum devoluta, reponuntur. Huc pertinent uterus & inteſtinum rectum, è loco ſuo prolapſa.

Huc etiam pertinet *partium vulneratarum conjunctio*: quæ perficitur, cum labia vulnerum disjuncta conjunguntur, & conjuncta ſervantur.

Idque *ſine ſolutione continui* fit duobus modis: faſciatione & emplaſtro, vel ſuturâ cum glutine.

Quæ vero *cum ſolutione continui* fit partium vulneratarum conjunctio, ſuturâ & fibulis peragitur.

Chirurgia, quæ ſeparat partes continuas & conjunctas, eſt duplex: *ſectio*, & *uſtio*. *Conjuncta ſeparans.*

Sectio

Sectio mollia ſecat, vel dura.

Sectio durarum partium, ſeu oſſium, eſt raſio, limatio, terebratio, & ſerratio.

In partium mollium ſectione occurrit venęſectio; tumoris per inciſionem apertio; fiſtulæ inciſio; vinculi ſub lingua, auris, ani, pudendi muliebris, penis, aliarumque partium, quæ præter naturam, à primo ortu vel poſt illum, conjunctæ ſunt, per ſectionem ſeparatio: item ſcarificatio, & vaſorum in fronte vel temporibus apertio: ac varicum & aneuriſmatum exſectio: præterea παρακέντησις abdominis in aſcite; punctio cutis capitis in hydrocephalo, ut & in cute ſcroti & crurum hrodropicorum; ad hæc laryngotomia; præterea ſuffuſionis per puncturam ablatio: ſicut etiam thoracis ſectio in empyemate: tandem huc etiam referendum ſetaceum, cervici adhibitum.

Uſtio & duris, & mollibus partibus eſt communis.

Uſtio fit *vel* iis, quæ actu ignem igneamque qualitatem habent, quæ cauteria actualia; *vel* medicamentis cauſticis, quæ cauteria potentialia appellantur.

His cauteriis fonticuli & fontanellæ excitantur, aliaque multa paraguntur.

Ad hanc operationem referri poteſt & illa, qua *per cucurbitulas cum flamma* aliquid in corpore attrahi dicitur: ſed revera ad partes exteriores propellitur.

Compreſſa & diſtorta corrigens. *Tertia operatio chirurgica*, quæ oſſa compreſſa vel diſtorta corrigit, pertinet ad cranium depreſſum: narium oſſa fracta & colliſa: detorta vel contracta membra, ut brachia vel crura, corrigenda.

Superflua tollens. *Chirurgia, ſuperflua à corpore auferens*, vel *eximit ea*, quæ extra in corpus ſunt immiſſa, ut tela, globulos ſclopetorum vulneribus, & res alienas faucibus, gutturi, auribus, naribus, vel oculis immiſſas. *Vel ea*, quæ in corpore ſunt genita: idque *vel* ſecundum naturam, ut fœtum vivum vel mor-

mortuum: item urinam: *vel* præter naturam, ut verrucas, clavos, condylomata, excreſcentias in ano, glande, vulvâ; item callos, nodos, ſtrumas, polypos, carunculam in meatu urinario; fungos, herniam carnoſam, calculum in veſica. *Vel* ipſas corporis partes corruptas, vel aliter male habentes: uti fit in cancri, uvulæ corruptæ, penis, vel uteri putridi, dentis carioſi, & membri, gangrenâ vel ſphacelo vel ingenti contuſione corrupti; vel teſtis, in enterocele, exſtirpatione.

Reſtat tandem *operatio chirurgica, quæ deficientia reſtituit. Hæc* ad curtorum vel mutilorum curationem requiritur; ubi ſc. naſi, aurium, vel labiorum extrema decurtata, per propaginem cutaneam, reſtaurantur. *Deficientia reſtituens*

Item ubi, per faſciationes & frictiones, juſtum alimentum partibus emaciatis, in augmentum, ſuppeditatur. Atque hæc de Chirurgia.

CAPUT III.

De Diætâ ægrorum.

D*Iæta ægrorum* eſt remedium, in recta rerum, vitæ neceſſariarum, uſurpatione conſiſtens. *Diæta ægrorum.*

Hæc ratione qualitatis morbo adverſæ, eſt calida, frigida, humida, ſicca, attenuans, vel incraſſans.

Ratione vero *conſiſtentiæ* & quantitatis alimentorum, ea eſt craſſa, mediocris, vel tenuis.

Craſſa ſeu *plena* eſt, quæ inſtituitur alimentis copioſis, firmis & ſolidis, multumque nutrire aptis ideo non tantum vires præſentes conſervat, ſed etiam earum robur augere poteſt. *Craſſa.*

Hæc locum habet, ubi æger ſatis validus eſt, ut cibum bene concoquat; nec periculum eſt, ne ex ea vel morbus, vel morbi cauſa augeatur.

Hæc *vel* ſimpliciter plena eſt; & fiebat olim per ptiſanam hordeaceam integram. *Vel* eſt plenior & craſſior; quæ fit per carnes pullorum & ova. *Vel* eſt pleniſſima, quæ etiam carnes caſtratorum concedit.

Mediocris. *Mediocris diæta* eſt, quæ mediocris ſubſtantiæ & quantitatis conſtat alimentis; atque ideo vires, quales accipit, conſervat. *Hæc* olim fiebat per panem in jure lotum, vel etiam per carnes pullorum.

Hæc *uſu venit*, ubi vis coquendi eſt imbecillior; vel ubi à craſſa diæta morbi, vel ejus cauſæ metuitur incrementum. *Eaque* convenit morbis longis.

Tenuis. *Tenuis* eſt, quæ alimentis perficitur paucis, tenuibus, & infirmis; ideoque vires quidem conſervat, nonnihil tamen diminutas.

Hæc *uſurpanda*, ubi, viribus utcunque validis, metus eſt, ne morbus vel morbi cauſa a craſſa, vel mediocri diæta, augmentum ſumat; vel ne reſolutæ vires, ob imbecillitatem, nimis proſternantur.

Convenit ut plurimum morbis acutis.

Hæc *triplex* eſt, vel enim *talis* eſt *ſimpliciter*; & fiebat olim per ptiſanæ ſuccum, ſeu cremorem, vel ptiſanam colatam. Vel *tenuior* eſt; in qua melicraton exhibebatur. Vel *tenuiſſima* erat; in qua nihil cibi ſumebat æger.

Verùm conſuetudinis, locorum, & regionum ratio hic quam maxime eſt attendenda: cum in aliis regionibus victus plenior magis ſit uſitatus; in aliis parcior; & pro iis materia victus ipſaque diæta eſt moderanda.

CAPUT IV.

De Medicamentis, & eorum facultatibus in genere.

Pharmacum. SEquitur jam *pharmacum*; quod eſt remedium extra chirurgiam & diætam.

Alii

Alii pharmacum vocant, quicquid corpus noſtrum poteſt alterare. Verùm ſecundum hanc definitionem chirurgia & diæta eſſent pharmaca; cum corpus noſtrum varie alterare queant. *Aliorum definitionis refutatio.*

Pharmacum, quod etiam medicamentum vulgo appellatur, ad partes internas *qualitatem deleteriam* non habeat: & ad omnes partes quibus debetur, quantum ejus natura ferat, eſto *ſympatheticum*, ſeu peculiariter conveniens. Ad viſcera autem adhibitum *roborans & adſtrictionis* particeps; maxime ventriculo laborante. *Conſiſtentiam* etiam obtineat proprias vires tuentem, quoad partis affectæ conformatio id permittat. *Gratumque ſit*, quam fieri poteſt maxime, aut ſaltem non vehementer ingratum; ne ob ingratum odorem vel ſaporem ab ægro rejiciatur, vel ei noceat. *Ejus requiſita.*

In medendo autem *per varia medicamenta*, quæ ejuſdem ſunt generis, evagari licet: quod tamen *maximè convenire compertum* eſt, id ſedulo præ cæteris eſt uſurpandum.

Medicamentum autem primò eſt *actuale*, vel *potentiale*.

Actuale eſt, quod primo contactu corpus noſtrum eâ, quâ præditum eſt qualitate, afficit: ut ferrum candens, aqua frigida. *Medicamentum actuale.*

Potentiale dicitur, cujus vis non primo contactu; ſed tum demum ſeſe exſerit, cum illa, ex aliqua in corpore mora, in medicamento excitatur. Talia ſunt piper & vinum, quæ licet, primo contactu ſint frigida, nihilominus, poſtquam ſunt aſſumta, calefaciunt. Contra verò lactuca, plantago, papaver, aliaque ſimilia, corpori noſtro etiam calidè adhibita, illud paulo poſt refrigerant. Illa enim talem partium habent diſpoſitionem, ut, ubi corpori noſtro adhibentur, tales acquirant vel faciant poros, ut ſubtilis materia, ſive æther, in iis, vel vehementius ſeſe mo- *Potentiale.*

vens, calorem; vel imbecillius ſeſe agitans, frigus in partibus noſtri corporis excitet.

Deinde medicamentum, vel *primis*, vel *ſecundis*, vel *tertiis facultatibus*, eſt præditum. *Eæque* omnes à temperamento, ſeu inſenſibilium particularum diſpoſitione, antehac in Phyſicis *pag.* 200. & ſeqq. explicatâ, originem ducentes, per ſolam experientiam innotuerunt.

CAPUT V.

De Medicamentis, primis facultatibus præditis.

Medicamenta primis facultatibus prædita. *Eorum gradus.*

PRimis facultatibus prædita ſunt, calefacientia, refrigerantia, humectantia, & exſiccantia. Quæ agunt vel non evidenter, vel evidenter & manifeſte, vel vehementer, vel extreme. Atque ideò medicamenta dicuntur calida, frigida, humida, vel ſicca, in primo, ſecundo, tertio, vel quarto *gradu*: & ſingulis gradibus adhuc tres *manſiones* attribui ſolent.

Calefacientia.

Calefacientia, uti & refrigerantia ſunt actualia, vel potentialia.

Actualia.

Calefacientia actualia ſunt, quæ actuali ſuo calore, ſive inſenſibilium particularum vario motu, calorem in nobis poſſunt excitare: ut ignis carbonum, ferrum candens, aqua calida, & alia actu calentia.

Potentialia.

Calefacientia potentialia ſunt, quæ ſecundum poros & particulas ita ſunt adaptata, ut corpori noſtro admota à ſubtili materia vehementius agitentur, & corpus noſtrum, vehementius movendo, calefaciant: ut piper, zinziber, calx viva.

Hæc ubi vehementiora ſunt, eſcharotica, cauſtica, & corrumpentia ſeu ſeptica dicuntur, ut poſtea videbimus.

Calida in gradu primo.

Calida in *primo gradu* ſunt.

Radices: *althææ, brancæ urſinæ, betæ, bugloſſi, glycyrrizæ.* Cor-

Cottices: *guajaci, tamariſci.*

Folia & herbæ, *agrimoniæ, althææ, aſparagi, borraginis, bugloſſi, betæ, braſſicæ, chamæmeli, cuſcutæ, capilli Veneris, linarię, meliloti, malabathri, ſpicæ nardi, ſcolopendriæ, ſymphyti, tuſſilaginis.*

Semina, *coriandri, fœnigræci, lini, lithoſpermi, lupini, ſeſami, oryzæ.*

Fructus, *amigdalæ dulces, caſtaneæ, ficus, jujubæ, nuces cupreſſi, nuces juglandes virides, nuclei pini, ſebeſten, uvæ maturæ, uvæ paſſæ.*

Flores: *Borraginis, bugloſſi, betonicæ, buphthalmi, chamæmeli, meliloti, populi nigræ, ſtæchados arabicæ, ſenecionis.*

Succi, gummi, liquores: *aloë, bdellium, hederæ gummi, ladanum, ſaccharum.*

Pinguedines, adeps, ſevum: *butyrum; pinguedo ſuilla; ſevum caprinum, damæ, cervi, hominis.*

Calida *in ſecundo* ſunt Radices: *apii, capparum, peucedani, pimpinellæ, rapi, rhodiæ, ſcyllæ, zedoariæ.* *In ſecundo.*

Cortices: *caſſia lignea, rad. capparum, thuris.*

Folia & herbæ: *abſinthii, anagallidis, anethi viridis, angelicę, apii, arthemiſię, betonicę, calami odorati, chamępityos, fœnigręci, hyperici, hederæ, lupuli, meliſſæ, marrubii, matricariæ, myrrhidis, ocymi, pimpinellæ, peucedani, polii, roriſmarini, ſatureiæ, ſalviæ, ſcabioſæ, ſcordii, ſtæchados.*

Semina; *anethi, apii, orobi ſive ervi, erucæ, ocymi, urticæ.*

Fructus; *cappares, nux muſchata, piſtachia, ficus ſiccæ, nuces ſiccæ.*

Flores; *amomum, crocus, caryophyllorum, lavendulæ, lupuli, meliſſæ, roriſmarini, ſchænanthum.*

Liquores, gummi, reſina: *vinum non antiquum, ladanum, aloë, galbanum, myrrha, maſtiche, thus, pix arida, reſina, ſtyrax.*

Adeps: *vulpina.*

 Ca-

In tertio. Calida *in tertio* ſunt Radices: *Acori, aſari, ari, dictamni, doronici, fœniculi, galangæ, hellebori albi & nigri, helenii, iridis, petroſelini, raphani, zinziberis.*

Cortices: *macis, cinnamomum.*

Herbæ ſeu folia; *abrotani, aſari, agni caſti, ari, amomi, ammi, anethi ſicci, dictamni, caryophyllatæ, chamædryos, carthami, centaurei majoris & minoris, chelidonii, calaminthæ, mentaſtri, mentæ, fœniculi, epithymi, juniperi, helenii, hyſſopi, lauri, majoranæ, nigellæ, œnanthes, origani, periclymeni, petroſelini, ptarmicæ, pulegii, reſtæ bovis: rutæ, ſabinæ, ſerpilli, ſiſymbrii, thymi, trifolii, verbenacæ, urticæ.*

Semina; *ammi, aniſi, amomi, cari, cardamomi, carthami, cumini, dauci, fœniculi, nigellę, napi, petroſelini, ſeſelios, ſtaphidis agriæ, viticis.*

Fructus: *Baccæ juniperi, cariophylli, piper.*

Flores: *agni caſti, epithymi, leucoi, œnanthæ, periclymeni.*

Liquores, lacrymæ, gummi: *vinum vetuſtius, aſa dulcis, aſa fœtida, ammoniacum, cedria, pix, opoponax, moſchus.*

Metallica: *flos æris, æs uſtum, ſquamma æris, ærugo, alumen, ſal nitrum, ſulphur, chalcitis.*

In quarto. Calida *in quarto* ſunt Radices: *allii, cæpæ, coſti, porri capitati, pyrethri.*

Herbæ ſeu folia; *lepidii, naſturtii utriuſque, porri capitati, ſtruthii, thapſiæ, titymalli.*

Semina: *naſturtii, ſinapios.*

Fructus: *piper.*

Gummi: *euphorbium.*

Metallica; *vitriolum, auripigmentum, ſandaracha.*

Refrigerantia actualia ſunt, quæ actuali ſuo frigore, ſive particularum inſenſibilium quiete vel tardiore motu, frigus, ſeu tardum particularum noſtri corporis motum, poſſunt producere; ut aqua, aër, vel quidvis aliud, actu frigens.

Refrigerantia potentialia ſunt, quorum pori & particulæ ita ſunt diſpoſita, ut corpori noſtro adhibita, particularum ejus motum poſſint ſiſtere vel tardare; ut lactuca, acetoſa, portulaca, ſempervivum. *Potentialia.*

Frigida *in primo gradu* ſunt Radices: *malvæ*. *Frigida in gradu primo.*

Herbæ ſeu folia; *atriplicis, fumariæ, quod al.cal.in gr.pri. oxylapathi, malvæ, myrti, parietariæ.*

Semina: *hordei, mylii.*

Fructus: *citrii caro, mala cydonia, pyra, pruna, ceraſa acida.*

Flores: *malvæ, roſarum, violarum.*

Succi concreti: *acacia, ſanguis draconis.*

Lapides: *hyacinthus, ſapphyrus, ſmaragdus.*

Frigida *in ſecundo* ſunt; Herbæ ſeu folia *bliti, chondrillæ, lactucæ, lentis paluſtris, intybi, hyacinthi, oxalidis ſive acetoſæ, plantaginis, polygoni, pſyllii, ſolani.* *In ſecundo.*

Semina: *acetoſæ, cichorii, alkekengi.*

Fructus: *cucurbita, cucumis, galla, aurantia mala, mala punica, pruna damaſcena, pepones, perſica.*

Flores: *anemones, hyacinthi, cichorii, nymphææ luteæ.*

Lignum: *ſantalinum.*

Frigida *in tertio* ſunt; Radices *mandragoræ.* *In tertio.*

Herbæ ſeu folia: *portulacæ, mandragoræ, ſempervivi, hyoſcyami.*

Semina: *cicutæ, hyoſcyami, papaveris.*

Fructus: *mala aurea, mala inſana.*

Flores: *balauſtia.*

Succus: *hypocyſtidis.*

Frigida in quarto ſunt; Herbæ ſeu Folia *cicutæ, papaveris.* *In quarto.*

Succi concreti: *meconium, opium.*

Humectantia ſunt, quæ liquorem ſuum craſſiuſculum corpori noſtro poſſunt inſinuare. *Humectantia.*

Talia *in primo* gradu ſunt; Radices *ſatyrii, buglosſi, glycyrizæ, malvæ, rapi.* *In gradu primo.*

Her-

Herbæ *bugloſſum, helxine, malva.*

Semina: *malvæ, ſeſami.*

Fructus: *caro citri, jujubę.*

In ſecundo. In *ſecundo* ſunt; Herbę: *violaria, nymphæã, arriplex, blitum, lactuca, lens paluſtris, portulaca.*

Fructus: *cucurbita, melones, pepones, perſica, pruna damaſcena, uvæ maturæ, ſaccharum.*

Flores: *nymphæę, violarum.*

Exſiccantia. *Exſiccantia* ſunt, *quæ* humiditatem noſtri corporis poſſunt inbibere in ſuis poris: ut farina tritici, vel linteum carptum, ulceri impoſitum. *Vel* adſtringendo eam ex partibus corporis expellere; ut alumen, galla. *Vel* calefaciendo & attenuando liquorem diſſipare; ut ſemen fœniculi, abſinthium, hyſſopus. Atque ita corpus noſtrum queunt exſiccare.

In gradu primo. Talia *in primo* gradu ſunt Radices: *bryoniæ, œnanthæ, rubiæ, tamariſci, altheæ, ari, fœniculi.*

Herbæ & folia: *betæ, braſſicæ, chamæmeli, fœniculi, hyacinthi, myrti, verbaſci.*

Semina: *fabæ, fœniculi, foenugræci, hordei.*

Fructus: *baccæ juniperi, caſtaneæ.*

Flores: *bupthalmi, chamæmeli, croci, hyacinthi, meliloti, roſarum.*

Gummi: *thus.*

In ſecundo. In *ſecundo* ſunt Radices: *capparum, cichorii, raphani.*

Lignum: *ſautalum.*

Herba & folia: *Anagallidis, arthemiſiæ, anethi viridis, betonicæ, cuſcutæ, calami-odorati, intybi, braſſicæ marinæ, burſæ paſtoris, equiſeti, gingidii, mentæ, mentaſtri, plantaginis, roriſmarini, ſpicæ nardi, verbenacę, virgæ paſtoris.*

Semina: *lentes, ervum ſive orobus, milium, oryza, papaveris, ſolani.*

Fructus: *balanus myrepſica, cappares, cydonia mala, nux cupreſſi, nux muſchata, pyra, piſtachia.* Flo-

Flores: *balauſtia, pæonia, anemones, chamæpityos, periclymeni.*

Lacrymæ, gummi, reſina: *galbanum, opoponax, pix arida, maſtiche, mel.*

In *tertio* ſunt Radices & cortices: *acori, radix cava, pentaphylli, trifolii, oxytriphylli, aſari, apii, doronici, hellebori, cinnamomi.* *In tertio.*

Herbæ & folia: *filicis, millefolii, quinquefolii, polii, trifolii, abſinthii, abrotani uſti, anethi uſti, apii, aſari, ammi, calaminthæ, chamædryos, chamępityos, epithymi, hyſſopi, juniperi, majoranæ, marrubii, origani, peucedani, petroſelini, ptarmicę, rutę, ſabinæ, ſalicis, ſiſymbrii.*

Semina: *grana tinctorum, anethi, apii, ammi, aniſi, cumini, coriandri, nigellæ, petroſelini, milii, viticis.*

Fructus: *cariophylli, carpobalſamum, galla, piper, baccæ juniperi.*

Flores: *balauſtia, epithymi, chamæpityos, pyriclymeni,*

Succi & gummi: *aloë, acetum, camphora, moſchus, ſal.*

In *quarto* ſunt Radices & herbę: *rutæ ſilveſtris, allii, naſturtii, ſynapios.* *In quarto.*

Metallica: *calchantum, auripigmentum, ſandaracha.*

Atque ex his medicamentorum compoſitorum, vel ex iis eductorum, gradus caloris, frigoris, humiditatis, & ſiccitatis, facile colligi poſſunt.

CAPUT VI.

De Medicamentis, ſecundis qualitatibus donatis.

SEcundas facultates habent emollientia, indurantia: rarefacientia, condenſantia: aperientia, adſtringentia; attenuantia, craſſantia: educentia, repellentia: diſcutientia, maturantia: carnem generantia, agglutinantia, vulneraria, cicatricem inducentia, eamque corrigentia: callum *Secundis facultatibus donata.*

 gignen-

gignentia: urentia: lac & ſemen augentia, vel minuentia: libidinem excitantia, vel tollentia: calculum frangentia & expellentia: ſomnum conciliantia, dolorem ſedantia, ſtuporem inducentia: ſanguinem nimis profluentem ſiſtentia: & ſpiritus efficientia.

Emollientia. *Emollientia* ſunt, quæ, mediocri ſua calefaciendi & humectandi facultate, partes inter ſe firmius cohærentes diſſolvendo, & nonnullas diſſipando, molles reddunt. Talia ſunt

Radices: *althææ, bryoniæ, cæpa cocta, cucumeris aſinini, ireos, liliorum alborum, liquiritiæ.*

Folia: *atriplicis, betæ, biſmalvæ, borraginis, brancæ urſinæ, bugloſſæ, malvæ, parietariæ, ſambuci, violarum.*

Semina: *lini, fœnugræci, malvæ.*

Flores: *camomillę, violarum, malvæ, meliloti, crocus.*

Fructus: *amygdalæ dulces, caricæ pingues, uvæ paſſæ, jujubæ.*

Liquores: *aceti acerrimi vapor, ex ſilicibus calidis injectis exhalans in partem, oleis, emplaſtris, vel fomentis prius aliquantum emollitam. Decoctum inteſtinorum, capitis, & pedum vervecis.*

Reſinæ: *pini, terebinthina.*

Gummi: *ammoniacum, bdellium, galbanum, opoponax, ſtyrax.*

Seva: *Hircinum, caprinum, taurinum.*

Axungiæ: *porcina, humana, vitulina, gallinacea, caponum, anatum, cervina, vaccina, ſuilla recens, taxi.*

Excrementa animalium: *butyrum, æſypus, cera pinguis, propolis, ſtercus bubulum, mellis favus, lanarum prima lotura.*

Olea: *olivarum, lini, liliorum alborum, violarum, amygdalarum dulcium, lumbricorum, anethi, petroleum, camomillæ, irinũ.*

Unguenta: *de althæa, reſumtivum.*

Emplaſtra: *de mucilaginibus, diachylum ſimplex & cum gummi, de meliloto.* *In-*

Indurantia ſunt, quæ partes firmius inter ſe conjungunt: idque *vel* tenues & molles diſſipando, & craſſas arctius inter ſe cogendo; *vel* eas interdum retinendo. *Illud* fit, ubi per nimis calefacientia ſcirrhus induratur; *hoc*, ubi, per ſempervivum, ſolanum, portulacam, vel lentem paluſtrem, aliave remedia refrigerantia & adſtringentia, pars ex. gr. œdematoſa duritiem acquirit. Ideoque horum materia, ſuperius in calefacientibus, & refrigerantibus, ac inferius in adſtringentibus, eſt quærenda. *Indurantia.*

Rarefacientia ſunt, quæ moderato calore, vapores humoreſque difflando, poros & intervalla partium majores faciunt. Suntque eadem fere, quæ in emollientibus fuerunt propoſita. Talia enim ſunt *Rarefacientia.*

Radices: *althææ, liliorum alborum,*

Folia: *anethi, malvæ, violariæ, ſambuci, brancæ urſinæ, mercurialis.*

Flores: *camomillæ, meliloti, ſambuci.*

Semina: *lini, fœnugræci.*

Fructus: *ficus aridæ.*

Excrementa: *butyrum recens, œſypus.*

Adipes & axungiæ: *porcina, vitulina, humana, gallinacea, anſerina.*

Aquæ: *camomillæ, liliorum alborum, aqua tepida.*

Olea: *olivarum, liliorum alborum, violarum, amygdalarum dulcium, lumbricorum, camomillæ, anethi, ſeminis lini, irinum, jaſminum.*

Unguenta: *reſumptivum, althææ.*

Condenſantia ſunt, quæ frigiditate, ſaltem potentiali, partium motum ſiſtunt; eaſque collabentes arctius ſibi mutuo conjungunt & copulant. Talia ſunt *Condenſantia.*

Folia: *ſempervivi majoris & minoris, lactucæ, portulacæ, umbilicus Veneris, endiviæ, cicerbitæ, dentis leonis, pſyllii, nymphææ, lenticulæ paluſtris.*

Aqua: *frigida, & omnia, quę citra adſtrictionem refrigerant.*

Aperientia. *Aperientia* ſunt, quæ acutis tenuibuſque particulis ad profunda penetrando, craſſoſque humores attenuando, & expellendo, vaſorum & corporis poros atque meatus aperiunt.

Eaque ſunt calida, & frigida.

Calida. *Calida* ſunt Radices: *apii, petroſelini, ariſtolochiæ, fœniculi, eryngii, gentianæ, filicis, rubiæ, rapontici, ſive centaurei magni, aſari, capparum, tamariſci, fraxini.*

Cortex: *cinnamomum.*

Folia: *fumarię, abſinthii, hepaticę, ceterach, chamæpityos, chamædryos, cuſcutæ, marrubii, calaminthæ, pulegii, cochleariæ, becabüngæ, naſturtii aquatici, trifolii aquatici.*

Semina: *aniſi, fœniculi, ameos, agni caſti, ciceres rubri, lupini, amygdalæ amaræ, nuclei perſicorum, malorum armeniacorum.*

Fructus: *cappares, cubebæ.*

Flores: *ſtœchados arabicæ, geniſtæ, ſambuci.*

Gummi: *ammoniacum, bdellium, aloë, terebinthina, myrrha.*

Liquores; *vinum album.*

Aquæ: *fœniculi, betonicæ, hyſſopi, abſinthii, carduibenedicti, cinnamomi.*

Olea Chymica: *aniſi, fœniculi, cinnamomi, terebinthinæ.*

Syrupi: *byſantinus, de quinque radicibus, de abſinthio.*

Spiritus chymici: *ſpiritus ſalis.*

Conſervæ: *fol. abſinthii, flor. betonicæ,*

Condita: *zinziber conditum, radices enulæ camp conditæ.*

Pulveres: *aromatici roſati.*

Confectiones: *alkermes, theriaca.*

Throchiſci; *de capparibus.*

Frigida. *Frigida* aperientia ſunt.

Radi-

Radices: *cichorii, graminis, aſparagi, acetoſæ, ruſci, oxylaphathi.*

Folia; *endiviæ, cichorii, cucurbitæ, acetoſæ, hepaticæ, agrimoniæ, capilli Veneris.*

Semina: *acetoſæ, 4. frigida majora.*

Flores: *cichorii.*

Liquores: *vinum chalybeatum.*

Mineralia: *chalybs præparatus.*

Aquæ, *acetoſæ, cichorii.*

Olea chymica; *oleum vitrioli, ſulphuris, ſpiritus vitrioli.*

Syrupi; *acetoſus ſimplex, de limonibus, de cichorio ſimplex, capillorum Veneris.*

Species electuarii: *diarrhodon abbâtis, diatriumſantolôn.*

Pulveres chymici: *cremor tartari, cryſtalli tartari, lapis prunellæ, tartarum vitriolatum.*

Adſtringentia ſunt, poteſtate frigida, & tali particularum craſſitie & figuratione prædita, ut corporis partes inter ſe cogant & conſtringant: qualem habent ex. gr. cunei, lamellæ complicatæ & diſſilientes, nec non fides ex contortis inteſtinis factæ. Talia ſunt. *Adſtringentia.*

Radices: *biſtortæ, conſolidæ majoris, tormentillæ, rhabarbarum toſtum.*

Cortices: *mirabalanorum, granatorum, thuris, calices glandium.*

Lignum: *ſantalum.*

Folia; *plantaginis, centinodiæ ſive polygoni, equiſeti, burſæ paſtoris, piloſellæ, myrthi.*

Semina; *acetoſæ, portulacæ, myrtillorum, plantaginis, papaveris, roſarum, acini uvarum paſſarum, oryza.*

Fructus; *cydonia, pyra, ſorba, corna, meſpila, granata, ribes, berberis, mora immatura, nuces cupreſſi, gallæ.*

Flores: *balauſtia, roſarum.*

Succi & liquores; *amylum, acacia, hypociſtis, ſuccus cydonio-*

doniorum, agreſta, vinum auſterum, lac chalibeatum vel ferratum.

Animalia: *cornu cervi uſtum, ebur, mumia.*

Gummi: *tragacanthæ, maſtix, ſanguis draconis.*

Lapides ac terræ: *Lapis hæmatites, terra ſigillata, bolus armenus.*

Metallica: *alumen, ferrum, crocus martis.*

Marina: *corallia, ſuccinum, margaritæ.*

Aquæ: *roſarum, plantaginis, portulacæ, centinodiæ, acetoſæ, ſpermatis ranarum.*

Syrupi: *cydoniorum, roſarum ſiccarum, granatorum, myrtinus, miva cydoniorum.*

Condita: *cydonia cond., corna condita.*

Conſervæ & confectiones: *conſerva roſarum vetus, diacodium, philonium, theriaca recens.*

Trochiſci: *de rabarbaro, ſpodio, carabe.*

Attenuantia. *Attenuantia* & *incidentia* ſunt, quæ acutis ſuis particulis craſſos & viſcidos humores incidere & diſcindere poſſunt: Eaque ſunt vel poteſtate *calida*, ut *cochlearia*. Vel *frigida*, ut *acetoſa, rad. cichorii, dens leonis, acetum.*

Reliquam materiam horum vide in *Aperientibus.*

Incraſſantia. *Incraſſantia* ſunt poteſtate frigida, & craſſis ramoſiſque partibus prædita, quæ, dum ſuccis tenuioribus, & liquidioribus permiſcentur, partes eorum conjungendo, & inter ſe connectendo, conſiſtentiam craſſiorem & ſtabiliorem ipſis tribuunt. Talia ſunt *bolus armenus, acetoſa, papaver, oryza, amylum.*

Reliquam materiam vide ſuperius in adſtringentibus, & inferius in repellentibus.

Emplaſtica. *Emplaſtica* ſunt, quæ ramoſis, flexibilibus, mollibus, & tenacibus particulis, aliorum poris & particulis facile adhærent, eaſque inter ſe connectunt. Atque ideo fluxionibus impediendis, & ſuppurationi promovendæ conducunt. Talia ſunt

Radi-

Radices: *althææ, liliorum, malvæ, ſymphyti.*

Folia: *althææ, malvæ, portulacæ.*

Semina: *fœnugræci, lupinorum, ſeſami.*

Fructus: *uvæ paſſæ, ficus, nuclei pineorum aquâ macerati.*

Gummi: *arabicum, tragacanthę, ſanguis draconis, maſtiche, ſarcocolla, thus, & ejus cortex.*

Animalium partes, excrementa: *mumia, cera, ovi albumen, adipes & medullæ recentes quadrupedum, butyrum recens, caſeus recens, æſypus, caput & pedes porcini, vitulini, agnini, ebur.*

Terræ: *bolus armenus, terra ſigillata.*

Farinæ: *tritici, amylum, farina volatilis, fabarum.*

Mucilagines: *ſem. cydoniorum, aliorumque.*

Mineralia & metallica: *alumen, lithargyrum, ceruſſa, ſtybium, plumbum uſtum, cadmia, pompholix, calx.*

Lapides: *hæmatites, gypſum, calaminaris.*

Reſina: *terebinthina, laricea, pix.*

Marina: *corallium, cochleæ, ſuccinum.*

Olea: *olivarum, camomillæ, & alia temperata.*

Unguenta: *album Rhaſis, nutritum, diapompholigos, deſiccativum rubrum.*

His vicina ſunt *Epiceraſtica*, ſive *attemperantia*; quæ, mollibus & flexibilibus ſuis particulis, humoris alicujus acrimoniam, & partis aſperitatem retundunt, & leniunt. Talia ſunt *Epiceraſtica.*

Radices: *althæę, liquiritię, malvæ.*

Folia: *malvæ, nymphææ, ſempervivi, portulacæ, lactucæ.*

Semina: *hordei decorticati, hyoſcyami albi, lactucæ, papaveris albi, oryza.*

Fructus: *jujubæ, paſſulæ, poma dulcia, pruna dulcia, ſebeſten, amigdalæ dulces, pineæ.*

Succi & liquores: *lac amigdalarum, amylum, aqua hordei,*

jus

jus pingue, lac ſonchi, cremor ptiſanæ, ſuccus foliorum ſolani & halicacabi.

Animalium excrementa & partes; *albumen ovi, butyrum, lac omne, ſerum lactis, vituli & agni caput & pedes, eorumque jus.*

Mucilagines: *ſeminis pſyllii, cydoniorum, ſeminis & radicis althææ, ſem. lini, malvæ, radicis borraginis.*

Olea; *olivarum, violarum, amigdalarum dulcium, ſeminis cucurbitæ expreſſum, hyoſcyami albi, papaveris albi, oleum plumbi.*

Unguentum: *roſatum, album camphoratum.*

Syrupi, *violaceus, de pomis, de althæa Fernelii, de liquiritia, jujubis, papavere, portulaca.*

Varia officinalia; *pulpa caſſiæ, diacodium, diapenidium ſaccharum candi, violatum, ſaccharum althææ, julepus violaceus, mel violaceum.*

Detergentia. *Detergentia* ſunt, quæ aſperis, duriuſculis, acutis, ſeu pectinatis ac ſcopalibus particulis, ſordes ex ſuperficie & meatibus corporum, in quæ moventur, abradendo, auferunt. Talia ſunt

Radices; *apii, ariſtolochiæ utriuſque, aronis, cyperi, cucumeris aſinini, dracontii, iridis, gentianæ, plantaginis, ſigilli Salomonis.*

Folia: *abſinthii, apii, anagallidis, agrimoniæ, chamædryos, centaurei minoris, chelidoniæ: betę, marrubii, plantaginis.*

Semina; *urticæ, plantaginis, apii, atriplicis.*

Farinæ; *ſeminis lini, fænigræci, cicerum, lupinorum, hordei, orobi, fabarum, furfur tritici.*

Succi; *ſaccharum, aloë, vinum, fæx vini, tartarum album, lixivium omne, lac virginale.*

Animalium excrementa: *urina, fel, ſerum lactis, mel.*

Reſinæ; *therebinthina, thus, myrrha.*

Mineralia; *alumen, vitriolum, ærugo æris, chalcitis, tuthia,*

thia, ſal nitrum. auripigmentum, æs uſtum, ſpodium, chryſocolla, lapis alchymiæ,

Olea: *amygdalarum amararum, terebinthinæ, tartari.*

Unguenta: *apoſtolorum, ægyptiacum, ſapo venetus, ſapo niger.*

Attrahentia dicta, ſeu potius *educentia*, ſunt, quæ ſecundi, tertii & interdum quarti gradus calore, ac tenuibus ſuis particulis, poros carnium & vaſorum aperiendo, humoreſque contentos dilatando, ac foras, ubi minor eſt reſiſtentia, eos propellendo, non tantum partes in tumorem attollunt, & rubore ſuffundunt; ſed ſæpe etiam plures vapores & humores, quam per denſam cuticulam erumpere poſſunt, è cute & carne expellendo, ſub cuticula colligunt, eamque in veſicas attollunt: Imo ſæpe etiam feſtucas & aculeos infixos & obvios educunt. Talia ſunt *Attrahentia.*

Radices: *thapſiæ, enulæ campanæ, iridis, ariſtolochiæ rotundæ, cyclaminis, pyrethri, arundinis, narciſci, cæpæ, allium.*

Herbæ & folia: *iberidis, calaminthæ, thlaſpi, anagallidis purpureæ, hederæ, tithymalli, eſulæ, flammulæ, lepidii, ari, ſaponariæ, dictamni cretici, ranunculi ſilveſtris, hydropiperis, chameleæ, laureolæ, lauri.*

Semina: *ſinapios, urticæ, naſturtii, thlaſpi, ſtaphidis agriæ, verbaſci, cardamomum, capſicum.*

Gummi: *ammoniacum, euphorbium, galbanum, ſagapenum, bdellium, opoponax.*

Reſinæ: *pix arida, reſina vulgaris.*

Excrementa: *mel, ſtercus caprinum, fimus columbinus, aſininus, & omnes alii.*

Animalia: *ſcorpiones, cantharides, caſtoreum.*

Mineralia: *ſulphur.*

Marina: *ſuccinum.*

Emplaſtra: *oxycroceum, de meliloto, fermentum acerrimum.*

Unguentum: *Nigrum ſeu fuſcum Nicolai.*

Repellentia. *Repellentia* ſunt, quæ, ſuâ frigiditate, vel vi adſtringendi, fervorem & affluxum humorum reprimendo, ac poros & meatus partium claudendo, intumeſcentiam partis imminuunt, & allabentes humores alio pellunt. Talia ſunt

Radices: *pruni ſilveſtris, pentaphylli, biſtortæ, tormentillæ.*

Cortices: *radicis mandragoræ, quercus, malicorium ſive cortex granatorum.*

Folia: *lentiſci, cupreſſi, rubi, ſolani, plantaginis, myrthi, vitis, ſumach ſeu rhus obſoniorum, quercus, liguſtri, hyoſcyami, ſempervivi, umbilici Veneris, portulacæ, lactucæ, endiviæ, cichorii, polygoni, auriculæ muris, lentis paluſtris, equiſeti, pyri.*

Semina: *pſyllii, plantaginis, myrtillorum, roſarum.*

Flores: *roſarum rubrarum, balauſtia ſive flores punicæ ſilveſtris, cytinus ſive flos punicæ ſativæ.*

Fructus: *cydonia, ſorba, berberis, corna, nuces cupreſſi, myrtilli, gallæ virides, meſpila, pira ſilveſtria.*

Succi: *acacia, hypociſtis, omphacium, acetum, ſuccus granatorum, limoniorum, mororum immaturorum.*

Animalium excrementa: *albumen ovi.*

Mineralia: *alumen, vitriolum, ceruſſa, plumbum, ſal, tuthia, lapis alchymiæ.*

Terræ: *bolus armenus, terra ſigillata,*

Gummi: *ſanguis draconis.*

Aquæ: *ſpermatis ranarum, plantaginis, roſarum, & foliorum antea enumeratorum in officinis uſitatæ.*

Olea: *roſarum, myrtillorum, cydoniorum, omphacinum, lentiſcinum, maſticinum,*

Unguentá: *comitiſſæ, refrigerans Galeni, populeonis, de bolo.*

Emplaſtra: *contra rupturam, de maſtiche.*

Diſcutientia. *Diſcutientia* ſunt, quæ caliditate & partium ſuarum tenuitate, humores in parte contentos attenuant, poroſque ita aperiunt, ut materia noxia per inſenſibilem tranſpirationem diſſipetur:

Horum

Horum materia ab attenuantibus, aperientibus, & emollientibus, ſuperius propoſitis, nec non flatus diſcutientibus, inferius proponendis, petatur.

Maturantia ſive *pus moventia* ſunt, quæ moderata caliditate & humiditate, ac vi emplaſtica, calorem partis moderate augendo, ſpirituumque effluxum cohibendo, ſanguinem in partem illapſum, in pus convertunt. Talia ſunt *Maturantia.*

Radices: *althææ, liliorum alborum, tuſſilaginis, bryoniæ recentis, cucumeris ſilveſtris recentis, cæpa cocta.*

Folia: *althææ, malvæ, acetoſæ, brancæ urſinæ, viſcum.*

Semina: *lini, fænugræci, hordei, tritici,*

Farinæ: *tritici, hordei, orobi, panis triticeus.*

Fructus: *caricæ pingues, paſſulæ, dactyli pingues.*

Gummi: *ammoniacum, bdellium.*

Reſinæ: *terebinthina, laricæa, thus, ſtyrax liquidum, pix, reſina vulgaris.*

Animal: *Adeps gallinaceus, anſerinus, axungia porci, medulla vituli, butyrum, æſypus, vitellus ovi, cera flava, propolis, lac.*

Sevum: *quodcunque.*

Succi & liquores: *ſapa, aqua calida, hydrelæum, ladanum.*

Olea: *oleum olivarum, amigdalarum dulcium, ſeminis lini, liliorum alborum.*

Unguenta: *althææ, reſumtivum, baſiliconis, Agrippæ, aureum.*

Emplaſtra: *diachylum ſimplex, & compoſitum cum gummi, fermentum acre.*

Carnem generantia, ſive *ſarcotica* ſunt, quæ moderato calore & vi deterſoria, ſordes è vulneribus & ulceribus tollendo, partiumque temperiem conſervando, efficiunt, ut alimentum in partem ſolutam commode impellatur, ac ipſi agglutinetur. Talia ſunt *Carnem generantia.*

Radices: *ſymphyti, iridis, ariſtolochiæ.*

Folia: *hyperici.*

Succi: *aloë.*

Farinæ: *hordei, orobi, fœnugræci.*

Reſinæ: *thus, colophonia, maſtix, reſina pini.*

Lacrima: *abietis, pix, terebinthina, myrrha.*

Gummi: *tragacanthæ, ſanguis draconis, ſarcocolla.*

Mineralia: *cadmia, ceruſſa, tuthia, pompholix, lithargyrium, plumbum uſtum & lotum.*

Unguenta: *aureum, deſiccativum rubrum.*

Emplaſtra: *de betonica, de gratia Dei.*

Sarcoticis cognata, vel vicina ſunt glutinantia, vulneraria, epulotica, & callum gignentia.

Glutinantia. *Quæ* enim validius ſiccant & minus detergunt, ſed potius adſtringunt, illa vulneris recentis labra *conglutinant.* Talia ſunt

Radices, *pentaphylli, tormentillæ, ſymphyti.*

Folia: *ſaniculæ, pyrolæ, piloſellæ, herniariæ, cynogloſſi, plantaginis, hyperici, verbenæ, ſalicis, ſcabioſæ, atractilis, iſatidis, chamæpytios, centaurei minoris, millefolii, betonicæ, bugulæ.*

Gummi: *ſarcocolla, ſanguis draconis.*

Reſinæ: *thus, myrrha, pix, terebinthina.*

Succi: *aloë, hypociſtis.*

Animalia: *mumia, lumbrici, pili leporis uſti.*

Mineralia: *lithargyrium, plumbum, cadmia, lapis calaminaris.*

Unguenta: *de lithargyrio, de betonica.*

Vulneraria. *Quæ* vero, in decoctis & potionibus aſſumpta, ſeroſos & acres humores ſeu ſuccos è corpore educunt, ſanguinemque ita attenuant, ut in partes vulneratas, ruptas, vel contuſas commode propelli poſſit; & quibuſdam partibus adſtringunt & detergunt, iſta, lapſis, contuſis, & vulneratis conducentia, *Vulneraria* nuncupantur. Talia ſunt

Radices; *tormentillæ, conſolidæ utriuſque, zedoariæ, galangæ,*

langæ, angelicæ, biſtortæ, ariſtolochiæ rotundæ, lequiritiæ, caryophyllatæ.

Herbæ & folia: *limonii, ſaniculæ, pyrolæ, verbenæ, alchymillæ, perſicariæ, vincæ pervincæ, agrimoniæ, ophiogloſſi, cyclaminis, virgæ aureæ, conſolidę ſaracenicæ, equiſeti, betonicæ, pimpinellę, ceterach, arthemiſiæ, lilii convallium, centaurei minoris, veronicæ, polygonati, plantaginis, ſabinæ, carduibenedicti, piloſellæ, hyperici, tanaceti, herniariæ, ſcordii, ſerpentarię.*

Fructus: *cicera rubra, grana juniperi, nux juglans.*

Animalia: *cancri flůviatiles, aſtaci, mumia, oculi cancri.*

Marina: *Sperma ceti.*

Lapides & terræ: *Corallum rubrum, album, bolus armenus.*

Aquæ: *ex herbis prædictis deſtillatæ.*

Epulotica ſive *cicatrizantia* ſunt, quæ exſiccando, adſtringendo, & contrahendo, ulcus carne repletum cicatrice obducunt. Talia ſunt *Epulotica.*

Radices: *ariſtolochiæ rotundæ, tormentillæ.*

Folia: *plantaginis, myrthi, granatorum, caudæ equinæ, nummularię.*

Cortices: *granatorum, glandium calices.*

Cineres & uſta: *lana cremata, linteum uſtum, goſſypium uſtum, ſpongia uſta, pili leporis uſti, teſtæ fornacum uſtę.*

Gummi & ſucci: *ſanguis draconis, acacia.*

Fructus: *cupreſſi, gallæ immaturæ.*

Flores: *roſarum, balauſtia.*

Terræ: *lemnia, armena, creta alba.*

Lapides: *hęmatites, calaminaris, gypſum.*

Metallica: *ſcoria ferri, alumen uſtum & lotum, plumbi pulvis, æs uſtum, ceruſſa, lithargyrium, chalcitis, cadmia lota, pompholyx, ſulphur, auripigmentum, vitriolum, tuthia uſta & lota, ſpodium.*

Animalia: *cornu cervi uſtum, os ſepiæ, ebur uſtum, oſtreæ teſta.*

Ma-

Marina: *Corallia.*

Unguenta: *album Rhaſis, nutritum, de lithargyrio, de ceruſſa, de tuthia, de minio, deſiccativum rubrum.*

Cicatrices delentia. Si *cicatrix* inducta *turpior* fuerit, ea emollientibus, & colorem meliorem juſto calore reddentibus, eſt corrigenda. Talia ſunt

Adipes & medullæ: *humana, aſinina, cervina.*

Olea: *myrrhæ, vitellorum ovorum, camphoræ, balſamum orientale, ſuccus hederæ.*

Farina: *fabarum.*

Semina *erucæ, ſynapi.*

Mineralia: *borax, nitrum.*

Aquæ: *florum liliorum, & fabarum.*

Callum generantia. *Callum generantia* ſunt, quæ exſiccando, incraſſando, & adſtringendo, partis alimentum in callum convertunt. Talia ſunt

Interna: *ſuccus primulæ veris, radicis agrimoniæ ſuccus & pulvis, lapis oſteocolla cum aqua ſymphyti dragmæ quantitate datus.*

Externa: *aloë, acacia, bolus armenus, farina volatilis, lapis oſteocolla, nux cupreſſi, thus, gummi tragacanthæ.*

Urentia. *Pyrotica*, ſive *urentia*, ſunt medicamenta potentiâ calida, quæ corpori humano adhibita valde incaleſcunt, propterea quod particulas & poros ita habeant diſpoſitos, ut, vaporibus vel humoribus in eos ſe inſinuantibus, ſubtilis materia tales ibi inveniat meatus, ut ipſa ibi vehementius mota, terreſtes quaſdam particulas duras & acutas, in iis natantes, impetuoſius in vicinas partes agitet, atque ita calorem magis vel minus vehementem & omnia diverſimode corrumpentem, vel immutantem, pro ratione ſui motus & particularum movendarum diverſitate, excitet.

Hæc ſunt rubificantia, veſicantia, cathæretica, ſeptica, eſcharotica, & pſilothra.

Ru-

Rubificantia & *veſicantia*, in attrahentibus, ſuperius ſunt explicata & propoſita. *Veſicantia.*

Cathæretica ſunt, quæ acutis ſuis particulis carnem excreſcentem exedunt. Talia ſunt *Cathæretica.*

Radices: *Ariſtolochiæ rotundæ in furno exſiccatæ, aſphodeli, cucumeris, hellebori nigri.*

Cineres : *teſtarum concharum, tithymallorum, gallarum uſtarum.*

Lapides: *pumex crematus, lapis lazuli non lotus.*

Mineralia : *vitriolum calcinatum, plumbum uſtum, argentum vivum præcipitatum, ærugo, ſublimatum, æris ſquamma, calx, chalcitis, antimonium calcinatum, ſal armeniacus, cinnabrium.*

Aqua: *fortis.*

Olea: *vitrioli, ſulphuris.*

Unguenta: *Apoſtolorum, Ægyptiacum, Iſidis.*

Trochiſci: *Muſæ, Paſionis, Andronis.*

Septica, ſive *putrefacientia* ſunt, quæ calore, & acrimoniâ malignâ, carnem tenuem colliquant, putrefaciunt, & corrumpunt. Talia ſunt *Septica.*

Arſenicum purum, & ſublimatum, chryſocolla, auripigmentũm, ſandaracha græcorum, aconitum, dryopteris.

Eſcharotica, ſive *cauſtica* ſunt, quæ cutem & carnem in duram cruſtam ſive eſcharam exurunt. Talia ſunt *Eſcharotica.*

Æs uſtum, calx viva, fimus columbinus, mercurius ſublimatus.

Optimum vero cauſticum eſt *lapis, ex lixivio acerrimo ſaponis, ad duritiem coctо, factus, & in vitro arctiſſime clauſo ad uſum ſervatus; qui Ruptorium Chirurgorum vulgo vocatur.*

Pſilothra ſunt, quæ pilos extirpant: Talia ſunt *Pſilothra.*

Lixivium forte, calx viva, auripigmentum, ſandarachâ, arſenicum, ova formicarum, oleum ſulphuris, vitrioli.

Lac

Lac generantia. *Lac generantia* & *augentia* ſunt, quæ ſanguinem probum gignunt, eumque attenuatum ad mammas deducunt, & mammarum vaſa aperiunt. Talia ſunt

Interna. Folia viridia, *Smyrnii ſive petroſelini macedonici veri, anethi, apii, ſii, polii, polygalæ, lactucæ.*

Semina recentia: *aniſi, fœniculi, erucæ, nigellæ.*

Succus: *cicerbitæ, taraxaci, tragopogi cærulei, ptiſana.*

Pulvis: *cryſtalli tenuiſſimus, ad dragmam unam cum idoneo liquore exhibitus.*

Externa. Radices: *althææ.*

Folia: *Anethi, malvæ.*

Farina: *Seminis lini.*

Flores: *camomillæ.*

Lac imminuentia. *Lactis generatio impeditur*, ſi ſanguinis copia imminuatur venæ ſectione vel inediâ; vel ejus motus ad mammas, per incraſſationem, ſiſtatur; vel illud per diſſipationem abſumatur. Atque ideo hoc præſtatur per *calida*, & frigida: tum interna, tum externa.

Interna. *Interna calida* ſunt: *ocymus, ruta, calamenta, ſalvia, agnus caſtus, camphora.*

Frigida: portulaca, ſempervivum, cucurbita.

Externa. *Externa: cataplaſma ex calidis modo dictis, in oleo coctis, appoſitum.* Apium *cum aceto tritum & applicatum.* Spongia *in aceto forti, cum cumino & coriandro, cocta & adhibita.* Unguentum *althææ, emplaſtri modo cum charta emporetica applicatum.*

Semen generantia, & libidinem excitantia. Ad *ſeminis generationem & libidinem excitandam* faciunt, quæcunque ſanguinem optimum & copioſum gignunt, eumque ad genitalia deducunt; hic enim ſeminis eſt materia: & præterea, quæ ipſum ſpiritibus acribus, partes genitales vellicantibus, replent. Talia ſunt

Radices; *eryngii, ſatyrionis, rapæ ſativæ, bulbi eſculenti, aſparagi, galangæ, zinziber viride, napus.*

Folia;

Folia: *erucæ, hormini, naſturtii.*

Semina: *cicera rubra, fabę, erucæ, napi, urticæ, phaſeoli, fraxini, lini.*

Fructus: *nuces pineæ, piſtacia, ſcolymus.*

Animalia: *priapus tauri & cervi, ſcincus, moſchus, zibethum, teſtes gallinacei, cerebella paſſerum, oſtreæ, cantharides ad gr. 1. vel 2.*

Aromata: *crocus, piper, nux moſcata, garyophylli.*

Marina: *Ambra cum ovo ſorbili ſumpta.*

Condita: *radicis ſatyrii, eringii, zinziberis, diaſatyrii dragma una.*

Semen & libidinem imminuunt, quæ ſpiritus genitales refrigerando, vel per calorem diſſipando, tollunt. Atque ideo ſunt vel *Semen & libidinem imminuentia.*

Frigida: ut cicuta, nymphæa, portulaca, hyoſcyamus, lens paluſtris, ſyrupus nymphææ, oleum nymphææ foris genitalibus illitum. vel

Calida: ut mentha, calamintha, anethum, ruta, agnus caſtus, camphora.

Calculum frangentia & expellentia ſunt, quæ, incidendi & detergendi vi, citra magnam caliditatem, donata, ipſum, quamdiu mollis eſt, diſſolvunt, & cum urina educunt. Talia ſunt *Calculum frangentia & expellentia.*

Radices; *ariſtolochiæ, calcitrapæ, ononidis, ſaxifragiæ, lappæ majoris, virgæ aureæ, raphani.*

Lignum: *nephriticum.*

Cortices: *Fabarum ſiccarum, rad. lauri, glandium, coryli.*

Folia: *ſaxifragiæ, argentinæ, calcitrapæ, lappæ majoris, hederæ terreſtris, abrotani, virgæ aureæ, virgæ paſtoris, hyſſopi, pulegii, chamædryos, chamæpytios.*

Semina: *milii ſolis, raphani, carui, cumini, petroſelini macedonici, xanthii, geniſtæ, malvæ, althææ.*

Fructus: *Baccæ hederæ, juniperi, alkekengi, nuclei ceraſorum*

ſorum, perſicorum, meſpilorum, amigdalę amaræ.

Aromata: *Nux moſcata, carpobalſamum, macis, ſantalum rubrum.*

Gummi: *ceraſorum, prunorum, arabicum, elemi.*

Reſinæ: *laricea, arbietina, terebinthina.*

Animalia: *ſanguis hircinus præp.* Cineres *lumbricorum, aſellorum ſive millepedum, pili leporini, ſcorpionum, ſcarabæorum.* Pulveres *callorum & ungularum equi, aſtragali leporis, maxillæ lucii piſcis, oculorum cancri, calculorum ab homine ex urinariis vaſis excretorum.*

Lapides: *ſpongiæ, lyncis, nephriticus, judaicus, cryſtallus præparatus.*

Marina: *ſuccinum.*

Succi: *Acidulæ, arantiorum acidorum, baccarum halicacabi, millefolii, fœniculi, petroſelini.*

Aquæ: *ſii Cratevæ, baccarum hederæ & alkekengi; terebinthinæ, lariceæ, petroſelini, fœniculi, ononidis.*

Olea: *nucleorum perſicorum, ceraſorum, amygdalarum expreſſi ad unciam unam; ſeminis citri, lappę, terebinthinæ, lariceæ, vitrioli.*

Somnum & ſtuporem inducentia. *Somnum conciliant & ſtuporem inducunt*, potentiâ frigida, quibus ſpirituum animalium motus in cerebro & aliis partibus ſiſtitur, vel imminuitur: *Item* quæ cerebrum gravare poſſunt: Atque *etiam*, quæ poros arteriarum & plexus choroidis poſſunt claudere vel obturare; inter quæ nonnulla volatili quodam glutine ſunt prædita. *Item* quæ, ſpiritus nimium diſſipando, cerebrum & ejus ventriculos ſubſidere faciunt. Horum alia ſunt *leviora*, quæ Hypnotica ſive ſomnifera; alia *fortiora*, quæ ſoporifera & narcotica ſive ſtupefacientia appellantur.

Hypnotica *Hypnoticorum* materia talis eſt:

Folia: *lactucæ, ſempervivi, anethi.*

Semina: *lactucæ, 4. frigida majora, papaveris albi.*

Flores: *violarum, nymphææ, roſarum.*

Fru-

Fructus : *amygdalæ dulces , nuclei perſicorum.*

Aquæ : *violarum , lactucæ , portulacæ, ſolani, roſarum.*

Syrupi : *violarum , papaveris , nymphææ.*

Conſervæ : *violarum , nymphææ.*

Succi : *lactucæ , nymphææ , ſolani.*

Species : *diamargariti frigidi.*

Olea foris capiti allinenda : *oleum violarum, nymphææ, papaveris albi, amygdalarum dulcium , mandragoræ , ranarum.*

Unguentum : *populeonis, capiti vel pedibus adhibitum,*

Narcotica præcipua hæc ſunt : Narcotica

Radix : *mandragoræ, hyoſcyami.*

Folia : *hyoſcyami, mandragoræ, papaveris , ſolani ſomniferi , tabaci.*

Flores : *hyoſcyami , papaveris , crocus.*

Semina : *papaveris albi & nigri , hyoſcyami, lolii.*

Succi inſpiſſati : *mandragoræ, hyoſcyami , opium.*

Syrupi : *papaveris albi , rhæados.*

Olea : *mandragoræ, ſeminis papaveris albi.*

Opiatæ : *theriaca recens , requies Nicolai, Philonium romanum & perſicum : ad dragm. j.*

Pilulæ : *de cynogloſſa : ad gr.* XVI.

Laudanum opiatum : *ad gr.* iij. iiij. *vel* v.

Dolorem ſedantia ſive *anodyna*, præter hypnotica & narcotica, ſunt, quæ moderato ſeu blando calore, & partibus mollibus, humores dolorificos, partim diſſipando, partim temperando, nimis vehementem partium motum, in quo dolor conſiſtit, vel imminuunt, vel tollunt. Talia ſunt *Dolorem ſedantia.*

Radices : *althææ, liliorum, malvæ.*

Folia : *ſambuci, malvæ, violariæ , anethi.*

Semina & farina : *lini , fœnugræci , tritici , hordei.*

Flores : *camomillæ, meliloti, verbaſci , crocus.*

Animalium partes & excrementa : *lac , butyrum, æſypus, vitellus ovi; omenta, carnes, & pulmones animalium recens extinctorum :*

Adeps & axungia : *ſuilla, anſerina, gallinacea, humana.*

Olea : *olivarum, lumbricorum, roſarum, camomillæ, amygdalarum dulcium, liliorum, ſeminis lini, vitellorum, ovorum, anethi, jaſminum.*

Medulla : *panis candidi.*

Mucilagines : *ſeminis malvæ, pſyllii, althææ, fœnigræci.*

Sevum : *caprinum, cervinum, hircinum.*

Unguentum : *althææ, reſumtivum.*

Sanguinem è vaſis profluentem ſiſtentia. *Sanguinem* profluentem *ſiſtentia*, præter cauſtica, ſunt, quæ, emplaſticâ, adſtrictoriâ, refrigeratoriâ, vel exſiccatoriâ vi, meatus vaſorum apertorum claudunt, vel ſanguinis fluiditatem, & motum vehementiorem imminuunt, vel ſiſtunt. Talia ſunt

Radices : *Symphyti, pentaphylli, rhabarbari torrefacti, urticæ.*

Cortices : *granatorum, pini.*

Folia : *plantaginis, centinodię, equiſeti, vincæ pervincæ, pimpinellæ ſanguiſorbæ, androſæmi, ſalicis, lenticulæ paluſtris, lactucæ, portulacæ, ſolani, ſempervivi, rubi germina.*

Flores : *balauſtia, citini.*

Fructus : *mala cydonia, pyra auſtera, ſorba, meſpila, rubi mora immatura, rhus obſoniorum, gallæ immaturæ, gallæ exuſtæ & aceto extinctæ.*

Succi & liquores : *acacia, hypociſtis, aloë, acetum, oxycratum, omphacium, aqua frigida, ſuccus cucurbitæ, portulacæ, vinum auſterum.*

Reſinæ : *maſtix, myrrha, thus.*

Gummi : *ſanguis draconis.*

Marina : *corallia.*

Animalium partes, excrementa : *gluten, mumia intus & extra; tela araneæ cum polline ex piſtrino, albumen ovi, ſanguinis grumus exſiccatus, ſpodium de ebore, pili leporis & hominis combuſti, plumæ gallinaceæ uſtę, oſſa cremata.*

Lapi-

Lapides: *hæmatites, gypſum lotum.*

Terræ: *bolus armenus, terra ſigillata, terra vulgaris,*

Farinæ: *tritici, fabarum, amylum,*

Fuligines: *è clibano, a lebete æneo deraſę, thuris vel maſtiches fuligo.*

Mineralia: *lithargyrium, ceruſſa, pompholix, vitriolum, alumen.*

Marina: *Spongia.*

Spiritus reficientia ſunt, quæ in deliquio animi vel ſyncope adhibita, ob gratum ſuum halitum ſive vaporem, facile in ſpiritus poſſunt converti. Talia ſunt *Spiritus Reficientia.*

Radices: *Iridis florentinæ, cyperi, acori veri, angelicæ, caryophyllatæ.*

Cortices & ligna: *lignum aloës, ſantala citrina & alia, cortices citri & arantiorum.*

Folia: *thymi, ſerpilli, pulegii, roriſmarini, ocymi, menthæ, meliſſæ, majoranæ, lavendulæ, hyſſopi, calamentę montanę.*

Flores: *Violarum, roſarum, ſpicæ, limonum, lilii convallium, jaſmini, citri, caryophyllorum, arantiorum.*

Baccæ: *juniperi, lauri.*

Fructus: *cotonea matura, poma redolentia.*

Aromata: *cinnamomum, macis, caryophylli indici,*

Reſinæ: *ſtyrax, camphora.*

Excrementa: *moſchus, zibethum.*

Aquæ, Aceta: *aqua cinnamomi, florum citri, limonum, arantiorum, lavendulæ, jaſmini, roſarum, acetum generoſum, caryophyllatum, roſarum.*

Olea odorata: *cinnamomi, de nuce moſcata, ſpicæ, camphoræ, jaſminum, garyophyllorum, corticum citri, coſtinum.*

CAPUT. VII,

De Medicamentis tertias facultates habentibus: ac primum de præparantibus.

Tertias facultates habentia.

TErtias facultates habentia quatuor generum ſtatuuntur. *Vel* enim humorem certum alterant, & ad purgandum præparant. *Vel* illum peculiari vi evacuant. *Vel* cum membro aliquo peculiarem convenientiam habent. *Vel* venenis aliiſqne malignitatibus reſiſtunt.

Alterantia & ad evacuationem præparantia.

Quæ humores alterant & ad evacuationem præparant, ea *ſunt* quintuplicia. *Alia* enim bilem refrigerant & attenuant; *alia* bilem refrigerant & incraſſant; *alia* pituitam calefaciunt, detergunt, & attenuant; *alia* melancholiam moderatè calefaciunt, humectant, & attenuant; *alia* atram bilem valde refrigerant, humectant, & attenuant.

Bilem refrigerantia & attenuantia.

Bilem refrigerantia & attenuantia ſunt

Radices: *acetoſæ, aſparagi, cichorii, graminis, oxylapathi.*

Folia: *acetoſæ, capilli veneris, endiviæ, cichorii, dens leonis, linguæ cervinæ.*

Semina: *acetoſæ, endiviæ, hordeum, 4 frigida majora.*

Fructus: *arantiorum, limonum, melones, pepones, pruna acida, ceraſa acida, ribes, berberorum.*

Flores: *cichorii.*

Liquores: *acetum, omphacium.*

Gummi: *camphora.*

Succi: *limonum, citriorum, arantiorum, endiviæ, acetoſæ, cichorii.*

Aquæ: *acetoſæ, cichorii, graminis, endiviæ, hordei.*

Syrupi: *de limonibus, capilli veneris, acetoſus ſimplex, de cichorio ſ.*

Conſervæ: *flor. cichorii, fol. acetoſæ, ceraſa condita.*

Pul-

Pulveres electuariorum: *diamargariti frigidi, diatrium-ſantalon, dirrhodon abbatis.*

Bilem refrigerantia & incraſſantia ſunt

Radices: *althææ, bugloſſę, plantaginis.* *Bilem refrigerantia & incraſſantia.*

Folia: *portulacę, plantaginis, lactucæ, malvæ, ſempervivi majoris.*

Semina: *cydoniorum, lactucæ, malvæ, papaveris albi, pſyllii, plantaginis.*

Flores: *nymphææ, papaveris rhæados, roſarum, malvæ.*

Fructus: *jujubæ, cydonia, granata, pyra, pruna dulcia, ſebeſten.*

Gummi: *arabicum, tragacanthæ.*

Succi: *foliorum hic enarratorum, amylum,*

Aquæ: *roſarum, portulacæ, papaveris rhæad., nymphææ lactucę.*

Syrupi: *violarum, jujubinus, papaveris albi, papaveris rhæad. cydoniorum, granatorum, roſarum ſiccarum.*

Conſervæ: *flor. nymphææ, violarum, roſarum, malvę.*

Species: *diatragacanthi frigidi, diacydonites ſine ſpeciebus, diamargariti frigidi, diapenidii.*

Trochiſci: *de ſpodio, de caphura.*

Pituitam calefacientia, detergentia, & attenuantia ſunt

Radices: *aſparagi, petroſelini, apii, ruſci, acori, angelicæ, ariſtolochiæ, cyperi, calami aromatici, chynæ, enulæ campanæ, galangæ, ireos florentinæ, imperatoriæ, ſalſæ parillæ, zedoariæ, zinziberis,*

Ligna: *xylaloës, guajacum, ſaſſafras.*

Cortices: *citri ſicci, guajaci, cinnamomum, arantiorum.*

Folia: *Abſinthii, agrimoniæ, betonicæ, calaminthæ, chamædrys, chamæpytis, fœniculi, hyſſopi, hyperici, lauri, majoranæ, marrubii albi, menthæ, meliſſę, origani, pulegii, roriſmarini, rutę, ſalviæ, ſerpilli, thymi.*

Semina: *aniſi, apii, ameos, carduibenedicti, cumini, citri,*

cube-

cubebæ, cardamomum, dauci, fœniculi, petroſelini, piperis, ſeſeleos, leviſtici, urticæ, ſinapi, pæoniæ, ſileris montani.

Flores: *anthos, betonicæ, calendulæ, centaurei minoris, hyperici, lavendulæ, lilii convallium, ſalviæ, ſtæchados.*

Fructus: *baccę lauri, juniperi, caryophylli.*

Aromata: *omnia.*

Reſinæ: *myrrha, maſtix, ſtorax, thus.*

Animal. *mel, moſchus, caſtoreum.*

Marina: *ambra, ſuccinum.*

Aquæ: *foliorum jam enumeratorum; aqua vitæ, cæleſtis, imperialis, theriacalis.*

Syrupi: *de abſinthio, byzantinus, capillorum Veneris, conditura acori, citri, & zinziberis, hyſſopi, mel roſarum, oxymel ſimplex & ſcilliticum, de praſſio, de quinque radicibus, de ſtæchade.*

Conditura: *rad. acori, enulæ campanæ, zinziberis, myrobalanorum, nucis muſcatæ, juglandis, cortic. citri, arantiorum, olivæ conditę.*

Conſervæ: *florum anthos, ſtæchados, ſalviæ, abſinthii.*

Pulveres & ſpecies: *aromatici roſati, dianthos, diambræ, diamuſci dulcis, diarrhodon abbatis.*

Confectiones: *aûrea alexandrina, mithridatium, theriaca.*

Trochiſci: *de abſinthio, gallia & alypta moſcata, eupatorio.*

Olea deſtillata: *aniſi, cinnamomi, cumini, garyophyllorum, corticum arantiorum, fœniculi, nucis moſchatæ, macis, roriſmarini, majoranæ, ſuccini.*

Melancholiam calefacientia, humectantia, & attenuantia.

Melancholiam moderatè calefacientia, humectantia, & attenuantia, ſunt hæc ſequentia; quorum ſicciora humidioribus temperentur.

Radices: *aronis præparatæ, bugloſſæ, enulæ campanæ, filicis, polypodii quercini, ſatyrionis; rad. 5. aperientes, ſc. aſparagi, petroſelini, fœniculi, apii, ruſci; liquiritiæ.*

Cor-

Cortices: *citri, radicum capparum, mediani fraxini, tamariſci, ſambuci.*

Folia: *borraginis, bugloſſæ, becabungæ, cuſcutæ, centaurei minoris, ceterach, cochleariæ, capillorum Veneris, fumariæ, lupulorum, meliſſæ, naſturtii, ſcolopendriæ, thymi.*

Flores: 4. *cordiales, ſc. borraginis, bugloſſæ, roſarum, violarum, item nymphææ, lavendulæ, geniſtæ, leucoi, tamariſci, ſambuci, crocus.*

Semina: *aniſi, fœniculi, apii, citri, agni caſti, carduibenedicti, baſiliconis, naſturtii, petroſelini.*

Fructus: *cappares, paſſulę majores & minores.*

Gummi: *ammoniacum, lacca.*

Animal. *os de corde cervi, mel, ſericum.*

Mineralia: *chalybs præparatus.*

Aquæ: *herbarum antea commemoratarum, quæ ſunt in uſu.*

Syrupi: *de fumaria, bugloſſa, cortice citri, de 5. radicibus, capillorum Veneris, byzantinus.*

Confectio: *alkermes, theriaca.*

Conſervæ: *flor. bugloſſæ, borraginis, enulæ companæ, capillorum Veneris.*

Conditurę: *corticis citri, myrobalanorum, zinziberis.*

Species: *diambræ, diamoſci dulcis, de gemmis, lætificantis Galeni.*

Trochiſci: *de abſinthio, capparibus, gallia moſcata, dialacca, eupatorio.*

Olea deſtillata: *aniſi, fœniculi.*

Atram bilem valde refrigerantia, humectantia, attenuantia ſunt *Atram bilem refrigerantia, humectantia, & attenuantia.*

Radices: *bugloſæ, borraginis, liquiritiæ.*

Folia: *borraginis, bugloſſæ, fumarię, lupuli, abſinthii romani.*

Semina: 4. *frigida majora.*

Fructus: *poma redolentia.*

Flores: *borraginis, bugloſſæ, violarum, nymphææ.*

Aquæ: *borraginis, bugloßæ, nymphææ.*

Syrupi: *violarum, bugloſſæ, pomorum redolentium.*

Conſervæ: *violarum, flor. borraginis, bugloſſæ, lactucæ conditæ.*

CAPUT VIII.

De Medicamentis Purgantibus.

ATquæ hæc de iis, quæ humores alterant, & purgationi inſtituendæ præparant.

Evacuantia. *Quæ humores evacuant, ea vel* totum corpus expurgant; qualia ſunt cathartica ſive purgantia, menſes moventia, diuretica, ſudorifera, & ſalivationem excitantia. *Vel* certam partem ab humorum colluvie liberant; qualia ſunt errhina, ſternutatoria, apophlegmatizantia, & expectorantia.

Purgantia. *Purgantia* ſive *cathartica*, talem partium peculiarem habent diſpoſitionem, qua apta ſunt *primò*, ut foris vel intus adhibita, à calore noſtro agitentur, reſolvantur, & per poros partium in venas inſinuentur, per quas ad cor delata, deinde una cum ſanguine arterioſo per totum corpus deducantur. *Secundò*, ut, ubi illa ad noxios humores hac ratione pervenerunt, eos ita incidant & præparent, ut ii deinde, à corde per arterias in inteſtinorum & ventriculi poros impulſi, à reliquo ſanguine ſeparentur, & per illos in ventriculi, inteſtinorum, vel utrorumque cavitatem deturbentur. *Tertiò*, ut illa, cum excrementis jam ibi exiſtentibus mixta, fibras iſtarum partium ita moveant, ut illo motu, per nervos in cerebrum delato, tales pori aperiantur, & ſpiritus animales ibidem ita determinentur, ut illi, in fibras ventriculi, vel inteſtinorum, vel utrorumque influentes, eaſque contrahentes, noxios humores unà cum purgantibus, per os, vel anum, vel per utrumque, foras expellant. *Per os* quidem, ſi ſpiritus in fibras expulſioni per ſupe-

ſuperiora; *per anum* verò, ſi in expurgationi per inferiora ſervientes; & denique *per utrumque meatum*, ſi ſpiritus in utraſque fibras ſatis magno impetu ferantur.

Quæ per ſuperiora purgant, *Vomitoria*; quæ per inferiora, *Cathartica* ſive *Purgantia* ſynecdochice vocantur. *Eorum differentia.*

Quoniam verò alia atque alia majore vel minore hac incidendi vel præparandi vi ſunt prædita; hinc *alia aliis mitiora*, vel *vehementiora* deprehenduntur.

Et quoniam alia aliorum humorum incidendorum & præparandorum majorem vim habent; hinc purgantium alia ſunt *cholagoga*, alia *phlegmagoga*, alia *melanagoga*, alia *hydragoga*.

Vomitoria mitiora ſunt: aqua *communis vel hordei tepida.* juſcula *pinguia, tepida.* butyrum *liquatum.* oleum *olivarum.* oxymel ſimplex & ſyrupus acetoſus *cum aqua tepida.* Sed ea omnia magno hauſtu ſunt exhibenda. *Vomitoria mitiora.*

Mediocria ſunt: Semen *atriplicis & anethi in decocto, ab uncia dimidia ad unciam.* Flores *anethi, geniſtæ, in decoct: à pugillo* j, *ad pugill*: ij. Semen *raphani, in decoct. ab unc. dimid. ad dragm.* vj. Succus *raphani ad unc.* iij. Rad. *peponis ad unc.* j. *in decocto.* Rad. *aſari à dragma* j. *ad ſcrupulos* iiij. Succus, *ex* x *vel* xij *foliis*, vel *ex dragm*: iij *fol. aſari contuſis, cum affuſo aliquo liquore*, vel *ex uncia conſervæ fol. aſari expreſſus.* Cortex *juglandis, uti & ejus juli in furno ſiccati, ad drag*: j, *cum juſculo, vel vino albo.* *Mediocria.*

Vehementia ſunt: Sal *vitrioli albi ad ſcrup*: j, *vel* ij, *cum liquore aliquo.* *Vehementia.*

Crocus *metallorum, vel* vitrum *antimonii, in vino ad gr.* xvj, *vel ſcrup.* j, *per noctem infuſum.*

Mercurius *vitæ*, vel turbith *minerale, ad gr.* vj, *vel* vij, *cum gr.* xij, *pil. aloës roſat. exhibitum.*

Purgantia *Cholagoga mitiora* ſunt: *Caſſia*, ab uncia j, ad unc: jſ. *Manna*, ab unc: j, ad unc: ij. *Succus roſarum* rubr: *Purgantia. Cholagoga mitiora.*

& præcipue pallidarum, ab unc: j. ſ,ad unc: iij, *Tamarindi*, ab unc: ij. ad unc: iij. *Pulvis violarum rubr.* à dragma j. ad ij.

Syrupus *roſatus ſolutivus*, Syrup. *de cichorio cum rhabarbaro*, ab unc: ij, ad iv.

Medio-cria. *Mediocria* ſunt: *Aloë*, à dragma j, ad ij. Hæc corrigitur granis ij, vel iij maſtiches, vel tragacanthi, vel cinnamomi. *Rhabarbarum*, à dragm: j, ad iij; tam in ſubſtantia, quam infuſo, quo magis purgat. *Myrobalani*, à dragm: j, ad ij, in pulvere; in infuſo ab unc. ſ. ad dragm. vj; In quo minus adſtringunt. Corrigitur illorum adſtrictio, ſi fricentur cum oleo amygdal: dulcium.

Electuaria: *diacatholicum*, *diaprunum ſolutivum*, *de hiera picra Galeni*, *de ſucco roſarum*, ab unc. ſ, ad unc. j.

Pilulæ: *aureę*, *ſine quibus*, à dragm. ſ. ad dragm. j.

Pulvis: *diaturbith cum rhabarbaro*, à ſcrup. j. ad drag. j.

Fortiora. *Fortiora* ſunt: *ſcammonium*, à gr. viij. ad ſcrup. j. *extractum catholicum*, à gr. x, ad ſcrup. j.

Phlegmagoga mitiora. *Phlegmagoga mitiora* ſunt: *ſemen carthami*, ab unc. ſ. ad unc. j, vel ij, in decocto.

Medio-cria. *Mediocria*: *Agaricus*, in pulv. à ſcrup. ij. ad ſcrup. iiij; in decocto vel infuſo, à ſcrup. iiij, ad dragm. iij. vel unc. ſ. *Turbith.*, à ſcrup. ij, ad iiij, in pulvere. In decocto verò à dragm. j. ad ij. *Hermodactyli*, ad dragm. j, in ſubſtantia; in decocto, ad dragm: ij, vel iij.

Trochiſci *de agarico*, à dragm. j, ad ſcrup. iv.

Electuaria: *Diaphœnicum*, *de hiera picra*, *diacatholicum*, *diacarthamum*, *hiera diacolocynthidis*, *caryocoſtinum*, *benedictum laxativum*, à dragm. v, ad unc. j.

Pilulæ: *de hiera cum agarico*, *alæphanginæ*, *cochiæ*, *fœtidæ*, *ſine quibus*, à ſcrup. ij, ad dragm. j.

Fortiora. *Fortiora*: *trochiſci alhandal*, à gr. viij, ad xv. *extractum catholicum*, à gr. x, ad ſcrup. j.

Melanagoga mediocria. *Melanagoga mediocria* ſunt: *ſenna*, in ſubſtantia ad drag.

j; in

j; in infuſo vel decocto, à dragm. ij, ad drag. iv. v. vel vj. *Polypodium*, à dragm. ij, ad unc. ſ. in decocto.

Electuaria: *diacatholicum*, à dragm. vj. ad unc. j. *confectio Hamech*, à dragm. iij, ad vj.

Pulvis: *diaſenna*, à ſcrup. ij, ad dragm. j.

Fortiora: *radix Hellebori nigri*, in ſubſtantia à gr. viij, ad xv. Sed præſtat eam decoquere à dragm, j. ad ij. *Fortiora.*

Pilulæ: *extracti catholici*, à gr. x, ad ſcrup. j.

Hydragoga mitiora ſunt: *ſemen ebuli*, ad dragm. j. *cortex medianus ebuli*, ad dragm, ij. *Succus ebuli*, ab unc. ſ. ad unc. j, *Sambuci ſemen, cortex*, & *ſuccus*, idem præſtant. *Hydragoga mitiora.*

Mediocria ſunt: radices *mechoacannæ*, *ſalappæ*, à dragm. j ad ij, in pulvere cum liquore infuſæ: *reſina ſalappæ*, à ſcrup. j. ad dragm. ſ. *Mediocria.*

Electuarium: *diacarthamũ*, *diaphænicum*, ab unc. ſ. ad unc. j.

Pulvis: *diaturbith cum rheo*, ad dragm. j. *de hiera ſimpl. Gal.* ad dragm. j.

Vehementiora: *ſoldanellæ pulv.* à dragm. j. ad ij. *ſoldanellæ ſuccus*, ab unc. ſ. ad unc. j. *Pulv. rad. iridis*, à dragm. j. ad dragm. ij. *Succus rad. iridis recentis*, ab unc. ſ. ad unc j. cum vino. *Elaterium*, à gr. viij, ad xvj. *Eſula* à gr. viij, ad xii, *Chamelæa* & *Thymelæa*, à gr. v, ad ſcrup. ſ. *Vehementiora.*

Menſes moventia ſunt, quæ calefaciendi, incidendi, detergendi, & aperiendi vi, ſanguinem attenuando, obſtructioneſque vaſorum & pororum uteri aperiendo, menſtruum fœminarum fluxum excitant, totumque corpus per uterum purgant. Horum quæ fortiora ſunt, etiam ſecundinas & fœtum mortuum expellunt. Talia ſunt *Menſes moventia.*

Radices: *ari*, *ariſtolochiæ*, *aſari*, *bryoniæ*, *cyperi*, *cyclaminis*, *centaurei min*, *dictamni*, *gentianæ*, *gladioli*, *iridis*, *lauri*, *liliorum*, *pæoniæ*, *ſeſeli*, *valerianę*.

Folia: *abrotani*, *artemiſiæ*, *cardiacæ*, *matricariæ*, *majoranæ*, *meliſſæ*, *mentaſtri*, *ocymi*, *origani*, *polii montani*, *praſſii*,

 ſabi-

ſabinæ, ſcarleæ, ſcordii, ſalvia, ruta, trifolium odoratum.

Semina: *agni caſti, amomi, ameos, baſiliconis, nigellæ, pæoniæ, rutæ.*

Flores: *abrotani, camomillorum, calendulæ, centaurei min., hyperici, keiri ſiccati, juli juglandium, matricariæ, meliloti, ſpicæ nardi.*

Gummi: *aſſa fœtida, bdellium, galbanum, myrrha, opoponax, ſagapenum, ſtyrax calamita.*

Aromata: *omnia, inter quæ præcipua crocus & cinnamomum.*

Animalia: *caſtoreum, pulvis teſticulorum equinorum in furno exſiccatorum, ſecundina ovis exſiccata in furno, ad dragm.* j.

Mineralia: *borax nativa, ad ſcrup.* j.

Aquæ: *artemeſiæ, cinnamomi.*

Syrupus: *de artemiſia, de hyſſopo.*

Olea ſtillatitia: *caſtorei, ſabinæ, cinnamomi, de myrrha.*

Trochiſci: *de myrrha, ad dragm.* j. *in pilulis.*

Externa: *olea liliorum, camomillæ; fel bubulum; cucumis ſilveſtris, colocynthis in peſſario.*

Ungulæ equi vel aſini ſuffitus fœtum & ſecundinas evocat & expellit.

Diuretica. *Diuretica*, ſive urinas moventia, *alia* ſunt calida, *alia* frigida,

Calida. *Diuretica calida* ſunt, quæ caliditate & ſiccitate, interdum ad tertium gradum aſcendente, ac partium acumine & tenuitate, in vaſa penetrando, ibique ſanguinem liquando, incidendo, & diſſolvendo, efficiunt, ut, ſanguine vi cordis continuò in renes propulſo, copioſum ſerum ibidem ab illo ſeparetur, ad veſicam deturbetur, & p. r urethram excernatur. Talia ſunt

Radices: *apii, aſari, calami aromatici, cyperi, dauci, eryſimi, fœniculi, ononidis, petroſelini, raphani, rubiæ, ruſci, ſaxifragiæ, valerianæ.* Fo-

Folia: *abſinthii, apii, betonicæ, calamenthæ montanæ, lauri, naſturtii, petroſelini, pulegii, ſatureiæ, ſerpilli.*

Flores: *camomillæ, geniſtæ.*

Cortices: *geniſtæ, raphani.*

Semina: *aniſi, apii, cardamomum, cerefolii, cicera rubra, cubebæ, dauci, fœniculi, baccæ juniperi, leviſtici, milii ſolis, petroſelini, ſaxifragiæ, ſeſeli, urticæ.*

Fructus: *amygdalæ amaræ.*

Reſinæ: *therebinthina, laricea.*

Liquores: *vinum album.*

Animalia: *cantharides ad gr.* ij, *vel* iij, *cum juſculo pingui, in quo decocta eſt malva vel althæa; locuſtæ ad ſcrup.* ij.

Aquæ: *fœniculi, apii.*

Syrupi: *de quinque radicibus.*

Species: *lithontribon Nicolai.*

Conſervæ: *flor. geniſtæ, betonicæ, abſinthii.*

Diuretica frigida ſunt, quæ frigiditate & humiditate ſua calorem & ſiccitatem ſanguinis temperando, & vias urinarias leniendo, ac partibus ſuis detergentibus ſerum à reliquo ſanguine ſeparando, illud copioſum ad vias urinarias, vi cordis, propellunt. Talia ſunt *Frigida.*

Rad: *althææ, aſparagi, acetoſæ, eryngii, fragorum, graminis, malvæ, liquiritiæ, oxylapathi.*

Folia: *acetoſæ, aſparagi, capillor. Veneris, herniariæ, parietariæ.*

Semina: 4. *frigida majora, acetoſę, alkekengi.*

Fructus: *fraga, nuclei ceraſorum, oſſicula meſpilorum, limones, pepones, cucumeres, cucurbitę.*

Succi: *limonum, parietariæ.*

Gummi: *camphora.*

Aqua: *acetoſæ, parietariæ, hordei, acidulæ.*

Syrupi: *de ſucco acetoſæ, capillorum Veneris, limonum.*

Tuochiſci: *de camphora.*

Sal:

Sal: *prunellæ, à dragm. ſ. ad dragm. j. cum ſyr. liquiritiæ vel violaceo.*

Sudorifera.

Sudorifera ſunt, quæ calore & tenuitate partium penitiores corporis poros penetrant, & humores incidunt, attenuant, rarefaciunt, & in halitum convertunt, & quicquid obvium eſt, ſecum deferunt, & in ſumma corporis propellunt; ubi illa, in ſenſibilem ſudoris liquorem condenſata, erumpunt. Talia ſunt

Radices: *apii, angelicæ, bardanæ, chynæ, fœniculi, lupuli, petroſelini, pimpinellæ, quinquefolii, ſalſæparillæ, tormentillæ, zedoariæ.*

Ligna: *buxi, guajacum, juniperi, ſaſſaphras.*

Folia: *carduibenedicti, capillorum Veneris, chamædrys, chelidonii majoris, cerefolii, fumariæ, pimpinellæ, ſcabioſæ, violæ matronalis.*

Flores: *camomillæ.*

Semina: *hordeum, milii, lentium.*

Succi: *rob ſambuci, ebuli.*

Terra: *ſigillata, bolus armenus verus.*

Animalium partes: *cornu cervi, lapis bezoar.*

Pulveres chymici: *ſal abſinthii, fraxini, ſcabioſæ, ad gr.* x, *vel* xij, *cum aqua ſcabioſæ vel carduibenedicti, antimonium diaphoreticum, mercurius diaphoreticus, ad gr.* iv. v. *vel* vj.

Syrupus: *Sancti Ambroſii, qui ex milio, in æqualibus partibus vini & aquæ decocto, fit,*

Aquæ: *carduibenedicti, cerefolii, fumariæ, florum ſambuci.*

Electuaria & opiatæ: *theriaca, mithridatium, electuarium de ovo, diaſcordium.*

Salivationem excitantia.

Salivationem excitant, quæ peculiari ſuâ incidendi vi, non tantum humores pituitoſos, acres & viſcidos totius corporis incidunt & attenuant, ſed etiam eos ita adaptant, ut ope tonſillarum, aliarumque ſpongioſarum oris partium,

tium, ubi à corde in illas per ſanguinis circulationem ſunt propulſi, à reliquo ſanguine ſeparentur, & formâ ſalivæ in os defluant.

Talia ſunt: *argentum vivum*, & quæ ex illo fiunt; ut *mercurius præcipitatus*, *mercurius vitæ*, *turbith minerale*, *pilulę mercuriales ſive de barbaroſſa*, *unguentum mercuriale*, &c.

Errhina ſive *naſalia* ſunt, quæ ſua caliditate, & vi extergente & acri, pituitam, circa cerebri meninges & nares hærentem, incidendo & attenuando ac diſſolvendo, citra manifeſtam cerebri agitationem, è naribus proliciunt. *Errhina.*

Eaque ſunt vel ſicca, vel humida.

Sicca ſunt: Pulvis, *acori*, *caſtorei*, *croci*, *caryophyllorum*, *elaterii*, *hellebori albi & nigri*, *nucis moſchatæ*, *piperis albi*, *pyrethri*, *zinziberis*. *Sicca.*

Radices: *cyclaminis*, & *betæ*, *inſtar turundæ naribus inſertæ*.

Folia: *nicotianæ vel tabaci ſiccata*, & *naribus indita*.

Fumus: *majoranæ*, *hyſſopi*, & *thymi*, *item tabaci*, *ore per fiſtulam hauſtus*.

Humida ſunt: Succus, *anagallidis purpureæ*, *betæ*, *braſſicæ*, *betonicæ*, *chelidoniæ majoris*, *cyclaminis*, *cucumeris ſilveſtris*, *radicis iridis*, *hederæ arboreæ*, *hyſſopi*, *majoranæ*, *marrubii*, *nicotianæ*, *nigellæ*, *origani*, *pulegii*, *ſalviæ*, *ſabinæ*, *ſambuci*. *Humida.*

Mel: *roſatum*, *anthoſatum*, *oxymel ſimplex* & *ſcylliticum*.

Syrupus: *de hyſſopo*.

Confectio: *anacardina*, *aurea alexandrina*, *mithridatium*, *theriaca*, *moſtarda*.

Olea: *ex piperibus*, *ireos*.

Sternutatoria ſive *ptarnica* ſunt, quæ majori, quam errhina, prædita acrimoniâ, tantopere pituitam circa nares ebullire, ſpirituſque à cerebro affluere faciunt, ut pituita *Sternutatoria.*

magnâ vi tum expellatur, tum erumpat. Talia ſunt

Radices: *ireos florentinæ, hellebori albi & nigri, pyrethri, zinziberis.*

Folia: *tabaci pulveriſata, betonicæ, majoranæ, ſalviæ, quæ correctionis gratiâ aliis fortioribus adduntur.*

Fructus: *piper album.*

Gummi: *Euphorbium.*

Animalia: *caſtoreum.*

Apophlegmatizantia. *Apophlegmatizantia* ſunt, quæ maſticata, gargarizata, vel palato illita, calore ſuo & acrimoniâ materiam pituitoſam, capite conceptam, attenuant, liquant, & in os effundunt. Talia ſunt.

Radices: *acori, angelicæ, ireos, coſti, cyperi, gentianæ, galangæ, imperatoriæ, pyrethri, valerianæ, zinziberis.*

Cortices: *radicum capparum, arantiorum.*

Aromata: *cubebæ, nux moſcata, caryophylli, piper, grana paradiſi.*

Folia: *lauri, hyſſopi, lepidii, hydropiperis, majoranæ, naſturtii, nicotianæ, tabaci.*

Semina: *aniſi, fœniculi, ſinapi, ſtaphidis agriæ, thlapſi, ſeſeli, ſileris montani.*

Fructus: *ficus, paſſulæ, amigdalæ amaræ, baccæ juniperi, lauri.*

Gummi: *maſtix, ammoniacum, myrrha.*

Animale: *caſtoreum, cera.*

Expectorantia. *Expectorantia* ſive *bechica* ſunt, quæ vel attenuando, vel incraſſando, & leniendo, ea quæ in pulmonibus continentur, ad expectorandum apta reddunt.

Atque ideo ea ſunt attenuantia, & incraſſantia; tum calida, tum frigida.

Quæ attenuant. *Expectorantia, quæ attenuant*, ſunt Radices: *ariſtolochiæ utriuſque, althææ, angelicæ, helenii, ireos, ſcilla, cepa, zinziber.*

Folia: *adianthi, capilli Veneris, calaminthæ, hederæ terreſtris,*

reſtris, hyſsopi, nicotianæ, origani, pulegii, pulmonariæ, praſſii, ſcabioſæ, ros ſolis, tuſſilago.

Semina : *aniſi, braſſicæ, carthami, fœniculi, naſturtii, ſeſeli maſſilienſis, ſileris montani, urticæ.*

Baccæ : *lauri, juniperi.*

Flores : *anthos, camomillæ, ſcabioſæ, crocus.*

Fructus : *amygdalæ amaræ, caricæ, cappares.*

Reſinæ : *myrrha, terebinthina.*

Animal. *mel, pulmo vulpis exſiccatus.*

Chymica : *flores ſulphuris, oleum ſulphuris.*

Aquæ : *carduibenedicti, hyſſopi, tuſſilaginis, ſcabioſæ.*

Syrupi: *capillorum Veneris, hyſſopi, praſſii, tuſſilaginis, oxymel ſimplex & ſcilliticum.*

Conſervæ : *enulæ campanæ, capillorum Veneris, anthos, tuſſilaginis.*

Pulveres : *diaireos ſimpl. & Salomonis, diacalaminthæ.*

Loch : *de pulmone vulpis, ſanum & expertum.*

Externa ſunt : olea ; *amygdalarum amararum, ireos, camomillæ.*

Unguenta : *reſumtivum, althææ.*

Emplaſtrum : *filii zachariæ.*

Expectorantia incraſſantia & lenientia ſunt : Radices *liquiritiæ.* *Quæ incraſſant & leniunt.*

Semina : 4. *frigida majora, papaveris albi, lactucæ, malvæ, hordeum.*

Flores : *nymphææ, violarum, papaveris rhæadis.*

Fructus: *amygdalæ dulces, dactyli, jujubæ, nuclei pineorum, piſtachia, pruna dulcia, paſſulæ.*

Succus : *liquiritiæ, amylum, penidia, opium ad pauca grana.*

Animal. *butyrum.*

Aquæ : *violarum, papaveris rhæad., nymphææ.*

Syrupi : *de liquiritia, jujubis, nymphææ, papaveris rhæadis, violarum, papaveris albi, mel violarum.*

Conſervæ, *violarum, nymphææ.*

Species: *diatragacanthi frigidi, diapenidii.*

Trochiſci: *bechici.*

Externa ſunt: olea; *violarum, nymphææ, amygdalarum dulcium.*

Unguentum: *roſaceum.*

CAPUT IX.

De Medicamentis, quæ certis partibus ſunt dicata.

Medicamenta certis partibus dicata. Ac primum capiti. Cephalica calida.

POſt ea, quæ humores certos alterant & evacuant, proponenda ſunt *medicamenta, quæ certis partibus*, nempe capiti, thoraci, abdomini, & artubus, *conveniunt.*

Medicamenta *capitis* ſunt cephalica, opthalmica, otica, & odontica.

Cephalica calida, quibus affectus cerebri frigidi curantur, ſunt

Radices: *ariſtolochiæ, acori, calami aromatici, cyperi, galangæ, pæoniæ maris, iridis florentinę, viſcum quercinum, zedoariæ.*

Folia: *betonicæ, calaminthæ montanæ, centaurei minoris, hyſſopi, lauri, lavendulæ, myrthi, meliſſæ, ocymi, origani, primulæ veris, roriſmarini, ſatureiæ, ſalviæ.*

Ligna & cortices: *cortex citri, guajaci, ſaſſaphras, xylaloë.*

Semina: *coriandri, fœniculi, baccæ juniperi, lauri, myrthi, grana kermes, pæoniæ, nigellæ ſemen, ſileris montani.*

Flores: *ſtæchados arabicæ, lilii convallium, tiliæ, ſpicæ nardi, centaurei minoris, betonicæ, anthos, meliloti, camomillæ, ſalviæ.*

Fructus: *anacardia; ſed caveatur nimius calor.*

Aromata: *cubebæ, cardamomum, cinnamomum, garyophylli indici, macis, nux moſchata, piper, zinziber.*

Reſinæ: *benzoin, maſtix, ſtyrax, thus.*

Animal. *caſtoreum, cinis hirundinum, moſchus, ſtercus pavonis.*

Mari-

Marina: *ambra, ſuccinum.*

Aquæ: *ſtillatitiæ foliorum ſuperius enumeratorum officinales; aqua vitæ cum caſtoreo, theriacalis, imperialis, cæleſtis, cinnamomi.*

Olea chymica: *nucis moſchatæ, cinnamomi, garyophyllorum, majoranæ, roriſmarini, ſuccini.*

Syrupi: *de ſtœchade, betonicâ, mel anthoſatum, roſatum, oxymel ſimplex & compoſitum.*

Conſervæ: *flor. anthos, betonicæ, ſalviæ, ſtœchados, tiliæ.*

Condita: *corticum citri, acori, myrobalanorum, nucis moſchatæ, coriandrum ſaccaro obductum.*

Confectiones: *aurea alexandrina, mithridatium, theriaca.*

Species: *aromatici roſati, dianthos, diambræ, diamoſci dulcis, diarrhodon abbatis.*

Trochiſci: *de carabe, galliâ moſcatâ.*

Externa: oleum; *myrtinum, rutaceum, laurinum, nardinum, nucis moſchatæ per expreſſionem factum.*

Emplaſtra: *de betonica, de baccis lauri, de vigo cum mercurio.*

Cephalica frigida, affectibus cerebri calidis & ſiccis, ut phrenitidi, aliiſque ſimilibus medendis, convenientia, ſunt *Frigida.*

Ligna: *ſantala citrina, rubra, alba.*

Flores: *roſarum, violarum, nymphææ.*

Folia: *acetoſæ, lactucæ, portulacæ, violariæ, cucumeris, capreoli vitium.*

Semina: 4. *frigida majora, lactucæ, pſyllii, papaveris albi.*

Succi: *citri, granatorum, ribes, acetum, omphacium, opium.*

Gummi: *camphora.*

Aquæ: *lactucæ, portulacæ, papaveris rhœad., nymphææ, roſarum.*

Syrupi: *violarum, de papavere.*

Conſervæ: *caulium lactucæ, cucurbitæ, violarum, roſarum, nymphææ.*

 Spe-

Species: *diamargariti, diatriumſantalôn, diatragacanthi frigidi, diarrhodon abbatis.*

Trochiſci: *de caphura.*

Ophtalmica. *Opthalmica alia* viſum acuunt; *alia* in inflammationibus oculorum repellunt & dolorem ſedant: *alia* in iis digerunt & diſcutiunt; *alia* maculas, ulcera, & ſuffuſiones detergunt.

Viſum acuentia interna. *Viſum* acuentia *interna* ſunt.

Radices: *fœniculi, chelidoniæ majoris, caryophyllatæ, valerianæ.*

Folia: *euphraſiæ, chelidoniæ, fumariæ, fœniculi, verbenæ, rutæ, hormini.*

Semina: *ſileris montani, raparum, raphani, fœniculi, carui.*

Succi: *fœniculi, euphraſiæ, verbenæ, majoranę, rutæ,*

Aquæ ſtillatitiæ: *euphraſiæ, verbenæ, chelidoniæ, fœniculi, rutæ.*

Vinum: *euphragiatum.*

Externa ſunt: *aquæ ſtillatitiæ jam dictæ, aqua mellis, urina pueri impubis, fel.*

Antimonii dragma, in unciis quatuor aquæ alicujus ſtillatitiæ jam enarratæ infuſa.

Succi: *prædicti oculis inſtillati.*

Repellentia. *Repellentia* ſunt: Aquæ; *roſarum, plantaginis, myrtillorum, violarum, portulacæ, ſolani.*

Succi: *cydoniorum, pomorum acidorum, granatorum, albumen ovi.*

Mucilago: *ſeminis cydoniorum.* Pulpa *cydoniorum cocta in aqua adſtringente, qualis eſt roſarum, plantaginis, vel peculi roſarum.*

Dolorem ſedentia. *Dolorem* ſedant: Mucilagines; *ſeminis pſylii, ſeminis papaveris albi, ſeminis cydoniorum.*

Aqua: *roſarum, peculi roſarum, plantaginis, ſolani, ſempervivi majoris, portulacæ.*

Lac:

Lac: *muliebre.* Albumen *ovi agitatum in aquam.*
Poma: *dulcia, ſub cineribus vel in lacte cocta.*
Succus: *pomorum.*
Medulla panis: *macerata & cocta in lacte cum gr.* iv. *croci.*
Trochiſci: *albi Rhaſis.*
Opii *grana pauca, in extremo dolore, collyriis liquidis addita.*

Diſcutientia ſunt: decocta; *fœnigræci, chamomillæ, meliloti.* *Diſcutientia.*
Fotus & vapor *ex iiſdem, & ex iis, quæ viſum acuunt.*
Aquæ: *aqua vitæ, euphraſiæ.*
Animalium partes & excrementa: *lac muliebre, ſanguis columbarum & turturum, pennæ pipionum ſanguine plenæ & in oculum expreſſæ, fel piſcium.*
Gummi: *ſarcocolla in lacte nutrita.*
Reſinæ: *myrrha, thus.*
Succi: *aloë, omphacium.*
Flores: *crocus.*

Detergentia alia ſunt *leviora* ſine morſu: Talia ſunt; *ſaccharum candum, mel, ſuccus roſarum rubrarum, antimonium lotum, cadmia, pompholix, tuthia, os ſæpiæ, lapis pumicis, ceruſſa lota, plumbum uſtum & lotum, trochiſci albi Rhaſis, unguentum de tuthia.* *Detergentia ſine morſu.*

Alia validiora cum morſu, in ſuffuſione, panniculo, & interdum in ulceribus oculorum adhidenda: Talia ſunt; *fella piſcium, quæ mitiora; quadrupedum, quę media; & avium, quæ fortiſſima. & inter hæc fel perdicum eſt validiſſimnm; ſuccus chelidoniæ, fœniculi, aqua mellis.* *Cum morſu.*

Alia ſunt fortiſſima: Talia ſunt; *Vitriolum uſtum, ærugo, vitriolum album cum albumine ovi ad pruritum aculorum; antimonium crudum.* *Fortiſſima.*

Otica ſive *acouſtica* ſunt, quæ, humorem vel vaporem, in interiore aure contentum, alterando, abſumendo, & diſcutiendo, auditum juvant. *Auditum juvantia.*

Ea-

Interna. *Eaque* ſunt interna, *vel* externa. *Interna* ſunt cephalica, tum calida, tum frigida, ſuperius propoſita; quorum illa affectibus frigidis; hæc calidis humoribus, critice ad aures tranſlatis, conducunt.

Externa calida. *Externa* otica etiam ſunt calida, vel frigida.

Calida ſunt: aquæ; *aqua vitæ ſimplex*, *aqua vitæ compoſita ex cephalicis.* Vinum, *in quo macerata eſt radix raphani, porri, ceparum, cyclaminis, hellebori albi, item caſtoreum, crocus, nitrum, fel vaccinum.*

Decocta: *ex iiſdem facta in aqua vitæ, vel aceto ſimplici aut ſcillitico.*

Succi: *ceparum, porri, raphani, rutæ, fraxini.*

Olea: *amigdalarum amararum.*

Olea chymica: *ſalviæ, rutæ, ſeminis cumini, carui, fœniculi, baccarum lauri, ſpicæ.*

Pinguedo: *quæ diſtillat ab anguilla, dum in veru aſſatur.*

Moſchus *cum lana bombicina auri impoſitus.*

Externa frigida. *Frigida* externa ſunt: olea; *nymphææ, roſarum, violarum.*

Lac: *muliebre tepidum.*

Succus: *vitium amputatarum lacrymæ.*

Decocta: *roſarum, malvæ, violarum, ſalicis, lactucæ, nymphææ.*

Dentes roborantia & detergentia. *Odontica* ſunt, quæ dentes roborant, eoſque detergunt, & dealbant. Eaque dentifriciis materiam ſuppeditant. Talia ſunt

Herbæ & folia in cineres converſa: *pimpinellæ, parietariæ, betæ, capilli Veneris, myrthi, lentiſci, oleaſtri, pulegii, origani, hyſſopi, menthæ, ſalviæ, roriſmarini.*

Radices: *ireos, lignum aloës.*

Ex animalibus: *os ſepiæ, oculi cancri, cornu cervi, conchæ, omnes cochlearum terreſtium teſtæ.*

Lapides: *pumex, lapis ſpongiæ, alabaſtrum, lapis ſpecularis.*

Oſſa

Oſſa uſta: *dactylorum, myrobalanorum, olivarum.*

Marina: *corallia, ſpuma maris.*

Succi terreſtres: *ſal commune, ſal gemmę, alumen, nitrum, tartarum vini albi.*

Gummi: *maſtix, myrrha, thus.*

Medicamenta, *quæ thoraci conveniunt*, ſunt cardiaca, vel pneumonica., Eaque vel calida, vel frigida. *Thoraci convenientia.*

Cardiaca ſunt, quæ attenuantibus, incidentibus, & volatilibus ſuis particulis cor corroborant, malignitates cordi noxias corrigunt, eique ſpiritus ſuppeditant. *Cardiaca.*

Cardiaca *calida* ſunt Radices: *angelicæ, doronici, dictamni, garyophillatę, gentianæ, imperatoriæ, pentaphylli, petaſitidis, ſcorzoneræ, zedoariæ.* *Calida.*

Cortex: *arantiorum, citri.*

Lignum: *xylaloes.*

Folia: *abrotani, carduibenedicti, cardiacæ, baſiliconis, lavendulæ, menthæ, meliſſæ, ocymi, polii, roriſmarini, ſcabioſæ.*

Semina: *citri, cardui benedicti, baccæ juniperi, thymi.*

Flores: *anthos, meliſſæ, lilii convallium.*

Fructus: *grana kermes.*

Aromata: *caryophylli, cinnamomũ, macis, ſpica nardi, crocus.*

Reſinæ: *thus, ſtyrax, benzoin, maſtiche.*

Marina: *ambarum, ſuccinum.*

Animal: *lapis bezoar, ſericum crudum, moſchus, zibeta.*

Aquæ: *carduibenedicti, meliſſæ, roriſmarini, ſcabioſæ, cinnamomi, ſalviæ, theriacalis, imperialis, aqua vitæ.*

Olea chymica: *cinnamomi, caryophyllorum, nucis moſchæat.*

Conſervæ: *cortices citri conditi, nux moſcata condita, conſerv. fl. anthos, meliſsæ.*

Confectiones: *alkermes, theriaca, mithridatium.*

Species: *aromatici roſati, diambræ, diamoſchi, de gemmis, lætificantis Galeni.*

Trochiſci: *de gallia & alipta moſchata.*

Frigida. Cardiaca *frigida* ſunt Radices : *acetoſæ, bugloſſæ, biſtortæ, tormentillæ.*

Ligna: *ſantala omnia.*

Folia : *acetoſæ, trifolii acetoſi, borraginis, bugloſſæ, myrthi, oxylapathi.*

Semina : *acetoſæ, plantaginis, cydoniorum.*

Flores : *roſarum rubrarum, violarum, bugloſſæ, borraginis, nymphææ.*

Fructus : *ceraſa acida, poma redolentia, citria, cydonia, ribes, limones.*

Succi : *acetoſæ, & reliquarum herbarum, quarum meminimus.*

Gummi : *camphora.*

Animalia : *lapis bezoar, cornu cervi, ebur, os de corde cervi, ſpodium, unicornu.*

Mineralia : *bolus armenus, terra ſigillata.*

Aquæ : *roſarum, violarum, bugloſſæ, nymphææ, acetoſæ, borraginis.*

Syrupi : *acetoſus, citri, granatorum, limonum, agreſtæ, de ſucco acetoſæ, ceraſorum, de pomis redolentibus.*

Conſerva : *roſarum, fol. acetoſæ, fl. borraginis.*

Condita : *limones conditi, ribes, ceraſa acida condita.*

Species : *diamargariti frigidi, diatriumſantalôn.*

Confectio : *de hyacintho.*

Trochiſci : *de ſpodio.*

Unguenta : *roſaceum, ſantalinum.*

Pneumonica. *Pneumonica* ſunt medicamenta, quæ intemperiebus pulmonum corrigendis conducunt; eaque ſunt eadem cum bechicis, tum calidis, tum frigidis, antehac explicatis.

Medicamenta imi ventris; Medicamenta *abdomini dicata* ſunt ſtomachica, flatus inteſtinorum diſcutientia, vermes eorum necantia & expellẽtia, hepatica, ſplenica, nephritica, cyſtica, & hyſterica.

Stomachica. *Stomachica* ſunt, quæ mediocriter aperiendo, incidendo,

do, & nonnihil adſtringendo, functiones ventriculi juvant. Eaque ſunt vel calida, vel frigida.

Calida ſunt Radices: *calami aromatici, cyperi, galangæ, gentianæ, zedoariæ.* *Calida.*

Cortices: *arantiorum, citri.*

Lignum: *aloës.*

Folia: *abſinthii, betonicæ, menthæ, origani, roriſmarini, ſalviæ.*

Semina: *aniſi, citri, coriandri, cumini, fœniculi.*

Flores: *betonicæ, anthos, ſalviæ.*

Fructus: *amygdalæ amaræ, nuclei perſicorum.*

Gummi: *maſtiches.*

Aromata: *cinnamomum, piper, zinziber, caryophylli, nux moſchata, macis, & reliqua omnia.*

Marina: *ambarum, ſuccinum.*

Aquæ: *dictorum foliorum, item cinnamomi, aqua vitæ, ſpiritus aniſi.*

Olea deſtillata: *aniſi, cinnamomi, macis, nucis moſchatæ cumini, ſuccini.*

Syrupi: *de abſinthio, menthæ, betonicæ.*

Conſervæ: *flor. abſinthii, betonicæ, ſalviæ.*

Condita: *cortex citri, acorus conditus, nux moſcata, nux juglans, zinziber conditum.*

Confectiones: *alkermes, mithridatium, theriaca.*

Species: *aromatici roſati, diambræ, diagalangæ, diacydonium cum ſpeciebus.*

Trochiſci: *de abſinthio, de rhabarbaro, de galliâ moſchatâ.*

Externa. olea: *abſinthii, menthæ, maſtiches, nucis moſchatæ per expreſſionem, nardinum.*

Emplaſtra: *de baccis lauri, pro ſtomacho, de maſtiche.*

Stomachica frigida ſunt Radices: *acetoſæ, cichorii, plantaginis.* *Frigida.*

Folia: *acetoſæ, endiviæ, cicerbitæ, cichorii, capilli Veneris, dens leonis, myrthi.*

 Se-

Semina: 4. *frigida majora & minora, hordeum, myrthi.*
Flores: *cichorii, roſarum rubr., balauſtia, cytinus.*
Ligna: *ſantala omnia.*
Fructus: *berberis, cydonia, granata, ceraſa, meſpila, fraga, ſorba, malum citrium, aurantium, myrobalani omnes.*
Succi: *foliorum & fructuum jam propoſitorum.*
Gummi: *camphora.*
Marina: *corallium.*
Aquæ: *roſarum, plantaginis, acetoſæ.*
Syrupi: *de agreſta, cydoniorum, granatorum, myrthinus, de ſucco acetoſæ, miva cydoniorum.*
Condita: *ceraſorum, cydoniorum, ribes, berberum.*
Species: *diatriumſantalôn, diarrhodon abbatis, diamargariti frigidi.*
Trochiſci: *de camphora, ſpodio, eupatorio.*
Externa. Olea: *lentiſci, cydoniorum.* Unguentum: *roſatum.*

Flatus diſcutientia.

Flatus ex ventriculo, inteſtinis, & utero *diſcutiunt*, quæ calefaciendo, attenuando, & aperiendo, humores & vapores inſenſibili per poros diſcuſſioni aptos reddunt. Talia ſunt
Radices: *angelicæ, galangæ, imperatoriæ, ſpicæ indicæ.*
Cortices: *arantiorum.*
Folia: *lauri, calaminthæ, origani, anethi, majoranæ, hyſſopi, pulegii, rutæ, menthæ, ocymi, thymi.*
Semina: *aniſi, fœniculi, carui, cumini, dauci, ameos, petroſelini, agni caſti, angelicæ, citri, aurantiorum.*
Flores: *camomillæ, centaurei minoris.*
Fructus: *baccæ lauri, juniperi.*
Aromata: *macis, crocus, cinnamomum, garyophylli, piper, zinziber.*
Animal. *Caſtoreum.*
Aquæ: *cinnamomi, vitæ, ſpiritus aniſi.*
Olea deſtillata: *aniſi, carui, camomillæ, fœniculi.*

Ele-

Electuaria: *de baccis lauri, mithridatium, diateſſaron, theriaca.*

Species: *diacymini, diagalangæ, roſatæ novellæ.*

Externa. Olea: *abſinthii, rutæ, menthæ, laurinum.*

Emplaſtrum *de meliloto.* Cataplaſma & ſacculi *ex herbis, ſeminibus, & floribus prædictis.*

Cucurbita *magna, ventriculo vel abdomini cum flamma adhibita.*

Vermes inteſtinorum necantia, & eorum generationem impedientia ſunt, quæ peculiari quadam ſiccandi, incidendi, & detergendi, ac irritandi facultate, vermes occidunt, expellunt, & generari prohibent. Talia ſunt *Vermes necantia.*

Radices: *ariſtolochiæ, aſclepiadis, anchuſæ, biſtortæ, dictamni albi, gentianæ majoris, filicis, helenii, ſucciſæ, rabarbari, rubiæ, petaſitidis, tormentillæ, zodoariæ.*

Cortices: *rad. mori & capparum.*

Folia: *abſinthii, thymi, menthæ, rutæ, dentis leonis, polii, marrubii, calaminthæ, perſicariæ, cardui benedicti, cardiacæ, perſici.*

Flores: *centaurei minoris, hyſſopi, lupulorum.*

Semina: *contra lumbricos, lupinorum, coriandrum præparatum, portulacæ, citri, arantiorum, anethi, hedyſari, nigellæ, nigellaſtri, naſturtii, erucæ, napi, leviſtici, acetoſę, porri, cannabis, baccæ lauri.*

Gummi: *juniperi, myrrha.*

Animal. *raſura cornu cervi, raſura eboris, pulvis lumbricorum terreſtrium, aſtragali bovis.*

Terræ: *bolus armenus, terra ſigillata.*

Mineralia: *ſulphur, nitrum, argentum vivum ad gran.* x.

Marina: *corallina, corallum rubrum.*

Succi: *herbarum, jam enarratarum, limonium, portulacæ, omphacium.*

Aquæ: *abſinthii. gentianæ, graminis, portulacæ, raphani, rutæ, menthæ, endiviæ, cichorii.*

Condita: *corticum arantiorum, citri.*

Syrupi: *abſinthii, endiviæ, cichorii, de ſucco citri, arantiorum, berberis, ribes, de ſucco acetoſæ, byzantinus.*

Conſervæ: *flor. perſicorum & garyophyllorum, arantiorum, citri.*

Olea: *olivarum, amigdalarum amararum, nucleorum perſicorum, vitrioli gutt.* ij, iij, *vel* iiij.

Confectiones: *theriaca, mithridatium.*

Externa. olea: *abſinthii, rutæ, oleum in quo colocynthis eſt cocta, oleum laurinum.*

Unguenta: *de arthanita.*

Fella *umbilico & ventri impoſita & inuncta.*

Hepatica. *Hepatica* ſunt, quæ incidendo, abſtergendo, & leviter adſtringendo, intemperies & obſtructiones hepatis tollunt. Eaque ſunt calida, & frigida.

Calida. *Calida* ſunt radices: *calami aromatici, cyperi, enulæ campanæ, peucedani, rhabarbari.*

Folia: *abſinthii, agrimoniæ, betonicæ, chamedrys, chamæpitys, fumariæ, lupulorum, marrubii, menthæ, roriſmarini, ſchænanthi.*

Semina: 4. *calida majora.*

Flores: *anthos, centaurei minoris, ſpicæ nardi.*

Aromata: *garyophylli, nux muſcata, zinziber.*

Fructus: *piſtachia, paſſulæ.*

Aquæ: *betonicæ, abſinthii, menthæ.*

Syrupi: *abſinthii, agrimoniæ, betonicæ, byzantinus, fumariæ, menthæ.*

Condita: *acori, nucis juglandis, nux muſcata condita.*

Confectiones: *theriaca, mithridatium.*

Conſervæ: *flor. anthos, abſinthii, enulæ campanæ, ſalviæ.*

Species: *aromatici roſati, diambræ, diarrhodon abbatis, lætificantis Galeni.*

Trochiſci: *abſinthii, eupatorii, dialaccæ, de rhabarbaro.*

Ex-

Externa. Olea: *abſinthii, nardinum, maſtichinum, menthæ, nucis moſcatæ per expreſſionem.*

Hepatica frigida ſunt radices: *acetoſæ, aſparagi, cichorii, graminis, ruſci.* *Frigida.*

Ligna: *ſantala omnia.*

Folia: *acetoſæ, adianthi, bugulæ, chondrillæ, cichorii, endiviæ, hepaticæ, lactucæ, portulacæ.*

Semina: 4. *frig. maj., acetoſæ, cichorii, endiviæ, lactucæ, portulacæ.*

Flores: *cichorii, nymphææ, roſarum rubrarum.*

Fructus: *berberis, mala cydonia, granata acid., poma acida, cucumeres, cucurbitæ.*

Succi: *cydoniorum, acetoſæ, cichorii, endiviæ, limonum, omphacium.*

Animalia: *ebur, ſpodium.*

Marina: *corallia.*

Aquæ: *acetoſæ, agrimoniæ, cichorii, endiviæ, graminis, roſarum.*

Syrupi: *de cichorio, de granatis, de limonibus, byzantinus, de 5. radicibus, de ſucco acetoſæ, roſarum ſiccarum.*

Conſervæ: *fol. acetoſæ, flor. cichorii, beberis, roſarum, ceraſa acida condita.*

Species: *diamagariti frigidi, diarrhodon abbatis, diatrium ſantalôn.*

Trochiſci: *de caphura, de ſpodio.*

Externa. Olea: *roſaceum, nenupharis, omphacium.*

Unguenta: *ceratum ſantalinum, refrigerans Galeni, roſaceum.*

Splenica ſunt, quæ validius attenuando, incidendo, volatilizando, & minus adſtringendo, intemperiebus & obſtructionibus ſplenis corrigendis conducunt. Eaque ſunt calida & frigida. *Splenica.*

Calida ſunt Radices: *apii, ariſtolochiæ utriuſque, calami* *Calida.*

aro-

aromatici, enulæ campanæ, ireos florentinæ, aſari, bryoniæ, raphani, lupuli, ſcillæ.

Cortices: *rad. capparum, mediani fraxini, tamariſci.*

Folia: *chamædryos, ceterach., cuſcutæ, centaurei min., fumariæ, meliſſæ, naſturtii, pulegii, ſummit. lupuli, thymi.*

Semina: *aniſi, apii, agni caſti, cardui benedicti, naſturtii, rubiæ, thymi.*

Fructus: *cappares, baccæ hederæ.*

Flores: *calendulæ, geniſtæ, leucoii, tamariſci.*

Aromata: *cinnamomum, crocus.*

Mineralia: *chalybs præparatus.*

Gummi: *ammoniacum, bdellum, myrrha, ſtyrax.*

Aquæ: *cardui benedicti, cinnamomi, cuſcutæ, fœniculi, fumariæ, lupuli, meliſſæ.*

Syrupi: *de epithymo, fumariæ, de 5. radicibus, oxymel ſimplex & ſcilliticum.*

Conſervę: *fl. tamariſci, geniſtæ.*

Condita: *acorus conditus, zinziber condit., cort. citri conditus.*

Confectiones: *alkermes.*

Species: *electuar. de gemmis, lætificantis Galeni, dialaccæ, diacurcumæ.*

Olea ſtillatitia: *cumini, cinnamomi.*

Trochiſci: *de capparibus, de eupatorio.*

Externa. Olea: *de capparibus, irinum, rutaceum, tamariſci, amygdalarum amararum.*

Unguenta: *de althæa, de arthanita.*

Emplaſtra: *de mucilaginibus, de meliloto, diachylum cum gummi.*

Frigida. Splenica *frigida* ſunt Radices: *acetoſæ, buglоſſi, borraginis, cichorii, graminis, liquiritiæ.*

Folia: *acetoſæ borraginis, bugloſsæ, bugulæ, cichorii.*

Semina: *acetoſæ, cucumeris, cucurbitæ, endiviæ, melonum.*

Fructus:

Fructus: *poma redolentia, pruna acida.*
Flores: *borraginis, buglosſę, cichorii, violarum, nymphææ,*
Succi: *limonum, omphacium.*
Minerale: *chalybs præparatus.*
Externa. Olea: *violarum, nymphææ.*
Unguenta: *refrigerans Galeni, roſatum, ceratum ſantalinum.*
Acetum: *acerrimum.*

Nephritica & *cyſtica*, præter diuretica & lithontriptica antea explicata, ſunt, quæ mollibus, lenibus, & leniter detergentibus particulis, in renum & veſicæ ſcabritie & aſperitate, atque etiam in ardore & acrimonia urinæ, ſeri acres partes temperant, leniunt, & purgant. Talia ſunt *Nephritica & cyſtica.*

Radices: *althææ, liquiritiæ, aſparagi, graminis, eryngii.*
Folia: *plantaginis, adianthi, parietariæ, acetoſæ, lactucæ, malvæ, nymphææ, portulacæ, ſonchi.*
Semina: *althææ, bombacis, lini, fœnugræci, 4 ſem. frigida maj.* & *min., plantaginis, pſyllii, papaveris albi, malvæ.*
Flores: *camomillæ, nymphææ, papaveris rhæad., violarum.*
Fructus: *amygdalæ dulces, caricæ, jujubæ, piſtachiæ, paſſulæ, pruna dulcia, poma.*
Gummi: *ceraſi, camphora, tragacanthæ.*
Animal. *butyrum, lac, ſerum lactis.*
Succi: *liquiritiæ, lac amygdalarum dulcium.*
Chymica: *ſpiritus vitrioli, ſal prunellæ.*
Aquæ: *foliorum hic enarratorum.*
Syrupi: *jujubarum, nymphææ, pomorum, de althæa Fernelii, violarum, capilli Veneris.*
Conſervæ: *violarum, nymphææ.*
Condita: *caules lactucæ conditi, caro cucurbitæ condita.*
Species: *diatragacanthi frigidi, diapenidii.*
Olea: *amygdalarum dulcium, camphoræ.*
Externa. Olea: *violarum, nymphææ,*

Unguenta: *refrigerans Galeni, roſatum.*

Hyſterica. *Hyſterica* ſunt, quæ utero conducunt. *Eaque*, præter menſes moventia ſuperius propoſita, *menſes* nimis fluentes ſiſtunt, vel *uterum* corroborant.

Menſes ſiſtentia. *Menſes ſiſtunt*, quæ refrigerando, & adſtringendo, poros vaſorum, quæ ſunt circa uterum, claudunt, ſanguinemque incraſſant, atque ita nimium eorum fluxum ſufflaminant.

Horum materia ab adſtringentibus, antehac enumeratis, eſt repetenda.

Uterum corroborantia. *Uterum corroborantia* ſunt, quæ calorem ejus naturalem conſervando & corrigendo, conceptioni, fœtus geſtationi, partui, & ſuffocationi uteri expugnandæ, conducunt. Talia ſunt

Radices: *biſtortæ, cyperi, calami aromatici, coſti, galangæ.*

Folia: *betonicæ, majoranæ, roriſmarini, meliſſæ, ſalviæ.*

Fructus: *baccæ lauri, juniperi.*

Flores: *anthos, betonicæ, majoranæ, ſalviæ.*

Aromata: *garyophylli, macis, nux moſcata, ſpica nardi.*

Reſinæ: *ſtyrax, benzoin, maſtiche, thus.*

Animalia: *moſchus, zibeta.*

Marina: *ambra, corallium, ſuccinum.*

Aquæ: *betonicæ, majoranæ, meliſſæ, ſalviæ.*

Syrupus: *de betonica.*

Olea: *garyophyllorum, macis, nucis moſcatæ, ſuccini.*

Condita: *acorus conditus, nux moſcata condita; juglans, myrobalani, ſatyrium condita.*

Confectiones: *mithridatium, theriaca, tryphera magna.*

Species: *aromatici roſati, diamoſci, diambræ, de gemmis, dialangæ.*

Externa. Olea: *nucis moſcatæ per expreſſionem, nardinum, myrtinum.*

Emplaſtra: *pro matrice, contra rupturam, de maſtiche.*

Me-

Medicamenta artuum alia fluxionem humorum inhibent: alia dolores ſedant: alia humores digerunt & nervos roborant: alia ambuſtis medentur. *Arthritica.*

Fluxionem inhibent, Folia: *hyoſcyami, ſolani, cicutæ, mandragoræ, ſempervivum, malva, parietaria, ſambucus, ebulus, lens paluſtris.* *Fluxionem inhibentia.*

Succi: *hyoſcyami, lactucæ, ſolani, acetum, opium, albumen ovi, ſal prunellæ in aqua papaveris ſolutum.*

Aquæ: *roſarum, ſolani, plantaginis, ſpermatis ranarum, papaveris rhœadis.*

Mucilagines: *ſem. pſyllii, cydoniorum.*

Gummi: *camphora.*

Olea: *roſaceum, violarum, nymphææ.*

Unguenta: *roſatum, populeonis.*

Dolorem ſedant: *radices althææ, œſipus, lac vaccinum ovi albumine ſubactum, vitellus ovi, crocus, flores camomillę, meliloti.* *Dolorem ſedantia.*

Digerentia ſunt Radices: *enulæ campanæ, cucumeris aſinini, bryoniæ, cyclaminis.* *Digerentia.*

Folia: *verbaſci, chamæpityos, primulæ veris, pulegii, ebuli, hypericum, naſturtium, ſalvia, nepeta, urtica.*

Reſinæ: *maſtiche, bdellium, terebinthina.*

Fructus: *hermodactyli.*

Gummi: *ammoniacum, opoponax, euphorbium.*

Animalia: *caſtoreum.*

Liquores: *vinum, aqua vitæ.*

Adipes: *cati, taxi, vulpis, ſerpentis.*

Olea: *de caſtoreo, irinum, mellis, ceræ, hypericonis, coſtinum, vulpinum, de lateribus.*

Emplaſtra: *de Vigo, de mucilaginibus, oxycroceum, de meliloto.*

Nervos roborantia eadem fere ſunt cum arthriticis; cum artus ex membranis, ligamentis, & nervis, magnam par- *Nervos roborantia.*

 tem,

tem, ſint compoſiti. *Eaque* ſunt calida, & frigida; & utraque interna, vel externa.

Calida.

Calida interna ſunt Radices: *acori, eryngii, peucedani, raponticum, coſtus.*

Ligna: *ſaſſaphras, viſcum quercinum.*

Folia: *chamedrys, hyſſopi, lavendulæ, majoranæ, primulæ veris, roriſmarini, ſalviæ, ſerpilli, ſpicæ nardi, origani.*

Fructus: *anacardia, nuclei pinei.*

Grana: *juniperi, kermes.*

Aromata: *cinnamomum, piper, zinziber, macis, nux moſcata, garyophylli, cardamomum.*

Reſinæ & gummi: *myrrha, terebinthina, opoponax, ſagapenum.*

Animal, *caſtoreum.*

Conſervæ: *roriſmarini, primulæ veris, ſalviæ, betonicæ.*

Confectiones: *theriaca, mithridatium, confectio anacardina.*

Species: *diagalangæ, pleriſarchontici.*

Aquæ: *vitæ, theriacalis, majoranæ, lavendulæ, ſalviæ.*

Externa. Adipes: *viperinus, vulpinus, cervinus, humanus.*

Olea: *ceræ, camomillæ, coſtinum, hypericonis, lumbricorum, nucis moſcatæ expreſſi, philoſophorum, terebinthinæ, vulpinum, viperinum, petroleum, rutaceum, ſpiritus vini.*

Thermæ: *ſulphureæ, bituminoſæ, nitroſæ, & parum aluminoſæ: item limus iſtarum thermarum.*

Frigida.

Nervos roborantia *frigida* ſunt eadem, cum cephalicis frigidis, ſuperius propoſitis; quibus addantur inter

Externa: *mucilago pſyllii, folia vitis, acetum, aqua roſacea, aqua chalybeata, aquæ thermales ferratæ.*

Ambuſtis medentia.

Medicamenta *ambuſtis medentia* ſunt, quę, calore vel humiditate ſuâ, poros partis combuſtæ aperiendo, ſeroſos & mordaces vapores & humores evocant: *Vel* talem particularum habent diſpoſitionem, ut, quamvis in aliis partibus

bus excitent calorem, ea tamen partibus âmbuſtis inſinuata, tales ibi faciant poros, ut ſubtilis ſive ætherea materia ſeſe vehementius in iis movere non poſſit; atque ita refrigerium in partibus combuſtis inducant: *Vel* detergendo & ſiccando partem exuſtam conſolidant. Talia ſunt

Ignis *ſatis propinque adhibitus*; aqua *calida*; ſpiritus vini *calidè applicitus*.

Folia: *ari & porri illita*; *ſambuci & ebuli contuſa & impoſita*; *liguſtri, ſalviæ, myrthi, cerato vel adipe ſuillo excepta & impoſita*; *malvæ & papaveris, eodem modo adhibita*.

Cepæ: *cum ſale & ſapone veneto contuſæ, & ambuſtæ parti impoſitæ*. Ceparum *ſuccus*.

Oleum *cum ſale*.

Vernix *cum axungia porci & albumine ovi*.

Radicis aſphodeli *in oleo decoctæ ſuccus*.

Sal nitrum *cum oleo roſaceo, vel ovorum*.

Unguentum: *de calce vivâ*; *album Rhaſis*; *de ceruſſa*.

Oleum *hypericonis cum calce lota*.

CAPUT X.

De Medicamentis, quæ malignitatibus reſiſtunt.

TAndem proponenda ſunt medicamenta, *malignis* noſtri corporis *qualitatibus adverſantia*; qualia ex. gr. ſunt alexipharmaca, antiſcorbutica, antepileptica, *Malignitatibus reſiſtentia.*

Alexipharmaca ſunt, quæ peſti aliiſque venenis contrariantur. *Quia* verò peſtis & pleraque alia venena, quæ non habent acutas & ſcindentes particulas, conſiſtunt in frigore potentiali, item in glutine quodam volatili, coagulatorio, & contagioſo; idcirco plerorumque & *communium alexipharmacorum vis alexiteria* ſita eſt in attenuantibus, incidentibus, volatilizantibus, & interdum etiam in calefacientibus eorum particulis. Talia ſunt *Alexipharmaca; Communia.*

Radices: *angelicæ, anthoræ, biſtortæ, cruciatæ, dictamni albi, enulæ campanæ, eryngii, gentianæ, imperatoriæ, leviſtici, pimpinellæ, ſaxifragiæ, ſcorzoneræ, tormentillæ, vincitoxici.*

Cortices & ligna: *lignum aloës, ſantala omnia, cortices citri.*

Folia: *abſinthii, dictamni, quinquefolii majoris, rutæ hortenſis, galegæ, ſcordii, ſcabioſæ, valerianæ, ulmariæ, veronicæ.*

Semina: *acetoſæ, aniſi, carduibenedicti, citri, coriandri, grana juniperi, grana kermes, hyperici, leviſtici, napi, ocymi, pimpinellæ, ſaxifragiæ, portulacæ.*

Flores: *borraginis, bugloſſæ, caryophyllorum, crocus, ericæ flos & coma, calendulæ, centaurei min., hypericonis, nymphææ, roriſmarini, roſarum rubrarum, violarum.*

Fructus: *glans querna, nux juglans, poma arantia, citria.*

Aromata: *cinnamomum, garyophylli aromatici, macis, nux moſcata, cardamomum, piper, zedoaria.*

Succi: *arantiorum, citriorum, limonum.*

Reſinæ ac Gummi: *camphora, myrrha, benzoinum.*

Animalium partes & excrementa: *caro phaſianorum, caſtoreum, coagulum leporis, mumia, moſchus, ebur, os de corde cervi, lapis bezoar, unicornu.*

Terræ: *bolus armenus verus, terra ſigillata vera.*

Lapides pretioſi: *coralla, perlæ, rubinus, ſmaragdus, hyacinthus, ſapphirus, topazius.*

Marina: *ambra, ſuccinum.*

Confectiones: *mithridatium, theriaca, diaſcordium, confectio alkermes, de hyacintho.*

Condita: *cortices citri, myrobalanorum, cort. arantiorum.*

Conſervæ: *flor. bugloſſæ, violarum, roſarum rubrarum, nymphææ, roriſmarini, calendulæ.*

Species: *aromatici, de gemmis, diambræ, diatriumſantalôn, dianthos, diamoſci, diaſcordii.*

Peculiaria. *Peculiaria alexipharmaca* ſunt, quæ peculiari alicui veneno

neno & malignitati, peculiari & propriâ ſuâ pártium diſpoſitione, adverſantur. Tale eſt ex.gr.*caput viperæ* ad morſum viperinum:*ſcorpio & oleum ſcorpionum* ad ejus puncturam: *& antidotus Galeni* (ex thuris part. j, gentianæ partib. v, cinerum cancrorum fluviatilium partib. x, facta, & dragm. j. vel ij. quantitate exhibita) ad morſum canis rabidi.

Antiſcorbutica ſunt, quæ ſcorbuto, peculiari ſua volatili temperie, medentur. Talia præcipuè ſunt *Antiſcorbutica.*

Cochlearia, naſturtii omnes ſpecies, becabunga, raphanus ruſticus, chelidonium minus, ſedum minus, nummularia, ſynapi, raphanus, trifolium aquaticum, arum.

Præter hæc, minus efficacia ad eundem affectum ſunt

Radices: *helenii, oxylapathi, aſari.*

Cortices: *rad. tamariſci, capparum.*

Herbæ: *abſinthii vulgaris, carduus benedictus, cuſcuta, ceterach, fumaria, hyſſopus, capillus Veneris, ſcolopendrium, chamædrys, betonica, agrimonia, polypodium querc., bugloſſum, borrago, epithymum, &, ſi febris vel calor adſit, cichorium, endivia, acetoſa, acetoſella.*

Flores: *geniſtæ, ſambuci.*

Semina: *geniſtæ, agni caſti.*

Succus: *limonum, arantiorum.*

Chymica: *oleum vitrioli, ſulphuris, ſpiritus vitrioli, ſalis,*

Antepileptica ſunt, quæ ſpecificâ vi epilepſiæ reſiſtunt. Talia ſunt *Antepileptica.*

Radices: *pæoniæ, valerianæ ſilveſtris, effoſſæ antequam caulem edat, pyrethri, eryngii, dentariæ, bryoniæ,*

Lignum: *coryli.*

Herbę: *rutæ ſilveſtris & hortenſis, polium montanum.*

Flores: *pæoniæ, lilii convallium, tiliæ.*

Semina: *pæoniæ.*

Viſcum: *quercinum, corylinum, tiliæ.*

Ani-

Animal. *ungula alcis, cranium hominis violenta morte extincti, coagulum leporis, ſtercus pavonis, veſica apri cum urinâ in furno exſiccata, cor leporis, ciconiæ, hierundinis.*

Marina: *ſuccinum, corallium.*

Lapides: *ſmaragdus.*

Aquæ: *flor. tiliæ, pæoniæ, lilii convallium.*

Olea: *ligni buxi, ligni heraclii ſive corylini, ſuccini, vitrioli, ſpiritus vitrioli.*

Magiſterium: *corallorum, ſuccini.*

Sal: *ſuccini.*

Species: *diamuſci dulcis.*

CAPUT XI.

De Uſitatioribus medicamentorum internorum formulis.

Medicamentum naturale, artificiale; ſimplex compoſitum.

Atque hęc de medicamentis, *variis facultatibus* præditis.

Medicamentum porro eſt *vel* naturale, *vel* artificiale.

Naturale eſt, quod tale uſurpatur, quale à naturâ eſt productum.

Artificiale eſt, quod *arte pharmaκευticâ ſive pharmacopęâ vulgari*, vel *chymica*, eſt confectum.

Eſtque vel *ſimplex*, vel ex variis ſimplicibus *compoſitum.* Et utrumque eſt *officinale*, quod in officinis in uſum ægrorum aſſervatur; vel *magiſtrale*, quod pro re natâ, à Medico ægris, ex tempore, præſcribitur.

Cauſæ, cur medicamenta componantur.

Cauſæ præcipuæ, ob quas medicamenta componuntur, ſunt morbus, item ægri, & medicamenti natura. Cum enim *morbus* ſæpe ſit non ſimplex, ſed compoſitus: *ægri* & natura talis, ut ſimplicia medicamenta reſpuat, vel non ferat: ac *ſimplicia medicamenta* per ſe nonnunquam non ſint convenientia, nec ſatis efficacia; idcirco interdum ad com-

poſita

poſita eſt confugiendum. *Tumque* enitendum, ut quam pauciſſimis ſimplicibus, & quam optimè inter ſe convenientibus, ſimus contenti. Varietas *enim* ſuperflua eſt onerosa; & niſi juſta miſcendorum ſit convenientia, compoſitio eorum magis obeſt, quam prodeſt: ut apparet in ſpiritu ſalis nitri & oleo vitrioli, quæ ſingula, ſeorſim ſumpta, ſunt remedium; mixta verò, venenum.

In medicamentis juſtâ quantitate *componendis & præſcribendis utimur libris*, unciis, dragmis, ſcrupulis, granis, manipulis, pugillis, numeris, eorumque partibus. *Pondera, notæ, & menſuræ medicæ.*

℔. *Lib. Libra* medica eſt pondus unciarum duodecim.

℥. *Uncia* pendet dragmas octo.

ʒ. *Dragma* continet ſcrupulos tres.

℈. *Scrupulus*, vel *Scriptulus*, pendet grana viginti.

Gr. *gr. Granum* eſt pondus grani hordei, modicè craſſi.

M. *Manipulus* eſt, quantum manu comprehendi poteſt.

P. *Pugillus* eſt, quantum adductis digitorum apicibus attollitur, ſive M. ſ. *Manipuli ſemis.*

Ana, an. notat ſingulorum, quę præſcripta ſunt, æquales partes eſſe ſumendas.

Q. ſ. Quantum ſufficit. N°. Numero.

Medicamentum compoſitum, quod in uſum ægri, pro re natâ, certâ formulâ à medico præſcribitur, & *Magiſtrale* vocatur, *eſt internum*, quod in corpus intro ſumitur vel immittitur: *vel externum*, quod foris corpori admovetur. *Medicamenta magiſtralia.*

Interna pręcipua ſunt Apozema, Potio, Julepus, Syrupus, Vomitorium, Emulſio, Bolus, Opiata, Eclegma, Tabella, Pulvis, Pilula, Suppoſitorium, Clyſter, Peſſarium, Errhinum, Gargariſmus, Maſticatorium, Collyrium. *Interna.*

Apozema, ſive decoctum, eſt medicamentum internum, liquidum, è multorum ſimplicium decoctione conflatum; & interdum etiam ſaccharo vel ſyrupo dulcoratum, clarificatum, & aromatizatum; in quatuor vel quinque doſes, *Apozema;*

ad alterandum, vel purgandum, præſcriptum. Atque ideo illud eſt *alterans*, vel *purgans*.

Alterans. *Apozema alterans* componitur ex radicibus, corticibus, lignis, foliis, ſeminibus, fructibus, & floribus: *quorum* omnium quantitas & ordo talis eſſe debet:

Radicum: *unciæ* iiij *vel* vj.
Corticum: *uncia* j *vel* ij.
Lignorum: *eadem quantitas.*
Foliorum: *manipuli* vj *vel* viij.
Seminum: *uncia* j *vel* j *& dimidia.*
Fructuum minorum, *uncia* j.
Fructuum majorum: *paria* vj *vel* vij.
Fructuum maximorum: *numero* ij *vel* iij.
Florum: *pugilli* iiij *vel* vj.

H*æc omnia* decoquuntur in liquore idoneo, qui vulgò eſt aqua communis; interdum aqua hordei, in affectibus bilioſis; vel hydromel tenue, in pituitoſis; nonnunquam etiam, in viſcerum obſtructionibus, aqua chalibeata; vel ſerum lactis, in melancholia.

Decoctio interdum etiam fit in æquis partibus aquæ communis & vini albi, ſub finem additi; vel duabus partibus aquæ & unâ vini albi ſub finem affuſi, pro arbitrio Medici.

Liquoris *quantitas* non definitur: ſed decocti quantitas determinari debet ad libram j. ſc. pro tribus; ad quartaria v, pro quatuor; & ad libr: j ſ., pro quinque vel ſex doſibus.

Poſtea in decocto colato diſſolvuntur ſyrupi, eâ quantitate, ut pro unaquaque doſi unc. ſ, vel unc. j ſit ſyrupi.

Interdum ſolum ſaccharum præſcribitur eâdem quantitate, quâ ſyrupus, præſertim ubi ſucci aliqui ad uncias duas, ſub finem decoctionis, liquori adduntur.

H*is præſtitis*, apozema ſæpe condiri ſolet aliquo aromate,

mate, quo jucundius evadat; & quidem pulv. ſantalino ad dragmam j vel j ſ., ſi ſuerit refrigerans; vel eâdem quantitate cinnamomi, ſi apozema calefaciens fuerit.

Res tota patet ex hoc exemplo Apozematis cephalici calefacientis:

℞. *Radic. ſalſæ parill., acori, enulæ campan., calami aromat., cyperi ana, unc.* j.
Cortic. citri unc. ſ.
Fol. betonicæ, calamenthæ montanæ, meliſſæ, ſalviæ, roriſmarini ana m. j.
Semin. aniſi, fœniculi, ſileris montani an. dragm. iij.
Flor. ſtæchados arabicæ, roriſmarini, lilii convallium ana. pugill. j.

Decoquantur in aqua communi ad libr. j. *ſ. In colatura diſſolve Syrupi de ſtæchade, de betonica an. unc.* j *ſ. F. Apozema, aromatizatum pulv. cinnamomi dragm. ſ. Pro* 6. *doſibus.*

Apozema purgans eſt, quod humores noxios non ſolum præparat, & alterat; ſed purgantibus medicamentis, cum alterantibus permixtis, etiam evacuat. *Purgans.*

Componitur ex eâdem alterantium materiâ, eâdemque formâ, quâ apozema alterans; ac præterea cathartica adduntur cum ſuis correctivis, quæ plerumque ſunt zinziber, cinnamomum, vel caryophylli ad dragmam unam; eaque inter fructus & flores collocantur, quando cum reliquis ſunt decoquenda, vel in colatura decocti per noctem infunduntur ſive macerantur: eâ proportione, ut totidem ſint catharticorum doſes, quot apozematis.

Uſitatiſſimum autem eſt in omni apozemate folia ſennæ pro baſi, ſive purgationis fundamento, præſcribere fere ad unciam j, vel duas; *quibus* deinde adduntur alia carthartica, pro humoris peccantis ratione; qualia ſunt turbith, hermodactyli, agaricus, helleborus niger, rhabarbarum.

 Ubi

Ubi decoctum eſt colatum & expreſſum, ſæpe in illo diſſolvuntur iidem ſyrupi, qui in alterantibus apozematis fuerunt præſcripti.

Interdum verò, quando apozema ſufficienter purgans non exiſtimatur, ſyrupi purgantes in eo diſſolvuntur, & frequentiſſimè ſyrupus roſatus ſolutivus, vel ſyrupus de cichorio cum rhabarbaro, in affectibus bilioſis; & ſyrupus de fumaria compoſitus cum rheo, in melancholicis.

Res innoteſcet his exemplis:

℞. *rad. cichorii unc.* ij.
enulæ, petroſelini, fœniculi an. unc. ſ.
Herb. carduibenedicti, cichorii, meliſſæ, fumariæ,
acetoſæ, ſummit. lupuli ana m. j.
abſinthii romani m. ſ.
flor. cichorii pugill. ij.
fol. ſennæ unc. ij, *rhabarbari, agarici an. dragm.* ij.
tamarindorum unc. iij.
ſemin. aniſi fœniculi an. dragm. j. *ſ.*
Decoquantur omnia, in aquæ communis quantitate ſufficienti, ad libr. j. *ſ. & deinde Colentur pro*
Apozemate, *de quo mane ſumantur unc.* iij, *vel* iiij, *pro doſi.* Vel

℞. *rad. cichorii, polypodii quercini an. unc.* j.
aſparagi, fœniculi, hellebori nigri an. unc. ſ.
cortic. rad, capparum, tamariſci, ebuli an. dragm. ij.
ſemin. 4 frigid. major. ana dragm. j. *ſ.*
carduibenedicti, aniſi, fœniculi an. dragm. ij.
tamarindorum unc. j.
Coquantur in aqu. decoctionis hordei ad lib. j. *ſ.*
Colaturæ infunde per noctem fol. ſennæ unc. j.
rhabarbari dragm. iij. *agarici, ſalappæ an. dragm.* j.
cinnamomi, macis an. ſcrup. j.
Mane, factâ forti expreſſione, adde ſyr. de cichorio cum *rheo*

rheo unc. j. *ſ.*

F. Apozema, *pro* 5. *vel* 6. *doſibus, matutino tempore ſumendis.*

Ad decocta ſive apozemata referri poſſunt *decocta* ſudorifera.

Decocta ſudorifera vulgo componi ſolent ex quatuor illis præcipuis ſudorificis, ligno guajaco & ſaſſaphras, radice chinæ & ſalſæparillæ: ex quibus diætæ tam ſudorificæ, quam ſimplices inſtituuntur. *Decoctum ſudoriferum primarium.*

Quantitas ſudorificorum præſcribitur ad uncias iiij vel vj, eaque unius vel plurium, pro varia ægrotantis diſpoſitione: ita tamen, ut guajacum in naturis frigidioribus, radix chinæ in calidioribus, magis præſcribatur. Poſtea infunduntur in aquæ communis eâ quantitate, ut pro ſingulis ſudorifici unciis ſint totidem libræ aquæ.

Infuſio autem fit per 24. horas ſuper cineribus calidis; ac tandem fit decoctio ad mediæ partis conſumtionem.

Doſis decocti eſt unc. viij; quâ mane ſumptâ, corpus plus ſolito tegitur, ut ſudores facilius eliciantur.

Exemplum tale ſit:

℞. *raſuræ ligni guajaci unc.* iiij.
corticum ejuſdem unc. ij.

Infundantur 24. *horas in lib.* vj. *aquæ commuuis ſupra cineres calidos. Poſtea coquantur in vaſe duplici, igne lento & non fumante, ad mediæ partis conſumptionem. Deinde colentur per manicam Hippocratis. De colaturâ capiat æger mane uncias* viij *calidè, corpus plus ſolito tegendo, ut excitentur ſudores; continuando per* 20 *vel* 30 *dies.*

Aliquando dulcoratur ægris delicatioribus decoctum ſacchari unc iij vel iiij, & aromatizatur cinnamomi drag. ij.

Totum tempus, quo ęger decocto ſudorifico utitur, *diæta* vocatur: propterea quod victus valde exquiſitus, attenuans, & exſiccans obſervetur.

Secundarium, ſive Bochetum.

Et tum præſcribitur *decoctum ſecundarium* ex prioris reſidentiâ; quod etiam *Bochetum* vocatur.

Illa autem reſidentia aut ſumitur ſola, vel, ut decoctum evadat fortius, adduntur recentis alicujus ſudorifici unciæ ij, quæ infunduntur per horas octo in libris 12 aquæ communis. Eęque deinde coquuntur ad quartę partis conſumtionem. Decoctum colatur, dulcoratur, & aromatizatur. Quod manifeſtum eſt hoc exemplo:

℞. *reſidentiam prædictæ decoctionis; eaq; infundatur in lib.* 12. *aquæ comm. ſupra cineres calidos, addendo ligni guajaci recentis unc.* ij.

Poſtea coquantur ad quartæ partis conſumptionem. Deinde colentur per manicam Hippocr., addendo ſacchari & cinnamomi q. ſ. ad ſaporis gratiam: & fiat Bochetum, *quo utatur pro potu ordinario, toto diætæ tempore: utendo interea pane biſcocto, cum aniſo, carnibus aſſis, & non elixis, aviculis montanis, caryophyllis aut cinnamomo transfixis; paſſulis, amygdalis dulcibus, nucleis pineis, & ſimilibus.*

Si *diæta ſimplex* ſit inſtituenda, in qua potiones ſudorificæ non exhibentur, ſed victus tantum exſiccans cum uſu Bocheti præſcribitur: tunc componitur *Bochetum* ex unciis ij. ſudorifici infuſi & decocti in lib. 12. aquæ communis; & reliqua eodem modo præſtantur, ut in decocto ex reſidentia parato. Tali ex. gr. formula:

℞. *rad. chinæ in taleolas diſſectæ uncias* ij. *Infunde per horas* 12 *in lib.* 12 *aquæ communis; poſtea decoquantur ad quartæ partis conſumtionem. Deinde colentur per manicam* Hippoc.,*addendo ſacchari & cinnamomi quant. ſuffici. ad ſaporis gratiam: & Fiat* Bochetum; *quo utatur pro potu ordinario, per ſpacium* 20 *vel* 30 *dierum, utendo interea pane biſcocto, &c.*

Interdum etiam decoctum ſecundarium eodem modo paratur, ex recentis ſudorifici unc. ij, rejectâ reſidentiâ prio-

prioris decoctionis, cujus virtus fere eſt deperdita.

In omni *diæta ſudorifica* alvus fere perpetuò eſt adſtricta, quæ idcirco quarto quoquo diė laxanda eſt clyſtere emolliente, vel levi purgante exhibito. Et *quoniam* tenuior materia per ſudores evacuatur, craſſior verò remanet, ideo conſultiſſimum erit octavo quoquo die medicamentum mediocriter purgans exhibere; abſtinendo tum temporis à potione ſudoriferâ.

Decoctum *ſudoriferum primarium* non tantum ex ſolis ſudoriferis; ſed etiam, *cum alterantibus & purgantibus* additis, præſcribitur. ut *Decoctum ſudoriferum alterans & purgans.*

℞. *raſuræ ligni guajaci* ℥iiij.
cortic. eiuſdem ℥j.

Infundantur, ut artis eſt, in aq. comm. lib. IV. *deinde decoquantur ad mediæ partis conſumtionem; addendo, ſub finem decoctionis,*

Herbar. capill. Veneris. cichorii, borrag., an. m. j.
ſem. melonum ʒij. *paſſular., glycyrrizæ, an.* ʒiij.

De colaturâ, per manicam Hippocratis *trajectâ, exhibeantur unciæ ſex vel octo calidè, & proliciantur ſudores, corpus bene tegendo.* Vel

℞. *Raſuræ ligni guajaci, ſaſſaphras,*
rad. ſalſæ parillæ, ana ℥jß.

Poſt juſtam infuſionem in IV. *libr. aqu. comm. factam, decoquantur ad mediæ partis conſumtionem; ſub decoctionis finem adde*

fol. ſennæ ℥jß. *ſem. carthami* ℥j.
turbith gummoſi, hermodactilor. an. ʒiij.
ſem. aniſi. paſſular. an. ʒij.

De colaturâ capiat æger lib. ſ. mane, & promoveat ſudores, corpus bene tegendo.

Potio eſt medicamenti interni forma liquida, in unicam doſim, ex variorum medicamentorum in idoneo liquore deco- *Potio.*

decoctione, infuſione, aut diſſolutione, ad purgandum, vel alterandum, compoſita.

Ea idcirco, pro vario medici ſcopo, eſt *purgans*, vel varie alterans.

Purgans, per decoctionem.

Potio purgans per decoctionem magis uſitata præſcribitur ex foliis ſennæ ad unciam dimidiam vel dragmas vj; addito correctivo ſeminis aniſi ad dragm. j, caryophyllorum ad ſcrupulum j vel ij, liquiritiæ raſæ, & paſſularum ana dragmis iij, flor. convenientium pugillo j vel ij.

Talis exempli gratiâ hæc eſt:

℞. *fol. ſennæ* ℥ß *vel* ʒvj.
ſem. aniſi ʒij, *caryophyllor.* ℈j.
fol. agrimoniæ, fumariæ an. m. ß.
rad. liquiritiæ raſæ, paſſular. ab arill. mund. an. ʒiij
Decoquantur in aq. hordei q. ſ. ad ℥iv.
Poſtea colentur cum forti expreſſione, &
Fiat Potio, *mane jejuno ventriculo ſumenda.*

Per infuſionem.

Per infuſionem fit ex rhabarbaro, vel agarico, vel mechoacanna, vel iis mixtis, ad ʒij, vel iij; additis correctivis ſpicæ nardi, vel cinnamomi, vel ſantali citrini ad grana vj, vel ſcrup. ſ. Eaque infunduntur ſive macerantur per noctem, in aquæ ſtillatitiæ convenientis, vel alicujus decocti unciis IV: quæ deinde per linteum ad uſum tranſcolantur. Exemplum ſit tale:

℞. *rabarbari, agarici, mehoacannæ an.* ℈ij.
cinnamomi, ſpicæ nardi an. gr. vj.
Infundantur per noctem in aq. carduibened. ℥IV.
Mane colentur cum forti expreſſione; &
F. Hauſtus.

Per diſſolutionem.

Per diſſolutionem fit, ubi medicamentum aliquod purgans; ſive ſit opiata, ſive electuarium, ſive pulvis; in liquore conveniente juſtâ doſi diſſolvitur. Tumque additur plerumque ſyrupus aliquis purgans ad unciam unam. Exempli gratiâ:

℞. *ele-*

℞. *electuarii diaphœnici* ʒvj.
decocti pectoralis ℥iv.
ſyr. roſati ſolutivi ℥j.
Miſce, Fiat Hauſtus.

Vel ℞. *ſpec. diaturbith cum rabarb.* ʒj.
cremor. tartari ℈j.
aq. cichorii ℥iiij.
Miſce, F. Hauſtus.

Aliquando etiam fiunt potiones purgantes per decoctionem & infuſionem: *aliquando* per infuſionem & diſſolutionem: *aliquando* per decoctionem, infuſionem, & diſſolutionem. *In his* autem omnibus eſt laborandum ut purgantium ſit quantitas, quæ juſtæ doſi convenit. Ut patet ex his exemplis:

℞. *rad. polypodii querc., liquiritiæ an.* ʒiij.
herb. fumariæ m. j.
flor. borrag., bugloſſæ, an. p. j,
fol. ſennæ ʒiij, *ſem. aniſi* ʒj.
paſſular. ʒij.
Coquantur in aq. comm. q. ſ. ad ℥iv.
In Colaturâ infunde rabarb. ʒj.
ſpicæ nardi, cinnamomi ana gr. vj.
Expreſſioni forti adde ſyr. roſ. ſol. ℥ß.
Miſce, F. Hauſtus.

℞. *fol. ſennæ* ℥ß, *ſem. aniſi, fœnicul. an.* ʒß,
Decoq. in ſ. q. aqu. decoction. hordei ad ℥iv.
In Colatura diſſolve electuarii diacathol. ʒij.
Miſce, F. Hauſtus.

℞. *rabarbari* ʒij, *agarici trochiſc.* ℈iv,
cinnamomi ℈ß.
Infundantur per noctem in aq. card. benedict, ℥iv.
Mane in colatura diſſolve electuar. diaprun. ſolut. ʒij.
Miſce, F. Hauſtus.

℞. *rad. ſcrophulariæ, lapathi acuti an.* ℥ß.
herb. agrimoniæ, cichorii an. m. ſ.
tamarindorum ʒij.
fol. ſennæ ʒiij. *cinnamomi* ℈ß.
Coq. in quant. ſuffic. aq. comm. ad ℥iv.
In colatura infunde rabarb., agaric. troch. an. ℈ij.
ſchœnanthi, ſpicæ an. gr. v.
Mane in expreſſ. forti diſſolve electuar. diaphœnic. ʒj.
Miſce, F. Hauſtus.

Potiones alterantes. *Potiones alterantes* fiunt ex decocti vel aquæ convenientis ℥iiij, ſyr. ℥j, confectionis ʒj, pulveris ℈j, ʒß, vel ℈ij. ut

℞. *aq. meliſſæ, carduibenedicti an.* ℥jß.
ſyr. conditura citri ℥j.
confection. alkermes ʒj.
ſpec. diambræ ℈j.
Miſce f. Potio Cardiaca, *quovis tempore exhibenda.*

Vel ℞. *aq. papaveris rhœadis* ℥iij.
ſyr. papaveris albi ℥ß, *vel* ʒvj, *vel* ℥j.
confect. alkermes ℈ij.
Miſce, F. Potio ſomnifera, *danda veſperi ſub tempus ſomni.*

Vel ℞. *aqu. portulacæ* ℥j.
pulv. lumbricor. terreſtr. exſiccator. ℈j.
corallinæ, cornu cervi an. ℈ß.
confect. de hyacintho ʒß.
Miſce, & *f.* Potio lumbricos necans, *mane vel veſp. danda.*

Vel ℞. *vini Hippocratici* ℥iiij *vel* v.
aq. cinnamomi ℥ß, *confect. alkermes* ʒj.
croci ʒß, *ſyr. de artemiſiâ* ℥j.
Miſce, F. Potio partum promovens, *quâvis horâ danda,*

Julepus. *Julepus* eſt medicamentum internum liquidum, ex liquore idoneo & ſyrupo vel ſaccharo, ex tempore, ſine coctione, in tres quatuorve doſes, ad alterandum compoſitum.

Eâ

Eâ autem *proportione* præſcribitur liquor, ut ille ad lib. j & ſ. aſcendat; & pro unâ quâque doſi ſint aquarum unciæ iij vel iv, & ſyrupi uncia j vel dimidia; quibus ſæpe adduntur ſpiritus vel olei vitrioli aut ſulphuris tot guttæ, quot ad gratum acorem ſufficiunt.

Interdum etiam additur pulvis aliquis ad ℈ij vel ʒj. Exempli gratiâ:

℞. *ſyr. de ſucco limonum* ℥j ß
granator. acidor., violarum an. ℥ß
aqu. ſtillatitiæ cichor., card. benedict. an. lib. ß
olei vitrioli q. ſ. ad gratum acorem,
Miſce, F. Julepus, *pro tribus vel quatuor doſibus.*

℞. *ſyr, biſanthini, de endiviâ ſimpl. an.* ℥jß
aq. borraginis, portulacæ, cichorii an. ℥iv
pulv. diamargariti frig. ℈ij
M*iſce pro* Julapio.

Syrupus eſt medicamentum internum fluidum, ex decocto, vel ſuccis, vel infuſione, cum addito ſaccharo vel melle, in eam conſiſtentiam coctum, ut gutta in marmore non diffluat. *Syrupus.*

Is eſt *alterans*, vel *purgans.*

Alterantes rarò componuntur à medicis: quia quam plurimi ad varios ſcopos in officinis habentur. Atque ideo fere ſoli officinales, vel in liquoribus diſſoluti, vel ſoli & per ſe exhibiti, uſurpantur. *Alterant.*

Quomodo in aliis liquoribus diſſolvantur, ſuperius in Apozemate, Potione, & Julepo eſt explicatum.

Soli & per ſe exhibentur potiſſimum in affectibus ventriculi & pulmonum. *In* ventriculi imbecillitate frequentiſſimus eſt ſyr. de abſinthio; qui mane per ſe exhibetur, hac formulâ:

℞. *ſyr. de abſinthio* ℥j.
Capiat mane duabus horis ante paſtum; continuando per triduum.

In affectibus *pulmonum* præſcribuntur ſyrupi *bechici*, hac ratione:

℞. ſyr. de hyſſopo, de tuſſilagine an. ℥ij.
utatur frequenter ex cochleari, ſenſim lambendo.

Purgans. *Syrupus* magriſtralis *purgans* eodem modo, quo apozema purgans, componitur; & ex eâdem parique ſimplicium alterantium quantitate. *Purgantia* verò fere duplâ apozematis quantitate præſcribuntur, cum ſuis correctivis duplâ etiam doſi: *propterea* quod per longam decoctionem, hic neceſſariam, eorum vis valde diſſipetur.

Interdum efficaciſſimi componuntur ſyrupi ex ſuccis herbarum & fructuum depuratis, in quibus purgantia infunduntur & decoquuntur. Et illi ſucci ad lib iij, iv, vel v, præſcribi debent; propterea quod longâ decoctione & infuſione plurimum de ſuccis illis abſumatur.

Decoctio hic ſolet fieri ad lib. j, vel j, ß, & in eâ diſſolvitur ſaccharum, quantitate circitur decocto pari.

Interdum ſucci diſſolvuntur ad ℥vj. vel vij, quando ex aqua ſimplici facta fuit decoctio: & tunc nulli ſyrupi diſſolvi debent; ſed tantum ſaccharum.

Nonnunquam in affectibus pulmonum frigidis aliqua portio mellis cum ſaccharo conjungitur; ſed valde raro.

Poſtea decoquuntur in ſyrupum; *qui* ad uſum aſſervatur.

Doſis eſt ab unciâ j ß, ad ij: pro majore vel minore ſyrupi efficaciâ; idque aut ſemel aut bis in menſe.

Sumitur tandem cum juſculo, herbis convenientibus alterato; vel in melancholicis cum ſero lactis, aut decocto flor. vel fructuum cordialium.

Exemplum horum tale ſit:

℞. rad. cichorii, borraginis, fœniculi,
cappar. an. ℥j.
herb. hyſſopi, ſerpilli, meliſſæ, beton. an. m. j,
borrag.

borrag., ſcolopendriæ, fumariæ,
abſinthii rom. an. m. ß.
flor. chamomeli, centaurei min.,
chamædryos, chamæpithyos an. p. ij.
fol. ſennæ ℥ß.
ſem. aniſi, fœniculi, dauci an. ʒiij.
ſpicæ, caryophyllor. an. ʒß.
Decoquantur in aq. comm. ad lib. j. *addendo*
ſucci pomorum redolentium acidorum, roſarum,
borraginis an. ℥ij. *In quibus omnibus diſſolve*
ſacchari lib. j ß, *& F.* Syrupus, *perfecte coctus,*
& aromatizatus cum cinnamomi ʒij : *qui*
ſervetur in vaſe vitreo; & de eo capiat æger ℥ij,
bis in menſe, cum juſculo, flor. borrag. bugloſſæ, & capilli
Veneris alterato.

Vomitorium eſt medicamentum internum, plerumque liquidum, ex remedio emetico ſimplici decocto, infuſo, vel diſſoluto, factum. *Vomitorium.*

Ejus *compoſitio* eſt varia. *Præcipuæ* ſequentes eſſe ſolent: quæ ex triplici vomitoriorum genere; mitiorum ſc., mediocrium, & vehementiorum deſumuntur.

M*itiora* fieri ſolent *ex* aquæ tepidæ ℥viij, cum olei vel butyri ℥ij. *Vel* ex aq. hordei, *vel* ex juſculi pinguis bono hauſtu. *Vel* radicis poponis ℥j. contuſâ & infuſâ in aq. hordei vel hydromelitis ℥viij. *Vel* ex decoctione ſeminis atriplicis ℥ ß, & florum anethi pugillo j, factâ in ℥viij aq. hordei, addendo oxymelitis ſimplicis, vel ſyr. acetoſi ℥ij.

M*ediocria* fiunt ex rad. raphani ℥j. agarici ʒß, coctis in aq. hordei ℥iij, addendo oxymell. ſcyllitici vel ſyrupi acetoſi ſimplicis ℥ij. *Vel* ex rad. aſari ʒij, ſem. urticæ ʒß, flor. geniſtæ pugill. ß, coctis in hydromelitis ℥iiij. *Vel* ex rad. aſari pulveriſatæ ʒj, cum aq. hyſſopi vel hordei ℥v vel vj.

Vehementoria fiunt ex vitrioli albi, vel romani præpar., vel

vel ſalis vitrioli ℈j, vel ʒß, vel ℈ij, diſſolutis in juſculo. *Vel* ex croco metallor. a ℈j ad ʒß, vel ex vitro antimonii ad ℈j, infuſo in vini albi vel aquæ cardui benedicti ℥ iij, cum pauco cinnamomi. *Vel* ex mercurio vitæ, vel turbith minerali ad gr. iv, v, vel vj, cum conſervæ roſarum ʒj. *Vel* ex vini emetici, ex infuſione croci metallorum facti ℥ ij ſolis, vel cum juſculo exhibitis. *Vel* talis etiam formula præſcribi poteſt:

℞. *fol. aſari dragm.* j *ſ.*

Contundantur in mortario marmoreo, affundendo aquæ cichorii unc. j. *ſ. Poſtea exprimatur ſuccus;*
Cui addatur vini emetici, ex infuſione croci metallorum facti, unc. j *vel* j *ſ.*

M*iſce* F. Vomitorium, *jejuno ventriculo dandum.*

Emulſio. *Emulſio* eſt medicamentum internum, potulentum, ex ſeminum quorundam medullâ, cum affuſo commodo liquore eductâ, compoſitum.

Ea *plerumque* fit ex amygdalar. dulcium excorticatarum unc. j. vel unc. j. ſ; 4 ſem. frig. majorum unc. ſ. vel j; ſem. lactucæ; & papaveris albi, ubi vigiliæ adſunt, unc. ſ. Quæ omnia contunduntur & diſſolvuntur cum aquæ hordei lib. j ſ., pro tribus doſibus: eaque interdum dulcorantur ſacchari unciis ij vel iij; vel additis ſyrupis gratioribus, ut violaceo, & capilli Veneris.

Præſcribendi formula talis ſit:

℞. *amygdalar. dulc. excorticat. unc.* j *ſ.*
ſem. 4. *frigidorum major. an. dragm.* j.
papaveris albi dragm. iij
aq. hordei lib. j.

F. emulſio, *pro amygdalato.*

Bolus. *Bolus* eſt medicamentum internum, habens conſiſtentiam melle paulò craſſiorem, & quantitatem, quæ in unam doſin

doſin præſcripta, buccâ commodè capi poteſt. Eſtque *purgans*, vel *alterans*.

Purgans fit ex caſſia & electuario purgante, vel ex electuariis purgantibus ſingulis, vel multis mixtis; quibus interdum pulvis ſcammonii, vel alîus purgantis, additur. Omnium autem *quantitas* in unam purgationis doſin præſcripta, unciam ſuperare non debet. ut *Purgans.*

℞. *caſſiæ recens extractæ unc. ſ.*
electuar. diacatholici, diaphœnici an. dragm. ij.
Miſce, F. Bolus, *mane cpiendus.*

℞. *electuar. de hiera picra Galeni dragm.* ij.
ſcammonii gr. xij. *Miſce pro bolo.*

Interdum terebinthina lota, ad dragmas ij, iij, vel iiij, in bolo addi ſolet: ut

℞. *flor. caſſiæ unc. ſ.*
terebinthinæ in aqu. parietariæ lotæ dragm. iij.
rhabarbari pulv. glycyrrhizæ an. ſcrup. ſ.
ſyr. roſat. ſol. q. ſ. Miſce, F, Bolus.

Bolus Alterans fit ex conſervis, pulveribus, & confectionibus officinalibus, eâ quantitate, ut interdum tantum ad dragmam j, vel j ß; nunquam ſupra unciam dimidiam multum aſcendat. *Alterans.*

Ubi autem *majori* quantitate hæc præſcribitur, ea eſt ingredientium proportio, ut conſervarum ſint dragmæ iij vel iiij, pulverum ſcrup. j, & confectionis ſcrup. j. vel dragm. ſ.

In *minori* verò ejus quantitate fit confectionis alicujus dragma j vel j ß. Ut patet in his exemplis:

℞. *conſerv. roſar., borraginis, violar., an. ſcrup.* iv.
confect. alkermes ſcrup. ij,
theriacæ ſcrup, j, *cornu cervi præp. ſcrup.* ß.
Miſce F. Bolus *Cardiacus roborans.*

℞. *theriacæ Androm. dragm.* j,

the-

theriacæ ſcrup. ß. *laudani opiati gr.* iij.

Miſce, F. Bolus *ſomniferus*, *veſperi ſub tempus ſomni dandus.*

Opiata. *Opiata* ſive *electuarium* eſt medicamentum internum, quod conſiſtentiâ opiatæ officinalis, ut theriacę, vel mithridatii, ſimile, ex variis rebus, melle vel ſyrupo exceptis, in plures doſes eſt concinnatum.

Hæc eſt purgans, *vel* alterans & corroborans, *vel* alterans & purgans.

Purgans. *Purgans* componitur ex electuariis officinalibus purgantibus, & purgantium pulveribus, cum ſyrupo purgante, qui ſcopo medici convenit, mixtis. *Idque* eâ propotione, ut pro ſingulis electuarii officinalis unciis, ſit pulveris purgantis dragma j, vel ij.

Quantitas totius opiatę uncias iiij excedere non debet.

Doſis vero ex ingredientibus eſt æſtimanda.

℞. *electuar. benedicti laxativi*, *caryocoſtini Bayri ana. unc.* j.
diacatholici, *diapruni ſolutivi ana. dragm. vj.*
pulver. diaſennæ Montagn. *dragm.* iij.
hieræ ſimpl. Galeni dragm. ß.
ſyr. roſat. ſol. q. ſ. Miſce, F. Opiata: *de qua capiat æger dragm.* vj. *per ſe*, *vel diſſolvendo in decocto borrag.*, *fumariæ*, *cichorii*; *ſemel in ſeptimana.*

Vel ℞. *elect*, *hieræ picræ valeni unc.* ij.
chalybis præpar. ſcrup. iv.
ſcammonii pulv. dragm. j. *Miſce*, F. Opiata;
de qua ſumat æger caſtaneæ magnitudinem, *ſive drag.* ij. *jejunus.*

Alterans & corroborans. *Opiata alterans & corroborans*, quæ etiam *condîtum* dicitur, componitur ex conſervis ad unc. j ſ. vel ij; condituris ad unc. ſ. vel j; confectione à dragmis ij ad unc. ſ.; pulveribus a dragm. j ſ. ad iij; cum ſyrupi idonei ſufficiente quantitate.

Inter-

Interdum ad ornatum permiſcentur, poſt pulveres, folia auri bracteati N°. ij, vel iij.

Doſis eſt quantitas dragm. ij vel iij; vel, quod frequentius præſcribitur, magnitudo caſtaneæ, ſuperbibendo liquorem convenientem, ſc. aquam ſtillatitiam appropriatam, vel vinum. ut

℞. *conſervæ abſinthii unc.* j.
betonicæ, roriſmarini an. unc. ſ.
rad. condit. helenii, acori an. dragm. ij.
ſpec. diambræ, aromat. roſ. an. ſcrup. IV.
ſyr. de mentha q. ſ. Miſce. F. Condîtum; *de quo capiat magnitudinem caſtaneæ, duabus horis ante paſtum, bis in die.*

Aliquando *miſcentur alterantia purgantibus*, Ut *Alterans & purgans.*

℞. *electuar. hieræ picræ Galeni dragm.* ij.
conſerv. abſinthii rom., menthæ, meliſſæ an. unc. ſ.
rad. condit. helenii, acori aromat. an. dragm. ij.
ſpec. diacurcumæ ſcrup. iiij.
ſcammonii ſcrup. ij.
Cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ. F. Condîtum: *de quo ſumat caſtaneæ magnitudinem jejunus.*

Eclegma ſive *linctus*, quam arabes *loch* appellant, eſt medicamentum internum, quod conſiſtentiâ inter ſyrupum & opiatam mediâ, ex variis thoracicis, ad aſperæ arteriæ & pulmonum affectus, delingendum, concinnatur. *Eclegma.*

Fit frequenter ex pulveribus bechicis à dragmis ij ad unciam ſ, ſaccharo cando, penidiato, vel roſato tabulato, à dragm. vj ad unc. j, & ſufficiente quantitate ſyrupi idonei: quibus interdum pulpæ fructuum, ut paſſularum ficuum, vel jujubarum, ad unc. ſ. adduntur. ut

℞. *ſpec. diaireos ſimpl., diatragacanthi frig. an. dragm.* j.
pulv. rad. enulæ campan., tuſſilag., laccæ an. ſcrup. j.
ſacchari candi, penidiati an. dragm. ij.

ſyr. de liquiritia, q. ſ. M. f. Lohoch, *quod æger frequenter lambat, cum bacillo glycyrrizæ.*

Interdum adduntur eclegmata officinalia: ut

℞. *loch ſani & experti, de ſcilla an. unc.* j.
ſyr. capill. Veneris, hyſſopi an. unc. j.
Miſce F. Linctus.

Nonnunquam fit ex ſolis ſyrupis pectoralibus, quibus interdum additur ſaccharum candum, aut penidiatum: ut

℞. *ſyr. de tuſſilagine, de praſſio an. unc.* j.
ſacchari penidiati unc. ſ. Miſce, F. Eclegma.

Tabella. *Tabella* eſt medicamentum internum, ſolidum, ex pulvere, & ex triplo, vel quadruplo ſacchari, in liquore ſoluti, & ſupra ſyrupi conſiſtentiam cocti, & tabulati, confectum.

Tabulæ uncias quatuor plerumque non ſuperant.

Tabulæ ſunt *purgantes*, vel *roborantes*.

Purgantes. *Purgantium doſis* ex quantitate & vi ingredientium eſt æſtimanda; quæ ex doſibus ſimplicium purgantium, antehac explicatorum, innoteſcit. Exemplum tale ſit:

℞. *ſpec. diaſennæ Montagnan.*
pulv. rad. mechoacannæ an. dragm. j.
ſcammonii gr. xv. *cinnamomi ſcrup.* j.
ſacchari in aq. carduibenedicti ſoluti unc. j. *ſ.*
F. Tabellæ *ponderis dragm.* ij, *quarum duas capiat pro doſi.*

Roborantes. *Roborantes* fiunt ex pulveris ſimplicis vel compoſiti unciâ ſ. vel dragmis vj, ſacchari in conveniente aquâ diſſoluti unciis iiij. ut

℞. *ſpec. diarhodon abbatis, diamoſchi dulc. an. dragm.* j. *ſ.*
trochiſc. de rhabarb., de eupatorio an. dragm. ſ.
ſacchari in aq. agrimoniæ diſſoluti unc. IV.
F. Tabellæ, *dragm.* ij *pondere, quarum unam capiat quotidie, duas horas ante prandium & cœnam.*

Fiunt

Fiunt frequenter etiam tabellæ ad affectus pulmonum ex pulveribus appropriatis, eâdem methodo.

Ad tabellas referri poſſunt *trochiſci*: qui rarò à Medicis præſcribuntur; quia officinalibus plerumque ſunt contenti. *Si quis* tamen eos componere velit, id facile præſtabit, ſumendo pulveres, ſcopo ſuo idoneos, ad unc. j vel ij, eoſque excipiendo liquore convenienti, aut mucilagine, ex quibus permixtis fiat paſta, & ex illa orbiculi in umbra exſiccandi. ut *Trochiſci.*

℞. *gummi tragacanthæ, arabici, thuris an. ſcrup.* j.
amyli dragm. j.
ſem. papav. alb. recent., hyoſcyami an. dragm. ſ.
coralli rubr., oculor. cancri an. ſcrup. ij.
opii in vino generoſo diſſoluti gr vj.
mucilaginis rad. althææ & conſolidæ q. ſ.
ſacchari penidiati mediam partem ponderis reliquorum omnium.

F. Trochiſci, *dragmæ dimidiæ ponderis, quorum unum, inter dentes & buccas, ad tuſſim mitigandum, contineat.*

Pilula eſt medicamentum internum, ſolidum, ſphæricâ figurâ, ex pulveribus præcipuè, glutinoſo liquore exceptis, efformatum. *Pilulæ.*

Eaque à medico præſcribitur *vel* officinalis, *vel* magiſtralis.

Et utraque eſt *alterans*, vel *purgans*.

Officinalis à medico juſtâ doſi, ita, ex. gr., præſcribi ſolet: *Officinales.*

℞. *pilular. de cynogloſſa gr.* xviij,
cum ſyr. de papav. q. ſ. F. Pilulæ *No* iij. *exhibendæ ſub tempus ſomni, ad dolores & vigilias ſedandas.*

Vel ℞. *laudani opiati gr.* iv. F. Pilula *N* j. *danda veſperi, tempore ſomni, ad vigilias & dolores.*

Vel ℞. *maſſ. pilular. cochiar., aurear. an. ſcrup.* j.

ſcammoni gr. vj.
Cum ſyr. roſ. ſolut. F. Pilulæ *N°* vij, *exhibendæ mane, ad corporis expurgationem.*

Magiſtrales. *Magiſtrales*, quæ à medicis ad varios ſcopos præſcribi ſolent, *uſuales* etiam vulgo appellantur: quia earum uſus frequens eſſe debet: ſemel ſc. in ſeptimanâ, vel bis in menſe.

Componuntur hæ ex variis purgantibus; aloë ſc., agarico, turbith, hermodactylis, rhabarbaro, ſcammonio, trochiſcis alhandal, cum correctivis ſuis in pulverem contuſis, & ſyrupo conveniente exceptis, & in maſſam redactis.

Omnium harum pilularum *baſis*, ſeu prçcipuum ingrediens, eſſe ſolet aloë, & præſcribitur fere ad dagm. iij vel unc. ſ. Reliqua verò purgantia ſimul ſumta unc. ſ. non excedunt. Correctiva verò à dragma j ad j ſ. præſcribuntur. Syrupi qnantitas non definitur; ſed pro quarta parte totius maſſæ habetur.

Interdum, ad obſtructiones, purgantibus admiſcetur gummi ammoniacum, vel bdellium, in aceto diſſolutum, ad dragm. ij vel iij.

Doſis harum pilularum æſtimari debet pro purgantium efficacia; ita ut non admodum vehementer purgent, & dragm. ſ. vel ſcrup. ij non excedant.

Præſcribuntur ex, gr. hac formula:

℞. *aloës pellucidæ dragm.* iij.
fol ſennæ, rhabarbari, turbith. an. ℨj.
cinnamomi, gariophyllorum an. ſcrup, j.
gummi ammoniaci, tartari vitriolati an. ℨ *ſ.*
Omnia in pulverem redacta, & ſyrupo roſato ſolutivo q. ſ. excepta, redigantur in maſſam, ex cujus dragma una fiant pilulæ N° ix. *Capiantur* iiij *vel* v *mane vel veſperi, duabus horis ante paſtum, ſemel in ſeptimana, vel bis in menſe.*

Pul-

Pulveres ad purgandum, & roborandum, & alias intentiones, præſcribi ſolent. *Pulveres.*

Purgantes ex purgantibus ſimplicibus, guſtui gratioribus, cum correctivis, & ſaccharo in delicatioribus, componuntur; eorumque doſis ex purgantium efficacia eſt æſtimanda: *iique* ſumuntur cum juſculo, vel alio liquore diſſoluti, mane, cum cuſtodiâ. ut *Purgantes.*

℞. *fol. ſennæ dragm.* vj. *cremor. tartari dragm.* iij.
ſcammonii dragm. ij, *ſem. aniſi, cinnamom., garyophyll. ana ſcrup.* ij.
Fiat Pulvis ſubtilis : de quo exhibeatur
dragma j. cum juſculo. Vel

℞. *ſpec. diaturbith. cum rhabarb. ſcrup.* ij.
cremor. tartari ſcrup. j. *ſcammonii gr.* vj.
Miſce F. Pulvis, *cum cereviſia tenui dandus.*

Inter pulveres *roborantes* frequentiſſimi ſunt ſtomachici, qui vulgò *Digeſtivi* vocantut; & fiunt ex medicamentis ſtomachicis ſuavioribus, ut coriandro, aniſo, fœniculo, cinnamomo, & ſimilibus, ad unc. ij. cum ſacchari æquali vel dupla quantitate: ut *Roborantes.*

℞. *ſem. aniſi, fœniculi, carui an dragm.* ij.
coriandri,
cinnamomi an. dragm. j.
cortic. arantior. ſcrup. ij.
ſacchari albiſſimi ad pondus omnium.
Fiat omnium Pulvis, *de quo capiat dragmas* ij,
vel cochlear. unum, poſt ſingulos
paſtus, nihil ſuperbibendo vel edendo.

Suppoſitorium eſt medicamentum rotundum, & digitos tres vel quatuor longum, ano inſerendum. *Suppoſitorium.*

Suppoſitoria *vulgo* ad alvum laxandum; *interdum* verò licet valde raro, ad quoſdam ani, & inteſtini recti affectus, uſurpantur.

Alvum laxantia componi ſolent ex melle cocto & indurato ad unciam unam, additis pulveribus idoneis ad dragmam j vel ſcrup.iiij. Pulveres autem illi ſunt ſal commune, ſpecies hieræ picræ, vel, ubi fortius agendnm, ſal gemmæ, ſal armeniacum, ſpec. hieræ diacolocynthidis, radix hellebori pulveriſata. ut

℞. *mellis ad juſtam duritiem cocti unc.* j.
ſalis comm., ſpec. hieræ an. dragm. ſ.
F. Suppoſitoria N° ij. *quorum unum, oleo illitum, inſeratur in anum, cum opus erit.*

Clyſter: *Clyſter* eſt medicamentum internum, fluidum, quod per anum in inteſtina injicitur.

Clyſteres *alii* ſunt mollientes & laxantes, *alii* detergentes, *alii* adſtringentes, *alii* anodyni, *alii* ad alias intentiones parati.

Emolliens. *Mollientes & laxantes* fiunt ex decocto herbarum emollientium ad lib. j. vel j ſ; electuariis laxantibus ad unc. j. vel j ſ; interdum melle mercuriali, roſaceo, aut violaceo ad unc. ij; oleo lilior., communi, aut violacco, ad unc. iij; ſale comm. aut gemmæ ad dragm. j. Quia vero decoctum emolliens in officinis haberi ſolet, ideo nunquam fere præſcribitur; ſed adſolute enunciatur. ut

℞. *radic. althææ, lilior. albor., an unc.* j.
herbar. malvæ, biſmalvæ. parietariæ, mercurialis, brancæ urſinæ an. m j.
ſem. lini, fænugræci an. unc. ſ.
ficus N° iiij.
Coquantur in ſ. q. aq. comm. ad lib. j.
Colaturæ adde diaphænici, diapruni ſ. ana unc. ſ.
olei violacei, camomillor., an. unc. j.
ſalis commun. dragm. j. M. *F.* Clyſter emolliens, *mox injiciendus.*

Detergens. *Detergens* clyſter componitur ex decoctione hordei, fur-

furfuris macri, & roſar. rubr. ana m. j. *Vel* etiam ex aliis ingredientibus.

Si ſimul leniendum ſit, flores camomill. & meliloti præſcribuntur ad pugill. ij vel iij. *Vel* additur vitellus ovi. ut

℞. *hordei integri, furfuris macri an. pugill.* j.
flor. roſar. ſiccar., camomill., meliloti an. pug.ſ.
ſemin aniſi, fœniculi, melonum an. dragm. j.
decoquantur in aq. comm. ad lib. j.
Colaturę adde mellis roſati, ſacchari rubri an. unc. j.
vitellum ovi N° j. *Miſce*, F. Clyſter detergens.

Si vero lumbrici etiam ſunt eliciendi in pueris, adduntur paſſulæ & liquiritiæ radix, ad dragmam j ſingulorum.

Quantitas clyſteris detergentis non excedit lib.j. Et in ea diſſolvitur ſaccharum rubrum ad unc.ij, vel cum eo mel roſaceum, diminutâ ſacchari doſi. Diſſolvitur etiam vitellus ovi unus pro puero, in adultis verò duo. Pueris etiam diminuitur quantitas decocti ad lib. ſ. vel unc. viij.

Adſtringentes clyſteres fiunt ex decocto ſimplicium adſtringentium, doſi apozematis paulò minore; & in decocti lib.j. diſſolvitur ſaccharum, mel roſarum, & vitelli ovorum, doſi prædictâ. ut *Adſtringens.*

℞. *rad. thapſi barbati, ſymphyti, biſtortæ ana unc. j. ſ.*
cortic. mali granati unc. j.
fol. plantag., verbaſci, polygoni, myrthi, caudæ equinæ, burſæ paſtoris, herniariæ an. M. *j.*
ſem. ſumach, portulacæ, acinor. uvæ an. dragm. ij.
flor. roſar. ſicc., ſalviæ, balauſtior. an. p. j.
Decoquantur in aq. ferrata q. ſ. In colaturæ lib. j.
diſſolve ſyr. de roſis ſiccis unc. ij. *vitellos ovor.* N$_o$ ij
Miſce, F. Clyſter.

Anodyni clyſteres fiunt ex lacte, vel decocto capitis & inteſtinorum vervecis, vel ex decocto emollientium & anody- *Anodynus.*

nodynorum ad lib. j, diſſolvendo in ea ſaccharum & vitellos dictâ quantitate.

Interdum in graviſſimis doloribus inteſtinorum aut partium adjacentium, ut renum, v. gr., & ſimilium, diſſolvitur in eâ philonium romanum ad dragm. j vel ij, aut laudanum opiatum ad gr. viij. ut

℞. *rad. althææ, lilior., malvæ ana unc.* j.
herb. anethi, violariæ, ſambuci, malvæ ana m. j.
farin. ſem. lini, fœnugræci an dragm. iij.
flor. verbaſci, meliloti, camomillæ an. p. j.
Decoquantur in ſ. q. aq. comm. ad lib. j, *in qua diſſolve electuar. benedictæ laxativæ, ſacchari rubri an. unc.* j, *vitellos ovorum N°* ij, *philon. roman. dragm.* j,
Miſce, F. Clyſter.

Ad dolorem colicum. Ad *colicum dolorem* fiunt clyſteres carminantes, ex decocto ſimplicium, flatus diſcutientium, qualia ſunt ea, quæ pituitam attenuant: iique præſcribuntur eo modo, ut dixi in clyſtere adſtringente; & diſſolvendo in decocto oleum rutaceum, laurinum, vel anethinum ad uncias iiij.

Vel fiunt clyſteres ad eundem ſcopum ex vini generoſi & olei carminantis ana lib. ſ.

Ad calculum renum. Ad *calculum renum* expellendum fiunt clyſteres ex decocto ſimplicium emollientium & aperientium, diſſolvendo in eo aperientia ad uncias iij vel iiij, quorum præcipuum eſt oleum ſcorpionum. Additur *interdum* etiam terebinthina, vitello ovi diſſoluta, ad unciam j. ut

℞. *rad. liliorum, althææ, ireos an. dragm.* vj.
petroſelini, fœniculi, apii an. unc. ſ.
herb. origani, pulegii, calamenthæ, rutæ an. m. j.
baccar. iuniperi, lauri an. dragm. ij.
ſem. cumini, dauci, an dragm. iij.
flor. camomillor., meliloti, ana p. j.
Decoq. in aq. comm. q. ſ. In Colaturæ lib. j *diſſolve*

mellis

mellis anthoſati, benedictæ laxat., olei
*lilior., anethini, ſcorpionum an. dragm.*vj.
terebinthinæ, cum vitello ovi diſſolutæ, unc. j.
Miſce, F. Clyſter.

Fiunt etiam interdum clyſteres *nutrientes* ex juſculo, ſaccharo, & vitellis ovorum; quibus quandoque ad corroborandum additur confectio alkermes, aut de hyacintho, ad dragm. ij. ut *Nutriens.*

℞. *juris carnium lib.* j.
ſacchari unc. ſ.
vini unc. ij.
vitellos ovor. N° ij.
confect. alkermes dragm. ij. *M. F.* Clyſter.

Injectiones in varias partes fieri ſolent, ut uterum, veſicam, aures, fiſtulas, & alias cavitates, naturâ vel morbo factas. *Injectiones.*

In *uterum* fiunt injectiones ad menſes movendos, ſordes detergendas, dolorem & inflammationem ſedandam, multaſque alias intentiones.

Fiunt autem hujuſmodi injectiones *ex decocto* ſimplicium idoneorum, doſi apozematis paulo minori, ad lib. j. præter propter; idque pro pluribus injectionibus, ita ut unciæ iij vel iv pro ſingulis injectionibus, per metrenchytam infundendis, ſufficiant. *Vel* fiunt ex herbarum ſuccis depuratis. *Vel* ex aquis ſtillatitiis. *Et* non raro in prædictis liquoribus quædam diſſolvuntur, ut ſyrupi, electuaria, trochiſci, pulveres, &c. ut

℞. *rad. apii. fœniculi, ireos florentinæ an. unc.* j.
rubiæ tinctor., cyclam., an. unc. j *ſ.*
herbar. matricariæ, artemiſiæ, ſalviæ,
mercurialis, pulegii, origani, calaminthæ,
chamæd. an. m. j.
ſem. fœniculi, dauci, nigellæ an. dragm. j.

flor. ſtœchad., centaur. min., geniſtæ,
ſpicæ nardi an. p. ſ.
cinnamomi dragm. ij.
Decoq. in æqual. partib. aq. comm. & vini albi, ad lib. j.
Colaturæ unc. iij. *injiciantur calidè, per vices, cum metrenchyta* in uterum *ad eum calefaciendum.*

In *aurem* fiunt, ad flatus diſſipandos, doloreſque tollendos.

Ad *inflammationem* ibi ſiſtendam, talis poteſt fieri injectio:

℞. *ſuccorum defæcatorum lactucæ, portulacæ,*
violariæ an. unc. ſ.
aq. roſar. nymphææ an. dragm. iij.
Miſceantur, & F. Injectio; *de quâ aliquantum* in aurem *ſyringâ vel linteoli expreſſione injiciatur; quo facto claudatur auris bombace, & poſt horæ quadrantem vel ſemihoram purgetur; & deinde nova rurſus fiat inſtillatio.*

Ex his facile intelligi poteſt, quomodo aliæ injectiones, ad alios ſcopos, & in quaſvis alias partes, ſint faciendæ.

Peſſaria. *Peſſaria* ſunt medicamenta oblonga, quæ, ad varios uteri affectus, in craſſioris longioriſque digiti figuram efformata, in cervicem ejus jmmittuntur.

Naſcalia. *Nonnunquam* tamen formantur inſtar globuli, pro virginibus, ut ab illis facilius admittantur; & tum *Naſcalia* vocantur.

Parantur autem peſſaria *vel* ex unguentis, opiatis, aut electuariis ſolis, ad unc. j ſ. vel unc. ij. ſtupis mollioribus exceptis, & tenui, ne uterus lædatur, panno ſerico vel lineo involutis. *Vel* ex pulveribus idoneis ad ℥j. vel unc. j ſ. melle cocto exceptis, inſtar ſuppoſitorii, unde peſſaria formantur. *Vel* ex herbarum ſuccis, ad unc. ij, cotone exceptis, quibus pro arbitrio Medici, pulveres poſſunt admiſceri ad unc. ſ. vel dragm. vj. ut ℞. *ele-*

℞. *electuar. benedictæ laxativæ unc.* ij. *Purgantia.*
agaric trochiſcati dragm. ij.
ſucci mercurialis q. ſ.
miſceantur, iiſque lana pexa imbuatur,
& F. Peſſaria, *panno ſerico involuta,*
& filis alligata N° ij; *quorum unum in uteri*
cervicem immittatur, quod poſt quatuor horas, ope fili alligati, rurſus educatur; ac alterum poſtea eodem modo inſeratur.

Vel ℞. *myrrhæ, ſem. nigellæ, an.* ʒiij. *Menſes moventia.*
ſalviæ ʒij. *caſtorei* ʒſ.
excipiantur melle cocto, iiſque lana pexa vel ſtupa, in digiti craſſioris modum contorta, imbuatur, & Fiat Peſſarium.

℞. *cornu cervi uſti, gallarum an.* ʒj. *Menſes ſiſtentia.*
thuris, balauſtior., roſar. rubr. an. ʒj. *ſ.*
gummi arabici, acaciæ, hypociſtidis an. ℈ij.
boli armeni ʒſ.
Redigantur in pulverem, qui excipiatur ſucci plantaginis quant. ſuffic., iiſque lana pexa vel ſtupa imbuatur, ac F. Peſſi, *ad magnitudinem majoris digiti,* N° ij.

Errhinum eſt medicamentum, quod naribus inditum, ex cerebro, ſine ſternutatione, humores, & præſertim pituitam, evacuat. *Eſtque* liquidum, molle, vel ſolidum. *Errhinum.*

Liquidum fit ex herbarum errhinarum & cephalicarum manipulis iiij, ex quibus affuſis vini vel alterius liquoris unciis iiij, vel vj, educitur ſuccus, cui interdum, ad majorem penetrationem, additur ſpiritus vini uncia una. *Vel* ex ſimplicium idoneorum decocto, doſi apozematis dimidia, ad unc. viij; in quibus interdum diſſolvuntur ſucci convenientes ad unc j. ij. vel tres, item mel vel ſyrupus ad unc. j vel ij, & pulveres à dragm. ſ. ad dragm j. ut *Liquidum.*

℞. *majoranæ, ſalviæ, betæ, anemones an. m.* j.

rad. ireos recent. unc. ſ.

Contundantur in mortario marmoreo, affundendo vini albi & aq. betonicæ an. ℥j. Exprimatur ſuccus, cui addatur ſpiritus vini ℥j, elaterii ʒſ.

F. Errhinum, *quo utatur tepidè per nares attracto, duabus horis ante paſtum, ore prius aquâ repleto.*

Vel ℞. *rad. iridis recent. ℥ſ.*

fol. betonicæ, endiviæ, pulegii, origani, hederæ, caulium rub., mercurialis, ſambuci an. m. ſ.

agarici, fol. ſennæ, an. ʒiij.

flor. ſalviæ, ſtæchados an. pug. j.

Decoquantur in decocto guajacino ad ℥viij, in quibus diſſolve mellis anthoſati & ſyr. de ſtæchade an. ʒvj.

F. Errhinum, *quo utatur, ut antea fuit præſcriptum.*

Molle. *Molle* fit ex pulvere, oleo, melle, vel ſuccis excepto, & ad opiatæ conſiſtentiam decocto. ut

℞. *ſucci nicotianæ, pulegii, betæ, betonicæ an. ℥ſ.*

mellis anthoſati, ſyr. de hyſſopo ℥j.

Coquantur leniter ad opiatæ conſiſtentiam; addendo pulv. piperis albi, elaterii, pyrethri an. ℈j.

F. Errhinum, *de quo pauxillum naribus illinatur, & prono capite proliciantur è cerebro humores.*

Poſtea abluantur nares aquâ tepidâ.

Solidum. *Solidum*, quod *Naſale* dicitur, fit ex pulveribus errhinis ad dragm. ij vel iij, mucilagine, terebinthinâ, vel cerâ exceptis. ut

℞. *pulver. acori, caſtorei, elaterii, ellebori albi, nucis moſcatæ, piperis albi an. ℈j.*

Excipiantur ceræ & terebinthinæ æqualib. part. q. ſ.

F. Naſalia *figuræ pyramidalis.*

Sternutatorium. *Sternutatorium* eſt medicamentum, quod naribus inditum, per ſternutationem caput expurgat.

Fit ex dragmis duabus pulveris alicujus ptarmici, naribus

bus inflati. *Ubi* monendum, quod euphorbium, quod inter ptarmica eſt validiſſimum, ultra grana v, vel vj, non ſit præſcribendum. ut

℞. *pulv. helleb. albi, tabaci, an.* ℈ij.
piperis albi, majoranæ an, ℈j. *euphorbii gr.* vj.
F. Pulvis ſternutatorius, *qui pennâ in nares inſletur.*

Fit etiam commodiſſimum ſternutatorium ex radice hellebori albi, ad dragmas ij vel tres infuſâ vel decoctâ in aq communis unciis iij vel iv; liquor enim tranſcolatus, & calamo anſerino aperto in nares immiſſus, egregiè ſternutationem excitat.

Gargariſma eſt medicamentum liquidum, fauces, gargarizando, ſine deglutitione, colluens. *Gargariſma.*

Hoc ad varios oris & partium adjacentium affectus curandos adhibetur.

Componitur ex decocto ſimplicium, quantitate apozematis ad lib. j vel j ſ. in qua diſſolvuntur ſyrupi ad uncias iij vel iv. Et quia frequentiſſime gargariſmata parantur adſtringentia, ad fluxiones humorum repellendas, ideo uſitatiſſime in iis diſſolvuntur diamorum, dianucum, & ſyr. de ſucco roſarum; & non rarò mel roſaceum, ubi eſt detergendum. *Fiunt* interdum etiam ex aquis ſtillatitiis ad lib. j vel j ſ., ſyrupos prędictos in iis diſſolvendo, & addendo interdum acetum. ut

℞. *fol. acetoſæ, portulacæ, plantag., ſummitat. rubi an. m.* j.
cortic. mal. granat.
ſem. ſumach an. dragm. ij.
roſar. rubr. ſiccar p. ij.
Decoq. in aq. comm. ad lib. j. *Colaturæ adde*
diamori, dianuci, aceti an. unc. j.
Miſce, F. Gargariſmus, *quo utatur omni horâ.*

Vel ℞. *aq. ſtillatit. plantag., ſolani, roſar. an. unc.* iij.
aceti unc. j. *ſ.*

ſyr. granator acid., myrthini an. unc. j.
Miſce pro Gargariſmo.

Maſticatorium. *Maſticatorium* eſt medicamentum, quod dentibus maſticatum, & per os volutum, pituitam ex ore & vicinis partibus elicit.

Hoc *fit vel* ex rad. pyrethri ſolâ, in fruſtula inciſâ, & in aceto maceratâ, *vel* ex multorum ſimplicium pulveribus cerâ exceptis, ut inde globuli conficiantur.

Illa ſimplicia, magis uſitata, ſunt radices pyrethri, zinziberis, ireos: ſemina ſynapi, ſtaphidis agriæ, piper longum: maſtiche; quibus adduntur cephalica, & caryophylli, nux moſcata, &c.

Pulveris *quantitas* non multum excedit unciam dimidiam. *Ceræ* quantitas non definitur. ut

℞. *rad. pyrethri, ireos florentin. an.* ʒj *ſ.*
nucis moſcatæ, fol. ſennæ,
ſem. ſtaphid. agriæ, ſynapi an. ʒ*ſ.*
Pulveriſentur, & addatur parum maſtiches, ac cum ſ. q. ceræ formentur Globuli maſticatorii. De quibus maſticetur unus mane, prono capite, frequenter expuendo.

Collyrium. *Collyrium* eſt medicamentum, quod oculis, ad eorum affectus curandos, inditur.

Hoc variis *componitur* modis. *Uſitatiſſimum* eſt liquidum, quod frequentiſſime componitur, ex aqua ſtillatitia ad unc. iij vel iv, cui admiſcetur pulvis conveniens, v. gr. tuthiæ præparatæ, trochiſcorum alb. Rhaſis, antimonii loti, ſarcocollæ in lacte muliebri nutritæ, ad dragmam j. vel j ſ. *Interdum* ſucci permiſcentur, vel albumen ovi agitatum additur, ad unc. j. vel ij. ut

℞. *aq. roſar. nymphææ an. unc.* j.
plantag., ſolani an. unc. ſ.
tuthiæ præp. ſief albi an. ʒ*ſ. vitrioli alb. gr.* iij.
M. F. Collyrium;

Cujus

Cujus guttæ aliquot inſtillentur in oculi canthum majorem: & linteolum, eo imbutum, oculo admoveatur, & ſæpe renovetur.

CAPUT XII.

De Externorum Medicamentorum formulis.

POſt medicamenta *interna* ſequuntur *externa*; quorum præcipua ſunt Epithema, Fomentum, Balneum, Semicupium, Oleum, Linimentum, Unguentum, Cataplaſma, Veſicatorium, Sacculus, Cucupha, Frontale.

Epithema eſt medicamentum externum, quod præcipuè partibus corporis nobilioribus, & præſertim cordi & hepati, admovetur. *Epithema.*

Eſtque liquidum, *vel* ſolidum.

Liquidum fit ex decocto vel aquis ſtillatitiis, ad unc. viij. vel lib. j; ſuccis fructuum, ut v. gr. pomorum redolentium, limonum, granatorum, ad unc. ij. vel iiij; aceto roſato, ad unc. j. vel j ſ; pulveribus cardiacis, ad dragm. ij. vel iij. *Liquidum.*

Interdum præter pulveres cardiacos permiſcentur confectiones cardiacæ, ut alkermes vel de hyacintho, ad drag. j. vel ij, & trochiſci de caphura, in epithemate refrigerante, ad ſcrup. ſ; crocus, in calefaciente, ad gr. vj. ut

℞. *aq. meliſſæ, ſcabioſæ, card. bened. an* ℥iv.
aceti roſacei, vini albi an ℥j.
ſp. diamoſci, diambræ an. ℈ij.
trochiſc. de ſpodio, ſem. citri an. ʒſ.
confectionis alkermes, de hyacyntho an. ʒj.
croci gr. v. *Miſce*, Fiat Epithema liquidum, *quo foveatur regio cordis tepide, bis terve in die, cum pannis hoc liquore imbutis & expreſſis.*

Vel ℞. *aq. roſ.* ℥ij. *aq. ſolani* ℥j. *ſ. vini albi* ℥ſ.

tro-

trochiſc. de camphora ℈j. M. F. Epithema,
teſtibus, in hæmorrhagia magna, frigide, cum linteis, eo imbutis & expreſſis, adhibendum.

Solidum. *Solidum* tantum cordi admovetur; & componitur à nonnullis, ex conſervis cardiacis ad unc. iij, confectionibus ad unc. ſ, pulveribus ad dragm. j ſ. vel ij, aquâ cardiacâ q. ſ. ut

℞. *conſerv. flor. borrag., roſ. ana* ℥j.
confect. alkermes. de hyacintho an. ʒj.
theriacæ ℈j.
pulv. elect. de gemmis, diambr. an. ʒſ.
ligni aloës, ſantali citrin., croci an. gr. v.
Cum aq. meliſſæ q. ſ. F. Epithema ſolidum, *extendendum ſuper linteo vel ſerico rubro, & cordis regioni tepide applicandum.*

Fomentum. *Fomentum* eſt liquor, variis partibus, beneficio lintei, filtri, ſpongiæ, vel veſicæ, fovendi cauſâ, applicandus.

Frequentiſſime præſcribuntur fomenta in latere ad dolores pleuriticos; in ventriculo ad corroborandum; in hypochondriis ad obſtructiones ſolvendas. *Nonnunquam* etiam pro artubus, & oculis.

Pro latere fiunt decocta ex ſimplicibus emollientibus, additis anodynis & reſolventibus: doſi fere apozematis, ut

℞. *malvæ, althææ, violariæ, an. m.* ij. *ſcabioſæ m. ſ.*
flor. camomillor., meliloti an. p. ij.
ſem. lini unc. ſ.
Decoquantur in aq. comm. pro Fotu,
quo foveatur latus dolens calide & frequenter, linteo duplicato, ſpongiâ, filtris illo liquore imbutis & expreſſis, vel veſicâ ſuillâ eo ſemiplenâ.

Vel prædicta ſimplicia poſſunt includi ſacculo; & in aquæ communis ſufficienti quantitate coqui; ſacculuſque cali-

calidus & expreſſus lateri dolenti, ad doloris ſedationem, imponi.

Pro ventriculo præſcribuntur ſimplicia ſtomachica doſi apozemate minore; quibus adduntur aromata, ut caryophylli, nux moſcata, ſpica nardi, ſatis magna doſi, ſingulorum ſc. dragm. ij vel iij; & decoquuntur in æq. partib. aq. fontis & vini rubri adſtringentis, ſub finem additi; vel, ubi magis adſtringendum, loco aquæ fontis aqua ferrata præſcribenda. ut

℞. *Herb. menthæ, abſinthii an. m.* ij. *thymi, hyſſopi, pulegii an. m.* j.
flor. roſar. rubr., camomill. an. p. ij. *balauſt.* ʒſ.
galangæ, nucis moſchatæ, garyophyllor. an. dragm. ij.
macis, cinnamomi an. ʒſ.
F. decoctio in æquis partibus aq. comm. & vini rubri, ſub finem additi; qua foveatur regio ventriculi calidè, longè à paſtu, duobus ſacculis, prædictis ſimplicibus ſemiplenis.

Pro hypochondriis fit decoctio ex ſimplicibus aperientibus, & convenientibus, doſi dictâ, in æquis partibus aquæ communis & vini albi ſub finem additi; dummodo calida intemperies non impediat. ut

℞. *rad. ireos unc.* j. *cyclaminis unc. ſ.*
herb. abſinthii, majoranæ, betonicæ, ſpicæ celticæ ana m. j.
ſem. fœniculi ʒij. *carui* ʒiij.
gran. juniperi p. j. *baccarum lauri p. ſ.*
flor. camomil., meliloti, ſambuci an. p. j.
F. decoctio in æq. part. aq. & vini ſub finem additi; quâ foveatur hypochondrium laborans, calide, & frequenter, cum ſpongiis vel philtris imbutis & expreſſis.

Balneum eſt totius corporis lavatio. *Balneum.*

Hoc præſcribi ſolet ad refrigerandum, calefaciendum,

 hume-

humectandum, menſes movendos, conceptum juvandum, ſcabiem, elephantiaſin, alioſque affectus.

Artificiale frequentiſſime componitur ex radicibus, à libr. iij ad vj; herbis, à manip. v. ad. xv.; ſeminibus, ab unc. iv. ad lib. j; fructibus ad lib. j; floribus à pugillis iv. ad xij. ut

℞. *rad. enulæ camp., bryoniæ, cucum. agreſtis an. lib.* j.
aſari, ſerpentariæ, hellebori albi an. unc. ij.
herb. fumariæ, ſcabioſæ, ſaponariæ, chelidoniæ maj., malvæ, violariæ an. m. iij.
cicer. rubr., hordei integri, furfur. macri an. ℥iij.
flor. ſambuci, tamariſci, geniſtæ, roſar. an. p. ij.
tartari unc. j. *ſ.*
Coquantur in ſ. q. aquæ comm. pro Balneo ad ſcabiem & cutis affectus; *quod ingrediatur æger tepidum, ſine ſudore, bis in die, per biduum vel triduum.*

Semicupium. *Semicupium* eſt dimidium balneum, cui æger umbilico tenus immergitur.

Componitur ex iiſdem ſimplicibus, quibus balneum; ſed dimidiâ ejus quantitate. ut

℞. *rad. rubiæ tinctor., valerianæ, apii, petroſelini, fœniculi, ireos hortenſis an.* ℥ij.
herb. nepetæ, matricariæ, marrubii, pulegii, calamenthę, mercurialis, abrotani, lauri, ſabinæ an. m. j.
ſem. dauci, fœniculi, petroſelini an. ℥ ſ.
*flor. ſambuci, tamariſci, geniſtæ, centaur. min. an. p.*ij.
cicerum rubr. ℥ij.
F. omnium decoctio in aq. comm., pro Semicupio ad menſes movendos; *quod ægra ingrediatur umbilico tenus, mane & veſperi, longe à paſtu, per biduum vel triduum, ſub menſtruorum tempus.*

Oleum. *Olea* rariſſimecomponuntur à Medicis; quia in officinis ad omnes fere intentiones parata habentur.

Præ-

Præſcribuntur fere ad uncias iij, iv, vel vi; habitâ tamen ratione magnitudinis morbi & partis affectæ. ut

℞. *ol. de abſinthio, de mentha an.* ℥j.
maſtichini, nardini an. ℥ſ.
nucis moſcatæ expreſſi ʒij.
Miſceantur, & inungatur regio hepatis in hypochondrio dextro, calide; ac poſtea imponantur lintea calida.

Linimentum eſt medicamentum externum, conſiſtentiâ, inter oleum & unguentum mediâ, præditum. *Linimentum.*

Hoc *componitur* vulgo ex oleis officinalibus, cum axungiis, butyro, medullis, aut mucilaginibus; eâ proportione, ut ſit oleorum quantitas reliquorum dupla: unde juſta linimenti conſiſtentia, jam propoſita, emergit. *Vel* loco axungiæ vel butyri cera præſcribitur eâ quantitate, ut pro olei unciâ ſit ceræ dragma. *Pàſſim* tamen ceræ quantitas non definitur; ſed præſcribitur in fine, ceræ q. ſ. *Interdum* pulveres admiſcentur ad dragmam dimidiam pro olei unciâ. *Vel* denique fit linimentum ex unguentis officinalibus, cum oleis duplâ quantitate, & pulveribus, ſi lubet, dictâ proportione additis.

Quantitas linimenti præſcribitur pro partis affectæ magnitudine. Paſſim tamen ad unc. iv, vel vj. ut

℞. *olei terebinthinæ, petrolei, lateritii, vulpini, lumbricorum, maſtichini an.* ℥ſ.
ſalviæ, roriſmarini, nucis moſcatæ an. ʒſ.
unguent. de arthanita, agrippæ an. ʒvj.
gummi ammoniaci in aceto diſſoluti ʒj.
caſtorei ʒſ.
F. Linimentum, *quo partes paralyſi affectæ illinantur, calidè, admotis linteis calidiuſculis.*

Vel ℞. *olei maſtichini, de abſinthio an.* ℥ſ.
nucis moſcatæ, garyophyllor. an. ℥ſ.

 ſpec.

ſpec. aromatici roſati ℈ j. *ceræ parum.*

Miſce, F. Linimentum, *quo ventriculi regio mane & veſperi inungatur cum cotone impoſito.*

Unguentum. *Unguentum* eſt medicamentum externum, quod conſiſtentiam linimento paulò craſſiorem habet.

Unguenta vulgò *componuntur* ex oleis, pulveribus, & cerâ; eà proportione, ut, pro olei uncia, ſit pulveris dragm. j vel j ſ, ceræ dragmæ ij. Plerumque tamen ceræ quantitas non definitur; ſed additur q. ſ.

Frequenter quoque unguenta efficaciſſima fiunt ex oleis ad unc. iv. vel vj, pulveribus ad unc. ſ. vel dragm. vj, ſuccis dimidiâ oleorum quantitate vel paulò majore, ita ut bulliant ad ſuccorum conſumtionem; addendo poſtea ceræ q. ſ, vel aliquando unguentum officinale ad unc. j ſ vel unc. ij, & ceræ q. ſ.

In prædictis unguentis ſæpè miſcentur pinguedines, medullæ, butyrum, & mucilagines; quæ pro oleo ſunt æſtimanda; gummi verò, quale eſt ammoniacum & bdellium, ceræ locum obtinet.

Fiunt etiam unguenta ex unguentis officinalibus ad unc. ij, oleo plus minus quantitate puluerum ad dragm. ij, vel iij; cerâ q. ſ.

Vel interdum unguentum officinale tantûm, ſine ulla additione, præſcribitur.

Quantitas totius maſſæ, pro partis ungendæ magnitudine & temporis diuturnitate, eſt præſcribenda ad uncias iij, iv, v, vel vj.

Res patet ex his exemplis:

℞. *Olei nardini, maſtichini, de abſinthio an.* ℥j.
pulv. caryophyll., ſpec. aromatici roſati an. ℥ſ.
olei nucis moſcatæ expreſſi ℈ij.
ceræ q. ſ, F. Unguentum, *quo mane & veſperi inungatur regio ventriculi circa os enſiforme, tepide, & poſtea*

ſtea linteum duplicatum imponatur.

Vel ℞. *olei myrthini, cydoniorum an. unc.* ij. *lentiſcini unc.* j.
unguenti comitiſſæ unc. ſ.
pulver. roſar. rubr., boli armeni, coralli rubr.,
acaciæ, hypociſtidis, an. ʒj.
cinnamomi ʒ. *ſ.*
ceræ rubræ q. ſ. F. Unguentum, *quo venter, in fluxu lienteriæ vel diarrhææ, calide inungatur.*

Emplaſtrum eſt medicamentum externum, quod linteo vel pelli tenui inductum, cuti corporis imponitur, eique tenacius adhæreſcit. *Empla-ſtrum.*

Componitur vulgo ex oleis, aut iis, quæ olei conſiſtentiam fere habent, qualia ſunt axungiæ, medullæ, butyrum, mucilagines; item ex pulveribus, & cerâ, aut iis quæ ad ceræ conſiſtentiam accedunt, qualia ſunt reſinæ, pix, & gummi.

Fiunt etiam emplaſtra ex emplaſtris officinalibus ad unc. j vel j ſ; pulveribus ad unc. ſ. vel dragm. vj; oleo ad unc. j. cerâ q. ſ.; addendo terenbinthinæ parum. *Vel* ex ſolis emplaſtris officinalibus. Vel ex ſolis gummatis diſſolutis.

Ingredientium *talis eſt proportio*, ut pro olei uncia j, ſint pulveris dragmæ vj, ceræ unc. ſ.

Quantitas totius maſſæ eſt proportionanda magnitudini partis affectæ, ad unc. ſcilicet j, ij, iij, vel iv. ut

℞. *lithargyrii aurei* ℥ij. *ſ.*
plumbi uſti ℥j ſ.
tuthiæ præpar., minii, an. ʒvj.
olei roſacei ℥viij.
ceræ novæ ℥iiij.
F. Emplaſtrum, *quod extendatur ſuper linteis, & ulceribus antiquis adhibeatur.*

Vel ℞. *gummi ammoniaci in aceto diſſoluti,*
emplaſtri de mucilaginibus, de meliloto an. ℥ *ſ.*

pulv. ceterach. ʒiij. *ol. de capparibus q. ſ.*

F. Emplaſtrum, *quod in corio extenſum, lieni, in ſiniſtro hypochondrio, applicetur.*

Vel ℞. *galbani, in aceto diſſoluti* ℥j.

Extendatur ſuper alûta. & F. Emplaſtrum *rotundum, uteri regioni inter umbilicum & pubem applicandum.*

Cataplaſma. *Cataplaſma* eſt medicamentum externum, quod pultis conſiſtentiam habens, linteis inducitur, & calens partibus affectis adhibetur.

Componitur vulgo ex radicibus, foliis, ſeminibus, doſi fotus prçſcriptis; quæ decoquuntur in liquore idoneo, & contunduutur; ac ſæpè etiam trajiciuntur per ſetaceum; ac deinde adduntur pulverum vel farinarum unciæ ij, iij, vel iv, & oleorum unciæ ij, iij, vel iv, ut

℞. *rad. enulæ, althææ, lilior. alb. an.* ℥j.
fol. thapſi barbati, abſinthii, rutæ, an. m. j.
flor. camomill., meliloti, an. p. ſ.
ſem. aniſi, fœniculi, dauci, an. unc. ſ.
Baccar. lauri, juniperi an ʒiij.

Coquantur, in aq. communis & vini albi æquis partibus, adjuſtam mollitiem; poſtea contundantur in mortario, & per ſetaceum trajiciantur; ac addantur
olei anethini, camomillor., roſar. an. ℥j.
farinæ lupinor., lini an. ℥jſ.

F Cataplaſma, *partibus ex frigida cauſa dolentibus adhibendum.*

Vel ℞. *herb. malvæ, biſmalvæ, cerefolii ana m.* j.
farin. ſem. lini, fœnugræci, an. unc. ſ.
medullæ panis candidi ℥ij.

Cum lacte vacinno q. ſ. F. Cataplaſma *reſolvens & dolorem ſedans.*

Ad cataplaſmata referri poſſunt *veſicatoria*, ex fermento

to acri cum pulvere veſicantium, inter quæ excellunt cantharides, facta. ut

℞. *fermenti acris* ℥jſ.
cantharidum pulv. ʒij.
aceti ſcllliticiq. ſ. F. Cataplaſma Veſicatorium.
linteo ad magnitudinem volæ inducendum, & poſteriori parti cervicis, vel alii, ubi convenit, imponendum.

Sacculi componuntur ex variis ſimplicibus, ſcopo *Medici* convenientibus; eaque, ſi opus eſt, conteruntur, ſacculoque, cujus figura parti affectæ quadrat, excipiuntur; qui ſæpe, ne materia in unum locum coacervetur, acu, in quibuſdam locis, interſuitur. *Sacculi.*

Quantitas ingredientium parti affectæ reſpondere debet.

Sacculus *interdum ſiccus* & calefactus parti imponitur: *interdum irrigatur* aceto vel vino, & in lapide calido, antequam corpori admoveatur, calefit. ut

℞. *fol. abſinthii pont., menthæ, majoranæ an.m.* j.
flor. betonicæ, roſar. rubr. an.m.ſ.
cortic. citri, galangæ, garyophyllor.an. ʒij.
calami aromatici, nucis moſcatæ,
baccarum lauri an. ʒj.
Fiat omnium pulvis, qui excipiatur cotone, & ſuatur inter duo linteola rara, ut fiat ſacculus, ventriculum calefaciens, in formam ſcuti, quem ferat ſupra regionem ventriculi, converſo apice verſus cartilaginem xiphoidem.

Vel ℞. *cortic. citri ſiccor.* ℥j.
herb. meliſſæ, borrag.,
flor. roſar. rubr., ſtæchados an. ʒiij.
lavendulæ ʒj.
ſem. coriandri, meliſſæ.
ligni aloës.
caryophyllor., macis, cinnamomi,

croci

croci, benjoini an. ℈j.

Omnia redigantur in pulverem, ex quo cotone excepto, cum ſerico rubro interpungendo, F. Sacculus, *ſuper cordis regionem geſtandus.*

Ad ſacculos pertinet *cucupha* & *frontale.* Illa enim eſt ſacculus capitis; hoc frontis.

Cucupha. *Cucupha* fit ex cephalicis magis odoratis; radicibus ſc. ad unc. j; foliis ſiccis ad m. ij, vel iij; floribus ad pug. ij vel iij; aromatibus ad unc. ſ. quibus addi poteſt pulvis violaceus vel cyprius ad unc. ſ; ſtyrax vel benjoin ad dragm. j. ij. vel iij; moſchus ad ſcrup. ſ. ut

℞. *rad. acori, calami aromat., cyperi; irid. florent. an.* ℥ij.
fol. ſiccor. roriſmarini, meliſſæ, ſalviæ, origani an. m. ſ.
flor. ſtæchad. arab., lavendulæ, ſpic. nardi, lilii convall. an. p. ſ.
cinnamomi, nucis moſchat., macis, caryophyll. an. ℈ij.
ſtoracis, benzoin an. dragm. ſ.

Omnia in pulverem redacta excipiantur cotone moſchato, & cum panno ſerico interpuncto, F. Cucupha, *ſuper capite geſtanda, vel pileo aſſuenda.*

Interdum duæ præſcribuntur cucuphæ; una interdiu, altera noctu geſtanda; & tunc pulveris quantitas eſt duplicanda.

Frontale frequentiſſime, ad capitis dolorem & fervorem, fronti adhibetur. ut

℞. *ſem. 4. frigidor. major., papav. albi an.* ℥j.
flor. roſar., violar., nymphææ, an. pug. j.
camomill., meliloti an. p. ſ.
ſpec. diatrium ſantal. ℥j

Omnia in pulverem craſſum redacta includantur duobus pannis lineis, & F. Frontale, *quod vapore aceti irroratum fronti applicetur, horâ ſomni.*

Vel

Vel ℞. *unguenti populeon.* ℥vj.
ol. roſacei ℥ij.
albuminis ovi part. med.
Agitentur omnia ſimul, & excipiantur ſtupis cannabinis, ac duobus linteis incluſa applicentur fronti.

CAPUT XIII.

De Curatione Intemperiei.

HActenus egimus de *remediis*, eorumque *uſu*; in quibus tota *generalis Therapeia* conſiſtit. Sequitur, ut *Curationis Therapeuticæ ſpecies* proponamus; quæ *duæ* ſunt: *Sanatio* & *Palliatio*.

Sanatio eſt Therapeia, qua morbi ſanabiles ad ſanitatem perducuntur. *Sanatio.*

Hæc curat vel morbi *ſpecies*, nempe intemperiem & pravam partium conformationem; vel *communes* morborum *differentias*.

Intemperies curatur remediis, contrariis qualitatibus præditis; *iiſque* fere ſolis diæteticis, vel pharmaκευticis. *Intemperiei.*

Interdum tamen etiam chirurgia ad intemperies curandas adhibetur; ut apparet, ubi fonticulis, cauteriis, vel frictionibus, ad intemperiei humidæ cerebri vel alîus partis medelam, utimur.

Eſtque *hæc* curatio *vel* manifeſtæ intemperiei, *vel* occultæ.

Manifeſta intemperies curatur remediis, contrariis manifeſtis qualitatibus donatis. Itaque *Manifeſtæ.*

Intemperies *calida* corrigitur frigidis. *Frigida* calidis. *Humida* ſiccis. *Sicca* humidis.

Quod *juſto tenuius* eſt, corrigitur incraſſantibus; cujuſmodi ſunt frigida, vel temperata, citra acrimoniam.

Craſſum attenuantibus; cujuſmodi ſunt omnia, quæ ſunt tenuium partium.

Durum mollitur iis, quæ molliendi vim habent.

Lentum abſtergitur abſtergentibus.

Acre mitigatur iis, quæ leniunt, & partes acutas involvunt.

Non ſolum autem, ut ex ante dictis patet, contrarietas in genere; ſed & gradus contrarietatis, quantum fieri poteſt, obſervari debet. *Itaque*, qui plurimùm à naturali ſtatu receſſit morbus, vehementibus indiget remediis; & *contrà*, qui non multùm à naturali abeſt, mitiora poſtulat.

Hinc morbus calidus, in corpore naturâ frigidiori, valentibus eſt expugnandus frigidis: & morbus frigidus, in corpore naturâ calidiore, calidiora requirit remedia. *Contrà* verò calidus morbus, in corpore naturâ calidiori, frigida mitiora requirit remedia; & frigidus morbus, in corpore frigidiore, calidis debilioribus eſt debellandus *Et* ita de cæteris.

Cum autem intemperiebus ſimplicibus curandis ſimplicia contraria medicamenta maximè conveniant, ſi ea ſemper in promptu non ſint, admixtione aliorum qualitas illa, quæ minus convenit aut noxia eſt, tolli poteſt: ſicut *contrà*, in compoſitis intemperiebus, ſi medicamentum, quod compoſitis contrariis qualitatibus convenit, habere non licet, admixtione aliorum id, quod deſideratur, eſt ſupplendum.

Capitis. In *capitis affectibus curandis* non facile ultra mediocritatem alterandum eſt: ne calor ejus nativus debilitetur, vel diſſipetur, vel ſpiritus nimium incaleſcant. *Tutius* tamen eſt hìc calefacere, quam refrigerare: quia cerebrum eſt pars frigida.

Thoracis & pulmonum. In *Thoracis & pulmonum affectibus*, cavenda nimia exſiccatio; ne materia incraſſetur, & ad educendum inepta evadat. *Ubi* verò refrigeratione opus eſt, cavendum ne frigida

gida adſtringentia adhibeantur; ſed humectantia. *Admodum* etiam frigida pectori ſunt inimica; tum foris admota, tum intro aſſumpta. Idque ob pulmones eo contentos; per quorum anguſtiſſimos poros ſanguis totius corporis perpetuò tranſcolatur.

In *cordis curatione*, ſemper admiſcenda ſunt medicamenta, quæ habent vim roborandi, ac proinde ſunt ſpirituoſa & moderate adſtringentia. Atque ideo odorata & bezoartica dicta omnibus, quæ cordi adhibentur, medicamentis admiſcenda. *Cavendum* verò à vehementer, tum refrigerantibus, tum calefacientibus. *Cordis.*

Ventriculus tam à calore, quam frigore nimio, facile læditur: atque in calida intemperie cautè, ſenſim, ac paulatim refrigerandum. In frigida autem cavendum, ne nimium calidis calidum innatum diſſipetur: ac proinde adſtringentium ac roborantium aliquid addendum; quæ calidi nativi & ſpirituum diſſipationem prohibent. *Ventriculi.*

In *hepate, pancreate, & folliculo fellis* curando, ea ſunt ſeligenda remedia, quæ cum tenuitate partium aliquam adſtringendi ac roborandi vim habent; qualia ſunt amara, quæ ſimul adſtringunt, & incîdunt ac detergunt, ut abſinthium, &c. *Abſtinendum* verò a dulcibus, à quibus hepar & ſplen facile, propter eorum viſciditatem, intumeſcunt. *Hepatis. pancreatis, folliculi fellis.*

Lien validiſſima fert remedia, quæ propterea etiam *extra* adhiberi poſſunt; ita tamen, ne vel ſubita refrigeratione humores in eo contenti, ob ejus vaſorum anguſtiam, concreſcant; aut exſiccatione indurentur. *Intus* autem, ne alia viſcera ab iis lædantur, vix tutò adhibentur, & propterea frequenti & diuturniore uſurpatione id, quod vehementiæ deeſt, compenſandum. Et *aceti* uſus hic ſuſpectus eſſe debet; propter efferveſcentiam, quam hic ſæpe facit. *Lienis.*

Ab *aceto* abſtinendum *in Uteri morbis*: dulcia verò ipſi *Uteri.*

ſunt grata. Eſt enim uterus exquiſito ſenſu præditus: hinc ab acidorum punctione læditur, & à dulcium lenitate benè afficitur. In *gravidis* tamen è dulcibus abſtinendum jubent Medici; ne, à viſciditate eorum, vaſa uteri obſtruantur.

Oculorum. *Oculus.* quia eſt exquiſitiſſimo ſenſu præditus, non fert medicamenta acria, aut quæ ipſum conſtringunt, vel exaſperant.

Occulta. In *morbis occultæ intemperiei* curandis, occulta qualitas maligna contrario alexipharmaco eſt expugnanda, & venenum per convenientes vias è corpore eſt tollendum. *Itaque* venenum, ore hauſtum vel ſumptum, vomitorio aut cathartico mox eſt educendum, & reliquiæ poſtea alexipharmacis domandæ. *Si* verò aëre ſit hauſtum, & in venoſum arterioſumque genus penetraverit, per ſudores eſt expellendum. *Quæ* verò morſu aut ictu venenato, aut per contactum, corpori illata ſunt, quam primum educenda & expellenda; omnibuſque modis ſtudendum, ne intra corpus ſerpant. *Præcipuè* autem, unumquodq; venenum remediis, quæ experientia ei adverſa eſſe docuit, eſt impugnandum, & cardiaca ſunt addenda. *In* venenis tamen qualitates manifeſtæ ſi obſerventur, id plurimum ad ſanitatem facit.

Hujus curatio eſt empirica. *Curatio morborum occultorum*, quæ per remedia alexipharmaca, vel aliis occultis qualitatibus prædita, inſtituitur, mere *eſt empirica*: cum ea non ratione, ſed per ſolam experientiam peragatur. Nihil enim hic poteſt ratio; quippe quæ in hac medicatione nec morbum, nec remedium, aſſequatur. *Interim* fatendum, hic ſæpe methodum quandam medendi adhiberi; ſed empiricam, ſeu talem, quam experientia etiam docuit: cum imaginaria, ſeu rationalis, hic nihil poſſit.

CA-

CAPUT XIV.

De Curatione Pravæ conformationis.

INter morbos conformationis curandos *primò* ſe offe-runt morbi *quantitatis*: numeri ſcil. & magnitudinis. *Curatio morborum confor-mationis. Numeri.*

Morbus numeri eſt *vel* in exceſſu, *vel* in defectu. *Ille* curatur, dum id, quod abundat, tollitur; *hic* verò, dum illud, quod deeſt, reſtituitur: & Medicus naturæ robur tuetur, idoneamque materiam ſubminiſtrat, atque impedimenta removet, & in curtis cutim aliundè ſumptam, ſi res tanto molimine indigere videatur, ſuppeditat.

Atquæ *hæc generalis curatio*, pro varietate partium, variatur: nam alio modo proceditur in oſſis, alio in nervi, alio in aliarum partium reſtitutionc.

Cum autem aliæ partes ſint ſimplices, aliæ compoſitæ: *ſi compoſitæ amittantur*, neque eædem ſpecie reparari, neque iis ſimile facile ſubſtitui poteſt; itaque in iis tertia curatio eſt, dum aliquid ſubſtituimus, quod partis amiſſæ uſum aliquo modo pręſtare poteſt.

Exceſſus remotione curatur. *Sed* cum, res excedentes & ſuperfluæ, quæ tolli debent, ſint variæ: aliæ enim in corpus ſunt immiſſæ, aliæ in eo genitæ; idque vel ſecundum naturam, vel contra naturam: aliæ ſunt partes corporis corruptæ; atque ideo ſingulis peculiaris, pro partium ſubſtantiâ, dignitate, ſitu, figurâ, & aliis conditionibus, debetur curatio. *Semper* autem curandum, ut partes aliæ quam minimum lædantur, & corpus majus damnum ex ablatione non patiatur, quam id ipſum eſt, quod ex re abundante proficiſcitur.

Inſtrumenta, quibus res abundantes auferuntur, ſunt ferrum, ignis, medicamentum cathæreticum, ſepticum, eſcaroticum.

Magnitudinis. *Auctæ.* *Morbus magnitudinis* eſt *vel* auctæ, *vel* diminutæ. *Auctæ magnitudinis curatio* eſt nimiæ imminutio; ſive totum corpus, ſive pars aliqua aucta fuerit.

Si cum magnitudine auctâ ſubſtantia partis non eſt ſalva, ut in vulneribus & ulceribus aliquando contingit; medicamenta eadem adhibentur; quæ numero abundanti conveniunt.

Si totum corpus vel pars aliqua æqualiter augeatur, & per totum nimium incrementum accipiat, tum neque ferrum, neque ignis, neque medicamentum erodens eſt adhibendum; ſed nimium partibus alimentum eſt ſubtrahendum, & digerentibus ac diſcutientibus abſumendum; atque ideo tunc conveniunt inedia & victus extenuans & diſcutiens, & medicamenta ejuſdem generis.

Etiam *in tumoribus* eſt auferendum, quod abundat: *ſed*, pro diverſitate cauſarum, diverſam ſinguli curam deſiderant.

Imminutæ. *Imminuta magnitudo* curatur per augmentum: quod fit renutritione, & generatione.

Renutritio fit per bonum & copioſius alimentum, quo totum corpus vel pars majorem molem acquirit.

Generatio convenit, ubi aliquid de ſubſtantia partis eſt deperditum; ut fit in ulceribus excavatis, ubi per carnis generationem cavitas expletur.

Parva figurationis. *Secunda* conformationis morbi ſpecies eſt *prava figuratio*, ſecundum ſuperficiem & cavitatem.

Superficiei. *Superficies*, ſi male fuerit figurata, propter inconvenientem *vel* rectitudinem, *vel* curvitatem, *vel* gibboſitatem, *vel* planitiem, *vel* prominentiam, *vel* ſubſidentiam; curatur generaliter per partis in contrarium vitioſæ figuræ mutationem, donec figuram convenientem, quam naturaliter habere debet, acquirat.

Hic autem ſciendum, ſi oſſa diſtorta vel male conformata

mata ſint, in his, qui creſcunt, curationem eſſe poſſibilem; in adultis, qui non creſcunt, minimè.

Vitium autem tale *figuræ*, jam commemoratum, duobus ſpecialibus curatur modis: formatione, atque alligatione. *Formatio* eſt ea figuræ emendatio, quæ manibus vel inſtrumentis aliis contrectando, ac comprimendo, paulatim & ſæpius, perficitur.

Alligatio eſt ea figuræ correctio, qua faſciis vel aliis inſtrumentis pars in figuram vitioſæ figuræ contrariam adducitur, & ferulis retinetur, ne in vitioſam figuram iterum deflectat.

Si ſuperficies, quæ naturaliter lævis eſſe debet, aſpera evaſerit, iterum eſt læviganda; & quidem in aſpera arteria & lingua, replendo illud, quod eſt excavatum: vel tollendo, quod exſtat. *In* partibus mollibus illud fit per medicamenta humectantia & lentorem quendam habentia; hoc verò adſtringentibus. *Si* oſſa eroſa ſint, ſive quid ſuperfluum iis ſit adnatum, aſperitas commodiſſime radendo tollitur.

L*ævitatis* præternaturalis curatio eſt aſperitatis naturalis revocatio, per medicamenta abſtergentia vel moderate adſtringentia; quibus humores glutinoſi partium ſuperficiei tenacius adhærentes tolluntur, parteſque nimis laxatæ rurſus corrugantur, & parti naturalis aſperitas redditur.

Morbus *cavitatis* duas generales curationes habet: *Apertionem* ejus, quod prętter naturam eſt clauſum; & *Clauſionem* ejus, quod præter naturam eſt apertum. *Cavitatum.*

Inter morbos in defectu meatuum communiſſima eſt *obſtructio*, quæ communiter per obſtruentis cauſę ablationem curatur; *ſed* quia obſtructionis cauſæ poſſunt eſſe variæ, ſpeciales curationes ab iis ſunt petendæ. *Itaque* quæ à craſſis & viſcidis humoribus fit obſtructio, attenuantibus, ab-

abſtergentibus, & incidentibus curatur. *Quæ*, pro humoris ipſius naturâ, & pro loci, in quo hæret, conditione, nunc debiliora, nunc valentiora expoſtulat remedia. *Si* verò obſtructio ab humoribus multis fiat, iiſque toto genere præternaturalibus, curatio ejus conſiſtit in commoda eorum evacuatione. *Si* humor non toto genere præter naturam fuerit, ſed ſolum quantitate peccet, curatio ejus fit per imminutionem ejus quantitatis, quæ abundat. *Si* à calculo fiat obſtructio, ille removendus ex meatu per inciſionem vel expulſionem. *Si* vero in inteſtinis fiat obſtructio à fæcibus induratis, hę prius ſunt emolliendę, & deinde expellendæ.

Coaleſcentia curatur remediis rumpentibus, & cicatricem tollentibus.

Conſtipatio curatur per ablationem cauſæ, quæ anguſtiam facit.

Compreſſionis communis curatio eſt, cauſam comprimentem, & meatum claudentem, tollere. *Sed* ſpeciales ejus curationes pro varietate cauſarum ſunt variæ.

Subſidentia ſi fiat à nimia humiditate, curatur per exſiccantia: à nimis adſtringentibus & refrigerantibus ſi fuerit orta, laxantia & humectantia requirit.

Si *meatus & vaſa*, quæ clauſa eſſe debent, *aperiantur*, & humores ex iis effundantur, communis curatio eſt vaſa aperta claudere; quod *in externis* partibus, per appoſita convenientia medicamenta & ligaturam, eſt perficiendum. Si vero *in partibus internis* fiat apertio, modus id præſtandi, pro varietate partium, variat.

Anaſtomoſis, ſeu vaſis orificium apertum, eſt obturandum & adſtringendum.

Diapedeſis denſantia & incraſſantia requirit.

Ruptum vas eſt uniendum & claudendum.

Vas eroſum ſarcotica & conſolidantia poſtulat.

Tertia ſpecies morbi conformationis eſt *morbus conſtructionis*; ſecundum ſitum, vel nexum. *Malæ conſtructionis.*

Morbi ſitus curatio eſt partis in naturalem locum repoſitio. Eſtque præcipuè *luxationum*, quæ perficitur, dum membrum ad oppoſitam partem ei, quô factus eſt receſſus, intenditur atque impellitur. *Ita* & aliæ partes in locum ſunt reſtituendæ. *In ſitu.*

Morbus nexus eſt prava partium *unio*, vel *prava earum ſolutio. Si partes*, quæ ſecundum naturam ſeparatæ eſſe debent, connectantur, eæ ſunt ſeparandæ & ſolvendæ vel ſcalpelli ferrei ope, aut filo ſerico, aut ſetâ equinâ per chirurgiam adhibitâ, vel medicamento cauſtico vel ſeptico. *In nexu.*

Soluta unitas curatur unitione earum partium, quæ præter naturam ſunt ſejunctæ.

In *hac curatione* præcipua Medici officia ſunt, *ſi quid* in partem affectam, quod glutinationem impediat, inciderit, illud tollere; *extrema* ſeu labia ſoluta conjungere, & ſibi mutuo applicare: *illa* conjuncta ſervare: ipſius *partis* temperamentum tueri: ac glutinationi neceſſaria auxilia præſtare: denique *ſymptomata* arcere & corrigere.

Hæc autem in omnibus partibus non eodem modo peraguntur. In *vulneribus* quidem omne extraneum eſt eximendum; hinc labia ſunt conjungenda & unita ſervanda; illis conjunctis, reliquum opus naturæ committendum. Medicus autem dabit operam, ut ſanguis affluens, nec quantitate, nec qualitate peccet; medicamenta ſarcotica imponat; & tandem cicatricem inducat.

Si tamen *ſymptomata* quædam curationem impedientia *ſuperveniant*, ut hæmorragia, dolor, convulſio; his obviam eſt eundum, & præcipuè inflammatio præcavenda.

In *ulceribus*, ſive ſanioſis & purulentis, in partibus mollibus, continui ſolutionibus, ſanies & pus ſunt detergenda & exſiccanda; acrimonia temperanda & corrigenda; de-

inde caro gignenda, & cicatrix inducenda.

Ut autem pus, ſanies, & ſanguis, ex vulneribus & ulceribus, commodius egrediantur, nec noxam pariant; *turundæ* ipſis *inſerendæ*.

In *fracturis curandis* oſſa fracta rectè iterum ſunt conjungenda, & in naturalem figuram & ſitum ſunt reſtituenda: trahendo ſc., & manibus aliiſque inſtrumentis ea recte adaptando. *Deinde* faſciis & ferulis conjuncta ſervanda, & in naturali figura, donec coaleſcant, retinenda.

Calli generatio, quo oſſa inter ſe conglutinantur, à natura, ſeu recta diſpoſitione vicinarum partium, perficitur; Medicus autem naturam juvat, cavendo ne aliqua inflammatio vel ſimile ſymptoma, quod membri temperiem lædat, poſſit ſupervenire; ipſumque alimentum per medicamenta ſiccantia ita diſponendo, ut in callum eo citius convertatur.

CAPUT XV.

De Curatione morbi ſolitarii, & cauſâ foti.

QUantum attinet ad curationem, quæ *communes morborum differentias* ſpectat, *præcipuè* hic habenda eſt ratio curationis morbi ſolitarii & cauſis foti: & *deinde* morbi ſimplicis & compoſiti: *item* implicati, connexi, & disjuncti.

Sanatio morbi ſolitarii. *Affectus ſolitarius* ſolitario remedio, morbum immediate impugnante, eſt curandus. *Hæc* curatio, ut & omnis alia, quæ morbum immediate ſpectat, vulgo appellatur curatio *ſecundum indicationem curatoriam*: ſicut illa, quæ virium rationem habet, curatio *ſecundum indicationem vitalem* dicitur.

Cauſa foti. *Affectus*, *à cauſa foti*, remedium poſtulant, quod, præter morbum ipſum, etiam cauſas foventes extirpat. *Hi* curari

rari dicuntur *ſecundum indicationem præſervatoriam.*

Atque in morbis, qui à cauſis foventur, extirpandis, à *cauſis* foventibus initium eſto; & qua ſe intulerint *ſerie*, ſi plures ſint, eâdem auferantur. *Ordinaria.*

Excipe tamen, ſi quid gravius urgeat: tunc enim huic prorſus eſt ſtudendum, cæteris interea haud neglectis. *Urget* autem graviſſimè, quod ægrotum in maximum vitæ diſcrimen adducit; cujuſmodi eſt virium jactura, & harum labentium cauſæ, ut vigilię, dolores, ætas puerilis, vitæ functio præſtans læſa. *Extrordinaria.*

Sic in febri, ſi adſit lipothymia, utimur aquâ cinnamomi, & aliis remediis, ad lipothymiam tollendam aptis; *in paroxyſmo hyſtericæ paſſionis* adhibemus remedia ad reſpirationis aliarumque functionum læſionem tollendam; omiſſâ ad tempus curâ ipſius morbi intemperiei, unde ſymptomata illa prava oriuntur.

Morborum *cauſæ neceſſariæ & contingentes*, quæ ſunt diætæ errores, & temere in corpus irruentia, *primo* quoquo tempore ſunt auferendæ, *& porro ad cauſam* antecedentem & continentem, ſi adſint, veniendum.

Sanguinis itaque *defectus*, cibis euchymis, juſculis, vini potione, moderata exercitatione, & hilaritate, eſt reparandus. *Reparatio ſanguinis deficientis.*

Plethora, pro ratione abundantiæ ſanguinis & virium, eſt imminuenda. *Ablatio plethoræ.*

Leviùs ſanguinem imminuunt frictiones, ſudores, balnea, exercitium, inedia. *Validius* hirudines, hæmorrhoidum apertio, menſium provocatio, cucurbitulæ, ſcarificationes. *Maximè* autem generoſum remedium hic eſt Venæſectio.

Frictiones, ſudores, balnea, & exercitia, ſanguinem imminuunt, quia motum in corpore excitant, qui poros aperit, ſpiritus, humores, imo & ſubſtantiam corporis noſtri ſolidam diſſolvit ac diſſipat. *Per frictiones, ſudores, balnea, exercitia.*

 In-

Inediam. *Inedia* vero corpus & humores imminuit; quia nihil in locum ejus, quod à calore eſt diſſipatum, reponit, & neceſſarium corpori alimentum denegat.

Hirudines. *Hirudines*, triſulco morſu aperiendo ora aut poros venarum, & ſanguinem exſugendo, paulatim & ſenſim evacuant.

Hæ ſi ad evacuationem totius corporis adhibeantur, magnis & prominentibus venis in cruribus & brachiis, vel hæmorrhoidibus ſunt applicandæ. *In* prægnantibus tamen, ne abortum excitent, ſolis brachiis ſunt adhibendæ. *Ratione* peculiarium affectuum, variis locis, prout hæc vel illa pars afficitur, ſunt applicandæ.

Hæmorrhoides. *Hæmorrhoides* fluere ſolitæ, ſi aperiantur, Venæſectionis vicem poſſunt ſupplere: *alias* vero in non conſuetis aperiendis vix cum aliquo commodo laboratur; *niſi* forte hirudinibus appoſitis aperiantur.

Aperiuntur autem Hæmorrhoides *externæ* frictionibus, cum foliis ficus, pannis aſperis, hirudinibus appoſitis, ſucco cepæ, felle porcino vel bubulo, aut linteis his ſuccis imbutis. *Internæ* aperiuntur ſuppoſitoriis, vel clyſteribus acribus.

Menſes. *Menſes ſi* ſupprimantur, fluxus eorum eſt excitandus ſub illud tempus, quo alias fluere ſolent: alio enim tempore, ſi quis id tentet, fruſtra laborabit: quia tum abeſt peculiaris illa qualitas ſanguinis, quæ vaſa uteri aperire ſolet.

Cucurbitas ſcarificatas. *Cucurbitæ* ſcarificatæ *interdum* propria ratione adhibentur, ad pravum ſanguinis vitium è certâ parte tollendum: *interdum* vero vice phlebotomiæ uſurpantur, ob ſanguinis vitium vehemens, quod Venæſectionem poſtulat, quam tamen vires debiles non ferunt; propterea quod hæc ſanguinem valdè celeriter educat, nec patiatur ſpiritus, ob celerem illum effluxum, ſufficienter reparari.

Si adhibeantur *ratione totius corporis*, partibus inferioribus ſunt applicandæ; *ſi* autem *ratione alicujus partis*, ei ſunt adhibendæ, quæ hoc præſidium poſtulat. In *gravidis* tamen, brachiis potius quam cruribus.

Scarificatio interdum adhibetur ſine cucurbitis, in *cruribus* præcipuè; qua ratione non ſolum evacuat, ſed etiam à capite & partibus ſuperioribus revellere dicitur. *Nonnunquam* brachiis & dorſo adhibetur. *Scarificationes.*

Propria verò *ratione* adhibetur ſcarificatio, ubi ex parte aliquâ materia acris, maligna, & venenata eſt evacuanda, ne retenta ægrum in periculum conjiciat; quod fit etiam in gangræna, & antiquis calloſiſque ulceribus.

In *ſcarificatione vitandi nervi & tendines*; ne dolor, inflammatio, ſpaſmus, vel gangræna inde oriatur.

CAPUT XVI.

De Curatione per Venæ ſectionem.

VEnæſectio eſt ſanguinis & eorum humorum, qui in vaſis continentur, per venam arte ſectam, evacuatio. *Venæ ſectio.*

Hæc fere in omnibus morbis *convenit*, modo vires permittant; nec frigus aëris vel corporis, aut frigidi multi humores, aut magnus æſtus eam deſuadeat. *Quibus morbis conveniat.*

Hæc eſt evacuatoria, revulſoria, derivatoria.

Evacuatoria venæ ſectio eſt, qua ſanguis, copiâ vel qualitate peccans, è toto corpore vel parte aliqua, emittitur. *Evacuatoria.*

Cum *univerſalis eſt plethora*, commodiſſimè hæc fit in venis majoribus brachii: niſi vitium ſanguinis in mulieribus à ſuppreſſione menſtrua ducat originem; ubi venas in poplite, vel talo incidere magis convenit: ita enim non tantum inutile tollitur, ſed etiam conſueta evacuatio rurſus procuratur; determinando ſc. iſta venæ ſectione ſanguinis motum verſus uterum. Si *particularis ſit*, è vena vicina educendus eſt ſanguis. *Ubi ea commodiſſime inſtituatur.*

Revulſoria.

Revulſoria venæ ſectio eſt, qua humores in partem aliquam influentes, vel influxuri, in contrarium, per venam, in parte ſatis remota & oppoſita inciſam, avertuntur.

Ea commode fit in latere partis affecta.

Itaque hic non requiritur oppoſitio ſecundum longitudinem ſimul & latitudinem. *Sic* revulſio fit commodiſſime *in pleuritide dexteri lateris*, apertâ brachii ejuſdem lateris venâ : *& inflammato hepate,* per eandem venam apertam commoda fit curatio; *&* in contraria parte, *ubi laborat lien.*

Ejus rei ratio.

Totus enim ſanguis, qui in & verſus illud latus à corde per arterias propellitur, determinatur magis in omnes iſtius lateris partes propter ſimilitudinem ſitus, quam in alias, cum quibus nullam ſitus ſimilitudinem habet; adhæc via revulſionis faciendæ in eodem latere eſt multo brevior : atque ideo ſanguis ad vicina facilius & citius per ejuſdem lateris arteriam, in apertam in eodem latere venam, à parte affectâ, ſanguine diſtentâ, atque ideo ſanguini, eo impellendo & impulſo, magis reſiſtente, repellitur, atque ex ea facilius & citius foras expellitur. *Atque* hinc vulgo dicitur, quod revulſio, κατ' ἴξιν ſive εὐθυωρίαν, vel faciliorem rectiorem & compendioſiorem viam, fieri debeat.

Derivatoria.

Derivatoria eſt, quâ humores, qui in partem influxerunt, & nondum ſunt impacti, per vicinum locum dicuntur educi.

Hæc inſtituenda eſt in parte vicina.

Requiſita venæ ſectionis.

Ad venæ ſectionem rectè inſtituendam *requiruntur vires* ſatis fortes, tum præſentes, tum futuræ : *dum* enim ſanguis evacuatur, effluit caloris & ſpirituum, in quibus præcipuè vires noſtræ conſiſtunt, materia.

Itaque dum *vires ſunt debiles ob reſolutionem* ſpirituum, quæ cognoſcitur à cauſis evidentibus, ut evacuatione magna, phthiſi, atrophiâ, hecticâ vel malignâ febri, magna cruditate, ſimilique aliâ, abſtinendum eſt à Venæſectione;

ne; *quæ* tamen utilis eſt, cum *vires ſunt oppreſſæ* à nimiâ ſanguinis copiâ, qualis eſt in ſynocho, & euexiâ athleticâ.

Ætas, ſexus, uteri geſtatio, conſuetudo, naturæ proprietas, habitus corporis, temperamentum, vitæ genus, aëris conſtitutio, ſymptomata nonnulla, ut dolores, vigiliæ; item quidam morbi, ut hydrops, ſynochus, & ſimilia, venæſectionem permittunt, vel prohibent; quatenus ſunt virium firmarum, vel debilium ſigna.

Atque hinc intelligimus, quæ inter pueritiam & ſenectutem eſt ætas media, Venæ ſectioni eſſe aptiſſimam; *eamque* potius ex viribus, quam annis eſſe æſtimandam: quia alii aliis citius vel tardius adoleſcunt & ſeneſcunt.

Quantitas ſanguinis emittendi, ex magnitudine virium & vitii à ſanguine dependentis, cognoſcitur: nam prout hoc majus vel minus fuerit, ita ſanguis pro viribus vel copioſius vel parcius eſt evacuandus. *Quantitas.*

Atque hinc etiam innoteſcit, *una*, *an pluribus vicibus* reiterata ſanguinis emiſſio, ſit inſtituenda. *Vices.*

In malo vehementiſſimo unâ vice; *in mitiori* partitis vicibus ſanguis eſt evacuandus.

Vires fortes unicam & plenam ſanguinis evacuationem deſiderant; &, ex antiquorum ſententia, nonnunquam ad animi deliquium deductam. *Præſtat* tamen in noſtris corporibus, ob ſanguinis noſtri frigiditatem, eo rem non deducere: ſed potius Venæ ſectionem reiterare; *quod* in debilibus viribus etiam ſemper requiritur.

Nec mutatio ſanguinis, è venâ egredientis, pro termino venæ ſectionis recte ſtatuitur. Nam ſanguis in vaſis contentus, in variis corporis partibus, ſæpe quam maxime eſt diſſimilis & varius.

Commodiſſimè Venę ſectio inſtituitur in morbi principio; ubi tamen cibi vel ſucci non ſunt crudi circa ventriculum & meſenterium; ne illi intempeſtive, ob ſanguinis evacuatio- *Tempus.*

ationem, in inanitas venas propellantur, ibique obſtructiones & alia mala pariant.

In *morbis, qui paroxyſmos & exacerbâtiones* ac intenſiones patiuntur, commodiſſimum Venæ ſectionis tempus eſt paroxyſmi intermiſſio, vel declinatio, vel remiſſio; *non* autem acceſſio, vel intenſio, ob vires tunc debiliores.

Affectu vehementer urgente, quâvis diei vel noctis horâ, nullâ præparatione præmiſſâ, nullâque cruditatis ciborum habitâ ratione, ſine morâ vena eſt aperienda; *alias* tempus matutinum, reparatis poſt ſomnum viribus, eſt commodiſſimum.

Somnus à phlebotomiâ concedi poteſt; quia nulla cauſa eſt, quæ eum prohibet.

Inſpectio ſanguinis educti. *Poſtquam ſanguis eſt eductus* & refrigeratus, tum à Medico, ſecundum conſiſtentiam, colores, odores, aliaſque qualitates, eſt examinandus.

CAPUT XVII.

De Curatione per purgationem.

QUæ vel qualitate vel toto genere peccantia in corpore morbos fovent, apto tempore ex eo ſunt educenda, quod plerumque fit per *Purgationem*; quæ eſt cacochymiæ è corpore, per medicamenta, evacuatio.

Purgatio.

Univerſalis. Ea eſt *univerſalis*, quâ totum corpus; vel *particularis*, quâ certa aliqua pars expurgatur.

Cacochymia *univerſaliter purgatur* vel per *alvum*, vel *vomitum*, vel *ſudores*, vel *urinam*, vel *menſes*, vel *ſalivationem*.

Per alvum. *Purgatio* cacochymiæ, quæ *per alvum* inſtituitur, expurgat *vel* eam, quæ circa viſcera abdominis hæret, *vel* eam, quæ eſt ultra eam regionem; nempe vel in vaſis majoribus, vel

vel in habitu corporis. *Prior* evacuatio cum fiat ſine magna perturbatione, vires eam facile ferunt: & propterea in quacunque ætate, ſexu, & morbi tempore, ſecurè fit: *modo* medicamenti debita quantitas, paulo ante cibum, & in febribus non prope acceſſiones febriles, exhibeatur.

Ut purgatio humorum excrementitiorum, *qui ultra* primam regionem conſiſtunt, per medicamenta purgantia mediocria & fortiora rectè inſtituatur, requiritur ut vires ſint ſatis validæ, quæ purgationem ferant, & ut æger ſit paratus & aptus ad purgationem; hoc eſt, ut viæ, per quas materia eſt educenda, ſatis pateant, & humores ad evacuationem ſint apti.

Si febris abſit, viæque pateant, & humores ad motum, ſint parati, quovis tempore ſunt expurgandi. *Nec obſtat Hipp.* 1. *aphor.* 22. ubi jubet cocta purgare, non cruda; ibi enim eſt ſermo de purgatione facienda in febribus, præcipuèque acutis, in quibus humores pravi efferveſcentes à reliqua maſſa ſanguinis non ſunt ſeparati, ac proinde crudi. *Itaque* in ſcabie, cachexia, dolore capitis, paralyſi, dentium dolore, & ſimilibus, in principio purgare licet.

In febribus autem neque in augmento, neque in ſtatu eſt purgandum: ob cruditatem, & humorum perturbationem. *In principio tamen*, ſi calidi & acres humores efferveſcentes hinc inde in corpore divagentur, & anxietates pariant, ita ut metus ſit, ne vires ex materiæ agitatione dejiciantur, vel materia impetu concitata in partem aliquam ruat, eamque magnopere lędat; etiam tum purgatio adhiberi poteſt, ex 4. *Aphor.* 10. Præſertim *cum illa* a reliquis humoribus jam ſit ſeparata, & mobilitate ſua facile evacuetur. *Alias* coctio humorum eſt exſpectanda in febribus, & Medicus eos ad faciliorem evacuationem præparabit.

Poterit tamen, *per epicraſin* blandis & mediocribus noſtri temporis purgantibus inſtitutam, fieri purgatio in febribus,

bus, etiam acutiſſimis, ut felix Medicorum docet experientia.

Præparatio ad purgandum quomodo fiat.

Præparatio autem illa conſiſtit in humorum qualitatibus corrigendis, viis aperiendis, & pravorum humorum ab utilibus ſeparatione.

Itaque *pituita*, quæ eſt frigida, humida, craſſa, & lenta, calefacientibus, exſiccantibus, attenuantibus, incidentibus, & detergentibus, indiget.

Bilis flava refrigerantibus & humectantibus eſt corrigenda; & interdum etiam mediocriter incraſſanda.

Reliquæ *bilis ſpecies* attenuantia deſiderant.

Humor melancholicus calefacientibus, humectantibus, & attenuantibus eſt præparandus.

Atra bilis humectantia, attenuantia, & mediocriter refrigerantia requirit.

Meatus, per quos humores ſunt expurgandi, ſi obſtructi fuerint, debent reſerari.

Separatio pravorum humorum ab utilibus fit per detergentia & incidentia.

Quantitas purgationis.

Purgatio debet eſſe *magna vel parva*, pro ratione virium, & copiâ, vel paucitate humorum expurgandorum. Si enim materia ſit multa, etiamſi vires ſint robuſtæ, præſtat purgationem partiri, ne liberaliore purgatione vires temere dejiciantur, vel fiat *hypercatharſis*.

Si vero materia ſit pauca & vires robuſtæ, licet una vice humorem peccantem totum expurgare.

Quod ſi *vires ſint imbecilles*; ſive humores evacuandi ſint copioſi, ſive pauci, partiri evacuationem commodius eſt.

Habenda etiam ratio, non tantum temperamenti communis; ſed etiam particularis, & conſuetudinis, ætatis, & habitus corporis: quibus alii fortiora, alii tantum levia, alii mediocria requirunt & ferunt purgantia.

Si

Si nihil impediat, *purgans dandum* eſt horâ quartâ, quintâ, vel ſextâ matutinâ. *Si vero* quid impediat, ut paroxyſmus, aut aliud quid, alia eſt eligenda hora: Imo tum etiam veſperi exhiberi poteſt. *Tempus & modus exhibendi purgantia.*

Potulenta purgantia exhibeantur calida, non frigida, aut tepida. *Frigus* enim retardat medicamenti operationem: *tepor* verò excitat vomitum.

A ſumpto medicamento purgante, quatuor, quinque, vel ſex horas à cibo eſt abſtinendum: ne operatio medicamenti impediatur, vel cibus corrumpatur, aut vomitus excitetur. *Regimen eorum, qui purgantia ſumſerunt.*

Experientia autem *probat*, medicamenta quædam, non valde purgantia, utiliter horam unam vel alteram ante cibum ſumi; eaque magis operari, quam longe à cibo ſumpta.

Nec omnino *contemnendus ille mos*, quo, poſt aliquot horas à ſumptione purgantis, juſculum abſtergens exhibetur; hoc enim modo ingratum medicamentum temperatur & à ventriculo abluitur, ac purgatio, tanquam per additum cremorem tartari, acceleratur & augetur.

A ſumpto medicamento purgante fortiori, paululum ſuperdormire conducit; ne nimis vehementer agat: à levi vero, nullo opus eſt ſomno.

Parcior evacuatio promovetur motu corporis moderato; *ſi vero ſit nimia*, ſomno & quiete eſt utendum.

Hypercatharſis purgationi ſuperveniens inhibetur ligaturis extremarum partium, frictionibus, ſudoriferis, cucurbitis umbilico adhibitis, topicis adſtringentibus ventriculo admotis, theriacâ recenti aſſumptâ, aut antiquâ cum gr. opii, item cibo, potu, & medicamentis adſtringentibus adhibitis.

Locum, per quem fieri debet purgatio, indicat ſubſiſtentia & inclinatio, ſive vergentia, humoris: item tempus anni, & vires. *Per quem locum ſit purgandum.*

 Nam

Nam *per vomitum* commodè evacuantur humores ad ſuperiora vergentes, qui ſcilicet in ventriculo gignuntur, aut reſident; ut & ii, qui circa lienem, cava jecoris, & pancreas continentur; item humores tenues, calidi, bilioſi.

Per alvum, qui circa inferiora ſubſiſtunt, & ad inferiora vergunt; tales ſunt humores craſſi, frigidi.

Æſtate ſuperiores potius ventres; hyeme inferiores purgandi. In illa enim bilis flava calidique humores abundant, verſus ſuperiora vergentes. *Hyeme* vero pituita potius ſuperat, quæ deorſum vergit.

Cibi faſtidium, oris ventriculi morſus, vertigo tenebricoſa, oris amaritudo, purgationem per ſuperiora opus eſſe ſignificant. 4. *Aphor.* 17.

Febris expertibus ſi adſint tormina, genuum gravitas; & dolor lumborum, inferna purgatione eſt opus. 4. *Aphor.* 20.

In vomitu movendo etiam conſiderandum, an æger ad vomitum ſit facilis, nec ne; & an ventriculus aut aliqua pars eorum, quæ vomitu vehementius agitanda ſunt, aliquo affectu laboret; tum enim a vomitu eſt abſtinenduum.

Signa bona purgationis.

Peractâ purgatione, perfectæ purgationis ſigna ſunt æſtimanda, non ex copia excretionum; ſed ſi, qualia oportet, exeant, & æger purgationem bene ferat, ac ſitiat.

Phlebotomia cur & quomodo juſtæ purgationi ſit præmittenda.

Hic vero ſilentio non eſt prætereundum; *ubi ſimul phlebotomiâ & purgatione eſt opus*, phlebotomiam juſtæ purgationi eſſe præmittendam: quia venæſectio majores deſiderat vires, quam purgatio; & deinde quia præſtat impurum educere ſanguinem, quam purgatione defæcatum. *Si* tamen impuritas ſit circa ventriculum, inteſtina, & vicinam his regionem, primam dictam, clyſter, vel aliud purgans, præmitti poterit; niſi gravior urgeat neceſſitas.

Purgatio per urinas quid faciat.

Per urinam non tantum humor aquoſus, ex potu ſanguini ad-

ni admixtus, evacuatur; ſed etiam renes, veſica, & vaſa his inſervientia, atque etiam reliqui humores attenuati, imprimis ſeroſi, ut pituita tenuior & humor bilioſus, ac univerſum genus venoſum & arterioſum per eam expurgari poteſt.

Hæc purgatio maxime *convenit* iis morbis, in quibus ſenſim & paulatim materia eſt evacuanda. *Quibus conveniat.*

Diuretica propriè dicta, ſeu *calidiora*, conveniunt, quoties in renibus, veſica, & his miniſtrantibus; item in venis & arteriis, humores craſſi evacuandi ſubſiſtunt. *In calidis* autem & ſiccis affectibus, item tabidis & macie confectis; nec non in iis, quibus renes & veſica, aliçque viæ urinariæ ſunt exulceratæ vel inflammatæ, hæc diuretica non ſunt adhibenda.

Quæ vero *urinam movent, laxando & aquoſam* ſolum *ſuppeditando materiam*, illa curant affectus ex craſſis & aduſtis humoribus originem ducentes: dum aqueâ ſuâ ſubſtantiâ humores illos reddunt fluidiores, &, vi ſuâ incidendi & laxandi, poros renum aperiunt.

Vires facile ferunt hanc evacuationem, (quippe quæ paucos ſpiritus educat,) modò ritè adhibeatur: *ideoque* priuſquam diuretica exhibentur, ſi craſſi & pravi humores in corpore hæreant, alvus eſt movenda; ne diuretica, ante purgationem exhibita, obſtructiones in renibus, aliaque mala pariant.

Atque hinc intelligimus *tempus exhibendorum diureticorum* eſſe morbi declinationem; cum materia morbifica nonnihil eſt imminuta & extenuata. *Tempus.*

Atque ideo commodiſſimè ea etiam exhibentur ante cibum & ventriculo vacuo.

Humores vitioſi noſtri corporis *per ſudores evacuari poſſunt*, ubi illi exiſtunt in venis & arteriis, aliiſque partibus, ex quibus commode ad venas & arterias, atque hinc ad *Purgationis per ſudores efficacia.*

 ambi-

ambitum corporis, propelli poſſunt.

Nam ex cavitatibus ventriculi, inteſtinorum, uteri, & ſimilibus, ſatis commodè ad habitum corporis non detruduntut, & ſunt aliæ viæ, in ore, utero, & alvo, per quas illi longè facilius evacuantur.

Quibus conducat.

Imprimis autem *per ſudores utiliter evacuantur* aquoſi & ſeroſi humores in inveteratis & frigidis affectibus, ut & deſtillationibus diuturnis, paralyſi, iſchiade, & aliis articulorum doloribus. *Nam* materia morbifica exiſtit in his affectibus, partim in vaſis, partim in habitu corporis, unde ea his evacuari commodè poteſt: & præterea intemperies eorum frigida vi ſudoriferorum, quæ calida ſunt, corrigitur.

Efficax hoc eſt remedium, quia ſpiritus per poros cutis valde diſſipat; atque ideo vires robuſtas requirit. *Calidis* & bilioſis minus convenit; item quibus corpus multis humoribus ſcatet. In illis enim calorem nimis auget, in his verò producit ſcabiem, alioſque cutaneos affectus.

Ejus cautela.

Cavendum etiam ne ſudor ſit nimis copioſus, quia corpus exſolvit & tabefacit, qua propter ſæpius mediocriter ſudores movere eſt commodius, quam unâ ſudatione, modum excedente, vires proſternere.

Tempus.

Aptum ſudoribus provocandis *tempus eſt*, morbi declinatio, poſt univerſalem corporis purgationem, & ubi cibus jam eſt concoctus.

Imprimis vero adhibentur ſudorifera in peſtilentibus morbis, & a maligna materia ortis. *Hæc* autem ex eorum numero eſſe debent, quæ alexipharmaca appellantur: ut ſimul venenum etiam infringere & debilitare poſſint. *Atque hæc* etiam in iis *in principio morbi* adhiberi poſſunt: neque virium debilitas nimium eſt metuenda.

Uſus menſes moventium.

Corpus etiam *per menſes moventia univerſaliter evacuari* poteſt. In eorum *uſu* ea ſunt obſervanda, quæ ſuperius mo-

monuimus; & præterea cavendum, ne emaciatis exhibeantur.

Per ſalivationem, Mercurio ſeu argento vivo excitatam, potiſſimum curatur lues venerea, & alii morbi maligni; *corpore* tamen prius bene purgato. *Purgatio per ſalivationem*

Atque hæc de purgatione *univerſali*. *Purgatio particularis* inſtituitur per errhina, apophlegmatizantia, bechica, ſternutatoria, & alia ſimilia. *Purgatio particularis.*

Hæc, ſi plethora vel cacochymia univerſalis adſit, non adhibenda, niſi plethoræ evacuatio, vel corporis univerſalis purgatio præceſſerit: *Alioqui* enim, per purgantium particularium calefaciendi attenuandi & aperiendi vim, allicientur & propellentur copioſiores humores ex vicinis locis in partes evacuandas. *Ejus uſus.*

CAPUT XVIII.

De Curatione per repellentia, diſcutientia, & ſuppurantia.

QUando *humor peccat motu*, ruendo ad loca non convenientia remedium eſt vel *revulſio*, quando ille vi ad contraria retrahitur; vel *derivatio*, quando ejus ad propinqua fit averſio; vel *interceptio*, quando humorum fluxibilitas corrigitur, & viæ intercluduntur; vel *repulſio*, quando affluentes humores eo, unde veniunt, retruduntur. *Morbus cum affluxu humorum curatur revulſione, derivatione. interceptione, vel repulſione.*

Repellentia enim humorem influentem aliò propellunt, prohibentque ad partem affectam pervenire; & eum, qui recens influxit, exprimendo, partem affectam ab humoris copia incumbente liberant. *Nam* cum hæc ſint frigida, & interdum etiam adſtringentia, poros vaſorum, per quos materia elabitur, claudunt, quo illa amplius in partem influere non poteſt; & deinde refrigerando efficitur, ut id, quod influxit, ſudſideat, & interdum etiam aliò pellatur, & ita tumor detumeſcat. *Repellentium vis.*

Tempus. *Hæc* adhibentur *in principio* fluxionis. Morbo *in augmentum* vergenre, admiſcenda ſunt digerentia*: ut* aliqua humorum fiat diſſipatio; & calor nativus non extinguatur.

Intercipientium vis & uſus. *Intercipientia* fere conveniunt cum repellentibus, ſolumque ab iis differunt ratione loci, cui adhibentur,: repellentia enim ipſi loco affecto; intercipientia verò, inter locum defluxionis & ipſam partem affectam, adhiberi ſolent.

Fortioribus intercipientibus utendum eſt in habitu corporis duriore, & ubi vaſa ſunt ampliora, & aër calidior. *Si* contrario modo ſeſe res habeat, mitiora ſunt adhibenda. *Commodiſſimè* etiam adhibentur locis excarnibus; ubi vaſa ſunt evidentiora & patentiora.

Quibus repellentia non conveniant. *Omnibus* tamen fluxionibus repellentia adhibere non licet. *Non* ſunt adhibenda *partibus ignobilibus*, quando parti principi vicina eſt fluxio, ne materia repulſa ad partes principes feratur. *Nec partibus* nimis profundo loco ſitis; nam impediunt tranſpirationem, & ad locum affectum non perveniunt. *Neque*, *ſi materia ſit venenata* aut maligna, aut vulnus ſit inflictum a venenato animali. *Neque*, *ſi natura* rectè agens materiam criticè in partem aliquam propellat. *Neque*, *ſi ſit humor multus*, & corpus adhuc plenum: tum enim aut fruſtra adhibentur, aut gangrænam poſſunt inducere. *Neque ſi* humor jam ſit impactus. N*eque etiam*, ſi vehemens adſit dolor.

Morbus, cum humorum quiete curatur diſcuſſione, & ſuppuratorum eductione. *Quando quiete peccant* humores, ſcilicet in parte aliqua impacti & quaſi infarcti, unde omne tumorum genus originem ducit, *his* duplex *eſt remedium*; *evacuatio* ſcilicet *inſenſibilis* tranſpirationis per diſcutientia, reſolventia, & digerentia*:* vel *evacuatio manifeſta* per emollientia, & ſuppurantia, quibus materia ad exitum præparatur, & deinde per apertionem ſpontaneam vel chirurgicam emittitur.

Diſcu-

Diſcutientia medicamenta commodiſſime adhibentur, cum humor elapſus & impactus eſt paucus, tenuis, & ſub cute molliori hæret, ac tali loco eſt ſitus, ad quem vis medicamenti diſcutientis commode poteſt pervenire. *Diſcutientium locus & tempus.*

Tempus horum adhibendorum eſt ſtatus, vel inſtans morbi declinatio. In augmento tamen etiam locum habent; ſed repellentibus mixta: verùm ſi plenitudo adſit corpus prius evacuandum.

Utendum eſt his *levioribus* ubi materia eſt in corporis ſuperficie, vel ubi pars affecta eſt mollior & laxior. *Fortiora* vero adhibentur, quando materia profundiori loco ſita eſt, aut ſub craſſa vel denſa cute latet; ipſaque eſt frigidior & craſſior.

Suppurantia & emollientia adhibentur, ubi materia impacta nimis eſt craſſa, quam ut poſſit diſſipari per inſenſibilem tranſpirationem. *Suppurantium locus, & uſus.*

Sanguis quidem facile his in pus convertitur: *at, in* affectibus ex *melancholia & bile* ortis, vix hæc ſine periculo adhibentur; *cum* horum uſu iſti humores ſępe degenerent & corrumpantur in cancrum, & alia maligna ulcera.

Suppuratio in partibus internis non eſt excitanda; *neque* etiam circa articulos in partibus externis. *Partes* enim internæ a pure valde læduntur, & pus ex iis difficulter, & cum earum læſione educitur. Suppuratio vero circa articulos facta, propter tendines nervos & ligamenta eorum, haud facile ſanatur.

CAPUT. XIX.

De Curatione morborum disjunctorum, implicitorum, connexorum, & compoſitorum.

Morbi disjuncti ſigillatim & pariter curari poſſunt; minimumq; refert, cui primum remedia decernas: *quia* ita *Sanatio morborum disjunctorum.*

Implicitorum, connexorum, & compoſitorum.

ita ſedibus diſtant, ut unicuique ſua poſſint remedia, cæteris intactis, adhiberi; ut fit in capite laborante catharro frigido, & pede, qui ulcere aut inflammatione eſt affectus.

At *impliciti, connexi, & compoſiti morbi* methodo difficiliori curantur: quia unus ad generationem alterius aliquid confert; præſertim cum vel iiſdem vel vicinis partibus inſident: unde communiter ipſarum functiones ſe mutuo impediunt.

Conſentientium.

Accidit autem aliquando, ut *impliciti & compoſiti morbi in medendo conſentiant*, & ſibi mutuo proſint, ubi ſimul & ſeorſim curari poſſunt; *quod* in oculi ſuffuſione & albugine; *item* in jecoris intemperie frigidâ, cum obſtructione conjunctâ, eſt manifeſtum.

Diſſentientium.

Quod ſi diſſentiant, & medelæ eorum ſibi mutuò noceant; utriſque mediocri quadam contrariorum permiſtione ſuccurrendum eſt: ſicut in inflammationis increſcentis medicatione; & in ventriculi frigidioris, cum calido jecore concurrentis, curatione apparet, ubi difficultas curationis oritur, utroque affectu admodum excedente.

Partim diſſentientium, partim conſentientium.

Tandem, ubi in medendo *partim diſſentiunt*, ſive ſibi mutuo nocent, *partim conſentiunt*, ſive proſunt; ut curatio prioris alteri curando non noceat, *tunc* merito illa præcedit, ſine cujus curatione alterius ſanatio compleri nequit. *Sicut* ex ophthalmia, cum albugine, & ex ulcere cavo, cum inflammatione conjuncto, patet. *Nam* ophthalmia ante albuginem curari debet, ne acribus medicamentis, quibus albugo detergetur, nova accerſatur, fluxio, & oculi inflammatio augeatur; illâ autem curatâ, ad albuginem eſt perveniendum. *Cum* verò ulcus eſt cavum, & inflammatione conjunctum, primò inflammatio, quæ carnis generationem impedit, deinde carnis defectus curandus, & cicatrix ultimò inducenda.

At-

Atque hæc de *Sanatione*. *Palliatio*, ſive Cura palliati- *Palliatio.*
va, eſt Therapeia, quâ morbi inſanabiles, quantum poteſt, mitigantur.

Hæc iiſdem, quibus Sanatio, ſed mitioribus, peragitur remediis. *Quomodo hæc peragatur.*

Atq; ita univerſæ Medicinæ *præcepta* propoſuimus; quorum *uſus* in ſpecialibus exemplis, in *Medicationibus*, à nobis in noſtra *Praxi Medicâ* propoſitis, demonſtratur. *Epilogus.*

FINIS.

Errata ita corrigantur.

Pag. 1. *linea* 20. lege *ex. gr. p.* 2. *lin.* 15. leg. *ex. gr. p.* 17. *l.* 7. lege *ob. p.* 19. *l.* 28. lege *obeaginoſas. p.* 22. *l. ad margin.* 23 lege *liquores. p.* 30. *l.* 5. leg. *perfectumque ſanguinem. p.* 40. *l. penult.* poſt verbum *veſtiti* adde, *Et* denique *quod hi muſculi reſpiratorii, motibus contrariis inſpirationis & exſpirationis inſervientes, habeant poros & valvulas, non tantum ſuperne a parte cerebri in muſculorum cavitates; ſed etiam lateraliter ab inſpiratoriis in exſpiratorios, & ab exſpiratoriis in inſpiratorios muſculos, per communes & intermedias membranas & carnes, viciſſim ſpectantes. p.* 42. *lin.* 18. lege *inteſtinis. ibid. l.* 28. leg. *partium. p.* 54. *l.* 15. & 16. lege *germen. pag.* 62. *l.* 4. poſt verbum *patentes*, adde, *reliquaque partium, ad reſpirationem ſpontaneam neceſſariarum, debita conformatione, ſuperius, pag.* 40. *deſcripta, eſt inſtructus, p.* 71. *lin.* 13. leg. *auctoritatem. p.* 74. *l.* 21. leg. *imagines. p.* 75. *l.* 23. leg. *phreniticis. p.* 76. *l.* 4. leg. *ſynecdochicè. p.* 79. *l.* 5. leg. *vehementius. p.* 84. *lin.* 7. leg. *veſtigiorum. p.* 99. *l.* 12. lege *ob præſtantiam partis affecta. p.* 122. *l.* 7. lege *Depravatur fames. p.* 124. *l.* 4. lege *abolita. p.* 129. *l.* 27. lege *non tantum. ibid. l.* 29. lege *partibus. p.* 130. *lin.* 28. lege *aliiſque. p.* 133. *l.* 20. lege *tranſpirationem. p.* 136. *l. ult.* lege *ſtimulatio. p.* 166. *l.* 9. lege *calore. p.* 184. *l. penult.* lege *figura. p.* 196. *l.* 8. lege *propior. p.* 206. *l.* 16. lege *Diateretica. p.* 210. *l. ultim.* lege *ſatiari. p.* 220. *l.* 2. lege QUARTUS. *ibid.* l. 16. lege *fit, p.* 224. *l.* 12. lege *hydropicorum. p.* 292. *l.* 8. lege *rheo. p.* 300. *l.* 5. lege *magiſtralis. p.* 301. *l.* 24. lege *peponis. p.* 303. *l.* 10. lege *capiendus. ibid. l. ultim.* lege *Recip. theriacæ androm. dragm. j. extract. card. benedict. ſcrup. j. croci oriental. ſcrup. ſ. m. f.* Bolus *cardiacus ſudoriferus. p.* 304. *lin.* 1. leg. Recip. *theriacæ ſcrup. ſ. laudani opiati gr. iij. requ. nicolai dragm. ſ. m. f,* Bolus *ſomniferus. ibid. l.* 24. lege *Galeni. p.* 323. *l. ultim.* lege *ana dragm. ſ. p.* 324. *l.* 29. lege *de abſinthio. p.* 332. *l.* 3. lege *a dulcibus. p.* 342. *l.* 20. lege καθ' ἕξιν. *p.* 62. *l.* 6. leg. *aptam. p.* 70. *l.* 1. poſt verbum *inadæquatè*, adde, *nec mere poſitivè, ſed maximam partem negativè. Pag.* 69. *lin. in margine* 21. leg. *communes. Pag.* 255. *ad marginem, e regione lin.* 22. adde *Pituitam alterantia.*

HENRICI REGII
ULTRAJECTINI
PRAXIS MEDICA,

Medicationum Exemplis Demonſtrata.

EDITIO TERTIA,

Prioribus multò locupletior, & emendatior.

TRAJECTI *ad* RHENUM,
Apud THEODORUM ab ACKERSDYCK,
cIↄ Iↄ c LXVIII.

HENRICUS REGIUS BENEVOLO LECTORI S.

OMnis recta diſciplinarum traditio, præceptis & exemplis, tanquam duobus neceſſariis procedit cruribus. Horum alterutrum ſi deficiat, neceſſariò tota claudicat inſtitutionis ratio. Utrumque verò ſi exhibeatur; nihil in artis traditione deſiderari videtur. Cum itaque univerſæ Medicinæ præcepta methodicè antehac propoſuerimus, obſcuraque ejus arcana rectæ rationis face dilucidare conati fuerimus; jam porrò, ne quidquam in artis noſtræ rectâ inſtitutione requiratur, uſus eorum, qui Praxis Medica vulgò appellari ſolet, in ſpecialibus Medicationum Exemplis; ut quilibet morbi humanum genus infeſtantes, ab iis, qui artis noſtræ præceptis ſunt imbuti, commodè, tutò, & ſecurè curari poſſint; deinceps eſt oſtendendus. Quamvis enim ſub generalibus præceptis ſpecialia comprehendantur, iſtaque his conveniant; difficile tamen eſt ex iſtis hæc elicere, generaliaque individuis applicare. Atque hinc, niſi quis ſufficienter in exemplis verſatus & exercitatus fuerit; quamvis Medicinæ præcepta rectè ſint cognita: attamen, quia morbi ſunt varii, & ſæpe obſcuriſſimi, & præterea mirâ varietate inter ſe componi & conjungi ſolent, remediaque propterea innumeris modis ſunt varianda; idcirco, ubi ad ægrum curandum acceditur, neceſſa-

riò magna Curantem ſollicitudo, tum in morborum Cognitione, tum in eorum Curatione, invadit. Hunc itaque ſcrupulum ut cuivis, animum ad Medicinam exercendam appellenti, eximam, centum & amplius fælices præcipuorum morborum, qui corpus humanum, à capite ad calcem, graviſsimè affligere ſolent, Medicationes, non tantum in ægris exercitas, ſed maximam partem in Academia noſtra etiam ventilatas, in exemplum proponere, iiſque tanquam in rem præſentem Philiatros deducere, decrevi. Sperans fore, ut eâ ratione viam latiſſimam, ad accuratam quorumvis etiam abditiſsimorum morborum, eorumque obſcuriſsimarum cauſarum, & admirandorum ab his proficiſcentium ſymtomatum Cognitionem, felicemque eorum Curationem, ſim aperturus. Hoc ſi contingat, voti mei compos factus, forſan haud inanem, tum Medentibus, tum Medendis, operam impendero. Vale.

INDEX

INDEX MEDICATIONUM LIBRI I.

Medicatio.

I. Cephalalgiæ. Calidæ. 1.
Reſp. P. Angillio.
II. Frigidæ. 4.
Reſp. Eodem.
III. Lethargi. 8.
Reſp. Juſto à Wijck.
IV. Apoplexiæ. 13.
Reſp. Eodem.
V. Nimiæ Vigiliæ. 18.
Reſp. Jacobo Bruningio.
VI. Catalepſios. 20.
Reſp. Corn. Godofr. Elbarchs.
VII. Paralyſios. 25.
Reſp. Eodem.
VIII. Spaſmi. 30.
Reſp. Franciſco Haſbartio.
IX. Epilepſiæ. 36.
Reſp. Gulielmo Wenckum.
X. Somnambulationis. 43.
Reſp. Joh. Gualtero.
XI. Incubi. 48.
Reſp. Joh. Pelt.
XII. Vertiginis. 52.
Reſp. Adr. à Beeck.
XIII. Hydrocephali. 57.
Reſp. J. à Wijck.
XIV. Melancholiæ. 61.
Reſp. Corn. vander Lingen.
XV. Maniæ. 68.

Medicatio.

Reſp. J. à Wijck.
XVI. Phrenitidis. 74.
Reſp. Joh. Pelt.
XVII. Hydrophobiæ. 78.
Reſp. Cornelio à Beeſt.
XVIII. Comatis Vigilis. 83.
XIX. Auris Dolentis. 85.
Reſp. Elb. Goykens.
XX. Surditatis, gravis auditus, & Tinnitus aurium. 89.
Reſp. Eodem.
XXI. Hæmorrhagiæ narium. 92.
Reſp. Hier. Franck.
XXII. Polypi. 94.
XXIII. Ozænæ. 97.
XXIV. Opthalmiæ. 101.
Reſp. Petro Waſſenaer.
XXV. Catarractæ. 104.
Reſp. Eodem.
XXVI. Amauroſios. 107.
XXVII. Pterygii. 111.
XXVIII. Panni oculorum. 113.
Reſp. Petro Wits.
XXIX. Ægilopis. 116.
Reſp. Ioh. vander Lucht.
XXX. Fiſtulæ lacrimalis. 119.
Reſp. Benjamin Trezel Zeel.
Reſp. Hieron. Franck.
XXXI. Catharri. 123.
Reſp. Paulo Cheſneau Gallo.

XXXII. *Coryzæ.* 129.
XXXIII. *Odontalgiæ.* 131.
Reſp. Ferd. Grujardo
XXXIV. *Ptyaliſmi.* 133.
Reſp. Marco Ruych.
XXXV. *Anginæ.* 135.
Reſp. Petro Ormea.
XXXVI. *Aphtharum.* 140.
XXXVII. *Uvulæ Relaxatæ.* 141.

LIBRI II.

Medicatio.
I. S*puti Sanguinis.* 145.
Reſp. Jacobo van Dam.
II. *Phthiſis inveteratæ.* 149.
Reſp. Paul. Cheſneau, Gallo.
III. *Pthiſis Incipientis.* 153.
Reſp. Eodem.
IV. *Aſthmatis.* 154.
Reſp. Juſto à Wijck.
V. *Palpitationis Cordis.* 161.
Reſp. Steph. Nimethi.
VI. *Syncopes.* 163.
Reſp. Johanne Pelt.
VII. *Pleuritidis.* 167.
Reſp. Chriſtiano Poelhuys.
VIII. *Pleuritidis in puerpera.* 172.
IX. *Peripneumoniæ.* 175
X. *Empyematis.* 178.
Reſp. Steph. Schoning.
XI. *Febris Ephemeræ.* 181.
Reſp. Steph. Nimethi, *Ungaro.*
Medicatio.
XII. *Synochæ.* 183.
Reſp. Marco Ruych.
XIII. *Febris Tertianæ continuæ.* 186.
Reſp. Eodem.
XIV. *Quotidianæ.* 190.
Reſp. Joh. Doesburch.
XV. *Tertianæ intermittentis.* 193.
Reſp. Petr. Peſſero van Velſen.
XVI. *Quartanæ.* 198.
Reſp. Adr. de Back.
XVII. *Hemitritææ.* 202.
Reſp. Eodem.
XVIII. *Peſtilentis.* 204.
Reſp. Simone vander Voort, *Ultraj.*
XIX. *Hecticæ.* 208.
Reſp. Godofrido Bloemaert.
XX. *Aphtharum.* 212.
XXI. *Tuſſis contumacis.* 214.

LIBRI III.

Medicatio.
I. C*ardialgiæ.* 217.
Reſp. Ferd. Gruwardo.
II. *Anorexiæ & cibi faſtidii.* 220.
Reſp. Eodem.
Medicatio.
III. *Famis caninæ.* 224.
Reſp. Godefr. Bloemaert.
IV. *Picæ.* 226.
Reſp. Eodem.
V. *Loquelæ & Deglutiendi difficultatis*

tatis. 229.
VI. *Ventriculi Cruditatis nidor.* 231.
VII. *Cruditatis acidæ.* 234.
VIII. *Singultus diutini.* 237.
Reſp. Hieronymo Franck.
IX. *Diuturni Vomitus.* 239.
Reſp. Eodem.
X. *Vomitus ſanguinis.* 241.
XI. *Imbecillitatis hepatis ſeroſæ.* 244.
Reſp. J. Ingelſen.
XII. *Imbecillitatis hepatis pituitoſæ.* 248.
Reſp. Eodem.
XIII. *Affectus hypochondriaci.* 251.
Reſp. Petro Waſſenaer.
XIV. *Inflammationis hepatis.* 256.
Reſp. Cornelio Cooper.
XV. *Obſtructionis hepatis.* 259.
Reſp. Eodem.
XVI. *Scirrhi hepatis.* 264.
Reſp. Steph. Schoning.
XVII. *Cachexiæ leucophlegmaticæ.* 267.
Reſp. Petro Waſſenaer.
XVIII. *Aſcitis.* 271.
Reſp. Jacobo Bruningio.
XIX. *Inflammationis lienis.* 278.
Reſp. Antonio Waſſenburch.
XX. *Obſtructionis lienis.* 281.
Reſp. Eodem.
XXI. *Scirrhi lienis.* 285.
Reſp. Godefr. Bloemaert.
XXII. *Lienteriæ.* 288.
XXIII. *Diarrhææ allioſæ.* 291.
Reſp. Ludovico Magiro.
XXIV. *Alvi adſtrictæ.* 294.
Reſp. Eodem.
XXV. *Choleræ.* 296.
Reſp. Eodem.
XXVI. *Dyſenteriæ.* 299.
Reſp. Gulielmo Liebergen.
XXVII. *Choleræ ab arſenico.* 302.
XXVIII. *Doloris Colici ab humoribus frigidis.* 306.
Reſp. J. Val. Fiſſero.
XXIX. *Doloris Colici ab humoribus calidis.* 308.
XXX. *Iliacæ paſſionis.* 310.
XXXI. *Ilei, ex Bubonocele.* 313.
Reſp. Adr. de Back.
XXXII. *Choleræ cum Convulſione.* 315.
Reſp. Eodem.
XXXIII. *Lumbricorum.* 318.
Reſp. Joh. Doesburch.
XXXIV. *Nephritici doloris.* 321.
Reſp. Joh. Valentino Fiſlero.
XXXV. *Iſchuriæ.* 325.
Reſp. Eodem,
XXXVI. *Inflammationis renum.* 328.
XXXVII. *Exulcerationis renum.* 332.
XXXVIII. *Exulcerationis Veſicæ.* 336
XXXIX. *Stranguriæ.* 339.
XL. *Suppreſſionis urinæ.* 341.
XLI. *Diabetis.* 345.
Reſp. Arnoldo Wils.
XLII. *Gonorrhææ ſimplicis.* 347.
Reſp. Adr. de Back.
XLIII. *Gonorrhææ virulentæ, & ulceris in meatu urinario.* 351.
XLIV. *Hyperſarcoſios Venereæ in Urethra*

rethra. 353.
XLV. *Superfluorum menſium.* 357.
Reſp. Bernhardo Vaſtenou.
XLVI. *Obſtructionis menſium.* 360.
Reſp. Eodem,
XLVII. *Fluoris uterini.* 364.
XLVIII. *Uteri doloris.* 366.
XLIX. *Hyſtericæ paßionis.* 370.
Reſp. Cornelio van Son.
L. *Fluxus ſanguinis ex utero, cum fœtu mortuo.* 375.
LI. *Partus difficilis.* 377.

LIBRI IV.

Medicatio.
I. *Chloroſeos, ſive morbi Virginei.* 381.
Reſp. Bonaventurâ Coegelen à Dortmont.
II. *Icteri flavi.* 385.
Reſp. Isbrando Kieſt.
III. *Hæmorrhoidum doloris.* 390.
Reſp. Iſaaco Chombart.
IV. *Arthritidis.* 392.
Reſp. Eodem.
V. *Variolarum.* 395.
Reſp. Abrahamo Parent.
VI. *Vulneris capitis.* 399.
Reſp. Simone vander Voort.
VII. *Punctura tendinis.* 400.
Reſp. Bernardo Vaſtenou.
VIII. *Eryſipelatis faciei.* 401.
Reſp. Adr. de Back.
IX. *Paronychiæ.* 403.
Reſp. Joh. Siko Ung. Tranſſilvano.
X. *Combuſti pedis.* 406.

Medicatio.
Reſp. Eodem.
XI. *Aneuriſmatis vulnerati.* 409.
Reſp. Sam. Enyedino Tranſſilv.
XII. *Gangrana.* 412.
Reſp. Eodem.
XIII. *Luxationis femoris.* 414.
Reſp. Arnoldo Wils.
XIV. *Scorbuti.* 415.
Reſp. Gualtero Schagen.
XV. *Arthritidis Vagæ.* 419.
Reſp. Johan. Guneſch Tranſſilv.
XVI. *Luis Venereæ, cum Gonorrhæâ Virulentâ.* 423.
Reſp. C. Schagen.
XVII. *Luis Venereæ, cum Ulceribus oris, ani, & pudendi.* 426
XVIII. *Scabiei.* 429.
XIX. *Achoris ſive Tineæ capitis.* 432.
Reſp. Cornel. Wynant a Reſandt.
XX. *Cancri incipientis.* 435.
XXI. *Scirrhi Cancroſi.* 438.

MEDI-

PRAXEOS MEDICÆ

LIBER PRIMUS

De Medendis Morbis Capitis.

I.

MEDICATIO FOEMINÆ, CEPHALALGIA, ex cauſâ calidâ, laborantis.

Fœmina quadraginta annos nata, ſanguinea, calidiore diætâ diu uſa, incidit in ingentem dolorem punctorium verticis & occipitis, ad cervicem uſque deſinentem: qui non externo contactu, ſed capitis motu exacerbatur, atque ideo immota in lecto jacet. Punctiones, quas in capite ſentit, ſubinde remittuntur, ſubinde ita ingraveſcunt, ut ægra animo linquatur. Adeſt, citra ſitim, magnus totius corporis calor, pulſus celer, urina rubicunda. Interdum poſt ſomnum quædam præter rationem loquitur.

Jacto hoc *hiſtoriæ morbi*, ex diligente ægrotæ hujus examine collectæ, fundamento, medicatio jam porro inſtituenda per *cognitionem*, tum diagnoſticam, tum prognoſticam, quâ peractâ, progrediendum erit ad *Curationem*.

Et quantum ad *diagnoſin*, quæ in partis affectæ, ipſius morbi, & cauſæ morbificæ inveſtigatione conſiſtit: afficitur in hac ægra *caput, ſecundum verticem, occiput, & cervicem*, quod ex dolore illas partes occupante eſt manifeſtum; afficitur etiam *cerebrum ſecundum ſubſtantiam & ſpiritus, item ſecundum meninges*, quod ex ſermonibus præter rationem interdum prolatis, & ex dolore, non externo con-

tactu, ſed motu capitis exacerbato, innoteſcit: item *cor & totum corpus*, quod ex pulſu celeri, urina rubicunda, & totius corporis calore patet.

Morbus, qui eam affligit, eſt intemperies capitis, ſecundum verticem, occiput, & cervicem, calida & acris, ſive bilioſa; quæ in illis partibus ingentem dolorem punctorium excitans, *dolor capitis ex cauſis calidis* ortus, vulgo appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt diæta calida, qua hæc ægra fuit uſa. Inde enim, adjuvante temperamento ipſius ſanguineo, humores calidi & acres, in ipſius corpore geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam: pars vero ejus in caput, circa meninges in vertice & occipite, ac ad cerebrum, item foris ad cervicem uſque delata, ac ad cor & in totius corporis habitum diſtributa, ibique calorem præter naturam concipiens, parteſque illas vehementius alterans & vellicans, *continens* hujus morbi, & ſymtomatum jam commemoratorum, eſt cauſa.

Humores enim calidi & acres, ad meninges circa verticem & occiput, ac ad interiora cervicis ſubinde delati, vehementiorem iis partibus, quæ acutiſſimi ſunt ſenſus, intulerunt motum & punctiones, & hinc *punctorium dolorem, ſubinde remittentem & deinde rurſus ingraveſcentem*, ac *motu corporis, quo etiam interiora agitantur, non vero externo contactu*, qui tantum exteriora premit, *exacerbationes inferentem;* & interdum etiam *in animi deliquium ægram noſtram*, per ſpiritus animales, in fibras cordis & vaſorum ejus conſtrictorias ex dolore nimis copioſe determinatos, *præcipitantem.*

Adeſt autem calor totius corporis, citra ſitim, ac urina rubicunda; quia humores iſti in corde vehementius, citra febrim incaleſcunt, & inde in totum corpus atque in renes impulſi totum corpus valde calefaciunt, urinamque bilioſis ſuis partibus aduſtis rubore tingunt.

Et

Et quia ſanguis & ſpiritus ille calidus, per ſomnum non ſatis diſcuſſus ex cerebro; ipſum cerebrum, in eoque ſenſorium commune vehementius & inordinatius agitat, hinc fit, ut ægra noſtra interdum, *poſt ſomnum deliros habeat ſermones.*

Morbus hic ſatis eſt periculoſus ob cerebrum affectum, doloris gravitatem, & delirium hic ſubinde conjunctum poſt ſomnum: nam in maniam, vel phrenitidem, vel apoplexiam poſſet degenerare. Quia tamen noſtra ægra eſt valida, bene ſperandum, & ad *curationem* accedendum cenſeo.

Quæ in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis, ac intemperiei per contraria ablatione, & doloris ſedatione conſiſtet.

Mox itaque *vena in brachio pertundatur*, ſanguiſque educatur ad ℥viij.

Sequenti die *purgetur* tali hauſtu:

℞. *Mannæ calabricæ* ℥j. *ſyr. roſ. ſol. cum rheo* ℥ß.
Aq. hordei. q. ſ. M. F. hauſtus, *mane exhibendus.*

Poſtridie, adhibeantur, ſi dolor etiamnum urgeat, *cucurbitulæ* quatuor vel ſex ſcapulis, cum ſcarificatione.

Et ſub veſperam utatur *lotione pedum*, in decocto camomillæ & fol. ſalviæ factâ, per horas duas; quæ lotio ſequentibus diebus bis quotidie, mane ac veſperi ſc. reiterabitur.

Atque *ad ſomnum conciliandum & doloris ſedationem*, ſub tempus ſomni, talem ſumat potiunculam ſomniferam & anodynam:

℞. *aq. lactucæ* ℥j. *betonicæ* ℥ß.
ſyr. de papav. ʒiij. *de acetoſitate citri* ℥ß.
Miſce. F. potio

Et collo talis ſacculus applicetur.

℞. *furfur. triticei p. ij. ſem. papav. albi* ʒj. ß.
roſar. rubr. ʒj. *maſtiches* ʒiij. *rad. galangæ* ʒj.
conquaſſata & incluſa ſacculo vino irrorentur, & calide applicentur

centur collo, circa nucham.

Ad *corroborationem debilium virium* utatur tali conſervâ:

℞. *conſervæ roſar., majoranæ an.* ℥j.
ſpec. diarrhod. abbâtis ℈iiij.
cum ſyr. de limonibus q.ſ.
miſce ad formam electuarii;

De quo ſumat ægra ſubinde magnitudinem caſtaneæ majoris.

Tandem ſi *gravitas capitis*, uti hic ſæpe fit, poſt punctiones ablatas ægræ *ſit moleſta*, talis capiti imponatur cucupha:

℞. *furfuris tritici p. ij. ſem. papav. alb.* ʒj. ß.
roſar. rubr. ʒj. *maſtiches* ʒiij.
rad. galangæ ʒj. *ireos* ʒij.
ſem. coriandr. ℈iiij.
contundantur & cum linteo & cotone F. Cucupha.

Corpuſque *iterum purgetur* blande, tali purgante medicamento:

℞. *mannæ calabricæ,*
ſyr. roſ. ſol. cum rheo an. ℥j,
aq. hordei q. ſ. m. F. Hauſtus.

In *diæta aër*, in quo ægra degit, ſit frigidus, humidus. *Victu* utatur parco, refrigerante, & humectante, ex lactuca, acetoſa, portulaca, endivia, cichorio, citriis, aurantiis, ceraſis, hordeatis. Abſtineat à vino; *potus* ſit cerevifia tenuis. *Somnus* ſit longior. *Perturbationes animi* vehementiores, ut & *inedia*, vitentur.

II.
MEDICATIO FOEMINÆ,
DOLORE CAPITIS,
ex cauſâ frigidâ, laborantis.

Matrona triginta annorum, pituitoſa, otioſa, alimentis frigidioribus uti ſolita, poſtquam, ineunte hyeme, ſeſe aëri nebu-

nebuloſo, frigido, & humido, ac vento, expoſuiſſet, magno dolore correpta eſt, qui totum caput occupat, illudque gravat. Facies multo pallore eſt perfuſa; in ore pituita abundat; pulſus eſt parvus, rarus, languidus; urina pallida, craſſa.

Afficitur in hac ægra *caput*; idque potiſſimum *ſecundum meninges & ipſam cerebri ſubſtantiam*, ut patet ex dolore totum caput occupante & gravante.

Morbus, qui ægram affligit, eſt intemperies meningum & ſubſtantiæ cerebri pituitoſa & acris, quæ in illis partibus dolorem gravativum excitans, *dolor capitis ex cauſa frigida* appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt uſus diutinus alimentorum frigidorum, quo, adjuvante vitâ otioſâ & temperamento ægræ pituitoſo, multi frigidi & acres humores in ipſius corpore geniti *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Illi verò ad cerebrum & meninges delati, ibique vi aëris frigidi humidi & ventoſi retenti, à reliquo ſanguine ſeparati, & in ſubſtantiam iſtarum partium effuſi, illaſque partes ſuâ copiâ gravantes & diſtendentes, & acrimoniâ vellicantes, *continens* hujus morbi, ſymtomatumque ejus, ſunt cauſa.

Dum enim illas partes vellicando, & diſtendendo, ac pungendo, vehementius movent, *dolorem in iis* excitant. Dum ad cor feruntur, ſua frigiditate faciunt *pulſum tardum, rarum, languidum*. Dum craſſa & cruda excrementa ad renes pelluntur, *urina evadit pallida & craſſa*. Dum multi pituitoſi humores ad faciem deferuntur, *oritur in ea pallor*. Dum illi ad palatum propelluntur, *os pituitâ abundat*.

Morbus hic in corpore, ex pituita debili, eſt periculoſus, minaturque paralyſin, apoplexiam, catarrhum, epilepſiam, vel alium gravem affectum.

Ideoque diligenti *curatione* eſt aggrediendus; quæ in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, continentis, & intemperiei,

periei, ac doloris, per contraria correctione, conſiſtet.

Primo itaque purgetur talibus pilulis:

℞. *pil. cochiarum gr.* XV.
ſcammonii gr. X
cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ. F. pil. N° IV.
mane exhibendæ.

Et utatur tali apozemate:

℞. *rad. fœniculi, petroſelini an.* ℥j. *liquirit. raſ.* ʒiij.
herb. betonicæ, hyſſopi, calamint., capill. ven.,
meliſſæ, majoranæ an. m. j.
flor. ſtæchados p. j.
ſem. aniſi, fœniculi an. ʒj. ß.
decoq. ex aq. comm. ad lib. j. *Colaturæ*
adde ſyr. de hyſſopo, oxymell. ſimpl. an. ℥j.
miſce F. Apozema, *de quo ſumat bis in die* ℥iij,
pro doſi.

Biduo poſt primam purgationem iterum purgetur talibus pilulis:

℞. *pilular. de hiera ſimpl., alephangin. an. gr.* XV.
ſcammonii gr. viij. *miſce F. pilulæ* N° vij. mane exhibendæ.

Poſtridie in ſcapulis adhibeantur cucurbitæ ſex cum ſcarificatione, & mediocris ſanguinis quantitas educatur.

Et deinde reiteretur apozema prius præſcriptum, addendo ſub finem decoctionis fol. ſennæ ℥j, & decoquendo ad lib. j. de quo ſumat ℥iij ſemel in die.

Poſtquam ita aliquoties purgata fuerit univerſaliter, ad particulares evacuationes erit veniendum; itaque tali utatur apophlegmatiſmo, longè à paſtu:

℞. *uvar. paſſ.* ʒ iij.
hyſſopi. ſampſuchi an. ℥ ß.
maſtiches ʒij.
cum pauco melle & cera F. globuli maſticatorii.

Succo

Succo etiam rutæ, majoranæ, betæ, loco errhini, utatur: uti etiam hoc gargariſmo:

℞. *herb. meliſſæ, betonicæ, ſalviæ an. m.* ß.
ſem. ſinapi ʒij. *ficus* N° v. *f. decoctio pro lib.* j.
colaturæ adde mellis roſ., oxymell. ſquill. an. ℥ij.
M. F. gargariſmus, *quo tepide utatur longe à paſtu.*

Frons & tempora tali inungantur linimento:

℞. *unguenti alabaſtrini.* ℥j.
ol. irini, rutacei an. ʒj. *miſce.*

Si dolor perſeveret, pilulis ante præſcriptis ſubinde iterum purganda erit.

Interea, ubi ita corpus erit evacuatum, cerebrum etiam erit roborandum tali electuario:

℞. *conſerv. flor. anthos* ℥j. ß.
theriacæ ʒij.
rad. acori conditæ ʒiij.
ſpec. diamuſci dulc. ℈iiij.
cum ſyr. de betonica q. ſ. F. electuarium,
de quo ſumat caſtaneæ magnitudinem,
poſt ſingulos paſtus.

Ad roborandum caput F. cucupha *ex flor. ſtæchad., ſalviæ, majoranæ, lavendulæ, origani, abſinthii an. M.* ß.
nucis muſchatæ, macis an. ʒj. *cum panno ſerico & cotone q. ſ.*

In *victus ratione aër* ſit calidus, ſiccus. *Cibus* ex carnibus vervecinis, gallinaceis, ovis ſorbilibus. Aſſa hic elixis præferenda. Alimenta condiantur ſerpillo, majorana, hyſſopo. *Potus* ſit parcus, ex vino tenui. *Motus* ſit mediocris: uti & *ſomnus*. Alvus debet eſſe lubrica; vomitus vitandus. Triſtitia quoque vitanda.

MEDI-

III.
MEDICATIO VIRI VETERNOSI, ſive Lethargo laborantis.

VIr quadraginta annorum, pituitoſus, craſſus, pinguis, deſes, ebrietati & ingluviei deditus, poſtquam per aliquot dies de capitis gravitate eſſet conqueſtus, in tam inexplebilem dormiendi incidit propenſionem, ut, quicquid ageret, dormire cuperet, & in ſomnum aſſiduò laberetur. Malum *jam ita crevit, ut, magnâ difficultate per clamores & vellicationes excitatus, oculos vix attollat, aliena incondito murmure loquatur, & mox in ſomnum relabatur. Quandoque expergefactus matulam mingendi cauſâ poſtulat: verùm mox ejus oblitus, urinam in lectum inſcius effundit. Totum corpus tactu juſto calidius ſentitur. Calorque ſub veſperam quotidie eſt intenſior. Pulſus mollis eſt, celer, inæqualis, & debilis. Reſpiratio lenta. Urinæ ſunt craſſæ & turbidæ.*

Afficitur in hoc ægro *totum corpus*, quod docet ingluvies & ebrietas, atque urina craſſa & turbida: ſed præcipue *cerebrum*, quod probat magna illa ſomnolentia: & præterea *cor*, ut conſtat ex febri.

Morbus, qui eum tenet, eſt *Veternus*, ſive intemperies totius corporis, & præcipue capitis, pituitoſa, & nimis gravis, quæ putreſcens febrem, & cerebri ſubſtantiam ſuo pondere gravans, ſomnolentiam talem, qualis in hiſtoria hic deſcribitur, inducit, quæ græcè *Lethargus* dicitur.

Cauſa hujus morbi *procatarctica* eſt ingluvies & ebrietas, cui nuper æger indulgens magnam pituitoſorum humorum copiam in toto corpore collegit; quæ pro *antecedente* ejus cauſa eſt habenda. Eaque in corpore putredinem concipiens, ac in corde vehementius incaleſcens, & deinde per

per totum corpus, ac præcipue in cerebrum delata, illudque ſuo pondere premens & gravans, *continens* hujus morbi, & ſymtomatum omnium, eſt cauſa.

Nam ſanguis pituitoſus, in venis putreſcens & inæquales partes habens, cum cordi perpetuo novam incendii cauſam ſuppeditet, illudque in totum corpus per arterias ſe diffundat, hinc oritur *febris continua*; quæ calore juſto majore, pulſu celeri & inæquali, ſeſe prodit. Magna vero iſtius pituitoſi ſanguinis portio, in cerebri ſubſtantiam & meningum poros delata induxit, primum *capitis gravitatem*; eaque ibi aucta, cerebri molem ita oneravit, ut ſpiritus animales, qui in ventriculis exiſtunt, illud ſatis attollere, ventriculoſque & nervos ſubjectos ſufficienter diſtendere nequeuntes, *ſomnolentiam magnam, &* poſtea etiam *ſoporem tantum pepererint, ex quo vix ullis clamoribus & corporis vellicationibus*, ſpiritus in cerebro dilatantibus, *excitari æger poſſit; & ſi aliquantum expergefiat, recte tamen audire, oculos ſatis aperire, & oportuna loqui nequeat, ac proinde inconditum & inconveniens murmur edat, matulæque exhibitæ obliviſcatur, mox in ſomnum, ob cerebri gravitatem, relabatur, & inter dormiendum urinam*, ob nervum, qui veſicam per influentes ſpiritus claudit, affectum, *inſcius in lectum effundat*.

Sub veſperam ingraveſcit quotidie febris; quia materia morbifica, in cerebro exiſtens, quotidie ſub id tempus, propter peculiare ſuum temperamentum, tam matura evadit, ut in venas ſeſe per rarefactionem effundens ad cor deferatur, ibique calorem cordis, & deinde totius corporis, præter naturam augeat.

Nec eſt quod miremur, pituitam putreſcentem poſſe febrim, & hinc dilirium aliquod, hic excitare: nam etiam lactuca & gramen, aliaque ſimilia frigida, per putredinem ſæpe incaleſcunt; dum ſc. per eam inſenſibilium particularum pori ita diſponuntur, ut æther, in iis copioſior exiſtens & ſeſe ve-

hementius movens, calorem, ſive varium & vehementem inſenſibilium partium motum, in illis producat.

Hic affectus, celeriter, niſi celerrimè ei occurratur, occidere ſolet; ideoque ociſſime illi *medela* adhibenda:

Eaque conſiſtet in cauſæ antecedentis & continentis ablatione, & intemperiei cerebri per contraria correctione.

Primò itaque educatur ſanguis per phlebotomiam è brachio ad uncias octo.

Et deinde mox injiciatur hic clyſter:

℞ *rad. altheæ unc.* ij.
herb. malvæ,
biſmalvæ,
parietariæ,
betæ,
mercurialis an m. j.
flor. camomill.
meliloti an. m. ſ.
furfuris macri p. ij.
decoq. in aq. comm. ad lib. 1. *in qua diſſolve elect. diaphænici, diacatholici an. dragm* vj. *mellis roſati unc. ſ. olei camomill. unc.* j. *ſ. ſalis dragm.* j.

M*iſce* F. Clyſter, mox injiciendus.

Poſtea hoc utatur oxyrhodino leviter repellente:

℞. *aq. roſar.*
camomillor. an. unc. ij. *ſ.*
ol. roſacei unc. j. *ſ.*
camomillor. unc. ſ.
aceti optimi dragm. vj.

M. F. Oxyrhodinum, tepide cum pannis capiti adhibendum.

Deinceps ad ea remedia deveniendum, quæ ęgrum excitare poſſunt: qualia ſunt, frictiones aſperæ dorſi & artuum,

tuum, vinculaque iis injecta ac frequentius ſoluta; tractio pilorum.

Præterea hoc uſurpetur apozema.

℞. *rad. cichorii.*
polypod. q. an. unc. j.
fœniculi, petroſelini,
aſparagi an. ℥vj.
herb. betonicæ, meliſſæ, hyſſopi,
capilli veneris an. m. j.
flor. anthos.
ſtœchados.
camomill. an. p. j.
ſem. aniſi.
fœniculi an. ℥v.
decoq. in aq. comm. ad lib. j ſ. addendo ſub finem decoct. fol. ſennæ unc. ij. ſalappæ unc. ſ.
Colaturæ adde ſyr. de hyſſopo unc. ij.
aq. cinnamomi unc. j.

F. Apozema; de quo ſumat quotidie uncias quatuor, ſemel vel bis in die, pro ratione operationis.

Et adhibeatur tale veſicatorium, poſt cucurbitas humeris, dorſo, & natibus adhibitas:

℞. *pulv. cantharid.* ℈j.
euphorbii ℈ſ.
piperis gr. vj.
fermenti acid. unc. ſ. aceti q. ſ.

F. veſicatorium, collo circa nucham adhibendum.

Circa tertium diem præſcribatur hoc linimentum:

℞. *unguenti alabaſtrini unc. ſ.*
olei liliorum dragm. iij.
de caſtoreo dragm. ij.

M. F. linimentum; quo caput cum pannis adhibitis

bitis illinatur.

Sumatque hunc bolum:

℞. *theriacæ androm.* ℈ iv.
caſtorei in oxymelite ſol. gr. v.
M. F. bolus, ſex horis ante paſtum exhibendus.

Tandem, ubi vis morbi & febris jam pluſculum erit ſuperata, cerebrum tali medicamento erit corroborandum:

℞. *conſerv. fl. lavendulæ, ſalviæ, anthos,*
betonicæ an. ℥ß.
calami aromatici condit.
nucis moſchatæ condit. an ʒij.
ſpec. aromatici roſati
diambræ an. ℈ij.
theriacæ ℈j
Cum ſyr. de ſtæchade. q. ſ.
F. Electuarium, de quo ſumat caſtaneæ quantitatem, bis in die.

In victus ratione aër ſit moderatè calidus, & caſtoreo, pulegio, hyſſopo, origano, & aliis ſimilibus alteratus. *Cibus*, ubi malum nonnihil remiſerit, ſit paucus, calidus, ad concoquendum & ad diſtribuendum facilis; uti ſunt pulli gallinacei, capi, gallinæ. Alimenta quoque poterunt condiri ſalvia, thymo, hyſſopo, roremarino, majorana. *Potus* ſit aqua mulſa; à vino abſtineat uſque ad declinationem morbi. *Exercitii* loco ſint frictiones validæ, vectiones curriculo factę. *A nimio ſommo* arceatur æger; & tantum dormiat, quantum ſaltem viribus conſervandis ſufficiat. Et quia præ oblivione aut *ſtupiditate* excrementa alvi & veſicę deponere negligit, idcirco de excretione eſt admonendus. Curandumque, ut vel ſponte, vel arte *alvum* quotidie *deponat*.

MEDI-

IV.

MEDICATIO VIRI
APOPLEXIA CORREPTI.

Vir quadraginta quinque annorum, crapulæ deditus, otioſus, pituitoſus, plethoricus, ſubitò, dum domi ſuæ cum familiaribus colloquitur, magnâ ruinâ in terram prolapſus, omni ſenſu & motu eſt privatus. Reſtat ſola reſpiratio, quæ tamen ſatis eſt difficilis. Ad nullas voces & inclamationes, ad nullas concuſſiones & vellicationes expergiſcitur: ſed perpetuò immotus, & nihil percipiens ſtertit. Pulſus ſatis adhuc eſt validus.

Partes affectæ hic ſunt cerebrum, & totum corpus. *Cerebrum* affectum eſſe patet ex ſenſus & motus privatione: atque hinc *totum corpus* per ſympathiam, ſecundum ſenſum & motum, etiam læditur.

Morbus, quo hic æger laborat, eſt intemperies humida & nimis gravis cerebri, cum ventriculorum ejus anguſtia vel ſubſidentia, & glandulæ pinealis ac nervorum ſubjectorum ſubitanea & valida compreſſione, conjuncta: quæ, ſubitam & tam fortem, ut æger nullâ ratione excitari queat, omnis ſenſus & motus privationem, reſpirationemque difficilem, inducens, *Apoplexia* dicitur.

Cauſa procatarctica hujus affectus eſt crapula, item otium, nec non temperamentum pituitoſum noſtri ægri. Hinc enim magna copia humorum pituitoſorum & ſanguineorum, in toto corpore, ac præſertim in capite ejus fuit genita, quæ *antecedens* hujus morbi eſt cauſa: Magna verò humorum pars, primum circa internas venas jugulares, ubi eadem cranii foramina cum arteriis carotidibus ex collo in caput tranſeunt, copioſe effuſa, eaſque arctans; ac eo juſtam ſanguinis ex cerebro verſus cor tendentis circulationem impediens; atque hinc deinde in-

 ſub-

ſubſtantiam cerebri, plexum choröidem, & forſan etiam in ventriculos cerebri, ſubitò profuſa, ibique craſſeſcens, & obſtructionem inducens, eſt morbi hujus cauſa *continens*: quæ *ſyntomatum* omnium jam commemoratorum eſt author.

Nam ab humore, in cerebrum ita ſubitò profuſo illudque gravante & ibi traſſeſcente, obſtructionemque inducente, ſubjecti nervi & ſenſorium commune, ſive glandula pinealis, valde permuntur, & ſufficiens ſpirituum animalium generatio impeditur. Hinc motus, ab objectis, ſenſoriis externis impreſſus, nec in cerebrum, nec ad ſenſorium commune deferri poteſt. Atque *hinc jacet ille ſine ſenſu, & quamvis concutiatur, vellicetur, & clamoribus inceſſatur, nil percipit, nec evigilat. Et* quia ventriculi cerebri partim ſunt compreſſi, partim humoribus forſan repleti, vel plexus choröides ſubitò eſt obſtructus; idcirco ſubitò juſta copia ſpirituum ibi non gignitur, quo noſter æger *omni motu, exceptâ reſpiratione*, quæ tamen, propter nervos reſpiratorios, latioribus quidem poris prꝑditos, ſed hic tamen aliquantum etiam affectos, eſt difficilis, *ſubitò privatus, magnâ ruinâ*, ob magnam ſui corporis molem, ſpiritibus animalibus, eam ſuſtentare ſufficientibus deſtitutam, *in terram repente concidit.*

Sed *reſtat ſola reſpiratio*; quia, quamvis pauci ſint ſpiritus animales, cum illi in alios nervos, ut pote ob pororum ſuorum parvitatem hic valde arcte compreſſos, nec ad recipiendos ſpiritus ita aptos, fluere non poſſint; hinc illi nervis & muſculis reſpiratoriis, majorem pororum magnitudinem habentibus, alternatim qualicunque modo dilatandis, ſufficiunt, in iiſque viam ad influendum ſatis commodam inveniunt; huc accedit quod hi ob motum reſpirationis, jam inde à prima nativitate, & dormienti & vigilanti, ſine ulla intermiſſione, continuatum, magis,

quam

quam reliqui omnes totius corporis nervi & muſculi, quippe qui diutine per vices ſæpe quieſcant, ad ſpiritus viciſſim recipiendos ſunt adaptati. *Cumque* hæc cauſa ſit manifeſta & ſufficiens, *nequaquam*, *ad miram & occultam naturæ providentiam*, reſpirationis uſum, quod ille homini præ reliquis corporis motibus ad vitam maxime ſit neceſſarius, conſervantem, *hic confugiendum eſſe videtur.*

Quoniam autem nihil nos cogitare obſervamus, niſi, à motu objectorum, vel corporeis rerum imaginibus & notis cerebro impreſſis, mens noſtra ad cogitandum excitetur; cumque illæ hic, ob valide compreſſum ſenſorium commune ſive conarium & defectum ſpirituum, à cerebro ad conarii centrum deferri, & in eo animam afficere non poſſint; *idcirco exiſtimandum, & pro certo habendum, ægrum noſtrum, hoc affectu oppreſſum, nihil imaginari, recordari, vel aliter quicquam cogitare*: Eoque eſſe manifeſtiſſimum, animam, ſive mentem humanam, non in cogitando, ſive cogitatione, vel actione cogitandi, ſed in ſola cogitandi facultate conſiſtere: eamque non ſemper eſſe actuoſam, ſed ſępe ab omni cogitatione, ſive cogitandi actione, ceſſare.

Prognoſeos loco, dicimus morbum hunc periculoſiſſimum eſſe; quia eſt apoplexia ſatis gravis, quod ſtertor indicat, quam Hippocrates ſolvi poſſe negat: & præterea, ſi hæc ſolvatur, metus eſt, ne in paralyſin totius corporis, vel unius lateris, commutetur. Spes tamen omnis non plane decollavit; experientia enim probat multos à tali affectu fuiſſe reſtitutos.

Id circo in acutiſſimo hoc morbo acceleranda eſt *Curatio*: quæ *conſiſtet* in cauſæ continentis in capite, & antecedentis in toto corpore exiſtentis, ablatione, & deinde in intemperiei cerebri correctione.

Itaque primo podici inſeratur hoc ſuppoſitorium:

℞. *pulv. hieræ picræ* ℈ ij.

colo-

Colocynthid., ſcammonii an. gr. iij.
mellis q. ſ. ſalis parum. F. ſuppoſitorium:

Dum talis præparatur clyſter;

℞. *centaurei min, ſalviæ, betonicæ, mercurialis, ivæ arthriticæ an. m. j.*
flor. camomil., ſtæchados an. p. ij.
ſem. aniſi drag. ij. *agarici* ʒj. *ſ.*
pulpæ colocynthid. in pupella ligatæ ʒ*ſ.*

Coquantur in aqu. commun. ad lib. j. Colaturæ adde electuari hieræ picræ, diaphænici, benedictæ laxat. an. ℥*ſ.*
ol. rutacei, camomillor. an. ℥ß *ſacchari rubr.* ʒ. j.
ſalis comm. ʒij. F. Clyſter, mox inijciendus.

Poſt operationem clyſteris, vel poſt unam à clyſteris injectione horam, ſanguis ex brachio per phlebotomiam, tum ad evacuationem, tum ad revulſionem & derivationẽ, pro ratione virium, eſt educendus, præſertim quia hic adeſt plethora: & clyſter poſt 4. vel 5. horas erit reiterandus.

Interim fiant extremarum partium frictiones cum ſpiritu vini calido: & ligaturę, ſubinde ſolvendæ, iis adhibeantur.

Sternutatoria etiam, alvo depoſitâ, ex pulvere euphorbii, ellebori albi, & tabaci facta, naribus inflentur.

Si his non excitetur, vena ſub lingua vel in fronte erit ſecanda.

Ubi ad ſe redierit æger, ſive paralyſis ſupervenerit, ſive non, tales pilulæ, ad cauſam antecedentem & continentem porro tollendam, præſcribi poſſunt:

℞. *pil. cochiar.* ℈ij. *pil. fætidar. trochiſc. alhandal. an.* ℈ß. *cum ſyr. de ſtæchad.* F. pilulæ. N° IX.

Et utatur hoc decocto quotidie ad ℥iij, vel iiij, ſemel vel bis, pro ratione operationis medicamenti:

℞. *Herb. ſalviæ, majoranæ, betonicæ an. m. ſ.*

flor.

flor. ſtæchad, roriſmarini an. p. j.
ſem. ſileris montani, aniſi, ſeſeleos an. ʒj ß.
Coq. ex aqua comm. ad lib. j. *addendo ſub finem decoctionis*
fol. ſennæ ℥jß. *rabarb., agarici trochiſc. an.* ʒij.
cinnamomi ʒß. *In Colatura diſſolve*
ſyr. de ſtæchad. ℥j ß. F. Apozema.

Tum quoque materia pituitoſa apophlegmatiſmis, ex pipere, pyrethro, ſem. ſynapios, & ſimilibus factis, è capite educatur.

Nucha, & pars, ſi qua fuerit paralytica, inungantur hoc linimento calido:

℞. *ol camomill.* ℥j. *vulpini* ℥ß.
de lateribus, caſtoreo an. ʒij.
ceræ parum, F. linimentum.

Omni mane ſumat de ſequenti mixtura, ad intemperiei capitis & partium paralyticarum correctionem:

℞. *conſerv. flor. roriſmarini* ℥iij.
mithridat., theriacæ an. ʒij. *ſp. diambræ* ʒj.
ſyr. de ſtæchade, oxymellis ſcillitici an. q. ſ.
Miſce ad conſiſt. Electuarii.

vel ℞. *conſerv. flor. anthos, cortic. citri condit. an.* ℥j.
rad. acori veri conditæ, ſp. diambræ,
diarod. abbatis an. ʒij.
Cum oxymell. ſcillitico q. ſ. F. Conditum.

In *victus ratione*, aër ſit calidus. *Cibus*, ubi morbus nonnihil remiſerit, ſit paucus, calidus, concoctu facilis, & ſalviâ, thymo, hyſſopo, roremarino, & majorana nonnunquam conditus. In *potu* ſumatur aqua mulſa: vitetur cereviſia craſſa & vinum generoſum. *Exercitii* loco adhibeantur frictiones validę, ac partium extremarum ligaturę, & humeris affigantur cucurbitulæ.

V.

MEDICATIO VIRI NIMIA VIGILIA FATIGATI.

Vir 40. annorum, temperamento bilioſo & melancholico præditus, cum magnis curis & ſollicitudinibus, ob magnum damnum in mercaturâ paſſum, ſe aliquamdiu vehementius afflixiſset, incidit in inſomniam, qua jam noctes multas vigilat, nec interdiu etiam dormire poteſt.

Afficitur in hoc ægro *cerebrum*; quod ex curis præcedentibus, & inſecutâ inſomniâ eſt manifeſtum.

Morbus, quo hic æger affligitur, eſt intemperies calida & ſicca cerebri, nimiſque rara plexus choroidis, cum ſpirituū animalium motu nimis valido inde orto conjuncta; quæ ventriculos cerebri & nervos nimis diu diſtendens, & hinc multorum dierum noctiumque vigilias inducens, à præcipuo ſymtomate inducto, *nimia Vigilia* appellari ſolet.

Cauſa, quæ primum huic morbo originem præbuit, fuerunt curæ & ſollicitudines, quibus hic vir ſe diu maceravit, & mentem perturbavit.

Vehementior enim ſpirituum motus, quem curarum & ſollicitudinum cogitationes produxerunt, exſiccavit & calefecit ſupra modum cerebri ſubſtantiam, poroſque plexus choroidis nimium aperuit, ſanguinemque nimis calidum & melancholicum produxit. Atque hinc jam contingit, ut ſpiritus animales, per poros illos iſtius plexus nimis apertos perpetuò & nimis copioſè exhalantes, cerebri nimis exſiccati & calefacti ventriculos, nervoſque ſenſoriorum inde ortos, perpetuo nimiumque diſtendant; atque ita *perpetuam nimiamque aliquot dierum noctiumque vigiliam inducant.*

Periculum autem eſt, ne hæc vigilia maniam, phrenitidem, vel melancholiam pariat.

Atque

Atque ideo ejus *curatio*, quæ in intemperiei iſtius per contraria correctione, pravorum humorum eductione, & pororum iſtorum nimis apertorum juſta arctatione, conſiſtet, haud erit procraſtinanda.

Primo itaque purgetur tali purgante hauſtu:

℞. *caſſiæ recens extractæ*
elect. diapruni an. ℥ß.
aq. decoct. hordei ℥iij.
ſyr. roſ. ſolutivi ʒvj. *miſce*. F. hauſtus.

Et utatur bis terve in die de hoc apozemate alterante:

℞. *herbar. violariæ, malvæ, borrag., bugloß., fumariæ, ſcariol. an. m. j.*
ſem. 4. frig. major. an. ʒj. *papav. albi* ℈iiij.
aniſi, fœniculi an. ℈ij.
flor. borrag., bugloſſæ, violar., nymphææ. an. p. ij.
decoq. in ſ. q. aq. hordei ad lib. j.
In Colatura diſſolve ſyr. violar., nymphææ an. ℥j.
Miſce, pro Apozemate.

Veſperi utatur ſubinde tali emulſione amigdalata:

℞. *amigdal. dulc. excorticatar.* ℥ijß.
Contund. in mortario addendo aq. decoct. hord. lib. j.
ſyr. de papavere ʒvj. *ſacchari albi* ℥j.
Miſce F. lac amidgalatum, *tribus vicibus unâ nocte ſumendum.*

Poſtea purgari poterit tali hauſtu:

℞. *rabarbari* ℈iiij.
fol. ſennæ ʒiij. *cinnamomi* ℈j.
poſt levem ebull. infundantur per noctem in aq. hordei ℥iij.
Colaturæ adde ſyr. de cichor. cum rheo ℥j. *miſc.* pro hauſtu.

Nares, frons, & tempora veſperi illinantur tali linimento:

℞. *ol. nenupharini, unguent. popul. an.* ʒij.
opii thebaici, croci an. gr. iij. *Miſce.*

Cubitum iturus ſumere etiam poteſt ſyr. de papav. ʒvj.

vel ℥j, vel laudani opiati in forma pilulæ gr. iiij.

In diæta aër ſit frigidus & humidus;uti & *cibus* & *potus*. Utatur itaque lactucis, malvâ, endiviâ; carne vervecina, agnina; & elixis potius, quam aſſis. Cereviſiâ potius, quam vino. *Fugiat* vehementiores *motus* ac *ſollicitudines*, Verſetur in *loco obſcuriore*, remoto à ſtrepitu. *Hilaritati* det operam. Excretio *alvi* ſit moderata.

VI.
MEDICATIO VIRI, CATALEPSI LABORANTIS.

VIr annos natus quinquaginta, temperamento melancholicus, hyeme aſperrimâ, poſt diuturnos in occipite perceptos dolores ſedens in muſæo inter libros, quibus ſtudiorum cauſâ totos dies aſſidere ſolebat, ſubitò omni ſenſu & motu eſt orbatus, exceptâ reſpiratione, quæ ipſi cum pulſu eſt integra. Manet perpetuò in eodem corporis ſtatu, oculis velut in adſtantes defixis, palpebriſque immobilibus & inconniventibus. Compellatus & interrogatus nihil audit, nihil reſpondet.

Ut ex hac hiſtoria *cognitionem* per *diagnoſin & prognoſin* recte auſpicemur, & deinde ad *curationem* perveniamus, inveſtiganda primum *pars affecta*: quam ex omnium actionum animalium læſione, cerebrum eſſe colligo. Læditurque illud præcipuè ſecundum illam particulam, quæ ſenſui communi inſervit; quia æger manet in eodem inter ſedendum ſtatu, & oculos ſervat apertos: quod non fieret, ſi totum cerebrum graviter eſſet affectũ; ut apparet in apoplexia, paralyſi, & ſimilibus aliis gravibus cerebri affectibus.

Morbus, quo affligitur æger, eſt intemperies melancholica, ſive frigida, ſicca, & craſſa, cerebrum totum leviter, ſed ſenſorium commune, ſive conarion, præcipuè graviterque occupans: quæ, ſalva reſpiratione & pulſu, omnem

omnem perceptionem judicium & motum tollens, ægrumque in eo ſtatu, in quo erat, cum ab hoc affectu primum corriperetur, ſervans, *Catalepſis* ſive *Catochus* à Medicis appellatur. Iſque ex cauſis & ſymtomatis innoteſcit.

Cauſa procatarctica hujus morbi, eſt perpetuum literarum ſtudium, cui noſter ſenex, totos dies inter libros ſedendo, operam dedit. Hinc enim, adjuvante ſenili ætate, melancholici humores, qui *antecedens* hujus affectus ſunt *cauſa*, in ejus corpore fuerunt geniti. Horum pars in poſteriorem partem capitis delata, dolorem diuturnum ibi excitavit: quæ verò poſtmodùm ſubitò, exiguâ quidem quantitate, in totum cerebrum, ſed copiosè præcipueque in ſenſorium commune, & partes ei vicinas, ob aſperrimum hyemale frigus, & intentiores ęgri cogitationes, erupit, iiſque firmiter inhæſit, ea *cauſam* hujus morbi conſtituit *continentem*: unde omnia *ſymptomata*, in ægro noſtro occurrentia originem ducunt.

Cum enim totum cerebrum multis & copioſis humoribus non ſit oppreſſum, vel repletum, hinc illud non ſubſidit, nec ſubjectos nervos graviter premit; atque ideò ſatis copioſi hic geniti & per nervos diffuſi *ſpiritus, corpus ægri, inter ſedendum, erectum, oculoſque apertos ſervant, & reſpiratorios muſculos perpetua influxus alternatione liberè contrahunt, & dilatant. Manent autem oculi inconniventes, & ad eadem perpetuò defixi, ſituſque corporis ab ipſo non mutatur;* quia ſpiritus, ob ſenſorium commune hic ſatis graviter affectum, ab anima nullius rei hic conſciâ, nihilque percipiente, in alios muſculos non determinantur; ſed in eoſdem, in quos antea erant determinati, perpetuò fluentes, corpus ejus in eodem ſtatu retinent. *Compellatus verò vel interrogatus nihil reſpondet, nec quidquam audit; ſi quid oculis offeratur, non videt*: quia, quamvis per nervos ſatis patentes ſoni & imagines rerum viſibilium in cerebrum, & ad ſenſorium

commune deferantur, ab anima tamen, propter conarion, quod commune & proximum actionum mentis eſt inſtrumentum, humore melancholico valde imbutum, ac proinde ab objectis non ſatis motum, nihil quidquam percipitur.

Alii volunt, hunc affectum a vapore, ſpiritus in cerebro & toto corpore congelante, vel coagulante, originem ducere. Sed ſi hæc vera ejus eſſet cauſa, reſpiratio & pulſus, quæ ſpirituum ope peraguntur, hîc non poſſent eſſe integra. Nam coagulatio illa magna, ut ſpiritus totius corporis, ita etiam reſpirationi & pulſui inſervientes congelaret, vel coagularet: iique condenſati, & humoris vel pruinæ ſpecie in ventriculos cerebri decidentes, non poſſent cerebri molem diutius ſuſtinere, nec ſpirituum ſufficientem copiam muſculis thoracis ſuppeditare; unde primum apoplexia ægrum proſterneret, & deinde, reſpirationis & pulſus uſu ablato, mors neceſſariò ipſum invaderet.

Nec nobis obſunt ii, qui à fulmine congelati & extincti in eodem corporis ſtatu aliquamdiu permanſiſſe dicuntur: nam illi à fulmine, non tantum ſpiritus, ſed etiam ſolidas partes indurante, fuerunt occiſi: noſter verò æger vivit & ſpirat. *Nec etiam obſtat, quod artus in Catalepticis nonnunquam quovis marmore rigidiores apparere dicantur.* Nam rigiditas illa proficiſcitur à ſpiritibus, non congelatis, ſed in muſculos immiſſis, & perpetuò influentibus, ibique, ob nullam novam eorumdem inſecutam determinationem, retentis, atque ita partes diſtendentibus. Talis quodammodo rigiditas paſſim in nobis obſervatur, dum ſtantes, & ad rem non attendentes, corpus noſtrum erectum tenemus.

Alii vero, qui obſervant catalepticos quoſdam, ab aliis motos, artus ſuos flectere, & erectos ſtare, imo propulſos ad paſſus aliquod progredi, *exiſtimant ſpiritus imaginationi inſervientes in cerebro hic figi, dum reliqui manent integri.* Sed hæc opinio non eſt admittenda, cum ſpirituum animalium

lium in cerebro nullum ſit diſcrimen: ſed iidem ſenſationi, imaginationi, motui, aliiſque animalibus operationibus inſerviant; Ut ex Phyſicis noſtris conſtat.

Nec mirum à catalepticis, nihil cogitativè, ob ſenſorium commune affectum, ſentientibus, *tales motus peragi, & alimenta, ori inſerta, nonnunquam deglutiri*; cum hi, ob ſpiritus cerebri animales & ſenſoria ſingularia, haud graviter hic affecta, tales motus ab objectis poſſint recipere, quibus ſpiritus in cerebro ita determinentur, ut certos quoſdam nervorum meatus per vices aperiant & claudant, atque in has vel illas partes fluant, eaſque viciſſim, inſcio cataleptico, moveant; eo ferè modo, ut in automatis pneumaticis & hydraulicis aliiſque contingit.

Periculoſiſſimus hic eſt morbus: quia humores melancholici ſenſorio communi firmiſſimè infixi, dum difficillimè poſſunt tolli, ægrum neceſſario alimento ſumendo privant; & juſtum corporis motum impedientes cacochymiam valde augent; atque ideò procul dubio vitam, niſi tempeſtivè & citò excutiantur, brevi ipſi, per lipothymiam, vel apoplexiam, vel carum, adiment.

Maturanda itaque *Curatio*: quæ perficietur per cauſæ antecedentis & continentis ablationem; & deindè per intemperiei cerebri & reliqui corporis, per calefacientia, humectantia ac incidentia, emendationem.

Primò itaque talis injiciatur clyſter:

℞. *Mercurialis, betæ, ſalviæ, rutæ, pulegii, centaur. min. an. M.* j.
flor. meliloti, camomill., ſtæchados, an. p. j.
rad. polypod. querc. fol. ſennæ,
ſem. carthami, an. unc. ſ. rad althææ ℥j.
rad. ellebori nigri ʒij. *colocynth.* ʒß.
Decoquantur in aq. com. ad lib. j.
colaturæ adde confect. hamech ℥ß.

hieræ

hieræ logodii ʒvj. *trochiſ. albandal* ℈j.
ol. rutacei, *anethini*, *an.* ℥ß. *ſal. com.* ʒj *ſ. F.* clyſter.

Si clyſter injectus, ob nimiam inteſtinorum irritationem, vel aliam cauſam, non retinetur, mox ſequens ſuppoſitorium ano inſeratur:

℞. *pulv. hieræ logodii*, ℈ij. *trochiſc. albandal* ℈j.
diagridii gr. iij. *ſal. com.*, *gemmæ an.* ℈ß.
mellis cocti & indurati, *q. ſ.* F. ſuppoſitorium.

Ab alvi eductione, mox hoc ſequens medicamentum, ſi tum deglutire æger aliquid poſſit, ingeratur:

℞. *theriacæ and.* ʒj. *mithrid.* ℈j. *aq. cinnamomi* ℥ß.
aq. beton. ℥iij. *Miſce.*

Tumque adhibeantur artuum & poſterioris partis colli ac ſpinæ dorſi, cum pannis aſperis calidis, frictiones. Et inungatur caput hoc linimento calido:

℞. *ol. anethini*, *camomill.*, *lilior. an.* ℥j.
His in vaſe dup. incoquatur herb. hyſſopi,
thymi, *ſerpilli*, *an. p.* j.
Expreſſioni forti adde caſtorei ʒß.
ceræ parum. F. linimentum.

Naribus etiam inſfletur ſternutatorium, ex helleboro albo, pyrethro, euphorbio, tabaco confectum.

Ubi ad ſe pluſculum redierit, præſcribatur hoc decoctum:

℞. *rad. bugloſſ.*, *borrag. an.* ℥jſ.
ellebori nigri ʒiij.
herb. card. bened., *ſtæchad.*, *epithymi*, *calamint.*,
fumariæ, *anethi*, *an. M.* j.
flor. borrag. meliſſæ an. p. ij.
Coq. ex hydromelite ad lib. j., *addendo ſub finem decoctionis fol. ſennæ* ℥jſ. *rhabarb.*, *agarici an.* ʒiij. *cinnamom.*, *nucis moſcatæ an.* ʒß.
In colatura diſſolve ſyr. de ſtæchade ℥ij. F. Apozema:

de

de quo ſumat ℥iiij, ſemel vel bis in die, pró operationis magnitudine.

Ad intemperiem capitis & totius corporis corrigendam, ſumat de hac miſtura mane & veſperi, ad quantitatem caſtaneæ majoris:

℞. *Conſerv. flor. borrag., bugloſſi, anthos an.* ℥vj.
ſp. diamuſci dulcis, lætificantis Galeni an. ℈iiij.
theriacæ veteris ℨj.
Cum ſyr. de bugloſſo q. ſ. Miſceantur ad conſiſt. Electuarii.

In *diæta* aër ſit calidus & humidus. Cibus ſit panis ex bono frumento, bene fermentatus, & rectè coctus; ſumat ova recentia, carnes juniores vervecinas, gallinaceas. Convenit ptiſana hordeacea. Ex oleribus conveniunt malva, lactuca, bugloſſum, borrago. Ex fructibus mala dulcia, uvæ paſſæ. Legumina, porrum, cæpas, caules, vitet. Cibi quantitas ſit moderata. Vinum bibat tenue, & mediocrem cereviſiam bene defæcatam. Exercitium ad excrementa excutienda ſufficiat. Quærat lætitiæ occaſiones; triſtitiæ fugiat. Somnus ſit longior. A vigiliis diuturnis abſtineat.

VII.
MEDICATIO MULIERIS, EX HEMIPLEGIA PARALYTICÆ.

Mulier annos præter propter quinquaginta ſex nata, pituitoſa, diu alimentis humectantibus uſa, matutino tempore, induculâ linteâ tantum veſtita, è lecto, ad neſcio quid in cubiculo accerſendum, egreſſa, & ab aëre frigidiore nonnihil refrigerata, in lectum rediit; ibique poſt ſomnum per horas aliquot reiteratum evigilans, animadvertit totum ſuum latus ſiniſtrum ſenſu & motu eſſe deſtitutum. Mens ipſi jam ſtupidior eſt, & ſolito inarticulatius loquitur. Alvum habet adſtrictam. Latus

affectum reliquo corpore eſt frigidius : & pulſus in eo languidior & ſolito minor.

Partes affectæ in hac ægra ſunt *cerebrum*, ut patet ex mentis ſtupore: & *lingua*, quod indicat loquela inarticulatior: & porro *altera pars medullæ ſpinalis, cum nervis* inde orientibus, ut totius lateris ſiniſtri affectus probat. Afficiuntur quoque omnes *iſtius lateris arteriæ*, ut docet pulſus ibi languidior. Atque etiam *inteſtina*, quia alvus eſt adſtricta. Afficitur autem cerebrum & medulla ſpinâlis *primariò* : ſecundariò verò, ſeu *per ſympathiam*, reliquæ partes affectæ.

Morbus, qui eam affligit, eſt intemperies frigida & humida cerebri, & imprimis ſiniſtræ partis medullæ ſpinalis; cum valvularum, & pororum, in nervos oppoſitoſque muſculos ſpectantium, nimia flacciditate vel obſtructione; & fibrillarum, in nervorum tubulis exiſtentium, preſſione vel nimia relaxatione, conjuncta: quæ ſenſus & motus privationem in toto latere ſiniſtro inducens, *Paralyſis* quædam dicitur, quæ *Hemiplegia* appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi, eſt uſus diuturnus alimentorum humectantium & refrigerantium; quo in noſtra ægra calor nativus, per ætatem ingraveſcentem per ſe languens, valde eſt debilitatus, & magna copia pituitoſorum humorum in toto corpore, & præſertim in capite, fuit collecta: quæ *antecedens* hujus morbi eſt cauſa. Hæc, ab aëris matutini, in corpore pæne nudo recepti, frigore, in cerebro condenſata, & in alteram partem medullæ ſpinæ ac nervos prolapſa, cauſa ejus eſt *continens*, & omnium enumeratorum *ſymtomatum* ſcaturigo.

Nam ab intemperie frigida & humida cerebri *mens eſt ſtupidior* : quia ſpiritus hic ſunt craſſiores, & cerebrum torpidius, quam ut illa recte moveantur, quemadmodum rectus mentis uſus deſiderat. Pars hujus humoris, ad nervos & muſculos linguæ delata, facit *loquelæ inarticulationem*

nem. Ad nervum ſextæ conjugationis, inteſtinis implantatum, devecta, producit *alvum adſtrictam.* Hinc enim inteſtina, quamvis ab excrementis ſint ſtimulata, ſtimulationis motum in cerebrum deferre, illudque exſtimulare; & cerebrum ſpiritus animales, ab iſta ſtimulatione determinatos, & ad fæcum alvi evacuationem neceſſarios, in fibras inteſtinorum immittere, fæceſque exturbare, non poſſunt. Altera vero ſpinalis medullæ pars, intemperie humida & frigida: & nervorum inde orientium fibrillæ, preſſione vel nimia relaxatione; valvulæque & pori muſculorum, nimia flacciditate vel obſtructione laborantes, impediunt, quo minus ſpiritus animales in muſculos, ad eos convenienter inflandos & movendos, alternatim à mente vel alia cauſa determinari, in eoſque influere & refluere; ac nervorum fibrillæ motum ſenſoriis, ab objectis tangibilibus impreſſum, in cerebrum ad ſenſationem faciendam tranſmittere queant. Atque ideo *omnis motus & ſenſus in ſiniſtro latere hic eſt ablatus.* Quoniam autem humores multi frigidi, in hoc latus profuſi, calorem naturalem ibi imminuunt, & arterias venaſque arctant poroſque earum claudunt; idcirco *partes ibi ſunt frigidiores, ac pulſus minor & languidior.*

Si vero, muſculorum valvulis & meatibus ſanis, ſolæ nervorum fibrillæ eſſent affectæ, ægra noſtra *nihil* quidem *tactu ſentiret, ſed corpus* tamen *pro arbitrio poſſet movere.* Quemadmodum, nervorum fibrillis bene habentibus, & valvulis meatibuſque muſculorum affectis, *ſalvum habens ſenſum, ſolo motu eſſet deſtituta.*

Neque hæ tres paralyſeos ſpecies aliter ex aliorum quorundam ſententiâ *rectè explicari poſſe videntur.* Nam quod illi ſupponunt, nequaquam eſt admittendum: etenim nulli ſunt nervi motui inſervientes, qui non etiam ſenſui alicui miniſtrant; quod ipſa docet experientia. Nec ſpiritus alii

ſunt ſenſorii, alii motorii: cum omnes in ventriculis cerebri confundantur, & indiſcriminatim in partes diffundantur. Nec ſenſus in nervorum membranis, motus vero in interiore eorum ſubſtantia conſiſtit: hac enim ratione non poſſent diverſæ objectorum impreſſiones, ad ſenſationem faciendam, ſatis commode in cerebrum uſque penetrare; cum membranæ nervorum, à meningibus, cerebrum non ingredientibus, ſed tantum involventibus, originem ducant.

Morbus hic maximo conjunctus eſt *periculo*, tum propter magnitudinem cauſæ, tum propter ætatem ægræ ingraveſcentem, tum propter nobilitatem & multitudinem partium affectarum. Difficulter itaque curari poterit. Et metus eſt, ne materia morbifica, in cerebrum copioſius profuſa, apoplexiam; vel ne in dextram etiam ſpinalis medullæ partem prolapſa, paraplegiam inducat. Atque hinc fieri poteſt, ut ægra vel ſubitò exſtinguatur, vel reliquam vitam miſerè traducat.

Sine ulla itaque procraſtinatione auſpicanda eſt *Curatio*; quæ cauſam antecedentem & continentem auferet; intemperiemque cerebri & reliqui corporis, per contraria, corriget.

Ante omnia itaque injiciatur talis Clyſter:

℞. *ſalviæ, majoranæ, hyſſopi, calaminthæ, centaurei an. m.* j.
flor. camomill., meliloti, ſtæchados an. m. ſ. agarici ℥ *ſ.*
Coq. in aq. com. ad lib. j. *in qua diſſolve*
benedictæ laxat., diaphænici an. ʒvj.
ol. lilior. ℥j. *ſalis com.* ʒ*ſ.*
F. Clyſter: qui ſæpius reiterari poterit.

Deinde utatur hoc potu per menſem integrum:

℞. *hyſſopi m.* iij.
ſalviæ, majoranæ, roriſmarini, an. m. j.
Coq. in aq. com. lib. iij. *ad tert. partis conſumt.*

Cola-

Colaturæ adde mellis deſpumati ℥ij, eaque aromatiſetur cinnamomi, nucis moſchatæ an. ʒſ.

F. Apozema.

Interea corpus alteretur & purgetur hoc decocto ſequenti quotidie:

℞. *rad. angelicæ, acori an. ℥j.*
ariſtolochiæ rotund. ℥ſ.
herb. majoranæ, ſalviæ, betonicæ an. m. j. ſ.
flor. ſtæchados, roriſmarini, lavendulæ an. p. ij.
Coq. ex aq. com. ad lib. j ſ. in quibus per noctem infundatur fol. ſennæ ℥j ſ. agarici ʒij.
rad. mechoacannæ ℈iiij.
cinnamomi, Zinſib. an. ʒj.
In Col. diſſolve ſyr. de ſtæchade, de hyſſopo an. ℥j.

F. Apozema.

Interdum etiam ſumat has pilulas:

℞. *pil. cochiar., aurear. an. ʒſ.*
ſcammonii, trochiſc. alhandal an. gr. vj.
Cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ.

F. Pilulæ, N. IX.

Corpore jam ſæpius purgato, uſurpet jejuna hos trochiſcos maſticatorios:

℞. *nucis moſcatæ, pyrethri, piperis albi an. ʒj.*
fol. hyſſopi. ʒſ. uvar. paſſar. ʒij.
maſtiches & mellis q. ſ.

F. Paſtilli Manſiles.

Utatur quoque ſternutatorio, ex tabaci, ellebori albi, & pyrethri pulvere, naribus inflato.

Ad cerebri & reliquarum partium intemperiem corrigendam, hæc præſcribatur mixtura:

℞. *conſ. flor. ſalviæ, flor. roriſmarin. an. ℥j.*
rad. acori conditæ ℥ß.
nucis moſcatæ, piperis, caryophyllor. an. ℈ij.

ſyr. de ſtæchade q. ſ.

F. Conditum:

De quo dragmæ quantitatem poſt cibum ſumat.

Partes paralyticæ, & præſertim tota ſpina dorſi, ubi corpus bene fuerit purgatum, mane fricentur pannis aſperis, & deinde liniantur hoc unguento calefacto.

℞. *Unguent. arragon., martiati,*
agrippæ an. ℥j.
ol. lumbricor, camomill. an. ʒiij.
ol. de roremarino, therebinthinæ an. ʒj.

Miſce pro Unguento.

Vel ſolo ſpiritu vini calente partes perfricari poſſunt.

In *victus ratione* aër ſit calidus & ſiccus, vel naturâ vel arte. Cibo utatur calefaciente & ſiccante, ex pullis, caponibus, gallinis, & aviculis aſſis, ova etiam ſumat ſorbilia. Abſtineat à carne ſuilla, piſcibus, & ſorbitionibus. Ad diem decimum quartum uſque, cibus ſit valde parcus: ſiquidem famem & ſitim tolerare plurimum in hoc morbo auxilii præbet. Potus ſit paucus: utatur aqua mulſa bene defæcata, & ſubinde etiam aqua cinnamomi & vino Hippocratico. Exerceantur partes reſolutæ moderatis frictionibus. Somnus vitetur longus. Alvus mediocriter fluat. Animi perturbationes fugiantur.

VIII.

MEDICATIO VIRI, SPASMO BRACHIORUM ET CRURUM AFFECTI.

Vir agens annum quadrageſimum, pituitoſus, craſſâ cereviſiâ quotidie ſe inebrians, otioſamque vitam plerumque ducens: tempore hyemali & pluvioſo, ab itinere ſub veſperam domum

mum redux, repentè in involuntarias, & ſummo dolore excruciantes, crurum brachiorumque contractiones, per frequentia intervalla redeuntes, incidit. Membra, *ubi ſunt contracta, vix nullâ vi in priſtinum ſtatum poſſunt reduci. Præ doloris ſæpè redeuntis vehementia, perdius & pernox vigilat. Conqueritur etiam de capitis & dorſi dolore.*

Partes affectæ in hoc ægro, ſunt cerebrum & ſpinæ medulla, item brachia & crura: quod eorum dolor & contractio indicant. Per *idiopathiam* afficiuntur cerebrum & ſpinalis medulla; per *ſympathiam*, aliæ partes affectæ: quippe quæ à prioribus cauſam continentem accipiant; uti ex cauſarum explicatione patebit.

M*orbus*, qui noſtrum ægrum affligit, eſt intemperies frigida, humida, & acris cerebri, & medullæ ſpinalis; cum inordinato ſpirituum animalium, nimis acrium & craſſorum, in muſculos brachiorum & crurum contractorios, copiosè & vehementer fluentium, motu conjuncta, quæ eas partes contra voluntatem ægri magnâ violentiâ contrahens, *ſpaſmus* iſtarum partium, ab iſto convulſionis moleſto ſymtomate, hunc morbum comitante, nuncupatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt crapula cereviſiaria, cui hic vir quotidie operam dedit: item otioſa ejus vita. Hinc enim, pituitoſo ejus adjuvante temperamento, pituitoſi & acres humores in toto ejus corpore ſunt collecti; qui *antecedentem* hic conſtituunt cauſam. Hi autem in ſpiritus craſſos & acres converſi, & vi frigoris hnmiditatiſque aëris hyemalis,ac incommodis in itinere toleratis, in corpore retenti, atque hinc inordinatè in cerebro & medullâ ſpinæ moti, parteſque brachiorum & crurum nervoſas vehementer vellicantes; ac poros cerebri, in nervos deſinentes, per motum illum vellicationis, eo delatum, copioſe & vehementer aperientes, talem ſubinde accipiunt

piunt determinationem, ut copioſè & vehementer in partes illas fluant; & poros valvulaſque nervorum, quæ contrahendis brachiorum & crurum muſculis inſerviunt, citra & contra voluntatem noſtri ęgri aperiant; tantâque vi, cum ex cerebro, tum ex oppoſitis lacertis, in muſculos illos fluant, eoſque *cum magno dolore, omnem ſomnum ipſi & noctu & interdiu adimente,* tàm vehementer ſecundum latitudinem & profunditatem diſtendant, ſecundum longitudinem verò contrahant, *ut vix ulla adſtantium vi in priſtinum ſtatum queant reſtitui*; atque ita *continens* hujus intemperiei, & convulſionis eam comitantis, ſint cauſa.

Ut enim pori & valvulæ muſculorum ab ordinato, & naturali ſpirituum & objectorum organorumque motu, (quippe qui ab animâ noſtrâ regi poteſt), pro arbitrio noſtro aperiri & claudi ſolent: ita per inordinatum eorum motum illa inordinatè & præter noſtram voluntatem aperiuntur: tumque iſti quâ data porta magno impetu ruunt, nec ab animâ noſtrâ rectè gubernari vel determinari queunt.

Spiritibus autem his per intervalla inſenſibiliter diſſipatis vel ſopitis, oriuntur in hoc affectu contractionis & doloris induciæ: ij verò, poſtmodùm ex antecedente cauſâ ſatis copiosè regeniti, *exhibent ægro novos alternatoſque convulſionis paroxyſmos.*

Sunt qui exiſtimant, cacochymiam pituitoſam, ex ebrietate & vitâ otiosâ collectam, nervos brachiorum & crurum hîc nimis replere, eoſque ita diſtendere, ut fides teſtudinis ab aëre humido, in illas ſeſe inſinuante, diſtendi & contrahi, immò etiam diſrumpi non raró ſolent. Sed magna inter hæc intercedit diſſimilitudo: nervi enim teſtudinis ſunt conflati ex inteſtinorum, quorundam animalium, fibrillis inter ſe fortiter contortis, qui idcirco ab aëris humiditate, in interſtitia earum impulſâ, diſten-

diſtendi, contrahi, & interdum diſrumpi poſſunt. Fibrillæ verò noſtrorum nervorum non ſunt contortæ, ſed laxè inter ſe cohærent; atque ideò, inſtar chartæ in aqua maceratæ, ab humoribus illapſis eſſent potius relaxandæ, quàm contrahendæ. Imò ſi hic ſpaſmus à tali nervorum repletione oriretur, cavitates eorum ab humoribus, eas replentibus, obſtruerentur; atque ita cum hâc convulſione paralyſis, ſenſum & motum tollens, neceſſariò eſſet conjuncta: cujus tamen nulla hîc adſunt indicia.

Alii verò, qui credunt motum omnem ab imaginatione vel appetitu proficiſci, *putant* imaginationem vel appetitum hîc eſſe depravatum, eumque, hunc depravatum & involuntarium, muſculorum efficere motum, ut imaginatio vel appetitus naturalis motum excitat naturalem. Sed motum corporis ſæpiſſimè citra ullam imaginationem vel appetitum fieri, docet reſpiratio in ſomno, & alterna pedum agitatio inter ambulandum, citra ullam de movendo corpore imaginationem vel appetitum, facta. Imò ſi imaginatio & appetitus hîc quicquam poſſent; æget noſter hunc ſpaſmum adeò dolorificum, quemque adeo eſt exoſus, contraria imaginatione, & diverſo appetitu facile ſufflaminaret.

Alii aſſerunt humores, in ſpaſmo laborantibus, peculiarem quandam habere qualitatem moleſtam, quâ facultatem excretricem nervorum & muſculorum naturalem irritant; eamque irritatam, ſuæque imbecillitatis conſciam, facultatem expultricem animalem in auxilium vocare, atque ad violentum hunc motum incitare. Sed neque hæc ſententia nodum rectè ſolvit. Nam nullâ ratione intelligi poteſt, quomodo facultas expultrix muſculorum naturalis, quæ, ſi detur, nullum intellectum habet, animalem eorundem facultatem in auxilium vocare, atque hæc illi, contra voluntatem ægri, tantâ vi ſuppetias

petias venire queat. Cum hoc ſine cognitione, quâ ſpiritus & muſculi totius corporis ſunt deſtituti, fieri non poſſit.

Sed hic quæret forſan aliquis: *ſpaſmus fiatne à læsâ facultate animali, an verò naturali?* Reſpondeo ab animali fieri. Oritur enim ille à ſpiritibus animalibus, & muſculis, qui ad facultatem animalem pertinent; quia, cum illi benè ſunt conſtituti, ſubſunt animæ imperio, & actionum animalium proxima ſunt inſtrumenta. Nec obſtat ſpaſmum contra & interdum citra voluntatem ægri fieri: nam ad actiones animales non requiritur, ut ſemper ab animæ imperio ſeu voluntate fiant; cum multæ actiones animales, quas ego automaticas appello, quales e. g. ſunt reſpiratio & corporis volutatio, quæ in ſomno, & inceſſus, qui inter ambulandum & aliud cogitandum ſæpe contingit, citra mentis imperium fiant. Quæ tamen omnes ideo ſunt animales, quia ipſæ, ubi partes, ad hanc facultatem pertinentes, rectè ſe habent, ab animâ ad rem attendente, perfici & dirigi immediatè poſſunt.

Morbus hic valde eſt *periculoſus*, ob ſymptoma doloris & vigiliarum, quod vires ægri valdè proſternere, & mentis alienationem inducere poteſt.

Feſtinè itaque *ad curationem* eſt accedendum: quæ peragetur, primo per antecedentis, & deinde continentis cauſæ ablationem; ac intemperiei cerebri, & medullæ ſpinæ, partiumque dolentium correctionem; nec non doloris mitigationem.

Idcirco omnium primo injiciatur talis clyſter:

℞. *rad. lilior. albor.* ℥j. *ariſtolochiæ rot.* ℥ſ.
herb. malvæ, biſmalvæ, ſalviæ, betonicæ, an. m. j.
flor. camomill., melilot., centaur. min. an. p. ij.
furfuris macri m. ſ. agarici ℥ſ.
Coq: ex aq. com. ad lib. j. *ſ. Colaturæ addantur hieræ picræ,*

picræ, benedictæ laxat. ana ʒiij. *mel. roſ.* ℥ſ.
olei lilior. albor. ℥j ſ. *ſalis* ʒſ. F. Clyſter.

Ad humores & ſpiritus alterandos deinde bibat de hoc decocto:

℞. *ſalviæ, majoranæ, herb. paralyſis, beton., lauri, flor. roriſmarini, ſtæchados an. m.* j. *Decoquantur in hydromelite. q. ſ.*
ad lib. j. F. apozema, de quo bibat per intervalla ℥iiij.

Deinde mox purgetur his pilulis:

℞. *pil. cochiar., fœtidar., de agarico an.* ℈j. *ſcammon. gr.* iij. *cum ſyr. betonicæ q. ſ.* F. pilulæ No. IX.

Poſt purgationem detur caſtorei ʒj in aq. ſalviæ diſſoluta. Purgatio etiam aliquoties erit reiteranda, & utendum de hac mixtura:

℞. *conſerv. flor. anthos, beton. an.* ℥j. *rad. acori cond.* ʒj. *confection. anacardinæ, diamuſci an.* ʒij. *mithridat. opt.* ʒj. ſ.
Caſtorei ℈ij. *ſyr. de ſtæchad. q. ſ.* F. conditum: de quo ſumat mane & veſperi, caſtaneæ quantitatem.

Caput, poſt evacuationes univerſales, purgetur his paſtillis maſticatoriis:

℞. *pyrethri, ſem. ſtaphid. agriæ an.* ʒj ſ. *nucis muſcat., maceris an.* ʒj.
acori conditi, zinzibe. cond. an. ℈ij ſ. *maſtiches* ʒij.
ſucci betæ. q. ſ. F. paſtilli manſiles.

Pars poſterior capitis, ac tota ſpina dorſi, parteſque ſpaſmo contractæ, ſequenti linimento erunt inungendæ & fovendæ:

℞. *olei lilior. alb., terebinth. an.* ℥j ſ. *irini* ʒiij.
axung. humanæ, vulp., unguenti Agrippæ an. ℥ſ.
F. linimentum.

Si dolor & contractio his non cedant, utatur hoc balneo ter aut quater in die, cavendo nimiam ex eo debilitatem:

 ℞. *rad.*

℞. *rad. malvæ, lilior., narciſſi an.* ℥vj.
fol. ſalviæ m. iij. *malvæ, abſinthii, origani an. m.* ij.
flor. camomillorum, meliloti, ſtæchad. an. m. ijſ.
ſeminis lini, fœni græci, aniſi an. lib. ſ. Coquantur in aq. com. q. ſ. pro Balneo: addendo inter coquendum vulpem, ſi haberi poſſit.

A Balneo partes anteà dictæ liniantur hoc unguento:
℞. *flor. roriſm., ſtæchad., ſerpill., ſampſuchi, hyſſopi an. m.* j. *maceris, cinnamomi, nucis muſcatæ, caryophyllor. an.* ʒſ. *caſtor.* ℈j.
Coquantur in ſufficienti quant. ol. irin. F. unguentum.

Dolor, ſi his ſit implacabilis, poterit ille etiam leniri gr. IV. vel V. laudani opiati, vel ʒj. Philonii Romani, vel gr. vj. aut viij. extracti croci Jac. Bontii, in Med. Indor. deſcripti.

Interim utatur *diætâ*, in quâ aër ſit calidus, & ſiccus: cibus ex carnibus gallinaceis, ovis ſorbilibus: potus, aqua mulſa, pauco cinnamomi vel ſalviæ condita. Motus vitandus, ſed frictiones ejus locum occupent. Alvus reſpondeat vel naturâ vel arte. Animi pathemata fugiantur.

IX.

MEDICATIO VIRGINIS, à Menſium ſuppreſſione EPILEPTICÆ.

Annus jam ferme ad umbilicum pervenit, ex quo Virgo annorum octodecim, temperamento pituitoſa, cui menſtrua interdum ſunt imminuta, interdum, menſes aliquot, ſupprimuntur; per longa temporis intervalla totius corporis inordinatis convulſionibus, ipſam, cum ſtertore, aphoniâ, ſpumâ ex ore effluente, omniumque ſenſuum & aliarum perceptionum privatione, proſternentibus & vehementer concutientibus, fuit correpta.

repta. Symtomata hæc,per horam integram ante hac durare ſolita, jam, licet multa & varia remedia ſint tentata, frequentius & diutius ipſam infeſtant. Paroxyſmi plerumque cum vomitu incipiunt, & deſinunt.

In hac ægra graviter afficitur *cerebrum*, quod graves illæ actionum animalium læſiones teſtantur: & quidem præcipuè *ſecundum ſenſorium commune*, quod nos Conarion eſſe exiſtimamus: *item ſecundum ſpiritus* in ventriculis exiſtentes, unde hic omnium ſenſuum & motus oritur læſio. Videtur autem cerebrum ab utero, ob menſtruorum imminutionem & retentionem, *per conſenſum* affici.

Morbus, qui ipſam divexat, eſt intemperies quædam pituitoſa, ſeroſa, acris & maligna cerebri: quæ per intervalla quædam ſpirituum animalium efferveſcentiam vehementem & pravam in ventriculis cerebri inducens; omnemque ſenſuum aliarumque perceptionum uſum, per gravem conarii ſive ſenſorii communis affectionem tollens; ac totum corpus involuntario, inordinato, & vehementiſſimo motu concutiens; *epilepſia*, ſive *morbus caducus* vulgo dicitur.

Cauſa procatarctica, unde hic morbus originem duxit, eſt imminutus & ſuppreſſus menſium fluxus. Hinc enim, auxiliante pituitoſo ægræ noſtræ temperamento, cacochymia acris ſeroſa & pituitoſa in corpore ejus fuit genita; quæ *antecedentem* huic morbo ſuppeditat cauſam: pars verò ejus deinde malignitatem peculiarem ex diutinâ morâ adipiſcens, & in cerebrum poſtea ſubinde delata, ibique quibuſdam intervallis, partim conario vehementius impacta, partim in ſpiritus pravos copioſius converſa, & cum aliis ſpiritibus mixta, vehementiuſque ibidem, inſtar olei vitrioli cum oleo tartari mixti, efferveſcens, & agitata, & varie, pro motus ſui diverſitate, in varias corporis

partes deinde diffuſa, *continens* hujus morbi evadit cauſa; graviaque *ſymtomata*, illum comitantia, producit.

Nam ſpiritus iſti animales in ventriculis cerebri, ratione jam explicatâ, vehementius dilatati & inordinatè ibidem moti, talem ex illo motu acquirunt determinationem, poroſque cerebri ita aperiunt ut inordinate in totius corporis nervos fluant, valvulaſque & poros oppoſitorum muſculorum per vices inordinate aperiant & claudant; quo ſpiritus, ex oppoſitis in oppoſitos lacertos viciſſim inordinatèque & vehementer tranſeuntes, ægram proſternunt, totumque ejus *corpus convulſivis, ideſt, vehementibus alternatis inordinatiſque motibus vehementer hac & illac concutiunt.*

Quamvis autem hic tantus adſit ſpirituum motus, qui ventriculos cerebri ſufficienter dilatet, & fibrillas nervorum in eorum tubulis membranaceis, ad ſenſationem peragendum ſatis liberas faciat, *nulla* tamen, *in ægrâ noſtrâ, eſt ſenſatio, nec ulla alia cogitatio, nec etiam loquela;* quia multi humores ad ſenſorium commune in paroxyſmo ſunt delati, vel cerebrum & cerebellum, propter ſpiritus inconvenienter in iis tunc agitatos, illud nimis premunt, atque ita omnem oblatarum imaginum perceptionem, aliamque cogitationem, & loquelam etiam impediunt.

In aliis epilepticis ſuperſunt interdum ſenſus, imaginatio & reminiſcentia, quia conarion in illis, dum ſpiritus efferveſcunt non ita graviter, ut in noſtra virgine, afficitur. Dum vero humores pituitoſi, per vehementem hanc ſpirituum agitationem, è cerebro in fauces deturbati, viam aëri, inter reſpirandum ultro citroque commeanti, nimium arctant, à vi aëris, anguſtias illas tranſeuntis, *ſtertor*; ab aëre verò in faucibus, per vehementiores reſpirationes, cum pituita, eo delapſa, mixto, *ſpuma oris gignitur*.

Porro quamdiu materia hæc maligna erat pauca, & tar-

dè

dè regenerabatur, *paroxyſmi erant breves, & tardi eorum reditus*. Illâ verò jam incrementum ſumente, & citius renaſcente, *frequentioribus & longioribus exacerbationibus torquetur ægra.*

Incipit & deſinit paroxyſmus cum vomitu, quia materia acris, ſub ejus principium & finem ex vicinis locis, per vehementiores corporis concuſſiones, in ventriculum effuſa, eum vellicando, & ſpiritus animales in cerebro in illum determinando, excretionem per ſuperiora ſtimulat.

Denique ubi illa acris tenuis & ſpirituoſa materia tandem eſt diſcuſſa, tum *ægra ad ſe redit*, &, omnibus ſymtomatis liberata, actiones omnes tamdiu rectè perficit, donec illa, ſatis copioſe ex antecedente cauſa regenita, novo paroxyſmo virginem noſtram excruciet.

Nonnulli exiſtimant, cerebrum, à materia acri & maligna irritatum, acrimoniam & malignitatem illam ſentire, atque ideo ſeſe contrahere, & ad eam expellendam inſurgere: illud porro contractum omnes nervos, tanquam lora ſibi alligata, variis motibus contrahere & agitare, & hinc omnes iſtos violentos inordinatoſque variarum partium motus, in epilepticis obſervatos, originem ducere. Verùm cum in hac virgine epileptica, ut multis aliis eodem affectu laborantibus, tempore paroxyſmi nullus ſit ſenſus, nec ulla alia cognitio, idcirco cerebrum, in illa exacerbatione nihil quicquam ſentiens & cognoſcens, atque hinc nihil quicquam expellere appetens, perperam acrimoniam & malignitatem materiæ ſentire, & ad eam expellendam inſurgere, ſeſeque contrahere, & alias ſibi alligatas partes ſuâ contractione agitare dicitur. Huc accedit, quod cerebrum nullum motum per ſe, ſed omnem à ſpiritibus animalibus habeat. *Quod autem* ſpiritus variè moti varieque determinati, citra ullum ſenſum, appetitum, vel voluntatem, varias admirandaſque agitationes in corpore organico producere,

ducere, parteſque ejus varie vehementerque movere poſſint, cuivis eſt manifeſtum, qui machinas hydraulicas, pneumaticas, aliaſque, tum naturales, tum artificiales, diligentius eſt contemplatus.

Nec eſt, quod quiſquam hic nobis objiciat motum perpetuum cerebri, quo illud ad oculum perpetuo alternatimque dilatatur & contrahitur, *vel illum, quo per ſternutationem hoc vehementius movetur*: atque hinc inferat, cerebro ſenſum & cognitionem naturalem, qua citra hominis cognitionem, aliquid ſibi utile eſſe ſentiat, & cognoſcat, attrahat vel expellat, neceſſariò eſſe adſcribendam. Motus enim iſti non fiunt à facultate cerebri ſentiente, vel vi movente ipſi propriâ, non aliunde ortâ. Nam diaſtole cerebri fit à ſpiritibus in cavitates ventriculorum è plexu choroide, in cordis dilatatione, exhalantibus, & cerebrum attollentibus, ſyſtole vero à ſubſidentia cerebri ſpontanea, ex novorum ſpirituum, per ſyſtolen cordis in ventriculos cerebri tum non exhalantium, defectu, & ſpirituum, in ventriculis jam exiſtentium, refrigeratione profecta: quod ex cordis & cerebri motu, eodem momento in utriſque contingente, eſt manifeſtum. Sternutatio vero non fit à motu cerebri contractorio; ſed à re cerebrum ſtimulante, & ſpiritus animales in ventriculis cerebri ita determinante, & tales cerebri poros aperiente, ut illi, in muſculos reſpiratorios abdominis, thoracis, faciei & narium vehementius fluentes, aërem è naribus magna cum vehementia expellant, cerebrum concutiant, & quælibet obvia ejiciant.

Morbus hic, cum jam diu duraverit, & per ſe ſit malignus, & magnus, ac quamvis bona adhibita ſint remedia, nihilominus ſit auctus, valde *difficulter curari poterit.* Quia tamen eſt per ſympathiam, & auxilium ab ætatis mutatione hic ſępe oriri ſolet: etiamnum ſpes curationis affulget. Atque ideo eam tentandam cenſeo.

Curatio

Curatio autem adhibenda erit in paroxyſmo, & extra illum. *In paroxyſmo* curandum, ut ille quam breviſſime ſolvatur, nec ægra ſe ullo incommodo afficiat. Itaque primò ipſa collocanda capite ſublimi, & ore per lignum inſertum patente. Ita enim excrementis ſpumoſis liber ex ore dabitur egreſſus, nec ægra ſibi linguam mordicus lædet. Et membra, quantum poteſt, bono ſitu ſunt collocanda & extendenda. Deinde cauſa continens, maligna, cerebrum ſtimulans, & ſpirituum efferveſcentiam excitans, à cerebro revellenda & diſcutienda ligaturis & frictionibus extremorum, ſæpius laxatis & iterum adſtrictis: item rutâ, caſtoreo, aſsâ fœtidâ, vel oleo ſuccini naribus admoto: nec non ſternutatoriis ex helleboro albo vel nigro; præterea vomitorio, ex antimonii præp. gr. 4. vel 6, ori aperto pennâ indendo: præſertim cum paroxyſmus à vomitu ſolvi ſoleat.

Curatio, quæ *extra paroxyſmum* adhibebitur, cauſam procatarcticam & antecedentem; & tandem etiam pravam cerebri, ſanguinis, & ſpirituum intemperiem tollet.

Primò itaque ſumat hunc pulverem purgatorium:

℞. *ſpec. diaturbith cum rabarb.* ℈ij.
cremor. tartari ℈j, *ſcammonii gr.* x.

F. pulvis: exhibendus cum cereviſię vel aq. artemiſię q. ſ.

Vena deinde ſecanda circa talum, ſanguiſque educendus ad uncias octo.

Poſtea humores alterandi & evacuandi hoc decocto:

℞. *rad. pæoniæ maris, ariſtolochiæ rotund. an.* ℥j.
angelicæ. polypod. q. an. ℥ſ.
Herb. meliſſæ, pulegii, ſalviæ, betonicæ, ſabinæ, rutæ, an. m. j. *artemiſiæ m.* ij.
ſem. pæoniæ mar. ℥ſ. *aniſi, fœniculi an.* ʒij.
flor. anthos p. ij.
decoq. in aq. com. ad lib. j ſ. *in Colat. infunde per*

F *noctem*

noctem fol. ſennæ ℥j ſ. *agarici, turbit., rabarb.* ʒj ſ.
Expreſſioni forti adde ſyr. roſ. ſol. ℥ij. F. Apozema: de quo ſumat quotidie hauſtum ℥iiij.

Corpore ita alterato & expurgato, ſub tempus, quo menſtrua ipſi fluere ſolebant, utatur hoc balneo vel ſemicupio:

℞. *artemiſiæ, majoranæ, meliſſæ, nepitæ,*
lauri, thymi, lavendulæ, roriſmarini,
chamædryos, chamæpiteos an. m. iij.
ſtor. chamæmeli, meliloti, anthos, ſambuci an. m. ſ.
baccar, juniperi, lauri an. p. ij.
farin. ſem. lini, fœnigræci an. ℥j.

Coq. in aq. com. q. ſ. pro Balneo; in quo umbilico tenus per horam ſedeat, & reliquias decoctarum herbarum, ſacculo incluſas, circa pectinem detineat. Illud continuetur mane per quinque vel ſex dies, in eoque calefacto moretur per horam unam.

A balneo, veſperi ad ſomnum in lecto compoſita, per horas quatuor vel quinque, uno ex his utatur peſſariis, vel nodulis:

℞. *ſalviæ, majoranæ, abſinthii, galbani, agarici an.* ʒſ.
aloës, colocynthidis, ellebori nigr. an. ʒj.
mellis deſpumati q. ſ. F. Noduli vel peſſaria. N. ij. panno ſerico tenui involvenda, & filis longis alliganda.

Poſtea particularis evacuatio fiat cerebri per errhina, maſticatoria, apoplegmatiſmos.

Poſthac denique exhibendum hoc Electuarium, quod peculiari proprietate malignam qualitatem cerebri & ſanguinis corrigere poteſt:

℞. *conſerv. flor. roriſmarin.* ℥j ſ. *conſ. fl. bugloſſ.* ℥ſ.
ſpec. diamuſci. dulc. ʒj ſ., *pul. rad. pæoniæ, ſem. pæoniæ, juniperi, cranii humani, viſci quercini an.* ʒj., *ſpir. vitriol. gut. xv.*
Cum ſyr. de ſtæchade q. ſ. F. Conditum: de quo omni mane ſumat caſtaneæ quantitatem. To-

Tota curatione durante *aër* ſit purus, moderate calidus. Vitetur vorticum & præcipitiorum aſſpectus. *Cibi* ſint euchymi & eupepti, conditi cephalicis & antepilepticis. Allia, cæpe, caro hædina, porcina, & anſerina, fugiantur. *Potus* ſit moderatus. Vitentur animi vehementiora *pathemata*, & imprimis terror. *Alvus* ſit laxa. *Exercitia* ſint *mediocria*.

X.

MEDICATIO JUVENCULÆ, SOMNAMBULONIS.

JUvencula viginti annorum & temperamenti calidioris, decimâ à puerperio nocte, domeſtica quædam negotia ſibi peragenda ſomnians; è lecto ſine ullis veſtibus, inter ſæviſſima hyemis frigora ſurrexit: & cum è thalamo hac imaginatione ducta in partes domus inferiores deſcendere vellet, ſtrepitu januæ, quam aperiebat, matrem, eodem cum ipſa decumbentem lecto, expergefecit. Hæc novitatem rei admirans, filiam altâ voce increpuit & ad ſe revocavit: quo illa expergefacta ad lectum rediit, dicens ſe, niſi clamoribus iſtis è ſomno fuiſſet excitata, domo exituram fuiſſe. Vigeſimo quarto poſt die, cum marito dormiens, circa noctis gallicinium ſubitò è lecto exilit & ad januam cubiculi properavit. Verum à marito evigilante, & ſtentoreâ voce eam inclamante, excitata, flens & tremens ad lectum revertit; narrans ſe è lecto voluiſſe fugere, ad evitandam vim, quam virum quendam ſibi inferre velle ſomniabat. Poſtea ſimilia inſomnia, eam ad ſomnambulandum cogentia, ſæpius eſt paſſa, in quibus ſine ulla noxa tam periculoſa adiit loca, quæ vigilans nulla ratione adire auderet.

Afficitur in hac fœmina *cerebrum*, ſecundum ſubſtantiam, & ſpiritus, ventriculis cerebri contentos; quod probat imaginatio, in ſomno ipſam adeo inquietans. Afficitur etiam *totius corporis ſanguis*, unde fervidi iſti ſpiritus gignuntur.

Morbus qui eam infeſtat, eſt *Somnambulatio*; ſive intemperies ſpirituum, in ventriculis cerebri nimis copioſè inter dormiendum exiſtentium, juſto calidior & fervidior, cum intemperie viſcidiorum quorundam vaporum, cerebri ſubſtantiam, longius à nervorum principio, occupantium, conjuncta; quâ illa, per inſomnia nocturna è lecto interdum exſurgens, ad ambulandum in ſomno impellitur.

Cauſa hujus morbi *antecedens* eſt ſanguis fervidior & viſcoſior ac craſſior, in toto ejus corpore redundans, qui viſcidioribus & craſſioribus quibuſdam partibus in cerebri ſubſtantiam vaporis ſpecie delatus, & ſubtilioribus in copioſos ſpiritus animales converſus, hujus morbi, dum ægra interdum vehementius ſomniat, *continens* eſt cauſa.

Dum enim iſti ſpiritus ipſi in inſomnio, quod de re cupidius proſequenda vel fugienda, ob imagines, ex quibuſdam expanſis cerebri poris, menti in ſenſorio communi, à preſſione vicinarum partium tum temporis libero, oblatas, habet, vehementius in ventriculis cerebri moventur, determinantur illi in illos membrorum nervos & muſculos, in quos ſimilis cogitatio eos in vigilia determinare ſolebat. Iique in muſculos illos copioſius & vehementius fluendo *eam dormientem erigunt, & in varia loca*, quamdiu hoc inſomnium durat, *deferunt. Nec tamen ipſa* ex hoc vehementiore ſpirituum motu *evigilat*; quia reliquum cerebrum, ubi imagines ſive notæ decori, honeſti, utilis, aliæque ſunt pictæ, à viſcido & craſſiore vapore occupatum, propterea expandi non poteſt. Atque ideo *vagatur* illa *in ſomno*, quo ipſam imaginatio ducit, *donec*, vehementiore matris vel mariti, vel alîus eam increpantis, *clamore*, viſcidiores & craſſiores iſti vapores è cerebro diſcuſſi vel diſſoluti, cerebrum à ſpiritibus expandi, & rerum omnium imagines menti offerri patiantur, atque illa ita *expergiſcatur*.

Quod

Quod verò fieri poſſit, ut in una dormientium cerebri parte ſpiritus vehementius, in alia tardius eodem tempore moveanter, & nervis poriſque cerebri unis per ſomnum clauſis, alii pateant; pręter inſomnia vulgaria, manifeſtum eſt ex medicamentis quibuſdam ſomniferis, inquietiſſima inſomnia cum profundiſſimo ſomno excitantibus; atque ex ſpontanea dormientium, & reliquo corpore quieſcentium, reſpiratione. Nam ſomnifera illa hoc aliâ ratione non faciunt, quam quod peculiari ſuo temperamento cerebrum aliqua parte gravent, & in aliâ ſpirituum vehementem motum excitent, ac quoſdam cerebri poros, imagines quarundam rerum continentes, aperiant, eaſque menti in ſomno offerant. Et ne quis contrarias has ſomniferorum in cerebro dormientium operationes miretur, conſideranda eſt aqua communis, quæ in ignem flammantem injecta ardorem extinguit: in calcem verò vivam, ardorem excitat. Reſpirationem dormientium ſpontaneam quod attinet, illa nullâ aliâ ratione fieri poteſt, quam quod, reliquis nervis clauſis, reſpiratorii perpetuò pateant, in eoſque ſpiritus ex cerebro continuo fluentes, modò inſpiratorios, modò exſpiratorios muſculos, diſtendant, atque ita aërem viciſſim in pulmones & ex pulmonibus pellant.

Hæc juvencula ſomnians, tam *periculoſa*, *citra noxam*, *adit loca*; quia, ob pleroſque cerebri poros per ſomnum clauſos, notæ periculorum antea perceptorum menti ejus non offeruntur; atque ideo nullo terrore perculſa, intrepidos & firmos in illis periculis figit greſſus, atque ita feliciter ex iis ſeſe expedit.

Non omnes autem dormientes ſunt ſomnambulones, neque etiam hæc fœmina ſingulis noctibus patitur ſomnambulationem; quia non omnes homines, nec etiam hæc fœmina ſemper ſpiritus in cerebro tam vehemen-

ter habent motos, qui nervos & muſculos tantopere diſtendere queant, ut corpus eorum inter ſomniandum erigatur, & de loco in locum ambulando transferatur.

Somnambulatio licet ſæpe nullum nocumentum inferat; quia tamen multi ſomnambulones in vitæ periculum, imò in ipſam mortem ſe incautè conjecerunt; idcirco *curationem* inſtituendâm cenſeo: *tum in paroxyſmo*; *tum extra illum*: præſertim, cum in epilepſiam hoc malum nonnunquam degenerare nonnulli ferant.

In paroxyſmo ſomnambulationis deprehenſa, ſi in periculoſo loco fuerit, cavendum ne excitetur, quia talis excitatio poſſet illam perdere; ſed permittendum, ut ex eo ſua ſponte ſeſe expediat, & in tutum perveniat. In tuto ubi fuerit, erit excitanda & acriter increpanda, &, ſi hoc non ſufficiat, eriam caſtiganda. Ut, notis iſtis objurgationis & caſtigationis cerebro profundius impreſſis, à ſomnambulatione tam periculoſa poſtea deterreatur.

Extra paroxyſmum cauſa antecedens erit alteranda & è corpore educenda, & intemperies capitis contrariis corrigenda.

Primo itaque purgetur pilulis:

℞. *aloes gr.* xij.
ſcammonii gr. viij. *vel* x.
cum ſyr. roſat. ſolutivo q. ſ.
F. pilulæ No. I I I.

Poſtridie educatur ſanguis è brachio dextro ad uncias octo, vel decem.

Et deinde hoc utatur apozemate

℞. *rad. cichorii* ℥ij.
pæoniæ maris, fœniculi, petroſelini an. ℥ſ.
ellebori nigr. ʒiij.
herb. cichorii, lactucæ, endiviæ, agrimoniæ, chamædrios,

car-

carduibenedicti, betonicæ an. m. j.
ſem. quatuor frigid. major. an ℥ iij.
aniſi, fœniculi an. ʒj.
amigdalar. dulc. paria. viij.
tamarindor. ℥j.
decoquantur in aq. comm. ad lib. j *ſ.*
F. Apozema, de quo quotidie ter quaterve bibat hauſtum quatuor unciarum.

Dum utitur hoc apozemate, quarto quoquo die purgabitur pilulis ante præſcriptis.

Lavetur deinde ſępe in balneo aquæ dulcis: & ſubinde ſub ſomnum ſumat emulſionis amigdalatæ ℥vj.

Perſeverante affectu, amigdalato conficiendo addi poterunt ſeminis papaveris albi ʒij. vel iij.

Ad vehementiora ſomnifera vel ſtupefacientia non eſt progrediendum; quia illa, inſomnia quidem ſomnambulatoria impedirent; ſed metus eſt, ne, cerebrum nimium gravando, coma vel carum accerſerent.

Poteſt etiam uti lotionibus caput mediocriter refrigerantibus, caput deinde bene exſiccando.

Ad cerebri corroborationem utatur hoc medicamento:

℞. *conſervæ roſar.* ℥j *ſ.*
fl. borraginis ℥*ſ.*
pulv. ſem. pæoniæ maris ʒij.
ſp. diarhod. abbat. ℈iiij.
cremor. tartari ʒj.
cum ſyr. conditura citri q. ſ.
F. Conditum, de quo nonnunquam ſumat dragmæ quantitatem.

In *victus ratione* aër ſit purus, & inter dormiendum caveantur radii lunæ, quibus in hoc malo augendo magna efficacia adſcribitur. Cibi ſint boni ſucci, non flatulenti, vitentur itaque fabæ & lentes & ſimilia. Somnus non ineatur

eatur mox à cœna; eaque ſit parcior. Imaginationis & affectus non ſint fortes, ſed mites: ne iis imagines cerebro fortius imprimantur, eæque, poſtea menti vehementius in ſomno oblatę, paroxyſmum ſomnambulatorium accerſant. In primis autem opera eſt danda, ut dormiat in cubiculo exactiſſimè clauſo; ut, quamvis ex lecto ſurgat, ulterius tamen progredi nequeat, & præcipitia aliaque loca periculoſa adire non poſſit.

XI.

MEDICATIO VIRI, INCUBO DIVEXATI.

Vir quadragenarius, boni habitus, qui diu ingluviei & ebrietati indulſit, interdiu bene ſe habens, & mente ac ſenſibus integer, ubi ſub noctem ſe ad quietem componit, frequentiſſime nocturno quodam ludibrio afficitur. Putat enim ſe in ſomno interdum vi ad venerem ſollicitari; interdum à magna mole vel homine incumbente ſuffocari, adeo ut vix loqui aut reſpirare queat; ſenſibus ſtupeſcentibus, non tamen ademtis. Cùm ſe movere cupit, maxima accedit anxietudo: qua ſummopere perturbatus, tandem evigilat. De capitis gravitate interdum etiam conqueritur.

In hoc ægro *afficitur* cerebrum ſecundum illam partem, unde nervi reſpiratorii originem ducunt; & hinc etiam afficiuntur muſculi thoracis ac pulmo: quod ex læſa reſpiratione, & capitis gravitate eſt manifeſtum.

Morbus, qui ipſum divexat, eſt *incubus*; ſive intemperies ſanguinea & pituitoſa cerebri, quæ meatus ejus, in nervos reſpiratorios deſinentes, in ſomno frequentiſſime anguſtans, inſomnium excitat, quo ægro, ab incumbente vel ſtrangulante aliquo corpore, reſpiratio & vox præcludi videntur.

Cauſa

Cauſa procatarctica, unde hic morbus primò originem duxit, eſt ingluvies & ebrietas, quibus ęger noſter diu frena laxavit. Hinc magna copia humorum ſanguineorum & pituitoſorum in ejus corpore fuit genita: quæ *antecedens* hnjus morbi eſt cauſa. Eaque in vapores ſoluta, ac in cerebrum copioſius delata, illudque in ſomno nimis gravans, & meatus nervorum reſpiratoriorum anguſtans, ſpirituumque juſtam in eos reciprocationem impediens, *continentem*, ejus, & ſymtomatum, conſtituit cauſam.

Dum enim ab humore vaporoſo, meatus nervorum reſpiratoriorum in ſomnis occupante, reſpirationis difficultas, & inde magna moleſtia, ægro noſtro oboritur: hinc ſpiritus animales in ventriculis cerebri fortius dilatati, & ſenſorium commune à ſuperioris cerebri preſſione, omnia inſomnia omneſque cogitationes alioqui impediente, liberantes, ipſi imaginationem excitant; quâ, quia veram moleſtæ iſtius reſpirationis cauſam in ſomno excogitare non poteſt, *ab invadente aliquo ſibi fauces ac thoracem magna vi comprimi*, *ſpiritumque ſibi præcludi*, *imaginatur*. Ille autem magno conatu, ab opprimente pondere vel homine invadente, ſe, ut putat, in inſomnio expedire laborans, præ imaginarii periculi timore magnopere angitur; & quia nervi tactorii, per ſomnum à ſubſidentis cerebri mole compreſſi, propter hujus inſomnii inquietudinem parum tantum patent, idcirco *tactus ipſi*, in iſto agitandi corporis conatu, *ſtupet*. Conamine verò iſto laborioſo diutiuſcule perſeverante, ſpiritus animales in ventriculis cerebri vehementius dilatantur, & novi è corde tam copiosè eo propelluntur, ut non tantum ſenſorium commune, ſed etiam ventriculi cerebri & nervi cerebro ſubjecti, à preſſione & ſubſidentia liberentur, ac humores vaporoſi, qui nervos reſpiratorios anguſtabant, diſcutiantur; atque ita *æger noſter*, magnopere inſomnii

iſtius ludibrio turbatus, tandem *evigilet, & ab iſta reſpirationis difficultate liberetur.*

Et quoniam ſemen copioſum in partibus genitalibus, ex copioſo ſanguine ab ingluvie & ebrietate natum, quod venereorum inſomniorum cogitationes, ſuo peculiaris temperamenti motu, ſæpè excitare ſolet, nonnunquam in ipſo redundat; ideoque moleſtiam reſpirationis in ſomnio percipiens, interdum ab invadente quapiam *ſe vi ad venerem ſollicitari & cogi ſomniat.*

Metus eſt, ne hoc malum ingraveſcens in ipſo paroxyſmo ipſum ſuffocet, vel ſanguinem in ventriculos cerebri aut ejus ſubſtantiam effundendo, vel carotidas arterias vel plexum choroidem aut eorum poros obſtruendo, apoplexiam, vel carum, vel alium ſimilem gravem cerebri morbum ægro noſtro accerſat: ideoque tempeſtiva *Curatione,* hujuſmodi mala ſunt præcavenda.

Eaque tota in cauſa procatarctica, antecedente, & continente tollendâ, & intemperie corrigendâ, verſabitur.

Primo itaque talem ſumat hauſtum jejunus:

℞. *ſpec. diaturbith cum rhabarb.,*
diacarthami, an ℥ſ.
cremor. tartari ℈j.
ſcammonii gr. xij.
cerevisiæ tenuis q. ſ.
m. f. Potio.

Proſtridie aperiatur ipſi vena in brachio dextro, & ſanguis educatur ad uncias decem.

Poſtea præſcribatur hoc medicamentum:

℞. *rad. acori, angelicæ, pæoniæ an.* ℥ſ.
fæniculi, petroſelini an. ℥j.
fol betonicæ, fumariæ, cuſcutæ,
ſcolopendriæ, acetoſæ an. m. j.

hyſſopi,

hyſſopi, endiviæ, borragin. an. m. ſ.
ſem. aniſi, fæniculi, an. ʒiij. cymini an. ℥j.
decoquantur in aq. communi ab lib. j ſ.
addendo ſub finem decoctionis fol ſennæ ℥j ſ.
rabarb., agarici, ſalappæ an. ʒiij.
cremor. tartari ℈iiij.
Colaturæ adde ſyr. de cichorio comp. cum rheo ℥j ſ.
F. Apozema, de quo ſumat quotidie ℥iv.

Corpore his univerſaliter purgato, utatur errhinis & apophlegmatiſmis, & ſternutatoriis, jejunus, ad particularem capitis evacuationem inſtituendam.

In nucha, vel alterutro brachio, excitetur fonticulus, diuque apertus ſervetur.

Interim hoc utatur medicamento:

℞. *ſpec. diarhod. abbatis, aromatici roſati,*
diambræ, diamuſci dulc. an. ʒj.
diſſolutis in aq. betonicæ adde ſacchari albiſſ. ℥ij.
& F, Confectio in tabulis, de quibus ſumat
ʒij. vel iij poſt ſingulos paſtus.

Et per plures dies ſumat pæoniæ maris ſemina xv. pulveriſata, & aquâ betonicæ mixta.

Nocturno tempore hanc cucupham geſtet, capitis tegumento incluſam:

℞. *cortic. citri ſicc. ℥ſ.*
rad. cyperi ʒiij.
fol. roriſmarini, majoranæ, betonicæ an. m. ſ.
fl. lavendulæ, roriſmarin., ſalviæ, ſtœchad. arab. an. p. j.
cinnamomi, cariophyllor., maceris an. ʒſ.
F. pulvis, qui excipiatur cotone moſchato, &
cum panno ſerico interpuncto formetur *Cucupha.*

Singulis ſeptimanis his utatur pilulis, mane jejuno ventriculo:

℞. *pil. cochiarum ʒſ.*

 extracti

extracti catholici gr. xij.
ſcammonii gr. IV.
Cum ſyr. de ſtæchad. q. ſ.
F. Pilulæ No. VII.

Veſperi, ab iſtâ purgatione, ſumat theriacæ dragmam unam, cubitum iturus.

In *victus ratione* aër ſit moderate calidus, purus. Cibus ſit facilis concoctionis, bonique ſucci; non flatulentus; hyſſopo, ſerpillo, ſatureia, aliiſque attenuantibus conditus. Potus ſit cereviſia tenuis, vinum tenue & parcius ſumtum. Cæna ſit valde frugalis. Vitet omnem crapulam & ebrietatem. Corpus tempeſtivè & moderate exerceatur. Inter cænam & ſomnum tres ad minimum intercurrant horæ. Decubitus fiat in alterutro latere; nunquam ſit ſupinus. Noctu fidum adjunctum habeat hominem, qui lamentantem & queritantem mox expergefaciat. Alvus reſpondeat naturâ vel arte. Affectus animi ſint pacati.

XII.
MEDICATIO SENIS VERTIGINOSI.

SEnex quinquagenario major, craſſus, obeſus, pituitoſus, in otio vivens, ſomnolentus, victu pituitoſo & craſſa cereviſia diu uſus, cum nuper ambulandi cauſâ foras eſſet egreſſus, viſus eſt ſibi videre res omnes objectas, ut homines, arbores, domos, celeriter in gyrum agi. Malo, paulò poſt, ingraveſcente, cum ſeſe erectum ſuſtinere non poſſet, in terram eſt prolapſus. Ubi aliquamdiu jacuit, donec paroxyſmus eſſet finitus; qui ab eo tempore jam ſæpius, per intervalla quædam temporis, rediit. Adeſt capitis gravitas, facies inflata & decolor; per os & nares multum pituitæ excernit. Ex intuitu rerum

rum profundarum, vel in orbem actarum, facile novum paroxyſmum incurrit.

In hoc ægro afficitur *cerebrum*: cum viſio, citra oculi, medii, vel objecti vitium, hic lædatur. Afficitur autem, tum *ſecundum* ejus *ſubſtantiam*, quod probant excrementa pituitoſa ex ore & *naribus* copioſe excreta, item capitis gravitas: tum ſecundum *ſpiritus* in ventriculis cerebri exiſtentes, quod, ex ſymtomate præcipuo ægrum noſtrum infeſtante, vertiginoſo ſc., eſt manifeſtum.

Morbus, qui eum moleſtat, eſt *Vertigo*; ſive intemperies frigida & humida cerebri, ſpirituumque animalium in ventriculis cerebri motus vorticoſus; quæ viſus fallaciam, ſive depravatam viſionem, quâ omnia objecta viſibilia circumgyrari ipſi videntur, inducunt.

Procatarctica hujus affectus *cauſa*, eſt otioſa ægri vita, & diuturnus ciborum pituitoſorum & craſſæ cereviſiæ uſus, quibus, adjuvante temperamento ejus pituitoſo & ſenili ætate, magna pituitoſorum humorum copia in toto ejus corpore eſt genita: quæ *antecedentem* hic conſtituit cauſam. Ea vero in cerebrum delata, ibidemque per circuitus quoſdam temporis in ſpiritus craſſos ac vorticoſos converſa, *continentem* huic morbo, & ſymtomatis, ſuppeditat cauſam.

Etenim imagines rerum viſibilium, ex oculis ad ſpiritus animales, in ventriculis cerebri in vorticem actos, delatæ, & cum circumgyratione ſenſorio communi oblatæ, viſus illam fallaciam pariunt, quâ omnia *objecta viſibilia* eodem modo *in orbem agi videntur*; quo imagines rerum viſibilium, quæ per fumos in aëre circumgyratos oculis offeruntur, ſpeciem objectorum circumactorum exhibent. Eodem enim, ad circumgyrationis viſionem in ſenſorio communi faciendam, redit, ſive imagines in aëre ante oculos, ſive in ſpiritibus animalibus, in ventriculis cerebri exiſtentibus, ante ſenſorium commune, circumagantur. Cum utrâque

ratione imagines, ad ſenſorium commune, circumgyratæ perveniant, & ibidem ab anima circumrotatæ percipiantur.

Circumgyrantur autem *ſpiritus animales, per certos temporis circuitus, in cerebri ventriculis* noſtri ægri: quia per certa temporis intervalla, cerebrum & ſanguis in cerebro, ac præcipue in plexu choroide, exiſtens, talem acquirunt intemperiem, ut tam craſſi per exhalationem in ventriculis gignantur ſpiritus, qui, quia ſatis commodè & copioſè per nervos in totum corpus diſtribui, atque ideo ad lineam rectam tendere non poſſunt, in gyrum, propter novos ſpiritus ibi perpetuo ſupervenientes & vehementius ibidem motos, eodem modo aguntur, ut ventus in angulum aliquem, ubi tranſitus non datur, delatus, ab inſequente vento in verticem rotari ſolet. Spiritus autem iſti, præterquam quod ſint craſſi, non poſſunt, ob iſtam circumrotationem, nervos ſatis copioſè ingredi, nec muſculos ad corporis ſuſtentationem ſufficienter inflare, atque ideo in vertiginoſo hoc paroxyſmo, ob ſpirituum animalium in muſculis defectum, *prolabitur noſter æger in terram, ibidemque* tam *diu jacet*, donec, vertigine ceſſante, ſpiritus animales officium rurſus faciant.

A conſpectu rerum valde profundarum oritur novus vertiginis paroxyſmus; quia conſpectus ille, terrorem ægro incutiens, cerebri & nervorum poros anguſtat, quo ſpiritus, in nervos ſufficienter fluere & ad lineam rectam tendere nequeuntes, in ventriculis cerebri in gyrum aguntur. Idem *ſpirituum vortex etiam ab aſſpectu rerum cicumrotatarum oritur*; quia ipſa imago rei circumrotatæ, ad ſpiritus ventriculorum delata, etiam circumrotatur; atque ideo ſpiritus noſtri ægri animales, ad circumrotationem vehementiorem, ob cauſas jam dictas, valde apti, ab illa imaginum circumgyratione, facile in gyrum moventur.

Sunt

Sunt qui exiſtimant, imaginationem hic eſſe læſam. Sed quia hic nulla imaginum antea perceptarum fit prava conjunctio, ſeparatio, vel detorſio, in quibus ſolis imaginatio depravata conſiſtit; aſt tantummodo rei viſibilis præſentis prava perceptio, ſequitur non imaginationem, ſed viſionem tantum eſſe depravatam. *Nec obeſt*, quod forſan nonnulli, hoc affectu laborantes, res objectas revera circumrotari putent. In illis enim non imaginatio, ſed præter viſum, etiam judicium officio non fungitur.

Niſi morbus hic tempeſtivè curetur, *metus eſt*, ne in hoc ſene in apoplexiam, carum, vel alium ſimilem cerebri gravem affectum, degeneret.

Curatio itaque primo quoquo tempore eſt auſpicanda: *eaque* circa cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & deinde continentis ablationem; ac denique circa intemperiem cerebri ſpirituumque corrigendam, per contraria remedia, verſabitur.

Sumat igitur omnium primo tales pilulas, mane jejuno ventriculo:

℞. *pil. cochiarum, de hiera ſimpl. an.* ʒſ.
ſcammonii gr. vj. *cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ.*
F. pilulæ N°. IX.

Poſtea utatur hoc decocto alterante & purgante:

℞. *rad. enulæ campan., pæoniæ maris an.* ℥ſ.
fol. majoranæ, hyſſopi, ſalviæ, lauri, betonicæ an. m. j.
rutæ, ſummitat. centaurei minor. an. m. ſ.
flor. anthos, ſtæchados, ſambuci an. p. j.
ſem. aniſi, fæniculi, carui, ſileris montan. an. ʒj.
decoq. in aqu. com. ad lib. j ſ.
in Colat. infunde per noctem fol. ſennæ ℥j.
agarici ℥ſ. *rabarb., ſalappæ an.* ʒij.
cinnamomi ʒj.
expreſſioni forti adde ſyr. de ſtæchade, mellis ſcyllitici an. ℥j.

an. ℥j. F. Apozema: de quo ſumat, pro ratione operationis, quotidie, vel alternis diebus ℥iv.

Corpore jam aliquoties expurgato, utatur hoc maſticatorio medicamento:

℞. *uvar. paſſar. enucleatar.* ℥j.
hyſſopi, origani an. ℈iiij.
rad. acori conditæ, ſem. ſynapi an. ʒj.
piperis, maſtiches an. ℈ij. *mellis q. ſ.*

F. globuli maſticatorii, quibus utatur jejuno ventriculo, & à prandio circa horam quartam pomeridianam.

Interea utatur hoc electuario:

℞. *rad. zinzib. conditæ* ℥j.
conſerv: fl. roriſmarini, roſar. rubr. an ℥ſ.
ſp diarhod. abbatis, aromatici roſ. an. ℈ij.
ſyr de ſtæchade q. ſ. F. Conditum:

De quo ſumat, ante cibi ſumtionem, dragmę quantitatem.

Et *fonticulus* cauterio aperiatur, in cervicis parte poſteriore, vel, ſi ibi moleſtior ſit futurus, in alterutro ſaltem brachio, diuque apertus ſervetur.

Geſtet quoque in capite hoc tegumentum pileo includendum:

℞. *fol. betonicæ, flor. camomill., roſar. an. m.* j.
ſem. nigellæ unc. ſ. coriandri præpar. ʒiij.
exſiccata & leviter contuſa conſuantur ſ. art. cum cotone in panno ſerico, & F. Cucupha.

Totâ Curatione *aër* ſit temperatus, purus; *cibus* parcus, eupeptus, nec flatuoſus: *potus*, vinum & cerevIſia mediocrium virium, & parce ſumtus. Corporis *exercitium* ſit temperatum; ſed capiti magis convenit *quies*. *Somnus* ſit mediocris. *Alvus* reſpondeat arte vel naturâ. Inter *animi pathemata* vitet potiſſimum iram & triſtitiam.

MEDI-

XIII.

MEDICATIO INFANTIS

HYDROCEPHALI.

Puer triennis jam à duobus annis ingenti conſpicitur capite; quod contactum molle ſentitur; & digitis fortius preſſum in foſſulas ſubſidit; radiiſque ſolis vel candelæ expoſitum pellucet. Senſibus eſt ſtupidioribus, & ſomnolentus. Quamvis bene edat & bibat, reliquo tamen corpore eſt macilento & pallido. Pulſus pro ratione ætatis debilior eſt.

Afficitur in hoc infante *caput*, ſecundum partes externas, ut docet tactus: atque etiam ſecundum ſubſtantiam cerebri, quod ſenſus ſtupidiores & ſomnolentia indicant: & forſan etiam ſecundum ipſos cerebri ventriculos; cum experientia doceat in hoc affectu ſæpè magnam ſeroſæ materiæ copiam iis contineri. Afficitur etiam *cor* & *totum* reliquum *corpus*, quod pulſus debilis & macies totius corporis indicant.

Morbus hujus infantis eſt *Hydrocephalon*, *ſeu hydrops capitis*; qui eſt intemperies capitis ſeroſa, illud in magnum tumorem, mollem, & perſpicuum, attollens.

Cauſa hujus morbi *prima* eſt intemperies frigida & humida cordis & reliquorum viſcerum; uti ex pulſu debili, & totius corporis colore pallido colligitur. Atque inde ſeroſa materia, cum ſanguine copioſior in viſceribus ſanguificationis genita, & per reliquum corpus diffuſa, *antecedentem* huic morbo dedit cauſam; quæ propter nimis magnam vaſorum capitis mollitiem, poros ibi copioſius aperuit, & per diapedeſin ac evaparationem extra vaſa, partim intra cranium & cutim, partim in ſubſtantiam, & forſan etiam in ventriculos cerebri, paulatim ſeſe effundens, cauſam *continentem* huic morbo ſuppeditat: *eaque* cerebrum

brum ſuo pondere gravando, nervoſque ſubjectos premendo, *inducit ſomnolentiam*; ſenſoria vera ſenſationi ineptiora faciendo, producit *ſenſuum ſtuporem*.

Nec eſt, quod quis miretur, ſeroſos humores in ipſis ventriculis cerebri, ſalvis vel obtuſis exiſtentibus ſenſibus, copioſiſſimos poſſe contineri: Cum frequenti conſtet experientiâ aquas quam maxime copioſas ibi fuiſſe inventas, & ſubſtantiam cerebri ac ejus ventriculos in maximam capacitatem fuiſſe expanſos, quod certè ſubitò, ante hydrocephalorum mortem, fieri non potuit.

Senſus autem hic ſunt ſuperſtites, licet obtuſi; quia aquæ ibi contentæ, valde ſunt tenues & ſpirituoſæ, ita ut magna illa ſpirituum, aquis iſtis miſtorum, copia, cerebrum illud ingens, & tanto onere gravatum, poſſit attollere, cranium ipſum diſtendere, & nervos cerebro ſubjectos à nimia preſſione vindicare, eoſque ita aperire, ut ſpiritus per aquas iſtas, in nervos fluentes, illos ſenſationi & motui qualicunque faciant aptos.

Quod verò per medias aquas motus objectorum ad ſenſationem faciendam poßint tranſire, patet in piſcibus, qui per medias aquas olfaciunt, audiunt, & vident: unde intelligimus, etiam per aquas cerebro contentas, motus objectorum ſenſoriis externis impreſſos, & in cerebrum delatos, ad ſenſorium commune, pro ſenſatione qualicunque modo facienda, poſſe deferri.

Nec obſtat, multos, ex ſubito humorum in ventriculos illapſu, in apoplexiam, omnem ſenſum & motum adimentem, mortemque accerſentem, *incidiſſe.* Nam humores illi apoplecticorum non erant tenues & ſpiritibus multis perfuſi; ſed craſſi & tenaces, qui, principia nervorum & poros cerebri ſua craſſitie & tenacitate obturantes, perniciem ægris accerſiverunt. Et deinde magna eſt differentia inter humores ſubitò in ventriculos vaſa aut ſubſtantiam cerebri collapſos

lapſos

lapſos, & paulatim ſive lentè ibidem collectos: nam humores apoplecticorum, ſubitò in iſtas cerebri partes profuſi, non expandunt cerebri poros, ſed eos ſua copia & craſſitie ac tenacitate obturant. Contra verò, humores lente ibi collecti, præſertim ſi valde tenues fuerint, laxant paulatim vaſorum & cerebri poros, eoſque ad ſpiritus tranſmittendum, aptos reddunt.

Atque ex his jam conſtat, aquas iſtas hydrocephalorum, in ventriculis cerebri exiſtentes, nihil obſtare, quo minus ſpiritus animales in iſtis ventriculis, ad functiones animales peragendas, perpetuo gignantur. Illæ enim non impediunt, quo minus ſubtiliſſimi ſanguinis halitus, qui ſpiritus iſtos conſtituunt, ex plexu choroide ibi exiſtente, in ventriculorum cavitatem copioſe exhalent, & ita novos ſpiritus ibidem perpetuo producant.

Morbus hic eſt periculoſiſſimus; tum propter ejus magnitudinem; tum propter principem partem, quam occupat; tum propter teneram infantis ætatem, quæ generoſa remedia, hic neceſſaria, ferre non poteſt. Nec tamen plane deſerendus æger; ſed *Curatio* tentanda. Præſtat enim eam, licet incertam, aggredi, quam certo exitio ægrum exponere.

Curatio conſiſtet in aquarum è capite evacuatione, & intemperiei capitis, & reliqui corporis, per contraria correctione.

Primò itaque præſcribatur tale purgans:

℞. *ſyr. roſati ſolutivi cum fol. ſennæ* ℥ij.
cremoris tartari ℈j.
ſcammonii ℈ij. *miſce* F. Syrupus.

De quo exhibeatur infanti cochleare unum, ſemel vel bis in die, pro operationis magnitudine.

Et ſubinde ipſi porrigatur cochlear vini Hippocratici.

Deinde foveatur caput hoc fomento:

℞. *herb. calaminthæ,*
origani,
pulegii,
ſerpilli,
ſalviæ,
betonicæ,
ſabinæ an. m. j.
flor. camomill.,
meliloti,
ſtæchados,
anthos,
anethi an. p. j.
roſar: rubrarum,
furfuris macri, an. p. ij.
nucum cypreſſi ℥ij.

Decoquantur in lixivii, ex cineribus ſarmentorum vitis confecti, & vini auſteri partibus æqualibus, ad ℔ij. F. Decoctum: quo, cum pannis laneis, vel ſpongiis intinctis, foveatur caput infantis mane & veſperi.

Poſtea capiti exſiccato ſequens linimentum illinatur tepidum:

℞. *pulv. abſinthii,*
chamæmeli,
meliloti an. ℥ij.
butyri majalis,
olei camomillor., anethi an. ℥iiij.
ceræ parum. Miſce pro Linimento.

vel. ℞. *mellis vulg. lib. ſ.*
pulv. origani m. j ſ.
ſalis comm. ℥ſ.
Miſce, in formam Cataplaſmatis, capiti adhibendi.

Deinde caput roboretur hoc pomo odorato, naribus infantis frequenter adhibito:

℞. *caſtorei,*

℞. *caſtorei, benjoini,*
pulv. rutæ, cyperi, galangæ, nucis muſcatæ an. ℥ij.
ſtyracis liquidæ ℥iij.
ſubigantur cum ſ. q. aquæ roſar., in qua gummi tragacanthum & arabicum maduerint, & fiat maſſa, guttis aliquot olei cinnamomi & cariophyllorum imbuenda: quæ in formam Pomi odorati *concinnanda.*

Si hæc morbo ſuperando non ſuffecerint, *cutis capitis erit aperienda, & ſenſim ex eo ducenda eſt aqua*: quod ut tutò fiat, parvum vulnus cuti erit infligendum, eique cannula argentea, vulnuſculo tam exactè reſpondens, eſt inſerenda, ut aqua ex vulnere egredi non poſſit, niſi inſerta cannula prius fuerit aperta. *Alioqui* enim, ſi aqua confertim educeretur, certa pernicies, ob ſpiritus copioſos cum multis illis aquis evacuatos, infanti immineret.

Atque hinc jam patet, quam pernicioſum illorum ſit conſilium, qui ipſum cranium in hoc affectu perforari volunt.

Quantum ad *diætam* attinet; infans in aëre verſetur calido. Nutriatur pane bene fermentato; ovis ſorbilibus; carnibus pullorum gallinaceorum aſſis; juſculis, roremarino & ſalvia alteratis; Cereviſiâ, cum vino temperatâ. Motus, pro ratione tolerantiæ infantis, ſit moderatus. A fletibus quantum fieri poteſt, arceatur, & blanditiis demulceatur. A ſomno nimio impediatur.

XIV.
MEDICATIO VIRI, MELANCHOLICI.

MErcator opulentus, quadragenarius, temperamento melancholicus, ex magnæ pecuniæ jacturâ, ante aliquot menſes

factâ, in magnum mœrorem & perpetuam ſollicitudinem, pene omnem ſomnum ipſi adimentem, incidit. Menſem hoc affectu tortus, ſolitudinem quærere, abſurda cogitare, & præſentem egeſtatem, per quam ſibi & familiæ ſuæ præ fame ſit moriendum, imaginari cœpit. Huc acceſſit, quod, malo paulatim ingraveſcente, æternis inferni cruciatibus à Deo ſe adjudicatum jam credat, monſtroſiſque ſpectris, quæ diabolos appellat, ſe frequenter infeſtari vigilans & ſomnians putet. Quamvis ipſi mens officio ſuo in reliquis ſatis bene fungatur, nulla tamen ratione, hæc non vera, ſed imaginaria eſſe, perſuaderi à quoquam poteſt. Atque ideo, perpetuo angore ſe miſerrime excrucians, vitam, cum morte commutare exoptat. Ab alimentis & medicamentis eſt alienior.

Afficiuntur, in hoc ægro, præcipue *cerebrum & cor*. Cerebrum, uti ex prava imaginatione, & judicii vitio; & cor, ſicut ex perpetuo timore & triſtitia eſt manifeſtum.

Morbus qui eum torquet, eſt *melancholia*; ſive intemperies quædam cerebri melancholica maligna, quæ depravatam præſentis egeſtatis, & æternæ damnationis, præſentiumque interdum monſtroſorum ſpectrorum imaginationem & perſuaſionem, nec non timorem & triſtitiam, citra juſtam cauſam, ipſi exhibet.

Cauſa hujus affectus *prima*, eſt magna illa pecuniarum jactura, quæ ægrum noſtrum, naturâ melancholicum, valde perturbavit. Hinc enim, magnopere contriſtatus, intentius de hoc damno dies noctesque cogitare cæpit; quo ſpiritus animales, naturâ ſuâ jam ante ad hanc malignitatem in ipſo proni, vehementius & inordinate in ventriculis cerebri agitati, *ſomnum ipſi diu ademerunt*; pravamque intemperiem *eo* contrahentes, eam cerebro communicarunt, quod eam perpetuo ipſis ſpiritibus in ventriculis cerebri naſcentibus, & ſanguini in cerebrum & deinde in reliquum corpus, per circularem ejus motum, delato, viciſſim

ciſſim communicat. Atque *hinc* non tantum *intemperies illa cerebri* & totius corporis, ſed *etiam triſtitia illa, & horrendæ cogitationes*, reliquaque ſymtomata in hoc ægro originem ducunt.

Cum enim, ut in Phyſicis & Medicina ante hac fuit demonſtratum, ita nati ſimus, ut ex vario cerebri & ſpirituum temperamento varii eorum motus, & ex variis motibus variæ in nobis cogitationes, ſeu perceptiones & judicia ac voluntates, oriantur: ideo æger poſtquam, per continuas & immoderatas ſollicitudines, temperamentum cerebri & ſpirituum graviter læſiſſet, propter pecuniæ jacturam de pauperie & rerum neceſſariarum egeſtate, ex magno damno aliis aliquando exortâ, forte fortunâ cogitans, ipſe de propria inopia cogitare, & eam, ob malignum cerebri & ſpirituum temperamentum, ſibi attribuere cæpit, eamque cogitationem ſæpius repetendo, & captatâ ſolitudine corrigere conando, ejus imagines cerebro ita infixit, ut illæ propter ſuam evidentiam menti ipſius nunc perpetuò obverſantes, *ipſum cum familia præ fame moriturum* jam certò ipſi *perſuadeant*. Cumque illi deinde, ex peccatorum ſuorum recordatione, de impiis, ob peccata æternis inferni cruciatibus adjudicatis, cogitatio oboriretur, *cæpit etiam* talem *damnationem ſibi ipſi*, ob pravam illam ſpirituum & cerebri diſpoſitionem, *attribuere*, eamque cogitationem ſæpius reiterare; quo etiam illa imago cerebro firmius fuit impreſſa; eaque, animo ipſius jam perpetuo obverſans, ipſum maximo angore afficit, *mortemque*, in moleſtiæ iſtius levamen, *exoptare* cogit. Cumque illi, ob æternæ damnationis cogitationem, etiam de diabolis, æternum damnatos cruciantibus, in mentem veniret, & ipſe eorum imagines attentius conſideraret, eorum notæ tam profunde fuerunt cerebro impreſſæ, ut illæ, ex levi cerebri vel ſpirituum motu, ſenſorio com-

communi & ibidem animæ tam evidenter jam offerantur, ut ipſe, & vigilans, & dormiens, *ſe diabolos videre* ſæpe *exiſtimet*. Et quoniam omnibus his imaginationibus magna, ex cerebri & ſpirituum motu & imaginum impreſſione & oblatione, adeſt apparentiæ evidentia, hinc tam magna in ipſo, de earum veritate, eſt perſuaſio, ut *à nemine de ſuâ* circa illas *opinione* hactenus *dimoveri queat*.

Quamvis autem in his cogitationibus, ob imagines iſtas cerebro tam firmiter impreſſas, deliret: attamen, quia aliarum rerum perceptio & judicium ab illis non impeditur, idcirco *mens ipſi in reliquis* ſic ſatis bene *officium facit*.

Quod autem occaſio de his vel illis rebus cogitandi, melancholicis oblata, ipſis ſæpe ſit cauſa, ut illas ſibi cum firma perſuaſione attribuant, frequens docet experientia; quæ teſtatur melancholicos, alios de gravibus quibuſdam morbis & eorum ſignis in medicorum libris attentius legentes: alios de ſceleribus vel turpibus peccatis ex aliis affectuoſius audientes; alios de monſtris horrendis referri intelligentes, de iis propterea ita fuerunt imaginati, ut tam certò ſe talibus morbis laborare, vel ſcelera illa perpetraſſe, vel in talia monſtra ſe eſſe converſos, ſibi perſuaderent, ut nullis deinde rationibus hujuſmodi opiniones ex ipſorum animis deleri, vel cogitationes eorum ad alia converti poſſent.

Atque hinc jam intelligimus, cur nonnulli melancholici, de magno naſo fortè intentius cogitantes, *ſibi perſuaſerint ſe naſum* tam *longum habere*, in quem omnes occurrentes impingerent: *& cur alii*, occaſione intentioris cogitationis de butyro, vitro, vel frumento oblatâ, *ſe butyraceos*, *vitreos*, *vel frumentaceos eſſe* tam firmiter *crediderint*, ut ad ignem, alios homines, & gallinas, tanquam ſi ab illis eſſent perdendi, propius accedere non auderent. *Et* quare *alii*, de rege & regno fortius cogitantes, *ſe reges eſſe*, &

munia

munia regibus digna ſibi incumbere, perſuaſum haberent. Et cur alii de urina tam copioſa, quæ multis hominibus ſubmergendis ſufficeret, forte fortunà ridiculè imaginantes, ſibi perſuaſerint *ſe tam immenſam urinæ copiam in corpore habere*, ac propterea, metuentes ne multos illâ urinæ ſuæ copiâ emiſsâ ſuffocarent, meiere non fuerint auſi. *Et* cur *alii* de mortuis, & de eorum neceſſaria à cibis abſtinentia recordantes, *ſe vitâ jam defunctos crediderint, nec* poſtea *ullo cibo veſci voluerint*. Nam in omnibus his & aliis ſimilibus contingit melancholicis, ut, propter ipſorum peculiarem cerebri intemperiem, rerum cogitatarum & ipſis applicatarum imagines tam firmiter ipſorum cerebro imprimantur, ut de iis poſtea recordantes, eas ſibi convenire, eaſque non imaginarias, ſed veras eſſe credant.

Ex his etiam ratio reddi poteſt, *cur melancholici nonnulli ſint triſtes, & alii læti*. Nam, præterquam quod hoc ſæpe ex eo oriatur, quod ſpiritus per ſe apti ſunt, triſtes vel lætas, per peculiare ſuum temperamentum, primas excitare cogitationes; frequentiſſime tamen hoc in illis, ex occaſione objectorum fortuitò oblatorum, originem ducit, ac tum, ſi illi forte fortunà de rebus lætis cogitare incipiant, imagines iſtæ cerebro impreſſæ lætas cogitationes poſtea excitant, ipſoſque gaudio & riſu exhilarant. Si vero cogitationes triſtes ipſorum menti primò offerantur, triſtes iſtæ imagines cerebro deinde fortius infixæ & animo oblatæ, mentem ipſorum deinceps perpetuâ triſtitiâ miſere torquent.

Atque ita peculiaris illa cerebri & ſpirituum intemperies, abſurdas has cogitationes eo, quo dixi, modo excitans, quam melancholicam cum aliis ex conſuetudine appellamus, jam nobis ſatis nota & perſpecta eſſe videtur. Quod vero nonnulli eam in ſpirituum tenebricoſitate, impuritate, frigiditate, & ſiccitate conſiſtere ajunt; illi meo judi-

cio, hic nihil agunt. Nullum enim lumen in cerebro ad cogitandum requiritur; cum anima ibi nullos oculos habeat; & deinde ſpirituum impuritas, frigiditas, & ſiccitas, potius ingenii torporem, quam adeo multas, varias, & abſurdas cogitationes excitarent.

Graviſſimus & *periculoſiſſimus hic eſt affectus*: metus enim eſt, ne æger vel ad maniam redigatur; vel mærore aut inedia conficiatur; vel ſibi ipſi vim inferat.

Curatio itaque ſollicitè, per falſarum iſtarum cogitationum & malignæ cerebri & reliqui corporis intemperiei correctionem, pravæque materiæ evacuationem, erit inſtituenda.

Ac inprimis danda opera, ut, quibuſcunque fieri poteſt perſuaſionibus, æger ab horrendis iſtis cogitationibus abducatur, & earum falſitas ipſi prudenter demonſtretur; atque ita his notæ aliæ cogitationum, ſanarum ſc., cerebro ipſius imprimantur.

Medicamenta quod attinet; præſcribatur primo tale decoctum:

℞. *rad. polypod. q.* ℥j. *ſ. hellebor. nigri.* ʒij.
gramin., fœniculi an. ℥j.
cort. rad. tamariſci, cappar. an. ʒvj.
herb. adianthi, thymi, epithymi, chamædrios, cuſcutæ, fumariæ, borrag., bugloſſ. an. m. j.
ſem. fœniculi, petroſelini, aniſi, 4. *ſem. frigid. major an.* ʒj.
flor. borrag., violar. an. p. iij.
prunor. acidior., paſſular. mundat. an. ℥ſ.
decoquantur in aqu. com. ad lib. j. *Colaturæ adde ſyr. de pomis redol., violacei an.* ℥j. F. Apozema.
de quo æger quotidie ter quaterve ℥iiij. bibat.

Ubi biduum hoc remedio fuerit uſus, ex vena in brachio apertâ ſanguis largè, pro ratione virium, ipſi educatur.

Poſtri-

Poſtridie hoc utatur purgante:

℞. *ſyr. roſar. ſol. cum fol. ſennæ* ℥ij.
cremor. tartari ℈iiij.
ſcammonii gr. x. aq. carduibenedicti q. ſ.
F. hauſtus, aliquoties reiterandus.

Vel ſumat ſubinde has pilulas.

℞. *extracti catholici* ℈j.
ſcammonii gr. vj. F. pilulæ No. iij.

Poſt purgationes factas, balneo aquæ dulcis ſæpe utendum, in quo malva, violaria, & flores chamæmeli incoqui poterunt.

Somnus etiam exhibitis gr. iij. vel iiij. laudani opiati, vel tali amigdalato erit excitandus:

℞. *amigdalarum. dul decorticat.* ℥ij.
ſem. papaveris albi, lactucæ an. ʒij.
Contundantur in mortario marmoreo affundendo aq. cichorii lib. ſ. Colaturæ adde ſacchari ℥ij.
ſyr. de papavere ʒiij. F. Amigdalatum, quo utatur veſperi cubitum iturus.

Utatur etiam hoc electuario:

℞. *conſervæ fl. bugloſſi* ℥jſ.
ſpec. lætificant. Galeni ʒj.
diarhodon abbatis ſine muſco ʒſ.
ſem. citri, cinnamomi electi an. gr. xij.
ſyr. violar., bugloſſæ an. q. ſ. F. Electuarium, de quo æger ſumat bis terve in die caſtaneæ quantitatem.

In *victus ratione* aër ſit lucidus, bene olens, temperatus. Cibus, corpus mediocriter humectans, boni ſucci, eupeptus, ex carnibus gallinaceis, vervecinis, uvis paſſis, petroſelino, endivia, borragine, bugloſſa, lactuca, malva. Potus ſit cerevifia mediocris, vinum album tenue. Exercitii loco deambulet per loca amæna. Somnus ſit longior, & omni ratione provocetur, cum in eo potiſſima curatio conſi-

ſtat. Omnia, quæ metum & triſtitiam conciliare poſſunt, vitentur. Animus contra, quibus poteſt modis, ad hilaritatem componatur.

XV.

MEDICATIO JUVENIS MANIACI.

JUvenis robuſtus, viginti quatuor annos natus, bilioſus, & poculis largioribus quotidie indulgens, nuper magnâ contumeliâ fuit affectus, quæ ipſum, hinc irâ valde perturbatum, diu de vindicta magnopere habuit ſollicitum. Poſt aliquot dies cœpit ferocior videri, & cum quovis de rebus leviculis rixari, noctes pæne totas inſomnes ducere, & miris imaginationibus infeſtari. Cumque malum deinde ingraveſceret, diluculo quodam evigilans, è lecto nudus exſiliit, induſium & lodices diffregit, clamoribus furioſis totam domum replevit, & in occurrentes domeſticos tantum impetum fecit, ut uni, renitentibus aliis, gulam manibus fortiſſime comprehenſam, pene totam confregerit. A pluribus itaque viris robuſtis, in auxilium vocatis, magna cum difficultate, tandem fuit comprehenſus, & vinculis in lecto detentus: ubi jam per biduum clamans, abſurda loquens, cantillans, ridens, dejerans, torvum videns, perpetuo vigilat. Nulla ipſi adeſt febris. Cibos oblatos ſatis avide ingerit. Potum ore hauſtum, in adſtantium vultum, ſi non attendant, labris in fiſtulæ modum arctatis, impudenter nonnunquam ejaculatur. Sæpiſſime nudo jacet corpore, nec ullum frigus ſentit, nec ab illo læditur. Nullis blandimentis, nullis objurgationibus, nec ullis admonitionibus ejus ferocia frænari vel leniri hactenus poteſt. Habitu corporis eſt euſarco.

Cerebrum in hoc juvene graviter eſſe affectum, probat ferox illud delirium. *Cordis & totius corporis* affecti argumen-

mentum eſt iracundia, & frigoris ſupra naturalem modum tolerantia.

Morbus, qui ipſum vexat, eſt *Mania*; ſive peculiaris quædam intemperies cerebri & ſpirituum bilioſa & fervens, quæ à febri immunis, imaginationem & judicium ejus, cum excandeſcentia, in quoſlibet ferociente, depravat.

Cauſa, quæ huic affectui primo originem præbuit, eſt magna illa contumelia, qua juvenis iſte affectus, in tantum excanduit, ut noctes dieſque de vindicta cogitans, & omnem pæne ſomnum ſibi adimens, ſpiritibus animalibus, in ventriculis cerebri exiſtentibus, qui, ex nativo ejus temperamento & præcedente ebrioſitate, ad hanc pravitatem jam ante erant proclives, per vehementiores illas & iracundas cogitationes intemperiem nimis fervidam, & mentem peculiariter perturbantem, conciliaverit; quæ deinde cerebro communicata, & ab illo ſanguini impreſſa, & inde ad Cor delata, totum corpus hac pravæ intemperiei labe infecit; eaque jam cum ſanguine à membris ad cor, & à corde in cerebrum perpetuo rediens, ibique mentem ſuo peculiari fervore & pravitate exagitans, eſt perpetua horum furioſorum *ſymptomatum cauſa*.

Primo enim fervidi iſti ſpiritus, vehementiori ſuo motu cerebri ventriculos diſtendentes, & nervorum principia aperientes, *perpetuas* ipſi *faciunt vigilias*. Iique porro, in ſenſorium commune vehementius & inordinatius impingentes, *turbant ferocibus*, *truculentis*, violentiſſimamque vindictam ſpirantibus *cogitationibus ejus mentem*. Ut enim blandus & lenis bene temperatorum ſpirituum motus blandas, jucundas, lenes & prudentes, ex eo quod ita à naturâ comparati ſimus, ſolet excitare cogitationes; ita fervidi, pungentes & maligni ſpiritus, data occaſione vehementius moti, ſolent hominem, haud aliter, quam ſi ſtimulis eſſet concitatus, facere ferocem, iracundum, teme-

rarium, impudentem, & de vi inferenda cogitantem. Huc accedit, quod noſter æger, per diuturnas illas & intentiores de injuria illata & vindicta ſumenda ſæpius reiteratas cogitationes, earum imagines cerebro tam copioſas & firmas impreſſerit, ut eæ fere perpetuò ejus animo turbato evidentiſſime obverſantes, eum ad omnem violentam ferociam impulerint. Atque *hinc factum, ut ille è turbulento inſomnio evigilans*, quo ille fortè de adverſario ſuo ſomniabat, *in furorem fuerit actus*, *& jam*, pro variis imaginibus animo ejus magnâ evidentiâ oblatis, *ita ferociter inverecunde & impudenter, modò cum clamoribus, modò cum riſu, modò cum dejerationibus, modò cum turpibus dicteriis, deliret.* Et quoniam non tantum fervidiſſimos, ſed etiam copioſiſſimos habet ſpiritus animales, quos vehementiſſime in muſculos pro arbitrio determinat, idcirco *corpus ejus veſtibus denudatum ab aëris frigore non læditur: vireſque ejus*, in rebus apprehendendis, depellendis, & retinendis, plurium hominum, adverſus ipſum ſimul agentium, robur longe ſuperantes, *jam nonnullis ab ipſo comprehenſis perniciem pæne attulerunt.* Quia vero malignitas illa, quæ in febribus ſanguinem & habitum corporis nutritioni ineptiorem reddit, à fervidiſſimo ejus abeſt ſanguine, ideoque hic *ejus fervor, ab omni febri hactenus liber, ipſum bene nutriri patitur.* Quia denique hæc cerebri & ſpirituum intemperies ipſi tam evidentes excitat imaginationes, & ſimul judicium ejus pervertit; idcirco *deliria ſua rationi conſentanea, aliorum vero admonitiones & objurgationes contemnendas, exiſtimat.*

Quod autem *ad hunc furorem excitandum peculiaris cerebri intemperies & ſpirituum fervor requiratur*, manifeſte ex febribus ardentibus & vehementiſſimis corporis exercitiis, ſæpiſſime nullum furorem excitantibus, patere videtur.

Et quamvis hæc intemperies peculiaris nondum ulterius

rius innotuerit; hinc tamen nulla in furore, ex ea explicando, oritur difficultas. Nam etſi ejus natura ſecundum particularum inſenſibilium motum figuram & magnitudinem exquiſite & perfecte eſſet cognita; hinc tamen nihil aliud innoteſceret, quam quod talis ſpecifica cerebri intemperies talem mentis turbandæ habeat poteſtatem:idq; non aliam ob cauſam, quam quod ita à natura facti ſimus, quod talis ſpirituum cerebrique motus tales in mente excitent cogitationes. Atque hoc ex aciculis cutim pungentibus, quæ dolorem; & digitis, plantam pedis fricantibus, qui moleſtam titillationem excitant, manifeſtum evadit. Quamvis enim iſtorum figura & temperies hic ſatis ſint notæ; cur tamen hi in illis partibus titillationem, iſtæ in aliis dolorem excitent, nulla alia ratio, quam nos ita à natura eſſe factos, ſive nos tali facultate innatâ paſſivâ eſſe præditos, ut hinc tales titillationum vel dolorum ſenſationes in mente noſtra excitentur, ulterius dari poteſt.

Morbus hic, ubi temporis longitudine altas radices egit, nulla ratione curari poteſt, hominemque ſæpe, inter fœtidiſſimas ſordes & ſummas miſerias, ad extremam ſenectutem deducit; ideoque curatio, licet ob gravitatem morbi & inobedientiam ægri valde ſit difficilis, haud perfunctorie erit tentanda.

Cauſa vero, ob quam maniaci inter maximos & miſerrimos diætæ errores tamdiu vivere queant, conſiſtit in ipſorum corporis temperamento, quod quamvis rectis mentis actionibus adverſetur; nutritioni tamen corporis eſt convenientiſſimum.

Curatio conſiſtet in pravi ſanguinis evacuatione, & intemperiei, tum cerebri, tum reliqui corporis, correctione.

Primo itaque exhibeatur cum potu vel juſculo hic pulvis inſipidus:

℞. *rad. mechoacannæ* ℈ij. *ſ.*
ſcammonii gr. xv. F. pulvis ſubtilis.

Poſtridie educatur ſanguis per phlebotomiam è brachio dextro ad lib. 1. Eaque poſtea ſæpius in variis corporis partibus, pro ratione virium, eſt repetenda. Docet enim experientia venæ ſectiones largas & frequentes plurimum auxilii hic præbere.

Veſperi ad ſomnum conciliandum exhibeantur ipſi in potu laudani opiati grana v, cum pauxillo ſyr. de papavere diſſoluta: vel lac amigdalatum, cum ſyrupo papaveris, ad lib. ſ. Vel talis præſcribatur hauſtus ſomniferus:

℞. *ſyr. violac., papaverini, diacodii an.* ℥ſ.
aq. ſtillat. lactucæ ℥iij. *M.* F. hauſtus.

Poſtea præſcribatur ipſi hoc medicamentum alterans & purgans:

℞. *rad. bugloſſi* ℥j. *ſ. ellebori nigri* ʒiij.
Polypod querc. ʒvj.
fol. endiviæ, cichorii, fumariæ,
epithymi an. m. j.
flor. borrag., bugloſſ., violar. an. p. iij.
ſem. melonum, cucumeris, cucurbitæ an. ʒiij.
liquiritiæ raſæ ʒij.
tamarindorum ℥j.
decoquantur in aq. commun. ad lib. j. *ſ. addendo*
ſub finem decoctionis fol. ſennæ ℥j. *ſ.*
cinnamomi ℈ij.
colat. adde ſyr. roſati ſol., violacei an. ℥j.

F. Apozema, de quo bis in die ſumat uncias quatuor.

Si hujus uſum detrectet, ſæpius ipſi præbeatur ſerum lactis, in quo epithymus, & anagallis flore purpureo, ſint cocta.

Et frequenter ipſi in potu exhibeatur ſal prunellæ dragmæ pondere; quod peculiarem vim habet maniacum illum

lum ſpirituum fervorem compeſcendi.

Ac poſtea ſubinde purgetur dragmis ſex vel octo confectionis hamech, vel extracti hellebori nigri dragmis duabus, quibus aliquot grana ſcammonii ſunt addita. Et, ſi hæc propter ingratum ſaporem reſpuat, purgetur ſubinde juſta doſi diacydonii purgantis.

Poſt purgationes reiteratas hoc linimento tempora ejus oblinantur:

℞. *olei violar., mandragoræ, ſucci ſempervivi an.* ℥iij. *ſalis prunellæ* ʒj. Miſce pro linimento, cum linteis adhibendo

Et tale electuarium aſſumat:

℞. *conſervæ roſar., violarum, borrag., bugloſſ., meliſſæ an.* ℥ſ.
cort. citri conditi ʒij.
ſpec. diamargariti frigid. diarhod. abbatis an. ʒj.
confect. alkermes ℥ſ.
ſyr. de limonibus q. ſ.
F. Electuarium, de quo dragmæ duæ bis quotidie, cum potu mixtæ, ipſi præbeantur.

Verùm his non juvantibus, tentari poterit Curatio hujus morbi *per tranſfuſionem ſanguinis* vitulini, ex arteria vituli crurali, in venam aliquam brachialem maniaci; qualis nuper Pariſiis in maniaco, ope tubuli, unâ parte arteriæ vituli, & alterâ venæ maniaci accuratè inſertæ, feliciter fuit facta. Hæc chirurgia etiam in aliis morbis curandis jam ſatis frequenter adhiberi fertur.

In *diæta* aër ſit temperatus. Cibus ſit liquidus, ſorbilis, & humectans, ex endivia, hordeo, rapis, carnibus vervecinis. Potus cereviſia tenuis. Somnus ſit longior: iſque omni ratione provocandus. Alvus ſit lubrica vel naturâ vel arte. Amicorum moderata admittatur præſentia: inimici & ignoti excludantur. Et denique vinculis, admonitionibus, prudenter, pro re nata, erit regendus & compeſcendus.

XVI.

MEDICATIO VIRI,

PHRENITICI.

Vir triginta quinque annorum, craſſus, obeſus, ſanguineus, poſtquam per continuos aliquot dies & noctes vino & cereviſia generoſiore ſeſe impleviſſet, inſomniâ aliquamdiu fatigatus eſt; &, ſiquando in ſomnum incidiſſet, moleſtis & horrendis ſomniis fuit turbatus. Tandem poſt aliquot dies cœpit vociferari, torvum tueri, abſurda loqui. Iam, niſi à robuſtiſſimis viris vel vinculis in lecto retineatur, ex eo nudus exſilit, & quemvis obvium ferociter aggreditur. Subinde floccos & feſtucas in ſtragulis quærit. Oculos habet rubentes, & lemis ſquallidos. Plus ſolito & indecenter loquitur. Perpetuò vigilat. Oculi ipſi nonnunquam lacrimantur. Os ipſi eſt aridum. Valde ſitit. Pulſus perpetuò eſt magnus, celer, creber, & inæqualis. Urina pallida.

Afficitur in hoc ægro *cerebrum*, quod ex vigilia & delirio eſt manifeſtum. Afficitur etiam *totum corpus*, ut conſtat ex ebrioſa intemperantia, quæ præceſſit; nec non ex febre præſente.

Morbus, qui eum affligit, eſt peculiaris quædam intemperies bilioſa & ſanguinea cerebri & ſpirituum; ferox delirium, & febrim continuam producens: quæ à Medicis *phrenitis* dicitur.

Cauſa procatarctica morbi eſt intemperantia illa ebrioſa, per plures dies & noctes continuata; qua magna copia ſanguineorum & bilioſorum humorum in corpore ægri genita, cauſam *antecedentem*, ac inſomniam & ſomnum turbatum, morbi hujus præludia, produxit: eaque in cerebrum & membranas ejus delata, ibique in ventriculos exhalans, & in ſubſtantiam membranarum & cerebri profuſa, ac

ſa, ac vehementius incaleſcens, malignitatemque peculiarem adipiſcens, morbi hujus & ſymtomatum ejus *continentem* cauſam conſtituit.

Materia enim bilioſa & ſanguinea in cerebrum & membranas provecta, ibique incaleſcens, & putreſcens, *facit eorum inflammationem*. Dum verò ea partem quandam in venas perpetuò ex cerebro inflammato pellit, quæ deinde per eas ad cor defertur, ibique vehementius incaleſcit, & ex eo per arterias in totum corpus diſtribuitur, facit *febrim pulſumque magnum, celerem, crebrum, & ,* propter inæquales ſanguinis partes, *inæqualem.* Ad *oculos* vero delata facit eos *rubicundos*, & è poris vaſorum, quæ ſunt in oculis, egreſſa, ibique incraſſata, *tegit extremas palpebras lemis.* Spiritus, ex fervido illo ſanguine in ventriculos cerebri exhalantes, cum ſint nimis copioſi, & quaſi ardentes, attollunt perpetuo cerebrum, nervoſque ſubjectos diſtendunt, atque ita *perpetuas vigilias* gignunt. Dum vero illi vehementius in ſenſorium commune impingunt, faciunt peculiari impulſu (quia ita à natura comparati ſumus) *feroces de rebus objectis cogitationes.* Atque hinc fit, ut ejus perceptio & judicium ita depraventur, ut ille nihil niſi de litibus, pugnis, vulneribus, & vindicta cogitans, *perpetuo* de iis rebus *inepta & ferocia loquatur; & quemvis obvium invaderet, eumque læderet,* niſi manibus ab adſtantibus, vel vinculis injectis, cohiberetur.

Et quia craſſæ quædam particulæ ſpiritibus in cerebro mixtæ, & vehementius in ventriculis agitatæ, in ſenſorium commune ita impingunt, uti flocci ante oculos volantes in illud mediante lumine impingere ſolent, idcirco *videtur ſibi* noſter æger, ſe *floccos ante oculos volitantes conſpicere, eoſque in lecti ſtragulis, dum eas intuetur, manibus captat.* Præ febris ardore, æſophagum & os perpetuo exſiccante, *os ipſi perpetuo aret, & continua torquetur ſiti.* Ma-

 teria

teria bilioſa, quæ aliàs urinam tingere ſolebat, in cerebrum delata, ibi, propter peculiarem cerebri ex hoc morbo diſpoſitionem, manet, atque ideo *urina*, ſufficiente copiâ bilis deſtituta, *pallet*: & quia hæc intemperies cerebri, lacrimalium caruncularum poros plus ſatis aperit, idcirco *ſerum*, quod cum ſanguine per arterias eo defertur, ibi ab eo ſeparatum, per illas carunculas *ex oculis*, *lacrimarum ſpecie*, *erumpit*.

Morbus hic valde *periculoſus* eſt ob perpetuas vigilias, quæ ægrum valde fatigant, & ſpiritus magis incendunt; ac præterea quia princeps pars à bilioſo ſanguine laborat; & hoc delirium non cum riſu, ſed feroce ſtudio, eſt comitatum. Itaque generoſiſſima hic adhibenda *medela*.

Quæ conſiſtet in cauſæ antecedentis & continentis ablatione, & intemperiei, per contraria, correctione.

Primò itaque hic injiciatur clyſter:

℞. *hordei mundati p.* j.
fol. lactucæ, violariæ, malvæ, betæ an. m. j.
ſem. 4. *frigidor. major. an.* ʒij.
prunor. acidor. ℥j.
Coquantur in aq. comm. ad ℔j. *in qua diſſolve:*
caſſiæ pro clyſteribus, *diapruni an.* ʒvj.
ſalis ʒj. *Miſce.* F. Clyſter, mox injiciendus, & quotidie, niſi aliud purgans exhibeatur, repetendus.

Fæcibus alvi per clyſterem hunc vel ſuppoſitorium eductis, aperiatur vena in cubito, vel, ſi hoc admittere æger nolit, in fronte, & ſanguis large educatur: præſentiſſimum enim in hoc malo remedium eſt ſanguinis detractio. Atque ideo ſi venæ ſectio ab ægro non admittatur, fiat ſcarificatio profunda in cruribus & dorſo cum cucurbitulis. Venæſectio hic reiteranda quoque erit.

Capiti adhibeatur hoc oxyrhodinum:

℞. *olei*

℞. *olei roſacei* ℥ij. ß.
ſucci lactucæ, portulacæ, ſolani an. ℥ij.
aceti roſac. ℥j.
F. oxyrhodinum, cum linteis capiti tepide adhibendum.

Sub noctem exhibeatur hic hauſtus hypnoticus:

℞. *ſyr. papav. errat.* ℥j.
laudani opiat. gr. iij.
aq. lactucæ ℥ß. Miſce.

Poſtridie exhibeatur hoc purgans:

℞. *ſpec. diaturbith cum rabarb.* ʒj.
ſcammonii gr. vj. *aq. carduibenedicti* ℥iij.
Miſce. F. Hauſtus mane propinandus.

Pedibus, ad diverſionem materiæ morbificæ, adhibeantur columbæ vivæ diſſectæ.

Interius uſurpetur ſerum lactis & tenuis cereviſia pro potu, & talem ſubinde ſumat julepum, vel apozema potius:

℞. *fol. lactucæ, portulacæ, plantag. an. m.* j.
flor. nymphææ, violar. an. p. j.
Coq. ex aq. hord. ad lib. j. *adde ſyr. violacei* ℥iij.
ſalis prunellæ ʒiij. *M.* F. Julapium pro iij. doſibus.

Magnus cordis calor hoc epithemate temperetur:

℞. *aq. roſaceæ lib.* ß.
nymphææ, bugloſſ., violar., an. ℥j ß.
ſantali rubr., & citrin. an. ʒij.
camphoræ gr. iij. *aceti* ʒiij.
croci ℈ß. F. epithema, cum linteis intinctis cordi tepidè adhibendum. Idem etiam teſtibus adhiberi poterit.

Ubi malum nonnihil miteſcere inceperit, capiti adhibeatur gallina viva diſſecta, vel pulmo vervecis à mactatione calens.

Pro potu etiam utatur hoc infuſo:

℞. *aq. fontis lib.* ij.
fol. acetoſæ, papaveris rhæados an. m. ſ.
flor. borrag., nymphææ, violariæ an. p. ſ.
ſpirit. vitrioli ʒj. *ſantali rubr. limati* ℈ij.
Stent in infuſo per horas aliquot: frigidè colentur per chartam emporeticam, & adde ſacchari q. ſ. ad ſaporis gratiam.

Urina hic ſæpe ſubſiſtit, atque ideo monendus æger, ut mingat: quod ſi hoc non ſufficiat, fiat hæc fomentatio ſupra pectinem:

℞. *fol. parietariæ, m.* ij.
petroſelini cum radice m. j.
ſem. ſeſelios, petroſelini, apii an. ʒij.
fiat decoctio in ſ. q. aq. comm. In colatura diſſolve olei ſcorpionum ℥iij. *pro* fotu, *pectini cum linteis adhibendo.*

Hujus decocti reſidentia frigatur in ſartagine cum oleo ſcorpionum q. ſ., & poſt fotum applicetur pectini.

In *diæta* aër ſit temperatus, mediocriter luminoſus. Abſint ab oculis picturæ. Cibus ſit parcus, ex lactuca, intubo, piſcibus ſaxatilibus. Potus ſit cereviſia tenuis. Quies hic conducit. Somnus omni ratione conciliandus. Excrementa alvi & veſicæ bene reſpondeant. Affectus animi, quantum fieri poteſt, ſint blandi.

XVII.

MEDICATIO ADOLESCENTIS, à rabidi canis morſu HYDROPHOBI.

Adoleſcens, annos natus plus minus ſeptendecim, ruri iter pedes faciens, in digito annulari ſiniſtræ manus à cane ra-

nè rabido, inſiliente, fuit commorſus. Vulnus, quia erat exiguum, nec ulla de caninâ rabie ſuſpicio, brevi à chirurgo fuit conſolidatum. Trigeſimo à morſu die cœpit de brachii ſiniſtri dolore conqueri, & aquam metuere. Poſtero die vinum, cereviſiam, & omnia liquida ac fulgida abhorruit. Tertio die nec ſonitum, imo nec nomen liquidorum ferre potens, inſigniter febricitavit. Pulſus jam eſt concitatus; multi adſunt ſudores. Mens ipſi in reliquis etiamnum ſic ſatis conſtat.

Partes affectæ hic ſunt variæ: *cerebrum*, quod ex aquæ & omnium liquidorum metu: *brachium ſiniſtrum*, quod ex dolore; & *cor*, *ac totum corpus*, quod ex febri, & pulſu concitato, ac ſudore innoteſcit.

Morbus eſt *Hydrophobia*; ſive intemperies venenata, contagioſa, & calida totius corporis, ac præcipue cerebri; aquæ, omniumque liquidorum, & ſplendentium timorem inducens. Quod cauſæ & ſymptomata teſtantur.

Cauſa procatarctica hujus affectus eſt morſus canis rabidi, qui ægrum noſtrum in digito annulari mordicus vulneravit. Hinc enim, per contagium, venenum iſtud rabioſum ipſi, in digito vulnerato, fuit communicatum: quod, è vulnere per venas ad cor, & hinc in cerebrum & totum reliquum corpus, cum ſanguine arterioſo, diſtributum, totum ſanguinem paulatim infecit. Iſque majorem corruptelam indies contrahens, tandem ad tantam pervenit pravitatem, ut *antecedens* hujus morbi evaſerit cauſa. Sanguis autem ille ad cor delatus, ibique præter naturam incenſus, per corpus deinde diſtributus, & in cerebro in pravos ſpiritus animales converſus, ac perceptionem ibi vitians, *continens* hujus morbi omniumque *ſymptomatum* eſt cauſa.

Nam malignus ille ſanguis cor ingreſſus, ibique, ob nimiam ſuam dilatabilitatem, ſupra naturæ modum excalefactus, & in arterias & venas totius corporis propulſus, *febrim, & pulſum concitatum*, febris indicem, *ſudoreſque copioſos*

pioſos producit. In cerebro verò in ſpiritus commutatus, propter peculiarem ſuæ intemperiei malignitatem, cerebrum ita diſponit, ut *imago lucis*, *aquæ & cujuſvis alius liquoris*, ſenſibus, remiſcentiâ, vel imaginatione percepti, ingratiſſimum motum ipſi imprimat; atque hinc eæ res *magnum timorem & horrorem noſtro adoleſcenti incutiant.*

Ita enim à natura facti ſumus, ut diverſi motus diverſas in noſtrâ mente excitent cogitationes; ut ex frictione laterum & plantæ pedis, titillationem; puncturâ nervi, dolorem; & ex omnibus reliquis ſenſibus, per ſolam motus varietatem, varias ſenſationum cogitationes in nobis excitantibus, eſt manifeſtum. Cum autem omnis motus ſive impreſſionis varietas, vel ab objectis, vel medio, vel ſenſoriis, vel omnibus ſimul oriatur, neque hic in objectis liquoribus vel luce, nec in medio, ullum ſit vitium, quod per ſe tales motus producere poſſit; ſequitur motum illum, ſive motus iſtius modificationem, quæ ægro noſtro liquidorum & lucis timorem incutit, à peculiari temperie ſenſoriorum, ſive ſpirituum, cerebri, & reliquorum talium organorum, ubi ab his objectis moventur, originem ducere.

Hinc jam patet hydrophobiam non magis eſſe occultam, quam eſt dolor acutus, qui ex nervi punctura: vel ſcintillatio, quæ ex oculi percuſſione; vel moleſta illa titillatio, quæ ex ſubita lateralium pectoris muſculorum vel, plantæ pedis frictione, percipitur. Nam omnia iſta proficiſcuntur à varia motarum partium temperie; quæ propter inſenſibiles partium particulas incognitas, noſtro quidem judicio, non magis in uno, quam in alio, ſpecificè explicari poteſt.

Atque ex his generaliter maniacorum, phreniticorum, melancholicorum, à tarantula demorſorum, & aliorum delirantium deliria ſatis commode explicari poſſe videntur.

Cum

Cum enim ex vario ſpirituum & cerebri temperamento varii motus,& ex variis motibus variæ oriantur cogitationes; hinc jam facile intelligimus, ſi motus eorum ſecundum naturam fuerint, cogitationes etiam eſſe ſanas; contra vero, ubi illi à convenientibus noſtræ naturæ legibus recedunt, eſſe inſanas; &, pro varietatis ſuæ ratione, varia etiam inſaniarum ſeu deliriorum producere genera.

Morbus hic cum ſit venenatus,& aquæ aliorumque liquidorum timorem,quibus ægri ſitis eſt mitiganda, jam induxerit: cumque hactenus nulla fere eorum ſuppetant exempla,in quibus hic morbus,ubi ad aquæ timorem eſt perventum,remediorum hactenus inventorum ope, ſit ſuperatus: huc accedit, quod ægri in hoc affectu fere nulla aſſumere velint remedia. Itaque *ſpes hic in anguſto eſt*. Imo metuendum, ne ante mortem in caninam rabiem agatur. Attamen non plane hic deſerendus æger: præſertim cum mens ipſi etiamnum conſtet; quo rationibus eo forſan poterit adduci, ut formidatis liquoribus in medelam utatur.

Tentanda igitur *Curatio*: quæ cauſam antecedentem, & continentem; ac malignam illam venenatamque intemperiem corporis, contrariis remediis impugnabit.

Primo itaque talis injiciatur clyſter:

℞. *rad. ellebori nigri* ℥ſ.
fol. malvæ, lactuc., violariæ, borraginis,
endiviæ an. m. j.
Hordei ℥j. *prunor. acidor. par.* viij.
agarici trochiſcati ʒiij.
Coquantur in jure carnium ad lib. j. ſ.
Colaturæ addatur hieræ diacolocynthidis ℥j.
ol. violar. ℥j. ſ. *miſce* F. Clyſter mox injiciendus, & alternis diebus, ſi alimenta admittat, reiterandus.

Deinde vena brachii aperiatur, & ſanguis pro ratione virium educatur.

Poſtea tale fiat veſicatorium:

℞. *canthar id.* ℥vj.
ſem. ſynapi, rad. ellebori albi an. ℥ij.
fermenti acidi ℥iiij.
aceti ſcillit. q. ſ. miſce F. Maſſa; de qua portiones, linteis illitæ, brachiis, femoribus, & tibiis apponantur, ibique diutius relinquantur. Ulceraque excitata emplaſtro diachylo diu aperta ſerventur.

Interim, corpore evacuato, de Palmarii celebratiſſimo hoc antidoto juſta doſis ab ægro quotidie eſt ſumenda:

℞. *fol. rutæ, verbenæ, ſalviæ, plantaginis, polypod., abſinthii vulg., artemiſiæ. menthæ, melyſſophyll., betonicæ, hyperici, centaurei minor. an. m. j.*

Hæc omnia, juſto tempore collecta & exſiccata, redigantur in pulverem ſubtilem: de quo exhibeantur ægro, cum ſaccharo, dragmæ tres, mane jejuno ventriculo; & tantundem à prandio, circa horam quartam vel quintam pomeridianam. Vel, ſi per os recipere recuſet, duplum mane & veſperi, cum apto & ſufficienti liquore, injiciatur per anum.

Magnopore etiam in hoc affectu commendatur pulvis factus è vulgaribus ſerpentibus, capite & cauda truncatis, eviſceratis, cute nudatis, & in olla vitrata ſuper lento igne perpetuo agitando, exſiccatis, Hujus pulveris ſumatur mane à jejuno quotidie dragma una, cum ſyr. de limonibus, in pilulas redacta; & ſimilis doſis circa veſperam reiteretur. Utiliſſimum quoque, eſt antidotum illud illuſtre Æſchionis, ex cancrinorum cinerum partib. x, gentianæ part. v, & thuris part. j. paratum, & duorum cochlearium quantitate quotidie bis exhibitum.

Celſus unicum ait hydrophobiâ oppreſſis remedium eſſe non opinantem ægrum in piſcinam, non ante ei prævi-
ſam,

ſam, projicere, ac, ſi natandi peritiam non habeat, modo merſum bibere pati, modo attollere; ſi habet, interdum deprimere, ut invitus aquâ ſatietur. Imo paſſim obſervatur, quod demorſi à cane rabido, ſi ante hydrophobiam in mari ter quaterve ſub aquis fortiter demergantur, ab omni rabie & aquarum metu maneant immunes: *propterea quod* aqua ita adhibita vim habeat, ad venenum iſtud ita figendum, ut poſtea nunquam ullam efferveſcentiam, rabiem vel hydrophobiam efficientem, excitare poſſit. Poteſt itaque etiam hoc remedium in ægro noſtro tentari eo modo, quo præſcribit Celſus; vel, more noſtratibus ſolito, poterit mari immergi.

In *Victus ratione*, aër ſit temperatus. Potus ſit cereviſia tenuis; ad cujus uſum omni ratione eſt adigendus. Cibus ſit humectans & refrigerans, ex juſculis vel carnibus cancrorum, vervecum, & pullorum gallinaceorum, aſparagis, acetosâ, endiviâ, & cichorio alteratis, & parce exhibitis. Somnus omni ſtudio promovendus. Affectus animum perturbantes fugiendi; omnibus ad gratiam ægri, quoad licet, comparatis.

XVIII.

MEDICATIO ADOLESCENTIS,

COMATE VIGILI LABORANTIS.

ADoleſcens quindecim annorum, febri continua, eâque ſatis fervidâ, laborans, ſæpe ex lecto proſilit mutus ac oculis clauſis, dormienti ſimilis; quamvis perfecte non dormiat; tumque caput reliquumque corpus in parietes illidit, tanquam exitum quærens. In lectum relatus, corpus varie jactat, oculoſque clauſos vel conniventes habet. Si quis ipſum alloquatur, vel

 attin-

attingat, nihil articulatè reſpondet: ſed inconditum ſonum, inſtar mugitus, edit.

Afficitur in hoc ægro, præter *cor*, cujus affectio ex febri eſt manifeſta, etiam *cerebrum*; quod ex mentis ſtupore, oculis inſtar dormientium clauſis vel conniventibus, & corporis illo inconcinno & inconveniente motu & jactatione, patet.

Morbus, qui ipſum, cum febri continuâ, affligit, eſt intemperies pituitoſa cerebri, cum magno ſpirituum animalium, in cerebro & ejus ventriculis exiſtentium, fervore conjuncta; quæ ſomnolentiam, vereque dormiendi impotentiam, ſimul inducens, *coma vigil* appellari ſolet.

Cauſa *antecedens* hujus morbi eſt congeries pituitoſorum, bilioſorum, ac putridorum humorum, in toto corpore exiſtens. Pars verò ejus pituitoſa in cerebrum copioſius delata, illudque gravans; & bilioſa in ſpiritus fervidos converſa, & ventriculos cerebri diſtendens, inordinateque movens, *continens* hujus morbi, ſymtomatumque in hiſtoria commemoratorum eſt cauſa.

Morbus hic, propter cerebrum & cor tam graviter affectum, maximum vitæ periculum; & præterea phrenitidis vel lethargi metum inducit.

Curatio itaque diligentiſſima adhibeatur. *Eaque* in cauſæ antecedentis, continentis, & intemperiei, per contraria ablatione, conſiſtet.

Mox itaque vena ſecetur, ſanguiſque pro ratione virium, ad revulſionem & evacuationem, educatur.

Taliſque clyſter injiciatur:

℞. *decocti emollientis lib.* j.
in qua diſſolve el. diaphœnici, diapruni an. ʒvj.
ol. violacei, camomill. an. ℥j. *ſalis* ʒj.
Miſce. F. Clyſter, *aliquoties iterandus.*

Vel

Vel ſubinde purgari etiam poterit tali hauſtu, ſi eum admittat:

℞. *diaphœnici, diapruni an.* ℥ſ.
aq. decoct. hordei q. ſ. Miſce. F. Hauſtus.

Oxyrhodinum etiam capiti ex aceto acerrimo, ol. roſar. & camomillino, tepide, per triduum adhibeatur.

Poſtea, pro cerebri corroboratione & materiæ diſcuſſione, fiat oxyrhodinum vel capitis inunctio ol. camomillino, coſtino, irino, cum aceto, in quo pulegium eſt incoctum vel maceratum.

Corpore evacuato, cucurbitæ cum ſcarificatione collo & dorſo etiam ſunt adhibendæ.

Ad ſitim & ardorem detur tale julapium:

℞. *aq. decoct. hordei lib. ſ.*
ſyr. violacei, de ſucc. limonum an. ℥j.
rob. de ribes ℥ſ. Miſce.

vel ℞. *rob. de ribes* ℥j.
ſyr. violacei, de limon. an. ℥ſ. F. Mixturâ:
de qua ſubinde aliquid detur ex cochleari.

Verſetur in aëre temperato. Nutriatur juſculis vervecinis & gallinaceis, alteratis endiviâ, acetosâ, lactucâ, item lacte amigdalato cum decocto hordei facto. Potus ſit cereviſia tenuis. Teneatur quietus; à turba remotus.

XIX.

MEDICATIO JUVENIS, AURIS DOLORE LABORANTIS,

Juvenis 28 annorum, robuſtus, plethoricus, intenſiſſimo afficitur dolore dextræ auris, quo pene ad delirium adigitur. Adeſt febricula continua; diſtenſionemque, gravitatem, ac calorem,

rem, pulſationemque, non tantum foris, ſed etiã intus in aure percipit. Rubor & calor ad tempora & malam uſque portenditur. Interiora quoque auris aliquomodo tumere & rubere conſpiciuntur.

Afficitur in hoc ægro *auris dextra* ſecundum partes internas & externas; quod ex querela ægri, item ex rubore, tumore, pulſatione, & calore, circa aurem & in aure perceptis, eſt manifeſtum. Afficitur etiam *cor* & *totum corpus*; ut ex febricula colligitur.

Morbus, qui ægrum affligit, eſt intemperies ſanguinea & biliofa auris dextræ; quæ dolorem, calorem, tumorem, pulſationem, gravitatem, & tenſionem, in ea & vicinis partibus, item febrim continuam producens, à potiore ſymtomate *otalgia* græcè, & *dolor auris* latine appellari ſolet.

Cauſa antecedens hujus morbi eſt plethora noſtri ægri; pars verò ejus ad aures à corde propulſa, & ibidem, propter poros ibi juſto magis patentes, auris partibus internis & externis inſinuata, ibique corrupta, & inde cum fervore ad cor delata, *continens* hujus morbi & ſymptomatum ejus eſt cauſa.

Dum enim humor ſanguineus bilioſus, partibus iſtis inſinuatus, nimià ſuâ quantitate partes auris & vicinorum membrorum replet & expandit, *facit in iis tumorem, ruborem, gravitatem & diſtentionem*; & ob *arteriarum* ex quantitate iſta nimia allapſorum humorum preſſionem, eorum *pulſationem*. Dum verò vehementi ſuo fervore, quem ab ætherea materia, vehementius in poris ejus ſe agitante, accipit, membranas, nervos, aliaſque acutiſſimo ſenſu præditas auris, temporum, & malæ partes, vehementiſſime agitat, eumque motum ad cerebrum defert, *intenſiſſimum in iis partibus excitat dolorem*, qui, ob ſuam vehementiam, *ægrum noſtrum ad inſaniam pene redigit.*

Morbus hic, ob doloris vehementiam, & acutum partium affectarum ſenſum, & cerebri ſympathiam, periculoſiſſimus

ſimus eſt. Metus enim eſt, ne dilirium, lipothymiam, cerebri inflammationem, & convulſionem, aliaque graviſſima inducat ſymtomata.

Celeri itaque & accuratiſſima *curatione* hic morbus eſt impugnandus; quæ in intemperiei & tumoris, per contraria, ablatione, & doloris ſedatione, conſiſtet.

Primò itaque tali clyſtere emolliente, refrigerante, & laxante, fiat corporis evacuatio:

℞. *rad. althææ, lilior. alb. an.* ℥j.
*herb. malvæ, biſmalvæ, parietariæ, lactucæ an. m.*j.
ſem. lini, fænigræci an. ℥ſ.
coq. ex aq. com. ad lib. j.
Colaturæ adde el. diaphænici, diapruni an.℥vj.
ol. violacei, camomillor. an. ℥j. *ſalis comm.* ʒj.
M. F. Clyſter, *mox injiciendus.*

Corpore expurgato, & horâ unâ atque alterâ intermiſſâ, vena, in dextro brachio, aperiatur, ſanguiſque liberaliter, ad uncias decem præter propter, educatur: & clyſter atque venæſectio ſequenti die reiterentur.

Interea temporis ad revulſionem humorum, ac intemperiem corrigendam, doloremque ſedandum, tale medicamentum auribus inſtilletur:

℞. *lactis muliebris recenter emulcti* ℥ij.
albuminis ovi in liquorem agitati ℥ß.
Miſce, & inſtilletur in aurem tepide.
citra vehementem auris contactum.

Oleum etiam roſarum cum ſucco plantag. & ſolani, ſi ardor ingens ſit, inſtillari poteſt, præſertim ſi ei aſelli vivi incocti & expreſſi fuerint: dolorem enim valde ſedant.

Tali etiam utatur fotu:

℞. *malvæ, biſmalvæ, violariæ, lactucæ, an. m.* j.
ſem. cydonior., malvæ an. ʒj. ß.
flor. camomill., meliloti an. p. j. *flor. roſ. rub. p.* ß.

F. deco-

F. Decoctio, *qua pars affecta leviter & tepidè, cum ſpongia madefacta & expreßa, foveatur.*

Et poſt fotum tale imponatur cataplaſma:

℞. *herb. malvæ, biſmalvæ, chærefolii an. m.* j.
farin. ſem. lini, fænigræci an. ℥ß.
medullæ panis candidi ℥ij.
cum lacte vaccino F. Cataplaſma, *tepide cum linteis applicandum.*

Hoc cataplaſma reſolvit, & ſi materia reſolvi non poteſt, etiam ſuppurationem procurat.

Si doloris ſumma vehementia urgeat, tale narcoticum adhiberi poterit:

℞. *opii thebaici gr.* iiij.
caſtorei, croci an. gr. j. *ſ.*
cum lacte muliebri q. ſ. ſubigantur, & in aurem inſtillentur.

Et ſub tempus ſomni exhibeatur philonii perſic. ℈j. vel laudani opiati gr. iij.

Ad ſuppurationem maxime commendatur tale cataplaſma ex cæpa factum:

℞. *cæpam majorem N.* j.
butiri recent. ℥ij.
ol. camomill., roſac. an. ℥j. *croci* ℈j.
F. cataplaſma, *quod moderate calidum parti adhibeatur.*

Factâ ſuppuratione, æger in partem affectam decumbat, ut pus commode effluat; & eluatur auris tali remedio:

℞. *decocti hordei* ℥iiij. *mell, roſar.* ℥j.
M*iſce; & inſtilletur in aurem tepide.*

In *diæta Aër* ſit temperatus. *Cibus* parcus, refrigerans. *Potus* cereviſia tenuis, & julapium ex ſyr. de limonibus & aqua hordei. M*otus* vitetur; concilietur omni ratione *ſomnus*; atque ideo utatur lacte amigdalato cum ſyr, & ſem. pa-

veris

paveris albi. *Alvus* quotidie reſpondeat naturâ vel arte. Vitet omnia vehementiora animi pathemata.

XX.

MEDICATIO VIRI,

Surditate, Tinnitu aurium, & Gravitate auditus LABORANTIS.

VIr triginta duos annos natus, poſtquam diu crapulâ ſe fatigaſſet, incidit in tinnitum aurium, quem poſtea, jam à ſex menſibus, inſecutus eſt ſiniſtræ auris, primò gravis auditus, & deinde ſurditas. Huc jam acceſſit tinnitus & gravitas auditus auris dextræ.

Afficitur in hoc ægro *utraque auris* ſecundum nervos auditorios; quod ex ſurditate, gravitate auditus, & tinnitu aurium eſt manifeſtum.

M*orbus* ſiniſtræ auris eſt obſtructio vel compreſſio nervi auditorii, ab humore pituitoſo facta; quæ auditûs privationem ibi inducens, *ſurditas* dicitur. Dextræ verò auris morbus eſt intemperies humida craſſa & flatulenta nervi auditorii; quæ imminutum auditum, & tinnitus ſonum, in ea excitans, *gravis auditus & tinnitus aurium* nuncupatur.

Cauſa procatarctica horum morborum eſt crapula, quà hic vir ſe diu fatigavit. Inde enim curditas, & deinde pituitoſi in toto corpore humores ex cruditate fuerunt geniti qui in vaſis cerebri contenti, cauſam *antecedentem*; ex vaſis vero in nervos & vicinas aurium partes poſtea effuſi, *continentem* horum morborum, & ſymtomatum, conſtituunt cauſam.

Dum enim humores iſti propter craſſitiem ſuam, & debiii-

tatum cerebri calorem, in flatus circa nervum auditorium convertebantur, impingebant illi vehementius in nervi iſtius fibrillas, atque etiam in tympanum, atque hinc motu ſuo excitabant *tinnitus ſenſationem*: ii vero poſtea leviter circa aurem ſiniſtram incraſſati, & in nervorum ſiniſtræ auris cavitates impacti, primum nervorum fibrillas leviter ibi compreſſerunt, & obturarunt; atque hinc ortus eſt *gravis ſiniſtræ auris auditus*: ab iis verò, poſtea ibidem magis auctis & incraſſatis, tanta nervi auditorii compreſſio & obſtructio eſt orta, quæ motum omnem, à ſono nervis impreſſum, ad cerebrum deferri impediens, *ſurditatem in iſta aure excitavit*. Humoribus verò ad nervum auditorium dextræ auris delatis, ibique partim in flatus converſis, & in nervi iſtius fibrillas vehementius impingentibus, *tinnitus*; in nervum verò nonnihil impactis, & fibrillis nervi iis nonnihil compreſſis vel obſtructis, *gravis auditus dextræ auris* etiam *ſupervenit*.

Quoniam hic affectus jam ſex duravit menſes, & paulatim incrementum ſumſit, *metus eſt*, ne ob diutinam illam moram, materia ita nervo auditorio ſiniſtro ſit affixa, ut nunquam inde tolli poſſit, & ſurditas ibi maneat perpetua. Et quia cerebrum hic valde eſt affectum, metuendum ne auctis humoribus, ſurditas etiam dextram aurem occupet.

Quia tamen hæc predictio non eſt neceſſaria; ideoque *Curationem* inchoandam exiſtimo. *Eaque conſiſtet* in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis ablatione, intemperieique per contraria correctione.

Primo itaque purgetur æger bis terve his pilulis:

℞. *pil. cochiar., ſine quibus eſſe nolo an.* ℈ſ.
ſcammonii gr. xij. *cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ.*
F. pilulæ N°. *v, mane ſumendæ,*
& ſingulis ſeptimanis bis repetendæ.

Singulis

Singulis etiam menſibus admoveantur tribus diebus continuis cucurbitulæ ſine ſcarificatione poſt aures, & utrinque in ſcapulis, & humeris: ut hac ratione humores ab auribus revellantur, & ex iis educantur.

Utatur etiam mane & veſperi lotionibus pedum, cum camomillor., meliloti, majoranæ, hyſſopi, & roriſmarini decocto inſtitutis. Nocturno verò tempore talem cucupham capiti imponat:

℞. *rad. iridis florent.* ℥ſ.
calami aromat., cyperi, acori an. ʒj.
fol. ſiccor. majoranæ, meliſſæ, ſalviæ,
roriſmarini an. m. ſ.
flor. ſtæchad. arab., ſpicæ nardi an. p. j.
cinnamomi, macis, cariophyl., benzoini an. ʒſ.]
Omnia in pulverem redacta excipiantur cotone moſchato,
& cum panno ſerico interpuncto,
F. Cucupha, *noctu geſtanda.*

Interdiu ſub pileo in capite gerat cucupham ex corio hiſpanico; quales jam in frequenti uſu eſſe inter juvenes & ſenes obſervamus.

Mane jejunus, & veſperi ſub horam quartam, hoc utatur maſticatorio:

℞. *rad. pyrethri, angelicæ, zedoariæ, an.* ʒj.
ſem. ſtaphid. agriæ, ſynapi,
nucis moſchatæ, fol ſennæ an. ʒſ.
Pulveriſentur, & addatur parum maſtiches, ac cum ceræ q. ſ. formentur Globuli maſticatorii:
de quibus maſticetur unus prono capite,
frequenter exſpuendo.

Noctu dormitum iturus auribus hanc aquam indat:

℞. *aq. fæniculi,*
ſem. carui poſt olei extractionem remanentis an. ℥j.
ſpiritus juniperi ℥ſ.

 Miſce

Miſce, & de hoc liquore inſtillet aliquantulum in aures, addendo ſemper guttam fellis carpionum; & poſtea ſinat effluere, ac deinde indat auribus cotonem, in quo moſchus fuit ſervatus, vel in quo moſchi pulvis eſt diſperſus.

Mane ſuffitum etiam auribus excipiat per infundibulum, ex hoc calido decocto:

℞. *fol. lauri, rutæ, origani, hyſſopi, majoranæ an. m.* j.
abſinthii, mentaſtri an. m. ſ.
flor. ſtæchad. celticæ. m. j.
baccar. lauri, juniperi an. ℥ſ.
ſem. aniſi, fæniculi, carui, cymini an. ʒj.
Decoquantur in vino albo q. ſ. ad tert. part. conſumtionem, & halitus calidus aure per infundibulum excipiatur.

In *aëre* verſetur calido & ſicco. *Victus* ſit tenuis, & paucus: & famem aliquando ſuſtineat. Vitet repletionem, & omnes cibos craſſos & tenaces, qualis caſeus & legumina. Cibi condiantur ſemine aniſi, fæniculi, cymini, petroſelini. *Potus* ſit vinum & cereviſia mediocris. *Exercitium* ſit moderatum. *Alvus* ſit ſoluta arte vel naturâ.

XXI.

MEDICATIO JUVENIS, Hæmorrhagiâ Narium LABORANTIS.

Juvenis robuſtus, viginti duos annos natus, ex intemperantiore diæta incidit in febrim ſynocham, ardore febrili continuo, ſed blandiore, ſeſe manifeſtantem. Hic poſtquam aliquoties poſt venæ ſectionem eſſet purgatus, & julapiis convenientibus alteratus, ex muliercularum conſilio ſumſit medicamentum, neſcio quod, vomitum ingentem, cum roſione ventriculi, excitans;

tans; quem inſecuta eſt tanta narium hæmorrhagia, ut plus quam 4 libræ ſanguinis ex iis jam ſit evacuatum; eâque vires ita ſunt debilitatæ, ut jam animam agere videatur.

Præterquam quod in hoc ægro à febri afficitur *cor & totum corpus*, afficiuntur etiam ejus *ventriculus & nares*; quod ex vomitu, & ſanguine è naribus tam copioſe fluente, eſt manifeſtum.

Morbus præcipuus, qui ipſum jam potiſſimum affligit, eſt diæreſis & diapedeſis vaſorum narium; quæ, copioſum ſanguinem ex iis emittentes, *Hæmorrhagia narium* appellantur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt intemperantior illa diæta, qua copioſus ſanguis in corpore genitus, corruptelamque certam febrilem contrahens, ac ſynocham febrim producens, *antecedentem* hujus morbi conſtituit cauſam. Is vero vomitorio aſſumto vehementius agitatus, & in naribus vaſorum diæreſin & diapedeſin excitans, copioſiſſimumque illum ſanguinem ex iis effundens, eoque vires ægri ſummopere proſternens *continens*, hujus morbi & ſymtomatum eſt cauſa.

Morbus hic, propter proſtratas ægri vires, eſt *periculoſiſſimus*. Ideoque neglectâ ad tempus febri ſynochâ, quæ forſan hoc ſanguinis fluxu ceſſabit, *Curatio* ejus protinus eſt aggredienda.

Eaque in humorum ventriculi acrium attemperatione, ſolutionis continui vaſorum narium unione, & nimii ſanguinis fervoris & motus temperatione & moderatione, conſiſtet.

Itaque primò ſumat dragm. jſ. ſalis prunellæ, quod in vnc. ij. aq. plantaginis ſit diſſolutum: & porro præſcribatur tale lac amigdalatum, ad acrimoniam humorum temperandam; & vires reſtaurandas:

℞. *amigdalar. dulc.* ℥j. *ſ.*

ſem. 4. frig. major. an. ℨj.
papaveris albi ℨiij.
cum aq. decoct. hord. q. ſ. F. Lac amigdalatum
ad lib. j. de quo ſubinde ſumat ℥ij. *vel* ℥IV.
quantitatem.

Et mox in nares inſerantur turundæ ex cotone factæ, & atramento, fuligine fumarii, & aceto roſaceo, imbutæ.

Ac præterea acetum roſaceum in aures inſtilletur.

Item linteum, in aceto madefactum, collo frigidè erit obvolvendum, & teſtibus adhibendum aliud linteum, aquâ plantaginis frigidiſſimâ imbutum.

Ac ligaturæ arctiores brachiis & cruribus erunt injiciendæ.

Cucurbitæ quoque hypochrondriis & ſcapulis ſunt adhibendæ; venæ ſectio vero, ob magnam ſanguinis emiſſi copiam, hic prætermittenda.

Victus ſit reſumtivus ex ovis ſorbilibus, juſculis gallinaceis & vervecinis, cum pane candido, & vino tenui oligophoro. Motus corporis, & vehementiora vitentur animi pathemata. Somnus ſit paulo longior. Alvus ſit arte vel natura laxior.

XXII.

MEDICATIO VIRI, POLYPO LABORANTIS.

Vir quidam craſſus & obeſus, ex lapſu vehementiore, in naſum aliquando facto, jam in ſiniſtra nare carnem habet mollem, ſubrubram, totamque narem adimplentem, eamque valde dilatantem, & ex ea aliquantum propendentem. Hæc brevi crevit, indieſque valde augetur. Adnata eſt narium interſtitio. Reliqua

liqua vero iſtius cavitatis interior ſuperficies, à connexione fere libera, ſtylum immiſſum facile tranſmittit. Quando hæc caro fortius ſtylo premitur, ſanguinem copioſum profundit.

Afficitur in hoc ægro *narium ſiniſtra*; quod ex carne, ejus cavitatem replente, & interſtitio narium ibi adhærente, patet.

Morbus, qui eum affligit, eſt tuberculum quoddam carnoſum, molle, ſubrubum, quod radicibus, ſive pediculis quibuſdam, interſtitio narium, in ſiniſtra nare, adhærens, cavitatemque ejus adimplens, & diſtendens, foriſque ex ea aliquantum propendens, à ſimilitudine cujuſdam piſcis marini, vel à pedum ſuorum multitudine, *Polypus* vulgo nominari ſolet.

Morbus hic ex vehementiore noſtri ægri, in naſum lapſu, *originen primam* duxit. Hinc enim pori vaſorum, & partium circa interſtitium narium, in ſiniſtra nare exiſtentium ita aperti & male figurati fuerunt, ut inde primum à pauco humorum allapſu naſcerentur hujus Polypi pedicili, ſive radices; in quas, cum, propter earum certam conformationem, humores ſanguinei copioſe influerent, illi ita fuerunt diſpoſiti, ut ibi *caruncula quædam mollis & ſubrubra*, primum exigua, & deinde ex copioſioribus, non tantum à capite, ſed etiam à reliquo corpore, eò affluentibus humoribus, *grandior; narem replens, eamque diſtendens, & ex ea nonnihil propendens, ac paſſim magis magiſque augeſcens, ſtylumque immiſſum per naris ſiniſtræ interiorem ſuperficiem ubique, excepto eo loco, ubi ejus pediculi interſtitio narium adhærent, facile tranſmittens, & ſtylo fortius preſſa, ſanguinem copioſum profundens, fuerit nata.*

Morbus hic *periculoſus* eſt, quia in cancrum aliquando degenerare ſolet; & in fauces uſque progrediens, ſuffocationis periculum inducit; & quia, difficulter remedia ad radices hujus excreſcentiæ pervenire poſſunt, *difficilis* ejus

ſæpe

ſæpe ſolet eſſe *Curatio.*

Eaque in humorum allapſu impediendo, & carnis iſtius exſtirpatione, & pororum vitiatorum correctione conſiſtet.

Primum itaque corpus univerſaliter purgetur tali medicamento catharctico; ubi venæſectio in brachio ſiniſtro pridie præceſſit:

℞. *Pil. Coch., de Hierâ an.* ℈ j.
Scammon. opt gr. vij.
Cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ. F. Pilulæ N°. vij.
Mane jejuno ventriculo exhibendæ.

Deinde cucurbitulæ ſex vel octo, cum ſcarificatione, ſcapulis & ſummo humero adhibeantur.

Poſtea forcipe apprehendatur polypus, & ſatis validâ tractione tentetur ejus, cum radicibus, eductio; quæ in multis ægris ſatis feliciter ceſſit.

Si huic chirurgiæ Polypus, propter nimis fortem ſuam adhæſionem, non cedat, ad Pharmaciam erit deveniendum.

Polypo itaque oleum vitrioli, cum ſtylo panno involuto, in eoque intincto, erit adhibendum;& indies bis terve polypus eo erit obiter madefaciendus vel tangendus.

Et deinde quotieſcunque polypus oleo vitrioli ita tactus fuerit, in narem, illic ubi patet, intrudatur exiguum linteolum inunctum unguento Ægyptiaco, cui pulvis tenuiſſimus corticum granatorum eſt admixtus, & parum olei vitrioli eſt additum; idque ita adhibeatur, ut pars lintei inuncta polypum tangat.

Horum uſu polypus denigrari & putreſcere incipiet: tumque portio corrupta à chirurgo, ope penicilli indies erit eximenda: eâque exemtâ repetendum erit oleum,& unguentum jam commemoratum: quo ſanguinis profuſio quæ hanc corruptæ carnis exemtionem ſequi ſolet, mox ſiſtetur. Ubi

Ubi radix Polypi hac ratione fuerit ablata; ne recreſcat, ſed integre conſolidetur, turundulæ fiant, ex unguento tutiæ, adeo ſpiſſo, ut in formam turundæ vel ſuppoſitorii, formari poſſit; taliſque una, ſequenti aquæ viridi bene intincta, & nari inſerta, ab ægro aliquandiu geſtetur:

℞. Æruginis æris ʒ. j.
Auripigmenti ʒ j ß.
Terantur ſubtiliſſime, & coquantur in vini ℥iij. ad mediæ partis conſumptionem: ubi refrixerint, adde aq. roſar. & ſolani an. ℥ i ß.

Si polypus poſtea rurſum pullulet, oleo vitrioli rurſus erit tingendus.

Victus ratio hic exſiccans eſt adhibenda.

XXIII.
MEDICATIO VIRI, OZÆNA LABORANTIS.

VIr 32 annorum, poſtquam antea diu defluxionibus acribus, ad nares & fauces delabentibus, laboraſſet; incidit in narium & palati eroſionem; oſſiculumque quoddam putridum, cum fætido pure & ſanie, poſtea excrevit, aliaque deinde oſſicula illud ſunt ſecuta. Malum hoc paulatim ita incrementum ſumſit, ut jam in naribus, circa earum interſtitium, quod ex parte eſt exeſum, atque etiam in palato, ſolutio continui ſatis magna & profunda appareat; fætidaque ſanies frequenter inde exſtillet.

Affectum fuit in hoc ægro *cerebrum*; quod deſtillationes diuturnæ, quas noſter æger eſt paſſus, arguunt. Afficiuntur etiam *nares & earum interſtitium, item palatum*: quod eorum eroſiones, & exulcerationes ſatis clare demonſtrant.

Morbus, qui hunc ægrum affligit, eſt Ulcus narium & palati fætidum, putridum & ſanioſum, item latum & profundum; quod à Græco verbo ὄζω, id eſt, oleo, ſive fæteo, deductum, vulgo *Ozæna* dicitur.

Iſque ab acribus humoribus ex toto corpore, ſed præcipue ex ſuperioribus capitis partibus, tum in nares, tum in palatum decumbentibus, eaſque partes primum acrimoniâ ſuâ erodentibus, ac deinde diuturnitate defluxûs, etiam exulcerantibus & exedentibus, & putredinem iis inducentibus, originem duxit.

Morbus hic *periculoſiſſimus* eſt, primum ob diuturnas fluxiones, quæ hunc morbum produxerunt: & deinde propter eroſionem, non tantum partium mollium, ſed etiam oſſium, & putredinem eorum:

Curatio in humoris generatione, & illapſu impediendo; & ulceris conſolidatione, conſiſtet.

Primum itaque utatur talibus pilulis:

℞. *Aloes roſatæ gr.* xij.
Scammonii ℈ ß.
Olei cariophyll. gut. j.
F. Pilulæ No: iv. *mane ſumendæ.*

Poſtridie venæſectio adhibeatur in brachio dextro, pro ratione virium, ad ℥ vj. vel viij.

Deinde per quatriduum utatur ſequenti Apozemate; ſumendo ℥ iij. vel iv. pro doſi:

℞. *rad. Cichor., fænic.,*
graminis an. ℥ j.
Polypod. querc. ℥ ij.
Herb. beton., primul. veris, ſcabioſ.,
ceterach, veronicæ, agrimoniæ an. m j.
Sem. fænic., aniſ. an. ʒ ij.
Liquirit. raſ. ℥ ß *Paſſular.* ℥ j.
Decoq. in aq. hord. q. ſ. ad. ℔. i ß. *addendo.*

ſub

ſub finem decoctionis, fol. ſennæ ℥ i ß
Mechoacan. ʒ iij. *In Colatura deſſolve*
Syr. de cichor. cum rheo ℥ i ß.
Miſce F. Apozema.

Corpore ita expurgato, ſequenti decocto ſudorifero, prout vires ferent, utetur:

℞. *Scobis ligni guajaci* ℥ vj. *cort. ejuſd.* ℥ ij.
Aq. communis ℔. viij. *Macerentur in loco calido per* 24. *horas. Poſtea lento igne decoquantur ad dimidiæ partis conſumtionem. Et colaturæ* ℥ vj. *dentur mane, corpore bene tecto, ad proliciendos ſudores.*

Et ℞. *reſident. prior. decoct., eique adde ſcobis lign. guajaci recent.* ℥ ij. *& denuo affunde aq.* ℔. xiij. *& F. decoctio ad tertiæ partis conſumtionem. Colatura uſurpetur pro potu ordinario.*

Conſultum etiam erit, non tantum cucurbitas ſine & cum ſcarificatione, collo & humeris, ſed etiam ſetaceum, vel fonticulum cervici, ad humores verſus poſteriora revellendos, adhibere.

Dum hæc fiunt, quotidie bis ulceri narium, cum turundis illitis, adhibeatur tale Unguentum:

℞. *Lithargyr. aur., plumb. uſt., lap. calamin., ceruſſæ an.* ℥ ij.
ſuccor. geranii robertiani, ſempervivi, ſolatri. an. q. ſ.
Pulveriſanda pulveriſentur, eaque mixta indantur in mortarium, quibus primò cochleare plenum olei roſacei affunde, & poſtquam aliquantum piſtillo agitaveris, omniaque probe commiſcueris, cochleare plenum ex ſuccis præſcriptis admiſce, quibus itidem agitatis & commixtis, mox iterum affunde olei parum & agita: Idque tam diu alternatim & continuo agitando facito, donec ad ℥ iiij. *olei roſacei, & tandundem præſcripto-*

rum ſuccorum impenderis. Atque ita fiet Unguentum, ad hujuſmodi maligna ulcera ſananda utiliſſimum.

Ulceri vero palati turundæ, ſequente ſyrupo imbutæ, ſubſequente pulvere conſperſæ, bis in die etiam imponantur:

℞. *rad. ſcrophulariæ majoris* ℥ ij.
fol. & flor. beton., agrimon., veron., ſcabioſ., fumar., pyrolæ, ſanic., alchymil. an. m. ij.
Coquantur herbæ & radices in aq. comm. ad tertiæ partis conſumtionem. Colaturæ prælo expreſſæ adde ſucci geranii robertiani, mellis opt., ſacchar. alb. an. ℔. j. *& fiat ſ. a. Syrupus.*

℞. *rad. angel., ariſtol. rotund., iridis florent., caryophyllatæ, ligni guajaci an.* ℥ ß. *cinnamom.* ʒ ij.
Hæc mixta contundantur in mortario, ut F. Pulvis ſubtiliſſimus.

Hæc inquam, bis in die reiterari debent; & extractis turundis, antequam recentes imponantur, tota cavitas naſi ſequente liquore, ſiphone injecto, penicillis etiam eo imbutis, erit eluenda.

℞. *ſuccor. plantag., geranii, aq. ranarum aquaticar., an.* ℥ j. ß. *Syrupi ſuperius præſcripti* ℥ j.
Miſce pro injectione.

Ulcus ubi conſolidatum fuerit, ſi ex palato in nares tanta ſit apertura, quæ locutionem commodam impediat, lamella quædam cum anſulâ ſuperiori ejus parti affixâ, cui ſpongiola affigi poterit, erit fabricanda: ea enim ubi cum ſpongiolâ alligatâ palato recte erit adhibita, locutionem ſatis articulatam in hoc viro efficiet.

In victu, vitentur omnia, quæ acres ſuccos gignunt; item

item exercitia vehementiora, vigiliæ, & vehementes animi affectis.

XXIIII.

MEDICATIO VIRI,

Ophthalmiâ laborantis.

VIr triginta annorum, habitu corporis euſarco, jam ab aliquot diebus laborat utriuſque oculi magno dolore, & rubore adnatam tunicam occupante. Præterea palpebræ valde tument. Adeſt etiam pruritus & ardor magnus, ac lacrymarum continuus & copioſus ex oculis effluxus. Acceſſit tandem etiam viſionis aliquis defectus, tanquam ſi fumus oculis objectus accuratam rerum viſibilium perceptionem impediret.

Afficiuntur in hoc ægro *oculi*, ſecundum *tunicam adnatam*, quod probat ejus rubedo, pruritus & ardor; item ſecundum *tunicam corneam*, vel forſan etiam ſecundum *humores oculares*, ut indicat ille viſus defectus. Afficiuntur etiam *palpebræ*, ut ipſarum docet tumor. Atque etiam *carunculæ lacrymales*, ut conſtat ex perpetuo lacrymarum effluxu.

Morbus, qui ipſum moleſtat, eſt intemperies ſanguinis bilioſa ac ſeroſa tunicæ adnatæ oculorum; quæ ruborem, pruritum, ardorem, & lacrymas, ac palpebrarum tumorem, hic excitans, *Ophthalmia* appellatur.

Cauſa antecedens hujus morbi ſunt humores ſanguinei & bilioſi, in vaſis corporis hujus euſarci contenti: pars vero eorum calidior, in oculorum tunicam adnatam & vicinas alias, ac palpebras, propter eorum poros nimis apertos, ſeſe effundens, *continens* hujus morbi, & ſymtomatum, eſt cauſa.

Dum enim *humor* ille in partes illas ſeſe effundit, quan-

titate ſua *facit* in illis *tumorem*, colore rubro *rubedinem*, acrimoniâ & calore *ardorem, dolorem, & pruritum*; unde ſpiritus in cerebro ita determinantur, & pori cerebri tales aperiuntur, meatuſque vaſorum, qui ſunt circa carunculas lacrymales, hinc ita reſerantur, ut *ſerum* ſanguinis per illos copioſe & perpetuo à reliquo ſanguine ſeparatum, & ex oculis emanans, *perpetuas & copioſas lacrymas ex oculis ægri effundat.*

Dum vero humor hic in tunicam corneam ante pupillam, & in oculi humores aliqua ſua parte ſe effudit, induxit aliquam iſtius tunicæ & humorum ocularium opacitatem, & hinc *talem viſus defectum, quo æger ſibi, tanquam per fumum, objecta viſibilia percipere videtur.*

Morbus hic *periculoſus eſt*; cum exulcerationem oculi, & effuſionem humorum ocularium, ac cæcitatem inducere poſſit.

Ideoque tempeſtive *Curatio* eſt inchoanda: quæ conſiſtet in cauſæ antecedentis, continentis, & intemperiei per contraria ablatione.

Primò itaque educatur ſanguis ex brachio, per venæſectionem, ad uncias octo.

Poſtridie purgetur talibus pilulis:

℞. *pil. cochiar.* ℈j ſ.
ſcammonij ℈ſ.
cum aq. fæniculi F. pilulæ N°. vij.
quas deglutiat mane jejunus.

Nuchæ applicetur tale veſicatorium:

℞. *cantharidum pulveriſ.* ℈j.
fermenti acris ʒij.
cum aceto q. ſ. F. veſicatorium, *ad magnitudinem nummi imperialis, ſuper linteo extendendum, & poſteriori cervici, infra capillos, applicandum.*

Ubi

Ubi veſicæ excitatæ fuerint, folia braſſicæ applicentur; ut ex iis, aliquamdiu apertis, ſerum copioſum educatur.

Applicari etiam poterunt collo cucurbitæ per biduum; eæque tertio die ſcarificari.

Oculis adhibeatur tale collyrium:

℞. *aq. plantag.* ℥j.
nymphææ, papaveris,
roſar. an. ℥ſ.
ſief albi, tutiæ præparatæ an. ℈j.
vitrioli albi gr. viij. *miſce* F. Collyrium,
de quo gutta una vel altera oculis inſtilletur, & petiolæ eo imbutæ oculis noctu, &, ſi neceſſitas urgeat, etiam interdiu, imponantur; eæque, ubi exſiccatæ fuerint, rurſus madefiant.

Temporibus, ſupra oculos, applicetur utrimque emplaſtrum contra rupturam, ad defluxionem cohibendam, magnitudine quadrantis daleri imperialis.

Vel ejus loco adhibeatur tale emplaſtrum.

℞. *bol. armeni* ʒij.
maſtiches ℥ſ.
ſanguinis draconis ʒj.
pulv. gallar. ʒſ.
Excipiantur ovi albumine & aceto, ac illinantur linteo, & F. duo emplaſtra, *temporibus ſupra oculos utrimque applicanda.*

In aëre verſetur temperato. *Cibus* ſit refrigerans & paucus. *Potus* cereviſia tenuis. *Motus* vitetur. *Somnus* ſit longior ſolito. *Excrementa* alvi reſpondeant quotidie, vel naturâ, vel arte. *Perturbationes* animi vitentur.

MEDI-

XXV.

MEDICATIO VIRI,

Cataractâ confirmatâ & incipiente laborantis.

Vir triginta quinque annorum, chymicis operationibus, apud fornaces ardentes, incumbere ſolitus, poſt viſus defectum in ſiniſtro oculo, cum nubeculis ante illum volare viſis, & majore obſcuritate poſteâ inſecutâ, paſſum; & ſetonem cervici fruſtra adhibitum; aliaque remedia; quæ humorum ad oculos defluxum inhibent; incaſſum uſurpata; tandem, incraſſatâ in oculo pelliculâ, & albidâ in pupillâ apparente, in cæcitatem iſtius oculi incidit. Iam vero etiam in dextro oculo ſimilem viſus defectum, cum nubeculis, & filamentis ante illum volantibus, obſervat. Dextro oculo connivente, dilatatur pupilla oculi ſiniſtri, qui excæcatus eſt.

Afficiuntur in hoc ægro, *oculus ſiniſter ſecundum pupillam*, ut ad oculum patet; & *dexter oculus ſecundum humorem aqueum*: ut conſtat ex nubeculis, ante oculum dextrum per viſus fallaciam volare apparentibus.

M*orbus*, *quo ſiniſter oculus laborat*, eſt obſtructio pupillæ, à pellicula albicante in ejus cavitate nata, quæ radios rerum viſibilium à ſiniſtri oculi retina excludens, cæcitatemque eo inducens, *cataracta confirmata* dicitur. M*orbus* verò, *qui dextrum oculum afficit*, eſt intemperies humoris aquei craſſa, quæ particulas quaſdam opacas in eo diſpergens & volare faciens, nubecularumque volitantium imagines in retina & deinde in cerebro excitans, *Cataracta incipiens*, ſive *Suffuſio* appellatur.

Cauſa procatarctica horum morborum eſt diutina apud fornaces ardentes mora; qua pori vaſorum & membrana-

rum

rum nimis aperti fuerunt, & humores in capite, & præſertim oculis, incraſſati; iique in vaſis eorum exiſtentes, *antecedentem* his morbis præbuerunt cauſam: Illi vero in aqueum utriuſque oculi humorem ex iis effuſi, & primum in parvas quaſdam obſcuras & opacas nubeculas coagulati, & deinde in ſiniſtri oculi pupilla in membranam coacti, *continentem* hujus morbi & ſymptomatum conſtituunt cauſam.

A nubeculis enim in aqueo humore natantibus, & ex motu oculi in eo diſperſis & volitantibus, excluduntur à retina multi rerum viſibilium radii, quo *viſus imminutio* oritur. Pellicula vero alba, quæ pupillæ ſiniſtri oculi eſt obtenſa, & adglutinata, avertit omnes, à retina ejus, rerum viſibilium radios, atque ita *integram* inducit iſtius oculi *cæcitatem*.

Periculum hic eſt, ne in ſiniſtro oculo non tantum panniculus ſive pellicula in pupilla ſit nata, ſed etiam ne humor cryſtallinus vel vitreus opacitatem contraxerit, atque ita nullâ chirurgiâ per membranæ ablationem hic morbus curari poſſit. Verum *dilatatio pupillæ oculi cæci* ſpem ſanationis præbet. Et deinde metus eſt, ne etiam in dextro oculo humores oculares tandem opaci evadant, vel pellicula opaca in pupilla tandem naſcatur, atque ita cæcitatem etiam dextri oculi inducat.

Curatio tamen tentanda, quæ conſiſtet in pelliculæ ablatione, nubecularum diſcuſſione, humorum ocularium attenuatione, & intemperiei oculi correctione.

Primò itaque acu, à perito chirurgo, in oculum ſiniſtrum prope extremitatem tunicæ adnatæ, adactâ, pellicula, à pupilla ſeparetur, & deprimatur. Ac vulnuſculum, cum maxima corporis & oculi quiete, conſolidetur.

Eo conſolidato, curatio incipientis ſuffuſionis dextri

O oculi

oculi eſt inchoanda. Ac primo tales pilulæ erunt præſcribendæ:

℞. *fol. ſennæ ℥ſ.*
ſem. fœniculi ʒij.
aq. chelidoniæ, eupharaſiæ, verbenæ an. q. ſ.
Poſt levem ebullitionem infundantur per noctem; poſtea Colatura eouſque decoquatur, donec in ſpiſſam extracti formam fuerit redacta: eique adde
aloës roſatæ ʒij.
rabarbari opt. ʒij ſ.
turbith. ʒj.
ſem. rutæ, fœniculi an ʒſ.
cubebar., macis an. ℈j.
maſtiches ℈ij.
ſcammonii ʒſ.
F. maſſa pilularum; *de qua capiat bis terve in ſeptimana ʒ. dimidiam, vel ſcrupulos duos, mane jejunus.*

Præterea, corpore aliquoties purgato, utatur hac aquâ ſtillatitiâ, cerebrum, nervos, & oculos corroborante, humoreſque oculares attenuante, mane cochlear unum quotidie bibendo:

℞. *herbarum fœniculi, rutæ, euphraſiæ, verbenæ, chelidoniæ an. m. j.*
ſummit. roriſmarini, ſalviæ,
flor. roſar. an. p. j.
baccar. juniperi ʒvj.
lauri ℥ſ.
piperis, garyophyllor. an. ʒj.
cinnamomi ʒij ß.
ligni aloës ℥ſ.
ſem. fœniculi, ʒij.
ſileris montani ʒj.
rutæ ʒſ.

Infun-

Infundantur in vino generoſo & diſtillentur.

Adhæc utatur hoc linimento:

℞. *fellis carpionum, mellis, ſucci chelidoniæ an.* ℥ſ.
coquantur parum donec inſpiſſentur, iiſque adde
tuthiæ dragm. j. *camphoræ* ℈ſ.
axungiæ thymali piſcis ℥ſ.
F. linimentum, *pro palpebris extrinſecus, ſub lecti ingreſſum, ungendis.*

Verſetur in aëre calido. Cibus ſit ex carnibus gallinarum, vervecum, & aviculis montanis. Caveat nimis humectantia. Condiatur cibus ſerpillo, fæniculo, betonica, ſalvia, majorana, pulegio, cinnamomo. Potus ſit cereviſia & vinum mediocrium virium. Exercitium ſit moderatum. Somnus brevior. Alvus reſpondeat quotidie arte vel naturâ. Mœſtitiam fugiat.

XXVI.
MEDICATIO FOEMINÆ, Amaurôſi, ſive Guttâ Serenâ LABORANTIS.

Fœminia 38. annorum, poſtquam ab ulceribus multis, per totum corpus diffuſis, tandem eßet curata, incidit in hebetudinem viſûs utriuſque oculi, quâ ad longinqua & propinqua cæcutiebat. Malum ab aliquot ſeptimanis ita eſt auctum, ut altero jam oculo vix quicquam videre queat. Oculi inſpicientibus apparent clari: nihilque vitii in iis animadvertitur; niſi quod pupillæ juſto ampliores & nigriores videantur. Alii ſenſus ſunt integri. Materia pituitoſa ex naribus copioſè excernitur. Gravitatem ſentit in ſyncipite, circa frontem, & ſupercilia.

Afficiuntur in hac ægrâ potiſſimum *nervi optici*; quod patet ex tali viſus noſtræ ægræ hebetudine, in quâ ipſa ad

 propin-

propinqua & longinqua ita cæcutit, ut oculos ipſius inſpicienti nihil vitii in iis appareat. Afficitur etiam *inferior anterioris cerebri pars*; quod gravitas, in ſyncipite circa frontem & ſupercilia percepta, & materiæ pituitoſæ copioſa, è naribus excretio evidenter docet. *Reliquum cerebrum* non afficitur: quia reliqui ſenſus vitio carent.

M*orbus*, quo ægra hæc affligitur, eſt *amourôſis* ſive *gutta ſerena*; quæ eſt obſtructio & compreſſio nervorum opticorum, hebetudinem viſus in longinquis & propinquis conſpiciendis in uno oculo, & in altero fere plenam cæcitatem, citra conſpicuum in iis vitium, inducens.

Cauſa procatarctica hujus morbi fuit humorum pituitoſorum, per ulcera è corpore egredi ſolitorum, poſt eorum curationem retentio. Humores verò pituitoſi, inde per totum corpus collecti, conſtituunt ejus *cauſam antecedentem*. Pars eorum ad anteriores inferioris cerebri partes, & nervos opticos delata, eoſque in una parte magis, in altera minus comprimens & obſtruens, exiſtit *continens* eorum obſtructionis & compreſſionis, nec non iſtius jam deſcriptæ viſus hebetudinis, & cæcitatis, cauſa.

Cum enim cauſa continens tam profunde in oculorum nervis lateat, nec aliæ eorum partes ſint affectæ, *nihil vitii in iis inſpicienti apparet*; & tamen hic *adeſt in uno hebetudo viſus*, & *in altero oculo cæcitas*; propterea ſc., quod quamvis imagines rerum objectarum in fundis oculorum pingantur; earum tamen, ſive propinquarum, ſive longinquarum motus, ob nervorum illam obſtructionem & compreſſionem, ad cerebrum, & hinc ad ſenſorium commune, ubi a mente fit ſenſatio, deferri non poteſt.

Pupillæ autem oculorum *ſunt juſto ampliores & nigriores*; quod, propter nervorum opticorum obſtructionem & compreſſionem, perceptio objectorum, qua mens ad ſpiritus ad pupillam arctandam, & cryſtallinum humorem juſto

juſto modo ad anteriora movendum, excitari ſolet, partim nulla, partim exigua hic fiat; ſpirituſque etiam, propter idem obſtructionis impedimentum, ex cerebro in fibras pupillarum, & ductuum ciliarium, quibus hæ partes moveri ſolent, fluere ſatis copioſe non poſſint.

Morbus hic *difficillimæ eſt curationis*; propterea quod humor nervo optico infixus non niſi maxima cum difficultate inde tolli ſoleat. Quia tamen hoc malum magnam partem à compreſſione externâ humorum, inferiorem anterioris cerebri partem, circa nervorum opticorum originem, obſidentium, oritur: & obſervationes medicorum teſtantur, nonnullos, hoc affectu laborantes, ſanatos fuiſſe; non penitus deſperandum, ſed *Curationem* tentandam cenſeo.

Eaque in cauſarum, & obſtructionis, per contraria ablatione conſiſtet.

Primò itaque, ad totius corporis evacuationem, tale præſcribatur purgans:

℞. *fol. ſennæ* ℥ß *vel* ʒvj.
ſem. aniſi, fœniculi an. ʒß. *euphraſiæ m.* j.
Decoq. in aq. hordei q. ſ. ad ℥iiij.
Colaturæ adde diaphænic. ʒij. *miſce*, F. Hauſtus.

Poſt triduum eadem repetatur purgatio, vel hæ exhibeantur pilulæ.

℞ *pil. cochiarum* ʒ ß.
ſcammonii gr. x. *vel* xij.
cum ſyr. roſ. ſol. F. pilulæ No. vij.

Ubi purgatio prima peracta fuerit, quandoquidem hoc malum ab ulcerum conſolidatione originē duxit, non tantum poſteriori cervicis parti veſicatorium eſt adhibendum, & eo exſiccato fonticulus, circa tertiam & quartam cervicis vertebram, per cauſticum eſt excitandus: ſed fonticuli in utroque etiam brachio, circa muſculum humeri

bicipitem, imo etiam in utroque crure, excitari debent.

Fonticulis excitatis, & corpore aliquoties purgato, palpebris & extremis oculorum ciliis bis in die illinatur liquor, qui ex hepate piſcis, **puyt-ael** a batavis dicti, tegulæ alligato & radiis ſolaribus expoſito, in vitreum ſcyphum ſubjectum exſtillat. Ille enim ſummæ efficaciæ in hoc affectuà a nonnullis prædicatur.

Si malum his non cedat, ad diætam ſudoriferam, purgatione præmiſsâ, tali decocto toto menſe inſtituendam, eſt accedendum:

℞. *ſcobis ligni guaiaci* ℥iij.
cort. ejuſdem ℥j.
lign. ſaſſaphras
rad. ſalſæparillæ an. ℥j ſ.

Infund. per noctem in aq. comm. lib. vj; *deinde decoquantur ad mediæ partis conſumtionem, addendo, ſub finem decoctionis,*
herb. chelidoniæ major., euphraſiæ, verbenæ, fæniculi an. m. j.

De colatura per manicam Hippocratis trajectâ exhibeantur ℥ vj *vel* viij, *calidæ, & proliciantur ſudores corpus bene tegendo.*

Sunt etiam, qui per ſalivationem mercurio & mercurialibus factam, hunc affectum curari volunt.

Corpore aliquoties per purgantia & ſudorifera recte evacuato, ſaliva tali maſticatorio, mane, & veſpertinâ horâ quartâ, erit evocanda:

℞. *rad. pyrethri, ireos flor. an.* ʒj ſ.
nucis moſcatæ, fol. ſennæ,
ſem. ſtaphid. agriæ, ſynapi an. ʒß.
pulveriſatis adde maſtiches dragm. j. *ceræ q. ſ. & formentur globuli maſticatorii: & maſticetur unus mane, & veſperi, prono capite, frequenter exſpuendo.*

Qui-

Quidam etiam ſternutatoriis hic, poſt juſtas purgationes, utuntur, quale hoc eſt:

℞. *pulv. hellebori albi, tabaci an.* ℈ij.
piperis albi, ℈j. *euphorbii gr.* vj.
F. pulvis ſternutatorius, *qui vehementius per nares inſpiretur.*

I*n diæta* aër ſit calidus & ſiccus. Cibi boni ſucci; conditi hyſſopo, fœniculo, majoranâ, euphraſiâ, ſalviâ, & imprimis nuce moſcatâ. Potus cereviſia mediocris. Somnus mediocris, & quantum fieri poteſt, ſupinus. Exercitia moderata. Alvus laxa. Affectus animi moderati.

XXVII.

MEDICATIO PUERI, Pterygio oculi dextri LABORANTIS.

PUer octo annorum, poſt variolas, nondum ſatis rectè exſiccatas, cum ſeſe aëri nebuloſo & ventoſo expoſuiſſet, incidit in oculi dextri inflammationem; quâ per collyria adhibita curatâ, apparuit in eodem oculo membranula denſa & alba, per tunicam conjunctivam & corneam, uſque ad mediam iridem, ſeſe extendens; eaque viſum aliquantum imminuit.

Afficitur in hoc puero *oculus dexter*, ſecundum tunicam adnatam & corneam, quod ex albâ tunicâ in iis excreſcente & conſpicuâ patet.

Morbus, qui illum affligit, eſt dextri oculi *pterygium*; ſive excreſcentia quædam membranea alba & denſa tunicæ adnatæ & corneæ dextri oculi adnaſcens, & ad mediam pupillam ſeſe ibi extendens, viſumque in illo oculo imminuens.

Cauſa

Cauſa procatarctica, unde hic morbus principium cepit, eſt aër nebuloſus & ventoſus, cui hic puer ante juſtam variolarum exſiccationem ſeſe expoſuit. Inde enim pori corporis & præſertim faciei & oculorum clauſi, halitus acres & calidos, libere exhalare ſolitos, in corpore facie & oculo dextro retinuerunt: iique in iſtis partibus retenti, conſtituerunt hujus morbi *cauſam antecedentem.* Pars verò eorum calidior in tunicam adnatam dextri oculi, per poros ibi nimis apertos delata, ibique vehementius incaleſcens, vellicandoque eam ſuo calore & acrimoniâ majorem ad eam humorum calidorum affluxum faciens, induxit, tanquam *cauſa continens*, primum *oculi dextri inflammationem*, quæ per adhibitionem convenientem collyriorum fuit quidem ſublata; ſed quoniam pars allapſorum humorum circa ſuperficiem tunicæ adnatæ, ob tenacitatem ſuam, & pororum vicinorum nimiam anguſtiam ibi fuit retenta, & in membranæ albę rudimentum, ſecundum particulas ſuas inſenſibiles diſpoſita & formata. Hinc dum copioſiores humores in illud rudimentum magis magiſque affluebant, factum eſt, ut primum in tunicâ adnatâ membrana alba & opaca fuerit nata; eaque deinde majus incrementum paulatim ſumens, & pedetentim per tunicæ corneæ ſuperficiem prorepens, partemque iridis & pupillæ tegens, *jam aliquantum ſua opacitate*, juſtum radiorum ingreſſum impediente, inducit viſus imminutionem.

Quoniam hoc malum acria remedia deſiderat, quæ ab oculis ægrè feruntur, ideoque *difficilis* eius curatio eſt; quæ ſæpe non ſatis feliciter ſuccedit.

Ea tamen in hoc puero, cum morbus non ſit antiquus, per membranæ iſtius ablationem tentanda.

Primo itaque purgetur hic puer tali medicamento purgante:

℞. *ſyr. de paſſulis laxatini* ℥j. *ſcammonii gr.* iiij.

aq. de-

aq. decoct. hordei ℥j ß. *miſce* F. hauſtulus brevis, *aliquoties reiterandus.*

Deinde adhibeatur oculo bis terve in die tale Collyrium.

℞. *aq. roſarum* ℥iiij.
ſalis armoniaci q. ſ. ad levem acrimoniam linguâ percipiendam, eaque mixta indantur pelvi æneæ barbitonſorum, & in ea relinquantur per biduum vel triduum, donec colorem viridem acquirant.

Hoc remedium ſi non ſuffecerit, ad acriora erit procedendum, quale hoc eſt:

℞. *lap. hæmatit.* ʒij *vitrioli alb. uſti, virid. æris uſti an.* ʒiij.
myrrhæ, croci an. ʒ, *piperis longi* ʒ ß.
ſacchari candi ℥ ß. M. *Pulveriſentur ſubtiliſſimè.*

Hujus pulveris ʒj, miſceatur cum aq. raphani ʒij. & applicetur bis terve in die, pro ut puer ferre poterit.

Ante & poſt horum uſum, ad dolorem leniendum, oculus fovendus erit decocto emolliente *malvæ, althææ, fl. camomill., meliloti, ſem. cydon., fænigræci, papaveris.*

Si his localibus medicamentis pterygium tolli nequeat, ad chirurgiam, quam Celſus, Paulus, Aëtius, Aquapendens, aliique deſcribunt, ſi placuerit, erit deveniendum.

Victus ſit attenuans & incidens.

XXVIII.

MEDICATIO JUVENIS, PANNO OCULORUM LABORANTIS.

Juvenis 25. annorum, cum, à variolis non ſatis accurate curatis & conſolidatis, ſe intempeſtive, ſub tempus autumni, aëri aliquot dies foris expoſuiſſet, incurrit quandam oculorum inflammationem; cui cum remedia convenientia non adhiberentur, excrevit

crevit hoc malum in tantum intra paucos dies, ut jam panniculus ex vaſculorum ſanguine repletorum diſtentione rubens, tanquam tela carnoſa in ſuperficie oculorum, ac præcipuè tunicæ adnatæ appareat. Oculi offenduntur à lumine, & contactu rei externæ, tum calidæ, tum frigidæ. Viſio non tantum eſt obſcura, ſed fere tota ablata.

Afficitur in hoc ægro, utriuſque oculi & præcipue *adnatarum tunicarum ſuperficies*; idque ex præcedente inflammatione, & ex inſecutâ panniculi in illis excreſcentiâ patet.

Morbus, qui ipſum torquet, eſt *pannus*, *ſive panniculus utriuſque oculi*: qui eſt membrana rubicunda, ſupra adnatam & corneam tunicam præter naturam genita, viſuſque obſcuritatem hic magnam inducens, atque cum intemperie ſanguineâ & nimis laxâ utriuſque oculi etiam conjuncta.

Cauſa procatarctica, unde hic morbus primùm originem duxit, fuit aër autumnalis, externus, cui noſter juvenis corpus ſuum, à variolis nondum ſatis curatum, foris per aliquot dies expoſuit. Inde enim pori corporis, & præſertim oculorum, clauſi, halitus acres & calidos exhalare ſolitos, & etiamnum emittendos, in corpore retinuerunt. Iique retenti *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum in oculorum tunicas adnatas per poros poſtea nimis dilatatos delata, ibiq; vehementius incaleſcens, induxit, tanquam *cauſa continens*, primũ *oculorum inflammationem*.

Cumque illi pori nimis aperti, ob apta remedia neglecta, paſſim magis magiſque aperirentur, hinc deinde factum, ut ex humoribus ſanguineis, per poros illos nimis apertos exſudantibus, paulatim *membrana quædam rubens*, *tanquam tela carnoſa*, *in ſuperficie oculorum fuerit* per partium cohæſionem & conglutinationem *genita*, eaque paulatim magis magiſque craſſeſcens inducit jam, per radiorum à pelliculæ iſtius craſſitie factam ex oculis excluſionem, *non tantum obſcuram, ſed fere penitus ablatam viſionem.*

Et

Et quia oculi ex affluxu humorum non tantum foris, ſed etiam intus valde teneri ſunt facti; hinc contingit, ut *oculi à contactu rei externæ, tum calidæ, tum frigidæ, item a lumine valdè offendantur.*

Morbus hic, quia eſt in parte, acutiſſimo ſenſu præditâ, atque ideo à remediorum, præſertim acrium contactu exacerbari ſolet, difficilis erit curationis; imò ſi diuturnior ſit, Chirurgiâ tantum auferri poterit.

Curatio conſiſtet in cauſæ antecedentis, & membranæ ac intemperiei iſtius ablatione.

Primo itaque purgetur æger tali Medicamento:

℞. *Pill. cochiarum* ʒ ß. *ſcammonii gr.* x.
*F. pilulæ, N*o. vij, *aliquoties reiterandæ*

Poſtridie ſanguis educatur è brachio dextro ad ℥vij; & ſequente die etiam ex ſiniſtro.

Cucurbitæ etiam collo & ſcapulis, primum ſine, & deinde cum ſcarificatione, ſunt adhibendæ, uti & veſicatorium.

Corpore ſufficienter purgato, ad topica veniendum, quæ panniculum abſumere valeant; à mitioribus incipiendo, quale hoc eſt:

℞. *Oſſis ſepiæ* ℈j, *ſacchari candi* ʒj.
vitrioli ℈ß. *tuthiæ præp.* ʒ ß. *miſce* F. pulvis ſubtilis, *panno inſpergendus.*

Quod ſi non ſufficiat, ad fortiora eſt veniendum: quale hoc eſt, à multis in hoc affectu ſummopere laudatum:

℞. *ſucci fæniculi* ℥iiij, *chelidonii* ℥iij, *rutæ* ℥ij, *malvæ* ℥ij ß.
aloes ʒj, *æruginis* ℈j.
ſinſiberis, cinnamoni an. ℈ß.
fellis anguillæ ℥ ß. *bubuli, aut porcini* ʒij.
ſacchari candi ℈ij. *mellis optimi* ℥ ß.
Bulliant ſucci, addendo reliqua, & depurentur, ac
F. Collyrium, *bis in die in oculos inſtillandum.*

Ante uſum talium remediorum, pars fovenda eſt deco-

ĉto emolliente *malvæ, fol. violariæ, ſem. malvæ, cotoneor., papav., ſem. fænigræci, meliloti, & ſimilium*; quod etiam poſt eorum applicationem iterandum eſt, ad dolorem leniendum.

Si his topicis pannus abſumi non poſſit, ad *chirurgiam* eſt veniendum.

In *diæta*, luminoſum aërem vitet æger; tenui utatur victu; abſtineat ab omnibus fumoſis; quies corporis hic laudatur; alvus ſit lubrica, naturâ vel arte.

XXIX.

MEDICATIO FOEMINÆ,

Ægilope, cum palpebrarum & malæ inflammatione, laborantis.

Fœmina quadraginta annorum, plethorica, cum diu fluxum ſanguinolentum & purulentum ex nare ſiniſtra eſſet paſſa, tandem, fluxu illo ceſſante, incidit in dolorem, ſiniſtrum capitis latus occupantem: Apparuitque tuberculum, in oculi ſiniſtri cantho ſive angulo interiore, durum rubrum & ex contactu dolens: Ac deinde, cum hujus mali curationem neglexiſſet per aliquot dies, ſubſecuta eſt inflammatio in palpebris & mala, tumore, dolore, & rubore comitata.

Afficitur in hac ægra *ſiniſtrum capitis latus*; quod ex ejus dolore: Item *caruncula lacrimalis*, quæ eſt in cantho interiore oculi ſiniſtri; quod ex ejus tuberculo, rubore, & dolore: Nec non ibidem *palpebræ & malæ*; quod ex earum inflammatione, & ſymtomatis hanc comitantibus, & enarratis, eſt manifeſtum.

Morbus, quo hæc fœmina affligitur, eſt *Ægilops*, ſive intemperies ſanguinea & bilioſa, carunculam lacrimalem, in can-

in cantho majore oculi ſiniſtri exiſtentem, in tuberculum dolens, rubrum, & durum, attollens. Eaque, in hac ægra, inflammatione palpebrarum & malæ eſt comitata.

Cauſa, unde hic morbus primò originem duxit, eſt plethora, in hujus ægræ corpore obſervata. Inde enim, accedente ſanguinis nimis copioſe affluentis corruptela, *ſanguinolentus & purulentus ille fluxus ex nare ſiniſtra*, propter poros circa illam præ cæteris magis apertos, fuit ortus: eoque ceſſante, materiâ bilioſa & ſanguinea in toto corpore, & præcipuè in ſiniſtro capitis latere, redundans, eaſque capitis partes diſtendens & vellicans, induxit *in iis dolorem*. Ad carunculam verò lacrimalem canthi majoris oculi ſiniſtri, & poſtea, neglectâ hujus mali curatione, etiam ad palpebras & malam ſiniſtram, per vicina vaſa, hic plus ſatis ſecundum poros aperta, ſeſe effundens, ibique vehementius effervеſcens, produxit *tuberculum illud oculi, Ægilops dictum, inflammationemque palpebrarum & malæ*, hoc comitantem.

Morbus, hic propter acutum partis affectæ ſenſum; & remediorum commodè adhibendorum difficultatem, ſatis difficulter curatur: &, propter inflammationem vicinarum partium, ſatis eſt periculoſus. Præterea ſuppurari hoc malum ſæpe ſolet, & haud raró in fiſtulam lacrimalem abit.

Diligenti itaque *Curatione* hic morbus erit impugnandus, quæ in plethoræ ablatione, bilioſorum humorum è toto corpore evacuatione; & deinde in humorum ad partes affectas affluentium revulſione; allapſorum diſcuſſione vel ſuppuratione: ac denique in ulceris, forſan ſuperventuri, mundatione, exſiccatione, & conſolidatione conſiſtet.

Primò itaque venæ ſectione ex brachio ſiniſtro educatur ſanguis ad uncias octo vel decem, habitâ ratione virium; ad alterandum, evacuandum, & revellendum.

Adhibeaturque partibus affectis faciei hoc cataplaſma:

 ℞. *Hor-*

℞. *Herbar. Malvæ,*
Altheæ,
Chærefolii ana Mj.
Farin. ſem. lini
Fænigræci, ana ℥ß.
Medullæ panis candidi ℥ij.
Cum lacte vaccino q. ſ. fiat Cataplaſma, *de quo mane & veſperi ſumatur pars ſufficiens, quæ linteo intenſa tepidè adhibeatur.*

Secundo die tale præſcribatur purgans:

℞. *Pil. cochiarum ℈ij.*
Scammonii opt. gr. v.
Cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ. Fiant pilulæ No. viij, *ſæpius, pro ratione affectus, repetendæ.*

Sub veſperam ſcapulis & colli poſteriori parti admoveantur cucurbitæ ſex, cum ſcarificatione.

Poteſt etiam veſicatorium collo adhiberi; locuſque excoriatus diu apertus ſervandus, impoſito folio braſſicæ, vel emplaſtro diachylo.

Imò, in pertinacia hujus mali, cauterium vel ſetaceum in nucha erit adhibendum,

Si prædicto cataplaſmate, aut aliis remediis, tumor reſolvi nequeat, ſed ad ſuppurationem tendat atque perveniat, tum abſceſſus, ſi ſponte non aperiatur, ferro aperiendus eſt; idque quam primum. Si enim apertio differatur, pus partes vicinas erodit, & fiſtulam incurabilem ſæpe producit.

Abſceſſu in cantho oculi majore ſponte vel arte rupto, ulceri imponatur tale medicamentum:

℞. *Reſinæ therebinthinæ,*
Vitelli ovi ana ʒj.
Miſce & extendatur ſuper linteo; de quo abſciſſa pars adhibeatur in forma Emplaſtri, *cum parva turunda.*

Si oculus valde rubeat, pannus intinctus ſequenti Collyrio ſupra oculum clauſum ponatur tepidè:

℞. *Aq. ſtill. roſarum*
fæniculi an.℥j ß.
Tuthiæ præp. ʒj.
Lapid. Hæmatitis ʒ ß.
Mucilag. ſem. fænigræci ʒj.
Miſce cum ſ.q. albuminis ovi.

Ad abſterſionem ulceris, emollitionemque reliquiarum tuberculi, & cicatricis inductionem, applicetur hoc emplaſtrum:

℞. *Aloes hepaticæ,*
Mellis ana ʒj.
Myrrhæ ʒß.
Croci,
Fellis ovilli an. ℈ ß.
Miſce cum reſina terebinthina q.ſ. in formam Emplaſtri.

Ad eſcharæ ſupernaſcentis ſeparationem, adhibeatur emplaſtrum, ſuperius præſcriptum, ex terebinthina & vitello ovi.

Eſchara ſi difficulter cedat, prudenter debet exſcindi, vel forcipe extrahi.

Victus ratio ſit tenuis, & ad frigidum declinet. Quieti opera danda. Alvus ſit lubrica arte vel naturâ.

XXX.

MEDICATIO FOEMINÆ, FISTULA LACHRIMALI, in oculi ſiniſtri angulo majore, LABORANTIS.

Fœmina viginti quinque annorum ex ægilope ſinum habet in majore ſiniſtri oculi angulo, ad os uſque penetrantem; unde pus

pus craſſum & fœtidum, cum multis lachrymis, fere continuò effluit. Per annum integrum à chirurgis quibusdam miſerè fuit afflicta, & per diætam valde extenuata.

Afficitur in hac ægra angulus major oculi ſiniſtri: quod ex pure craſſo & fœtido, item ex lachrymis inde perpetuò effluentibus, patet.

Morbus, qui eam affligit, eſt ulcus purulentum profundum & anguſtum canthi majoris oculi ſiniſtri; quod ad os uſque, cum multa lachrymarum profuſione, penetrans, *Fiſtula lachrymalis* vulgò appellari ſolet.

Iſque originem duxit ex Ægilope, ſive tuberculo bilioſo & acri, carunculam lacrymalem canthi majoris oculi ſiniſtri antehac occupante. Illo enim ſuppurato, & vicinis partibus ab acri materia ad os uſque exeſis, natum eſt hoc profundum & anguſtum ulcus, pus & lacrymas, ob poros, tum ſanguinem, tum ſerum, ad illas partes perpetuò deducentes, nimis apertos, continuò effundens.

Morbus hic quia tam altas egit radices, ut annum integrum duraverit; oſque ſubjectum à pure & lacrymis corruptum eſſe videatur; difficilis erit curationis; ac vix ſine cauterio auferri poterit.

Curatio in humorum in toto corpore peccantium evacuatione, allabentiumque revulſione: item in ulceris mundatione, oſſis corrupti eductione, carnis generatione, cavitatiſque conſolidatione conſiſtet.

Primò itaque exhibeantur hæ pilulæ purgantes:

℞. *Pilular. cochiarum,*
aurearum an. ℈j.
Scammonii optimi gr. vj.
Cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ. fiant pilulæ N°. vij. *mane exhibendæ, & ſubinde reiterandæ.*

Poſtea ſex cucurbitulæ collo utrimque ſine ſectione applicentur per biduum; & tertio die cum ſcarificatione.

Deinde

Deinde uſurpetur talis injectio, bis in die in fiſtulam ſyringâ injicienda:

℞. *Lixivii, aquâ communi ex cineribus ligni quercini facti* ℔. j ß.
Aceti ℥j.
Roſar. rubrarum,
Balauſtiorum, ana ℥ ß.
Gallarum ℥j.
Fol. rutæ M ß.

Decoq. & colentur pro Injectione.

Si, poſt aliquot dierum hujus injectionis uſum, forſan portio oſſis maxillæ ſuperioris in oculi angulo ad nares cum parte carnis putridæ & fœtidæ per naſum in palatum ſive cavitatem oris erumpat; tum continget, ut nullum pus, nec ullæ lacrymæ amplius ex oculi ſede foras effluant; ſed omnia per naſi amplitudinem in palatum decident:

Tumque tale unguentum in ulcus immittatur;

℞. *Thuris,*
Sarcocollæ,
Sanguinis draconis,
Aloes an. ʒj.
Antimonii crudi,
Plumbi uſti & loti,
Tuthiæ,
Lapidis hæmatitis an. ʒij.
Balauſtiorum,
Ariſtolochiæ rotund. ana ʒj ß.
Aluminis ʒij.
Æruginis æris ℈j.

Subtiliter pulveriſata excipiantur ſ. q. mellis & terebinthinæ, & fiat ſ. a. Unguentum.

Perſeveret Chirurgus in uſu hujus unguenti & lixivii, biſque in die uſurpentur.

Nuchæ etiam, inter horum uſum, adhibeatur, ad revellendos ab oculis, affluentes humores, cauterium potentiale. Et ubi eſchara ablata fuerit, ſervetur fonticulus aliquandiu apertus impoſito piſo, & ſuperpoſito Sparadrapo pro fonticulis Pharmacop. Ultrajectinæ.

Detur quoque, ad promovendam ulceris hujus ſanationem, tale decoctum.

℞. *Fol. tanaceti,*
Caulium rubr.
Agrimoniæ,
Filicis majoris,
Filipendulæ,
Pimpinellæ,
Ceterach. ana M j.
Myrthi ana M ß.
Rad. liquiritiæ ℥ j.
Cicerum rubror. p. ij.
Decoq. in aq. communi q. ſ. ad ℔ j ß. *Colaturæ addatur ſacchari q. ſ. & Fiat* Apozema, *pro quinque vel ſex doſibus.*

Purgatio quoque ſubinde inſtituatur his pilulis, quas de duobus appellare ſoleo:

℞. *Aloes pellucidæ*
Scammonii optimi ana gr. xj.
Cum ol. cariophyll. gutta j. *& ſyr. roſ. ſol. q. ſ.* F. pilulæ No. IV.

Ubi ulcus ſanari inceperit, ſi intus illud tunicâ ſuccingatur, ne ſinus apertus ibi maneat, portiuncula cauterii potentialis erit immittenda; quæ mirè quidem uret, ſed ilico remittet dolor.

Poſtea, ad carnem generandam, hoc ſarcotico unguento erit utendum:

℞. *Rad. ariſtalochiæ rotundæ,*

iridis,

iridis,
Cortic. thuris ana ℥j ß.
Maſtiches,
Myrrhæ,
Sarcocollæ,
Aloes,
Lapid. calaminaris ana. ℥j.
Mellis q. ſ.
Miſce & fiat Unguentum.

Victus ratio ſit tenuis & ad frigidum declinans. Atque eo magis, quo ſymtomata fuerint graviora. Præſertim ſi forſan chirurgia per ferrum vel ignem actualem vel potentialem ſit adminiſtranda.

XXXI.

MEDICATIO JUVENIS, CATARRHO calido acri & ſalſo moleſtati.

Juvenis viginti octo annorum, euſarcus, plethoricus, & vino largiore ſæpiuſculè ſeſe oblectans, poſtquam diu æſtu ſolis ſub dio incaluiſſet, incidit in magnam capitis incaleſcentiam & gravitatem. Eam jam comitatur copioſus, acris, tenuiſque & ſalſi humoris, per nares & in os defluentis, deſcenſus, ejuſque copioſa & frequens cum ſcreatu per os rejectio. Adeſt faciei rubedo, atque etiam tuſſicula, veſperi ſub lecti ingreſſum ingraveſcens: & noctu ſæpè omnem ſomnum ipſi adimens. Pulſus adeſt celer, creber, magnus. Plus juſto ſitit. Urina eſt rubicundior.

Pars in hoc ægro præcipuè *affecta* eſt *caput*; ut patet ex nimia ejus incaleſcentia & gravitate. Item *pulmo & aſpera*

arteria; ut docet tuſſicula. Item *cerebrum*, *nares*, *os*, & *fauces*; ut indicat copioſa & frequens humoris tenuis & ſalſi cum ſcreatu per os rejectio. Atque etiam *cor*, ut conſtat ex pulſu celeri crebro & magno cum ſiti. Et *totum vaſorum genus*, ut probat urina rubra.

Morbus præcipuus, qui eum affligit, eſt intemperies calida & ſeroſa & nimis laxa cerebri, & glandularum vaſorumque circa nares, fauces, & palatum exiſtentium; quæ copioſos humores acres, tenues, & ſalſos, in nares, palatum, fauces & pulmones demittens, ſcreatumque & tuſſiculam ſæpe excitans. *Catarrhus* calidus acris & ſalſus à Medicis ſynecdochicè nuncupatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt vinum largiùs ab hoc juvene ingeſtum; unde multi humores calidi & ſeroſi geniti, & per totum corpus diffuſi, cauſam *antecedentem* huic morbo præbuerunt: iique in caput reliquaſque partes jam enarratas delati, & ſeroſis ſuis partibus, à reliquo ſanguine, vi æſtus Solis humores attenuantis, poroſque cerebri, faucium, glandularumque narium, & vaſorum nimium aperientis, ſeparati, atque per nares & foramina palati in os fauces & pulmones delabentes, & in capite putreſcentes, *continentem* ejus, & *ſymptomatum* omnium, cauſam conſtituunt.

Materia enim ſeroſa, in caput cum reliquo ſanguine copioſius delata, ibique à Sole incaleſcens, produxit *capitis nimium calorem & gravitatem*, & *faciei ruborem*. Eaque ibi putreſcens & majorem calorem concipiens, ac deinde ex parte in cordis ventriculos, cum reliquo ſanguine ad cor redeunte, reverſa, producit *cordis & arteriarum pulſum crebrum celerem & magnum*, *urinam rubram*, & *ſitim*, febriculæ ſymptomaticæ indices. Dum verò ſeroſus ille ſanguis ab æſtu Solis nimio attenuatus & ex parte in vapores eſt diſſolutus, porique vaſorum & cerebri nimium ſunt aperti,

magna

magna copia iſtorum humorum & vaporum, à reliquo ſanguine ſeſe ſeparans, & in liquorem concreſcens, in ſubſtantiam & ventriculos cerebri, reliquaſque partes affectas, ſeſe effudit, & etiamnum effundit. Quæ ibi, propter anguſtiam loci, & minorem ejus calorem, in ſerum acre & ſalſum coagulata & denſata, ac ad cerebri baſin in glandulam pituitariam glandulaſque & ductus aquoſos narium & alias vicinas ſpongioſas & poroſas partes deſcendens, *perpetuam humoris tenuis acris & ſalſi, in nares palatum ac fauces delabentis, parit defluxum, ejuſque frequentem exſcreationem.* Pars autem hujus ſeri ex palato & faucibus, per conniventis epiglottidis rimam, in arteriam & bronchia pulmonum deſcendit, & partes illas ita vellicat, ut fibrillæ nervorum aſperæ arteriæ & pulmonum, in ventriculos cerebri, extremitatibus ſuis, deſinentes, poros ejus copioſius & fortius ſubinde aperiant, ſpirituſque animales copioſos, modo in muſculos thoracis & faucium inſpiratorios, modo in exſpiratorios vehementius & inordinatius tranſmittant; atque ita thoracem inordinate & vehementer dilatando & contrahendo, aëremque contentum per vices vehementius & inordinatius cum ſtrepitu expellendo, *tuſſiculam illam moleſtam* producant.

Ingraveſcit autem hæc *ægri tuſſicula veſperi, ſub ingreſſum ejus in lectum frigidum*; quia vapores & humores cerebri & pulmonum aliarumque partium affectarum à lecti & advenientis noctis frigore copioſius coagulati & denſati, & à cerebro aliiſque partibus affectis, ſeſe ob frigus ſuperveniens magis conſtringentibus, in pulmones copioſius tum deturbati, augent tantopere defluxum humorum, & hinc orientem tuſſiculam, ut illa, propter humorum, ad pulmones copioſius de fluentium, eoſque vellicantium, & cerebrum vehementiùs agitantium, illudque attollentium & pandentium copiam, ſæpè ipſi *omnem ſomnum adimant.*

Morbus hic eſt valde *periculoſus*, quia eſt humoris acris & ſalſi ac copioſi, non tantum in nares & palatum; ſed etiam in fauces & pulmones defluentis deſtillatio: unde exulceratio pulmonum, ac inde tabes imminet. Benè tamen ſperandum, quia æger eſt validus, & malum non eſt inveteratum.

Curatio igitur haud perfunctoriè eſt aggredienda: *quæ* conſiſtet in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis, ac intemperiei cerebri, aliarumque partium affectarum, per contraria ablatione.

Primò itaque purgetur æger hoc medicamento:

℞. *fol ſennæ* ℥iij.
rabarb. electi ʒj.
ſem. aniſi, fœnic., an. ℈ij.
Infundantur in decocto hordei q. ſ.
In colatura diſſolve cremor. tartari ℈ſ.
ſcammonii gr. iiij. *Miſce.* Fiat hauſtus, mane exhibendus, & pro re nata poſtea reiterandus.

Sub veſperam ſumatur de hoc lacte amygdalato, ad ſomnum conciliandum, & humores acres & ſalſos temperandum, eorumque fluxum ſiſtendum:

℞. *amygd. dulc. excortic.* ℥ij.
ſem. quat. frig. major. ana ʒj.
papav. alb. ʒiij.
aq. hord. ℔j.
F. emulſio amygdalata.

Vel ſumat ſubinde veſperi pilulam gr. iv. laudani opiati: vel pil. de cynogloſſa gr. xvi, quæ in pilulas duas formentur: vel ſyrupi de papav. unc. ſ. vel ʒvj.

Magni etiam uſus ad catarrhi defluxum ſiſtendum, & acrimoniam ejus temperandam, eſt cochleare ſequentis ſyrupi, poſtquam corpus bene eſt purgatum, veſperi ſub ingreſſum lecti ſumtum:

℞. *ſyr. de papav. albo, de hyſſopo,* *oxymell.*

oxymell. ſimpl. an. ℥j.

Miſce.

Poſtridie aperiatur vena & educatur ſanguis ſatis largiter; cum æger noſter ſit plethoricus.

Deinde ſi malum perſeveret, humor eſt alterandus & incraſſandus tali decocto:

℞. *fol. lactuc., portul., plantag. an. m.* j.
ſem. quat. frig. mai., papav. alb. ana ʒij.
flor. viol., nymph., pap. rhæad. an. p. j.
Coquantur ex aq. com. ad lib. 1. *in colatura diſſolve ſyr. violacei, roſar. ſiccar. an.* ℥j.
miſce. F. apozema, pro tribus doſibus, bis in die ſumendis.

Ad materiam defluentem ulterius incraſſandam, & fluxum inhibendum, atque acrimoniam ejus temperandam, hunc ſequentem liquorem in ore teneat:

℞. *flor. roſ. rubr. p.* j.
cortic. cap. papav. No. j. *vel* ij.
jujub. recent. p. j.
Decoquantur in aqua communi pro lib. j.
Colaturæ adde ſyr. papav. ℥ij. *diamori,* ℥ſ.
boli arm. veri ʒj. Miſce.

Tum etiam trochiſci ſequentes in ore frequenter erunt detinendi:

℞. *gum. tragacanthi & arab. an.* ʒij.
boli armen., terræ ſigill., lotorum in aqua roſacea an. ʒj.
ſem. papav. alb., ſucci liquiritiæ an. ʒſ.
ſacch. penid. ℥j.
Cum mucilag. ſem. cidon. extracti cum aq. roſ. q. ſ.
F. orbiculi parvi, quos diu noctuque in ore detineat.

Interdum etiam ad Catarrhum ſiſtendum, & materiam tenuem incraſſandam, & acrimoniam ejus temperandam, commodè utetur hoc linctu:

℞. *loch.*

℞. *loch. de papav.* ℥j.
ſyr. papav. ℥j. *& ſ.*
de jujub. ℥ſ.
ſpec. diatragac. ℈ij. M. & lambatur cum bacillo liquiritiæ :

Ad materiam aliò revellendam, adhibeantur lotiones brachiorum & crurum in aq. decoct. flor. nymph., fol. ſalicis, cap. papav. alb., & flor. chamo. Frontem & tempora inungat, ad ſomnum conciliandum, oleo nymph., papav., & vng. popul.

Ad caput roborandum, fluxionem ſiſtendam, ejuſque reliquias abſumendas, convenit hæc cucupha.

℞. *gum. junip.* ℈ij,
roſ. rub. p. ij.
myrtill. ʒj.
macis, nucis moſch,
Thuris, ſem. pæon., cort. cap. pap. an. ℈ij.
nucis cupreſſi, ℈ſ.

Pulveriſentur, & cum floccis panni occinei, ac ſyndone rubrâ, F. Cucupha interpuncta, perpetuò in capite geſtanda.

Si his malum non cedat, fonticulus aperiendus in brachio, vel etiam circa nucham : ubi etiam veſicatoria poterunt adhiberi.

In *diæta* aër ſit temperatus: aquilonaris, auſtrinus, ventoſus, & pluvioſus vitetur. Cibus ſit concoctu facilis, ex piſcibus ſaxatilibus, lactuca, ovis ſorbilibus, pullis gallinaceis, hordeatis. Cibi quantitas ſit moderata. Cæna prandio parcior. Sub finem refectionis ſumatur portio carnis cydoniorum : ſumantur etiam uvæ paſſæ, & amygdalæ dulces. Potus ſit cereviſia tenuis, parcè, quantum poteſt, ſumpta, Lectum veſperi ingrediatur moderatè prius calefactum. Somnus ſit moderatus & nocturnus. Tegatur caput mediocri tegmine. Excrementa alvi quotidiè vel arte vel naturâ

turâ reſpondeant. Motus immodicus & animi perturbatio-
nes vitentur.

XXXII.
MEDICATIO JUVENIS, CORYSA LABORANTIS.

Juvenis 26. annorum cum excalefactus ad ignem, & poſtea foras in aërem frigidum & humidum ſubitò eſſet egreſſus, cæpit in parte naſi, quæ os frontis attingit, ſentire gravitatem, & reſpirationis per nares faciendæ difficultatem. Malum hoc poſtea auctum jam per biduum durat, humorque acris ex naribus exſtillans, eaſque exaſperans, magnam moleſtiam ipſi parit.

Pars, quæ in hoc juvene præcipue afficitur eſt *naſi radix* & *os ethmoides*: idque ex gravitate circa radicem narium percepta, & ex reſpirandi per nares difficultate, patet.

Morbus qui ipſum affligit, eſt intemperies narium & oſſis ethmoides, ac vicini cerebri frigida, humida, & acris, cum obſtructione eorum conjuncta; quæ gravitatis ſenſum in iis, reſpirandique per ea difficultatem pariens, latinè *gravedo*, & græcè *coryza* dicitur.

Cauſa hujus morbi eſt corporis, & præſertim capitis calefacti, in aërem frigidum & humidum ſubita delatio. Inde enim partes jam commemoratæ fuerunt refrigeratę, porique circa nares & anteriorem cerebri partem ab igne antea aperti, per frigus ſuperveniens externi aëris, profundius in cerebrum ingredientis, ſubitò clauſi, impediverunt, quo minus vapores copioſi, in cerebro calido exiſtentes, ſatis abunde ex eo & naribus exhalare poſſent. Illi autem ibi retenti, & vehementius agitati, aperuerunt in anteriore cerebro & naribus ita poros, ut copioſũ ſerum & pituita

ſalſa à reliquo ſanguine eorum ope ſepararetur, ac ad nares deflueret. Cumque illi pori cerebri etiamnum ita diſpoſiti maneant; hinc fit, ut humores, etiamnum eò defluentes, obſtructionem narium, gravedinem, & aſperitatem ac roſionem in iis pariant.

Hoc *malum* plerumque, ſi diæta recte inſtituatur, ſponte ceſſare ſolet. Verùm quia hoc noſtro juveni magnam moleſtiam parit: & non ſine periculo eſt, ne catarrhus hic auctus etiam ad pectus aliaſque partes defluat; idcirco *Curatio* mox eſt adhibenda.

Eaque in humorum ſuperfluorum, ex toto corpore, & partibus affectis, evacuatione; pororum clauſorum apertione; & intemperiei per contraria correctione conſiſtet.

Mane itaque purgetur talibus pilulis:

℞. *aloes roſatæ,*
ſcammonii optimi an. gr. xiij.
olei cariophyllor. gutt. j.
cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ.
F. pilulæ, No. iv.,

Interdiu hunc nodulum ſæpe naribus admotum olfaciat:

℞. *ſem. nigellæ, cymini, thuris, cariophyllor. an.* ℥ß.
Contuſa includantur linteo & ſ. Nodulus.

Purgato jam corpore, veſperi & mane caput mantili injecto & undique dependente tegat, excipiatque pronis naribus, fumum à cariophyllis indicis ſex vel ſeptem, in ignem patellâ exceptum, & naribus ſuppoſitum, aliis poſt alios conjectis, exhalantem. Nares interius, ad aſperitatem tollendam & exulcerationem præcavendam, oblinat unguento roſato vel pomato.

Vapor etiam, à majoranæ, chamomeli, meliloti & ſiſymbrii decocto; vel ab aceto roſaceo, in laminam ferream ignitam injecto, exhalans, & naribus exceptus, multum hic conducit.

Verſetur

Verſetur domi in aëre moderatè calido; & caput tegat integumento, quod ad frigoris ſenſum tollendum ſufficiat. Veſperi cubitum iturus ſumat cochleare ſpiritus vini cum ſaccharo albo.

XXXIII.
MEDICATIO MULIERIS, ODONTALGIA LABORANTIS.

Mulier 28. *annorum, plethorica, poſtquam aëri frigido & ventoſo ſe imprudentius expoſuiſſet, incidit in ingentem dentium, inferioris maxillæ ſiniſtrum latus occupantium, dolorem; qui ipſam pene ad inſaniam redigit. Uſa fuit, purgatione univerſali neglectâ, variis remediis localibus calidis, dentibus & malæ ejuſdem lateris adhibitis: unde multa quidem pituita ex ore fluxit, ſed ſine ullo doloris levamine. Faciem ſupra modum tumidam & rubram habet.*

Partes affectæ ex querela ægræ ſunt manifeſtæ; nempe *dentes* in inferiori maxilla ſiniſtri lateris: uti & *mala ſiniſtra*; quod ex ejus rubore & tumore patet.

Morbus, qui eam affligit, eſt intemperies dentium inferioris maxillæ ſeroſa, & acris, cum tumore malæ conjuncta; quæ ingentem dolorem in iis excitans, à moleſto hoc ſymptomate, *dolor dentium* latinè, & *odontalgia* græcè appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt aër frigidus & ventoſus, cui ægra noſtra imprudentius ſeſe expoſuit. Inde enim pori corporis fuerunt conſtricti, & tranſpiratio juſta impedita, humoreſque ſeroſi totius corporis, qui *antecedens* hujus morbi ſunt cauſa, à reliquo ſanguine ſeparati, ac partim ad caput delati, ibique ad nervos dentium inferioris ſiniſtræ maxillæ, tum forte ex laxitate debiliores, prolapſi, ac ab

intempeſtivis topicis calidis copioſius eò prolecti, eos acrimoniâ ſuâ rodendo, & copiâ ſua diſtendendo, *continens* hujus morbi, graviſſimique ſymtomatis, ſunt cauſa.

Periculoſus hic eſt affectus, propter doloris vehementiam; qui nonnullos ad vim ſibi inferendam adegit.

Ideoque diligenti & celeri *curatione* erit impugnandus; quæ in cauſæ antecedentis, & intemperiei, doloriſque ablatione conſiſtet.

Mox itaque vena aperiatur, & ſanguis liberaliter educatur, & ſub veſperam cucurbitulæ ſcapulis cum ſcarificatione adhibeantur; poſtridieque purgetur ægra tali purgante medicamento:

℞. *diacathol.* ℥vj. *diapruni* ℥ij.
diſſolve in aq. cichorii q. ſ. F. Hauſtus *brevis, aliquoties, ſi neceſſitas urgeat, reiterandus.*

Ubi corpus bene purgatum fuerit, utatur hoc maſticatorio:

℞. *ſtaphid. agriæ, maſtiches an.* ʒj.
ſem. hyoſcyami ℈j.
fiant cum linteo raro globuli maſticatorii, No. iij. *quorum unum poſt alterum maſticet, pituitamq; ex ore eliciat.*

Vel ℞. *ol. ex charta combuſta collecti gutt.* j.
olei mari ſyriaci, ſive origani, gutt. ij.
cum cotone F. puppellæ No. ij, *denti cavo inſerendæ.*

Maxillam exterius inungat oleo camomillor. & liliaceo.

Temporibus ſiniſtris imponendum emplaſtrum ex gummi tacamahaca, maſtiche, myrrha, gummi elemi, ad defluxum humorum impediendum.

Si ob doloris vehementiam perſeverantem majus periculum metuatur, narcotica uſurpentur, quale hoc eſt:

℞. *philonii romani* ʒj.
opii gr. vj. *ol. vitrioli gutt.* v. *miſce, ex mixtura hac aliquid dentibus dolentibus, cum bombace,*

applice-

applicetur.

Vel tale balſamum cum cotone adhibeatur:

℞. *opii thebaici*
ſpec. diambræ an. ℈j.
camphoræ gr. iiij.
ol. caryophyllor. gutt. vij.
ol. nuc. muſch. expreſſi ℈j. *F. mixtura ad formam* Balſami.

Dolore ſopito, poſt opiatorum uſum, os eluatur decocto ſalviæ, roriſmar., majoranæ, hyſſopi; ut opii noxa corrigatur.

His nihil proficientibus, dens cavus eſt extrahendus.

In diæta aër ſit temperatus; cibus parcus, mollis; potus cereviſia tenuis; alvus ſit lubrica; quies motui præferenda; vitet curas.

XXXIV.
MEDICATIO VIRI, PTYALISMO LABORANTIS.

V*Ir.* 40. *annorum, poſtquam diu ventriculi cruditate laboraſſet; incidit in tam copioſam ſalivæ in ore collectionem, ut fere ſingulis momentis illam exſpuere cogatur. Hujus affectus moleſtiâ jam per* 14. *dies laborat.*

Afficiuntur in hoc ægro *tonſillæ, ductus ſalivales, aliæque* oris carnoſiores, & poroſiores *partes*; quod ex frequenti exſpuitione patet.

Affectus, quo afficitur, eſt partium iſtarum jam commemoratarum intemperies ſeroſa & nimis rara, nimiaque laxitas; quæ frequentem copioſæ ſalivæ in ore collectionem, ejuſque exſpuitionem, excitans, *Ptyaliſmus* vulgo appellatur.

Procatarctica hujus morbi *cauſa* eſt diutina illa ventriculi cruditas, qua æger noſter laboravit. Ex ea enim multi ſeroſi & aquoſi humores in corpore ægri collecti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars vero eorum à corde ad partes carnoſas aliaſque oris perpetuo propulſa, & eas laxans, in iiſque à reliquo ſanguine ſeparata, ac in os continuo defluens, *continens* hujus morbi, & exſpuitionis frequentis, eſt cauſa.

Quia hic affectus ex cruditate, magnam pituitoſorum humorum copiam producente, originem duxit; ideoque, niſi diligenti curatione impugnetur, ſatis erit pertinax.

Curatio conſiſtet in cauſæ antecedentis, continentis, & intemperiei, & laxitatis nimiæ, per contraria ablatione.

Primo itaque æger talibus pilulis ſubinde purgetur:

℞. *pilular. de hiera, maſtichinarum an.* ℈j.
ſcammonii gr. vj.
cum ſyr. de menth. q. ſ.
F. Pilulæ. No. vij, *mane ſumendæ, & ſubinde reiterandæ.*

Poſtea ventriculus, circa os ſcutiforme, illinatur tali linimento:

℞. *ol. maſtichini, nardini an.* ℥ſ.
ol. macis ʒj. *cariophyll.* ℈j.
ceræ parum, *M. F.* Linimentum.

Hoc etiam decocto os ſuum frequenter, citra gargariſationem, colluat:

℞. *fol. plantag. m. ſ.*
myrti, ſalviæ an. m. ſ.
ligni aloes, ℥ſ.
flor. roſ. rubr. ſicc. m. j.
balauſtiorum 4. j.
F. Decoct. in ſ. q. aq. & vini, in fine additi, ad lib. j.
In Colatura diſſolv. aluminis ʒj.
ſyr. roſ. ℥j. ſ.

M. pro

M. pro oris lavatione.

Et de hoc electuario ſumat, ante & poſt paſtum, magnitudinem caſtaneæ majoris:

℞. *Conſerv. roſar.,*
beton. an. ℥j.
zinzib. in India cond. ℥ß.
ſpec. diarhod. abbatis.
aromat. roſ. an. ʒj.
corall. rub. ppt.
maſtiches an. ʒß.
cum ſyr. cydonior. q. ſ.
F. Conditum.

Cibus ſit paucus & exſiccans; ex aſſis potius, quam elixis; & pane bis cocto. *Potus* ſit etiam parcus, ex vino rubro & ex abſinthite. *Exercitia* ſint talia, ut corpus exſiccent. *Alvus* ſit lubrica.

XXXV.
MEDICATIO VIRI, ANGINA LABORANTIS.

Vir triginta quinque annorum, temperamenti ſanguinei, genio, liberaliore & generoſiore potu, indulgere ſolitus, ſubito incidit, in ſpirandi & deglutiendi difficultatem, paulatim magis magiſque ingraveſcentem. Hæc intra paucas horas ita crevit, ut quicquid ore hauſtum deglutire conatur, naribus rejiciat, ſpiritum non niſi rectâ cervice, ore hiante, & linguâ exſertâ, eumque difficillimè, cum metu ſtrangulationis, ducat. Facies rubet. Collum rubrum & tumidum valdè calet. Ore aperto & linguâ depreſſâ, faucium conſpicitur tumor & rubedo. Pulſus adeſt celer, creber, & validus. Valde ſitit.

Partes

Partes affectæ in hoc ægro ſunt *muſculi faucium*, tum interni, tum externi; quod tum ex tumore & rubore, foris & intus conſpicuis; tum ex deglutitionis & reſpirationis difficultate, ſatis eſt manifeſtum. Afficitur etiam *cor*, ut patet ex febri, quam pulſus celer creber & validus, inflammationem hanc comitans, nec non magna illa ſitis indicat.

Morbus, ægrum infeſtans, eſt muſculorum interiorum & exteriorum, gutturis & gulæ phlegmone, quæ, difficultatem magnam reſpirandi & deglutiendi efficiens, *Angina* vulgò appellari ſolet.

Cauſa Procatarctica hujus morbi eſt genialis vita, quam æger noſter, potui liberaliori & generoſiori indulgendo, ducere ſolebat. Hinc, adjuvante ſanguineo ejus temperamento, magna copia ſanguineorum humorum, in toto ejus corpore genita, *Antecedens* hujus morbi fuit cauſa. Eaque in corpore incaleſcens, & poros vaſorum circa guttur & gulam nimium aperiens, & in muſculos eorum internos externoſque ſeſe copiosè effundens, ibique valdè efferveſcens, *Continentem* hujus morbi & ejus ſymtomatum conſtituit cauſam.

Dum enim, per illum humorum ſanguineorum in muſculos illos copiosè influentium, ibique vehementius incaleſcentium, influxum, tumor circa collum & fauces naſcitur, gula & guttur arctantur, eaque juſtâ dilatatione, in deglutitione & reſpiratione neceſſariâ, ſatis aperiri nequeuntia, *magnam reſpirandi & deglutiendi pariunt difficultatem*. Dumque æger liquorem ore hauſtum magno conatu verſus gulam tumidam muſculis oris, deglutiendi causâ, premit, *liquor* preſſus fauces clauſas inveniens, impetumque à preſſione habens, magnâ vi per foramina, ex palato *in nares* patentia, *erumpit*. Et quia ab hoc tumore, tanta gutturis eſt anguſtia, quæ à muſculis tumidis ſatis aperiri non poteſt, hinc *ore aperto*, *linguâ exſertâ & extensâ*,

tenſâ, ac erectâ cervice, conatur æger gutturis apertionem inter reſpirandum juvare. Cumque hic conatus reſpirationi vix ſufficiat, hinc *tanta oritur reſpirationis difficultas, ut ea ſtrangulationis metum ipſi incutiat.*

Nec mirum eſt *faciem collum & interiora oris valdè rubere, pulſumque eſſe celerem, crebrum, validum*; cum illud à rubicundo & valde efferveſcente ſanguine, partim in illas partes copioſe illapſo, partim à parte affecta per venas perpetuò ad cor refluente, ibique vehementi & malignâ ſuâ incaleſcentiâ febrem ſymptomaticam excitante, originem ducat.

Morbus hic cum ſit acutus, & ſtrangulationis periculum inducat, celerrima *Curatione* eſt impugnandus. *Eaque* in cauſæ antecedentis & continentis ablatione, ac reſpirationis auxilio, conſiſtet.

Mox igitur educatur ſanguis ad revulſionem & evacuationem ex dextro brachio ad uncias decem; & niſi malum mox levetur, reiteretur venæſectio intra horas duas; imo vel tertia repetatur poſt tres horas.

Et poſtea injiciatur talis Clyſter:

℞. *rad. althææ* ℥j.
herb. violariæ,
mercurialis, parietariæ an. m. j.
flor. violar.
roſar. an. m. j.
fol. ſennæ ℥j,
ſem. lini
fæn. græc. an. ʒij.
fæniculi ʒj.
Decoq. in aq. com. In colatura diſſolve
Diaphænici, diapruni ana ℥ſ.
Ol: camomillor. ℥j. ſ. *ſalis com.* ʒſ.
Fiat Clyſter, *mox injiciendus.*

Utatur etiam hoc gargariſmo:

℞. *fol. plantaginis,*
bellidis majoris ana m. j.
flor. roſar. rubrarum p. j.
balauſtior., gallæ ana ℥j.
ſem. cydonior. ℈iiij.

*Decoq. in aquæ plantaginis lib.*j. *ſolani, equiſeti ana* ℥j.*ſ.* Fiat gargariſma, quo gargariſet; Vel fauces ſaltem humectet, & capite retroſum inclinato lavet.

Faucibus oleo amigdalor. dulc. illitis, adhibeatur foris hoc Cataplaſma:

℞. *rad. althææ* ℥j.
fol. malvæ, biſmalvæ,
chærefol. ana m. j.
far., ſem. lini,
fænigræci ana ℥*ſ.*
flor. cammillor., meliloti ana p. ſ.
pulv. nidi hirundinis ℥j. *Cum lacte vaccino Fiat* Cataplaſma, *calidè adhibendum.*

Si malum his nondum levetur, aperiantur venæ ſub lingua, & cucurbitæ multæ ab humeris per univerſum corpus deorſum adhibeantur, & cutis multis locis ſcarificetur.

Si ſtrangulationis metus perſeveret, laringotomiâ reſpirationem adjuvandam cenſeo: cum ea tutò, cum certo ægri levamine, uſurpari poſſit, ſub tertio vel quarto aſperæ arteriæ annulo, infra guttur.

Et, ſi deglutiendi impedimentum diu continuetur, injiciatur bis in die talis Clyſter nutriens:

℞. *Iuris caponis lib. j.*
vitellos ovorum ad mediocritatem coct. N^o. ij.
cinnamomi ℈*ſ.*
Fiat Clyſter, nutriendi cauſa
bis in die injiciendus.

Ubi

Ubi aliquid deglutire poterit æger, hoc utatur decocto:

℞. *Rad. Cichor.,*
dentis leonis, ana ℥j.
Herb. Cichor.
Endiviæ,
dentis leonis ana m. j.
Card. Benedicti,
Scabioſæ.
malvæ ana m. ſ.
Sem. 4. frigid. major. ana ʒjſ.
Aniſi,
fæniculi ana ℈iiij.
Tamarindor ℥j.

Fiat decoctio in aq. com., addendo ſub finem decoctionis fol. ſennæ ℥j. *cinnamomi* ℈jſ.

Col. pro Apozemate, *de quo ſumat quotidie uncias quatuor, mane jejuno ventriculo.*

Si tumor in abſceſſum mutetur, & rumpatur, tali utatur oris collutione:

℞. *Rad. glycyrrhizæ* ℥ſ.
herb. malvæ,
meliloti ana m. ſ.
florum camomill. p, ij.
paſſular. ℥ſ.
caric. pingu. No. iij.

Coq. in ſ. q. aq. com. ad lib. j. *Colaturæ adde mellis roſat.* ℥jſ. *Miſce fiat* Gargariſma.

In *diæta* aër ſit temperatus. Cum æger deglutire poterit, cibus ſit liquidus & mollis, ex ovis ſorbilibus & juſculis. Vitentur omnia, quæ ſanguinem calefacere poſſunt, ut piper & alia aromata. Potus ſit cerevifia tenuis. Corporis imperetur quies. Somnus ſit ſolito brevior; ne eo malum exaſperetur. Alvus ſolvatur arte vel naturâ. Sollicitudines, quantum poteſt, vitentur.

XXXVI.
MEDICATIO PUERI, APHTHIS LABORANTIS.

PUer duorum annorum jam a quatriduo magnam acrium humorum patitur ad os defluxionem; linguamque & fauces plurimis albis ulcuſculis, magnum dolorem inferentibus, obſeſſas habet. Magnus oris etiam ardor adeſt. Atque etiam inſomnia perpetua.

Ulcuſcula hæc, pueri hujus linguam & fauces, cum humorum acrium defluxu & ardore, obſidentia, *Aphthæ* vocantur.

Eæque ex humoribus ſeroſis & acribus in toto corpore redundantibus, tanquam *cauſa antecedente*, ſunt ortæ. Pars vero eorum ad os linguam & fauces delata, ibique propter iſtarum partium mollitiem & pororum nimiam laxitatem ſeparata, eaſque erodens, vellicans, & exulcerans, ardoremque in iis excitans, *continens* hujus morbi, & ſymtomatum eſt cauſa.

Morbus hic propter defluxionis & doloris magnitudinem, ætatiſque puerilis teneritudinem, ſatis eſt gravis.

Curatio conſiſtet in cauſæ antecedentis, & continentis; item in intemperiei, & ulcuſculorium, ac doloris ablatione.

Primò itaque purgetur infans, de ſequenti ſyrupo quotidie aliquid exhibendo:

℞. *ſyr. roſ. ſol. cum fol. ſennæ & rabarb.* ℥ij.
ſcammonii pulv. gr. xvij. *ol. vitrioli gutt.* vj.
M*iſce* F. ſyrupus, *pro* iij *vel* iv. *doſ.*

In os ingeratur frequenter de tali mixturâ: eâque, cum linteo bacillo alligato, aphthæ ſæpius illinantur.

℞. *ſyr.*

℞. *ſyr. granator. acidor., cydoniorum,*
mellis roſacei ana ℥j.
ſpiritus vitrioli q. ſ. ad gratum acorem.
Miſce.

Malo perſeverante: ubi corpus rurſus purgatum fuerit, exhibeatur, ad doloris ſedationum, & fluxionis cohibitionem, laudani opiati gr. j. in ſyr. roſaceo diſſolutum.

Interim *nutriatur* puer carnium juſculis, acetoſâ lactucâ & endiviâ alteratis.

XXXVII.

MEDICATIO JUVENIS, UVULÆ RELAXATIONE LABORANTIS.

JUvenis viginti ſex annorum, plethoricus, poſtquam aliquot dies liberaliori vini & cereviſiæ potui indulſiſſet, incidit in magnum dolorem faucium, quo non niſi cum dolore & difficultate quicquam deglutire poteſt. In faucibus etiam aliquid, inſtar boli deglutiendi tumens, ab ipſo perpetuò percipitur. In ore ejus, cum linguæ depreſſione aperto, apparet uvula valde tumida & laxata, vicinæque partes valde tumentes & rubentes.

Afficitur in hoc ægro *uvula*, ac præterea *fauces;* quod ex dolore, deglutiendi difficultate, & tumore, inſtar boli fauces prementis, in illis partibus percepto: item, ex ipsâ fauces ejus inſpicientium autopſiâ, eſt manifeſtum.

Morbus, qui ipſum affligit, eſt tumor faucium, & præ-

præcipue uvulæ, à ſanguine calidiore & pituitoſo ortus; qui partes illas vicinaſque ſuâ copiâ diſtendens, uvulamque nimium relaxans, atque hinc dolorem & deglutiendi perpetuam difficultatem, ſuffocationiſque ſubinde invaſuræ metum, inducens, *Uvulæ relaxatio*, à præcipuo hujus tumoris ſymtomate, reliqua alia ſymtomata potiſſimum producente, vulgò appellari ſolet.

Procatarctica hujus morbi *cauſa* eſt potus ille generoſus & liberalis, cui hic juvenis per dies aliquot plus juſto indulſit; inde enim multi humores ſanguinei & pituitoſi, in ejus corpore geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum in corpore incaleſcens, & poros vaſorum circa fauces, uvulam, vicinaſque partes plus juſto, ex præcedente potatione illas partes præ cæteris magis laxante, apertos inveniens, & per eos ſe in partes illas copioſe effundens, *continentem* hujus morbi, ejuſque ſymtomatum, conſtituit cauſam.

Dum enim per illum humorum ſanguineorum & pituitoſorum, in partes illas copioſe illabentium, ibique vehementius incaleſcentium, influxum, tumor in faucibus viciniſque partibus & uvulâ naſcitur, gula & guttur ita arctantur, *ut ea, non niſi magnâ vi, magnum dolorem neceſſariò inferente, in deglutiendo* aperiri queant. Uvula verò hinc juſto longior & latior evadens, & fauces ſuâ nimiâ mole replens, facit *in iis perpetuum, tanquam boli ibi hærentis, ſenſum.* Interdum verò illa plus ſolito intumeſcens, & humores quoſdam in aſperam arteriam per rimas epiglottidis copioſius immittens, tantam ſubinde inducit reſpirandi difficultatem, *ut æger ſuffocationem metuat.* Hæc autem omnia in ore tam ſunt evidentia, ut *inſpicientium oculis cerni poſſint.*

Morbus hic, cum deglutitionem & reſpirationem tollere, & uvulæ corruptelam inducere poſſit, ſatis eſt periculoſus.

Diligenti

Diligenti itaque *Curatione* erit impugnandus. *Eaque* in cauſæ antecedentis, & continentis, item in tumoris & intemperiei, per contraria ablatione conſiſtet.

E venâ igitur in brachio dextro apertâ mox educatur ſanguis ad uncias decem. Idque etiam poſtea repeti poteſt.

Paulo poſt talis injiciatur clyſter:

℞. *decocti emollientis lib.* j.
elect. diapruni, diaphœnici an. ℥vj.
ol. violar., lilior. an. ℥j. *ſalis* ʒj.
Mi*ſce*, F. Clyſter.

Cucurbitulæ etiam ſcapulis & humeris ſunt adhibendæ.

Et utatur tali gargariſmo:

℞. *hordei mundati p.* j.
fol. violariæ, portulacæ, plantag, an. m. j.
myrti m. ß.
cort. malor. granat. ʒj ß.
flor. roſ. rubr., malvæ arbor. an. m. ß.
ſem. cydon., malvæ an. ʒj.
auricular. judæ ℈j.
Decoq. in aq. com. ad lib. j ß, *in colatura diſſolve diamori, dianuci, mell. roſ. an.* ℥ß.
Miſce pro gargariſmo, *quo ſæpius in die gargariſet.*

Et ſæpe lambat de hoc linctu:

℞. *diamori, dianuci,*
ſyr. violacei an. ℥ß. Miſce.

In ingenti dolore, interdum gargariſandum cum lacte recenti.

Poſtridie purgetur tali hauſtu, ſi tum deglutire poſſit; nam alioqui repetendus eſſet præcedens clyſter:

℞. *ſennæ* ℥ß.
ſem. aniſi ʒj.

decoq.

decoq. in aq. hordei q. ſ. ad ℥iiij.
in quibus diſſolve el. diapruni ʒij.
Miſce. F. potio, *mane exhibenda* : *& ſubinde, malo perſeverante, iteranda*:

Corpore bene purgato, uvula cum pulvere ſequenti, cochlearis, ab Hildano *centur.* 2. *obſ.* 21. deſcripti, vel alterius convenientis ope, ſæpius in die erit ſublevanda:

℞. *roſar. rubr., balauſtior., cort. granat. an.* ʒß.
rad. biſtortæ, tormentill., gallar. immatur., irid. florent. an. ʒj, *aluminis uſti* ℈ij.
M. F. pulvis.

In *diæta* aër ſit temperatus; cibus ex juſculis & ovis ſorbilibus: vitentur omnia aromata: potus ſit tenuis cereviſia: corpus quieſcat: ſomnus ſit moderatus: fugiantur animi affectus.

PRAXEOS

PRAXEOS MEDICÆ

LIBER SECUNDUS,

De Medendis Morbis Pectoris.

I.
MEDICATIO VIRI, SPUTO SANGUINIS LABORANTIS.

Vir robuſtus, 40. annos natus, poſtquam diu intemperanter, in copioſo & generoſo cibo potuque ingurgitando, vixiſſet, cœpit de dolore quodam thoracis gravativo, & tuſſi ſicca comitato conqueri; qui deinde per aliquot menſes duravit. Tandem ipſi nocte evigilanti oborta eſt tuſſis vehemens; ex qua poſt aliquot horas incidit in ſanguinis exſpuitionem tam copioſam, ut ea nocte pelvim integram ſanguine, cui multum puris fœtidiſſimi erat admixtum, impleverit. Poſtea exſpuitio illa nonnihil quidem fuit imminuta; verùm redeunte poſtridie vehemente tuſſi, rurſus pelvim ſanguine, ſpuitione rejecto, implevit. Iam valde ſitit; nec à febri eſt liber.

Afficitur in hoc ægro *ſubſtantia pulmonum*, & *eorum vaſa*, uti ex ſanguine, & pure illo copioſo, tuſſiendo rejecto, eſt manifeſtum; afficitur & cor, ut patet ex febri.

Morbus, qui eum infeſtat, eſt *pulmonis* & ejus vaſorum *exulceratio*, ſanguinis & puris copioſi exſpuitione comitata.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt intemperans illa cibi & potus copioſi & generoſi ingurgitatio; quà magna copia humorum ſanguineorum & acrium, in toto corpore & pulmonibus collecta, *antecedentem* huic morbo præbuit cauſſam. Pars verò ejus magna ex vaſis pulmonum in eorum ſubſtantiam effuſa, (cauſa hujus morbi *continens* exiſtens) produxit ſuo pondere primum *dolorem gravantem*; &, acrimoniâ ac quantitate ſuâ bronchia pulmonum irritando, excitavit *tuſſim*; qua primo nihil expectorabatur, quia materia illa, pulmonum poris contenta, primò erat nimis craſſa, & ſubſtantiæ eorum nimis firmiter affixa, quam ut de ea quicquam ex pulmonibus expectoraretur. Poſtea verò lapſu temporis fuit ille ſanguis extravaſatus in pus converſus, quod lapſu temporis putredinem & hinc fœtorem & tantam acrimoniam contraxit; ut illud ipſi dormienti tam vehementem concitaverit tuſſim, qua pulmonum bronchia & vaſa, materiæ iſti purulentæ & fœtidæ, in cavitate pulmonum collectæ, vicina, ac ab ejus acrimonia pene exeſa, diffregerit, atque ita & *puri & ſanguini copioſo* in bronchiorum cavitates feneſtram tantam aperuerit, ut vi vehementioris tuſſis tanta fœtidi puris & ſanguinis floridi copia fuerit excreta, quæ jam aliquot pelves hactenus implevit.

Et quoniam pars puris putridi poros vaſorum pulmonum intrat, & cum ſanguine ibidem mixta ad cor defertur, in eoque vehementius & malignius incaleſcit, producit ea hic *febrim;* ex qua deinde oritur, ob œſophagi exſiccationem, moleſta *ſitis*.

Morbus hic, propter exulcerationem pulmonum & majorum vaſorum, magnam copiam ſanguinis effundentium, eſt *periculoſiſſimus*. Hinc enim vel ſubitæ mortis, vel phthiſeos eſt periculum. Quia tamen hiſtoriæ teſtantur nonnullos à tali morbo fuiſſe curatos; ſpes nondum plane decollavit.

Cura.

Curatio itaque tentanda; eaque conſiſtet in ſanguinis averſione & eductione, vaſorum apertorum clauſione, ulceris deterſione, ejuſque conſolidatione.

Mox igitur ſanguis per venæſectionem è dextro brachio educatur ad vnc. viij. Et venæſectio poſtridie; imo neceſſitate urgente, vel poſt tres horas, reiteretur.

Utaturque continuò pro tuſſi diatragacantho frigido tabulato, in ore detento.

Et hoc Eclegmate utatur, lambendo:

℞. *ſyr. de liquiritia* ℥jſ.
ſyr. capill. ven. ℥j.
loch ſani & experti ʒij.
ſyrup. violacei ℥ſ.
Miſce, F. Linctus, *quem lambat cum bacillo liquiritiæ.*

Purgetur etiam tali purgante hauſtu:

℞. *rhabarb. elect.* ʒjſ.
mirabolan. citrin. ʒſ.
tamarind. ℥ſ.
Infunde in aq. plantag. ſ. q. expreſſioni adde rhabarb. pulv. ʒſ.
ſyr. de roſ. ſicc. ℥j. *ſcammonii gr.* IV.
Miſce F. potus, *qui ſumatur mane.*

Poſt biduum reiteretur purgatio hoc hauſtu:

℞. *elect. lenit.* ʒvj.
diacathol. ʒij.
aq. ungul. caballinæ ℥iij.
Miſce, F. Potio.

Pro potu utatur hac ptiſana:

℞. *hordei mundi pugill.* ij.
glycyrrizæ raſæ ʒij.
uvar. paſſular. ℥j.
Decoquantur in aq. comm. ad lib. j. *addendo colaturæ ſacchari q. ſ.*

 Uta-

Utatur etiam frequenter hoc amygdalato:

℞. *amygdalar. dulc. excorticatar.* ℥ij.
ſem. 4. frig. maj. ana ʒj.
cum aq hordei q. ſ.
F. emulſio amygdalata *ad lib.* j, *ſaccharo perlato q. ſ. edulcorata.*

Si ſputum ſanguinis copioſum perſeveret, utatur frequenter hoc decocto:

℞. *rad. ſimphyti maj.*
tormentillæ, ana ℥j.
herb. bellidis min.
mille folii,
pulmonariæ,
tuſſilaginis,
portulacæ,
plantaginis,
pyrolæ,
bugulæ, ana m. j.
ſem. hyoſcyami
acetoſæ,
portulacæ, ana ʒij.
Decoquantur in aq. communi ad lib. j. *in qua diſſolve ſyr. de portulaca, myrtill ana* ℥j. F. Apozema.

Sumat etiam ſubinde de his tabellis:

℞. *ſem. hyoſcyami alb. ſubtiliſſ. pulv.* ℈ij.
gummi arabici ℈j.
coralli rubr.
boli armeni an. ʒſ.
ſucci berberis ʒij.
ſacchari albi ℥ij.
aq. roſ.
plantag. ana q. ſ.
F. *tabellæ* ʒ *quantitate, quarum unam teneat in ore, donec ſenſim liqueſcat.*

Mag-

Magnopere hic etiam proſunt trochiſci de alkekengi cum opio, in lacte dragmæ quantitate ſæpe exhibiti.

Sub noctem etiam ſumi poteſt hoc Medicamentum:

℞. *ſyr. de roſ. ſicc.*
de ſucco portulacæ.
papav. alb. ana ℥j.
Miſce.

Capiat cochlear. unum ſingulis duabus horis, ita ut una nocte totus ſyrupus ille abſumatur.

Cucurbita magna hepatis regioni poteſt adhiberi, & frequenter reiterari.

Oxycratum etiam poteſt teſtibus applicari.

Aër ſit ad ſiccum & frigidum declinans. *Cibus* ſit refrigerans, ſiccans, adſtringens, paucus, ex pedibus vitulorum, lacte, carnibus vervecinis, gallinaceis, piſcibus ſaxatilibus. *Potus* ſit cereviſia tenuis, vinum aquoſum, rubellum, lac caprillum, amygdalatum. Fugiat *exercitia* & quieſcat. Aërem leviter inſpiret. *Excrementa* alvi reſpondeant quotidie arte vel naturâ. *Somnus* ſit nocturnus, moderatus. Abſtineat à *Venere*. Vitet omnes *affectus*; præſertim iram.

II.

MEDICATIO MULIERIS, PHTHISI INVETERATA AFFLICTÆ.

Fœmina triginta quinque annorum, jam ab octo annis laborat tuſſi, cum exſpuitione ſanguineâ, interdum etiam purulentâ, alias quoque aquoſâ. Huc accedit febricula, quæ ſe, à cibo præſertim ſumpto, levi calore præternaturali & pulſu celeriore manifeſtat. Corpus ejus de die in diem magis magiſque mar-

ceſcit. Quamvis multorum Medicorum conſilio ſit uſa, morbus tamen hactenus ſanari non potuit.

Afficiuntur in hac ægra *pulmones*, *eorumque vaſa*: quod ex ſanguinea purulenta & aquoſa exſpuitione, tuſſi facta, conſtat. Afficitur etiam *cor*, ut patet ex febricula illa continua ſubinde ingraveſcente. Afficitur *totum* etiam *corpus*; uti ex ejus marcore eſt manifeſtum.

Morbus, qui eam affligit eſt ulcus pulmonum; *quod* tuſſi, exſpuitione ſanguinea & purulenta, ac febri hectica comitatum, *Phthiſis* appellatur.

Cauſa hujus morbi eſt humor acris in pulmonibus genitus, & ob ejus poros nimis apertos, à reliquo ſanguine ſeparatus, ibique collectus; vel ab aliis partibus per deſtillationem eo delapſus. Hic bronchia irritans *tuſſim*, & ſubſtantiam ac vaſa pulmonum erodens, ibi *ulcus* produxit; quod nunc modò ſanguinem, modò pus in bronchia deponens, eaque tum quantitate, tum acrimoniâ ſuâ ſtimulans, *exſpuitionem ſanguinis & puris tuſſiculoſam excitat.*

Materia autem purulenta & ſanioſa, ulcus circumſtans, & in eo contenta, inficit ſua putredine ſanguinem; è dextro ventriculo in ſiniſtrum, per pulmones tranſeuntem: Qui deinde in cor perpetuò delatus, vitiat ibi ſanguificationem; efferveſcentiamque juſto celeriorem & malignam ibi excitans, facit *febriculam continuam*: quibus *totum corpus ſenſim indies magis magiſque*, ob defectum boni nutrimenti *contabeſcit.*

Febricula illa intenditur à ſumpto cibo: quia particulæ alimentorum aſſumptorum craſſæ, nondum ſatis benè coctæ, ubi cum reliquo ſanguine ſunt mixtæ, vehementius moventur. Illæ enim tales ibi faciuut in ſanguine & corde poros, ut ſubtilis materia illas vehementius movere poſſit; atque ideò hæ vehementiorem in corde ſanguinis efferveſcentiam excitant; quæ deinde, partibus alimenti magis

ab ul-

ab ulteriore coctione attenuatis, paulatim imminuitur; & aſſumpto rurſus novo alimento, iterum intenditur.

Ulcus hoc, tum ob febrim hecticam comitem, tum per ſe, tum quia jam multorum præſtantium Medicorum conſilia ſprevit, non videtur poſſe ſanari. Attamen, ad vim morbi mitigandam, & vitam prolongandam, *medelâ palliativâ* uti poterit; quæ conſiſtet in materiæ acris attemperatione, ulceris deterſione, &, quanta fieri poteſt conſolidatione, febriſque mitigatione. Præſertim cum Hiſtoriæ teſtentur phthiſicos, plane conſumptos, fuiſſe ſanatos.

Ad hos ſcopos utatur hoc pulvere, qui Haly abbati à Valeſco de Taranta adſcribitur:

℞. *gummi arabici, tragacanthæ,*
amyli ana ℥iij.
ſem. papaver. albi ℥x. *portulacæ, malvæ ana* ℥v.
cucurbitæ, melonum, cucumeris, citrullorum, cydoniorum mund. an. ℥vj.
ſucci glycyrrhyzæ, ſpodii an. ℥iij.
penidiorum ad pondus omnium.
F. pulvis, de quo dentur omni mane ℥ij, *cum ſyrupo papaverino vel jujubino. Eo etiam utatur ægra in hordeatis, amygdalatis, aliiſque cibis.*

Noctu dormitum itura utatur de his trochiſcis:

℞. *gummi tragacanthæ, arabici,*
thuris ana ℈j.
amyli ʒj.
medull. ſem. melonum,
ſem. papav. albi recent., hyoſcyami, ana ʒſ.
coralli rubri, oculorum cancri, ana ℈ij.
opii, in vino generoſo diſſoluti, gr. vj.
mucilag. rad. althææ & conſolid. q. ſ.
ſacchari penidiati mediam partem ponderis reliquorum omnium.

F. tro-

F. trochiſci ʒ dimidiæ ponderis; quorum unum, inter dentes & buccas retentum, contineat, ſicque ſuperdormiat, & ſponte eum diſſolvi ſinat.

Uſus ſacchari roſati & conſervæ roſarum diuturnus, continuus, ac multus, multos reſtituiſſe dicitur.

Syrupus de ſymphyto hic etiam eſt optimus: nam deterget, conſolidat, & adſtringendo roborat. Radix etiam ſymphyti decocta in juſculo eſt magnæ efficaciæ. Vel

℞. *ſacchari roſati* ℥iij.
flor. ſulphuris ʒij. *Miſce.*
Sumat mane & veſperi magnitudinem caſtaneæ. Vel

℞. *pulv. millefolii* ʒj.
juris pulli ℥iij.
Sumat in aurora per aliquot dies. Vel ex eo pulvere cum ſacchari ſ. q.
F. *tabellæ, quarum unam ſemper in ore geſtet.*

Utatur etiam hoc decocto:

℞. *rad. chynæ* ℥iij.
ſantali citrin. ʒij.
decoq. iu aqua borrag. & capill. ven. an. lib. iij.
Poſt infuſionem decoquantur ad tertiæ partis conſumtionem. De colatura ſumat mane ℥iiij., *& tantundem bibat in prandio & cœna.*

Verſetur in aëre ſicco, temperate calido. *Cibus* ſit panatella, ex pane in jure pulli cocto; ex pulli carnibus, ovis ſorbilibus, ptiſanâ ex integro hordeo deglumato coctâ. *Potus* vini ſit oligophori. Procuretur *alvi* humectatio prunis decoctis, ante cibum exhibitis; aliquando cum mannæ vel ſyrupi violacei ſolutivi uncia una. Lacte aſinæ, vel capræ, vel nutricis, non videtur utendum, ob febrim. Attamen multi ejus uſu dicuntur reſtituti; & quidem in tantum, ut teſte Platero, nutrices dicantur ex ipſis concepiſſe.

III.

MEDICATIO VIDUÆ, PHTHISI INCIPIENTE LABORANTIS.

Vidua viginti quinque annorum jam ab aliquo tempore graviter afficitur defluxione tenui & acri, quam in pectus ſibi ex capite delabi ſentit. Hanc comitatur tuſſis ſicca, ferè perpetua, cum macie, febri lenta, & genarum rubore. Ante duos menſes ejus maritus Phthiſi periit; cui noctes dieſque adhærens, pravum aërem, quem, exhalabat, inſpirare fuit coacta.

In hac ægra *afficiuntur pulmones*; ut patet ex tuſſi: *caput*, quod indicat deſtillatio: *cor*, quod probat febricula: & *totum corpus*, quod conſtat ex macie.

Morbus, quo ægra præcipuè laborat, eſt intemperies maligna pulmonum ſeroſa, & acris, non diuturna; quæ febriculam lentam, tuſſim ſiccam ac perpetuam, ac totius corporis maciem, cum genarum rubore, inducens, *phthiſis incipiens* appellari poteſt.

Cauſa & origo hujus mali eſt converſatio perpetua cum marito phtiſico; qua aërem ab illius halitu corruptum hauriens, malignam qualitatem per contagium impreſſit cerebro, pulmoni, ſanguini eum tranſeunti, & cordi: unde orta eſt hæc deſtillatio acris, ad pulmones delabens, & tuſſim excitans; item pulmonum & ſanguinis totius corporis corruptela cum fervore conjuncta, unde genarum rubor: & cordis maligna intemperies calida; atque hæc febricula, lenta, & hectica, eſt profecta.

Morbus hic, propter malignitatem & principes partes affectas, eſt *periculoſiſſimus*.

Curatio itaque circumſpectè aggredienda. *Eaqua* conſiſtet

ſtet in pravis humoribus leniter evacuandis, & partibus affectis alterandis.

Primo itaque purgetur tali potione:

℞. *foliorum ſennæ* ℥ij.
rhabarbari ʒj.
cinnamomi ℈j.
Infunde per noctem in decocti pectoralis ℥iv.
Colaturæ adde mannæ calabricæ ʒij.
ſyr. roſati ſolut. ℥ſ. *M. fiat* hauſtus, *manè exhibendus.*

Poſtridiè per venæ ſectionem educatur ſanguis ad ℥vj.

Poſteà utatur juſculis pectoralibus ex *capillo Veneris, pulmonaria, ſcabioſa, tuſſilagine, praſſio, aliiſque ſimilibus*, per dies duodecim, quibus quarto quoquo die incoquatur ſennæ uncia dimidia.

Poſt juſcula utatur balneo ex hordei & amygdalarum dulcium decocto.

Sub noctem ſumat cochlear unum hujus ſyrupi, fluxionem & tuſſim cohibentis:

℞. *ſyrupi violacei, jujubini, de roſis ſiccis, de papav. alb. an.* ℥j. M.

Si malum perſeveret, adhibeatur cauſticum utrique axillæ ad fonticulos faciendos, quibus derivabuntur humores ad pectus delabentes.

Diæta ſit ſimilis illi, quæ in præcedente medicatione fuit præſcripta.

IV.

MEDICATIO VIRI, ASTHMATICI.

Vir quadraginta annorum, ſanguineus, Veneri & Baccho gnaviter operam dare ſolitus, ab hinc aliquot annos, per aërem gelidum, pluſculis milliaribus, rhedâ vectus, incurrit exiguam quan-

quandam reſpirationis difficultatem: quæ poſtea ita ſenſim fuit aucta, ut per temporis intervalla, denſe, crebre, ſive anhelosè, & cum ſibilo ſpiret; præſertim ubi acclivia aſcendit loca, vel alio celeriori & vehementiori motu corpus exercet. Malum hoc durare ſolet, donec multum craſſi & viſcidi ſputi tuſſiendo excreverit. Jam nunc, morbi ſui exacerbationem patiens, non tantum anhelo ſibilo ſpirat; ſed etiam, præ metu ſuffocationis, erectus, ad aërem facilius ducendum, ſedere cogitur.

Afficiuntur in hoc ægro *pulmones*, tum ſecundum ſubſtantiam, tum ſecundum bronchiorum aſperæ arteriæ ramos & cavitates: quod ex difficili reſpiratione, & ſputo tuſſiendo rejecto, ac malum hoc ſua evacuatione levante, eſt manifeſtum.

Morbus, qui eum affligit, eſt pulmonum intemperies pituitoſa & ſeroſa, cum bronchiorum obſtructione & compreſſione conjuncta; quæ difficilem, crebram, anhelam, ſonoram, & erectam reſpirationem hic excitans, *Aſthma*, imo *Orthopnæa*, jam appellari poteſt.

Cauſa *procatarctica* hujus morbi fuit aër gelidus, per quem hic vir aliquot milliaribus jam pridem fuit vectus. Ille enim pulmones, ex nimia Venere & Baccho debilitatos, ſanguinemque copioſum iis contentum (qui *antecedens* hujus morbi eſt cauſa) ita refrigeravit, ut partibus quibuſdam pulmonum à frigore coarctatis, pori multi in eorum ſubſtantia & vaſis plus juſto fuerint aperti; quo ſeroſæ & pituitoſæ ſanguinis, in pulmones delati, & magnâ copiâ eos, ob ſanguinis circulationem, perpetuò tranſeuntis, partes, à reliquis ſeparatæ, & in pulmonum ſubſtantiam cavitateſque bronchiorum effuſæ, hujus morbi & omnium ſymtomatum *continentem* jam ſæpius antehac præbuerint, & etiam nunc præbeant cauſam.

Cum enim in principio hujus mali pauca materia ſeroſa & pituitoſa in bronchia & ſubſtantiam refrigeratorum pul-

monum, per poros paucos ex refrigeratione, eâ quâ dixi, ratione apertos, ſeſe effunderet, eaque nonnihil anguſtaret, *reſpirandi difficultas fuit exigua.* Cum verò, ex prima illa pulmonum intemperie, concoctio eorum, qua ſanguinem, eos perpetuo tranſeuntem, debent concoquere, ex ſeroſorum & pituitoſorum humorum, ibi à reliquo ſanguine ſeparatorum & incraſſatorum, copiâ, magis magiſque debilitaretur; hinc ſeroſi, pituitoſi, & viſcidi humores ſenſim in pulmonibus incrementum in tantum ſumſerunt, ut eorum meatus, ab iis arctati & obſtructi, *non niſi paucum aërem, eumque ſibilantem, & crebrum, ſeu anhelum, intromittere & emittere potuerint.* Atque hoc jam aliquoties tamdiu duravit, *donec pituita illa copioſa & acris*, per tuſſim vel alio expectorandi conatu ſatis copioſè, ex irritatis pulmonibus, *ejecta*, eorum bronchia & poros ab obſtructione & compreſſione liberaverit, *reſpirationemque liberiorem fecerit.*

Poſtea vero, quia ab illa pulmonum intemperie, antehac à gelu contractâ, rurſus nova in pulmonibus gignitur materia pituitoſa, quæ meatus eorum rurſus anguſtat; hinc *deinde nova, hujus mali naſcitur exacerbatio*: quæ, poſt ſufficientem ejus expectorationem, novas hujus mali adducit inducias, aliâ exacerbatione, ex pituitâ poſtea rurſus ſenſim genitâ & collectâ, rumpendas.

Augetur hæc difficultas reſpirandi curſu, acclivium aſcenſu, alioque vehementiore corporis motu; quia materia, quæ pulmonibus continetur, iis dilatata, bronchia pulmonum magis arctando, pauciorem aëris in pulmones ingreſſum permittit.

Jam autem in paroxyſmo, quem æger noſter patitur, non tantum difficulter, ſonorè, velociter, denſè, & anhelosè ille ſpirat; ſed, ad ſuffocationem vitandam, etiam *erectus ſpiritum ducere cogitur*: quia tanta copia pituitæ in pulmo-

pulmonibus ejus jam eſt collecta, ut, ſi jaceat, pulmones collapſos, & eo corporis ſitu magis arctatos, ad reſpirandum minus dilatare queat, atque ideo corporis erectione eorum dilatationem juvare cogatur.

Velocitas autem & frequentia anhela reſpirationis, quæ in aſthmaticis his exacerbationibus animadvertitur, ex eo originem ducit, quod, cum, ob arctatos & obſtructos pulmonum meatus, multum aëris in thoracem inſpirari non poſſit, & ſpiritus ſit ſic ſatis validus, inſpiratio neceſſariò valde brevi hic peragatur tempore, quâ peractâ, mox per ſpontaneam muſculorum inſpiratoriorum contractionem pauci ſpiritus, qui in iis ſunt, brevi temporis ſpatio in exſpiratorios muſculos, ad exſpirationem viciſſim perficiendum, per valvulas ſublatas & poros in eos ſpectantes, in Phyſicis ante hac explicatos, tranſmittuntur. Cumque hi muſculi tantum paucos ſpiritus ab illis muſculis accipiant, hinc fit, ut ob paucitatem ſuam, per ſpontaneam exſpiratoriorum muſculorum contractionem, breviſſimo tempore per alias valvulas & poros in inſpiratorios muſculos remittantur, atque ita celerem faciant exſpirationem; quam deinde, ob cauſas jam dictas, alia nova celeris & brevis inſpiratio & exſpiratio viciſſim inſequuntur.

Huc accedit, quod in hoc affectu, ob bronchiorum pulmonum compreſſionem & obſtructionem, tantum aër paucus eorum cavitates poſſit ingredi, qui cum ſanguinem, ex dextro vẽtriculo in pulmones iteratis vicibus propulſum, ſufficienter refrigerare non poſſit, hinc ſanguis ſolito calidior ad ventriculum ſiniſtrum cordis, & inde in cerebrum & plexum choroidem à corde propellitur; qui, ob caliditatem ſuam ſolito majorem, in cerebro, in ſpiritus animales ſolito celerius motos converſus, neceſſariò etiam ſolito celeriores ſpirituum animalium in muſculos inſpiratorios & exſpiratorios facit reciprocationes, quæ inſpirationis

 & ex-

& exſpirationis ſolito celeriores in hoc affectu proximè efficiunt vices. Idque fere eodem hic contingit modo, quo ex curſu calefactus in corde ſanguis, ſolito celeriores in cerebro producit ſpiritus animales, & hinc celeriores etiam inſpirandi & exſpirandi alternationes, in omni curſu paſſim obſervabiles.

Et quia hæc ratio eſt ſufficiens & manifeſta, idcirco *nequaquam occultæ naturæ providentiæ hic eſt attribuendum, quod illa*, quia propter viarum anguſtiam & obſtructionem ſufficiens aëris quantitas hic inſpirari non poteſt, *ea, quæ magnitudini ſufficienti reſpirationis deſunt, frequentiâ & velocitate reſpirandi compenſet*, atque ita frequentem & velocem reſpirationem, pro occultâ ſuâ providentiâ, hic faciat. Omnis enim utilitas, quæ in rerum naturalium operationibus obſervatur, ubi intellectus immediatè non concurrit, ea à ſolâ mechanicâ partium diſpoſitione proficiſcitur; atque ideo etiam ab eâ, non autem à naturæ occulta providentia, quippe quæ nulla hic immediatè concurrat, explicatio ejus eſt repetenda.

Quia hic morbus, aliquot annis durans, radices tam altas egit, ut in orthopnæam excreverit; & æger jam ad ſenectutem vergit; idcirco non exiſtimo illum penitus ſublatum iri. Imo metus eſt, ne æger in ipſo paroxyſmo, aliquando ſuffocetur. Ideoque, tum in paroxyſmo, tum extra illum, diligenti *Curatione* erit laborandum, ut cauſa antecedens & continens auferantur, & obſtructio ac intemperies pulmonum, quantum poteſt, tollantur, vel ſaltem imminuantur.

Cum itaque æger jam *in paroxyſmo* verſetur, & ſanguis in ipſo abundet, ſanguis ex apertâ venâ, pro ratione virium, mox erit educendus. Si vero ſæpius ille eſſet eductus, venæ ſectio plane eſſet omittenda.

Venæ ſectione peractâ, tales pilulæ exhibeantur:

℞. *maſſ.*

℞. *maſs. pil. cochiarum* ʒſ.
ſcammonii gr. xij.
cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ. F. pilulæ No. vij.

Sed præſtantius erit tale vomitorium:

℞. *vini emetici, ex infuſione croci metallorum facti,* ℥jſ.
ſalis vitrioli ℈ſ. Miſce.

Vomitus enim hic non tantum ea evacuat, quæ circa ventriculum exiſtunt; ſed etiam illa, quæ ſunt in ipſis pulmonibus: eaque vomendi conatu, partim ex bronchiis pulmonum per aſperam arteriam & os foras rejiciuntur; partim ex pulmonum carne in eorum vaſa & inde per cor & arterias in inteſtina & ventriculum felicius deturbantur. Atque hinc ſæpe contingit, ut unico vomitu tollatur paroxyſmus.

Lambat etiam à vomitu ſæpius de hoc eclegmate:

℞. *aquæ ſtillatit. cinnamomi opt.* ℥ij.
oxymell. ſcyllitici ℥j. Miſce.

Uſurpari etiam poterit vinum, in quo millepedes ſeu aſelli, panno lineo incluſi, fuerunt immacerati & expreſſi. Uti etiam croci ſcrupulus unus cum vino malvatico exhibitus.

Inter horum uſum adhiberi poterunt brachiorum & crurum frictiones, & ligaturæ ſubinde ſolvendæ & reiterandæ; quibus materia ad pectus fluens ad illas partes revelletur.

Ubi æger *à paroxyſmo* erit liberatus, humores, in pulmonibus & reliquo corpore exiſtentes, erunt alterandi, & præparandi tali remedio:

℞. *rad. helenii* ℥jſ.
glycyrrizæ, petroſelini an. ℥j.
herb: marrubii, betonicæ, capilli vener., pulegii,
hyſſopi, tuſſilaginis an. m. j.
ſem. fæniculi ʒiij.

caricar.

caricar. pinguium. par. vj.
paſſular. ℥j.
Decoq. in aqu. hord. ad lib. j.
In Colat. diſſolve ſyr. de hyſſopo, glycyrrizæ an. ℥j.
M. F. Apozema, de quo bibat hauſtum bis terve in die.

Poſtea ii ſubinde purgentur tali potione:
℞. *agarici* ʒiij. *fol. ſennæ* ʒj.
cremor. tartari ℈j.
cinnamomi, zinzib. an. ℈ſ.
infundantur per noctem in aqu. cardui benedicti ℥iiij.
mane colaturæ adde elect. diaphænici ʒij. *oxymell.ſcyl.*℥j.
Miſce F. hauſtus.

Vel his pilulis ſingulis menſibus corpus ejus evacuetur:
℞. *pil. de hiera cum agarico* ℈ij.
ſcammonii gr. vij. *cum ſyr. roſ. q. ſ.*
F. pilulæ No. vij.

Et quotidie ad intemperiem pulmonum corrigendam de hoc electuario ſumat caſtaneæ quantitatem, bis in die:
℞. *rad. helenii condit.*
conſervæ violar., betonicæ, an. ℥j.
pulv. liquiritiæ ʒj ſ. *pulmon. vulp.* ʒij.
Cum ſyr. de hyſſopo q. ſ. miſce in formam Electuarii.

Utile hic etiam eſt decoctum guajaci, ſaſſafras, ſalſæ, & chynæ, cum pectoralibus factum, & citra ſudores ſæpius & diu uſurpatum.

Neque hic omittendi fonticuli, in brachio & crure geſtati.

In *victus ratione* aër ſit calidus & ſiccus. *Cibus* ſit ex carne vervecina & gallinis: ex fæniculo, thymo, hyſſopo, calamintha. *Potus* ſit vinum tenue, aqua mulſa. *Exercitium* ſit lenta ambulatio, ante cibum ad laſſitudinem uſque facta; & partium infernarum frictio. *Somnus* ſit moderatus. Vitentur *animi* vehementiores perturbationes.

MEDI-

V.

MEDICATIO JUVENIS, PALPITATIONE CORDIS LABORANTIS.

JUvenis viginti quinque annorum bilioſus, dum æſtivo tempore ſe vehementius exercebat, incidit in vehementiſſimum & inordinatum cordis, arteriarumquè motum, qui ipſum adeò torquebat, ut penè inſyncopen incideret. Poſtea ex levi excandeſcentia, vel alio vehementiore animi motu, eodem affectu ſæpiùs correptus fuit; & jam novum patitur paroxyſmum.

Afficiuntur in hoc ægro *cor & arteriæ*; quod ex vehemente & inordinato eorum motu, & ſyncopes periculo patet.

Morbus, qui ægrum torquet, eſt intemperies bilioſa, & acris ſanguinis; quæ in corde, & arteriis vehementem & inordinatum motum intumeſcentiæ & detumeſcentiæ, ſive diaſtoles & ſyſtoles, efficiens, *Palpitatio cordis* vulgò appellari ſolet.

Procatarctica hujus morbi cauſa eſt ætas juvenilis, & intemperies bilioſa noſtri ægri. Hinc enim multi bilioſi & acres in ipſius corpore fuerunt geniti humores, qui *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum, primò vehementioribus illis exercitiis ab ægro noſtro, tempore æſtivo, factis, & deinde etiam vehementioribus animi pathematis, à reliquo ſanguine ſeparata, vel ex loco aliquo, in quo extra vaſa antea exiſtebat, in venas propulſa, ſanguinique commixta, & poſtea ad cor delata, illudque vellicans, & efferveſcentiam pravam ibi efficiens, *continens* hujus morbi & ſymtomatum eſt cauſa.

Ex vellicatione enim iſta, à bilioſis & acribus humoribus in corde facta, defertur iſte motus pravus per nervum ſextæ conjugationis ad cerebrum, cerebrique ſpiritus; quo pori cerebri ita aperiuntur, ut ſpiritus, in cordis fibras ve-

hementiùs inordinatiùſqué fluentes, inordinatum vehementemque illum motum, qui *Palpitationis cordis* nomine vulgò indigitatur, inducant.

Quia autem per vehementem inordinatumque illum motum ſpiritus & utiles ſanguinis partes valdè diſſipantur, ſanguiſque reliquus ad dilatandum ineptus evadit, hinc parùm abfuit, quin *in Syncopen* noſter æger incideret.

M*orbus* hic periculoſiſſimus eſt, quia cor, omnium partium pars nobiliſſima, adeò graviter afficitur, ut lethalis Syncope inde ſit metuenda.

Curatio itaque diligenter eſt inſtituenda. *Eaque* in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis, & intemperiei ablatione, conſiſtet.

Primò itaque per triduum tali utatur medicamento:

℞. *ſyr. de ſuc. acetoſæ, de acetoſit. citri, de ribes an.* ℥j. *aq. cich., borrag., bugloſſ. ana.* ℥iij. M. *F.* Julapium, *quod ſumat quotidiè jejunus, per triduum.*

Poſtea tali purgetur potione:

℞. *rhabar. ſelect.* ʒjſ. *ſpic.* ℈ſ. *aq. cichor.* ℥iiij.
poſt levem ebullitionem infundantur per noctem.
colat. add. diaprun. ʒiij. *ſyr. roſ. ſol.* ℥j. *M. F.* Potio.

Evacuato corpore, matutino tempore quotidie utatur tali electuario, tribus horis ante paſtum, magnitudine caſtaneæ majoris:

℞. *conſerv. roſ., violar., bugloſ. ana.* ℥ſ. *meliſ.* ʒiij.
ſpec. diarrhod. abbat., diatriumſan., diamarg. frig. an. ʒj.
oſſis. de cord. cervi, ſem. citri ana. ℈j.
corall. rubr. præp. ℈ſ. *cum ſyr. de limon. q. ſ. F.* Electuarium.

Et hoc epithema cordi manè, & veſperi, admoveatur tepidum:

℞. *corall. rubr. & alb., ſant. omnium, ſpec. diamarg. frig. an.* ʒj.

croci

croci ℈j. *camphor. gr.* iij.
aq. roſ. lib. ſ., borrag., bugloſſ. ana. ℥ij.
acet. vin. opt. parùm. M. F. Ephithema.

Poſt uſum epithematis talem ſacculum cordis regioni admoveat:

℞. *flor. roſ. rubr. exſiccat., bugloſ. borrag. ſiccor. ana* ℥j.
fol. meliſ. exſiccat. ʒj. *ſantal. omnium, ana* ʒjſ.
oſſis de decord. cervi pulv., coral. rubr. pulv. ana ʒj.
behen alb. & rubr. ana ʒſ.
omnia in pulverem redacta includantur ſacculo ſerico, multis locis interſuendo, qui aq. roſ. irroratus, & in olla munda calefactus applicetur regioni cordis.

In *victûs ratione* aër ſit temperatus. *Cibus* eupeptus, elixus potiùs quam aſſus, ſucco limonum conditus. *Potus* ſit cereviſia, & vinum mediocre. *Fugiat* vehementiorem corporis motum, & vehementiora animi pathemata. *Somnus* ſit mediocris. *Alvus* reſpondeat naturâ vel arte.

VI.
MEDICATIO MULIERIS, SYNCOPE LABORANTIS.

Mulier triginta annorum, temperamento glioſa, videns ancillam ſuam cum infante, quem ulnis geſtabat, periculoſiſſimo lapſu ex ſcalis decidere, magno terrore fuit perculſa. Inde mox incidit in ventriculi roſiones, vomitum glioſum & ſeroſum concitantes; atque etiam in magnos artuum dolores: quos paulo poſt inſecutus eſt cadaveroſus totius faciei pallor; membrorum flaccidorum refrigeratio, & ſudor; pulſus rarus, obſcurus, & interdum quaſi abolitus; omnis penè ſenſus & motus ablatio. Ab hac anxietate difficulter poſtea liberata, jam ſæpius ſimiles paſſa

 eſt in-

eſt inſultus. Quoties ad ſe redit, de magna oris conqueritur amaritudine.

Afficitur in hac ægra *ventriculus;* ut conſtat ex roſionibus, in eo circa os enſiforme perceptis, & oris amarore: item *artus*; quod docent eorum dolores: nec non *cor*; quod ex pulſu languido, & totius corporis refrigeratione: & denique *cerebrum*; quod ex abolito ſenſu & motu patet.

M*orbus* præcipuus; qui eam jam aliquoties torſit, eſt intemperies cordis frigida, quæ pallorem vultus cadaveroſum; frigidum totius corporis ſudorem; pulſum rarum & pene abolitum; nec non omnis pene ſenſus & motus abolitionem accerſens, *Lypothymia* vel *Syncope* nuncupatur.

Nec obſtat, quod ea à biliosâ materiâ, in cor effusâ, oriatur: Nam & oleum nimis copioſum, in ignem injectum intemperiem frigidam in foco inducit.

Cauſa *prima* ſive *procatarctica* hujus morbi fuit terror, quo hæc fœmina, ex infantis periculosè labentis conſpectu, vehementer fuit perculſa. Cauſa *antecedens* eſt congeries bilioſorum, acrium, & ſeroſorum humorum, in vaſis & circa ventriculum collecta. Ea verò ubi à perturbatione ſpirituum, ex vehementi terrore excitatâ, in ventriculum & artus, nec non in cor copioſius defertur, *continens* ejus eſt cauſa.

Ex magno enim illo terrore ſpiritus in cerebro ita primum fuerunt determinati, & pori cerebri, in nervos ſpectantes, ita aperti, ut ſpiritus in totum corpus magnum impetum fecerint, quo humores ſeroſi & bilioſi, in corpore collecti vel geniti, à reliquo ſanguine fuerunt ſeparati; iique, ex receptaculis ſuis in varias partes propulſi, excitarunt in *ventriculo* roſiones & vomitus bilioſos & ſeroſos; in *artubus* dolores articulares; in *corde* verò, copiâ & craſſitie, aliâque ad dilitandum ineptitudine, refrigerationem inducentes, impediverunt juſtam ſanguinis efferveſcentiam: & præ-

& præterea peculiari ſuâ acrimoniâ moverunt ita nervos ſextæ conjugationis, cordi implantatos, ut per poros cerebri, eâ apertos, ſpiritus animales copioſius in fibras cordis conſtrictorias fluxerint, & ſufficientem cordis dilatationem impediverint, Atque ita, propter duas illas cauſas, juſta ſanguinis calefactio, & cordis juſtus motus, & calor, impedita fuerunt. Atque hinc factus eſt primo *pulſus languidus, rarus, & pene abolitus*: qui cùm corpus ſatis calefacere & ſanguinem ſatis copioſè per corpus diſtribuere non poſſet, idcirco hunc deinde, ob defectum ſanguinis rubicundi, inſecutus eſt *cadaveroſus faciei pallor*, item (ob defectum caloris) *omnium membrorum refrigeratio*: & (ob vaporum, ex corpore perpetuò alioquin exhalantium, ex eâ refrigerationem & incraſſationem) *ſudor frigidus*: nec non, (ob ſpirituum animalium, in cerebro ex tam debili cordis motu deficientium, inopiam) *omnis ſenſus & motus ablatio.*

Ubi autem materia illa prava tandem à corde & ventriculo magnam partem fuit diſcuſſa, vel aliò tranſlata, ſanguis melior, ad cor paulatim rediens, majorem concepit efferveſcentiam; & ſpiritus, ex cerebro copioſius in fibras cordis dilatatorias fluentes, auxerunt cordis motum, ſanguinemque calidiorem per totum corpus diſtribuentes, *revocarunt ægram noſtram ad ſe.* Quæ deindc, aliis partibus pravorum humorum, ad cor & ventriculum ſubinde redeuntibus, vel ibi auctis, vel genitis, *in lypothymiam rurſus ſubinde incidit.*

Amaror autem, *quem in ore percipit*, oritur à bile, tum in ventriculo, tum in vaſis exiſtente, & in linguam & palatum ſeſe inde effundente.

In hoc affectu, quia cor tam graviter afficitur, magnum imminet periculum. Quia tamen ex animi pathemate eſt ortus, bene de illius *Curatione* eſt ſperandum. *Eaque* tum

in paroxyſmo, *tum extra eum*, conſiſtet in pravorum humorum diſcuſſione, & ſanguinis & cordis intemperie corrigenda: *extra paroxyſmum* verò, etiam in pravorum humorum evacuatione.

Ubi itaque *in paroxyſmo* verſabitur ægra, aquæ frigidæ in faciem ſparſione, ſternutatoriorum in nares inflatione, extremorum frictione & ligatione, nec non aquæ cinnamomi in os infuſione, ad ſe erit revocanda.

Extra paroxyſmum verò, primò exhibeatur tale purgans;

℞. *fol. ſennæ* ʒiij.
rhabarb. ʒj.
fol. abſinthii ʒj.
ſem. aniſi, fœniculi an ʒſ.
aq. hordei ℥iiij.

Poſt levem ebullitionem macerentur ſimul per noctem in loco calido. Forti expreſſioni mane factæ addatur ſyr. roſ. ſolut. ℥j.

M*iſce F.* hauſtus, aliquoties reiterandus.

Si amaror oris perſeveret, utatur tali vomitorio:

℞. *vini emetici* ℥jſ.
ſalis vitrioli albi ℈ſ.
vini albi ℥ij.

Miſce pro Vomitorio.

Interim utatur hoc medicamento cardiaco, quod etiam in ipſo paroxyſmo exhiberi poterit:

℞. *aq. cinnamomi* ℥j.
ſucci limonum ʒij.
ſpec. cord. ʒſ.

M*iſce*. Capiat tribus vicibus.

Quo conſumpto, utatur hoc julepo:

℞. *julepi roſati* ℥ij.
aq. cinnamomi,

ſyr. de

ſyr. de limonibus an. ℥ſ.
manus Chriſti ʒij.
Miſce, & capiat frequenter cochleare unum vel alterum.

Pro oris amarore uti etiam poterit ſubinde de hac potione:

℞. *ſyr. de limonibus,*
de agreſta an. ℥j ſ.
aq. cinnamomi ʒij.
Miſce.

Uti etiam poterit vino abſinthite pro eodem amarore.

In *diæta aër* ſit temperatus & modicè lucidus. *Cibus* ſit concoctu facilis, ex juſculis carnium, hordeatis, & amygdalatis. *Potus* ſit vinum tenue, cerevisia tenuis. *Motus* vehementior vitetur, & quieſcat moderatè. *Vitet* vehementes animi perturbationes. *Utatur* amicis jucundis.

VII.

MEDICATIO JUVENIS, PLEURITIDE LABORANTIS.

Juvenis viginti duorum annorum, ex curſu æſtuans, ac ſudore madens, cereviſiam tenuem frigidam copioſè hauſit; unde paulò poſt atroci dolore lateris dextri in pectore correptus fuit; cum tantâ reſpirandi difficultate, ut ſuffocari videretur. Acceſſit deinde horror, quem ſecutus eſt calor totius corporis perpetuus, & magna ſitis. Pulſus eſt celer, creber, & inæqualis. Tuſſis adeſt etiam moleſta; & ſputum ſanguine tinctum.

Afficitur in hoc ægro *membrana*, pulmonem dextrum inveſtiens; & forſan etiam *pleura*, in dextra pectoris laterali parte; atque etiam *pulmo*. Idque ex dolore illo atroci, pecto-

pectoris latus dextrum occupante, item ex maxima illa reſpirandi difficultate, & ſanguinolento ſputo noſtri ægri patet. Afficitur etiam *cor*; uti ex pulſu celeri, crebro, & inæquali, item ex totius corporis horrore, & inſecuto perpetuo calore, ac ſiti, febrim continuam indicantibus, eſt manifeſtum.

M*orbus* hujus ægri eſt membranæ pulmonem dextrum inveſtientis, & forſan etiam pleuræ ejuſdem lateris, inflammatio: quæ atrocem dolorem lateris dextri in pectore; reſpirandique maximam difficultatem; nec non febrim continuam inducens, *Pleuritis* vulgo appellatur.

Cauſa hujus morbi *procatarctica* fuit potus cereviſiæ frigidæ, copiosè ab hoc juvene æſtuante, & ſudore madente, hauſtus. Cereviſia enim illa frigida per æſophagum in pectore copioſa tranſiens, & in ventriculo exiſtens, clauſit, ſuo frigore, multos in pulmonibus & pectore, valde cum reliquo corpore æſtuantibus, plurimoſque vapores undique emittentibus, poros; quo magna vaporum iſtorum pars per alios meatus egreſſum, cum aliis vaporibus, eodem tendentibus, ſibi parare, meatuſque illos pectoris & pulmonum plus juſto aperire cogebatur. Præterea ab illo frigido ingeſto potu forſan fuit ſanguis, in pulmonibus & pectore exiſtens, in quibuſdam vaſis aliquantum condenſatus & coagulatus, quo juſta ſanguinis circulatio nonnihil fuit impedita, unde vaſa vicina a ſanguine impulſo valde intumuerunt, eoque pori eorum nimium fuerunt dilatati & expanſi. Poris autem plus juſto in pulmonibus & pleurâ, propter duas, vel ſingulas has cauſas, plus juſto apertis, & expanſis, humores quidam fervidi, ex ſanguine totius corporis copioſo (qui *antecedentem* huic morbo præbet cauſam) à corde extra vaſa in membranam pulmonem dextrum inveſtientem, & forſan etiam in dextro lateris pleuram, propter majorem ipſarum præ cæteris laxitatem, copio-

copioſè fuerunt impulſi & etiamnum impelluntur; iique ibi corrupti, & tales ex corruptela poros adepti, ut a ſubtili æthere ibi vehementiſſime & varie agitentur, eoque valde incaleſcant, inducunt jam, tanquam cauſa *continens*, inflammationis, in dextri lateris membranis pulmones & coſtas inveſtientibus, *tumorem*; unde omnia *ſymtomata* hunc ægrum graviſſimè infeſtantia, nunc porro conſequuntur.

Cum enim, propter inflammationis tumorem, pectus & pulmones inter reſpirandum ſufficienter dilatari non poſſint, hinc oritur *reſpirandi* in noſtro ægro *difficultas*; & quia, propter reſpirationem qualemcumque noſtri ægri, membrana pulmones inveſtiens & pleura, quæ valde hic tument, & acutiſſimi ſenſus ſunt inſtrumenta, vehementius diſtenduntur, hinc oritur in inſpirando *vehemens ille punctorius pectoris dolor lateralis*; & quoniam pars fervidorum & pravorum humorum ex partibus inflammatis per venas, ope circulationis ſanguinis, ad cor perpetuò pervenit, ibique febrilem incaleſcentiam continuò concipit, & inde per totum corpus diffunditur, hinc eſt *febris illa continua*, quæ inflammationem hanc comitatur; & quia ex partibus inflammatis, per poros earum nimis apertos, in bronchia pulmonum ſanguis & quidam acres vapores & humores frequenter impelluntur, qui membranas bronchiorum frequenter vellicant, hinc in hoc affectu obſervatur *frequens tuſſis & ſanguinis ſputum*.

Morbus hic, propter vehementiam ſymtomatum, parteſque affectas, & empyematis metum, valde eſt periculoſus; ideoque diligenti *Curatione* erit impugnandus.

Eaque in cauſæ antecedentis, continentis, tumoris, intemperiei, ac doloris ablatione conſiſtet.

Primò itaque, ad ſanguinem affluentem & allapſu-

rum commodiſſimè à partibus affectis revellendum & ex corpore evacuandum, mox aperiatur vena brachii dextri lateris, & ſanguis educatur ad uncias decem vel duodecim, pro ratione virium.

Poſt venæ ſectionem injiciatur talis clyſter alterans & purgans:

℞. *malvæ, biſmalvæ, mercurialis, violariæ an. m.* j*ſ.*
hordei mundati m. j. *prunor. damaſcen. par.* vj.
decoq. in aq. comm. q. ſ. ad lib. j*ſ. in Colat. diſſolve*
elect. diacathol., ſacchari rubr. an. ℥j.
olei violar. ℥j*ſ. vitell. ovi* No. 1.
M*iſce* F. Clyſter, *ſubinde reiterandus.*

Si dolor his non imminuatur, venæ ſectio poterit eodem die vel poſtridie, imo & aliis diebus, pluries reiterari.

Thorax, in parte dolente, ſpongiis vel linteis lacte tepido imbutis & expreſſis aliquamdiu fotus, oblinatur hoc linimento:

℞. *olei amigdalar. dulc., violacei an.* ℥j.
unguenti althææ ʒj. M*iſce.*

Et de ſequenti decocto ter quaterve in die bibat:

℞. *fol. violariæ, borrag., ſcabioſæ, bugloſſ.,*
bellidis an. m. j.
capill. vener., tuſſilag. an. m. ß.
glycyrrizæ raſæ ℥ß. *prun. damaſcen.* No. vij.
paſſular. ℥j ß.
decoq. in aq. hordei q. ſ. ad lib. jß.
in Colatura diſſolve ſyr. capill. vener., violacei,
papaveris rhœados an. ℥ß. M*iſce* F. Apozema.

Interdum bibat hauſtum tenuis cereviſiæ in quo diſſoluta ſit ʒj. ſalis prunellæ.

Ad ſputum facilitandum utatur hoc linctu:

℞. *ſyr. capill. veneris, violacei, an.* ℥j.

de

de liquiritia, papaver. rhœad. an. ℥ß. Miſce.

Si dolor ingens urgeat, hoc utatur bolo anodyno, & materiam acrem retundente, ac diſſipante:

℞. *requiei Nicolai, theriacæ an.* ʒß.
laudani opiati gr. iv. *Miſc. F.* bolus, *veſperi dandus.*

Et hoc utatur cataplaſmate:

℞. *caricar.* ℥iij.
decoq. in lactis q. ſ. & contundantur
cum olei camomill. q. ſ. F. Cataplaſma,
cum linteo calide adhibendum.

Si ex dolore, in eodem loco fixo, & febri auctâ, ſuppuratio metuatur, ea erit promovenda hoc exemplaſtro:

℞. *rad. althææ mundat.* ℥ij.
lilior. alb. ℥j. *enulæ camp.* ℥ß.
fol. malvæ, violariæ an. m. ij.
flor. camomill., meliloti an. m. j.
bulliendo ad mollitiem coctis, & colatis, adde
farinæ fœnigræci, tritici an. p. j.
fermenti acris ℥ij.
pingued. porci, butiri an. ℥ß.
ol. amigdal. dulc., comm. an. q. ſ.
croci ʒß. *Miſce F.* emplaſtrum.

Ubi pus eſt genitum, quod ex imminutâ febri conſtabit, danda opera ut abſceſſus rumpatur tuſſi, ſternutatione, forti loquela, vomendi conatu.

Abſceſſus, verſus interiora pulmonum ruptus, detergendus hydromelite, & decocto pectorali.

Si pus ſeſe in cavitatem thoracis effundat, cauſtico & inciſione latus intra quintam & ſextam coſtam eſt aperiendum, & pus partitis vicibus moderatè erit educendum.

In *diæta*, *Aër* ſit ad calidum inclinans. *Cibus* in principio, ſit tenuis ex juſculis gallinarum, cremore ptiſanæ, lacte amigdalato; qui poſtea plenior offerri poterit. Concedi

hic poſſunt amigdalæ dulces, paſſulæ, mala dulcia, malva, endivia. *Potus* ſit cereviſia tenuis. Vinum vitetur uſque ad morbi finem. *Quies* imperetur. *Somnus* ſit ſolito longior. *Excrementa* alvi indies movenda.

VIII.

MEDICATIO, PLEURITIDIS IN PUERPERA.

Puerpera, poſt æſtuationem corporis, in dextra parte pectoris potiſſimum refrigerata, horrore & deinde febre continua ac ſanguinis ſputo inſequente fuit correpta; jamque punctorios lateris dextri dolores, cum magnâ reſpirandi difficultate, ſentit; & lac in ipſa valde eſt imminutum.

Afficitur in hac ægra *totum corpus*, ut ex horrore; *cor*, ut ex febri continuâ; *pulmo*, ut ex ſanguinis ſputo; item *membrana dextrum pulmonem inveſtiens*, & forſan etiam *pleura* dextri lateris, ut ex doloribus punctoriis in dextro latere perceptis, & reſpirandi difficultate inde orta, eſt manifeſtum.

Dico autem membranam, pulmonem inveſtientem, hic certò affici, quia ſputum ſanguinis hic tam citò & commodè ejicitur; quod in ſola pleura affecta hic non ita fieri ſolet.

Morbus, qui hanc ægram torquet, eſt membranæ, pulmonem dextrum inveſtientis, & forſan etiam pleuræ in dextro latere, inflammatio, febri continuâ, lateris dextri punctorio dolore, & reſpirandi difficultate, comitata; quæ vulgo *Pleuritis dextri lateris* appellari ſolet.

Cauſa Procatarctica hujus morbi fuit partis dextræ pectoris poſt æſtuationem refrigeratio; quâ multi pori ibi clauſi

clauſi coegerunt multos vapores, per illos copioſè antea tranſeuntes, per alios poros viam, cum aliis copioſis vaporibus illos tranſeuntibus, ſimul affectare, atque ita poros in pulmonum & pleuræ dextrâ parte nimium laxare. Poris autem in illa pulmonum & forſan etiam pleuræ parte nimium laxatis & apertis, humores quidam fervidi, ex ſanguine totius corporis, (*antecedente* hujus morbi cauſâ,) copioſè in iſtas partes a corde fuerunt propulſi & corrupti atque incenſi, iique ſua copia & incendii calore, *inflammationis tumorem inducentes, liberamque*, ex illo tumore, *pectoris pulmonumque expanſionem & contractionem impedientes*, parteſque illas membranoſas, diſtenſionis vehementiâ *dolore acuto perfundentes*, calidioreſque & corruptas quaſdam ſanguinis partes ad cor & pulmones perpetuò, ex partibus illis affectis, referentes, atque ita *febrim continuam excitantes*, *ſputumque ſanguinolentum efficientes*, *continens* hujus morbi, ejuſque ſymtomatum ſunt cauſa.

Lac ipſi eſt imminutum; quia ſanguis, qui lactis eſt materia, ad vicinas partes pectoris inflammatas, ob poros ibi nimis apertos, copioſe fluens, uberibus lactis materiam ſubducit.

M*orbus* hic, ob febrim continuam, doloris vehementiam, magnam reſpirandi difficultatem, & empyematis metum, eſt *periculoſiſſimus*.

Atque ideo diligentiſſimâ *Curatione* erit impugnandus.

Eaque in cauſæ antecedentis, continentis, tumoris, intemperiei, ac doloris ablatione, conſiſtet.

Primò itaque vena aperiatur in dextro brachio, ſanguiſque, ad revulſionem & evacuationem, citra lochiorum ſufflaminationem, faciendum, educatur ad ℥iij, & poſt tres horas educantur aliæ tres unciæ.

Et, ſi poſt ſex horas dolor adhuc valde ſæviat, educendæ erunt adhuc aliæ ſanguinis unciæ duæ.

Et porro pro libitu bibat de hoc decocto:

℞. *hordei mundati, flor. bugloſſi an. p.* j.
paſſular. ℥ij.
Decoquantur in aq. comm. q. ſ. ad lib. ij.
& F. Colatura, in qua diſſolvatur interdum
ſyr. violaceus & capilli veneris, q. ſ. ad
gratam dulcedinem.

Quarto die purgetur tali hauſtu:

℞. *ſyr. roſati ſol. cum fol ſennæ* ℥j ß.
cremor. tartari ℈j. *ſcammonii gr.* viij.
aq. decoct. hordei ℥ij. *Miſce* F. hauſtus.

Et ſumat, quotidie mane, raſuræ dentis apri ʒj. cum præcedente decocto q. ſ. Cum hoc remedium peculiariter huic morbo convenire dicatur.

Vel, ad dolorem illum punctorium acutiſſimum ſedandum, adhibeatur pulvis ſequens, qui præſentaneum hujus doloris eſt remedium:

℞. *fl. ſulphuris compoſitor.* ʒß.
raſ. dentis verris aprugini,
mandibular. lucior. piſc, ana ʒij.
ſem. cardui Mariæ,
fl. papaver. erratici ana ʒj. F. pulvis.

Detur ʒj. cum aq. fl. papav. erratici, aut aq. cærefol., mane, meridie, & veſperi.

Si lactis defectus perſeveret, mane & veſperi etiam bibat de hoc decocto:

℞. *hordei p. j. ſem. aniſi* ʒij.
ficus No. x.
Decoquantur in juſculo carnium
pro duabus vicibus.

Dolore punctorio adhuc urgente,

℞. *Caricarum* ℥iij. *& decoquantur in lacte, contundantur addito oleo chamomill.* q. ſ. *Et lateri dolenti cum linteo applicentur calidiuſculè.*

In

In *diæta Aer* ſit temperatus. *Cibus* ſit ex juſculis carnium vervicinarum & gallinarum, cremore hordei, & amigdalatis, uvis paſſis, amigdalis, malis dulcibus. *Potus*, præter decoctum antea præſcriptum, ſit cereviſia tenuis. *Quieti* & *ſomno* omni ratione ſtudendum. *Excrementa alvi*, vel arte, vel naturà, reſpondeant.

IX.

MEDICATIO FOEMINÆ, PERIPNEUMONIA LABORANTIS.

JUvencula annorum octodecim, poſt victum ſatis lautum, incidit in tantam anhelitus difficultatem, ut ſuffocari videatur. Dolor gravis pectus occupat, iſque ad mammillam & dextrum humerum ſe extendit. Sputum adeſt ſanguinolentum, & febris ſatis acuta. Genæ rubent. In dextro latere decumbere non poteſt.

Afficitur in hac ægra *pulmo*, quod ex magnâ illa reſpirandi difficultate, & ſputo ſanguinolento, nec non ex genarum rubore; *item pectoris in dextrâ parte muſculi*, quod ex dolore ejus, ad mammillam & humerum dextrum ſeſe extendente, & decubitum in eo latere non ferente; denique etiam *cor*, quod ex febri acuta, eſt manifeſtum.

Morbus, quo hæc ægra affligitur, eſt inflammatio interioris ſubſtantiæ pulmonum; quæ difficillimam reſpirationem, pectoriſque dolorem, & febrem acutam, ſanguiniſque ſputum inducens, *Peripneumonia* vulgò appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt victus lautus, quo hæc fœmina, in adoleſcentia uſa, copioſum ſanguinem in toto corpore produxit; qui *antecedentem* huic morbo præbuit

buit cauſam. Pars verò ejus in pulmonum ſubſtantiam & pectoris muſculos, & mammillam dextram, propter eorum laxitatem nimiam, ſeſe copioſè effundens, caloremque præter naturam ibi concipiens, parteſque illas vehementer diſtendens, *continens* hujus morbi & ejus ſymtomatum eſt *cauſa*.

Humores enim illi ſanguinei, in pulmonum ſubſtantiam, & pectoris muſculos, mammillamque dextram effuſi, ibique corrupti, & hinc vehementius incaleſcentes, arctant bronchia pulmonum, reſpirationiſque vehementioris neceſſitatem inducunt, parteſque illas gravant: *atque hinc, cum ſubſtantiæ interioris pulmonum inflammatione, oritur anhelitûs difficultas, quæ magnitudine ſuâ ſuffocationis periculum fere inducit.* Atque hinc etiam *dolor gravis pectus occupat, qui ad mammillam & dextrum humerum ſe extendit.*

Et quia pars effuſi iſtius ſanguinis per tunicas bronchiorum pulmonum in bronchia ſe effundit, hinc per exſpirationem attollitur ille in os, *ſpuendoque ſanguis ab ægra rejicitur.*

Et quoniam, ex peculiari illa ſanguinis in pulmonibus efferveſcentia, ſanguis ita in hoc affectu adaptari ſolet, ut ille copioſus in genas propelli ſoleat, hinc *genæ in ægra noſtra plus ſolito rubent.*

Et quoniam, à decubitu dextro, partes pulmonum & pectoris dextræ affectæ, ab incumbentibus ex illo ſitu partibus, magis premuntur, quam ab alio decubitu, hinc *dextro lateri difficilius incumbit* ægra.

Et quia pars fervidi iſtius ſanguinis, à pulmonibus in ramos arteriæ venoſæ perpetuò ſe inſinuans, ad cordis ventriculum ſiniſtrum perpetuò defertur, ibique nimiam malignamque efferveſcentiam efficit, hinc fit, ut *febris acuta hunc morbum comitetur.*

Cum hic morbus ſit inflammatio partis cordi adeo vicinæ,

næ, tantamque reſpirandi difficultatem, febrimque acutam inducat; morbus hic maxime *periculoſus* eſt cenſendus.

Curatio ejus conſiſtet in cauſarum, & intemperiei, ac tumoris ablatione.

Vena itaque mox aperiatur, ſanguiſque educatur ex dextro brachio ſatis liberaliter: ita tamen ut vires conſtent, eæque ad expectorationem ſufficiant.

Ad ſitim utatur ſubinde tali Julapio:

℞. *ſyr. de limonibus* ℥j ß.
violacei ʒvj.
aqu. hordei lib. j. *ol. vitrioli q. ſ. ad grat. acor.*
Miſce F. Julep.

Poſtridie utatur tali purgante:

℞. *ſyr. roſ. ſol. cum fol. ſennæ* ℥ij.
ſpec. diaturbit. ℈ij. *cremor. tartari* ʒß.
aq. hord. q. ſ. F. Hauſtus brevis.

Si dolor non levetur, reiteretur venæ ſectio in eodem latere.

Interim inungatur latus & mammilla dolens tali linimento:

℞. *ol. amigdalar. dulc., anethini an.* ʒvj.
unguenti reſumtivi ℥j.
Miſce, pro linimento.

Ad expectorationem ſputi facilitandam, utatur tali linctu:

℞. *ſyr. violacei, de liquiritia.*
capill. veneris an. ℥j.
ſacchari candi ℥ſ., *Miſce.*

Diæta hic ſervanda, qualis in pleuritide fuit præſcripta.

X.

MEDICATIO JUVENIS, EMPYEMATE LABORANTIS.

JUvenis 26. annorum, poſt vulnus, in pectoris cavitatem penetrans, conſolidatum, jam ab aliquot menſibus ad ſummam maciem redactus, pus quotidie exſpuit; magnumque dolorem in illo pectoris latere, ubi vulnus fuit inflictum, ſentit. Tumor etiam, quatuor digitis à vulneris cicatrice diſtans, ibidem inter coſtas obſervatur, liquoriſque alicujus fluctuatio ibi digitis percipitur. Vigiliæ ipſum magnopere affligunt. Febris adeſt, quæ hecticam refert. Niſi in lecto erectus ſedeat, præ reſpirandi difficultate ſuffocari metuit.

Afficitur in hoc ægro *totum corpus*, quod ex ejus ſumma macie: item *pulmo*, quod ex puris ſputo, & reſpirandi difficultate: nec non *pleura & muſculi intercoſtales*, quod ex dolore lateris, ejuſque tumore: præterea etiam *cerebrum*, quod ex vigiliis: ad hæc quoque *cor*, quod ex febri eſt manifeſtum.

M*orbus*, qui ipſum affligit, eſt cavitatis thoracis, à pure, in ea collecto, nimia anguſtatio; quæ à puris illa collectione, anguſtiam cavitatis thoracis faciente, *Empyema* vulgò appellatur.

Cauſa prima hujus morbi fuit, vulneris, in pectoris cavitatem uſque penetrantis, inflictio; vulneris verò conſolidatio, ante juſtam ſanguinis è pectore evacuationem, & vaſorum vel pororum, ſanguinem in cavitatem thoracis emittentium, juſtam conglutinationem facta, pro *ſecunda ejus cauſa*, eſt habenda; ſanguis autem poſt intempeſtivam vulneris conſolidationem in pectore retentus, & per vaſa pectoris læſa in cavitatem ejus deſcendens, eamque replens,

plens, ibique in pus converſus, parteſque vicinas vitians, *tertiam & continentem*, proximamque hujus morbi, ejuſque ſymptomatum, conſtituit cauſam.

A copiâ enim ipſius ſanguinis, in pus converſi, in cavitate thoracis collectione, facta fuit magna cavitatis thoracis anguſtia, juſtam pulmonum expanſionem impediens; *reſpirationemque tam difficilem inducens, ut jam æger, niſi erectus ſedeat, ſuffocari*, à magnâ copiâ puris, (jacentes pulmones magis, dum illud ſurſum attollitur, quam eos ex aſpera arteria, in erecto corporis ſitu, pus deorſum pellente, recta ſive perpendiculariter dependentes, prementis & gravantis,) *metuat*.

Quia autem jam, ab aliquot menſibus, pus illud pulmonum ſanguiniſque, per eos perpetuò tranſeuntis, temperiem vitiavit, eumque ad corpus nutriendum ineptum reddidit, & pulmonum poros, imo ipſa eorum bronchia, ingreſſum eſt, ac cordis ventriculis ſeſe inſinuâvit, temperiemque malignam ipſius parechymati impreſſit, ac membranam pleuram & muſculos intercoſtales ſuâ acrimoniâ pungit, & jam ab aliquo tempore corroſit, hinc, *ſumma ægri macies, cum hectica febri & magnis vigiliis conjuncta; dolorque in pectoris latere moleſtus; item puris ſputum; tumor etiam inter coſtas, circa vulneris cicatricem, cum liquoris fluctuatione perceptibilis, originem duxerunt*.

Morbus hic *periculoſiſſimus* eſt, propter febrim, hecticam referentem, puris ſputum, & ſummam maciem, quæ ſummam pulmonum & cordis arguunt corruptelam. Quia tamen experientia docet, nonnullos, ita affectos, fuiſſe ſanatos, ideoque *Curationem* etiam tentandam cenſeo.

Eaque in puris evacuatione, per apertum thoracem faciendâ, ulceris mundatione, & conſolidatione, & intemperiei pulmonum, per contraria, correctione, conſiſtet.

 Quam

Quam primum itaque pectus, circa locum tumoris,ſcalpello aperiatur, & pus ad quantitatem libræ vel ſeſquilibræ, pro ratione virium, & ſequentibus diebus quotidie paulo minus, educatur, donec totum pus evacuatum fuerit. Partitis autem vicibus educendum pus, ne conferta ejus evacuatio ſpiritus ſubitò effundat, & ita ægrum valde debilitet, vel enecet.

Pure evacuato, & ulcere mundato, ejus conſolidatio erit, more ſolito, procuranda; quæ ut felicius procedat, tali æger, ab aperto thorace, utatur decocto vulnerario, ſanguinem purgante, ulcera detergente,& putredinem inhibente:

℞. *herb. ſaniculæ, bugulæ,*
ſcabioſæ, betonicæ,
hyperici, card. bened.,
piloſellæ, pimpinellæ,
vincæpervincæ, agrimoniæ,
plantaginis an. m. j.
flor. cord. p. j.
coq. in hydromelite ad lib. j. ſ.
& colentur pro Apozemate,
de quo ſumat æger ℥vj, *bis in die.*

Ex hoc eodem decocto poterunt fieri injectiones, in cavum thoracis injiciendæ, ad puris evacuationem, & deterſionem, & ulceris conſolidationem, promovendam.

Victus ratio ſit ſiccans, attenuans, & abſtergens. Ideoque cibi condiendi hyſſopo, fæniculo: utiles amygdalæ dulces, pineæ, &c. Abſtineat æger à leguminibus. *Potus* conveniens eſt hydromel, præcipuè hyſſopo conditum, item aqua hordei, vel cereviſia ſaccarata. Vinum oligophorum etiam concedi poteſt; niſi febris ſit magna.

X.

MEDICATIO VIRI, EPHEMERA FEBRI LABORANTIS.

VIr quadraginta annorum, cùm autumnali tempore in aëre ventoſo, frigido, horrido, verſatus eſſet, frigore, totius corporis muſculos & cutim invadente, correptus eſt; quem, cum ad ignem luculentum eſſet calefactus, inſecutus eſt pulſus paulò velocior, & juſtò major, æqualis tamen, citra ullam ſitim quatuor horis poſt, æger mitius ſe habere cæpit, & quodam quaſi madore perfuſus eſt. Tota deinde nocte benè dormivit, & nonnihil ſudavit. Mane omni alteratione febrili ſe quidem liberatum, ſed tamen valdè debilitatum, ſenſit.

Affectum fuit in hoc ægro *totum corpus*, quod ex frigore & calore inſequente, & totum corpus occupante: item *cor*, quod ex pulſu juſto majore & celeriore eſt manifeſtum.

Morbus, quem paſſus eſt, fuit intemperies quædam prava maſſæ ſanguinis, quæ, ſecundum partes ſpitituoſas, malignam, & juſto fervidiorem incaleſcentiam, poſt totius corporis refrigerationem, concipiens, & per unum tantùm diem durans, & deinde deſinens, *febris Ephemera* appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi fuit aër frigidus ventoſus, & horridus, in quo noſter æger, autumnali tempore verſatus, incurrit pororum totius corporis conſtrictionem; quà tranſpiratio ſolita impedita, & fuligines excernendæ in corpore retentæ, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Spirituoſiores verò ſanguinis partes inde malignam, & primò minorem, ac deinde juſto vehementiorem,

 & ce-

& celeriorem in corde efferveſcentiam contrahentes, ac per totum corpus deinde cum reliquo ſanguine diffuſæ, *continentem* hujus morbi conſtituerunt cauſam.

Inde enim, cum partes illæ fuliginoſæ cum reliquo ſanguine nondum ſatis bene eſſent mixtæ, ortum fuit primò *frigus, muſculos totius corporis invadens.* Fuliginibus verò illis exquiſitiùs cum reliquo ſanguine mixtis, orta fuit vehementior, & celerior ſanguinis in corde efferveſcentia; atque hinc *pulſus evaſit vehementior, & celerior*: ac ob æquales ſanguinis cor ingredientis partes, æqualemque & ordinatum ſpirituum in cordis fibras influxum, etiam *æqualis ac ordinatus.* Calor autem ille quia non tantus erat, ut fauces & œſophagum poſſet exſiccare, hinc *nulla ægrum torſit ſitis.* Poſt horas 4 quia magna pars fervidiorum ſpirituum fuit diſſipata, & cum humoribus nonnullis in cutim propulſa, hinc *æger* tunc *mitiùs habere cœpit, & madore quodam levi fuit perfuſus, ac ſequente nocte benè dormivit.* Et quia inter dormiendum reliqua materia morbifica in ſudores fuit converſa, & cum multis utilibus ſpiritibus fuit diſcuſſa, hinc *æger omni febri manè quidem fuit liberatus, verum magnoperè ſe debilitatum ſenſit.*

Debilitas, à febri in ægro noſtro reliqua, *metum* facit recidivæ; vel ne in tertianam, vel quartanam mutetur.

Ideòque *curandum*, ut reliquiæ, ſi quæ materiæ morbificæ ſuperſint, evacuentur, & vires inſtaurentur.

Mox itaquè purgetur æger tali purgante medicamento, jejuno ventriculo exhibito:

℞. *elect. diapruni* ℥j. *diſſol. in aq. card. bened. q. ſ.*
M. F. Hauſtus.

Veſperi, poſt purgationem factam, excitetur ſudor tali ſudorifero calidè ſumendo, & corpus bene tegendo:

℞. *extract. card. ben.* ʒj. *lapid bezoar. gr.* iiij.
aq. card. ben. ℥iiij. *M. F.* Hauſtus.

Dum

Dum his utitur, ſubindè ſumat quantitatem caſtaneæ majoris, de hoc condito:

℞. *Conſer. roſ.* ℥jß. *rob. de rib.* ℥ß.
ſpec. diarrhod. abbat. ʒj. *diamargar. frig.* ʒß.
cum ſyr. de limon. q. ſ. F. Conditum.

In *victûs ratione Aër* ſit temperatus. *Cibus* euchymus, & eupeptus. *Potus* cereviſia, & vinum tenue. *Motus* moderatus, ut & *ſomnus*.

XI.

MEDICATIO JUVENIS, SYNOCHA FEBRI LABORANTIS.

JUvenis 26. annorum, temperamento ſanguineus, ſanguinem è naribus mittere ſolitus, ſed jam à biennio nullam narium hæmorrhagiam patiens, ſæpe etiam vino rubro utens, poſtquam pedeſtri itinere vehementius eſſet fatigatus, calore totius corporis præter naturali & acriori correptus fuit, magnopereque ſitire cæpit, cum pulſu magno, celeri, frequenti, inæquali, & inordinato. Caput ipſi etiam valde dolet, ac tempora ipſi vehementius pulſant; in iiſque venæ, ut & in oculis, valde ſunt conſpicuæ ac rubræ. Dulcedinem in ore percipit. Urina eſt tenuis & rubra. Adſunt vigiliæ, & corporis varia jactatio, & gravitas. Hæc ſymptomata jam per biduum fere æqualiter ſeſe habent.

Afficitur in hoc ægro *totum corpus*, quod ex calore præter naturali & acriore, ac gravitate totum corpus occupante, & ex corporis jactatione: item *æſophagus*, quod ex ſiti: nec non *cor*, quod ex pulſus illis vitiis: ac etiam *caput*, tempora, & oculi, quod ex eorum dolore, pulſatione, vigiliis & venarum rubore, & tumore, eſt manifeſtum.

Mor-

M*orbus*, qui eum affligit, eſt intemperies quædam maſſæ ſanguinis & viſcerum ſanguinea & malignior, quæ perpetuâ nimiæ incaleſcentiæ æquabilitate ægrum noſtrum torquens, *febris Synocha homotonos* vulgo dicitur. Eaque ex totius corporis calore præternaturali & acriori, ſiti, pulſu magno, celeri, & inæquali, ac inordinato, corporis gravitate, vigiliis, reliquiſque commemoratis ſymptomatibus, jam per biduum æqualiter durantibus, patet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt iter illud pedeſtre, ab ægro noſtro factum, quo humores illi ſanguinei, in corpore noſtri ægri ex ætate juvenili, temperamento ſanguineo, vini rubri copioſo uſu, & hæmorrhagiæ ſolitæ ſuppreſſione, nimia quantitate geniti, (qui *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam,) nimis magnam & malignam efferveſcentiam in corde & reliquo corpore contraxerunt, & ita *continentem* hujus morbi & ſymptomatum conſtituerunt cauſam.

Inde enim æſophagus exſiccatus *ſitim magnam* excitat; & ex humoribus illis in corde nimium efferveſcentibus & in varias partes tranſlatis, *totum corpus valde incaluit*; & ob eorum copiam, *venæ oculorum gravitate & tumore moleſtantur. Caput* vero *& tempora*, ob vehementiorem eorum motum, *excruciantur dolore. Pulſus juſto major, celerior, & inæqualis, ac inordinatus*, ob nimis celerem & vehementiorem ſanguinis rarefactionem, inæqualeſque ſanguinis partes, ac inæqualem & inordinatum ſpirituum in cordis fibras influxum, obſervatur. *Et* ob ſpiritus fervidos in cerebri ventriculos nimium & perpetuo exhalantes, *torquent noſtrum ægrum perpetuæ vigiliæ.* Parteſque ſeri ſanguinei tenues & rubicundæ, ad renes & veſicam delatæ, faciunt *urinam tenuem & rubicundam.*

Partes verò ſanguinis dulces in ore ſeparatæ, & os perfundentes, faciunt *in ægri ore dulcedinis perceptionem.* Hæc *ſymp-*

ſymptomata jam per biduum æqualiter affligunt, quia humores ſanguinei, qui hic peccant, ejus ſunt temperiei, ut nullas vehementiores effervescentiæ & defervescentiæ habeant vices. Denique *corpus variè jactatur*; quia partes acres ſanguinis, varias partes variè agitantes, illaſque dolore afficientes, non patiuntur corpus in eodem ſitu diu retineri.

Morbus hic quia gravia inducit ſymptomata, ſatis eſt periculoſus, facileque maniam, vel phrenitidem, alioſque graviores morbos, poſſet inducere: quia tamen eſt in homine valido, & eſt ab humore blandiore, ſatis bona ſanitatis affulget ſpes.

Curatio conſiſtet in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis ablatione, & intemperiei per contraria correctione.

Mox itaque injiciatur, ſi æger alvum ſponte non depoſuerit, talis clyſter:

℞. *malv., biſmalv., violar. an. m.* j.
mercurial., lactuc. an. m. ß.
flor. violarum p. ij. *Pruna acida.* No. vij.
ſem. 4 frigid. maj. an. ʒj. *Decoq. in aq. hord. q.ſ. ad* ℔j.
In colat. diſſolv. elect. diaprun. ℥j ß. *ol. violac.* ℥ij.
ſalis commun. ʒ ß. *M. F.* Clyſter.

Poſt clyſteris operationem, aperiatur vena in brachio dextro, ſanguiſque educatur ad ℔j: à venæ ſectione, liberalem hauſtum ſumat de ſequenti ptiſana frigida, & paſſim ad ſitim extinguendam de ea bibat:

℞. *hord. mund. p.* j. *glycyrrizæ raſæ* ʒiij. *pruna acida.* No. ix.
coq. in aq. pura ad ℔j. & *Colentur* pro *Ptiſana.*

Ad ſitim & febrilis caloris moderationem, ſumat ſubinde ceraſa condita, rob de ribes, lactucam conditam.

Quarto ab invaſione die, purgetur hoc purgante, ſubinde reiterando.

℞. *Elect. diaprun. ſimp.* ʒ x.

A a *diſſolv.*

diſſolv. in aq. Decoct. hord. q. ſ.
M. *F.* Potio.

Utatur etiam ſubinde de ſequenti Julapio & condito:

℞. *ſyr. acetoſ. ſimpl., de endivia an.* ℥j ſ.
de limonib. ℥j. *aq. hord. lib.* j. *ſ.*
ol. vitriol. q. ſ. ad gratum acorem
M. F. Julep.

℞. *conſerv. rad. bugloſſ.* ℥j ſ.
cichor., acetoſ.
pulp. citriorum vel limonum an. ℥ſ.
ſp. diamarg. frigid. ℈j ſ.
rob. de ribes ℥j.
M. F. Conditum,

In *victus ratione Aër* ſit frigidus. *Cibus* ſit tenuis & refrigerans, & humectans, & paucus, ex juſculis refrigerantibus, & pomis, endivia, acetoſa, lactuca, ceraſis, prunis acidis, conditus. Si carnes vitulinas & pullorum gallinaceorum virium dejectio deſideret, alterentur ſucco limonum, arantiorum, ribeſiorum. *Potus* ſit cereviſia tenuis. *Somnus* concilietur lacte amygdalato veſperi dato, cui interdum. ℥ij vel iij. ſyr. de papav. addi poſſunt. *Alvus* reſpondeat naturâ, vel arte clyſteribus injectis. *Curas* ſollicitudineſque fugiat. Bonam habeat ſpem.

XIII.

MEDICATIO PUELLÆ, FEBRI TERTIANA CONTINUA LABORANTIS.

Puella annorum viginti, malâ diætâ, eâque calidiore, aliquamdiu uſa, incidit poſt rigorem, in magnum perpetuumque totius corporis ardorem, alternis diebus ingraveſcentem, &

cum

cum pulſu celeri, crebro & inæquali, ac ingenti ſiti & vigiliis conjunctum. Iſque etiam per triduum continuò durat. Adeſt etiam capitis dolor inſignis, & linguæ nigredo. Vermes nonnullos excrevit.

Afficitur in hac ægra *totum corpus*, ut ex totius corporis ardore; *cor*, ut ex pulſu vitiato; *caput*, ut ex dolore; *lingua*, ut ex nigredine; *æſophagus*; ut ex ſiti; & *inteſtina*, ut ex vermibus excretis eſt manifeſtum.

Morbus, affligens hanc ægram, eſt intemperies quædam ſanguinis bilioſa malignior, quæ perpetuò vehementerque effervescens, & alternis diebus ingraveſcens, pulſumque celerem, crebrum & inæqualem, aliaque ſymtomata gravia, hic commemorata, excitans, *febris Tertiana continua* appellatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt diæta calidior, qua hæc puella diu fuit uſa. Ab hac verò multi bilioſi in corpore geniti humores *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. In vaſis verò hi putreſcentes, ibique calorem præter naturam contrahentes, & ad cor perpetuò delati, & malignè incenſi, ac deinde per totum corpus diſtributi, *continens* hujus morbi, & ſymtomatum commemoratorum, ſunt cauſa.

Cum enim materia hæc bilioſa in vaſis primum vehementius efferveſceret, quia multas aqueas partes habebat admixtas, ad cor delata, fervorem ejus ſolitum nonnihil iis imminuens, & in cerebrum cum ſpiritibus evecta, eoſque inordinatè movens, totum corpus eo refrigerando, inordinatoque ſpirituum influxu movendo, *rigorem produxit*. Diſcuſſis verò particulis iſtis aquoſis, materia illa majorem perpetuumque, ſed *alternis diebus* ex bilioſâ ſuâ temperie *ingraveſcentem*, *calorem* in corde concepit; qui per arterias in totum corpus, ſed inæqualiter tamen, diſtributus, *pulſum celerem crebrum & inæqualem*; & in capitis membranas & cerebrum ſublatus, *dolorem*

iſtum ingentem & vigilias; os vero exurens, *nigredinem*; & fauces perpetuò æſophagumque exſiccans, *perpetuam ſitim inducit*. Et quia pars materiæ morbificæ, in inteſtinis exiſtens, habet particulas putridas, quæ in vermes efformantur, ideoque *vermes* ægra noſtra aliquos *excrevit*.

Febris hæc, quia eſt continua, nec ullas inducias præbet, & gravia inducit ſymtomata, tertio die ingraveſcentia, periculoſa eſt; atque ideo diligentem deſiderat *Curationem*.

Quæ conſiſtet in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, continentis, & intemperiei per contraria ablatione.

Primo itaque injiciatur mox talis clyſter:

℞. *fol. violariæ, lactucæ an. m.* j. *flor. nymphææ albæ, violar. an. p.* j.
hord. mundi m. ß. 4. *ſem. frig. maj. an.* ʒj.
prun. damaſcen. N. x. *Decoq. ex aq. comm. pro lib.* j.
in colatura diſſolve diapruni ſol. ℥j.
ſacchari rubr. ℥ß. *ſalis* ʒj.
Miſce F. Clyſter, *mox injiciendus.*

Poſtridie vena ſecetur, & educatur ſanguis ad ℥vj. vel viij. pro ratione virium.

Interim utatur tali julapio:

℞. *ſyr. acetoſi ſimplicis, oxyſacchari ſimpl. an.* ℥j ß.
aqu. acetoſæ, borrag., endiviæ an. ℥ iv.
ol. vitrioli gutt. vj. Miſce *f.* Julep, *de quo ſubinde bibat hauſtum.*

Tertio die hoc purgetur hauſtu:

℞. *caſſiæ recens extractæ* ℥ß.
elect. de ſucco roſar. ʒiij.
aq. cichorii ℥iij. *ſyr. de cichor. cum rabarb.* ℥ß.
Miſce F. hauſtus, *aliquoties, uſu exigente, repetendus.*

Ad ſitim mitigandum utetur decocto hordei, cum ſyr. de acetoſitate citri vel de limonibus, in cujus lib. j. diſſol-

van-

vantur ſyrupor. ℥ij. vel ℥iij.

Pro eadem utatur etiam tali condito:

℞. *conſervæ violar., oxalidis, nymphææ an.* ℥ß.
rob. de ribes ʒiij. *ſpec. diatragacanthi frig.* ʒij.
ſyr. de limonibus q. ſ. F. Conditum, *de quo ſumat ſubinde caſtaneæ quantitatem.*

Ab ſomnum conciliandum præſcribatur emulſio amigdalata cum ſem. papaveris albi, vel ſumat laudani opiati gr. iij.

Pro mitigatione cephalalgiæ, poſt venæ ſectionem adhibeatur oxyrhodinum ex aq. roſ. & nymphææ ac aceto factum, cum pannis intinctis tepidè.

Pro linguæ nigredine tollenda, admoveantur viciſſim panni linei intincti mucilagini, extractæ cum aq. roſar. lactucæ & malvæ æqualibus partibus ad lib. j. Vel humectetur lingua mucagine ſem. cydoniorum.

Ad viſcera hepatis & cordis refrigeranda tale epithema adhibeatur:

℞. *aq. roſ.* ℔ ß.
acetoſ., bugloſſæ an. ℥iiij.
vini albi ℥j.
ſantali citrini, rubri an. ʒj ß.
ſpec. diamargariti frigid. ʒj.
croci ℈ß.
Miſce pro Epithemate, *cum pannis lineis & poſtea expreſſis, hepatis & cordis regioni tepidè adhibendo.*

Ad vermes enecandos & exturbandos, tali utatur linimento:

℞. *aloes pulveriſatæ* ʒij.
pulv. cornu cervi ʒj ß.
olei amigdalar. amarar. ℥j.
ſucci portulacæ ℥ ß. *ceræ parum.*
M. F. Linimentum, *umbilico inungendum.*

Intro ſumat hoc medicamentum:

℞. cornu cervi, in ſcobem ſubtilem redacti ʒj. *mercur. dulc.* ℈. ß *ſyr. de limonibus* ℥j. *Miſce, ſumatur è cochleari.*

XI. In *Aëre verſetur* frigidiore. *Cibus* ſit refrigerans & humectans, tenuis & paucus, ex cremore hordei, juſculis gallinaceis, vervecinis, oleribus, qualia lactuca, acetoſa; item piſcibus ſexatilibus; nec non prunis, pomis acidis; *Potus* ſit aqua hordei, cerevifia tenuis. *Somnus* omni ratione procurandus. *Excretio* alvi mediocriter provocanda. *Fugiat* triſtitiam, bonam habeat ſpem.

XIV.
MEDICATIO FOEMINÆ, FEBRI QUOTIDIANA INTERMITTENTE AFFLICTÆ.

FÆmina triginta annorum, pituitoſa, in otio vivens, aliquamdiu difficili reſpiratione & præcordiorum dolore gravativo afflicta, incidit circa veſperam in totius corporis magnam refrigerationem, quam comitabatur pulſus debilis. Hanc poſtea inſecutus eſt calor totius corporis juſto intenſior, pulſus celer & creber ac inæqualis; item ſitis magna. Eaque ſymptomata durarunt per horas quindecim: in quarum fine illa cum levi ſudore finita ſunt. Iam per quatuor continuos dies eadem ſymtomata, circa veſperam, ægram invaſerunt, & poſtquam per quindecim præter propter horas duraſſent, tandem ceſſarunt. Adeſt in ſomnum proclivitas, appetitus proſtratus, & interdum etiam animi deliquium.

Afficitur in hac ægra *pulmo*, quod ex difficili reſpiratione; *ventriculus vicinaque viſcera*, quod ex dolore præcordiorum gravativo; *cor*, quod ex pulſu vitiato, & animi deliquio; *caput*, quod ex ſomnolentia; *fauces*, quod ex ſiti, &

ti; & denique *totum corpus*, quod ex totius corporis refrigeratione, & inſequente ardore, eſt manifeſtum.

Morbus, qui eam affligit, eſt intemperies quædam ſanguinis pituitoſa & malignior, quæ quotidie, poſt juſto minorem in corde incaleſcentiam, nimis vehementer efferveſcens, & tandem poſt quindecim horas penitus deferveſcens, *febris quotidiana intermittens* appellari ſolet.

Procatarctica hujus morbi cauſa eſt vita otioſa, quâ, adjuvante temperamento corporis pituitoſo, multi pituitoſi in corpore geniti humores, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò ejus, lapſu temporis circa ventriculum, pulmones, & cor, majorem corruptelam & febrilem malignitatem efferveſcentiamq; quotidianam contrahens, *continens* hujus morbi & ſymtomatū exiſtit cauſa.

Quæ enim pars circa præcordia exiſtebat, produxit ſuo pondere *dolorem in iis gravativum.* Quæ verò in ſubſtantiam & pulmonum bronchia fuit impacta, *reſpirandi induxit difficultatem.* Et quæ, quotidie ſub veſperam ob pituitoſam ſuam temperiem efferveſcens, in vaſa venoſa effunditur, aut in vaſis exiſtit, ac ad cor defertur, inducit *quotidie*, minus accuratâ ſuâ mixtione, primò *totius corporis refrigerationem*; & accuratiore mixtione deinde inſequente, totius corporis *ingentem calorem febrilem*, *pulſum celerem*, *crebrum*, & *inæqualem*, *ac ſitim.* Et, diſſipatâ tandem poſt quindecim horas per ſudores materiâ illâ fervidâ, inſequitur *paroxyſmi finis.* Dum vero ſequenti veſperâ alia pars materiæ morbificæ in vaſis & extra vaſa incipit novam efferveſcentiam primò minorem, & deinde majorem contrahere, eaque tandem diſſipatur, fit *tum etiam novi paroxyſmi* principium, augmentum, ſtatus, declinatio, & finis. Et quoniam pars hujus materiæ febrilis in cerebrum ſeſe effundit, illudque gravat, hinc oritur *ſomnolentia.* Et quia materia, ad cor ſubinde delata, inepta eſt, quæ in corde ſufficientem acquirat

quirat rarefactionem, hinc, deficientibus ſpiritibus, advenit interdum *animi deliquium.*

Hæc febris ob diuturnitatem vires valde proſternere ſolet, atque ideo haud tuta eſt; præſertim cum hic ſæpe adſit animi deliquium. Atque ideo diligenti *Curâ* erit impugnanda.

Quæ conſiſtet in cauſæ procatarcticæ, antecedentis & continentis ablatione, & intemperiei per contraria correctione.

Primò itaque utatur, ad præparationem & alterationem materiæ morbificæ, dragmâ unâ cremoris tartari cum juſculo, paulo ante prandium, per biduum. Et tale ſumat Apozema:

℞. *rad. glycyrrizæ raſæ* ℥.ſ.
cichorii ℥j.
herbar. betonicæ, agrimoniæ, centaur. min.
an. m. j.
flor. camomill. M.ſ.
ſem. aniſi, fœniculi. an. ʒjſ.
tartari albi ℥ſ.
Decoquantur ex aq. communi ad lib. j.
In Colatura diſſolve oxymell. ſimpl. ℥jſ.
M*iſce* F. Apozema, *pro tribus doſibus, mane & veſperi ſumendis.*

Deinde purgetur ſubinde tali hauſtu:

℞. *fol. ſennæ* ʒiij. *agarici trochiſc.* ʒj.
ſem. aniſi ℈ij. *crem. tartari* ℈j.
D*ecoquantur in aq. hordei q.ſ. Colaturæ adde elect. diaphœnici* ʒij. M*iſce.* F. Hauſtus, *mane jejuno ventriculo ſumendus, & aliquoties reiterandus.*

Sanguis hic non videtur educendus, niſi valde parvâ quantitate.

Ventriculus illinatur oleo maſtichino, & de abſinthio, cum

cum pauxillo olei macis, & foveatur ſacculo tali:

℞. *herb. abſinthii, menthæ, roriſmarini an. M. ſ.*
flor. roſar., roriſmarini an. p. j.
ſem. aniſi, fœniculi, coriandr. an. ʒj.
cariophyllor., nuc. moſchatæ an. ℈j.
Contuſa & inciſa includantur linteo, & F. Sacculus, *ventriculi regioni adhibendus.*

Poſtquam aliquoties purgatus fuerit, tali utatur ſudorifero:

℞. *theriacæ* ℈ij. *extracti card. bened.* ℈j. *croci orient. gr.* iij.
Mi*ſce,* F. bolus ſudoriferus.

Febri jam miteſcente, alternis diebus, ſumat paulo ante cœnam ſcrupulum dimidium aloes roſatæ.

Et roboret ventriculum, ſumendo electuarii aromatici roſati & diarrhodon abbatis dragmæ unius quantitatem, ante ſingulos paſtus.

In *diæta Aër* ſit purus, calidus, ſiccus. *Cibus* ſit parcus ex juſculis pullorum gallinaceorum & vervecum, petroſelino, hyſſopo, bugloſſa, & pulegio conditus; ovis ſorbilibus, pane candido. *Potus* ſit cereviſia mediocris, & in paſtu vinum oligophorum. *Exercitii* loco ſint frictiones. *Somnus* ſit moderatus. *Excretiones* alvi & veſicæ bene procedant. *Gaudio* ſtudeat, fugiat triſtitiam.

XV.
MEDICATIO JUVENIS,
FEBRI TERTIANA
Intermittente Laborantis.

JUvenis viginti octo annorum, robuſtus & validus, poſtquam cibo opiparo & potui generoſiori, in conviviis frequentioribus, largius indulſiſſet, tandem, poſt ſpontaneas laſſitudines ali-

quot dies perceptas, circa horam quartam pomeridianam incidit in univerſi corporis vehementem rigorem, pulſu parvo, raro, & tardo comitatum. Hunc paulatim miteſcentem ſubſecutus eſt intenſiſſimus totius corporis calor; pulſuſque evaſit magnus, frequens, celer, & inæqualis; acceſſit etiam ſitis magna, oris amaritudo & ſiccitas, corporiſque inquietudo, & ingens capitis dolor. Duravit ardor uſque ad quartam matutinam, quâ tandem cum ſudore ſolutus eſt. Poſtridie æger bene ſe habuit, excepto, quod dolorem gravativum, circa ventriculum in hypochondriis, & circa os xiphoides ac dorſum, ſentiret. Tertio die, circa horam ſecundam pomeridianam, rediit rigor, cum vomitu bilioſo; quem ut prius reliqua ſubſecuta ſunt ſymtomata. Paroxyſmus, poſt duodecim ab invaſione horas, per ſudores rurſus ſolutus eſt. Urina & alvi excrementa ſunt bilioſa.

Afficitur in hoc ægro *ventriculus* & *pancreas*, vel alia aliqua pars vicina, circa ventriculū hepar & lienem exiſtens; quod ex dolore gravativo, circa ventriculum, os xiphoides, & dorſum percepto, item ex vomitu bilioſo, & ſiti patet. Afficitur etiam per ſympathiam *cor*, & ab illo *totum corpus*; quod indicat rigor, pulſus immutatus, corporis ardor, & inquietudo: item *caput*, cujus indicium eſt cephalalgia.

Morbus, qui ipſum affligit, eſt intemperies quædam ſanguinis & viſcerum, ventriculo vicinorum, bilioſa & malignior; quæ tertio quoquo die, poſt juſto minorem efferveſcentiam, nimis vehementer in corde éfferveſcens, & tandem poſt duodecim horas deferveſcens, *Febris Tertiana*, vel *Tertiana intermittens exquiſita*, appellatur. *Eaque* ex rigore cum pulſu tardo, parvo, raro, & inſequente fervore, cum pulſu magno, celeri & inæquali, ac reliquis ſymtomatis, tertio quoquo die redeuntibus, & duodecim horas durantibus, & poſtea ceſſantibus, eſt manifeſta.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt *mala illa diæta*, in copioſo, ópiparo, & generoſo cibo potuque diu ſervata: quâ multa

multa *cacochymia bilioſa*, in venis, & circum ventriculum, in viſceribus vicinis, collecta, *antecedentem* huic morbo ſuppeditavit cauſam. Ea verò ibidem talem ex morâ corruptelam contrahens, quâ tertio quoquo die præter naturæ modum & malignè in corde efferveſcit, & inde in totum corpus diſtribuitur, *continens* hujus morbi & ſymptomatum exiſtit cauſa.

Nam materia illa morbifica, circa viſcera abdominis exiſtens, dum pondere & quantitate ſuâ partes illas tendit & gravat, *producit* ibidem *dolorem gravativum*; dumque pars ejus in habitum corporis transfertur, & in cerebro in ſpiritus craſſos, nec ſatis agiles, convertitur, *ſpontaneæ totius corporis*, eâ nimis gravati, nec ſatis agiliter his moti, *oriuntur laſſitudines*.

Pars verò iſtius materiæ morbificæ, *propter ſuum temperamentum bilioſum, tertio quoquo die efferveſcere circa illa viſcera incipiens*, effundit ſeſe per vaſa gaſtrica, meſenterica & alia vicina, partim in ventriculum, quo *vomitum & oris amarorem excitat*; partim in venam cavam, unde deinde ad cor cum reliquo ſanguine aſcendit. Verùm quia illa primò reliquis ſanguinis partibus non ſatis benè miſcetur, ac præterea multas partes aqueas aliaſque craſſas admixtas habet, idcirco, ubi ad cor primum eſt delata, *imminuit primò ejus calorem*, eoque *excitat pulſum parvum, tardum, rarum, & totius corporis frigus*: in cerebro verò talem efficit ſpirituum animalium motum, ut illi, inordinatè in partes fluentes, *convulſivum quendam* per totum corpus producant *motum*, *quem* nos, cum prædicto totius corporis frigore conjunctum, *rigorem appellare* ſolemnus. Diſſipatis verò aut diſperſis ex ſanguine aqueis & craſſis iſtis partibus, iiſque ſatis attenuatis, reliquæ illæ efferveſcentis humoris partes, cor ingreſſæ, & cum ſanguine melius mixtæ, concipiunt majorem calorem; *unde oritur*

pulſus magnus, *celer*, *creber*, & propter heterogeneas ſanguinis partes, etiam *inæqualis*; item, ob æſophagi ex ardore exſiccationem, *ſitis*, & ob acres & ferventes, in cerebri & reliqui corporis membranas ſublatos, humores, *dolor capitis & corporis inquietudo*. Eaque tam diu durant, donec tota materia effervescens, vi fervoris, poſt duodecim horas in ſudores ſoluta, per eoſque diſcuſſa, *apyrexiam* ſequenti die induxerit, Quo ille bene ſeſe habet; excepto, quod *dolorem gravativum circa ventriculum*, à materia bilioſa ibi hærente, & partes illas gravante, ſentiat.

Febris hæc, quia eſt tertiana intermittens exquiſita, ſi recta curatio inſtituatur, ultra ſeptimum paroxyſmum non durabit.

Curatio perficietur per cauſæ antecedentis & continentis ablationem; & præterea per intemperiei malignæ viſcerum & ſanguinis, per contraria, correctionem.

Primo itaque exhibeatur hoc purgans:

℞. *ſpec. diaturbith cum rhabarb.* ʒſ. vel ℈ij.
cremor. tartari. ℈j.
ſcammonii pulv. gr. xj.
aquæ ſtillat. cichorii, card. benedicti an. ℥jſ.
ſyr. de cichorio cum rabarb. ʒ vj.
Miſce, F. Potio, *mane, die intermiſſionis, exhibenda*,

Poſtridie educatur ſanguis ad uncias octo.

Poſtea tali utatur vomitorio, horis duabus ante initium paroxyſmi exhibendo:

℞. *fol. aſari viridia* N°. xvij.
Contundantur in mortario marmoreo,
affundendo vini hiſpanici ℥jſ.
& exprimatur ſuccus, cui addantur
vini vomitivi ʒvj.
F. Hauſtus vomitivus.

Morbo perſeverante tale apozema præſcribatur alterans:

rans:

℞. *tamarindorum* ℥ij.
rad. cichorij ℥jſ.
herbar. cichorii, acetoſæ, card. benedict.
an. M. j. *ſ.*
ſem. 4. frigidor. major.
aniſi, fœniculi an. ʒj.
Decoquantur in aq. commun. ad lib. j.
Colentur. & F. Apozema, *de quo ſumat æger hauſtum* ℥iij. *vel* iv. *ter quaterve in die.*

Huic ſubjungatur tale alterans & purgans:

℞. *rad. cichorii* ℥ij.
fœniculi, petroſelini an ℥ſ.
herb. cardui benedicti, cichorii, meliſſæ,
fumariæ, acetoſæ ana M. j.
ſummit. lupuli, abſinthii romani an. m. ſ.
fol. ſennæ ℥ij.
robarb. ʒij.
tamarindor. ℥iij.
ſem. aniſi, fœniculi, an. ʒjſ.
Decoquantur in aq. commun. ad lib. j. *ſ.*
& colentur pro Apozemate, *de quo ſumat quotidie mane* ℥iiij.

Subinde autem bibat de hoc julapio:

℞. *ſyr. è ſucco limonum* ℥j.
granator acidor.,
violar. ex infuſione multipl. an. ℥ſ.
aq. cichorii, cardui benedicti an. lib. ſ.
olei vitriol. q. ſ. ad gratum acorem,
Miſce, F. Julep.

Ubi corpus aliquoties purgatum fuerit, detur ipſi tale ſudoriferum, duabus horis ante invaſionem paroxyſmi:

℞. *aq. cichorii, cardui bened. an.* ℥jſ.

 ſalis

ſalis abſinthii ʒß.
ſpiritus ſulph. gutt. xij.

M. F. Hauſtus, *calide ægro exhibendus; cujus corpus tum plus ſolito tegendum, ut ſudores proliciantur.*

Carpis manuum adhibeantur emplaſtra, quæ fiunt ex terebinthinâ, telis aranearum ſimul mixtis ſubactâ; vel ex fermento ſecaliceo acri, cum aceto, ſale, & pulvere nucis muſcatæ. Hac enim ratione topicorum iſtorum vis inſinuatur ibi vaſis; quæ inde cum ſanguine ad cor delata, & poſtea per totum corpus diſtributa, diſſipat illam malignitatem, quæ proxima hujus febris eſt cauſa.

Æger verſetur in *Aëre* aperto, puro, & refrigerante. *Victus* ſit ex pullis gallinaceis, carne vitulinâ, lactucâ, portulacâ, endiviâ, cichorio, acetoſâ, & ſucco limonum alteratus. Die intermiſſionis, paulo pleniore utatur cibo. Die paroxyſmi, ſi inedia ferri non poteſt, ſit valde parcus, & ſumatur quinque horas ante invaſionem. *Potus* ſit cereviſia tenuis, julep ex ſucco limonum. Iſque in paroxyſmo, exhibeatur in ejus vigore. In quo etiam abſtineat à ſomno; ſed dormiat in ejus declinatione. *Exercitatio* vehementior vitanda.

XVI.

MEDICATIO VIRI, FEBRI QUARTANA Intermittente fatigati.

Vir quadraginta quinque annorum, temperamento melancholicus, poſt multas curas, animum ipſius valde angentes, incidit, circa horam quartam pomeridianam, in oſcitationes, & pandiculationes; quas horror totius corporis, cum pulſu debili tardoque, per horam unam eſt inſecutus; qui paulatim in calorem

rem commutatus, magnum ardorem, pulſum celerem, crebrum, & magnum, ac inæqualem, ægrò noſtro, per quinque vel ſex horas, cum magna ſiti, capitis dolore, & totius corporis inquietudine, durantem, exhibuit. Poſtea fervor, pedetentim imminutus, ægrum cum ſudore totus deſeruit: ſequentibuſque duobus diebus ægrum ab eo immunem reliquit. Quarto poſt die, circa duodecimam meridianam, pandiculationes, horror, calor, pulſus vitiatus, ſitis, & capitis dolor, rurſus invaſerunt; eaque tandem rurſus aucta, deinde imminuta, ipſum ut prius reliquerunt. Poſtea intermittentibus paribus, ut antea, diebus, jam quater ſimiles paſſus eſt paroxyſmos.

Afficitur in hoc ægro *totum corpus*, quod ex horrore, cum oſcitationibus & pandiculationibus præcedentibus conjuncto, & calore inſequente; item *cor*, quod ex pulſu vitiato; nec non *æſophagus*, & *caput*, quod ex ſiti ac capitis dolore eſt manifeſtum.

Morbus, qui ipſum affligit, eſt intemperies quædam ſanguinis melancholica & malignior; quæ quarto quoquo die, poſt ſanguinis juſto minorem in corde efferveſcentiam, nimis vehementer incaleſcens, & tandem poſt quinque vel ſex horas penitus deferveſcens, *febris Quartana*, ſive *Quartana intermittens* appellari ſolet. *Eaque* ex horrore, cum pulſu debili ac tardo, & inſequente magno calore, cum pulſu crebro & celeri, magno & inæquali, ac reliquis ſymtomatis, quarto quoquo die redeuntibus, & poſtea ceſſantibus, eſt perſpicua.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt diuturnus animi, ex multis curis, angor, unde, adjuvante melancholico noſtri ægri temperamento, multi melancholici in toto corpore retenti & geniti humores, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars vero eorum, lapſu temporis, malignam pravitatem contrahens, quæ, quarto quoquo die, poſt præcedentem horrorem, in corde præter naturæ modum

dum & malignè incaleſcit, & inde in totum corpus diffunditur, *continens* hujus morbi, & ſymtomatum, exiſtit cauſa.

Dum enim pars iſtius materiæ morbificæ, *propter melancholicum ſuum temperamentum, quarto quoquo die effervefcere incipit*, ipſa primò reliquis ſanguinis partibus non ſatis bene miſcetur, multaſque partes aqueas aliaſque craſſas admixtas habet; atque ideo, ubi ea ad cor primum eſt delata, imminuitur primò ipſius calor, eoque *excitatur pulſus debilis & tardus, & totius corporis frigus*; in cerebro verò hinc talis efficitur ſpirituum animalium motus, ut illi, inordinate & vehementius in muſculos & cutim influentes, convulſivum quendam in toto corpore producant motum; qui, cum prædicto totius corporis frigore conjunctus, *rigor & horror* nuncupari conſuevit. Diſperſis & diſcuſſis ex ſanguine aqueis & craſſis iſtis partibus, iiſque ſatis attenuatis, reliquæ effervefcentis humoris partes, cor ingreſſæ, & cum ſanguine ibi melius mixtæ, concipiunt majorem calorem: unde tunc oritur *pulſus magnus, celer, creber*, & propter hererogeneas ſanguinis partes, inæqualemque ſpirituum in cordis & arteriarum fibras influxum, *etiam inæqualis*: item ob æſophagi, ex ardore iſto, exſiccationem, *ſitis*; & ob acrem & fervidum ſanguinem, in cerebri & totius corporis membranas ſublatum, *dolor capitis & totius corporis inquietudo.* Atque hæc ſymtomata tam diu durant, donec materia effervefcens, vi effervefcentiæ poſt quinque vel ſex horas in ſudores ſoluta, per eoſque diſcuſſa, ægrum à febrili paroxyſmo immunem, per ſequens biduum, fecerit. Alia vero pars materiæ morbificæ, propter melancholicum ſuum temperamentum, quarto quoquo poſt die, ſimiliter effervefcens, paroxyſmos alios quartanarios, & ſimilia hactenus induxit ſymtomata.

Metus eſt, ne hæc febris ex natura ſua longiſſima ſit futura,

tura, & cachexiam, hydropen, ſcorbutum, vel alia gravia mala accerſat, ideoque *Curatio* diligentiſſimè erit inſtituenda.

Eaque, in pravorum humorum eductione, & intemperiei ſanguinis, per contraria, correctione conſiſtet.

Primò itaque, die apyrexiæ, æger purgetur ℈j. *tartari vitriolati, & ſcammonii gran:* IX. *cum juſculo exhibitis.*

Poſtridie ſanguis educatur ex brachio ſiniſtro ad uncias ſex.

Deinde utatur hoc apozemate, bis de die; ſumendo ſingulis vicibus hauſtum trium vel quatuor unciarum:

℞. *herb. fumariæ, ſcolopendriæ,*
card. bened., agrimon.,
ceterach, capill. ven. an. M. j.
flor. cordial. an. p. j
Cort. rad. fœnicul., liquirit. raſ. an. ℥ſ.
ſem. agni caſti ʒiij.
aniſi ʒjſ.
rad. capparum, tamariſci ʒijſ.
epithymi, polypod. querc. an. ʒiij.
pruna damaſcena N^o. xiij.
Decoque in aq. hord. q. ſ. ad lib. j. *ſ.*
Colaturæ adde ſyr. de cichorio cum rhabar. ℥jſ.
Miſce. F. Apozema.

Ubi ſedimentum in urinis apparere inceperit, purgetur interdum tali medicamento purgante:

℞. *caſſiæ recens extractæ* ℥ſ.
confect. hamech. ʒiij.
aq. hord. ℥iij.
Miſce F. Hauſtus.

Et ſubinde ante paroxyſmum exhibeatur hic bolus:

℞. *ſal. abſinth., card. benedict. an.* ℈ſ.
theriacæ, extracti cardui benedict. an. ℈j.

cum ſyr. de lim. q. ſ. F. Bolus.

Vel ℞. *ſalis abſinthii card. benedict. an. gr.* xv.
tartar. vitri olat. gr. vj.
ſacchar. perlati ʒß. Miſce, F. Pulvis,
immediatè ante paroxyſmum aſſumendus.

Summe etiam hic commendatur cortex indicus, China China dictus.

Aër *ſit* temperatus; *Cibi* eupepti & euchymi; *Potus* cerevifia & vinum mediocre; *Somnus* moderatus; *Exercitia* mediocria, *Vitet* triſtitiam.

XVII.

MEDICATIO VIRI, HEMITRITÆA FEBRI LABORANTIS.

Vir 40. annorum, robuſtus, malâ diætâ diu uſus, incidit matutino quodam tempore in horrorem totius corporis; quem inſecutus eſt calor magnus, pulſus creber, celer, perpetuò durans. Sub veſperam ipſum eodem die invaſit refrigeratio totius corporis, poſt quam ſequebatur pulſus juſto celerior & crebrior. Sequente die, calore illo perpetuo & pulſu celeri & crebro durante, leviter perfrigeratus eſt, calorque deinde increvit & pulſus increbuit. Tertio die rurſus mane exhorruit & deinde incaluit; & veſperi, poſtquam refrigeratus eſſet, etiam increvit calor. Quarto verò die, leviter denuo ſub veſperam refrigeratus, incaluit, & pulſus increbuit. Adeſt ventriculi dolor, ſitis, & capitis gravitas.

Afficitur in hoc ægro *totum corpus*, ut ex horrore, refrigeratione, & ejus incaleſcentiâ: *cor*, ut ex pulſu vitiato: *æſophagus*, ut ex ſiti: *ventriculus*, ut ex dolore: & *caput*, ut ex gravitate eſt manifeſtum.

Morbus

Morbus, qui ipſum affligit, eſt *febris*, quæ ex tertianâ continuâ, & quotidianâ intermittente, compoſita, *Hæmitritæa*, vulgo appellatur. Idque ex ſymtomatum hic deſcriptorum ordine, & invadendi ratione & modo, clare innoteſcit.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt mala diæta, qua noſter æger diu eſt uſus. Inde verò nata cacochymia pituitoſa & bilioſa, tum in vaſis, tum extra vaſa exiſtens, *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. *Pars* verò ejus *una bilioſa, mane alternis diebus* horrorem, & perpetuum calorem, pulſumque crebrum ac celerum; *altera* verò *pituitoſa, quotidie ſub veſperam*, primò corporis refrigerationem & deinde corporis totius incaleſcentiam, & pulſus celeritatem & crebritatem, item ſitim, ventriculi dolorem, & gravitatem capitis inducens, *continens* hujus morbi & ſymtomatum ejus eſt cauſa.

M*orbus* hic, quia totum corpus affligit, & ex cacochymia contraria, bilioſa ſc. & pituitoſa, maligna & putreſcente, originem ducit, ſatis eſt periculoſus. *Curatio* itaque diligentiſſime eſt inſtituenda.

Eaque conſiſtet in cauſæ procatarcticæ, antecedentis & continentis, ac intemperiei, per contraria, ablatione.

Primò itaque injiciatur clyſter emolliens, quo inteſtinis evacuatis, ſanguis, ex brachio dextro, tempore minoris afflictionis, educatur ad ℥vj.

Et bibat de hoc julapio:

℞. *ſyr. acetoſi ſimplicis* ℥ij.
capill. veneris ℥j.
aq. borrag., cardui bened. an. ℔ß.
ſpirit. vitriol. q. ſ. pro grato acore, M*iſce*, F. Julep.

Purgetur etiam ſubinde, tempore minoris afflictionis, tali purgante medicamento:

℞. *electuarii diacatholici* ℥ß.

diapruni ſol. ℥iij.
caſſiæ recent. extr. ℥ij.
aq. car. bened. q. ſ. Miſce F. Hauſtus.

Et utatur hoc apozemate:

℞. *rad. petroſel., polypod. querc. an.* ℥j. *cichor.* ℥ß.
fol. agrimoniæ, acetoſæ, cichorii meliſſæ, an. m. j.
flor. centaur. min., geniſtæ an. p. j. *tamarindor.* ℥j.
decoq in aq. hord. ℥xvj, *addendo ſub finem decoctionis fol. ſennæ* ℥j ß., *in Colatura diſsolve ſyr. de cichor. cum rabarb.* ℥j ß. Miſce *pro* Apozemate, *de quo quotidie ſumat* ℥iiij.

Victus ſit tenuis, temperatus. Tempus cibandi ſit circa horas minoris afflictionis. *Potus* ſit cereviſia tenuis, bene defæcata, item julep ex aq. endiviæ, cichor., roſ., viol., borrag., de ſucco citri, ribium, & ſimilibus. *Perturbationes animi* fugiendæ, & cum ſpe eventus exſpectandus.

XVIII.

MEDICATIO PUELLÆ, FEBRI PESTILENTI LABORANTIS.

PUella viginti annorum, graſſante peſte, ſubitò magno horrore fuit correpta; quem primo die inſecutus eſt pulſus celer, creber, & debilis, magnus corporis calor, & capitis dolor, magnaque virium animalium debilitas. Poſtridie in inguine dextro apparuit bubo, & infra illud, in femore, erupit anthrax.

Afficitur in hac ægra *totum corpus*, ut ex horrore; *cor*, ut ex pulſu vitiato, & virium animalium debilitate; *caput*, quod ex dolore; item *inguen*, quod ex ejus bubone; & denique *femur*, quod ex ejus anthrace eſt manifeſtum.

Mor-

Morbus, qui eam affligit, eſt intemperies epidemica maligna, calida & contagioſa ſanguinis & cordis, ac fixa ſive coagulatoria ſpirituum: quæ primò horrorem, & deinde pulſum crebrum celerem & debilem, calorem magnum corporis, doloremque capitis, virium debilitatem, ac bubonem, cum anthrace, inducens, *Febris peſtilens*, vel *Peſtis* vulgò appellatur.

Procatarctica hujus morbi *cauſa* eſt aër, peſtilenti halitu ſive vapore, ob peſtem graſſantem infectus; unde primò levi vitio, per inſpirationem, ſanguis in pulmonibus exiſtens, & inde in totum corpus delatus, fuit affectus; iſque *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Pars verò ejus majorem malignitatem & calorem adepta, & ad cor delata, ibique ſpiritus ſanguinis figens, & ita in varias corporis partes delata, *continens* hujus morbi, & ſymtomatum ejus, eſt cauſa.

Cum enim materia iſta efferveſcens & corrupta multas aqueas & craſſas contineret partes, & cum reliquo ſanguine non ſatis bene eſſet mixta, hinc ea in corde non ſatis bene incaleſcens, ſpirituſque in cerebro inordinate movens, *horrorem* illum in ægra noſtra excitavit. Diſſipatis verò & diſperſis iſtius ſanguinis efferveſcentis & cor ingredientis partibus aqueis & craſſis, reliquæ fervidi ſanguinis partes, cor ingreſſæ, magnum conceperunt *calorem*, qui deinde per arterias toti corpori, & præſertim capiti, ſecundum acriores partes fuit communicatus, atque inde *totius corporis calor* & ingens *capitis dolor* fuit productus.

Et quia in hoc affectu, ob ejus fixatoriam & coagulatoriam malignitatem, ſpiritus figuntur ſive coagulantur, & multæ ſanguinis partes incraſſantur, hinc *pulſus* noſtræ ægræ eſt quidem, ob fervorem, *celer & creber*, ſed ob fixionem & coagulationem ſpirituum *debilis*: atque hinc etiam *illa virium animalium adeſt debilitas*. Parteſque ſangui-

nis quædam craſſæ, ad inguen, ob pororum ejus laxitatem, propulſæ, *produxerunt bubonem*; & calidiores ac acriores ad femur depoſitæ, *anthracem ibidem genuerunt*.

M*etus* eſt, ne hic morbus, ob ſummam ejus malignitatem, ex ſymtomatum vehementiâ manifeſtam, ægram noſtram citò interimat. Quia tamen eſt juvenis, & multi ex hoc morbo evadunt, ſpes omnis nondum decollavit.

Idcirco magna cum diligentia *Curatio* eſt adhibenda; *quæ* in malignitatis expulſione, & per contraria, ac præſertim volatiliſantia, correctione, & tumorum ablatione, conſiſtet.

Primo itaque exhibeatur talis potio cardiaca, ſudorifera, & bezoardica:

℞. *aq. theriacalis* ℥ij.
elect. de ovo, vel diaſcordii ʒj. M*iſce pro* Potione, *quam mox ſumat corpore bene tecto, ut proliciantur ſudores*.

Sudore jam peracto, ſumat cochleare unum vel alterum ſequentis ſyrupi, per ſe, vel cum juſculo:

℞. *ſyr. de limonibus.*
de acetoſitate citri an. ℥j ß. M*iſce*.

Et reficiatur ſæpe juſculis efficacibus, contuſis, & congelatis: ac bibat lac amigdalatum.

Anthraci hoc imponatur cataplaſma:

℞. *fol. ſcabioſæ, pulpæ ficuum an.* ℥ß.
contuſis adde ol. lilior. q. ſ. M*iſce pro* Cataplaſmate, *cui poſtridie reſina laricea & vitellus ovi q. ſ. addi poterit*.

Buboni adhibeatur tale medicamentum:

℞. *herb. malvæ m.* j. *flor. camomill. p.* j.
caricarum pingu. ℥ij.
cocta piſtentur, ac addatur pulv. rad. althææ ℥ß.
farin. ſem. lini, fænigræci an. ℥ij.
vitell. ovor. N°. ij.
emplaſtri diachyli diſſoluti in ol. lilior. ℥j. *ſalis* ʒij. *F.* Cata-

Cataplaſma, *bis in die renovandum.*

Epithema quoque pulſuum & cordis regioni tale, cum linteis expreſſis, calide adhibeatur:

℞. *aq. roſ.* ℥ij.
ſcabioſæ, acetoſæ, an. j. *meliſſæ,*
aceti roſ. an. ℥ß. *pulv. diamarg. frig* ʒß.
ſucc. pom. redol. ℥ß. Miſce.
Applicetur tepide, & ſæpe reiteretur.

Poſtridie talis potio antiloimica & ſudorifera exhibeatur:

℞. *aq. theriacalis.*
julapii roſati an. ℥j.
ſyr. de limonibus ℥ß.
de agreſta ʒij.
M*iſce.* F. potio, *quæ exhibeatur mane, corpus bene tegendo; ad ſudores proliciendos.*

Sudore finito, ſumat ſubinde ʒj. tab. diamagariti frigidi.

Sequentibus diebus, ſi adhuc periclitetur, (quod ex pulſu debili conſtabit,) in uſu cordialium, propinatorum, admotorumque, erit pergendum: quibus hæc potio antiloimica & julapium alterans addi poſſunt:

℞. *aq. theriacal.* ℥ß, *vel* ʒvj.
ſyr. de agreſta ℥ß.
julapii roſati ℥j.
aq. calendulæ, ſcabioſæ an. ℥ß.
pulv. diamargariti frig. ʒß. Miſce
F. Potio.

℞. *oxyſacchari ſimpl., ſyr. de limonib. an.* ℥j ß.
ſyr. acetoſ. ℥ß. *julapii roſat.* ℥j ß.
aq. cinnamomi ℥ß. *ſpirit. vitrioli gutt.* iij.
camphor. gr. iiij. Miſce, *f.* Julapium, *quo utatur frequenter.*

Interea curet quotidie bubonem & anthracem Chirurgus.

In *victus ratione*, *Aër* rectificetur rebus odoratis aliquoties in die. *Cibus* ſit tenuis & refrigerans. Juſcula conveniunt gallinarum & pullorum, duabus horis vel unâ à ſudore elapſâ. Congelata etiam dicta, ex carne vitulina, gallinacea, uvis, ſaccharo roſato. *Potus* ſit cereviſia tenuis cum ſucco limonum. Juſculis incoquantur, borrago, bugloſſa, card. bened., fl. violar., roſar. *Somnus* ſit moderatus; nam nimius veneni expulſionem impedit. *Vitet* triſtitiam:

XIX.

MEDICATIO PUELLÆ, HECTICA FEBRI LABORANTIS.

Puella 18. annorum, nobilis & opulenta, à febri continua putrida, quæ eam aliquamdiu periculosè afflixerat, liberata; quamvis nulla febris ampliùs, uti prius, jam appareant indicia, ipſaque cibos non invita aſſumat, & ambulare pro arbitrio poſſit, urinæque ſint laudatæ; tamen non reficitur; ſed laſſa & proſtratis manet viribus; corpuſque, priore febri acutâ emaciatum, non reſtituitur in integrum; ſed potius magis magiſque conſumitur; & ubi ſcalas aſcendit, vel alio ſe exercet paulo majore motu, uti & poſt cibum aſſumtum, ſtatim plus juſto incaleſcit, & cor ac arteriæ, circa jugulum, & colli latera, ac hypochondria, ſenſibilius pulſant; reliquo quoque tempore pulſus eſt concitatior, ſed parvus.

Afficitur in hac ægra *totum corpus*, quod ex ejus macie & laſſitudine; ſed præcipuè *cor*, quod ex corporis conſumtione perſeverante, & pulſus cordis & arteriarum vitiis, in hiſtoriâ propoſitis, eſt manifeſtum.

Morbus

Morbus, qui eam affligit, eſt intemperies quædam calida & maligna, ipſam ſubſtantiam cordis potiſſimum occupans; quæ totius corporis continuam conſumtionem, & laſſitudinem; pulſumque perpetuò concitatiorem & parvum, &, poſt aſſumtum cibum, & exercitia paulo majora, pulſationem cordis & arteriarum in collo & hypochondriis ſenſibiliorem, inducens, *Febris hectica* appellatur.

Cauſa hujus morbi eſt febris illa continua & putrida, quâ ægra noſtra aliquamdiu periculoſe afflicta fuit. Illa enim, aptitudine diſpoſitionis cordis noſtræ ægræ concurrente, intemperiem illam malignam ipſi ſubſtantiæ cordis impreſſit: unde ſymtomata ſuperius commemorata originem ducunt.

Ab hac enim intemperie maligna cordis cum producatur ſanguis, qui ad nutritionem & ſpirituum animalium generationē eſt ineptior: hinc fit, ut ægræ noſtræ *corpus*, quod perpetuò à calore nativo diſſipatur, & à ſanguine pravo non ſatis reſtauratur, *indies magis magiſque conſumatur*, *& non niſi cum magna laſſitudine*, ob defectum ſpirituum animalium, moveri queat.

Cumque ea intemperies, ſubſtantiæ cordis inhærens, ſit juſto major, & perpetua; hinc *pulſus perpetuo eſt concitatior*; *qui tamen*, ob paucitatem ſpirituum in ſanguine exiſtentium, *eſt parvus*,

Ob eandemque intemperiem cordis calidam contingit, ut *poſt ſcalarum aſcenſum, vel cibi ſumtionem*, *pulſus cordis & arteriarum circa collum & hypochondria vehementius & ſenſibilius moveantur*, *corpuſque ejus plus ſolito incaleſcat*. Ab his enim cauſis calor cordis magis intenditur, & toti corpori mediante ſanguine, per totum corpus à corde diffuſo, communicatur, & *circa collum & hypochondria*, ubi arteriæ ſunt copioſiores & carne minus tectæ *pulſus arteriarum magis percipitur*.

Morbus hic, quia conſiſtit in ipſa cordis intemperie, valde eſt *periculoſus:* præſertim cum ægra ex præcedente febri valde ſit debilitata, & metus ſit, ne malum hoc in tabem, ipſas carnoſas corporis partes conſumentem, abeat.

Diligentiſſimâ itaque *Curatione* erit impugnandus: *eaque* in intemperiei iſtius cordis, & totius corporis, per contraria, ablatione, & totius corporis viriumque reſtauratione, conſiſtet.

Ad corpus itaque humectandum, & modicè refrigerandum, tale apozema præſcribatur, de quo bis terve in die hauſtum bibat:

℞. *rad. cichorii, bugloſſi, aſparag. an.* ℥j.
glycyrrizæ raſæ ʒvj.
herb. borrag., violarum, portulacæ, bugloſſæ, an. M. j.
flor. borrag., violar., roſar. provinc. an. p. ij.
ſem. 4. frig. major. an. ʒj ß.
papav. albi ʒij.
paſſular. mund. ℥ij.
Coq. in aq. hord. q. ſ. ad lib. j ß. *Colaturæ adde ſyr. violacei, de cichorio an.* ℥j. M*iſce F.* Apozema.

Ad viſcerum etiam corroborationem utatur tali condito:

℞. *ſpec. diatragacanth. frigid., diamarg. frig. an.* ʒj.
diarrhod. abbatis ʒß.
conſerv. flor. roſar. pallid.
borrag. an. ℥j. *M. F.* Conditum,
de quo ſumat bis terve in die caſtaneæ quantitatem.

Conſumto apozemate & condito, alternis diebus ſumat mane tepide lactis amigdalati ℥iiij, in quibus ſacchari roſati tabulati ʒij. ſunt diſſolutæ, in eoque ad ſeptimanas quatuor perſeveret.

Altero die, quo ab amigdalato abſtinebit, utatur ſequente confectione:

℞. *con-*

℞. *conſerv. flor. violarum, bugloſſ., roſar., ſcabioſæ an.* ℥j.
lactucæ condit. ℥jſ.
ſpec. diatragacanth., diamarg. fr., diapenid. an. ʒj.
ſyr. de portulaca & violacei q. ſ. Miſce in formam Conditi. Capiat ʒij. pro vice.

Cordis regioni, & pulſibus in carpo utroque, adhibeatur ante ſomnum indies ſequens unguentum:

℞. *ſucci bugloſſ., violariæ, portulacæ, lactucæ, ſimul expreſſi. an.* ℥j.
ſcabioſæ ℥ſ.
ol. roſar., nenuphar., an. ℥iiij.
Coq. ad ſuccor. conſumtionem, addendo ſub finem ſucci limon. ℥ſ.
mucilag. ſem. pſyllii, factæ cum aq. roſar. ℥ſ.
ceræ albæ parum, permiſcendo ſpec. electuar. de gemmis, diamargar. frig. an. ʒſ.
coralli, cryſtall. ſubtiliſſime pulv. an. ʒj.
Miſce. F. Unguentum.

Ne illuvies aliqua, excrementorum congeſta, morbum augeat, ſeptimanatim ſumat ℥j. mannæ calabricæ, diſſolutæ in tenui cereviſia:

Et tribus diebus poſt, ſemper injiciatur hic clyſter:

℞. *juris gallinæ in quo flor. Cord.* 4. *& portulaca recens decocta fuerint lib. ſ.*
lactis caprini vel vaccini ℥iij, *in iis diſsolv. mannæ* ℥j.
butyri recent. ℥jſ.
vitell. ovi No. j. *Miſce F.* Clyſter

Victus rationem talem inſtituat: ut indies ter, horâ ſc. decimâ matutinâ, tertiâ, & ſeptimâ, *Cibus* illi exhibeatur duorum ſaltem vel trium generum, pro unâ mensâ: de quibus tantum aſſumat, quantum ventriculus optime ferre & digerere poteſt.

Hæc autem comedantur eupepta & euchyma: caro caponis non antiqui, gallinæ junioris, vituli, agni; percæ, piſcis lucii junioris; recte præparata, nunc elixa, nunc aſſa. Ova elixa tremula. Leviter omnia ſalita, & vixdum vel tenuiſſime ſaltem, aromatibus condita. Martius panis, amigdalæ, paſſulæ. Pro ſecunda menſa, poma, pyra, pruna exſiccata cocta. Ex lacte amigdalino plus cum butyro recenti. Panis ex farina tritici pura piſtus, non ſalitus. Oryza in jure cocta. Juſculis carnis incoquantur folia portulacæ & bugloſſæ. Vinum ſit album, maturum, tenue. Cerevisia mediocris, non amara.

XX.

MEDICATIO JUVENIS, APHTHIS, cum febri ardenti, laborantis.

Juvenis viginti ſex annorum, febri ardente laborans, linguam, vicinaſque oris partes, ſcabras, fiſſas, multiſque ulcuſculis cum ardore obſeſſa, ac lentore viſcido obductas habet: Atque difficulter oblata deglutire poteſt.

Afficitur in hoc ægro lingua: item vicinæ oris partes; quod ex oris inſpectione, ægri querelâ & deglutiendi difficultate patet.

Morbus, præter febrim, quo hic æger laborat, eſt intemperies acris, calida, ſcabra, & viſcida linguæ, vicinarumque oris partium, cum ulcuſculis moleſtiſſimis conjuncta; iſque *aphtharum* nomine vulgò venire ſolet.

Hæ in hoc ægro, ab humoribus & vaporibus fervidis viſcidis & acribus, partim ex totius corporis cacochymiâ, per vaſa ori vicina, ob poros ibi juſto patentiores, partiumque iſtarum mollitiem, in illas partes propulſis; partim

tim ex pulmonibus & ventriculo per exhalationem & evaporationem eo delatis; parteſque illas vellicantibus, erodentibus, obducentibus, nimioque calore perfundentibus, *originem* ducunt.

Ulcuſcula hæc febris ardentis, quam comitantur, magnitudinem & pravitatem; ac proinde magnum ægri noſtri vitæ *periculum* ſignificant.

Curatio, præter venæſectionem, purgationem, aliaque remedia febri convenientia; qualia, in febri tertianâ continuâ, ſuperius fuerunt propoſita; in intemperiei, & ulcuſculorum per contraria ablatione, conſiſtet.

Primo itaque tali gargariſmo frequenter utatur:

℞. *hordei mund.* ℥ſ.
fol. plantag., portulacæ, prunellæ, an. m. j.
ſempervivi, violar. an. m ſ.
flor. roſar. rubr., balauſt., malvæ arbor. an. p. j.
ſem. cydon. ʒj. *cort. granat., ſumach an.* ʒjſ.
decoq. in aq. comm. ad lib. j. *in Colatura diſſolve mellis roſati, diamori an.* ℥j. *Miſc.* F. Gargariſmus.

Poſt gargariſationem os perfundat ſequente linctu:

℞. *ſyr. violacei, granator. acidor., diamori an.* ℥j. Miſce.

Et in ore teneat nodulos ex linteo confectos, in quibus ſemina cydoniorum parum contuſa, & ſaccharum candi dictum nonnihil tritum, contineantur: quique in aquâ hordei vel plantaginis ſunt macerati. Iiſdem etiam nodulis, bacillo alligatis, os lingua & fauces ſæpius detergantur. His enim ſcabrities linguæ & aphthæ molleſcunt, maturantur, & decidunt, & oris calor ſedatur.

Ubi aphthæ incipiunt decidere utatur hoc linctu:

℞. *ſyr. cydonior.*
de roſ. ſiccis an. ℥j. Miſce,

Diæta ſit, qualis in febri tertianâ continuâ fuit præſcripta.

XXI.

MEDICATIO FOEMINÆ, TUSSI CONTUMACE LABORANTIS.

Foemina 28. annorum dum per hiberna frigora nocturno tempore ex lecto, non ſatis bene veſtita, ſurgens, per domum ſæpius diſcurrere cogebatur; incidit in tuſſim, quâ multa pituitoſa, & ſæpe etiam ſalſa, paſſim expectorat: quæque veſperi ſub ingreſſum lecti valde exacerbari ſolet. Multis *bechicis citra purgationem hactenus eſt uſa: ſed fruſtra. Nam hoc malum jam ſeſqui annum continuum durat.*

Afficitur in hac ægra *pulmo*; quod ex tuſſi illa pertinaci, & pituitoſorum ac ſalſorum expectoratione, patet.

Morbus, qui ægram hanc affligit, eſt intemperies pulmonum pituitoſa, ſalſa, frigida, & acris, cum eorum nimiâ pororum apertione conjuncta; quæ frequentem tuſſim, pituitoſamque expectorationem efficiens, ab effecto ſive ſymptomate hoc ſuo, *tuſſis* appellari ſolet.

Cauſa Procatarctica hujus morbi fuit diſcurſus, ab hac fœmina non ſatis bene veſtita per hiberna frigora in ædibus ſæpius factus: hinc enim totum ejus corpus, ac præſertim caput & pulmones frigidam intemperiem contraxerunt; quâ pori capitis & pulmonum arctati retinuerunt magnam partem vaporum & exhalationum, quæ per illos copioſe antea exhalabant. Vapores autem iſti, eâ ratione in capite & pulmonibus retenti, partim in materiam ſeroſam & pituitoſam fuerunt, ob loci anguſtiam & intemperiem frigidam jam contractam, converſi; partim ex retentione vehementius agitati magnos in illis partibus poros, humoribus ſeroſis pituitoſis ſalſis & acribus à reliquo ſanguine ſepa-

ſeparandis, & in alias partes propellendis, idoneos, aperuerunt. Atque ita *antecedentem* huic morbo præbuerunt *cauſam*. Pars verò humorum iſtorum in bronchia pulmonum delabens, eaque ſuâ acrimoniâ & copiâ vellicans, eoque poros cerebri, in muſculos thoracis deſinentes, vehementius & inordinatius aperiens, ſpirituſque animales modo in muſculos inſpiratorios, modo in exſpiratorios thoracis & faucium vehementius inordinatiuſque immittens: atque ita thoracem inordinate dilatando & contrahendo, aëremque & pituitam acrem & ſalſam, bronchiis pulmonum contentam, per vices vehementius cum ſtrepitu expellens, *intemperiei hujus*, & *tuſſis continens* eſt *cauſa*.

Morbus hic, quia eſt à materia acri; & jam tamdiu duravit, inducit *periculum* ſanguinis ſputi, exulcerationis pulmonum, & phthiſeos, quæ inde ſequi ſolet.

Diligente itaque *Curatione* erit inpugnandus; quæ in cauſæ antecedentis, continentis, & intemperiei, ac tuſſis, per contraria ablatione, conſiſtet.

Primo itaque purgetur ægra tali hauſtu:

℞. *Diapruni*, *diaphœnici an.* ℥ ß.
decocti pectoralis ℥iij ß.
Miſce. *F.* Hauſtus, *mane exhibendus*, & *ſubinde reiterandus*.

Poſtea utatur hoc decocto:

℞. *rad. althææ*
fœniculi, petroſelini an. ℥j.
glycyrrizæ raſ., enulæ an. ℨß.
herb. tuſſilag., hyſſopi, capill. veneris, bugloſſæ an. m. j.
jujubar., caricar. an. N. x.
uvar. paſſar. ℥ ß.
ſem. aniſi, carui, 4. frig. major. an. ʒj.

hordei

hordei mundati m. j.

F. decoctio in aq. hordei ad lib. j. *In Colatura diſſolve ſyr. de hyſſopo, de liquiritia an.* ℥j.

F. Apozema, *de quo bibat hauſtum bis in die.*

Corpore expurgato frequenter utatur de hoc eclegmate:

℞. *loch. de pino,* ℥j.
ſpec. diapenid., diatrag. an. ℥jß.
ſyr. violar., de liquiritia an. ℥ß.
Miſce, F. Linctus.

Utiles hi: etiam ſunt trochiſci bechici, & ſaccharum althææ, in ore detenta, ut ſenſim liqueſcant.

Veſperi etiam cubitum itura cochleare ſumat de hac mixtura; quâ defluxus humorum egregiè ſiſtitur; & pori nimis aperti clauduntur:

℞. *ſyr. de hyſſopo, papaveris albi,*
oxymell. ſimpl. an. ℥j.
Miſce.

Diæta hic obſervetur, qualis in Catharro ſuperius fuit præſcripta.

PRAXEOS

PRAXEOS MEDICÆ

LIBER TERTIUS.

De Medendis Morbis Abdominis,

I.

MEDICATIO PUELLÆ, CARDIALGIA LABORANTIS.

P*Uella viginti annorum, jam à multis annis, de roſione & compreſſione circa ventriculi regionem conqueritur: ructus continuò edit acidos, in hypochondriis murmura & rugitus audiuntur: torminibus ventris frequentibus & dolore capitis infeſtatur. Colore eſt pallido & cachectico, menſeſque non decenter fluunt.*

Afficitur in hac ægra *ventriculus*; ut patet ex roſione & compreſſione circa ejus regionem, quæ eſt circa mucronatam cartilaginem, perceptâ, & ructibus acidis emiſſis. Afficiuntur item veſcera, *hepar* ſc. & *lien* in hypochondriis ſita, nec non *pancreas*, *inteſtina*, & *caput*; quod probant murmura in hypochondriis audita, & tormina ventris, ac dolor caput infeſtans. Deinde *totum corporis habitum & uterum* affici, teſtatur pallidus & cachecticus color, & menſes non decenter, ſive parcius & inordinatè, fluentes.

Morbus præcipuus, qui ægram noſtram affligit, eſt intemperies ventriculi & vicinorum viſcerum frigida & aci-

da, imo etiam acerba, quæ roſionem, & compreſſionem ventriculi, ac ructus acidos; item murmura hypochondriorum & rugitus ac ventris tormina pariens, *Cardialgia*, ſive *Cordis dolor*, vulgò appellari ſolet: ſed *Ventriculi dolor* meritò appellandus; cum hic non cor, ſed ventriculus præcipuè afficiatur.

Hæc intemperies ventriculi & vicinorum viſcerum frigida, acida & acerba, eſt manifeſta ex acidis ructibus & roſionibus atque compreſſionibus, circa ventriculi regionem perceptis. Illa enim producit acidum acerbum & crudum chylum, qui ventriculum pungit & conſtringit; & quia ex eo oriuntur obſtructiones in variis partibus, craſſique ſucci & vapores, hinc nata ſunt omnia illa ſymtomata, quæ in Caſu propoſito narrantur.

Nam chylus ille crudus, acrimoniâ & acerbitate ſuâ pungens ventriculum, facit in eo *dolores roſivos & conſtrictorios*. In vapores craſſos mutatus, qui ob craſſitiem ſuam commodè per poros ventriculi & inteſtinorum diſtribui nequeunt, facit *ructuum acidorum per os excretionem*; & per vicina viſcera diſcurrendo, & partes eas cum ſonitu agitando, & doloroſè ventrem vel tunicas inteſtinorum lancinando, facit *in hypochondriis rugitus*, & *in ventre tormina*. Ad cor verò per venas meſaraicas & lacteas, & inde in caput delatus, & ibidem cerebrum & membranas vellicans, efficit *capitis dolorem*. Ad habitum vero corporis cum ſanguine crudo delatus, *colorem pallidum & cachecticum*. Ad uterum denique delatus, ibique poros ejus obſtruendo, ſanguinemque ad commodam excretionem ineptum faciendo, facit *menſium parcam & inordinatam excretionem*.

Morbus hic propter magna ſymtomata, quæ inducit, periculum lipothymiæ, hydropis, aliorumque gravium affectuum, minatur. Atque ideo diligenti & cita *Curatione*

ne erit impugnandus.

Quæ in intemperiei, & ſymtomatum, per contraria impugnatione, conſiſtet.

Primò itaque utatur talibus pilulis uſualibus, quæ leviter purgabunt, ventriculumque roborabunt:

℞. *pil. de hiera ſimpl.* ʒj ſ. *alephanginar., aſſajereth, agarici trochiſc. an.* ʒj. *rabarb. elect.* ʒſ. *cinnamomi* ℈j. *cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ. fiat* Pilularum maſſa, *de qua capiat ſingulis ſeptimanis* ʒſ. *cum pomo cocto, mane jejuno ventriculo.*

Et deinde porro utatur hoc electuario:

℞. *conſerv. roſar. antiq., flor. cichorii an.* ℥j.
conſerv. ſcolopendr., cort. citri condit. an ℥ſ.
ſpec. aromat. roſ. ℈iiij. *ſpec. de gemmis* ℈j.
ſpec. diatriaſantalini cum duplicato rabarb. ʒj.
cineris inteſtinorum & pellicular. ventriculi gallinæ ʒj. ſ.
limaturæ chalibis præparat. cum aceto ℥ſ.
trochiſcor. de rabarb. ʒiiij. *de eupatorio* ʒj ſ.
cum ſyr. de mentha q. ſ. F. Electuarium, *de quo capiat quantitatem caſtaneæ majoris, mane duabus horis ante prandium, ſuperbibendo hauſtum vini generoſi, aquâ abſinthii dilûti.*

Poſt ſingulos paſtus utatur de hoc medicamento:

℞. *carnium cydon. ſaccharo condit.* ℥ij.
conſerv. roſar. antiquæ ℥j ſ.
cortic. citri condit. ℥ſ
coralli rubri uſti & loti, raſuræ eboris, cornu cervi an. ʒj.
ſpec. diacydon. ſine ſpec. ℈j.
cinnamomi ʒſ., *ſacchari ad pondus omnium, f.* Mixtura, *de quâ capiat cochleare unum poſt ſingulos paſtus.*

Ventriculi regioni ſcutum hoc ſtomachale admoveat:

℞. *emplaſtri de maſtiche,*
pro ſtomacho an.℥j.
pulver. rad. galangæ ʒiij. *cariophyllor.* ʒſ.
ladani ʒj. *coralli rubri* ʒſ.
cum ol. de abſinth. F. Emplaſtrum, *extenſum in corio, ad formam ſcuti.*

Hepatis regionem ſemper mane inungat hoc linimento:

℞. *ol. de abſintio, nardini an.* ℥ij, *ol. cydon.* ℥j.
ſpic. utriuſque ʒj. *rad. cyperi, aſari, ſantali rubr. & albi. an.* ʒß.
ceræ q. ſ. F. Linimentum.

In *diæta*, *Aër* ſit temperatus. *Cibus* offeratur concoctu facilis, corruptioni minus obnoxius, ex aviculis, capis, perdicibus, pullis gallinaceis, juſculis carnium; conditus ſucco arantiorum. *Potus* ſit vinum tenue, cereviſia mediocris. M*otus* ſit corporis moderatus, ut & *Somnus*. *Alvus* indies naturâ vel arte reſpondeat. *Mæror* vitetur præcipue, ut & alii vehementiores affectus.

MEDICATIO JUVENIS, Anorexiâ & cibi faſtidio LABORANTIS.

Juvenis 27. annorum, bilioſus, plethoricus, poſtquam commeßationibus frequentioribus diutule indulſißet, incidit in oris amarorem, toto die ipſum moleſtantem. Hunc inſecutus eſt appetitus imminutus. Quod malum intra paucos dies ita fuit auctum, ut jam tanto ciborum laboret faſtidio, ut non tantum ad oblatos nauſeet; ſed ne nominationem quidem eorum ferat. Adeſt ventriculi morſus, & totius corporis gravitas.

Affici-

Afficitur in hoc ægro *os*, & *ventriculus*; quod ex præcedente oris amarore, & inſecuto appetitu imminuto, & tandem proſtrato, atque etiam ex ventriculi morſu patet. Afficitur etiam *totum corpus*; quod ex ejus gravitatis perceptione eſt manifeſtum.

Morbus qui ipſum affligit, eſt intemperies quædam ventriculi biliosa, quæ appetitum ventriculi proſternens, & faſtidium ciborum pariens, græcè Ἀνορεξία, & latinè *Appetitus proſtratus* & *Cibi faſtidium*, à præcipuò ſuo ſymtomate, appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt frequens & diutina illa commeſſatio, qua, adjuvante temperamento noſtri ægri biliòſo, multi humores bilioſi, in corpore ejus geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum ad os & ventriculum delata, ab iiſque imbibita, produxit primum *oris amarorem*, toto die ægrum infeſtantem, & deinde etiam *appetitum imminutum*. Poſtea verò copioſius ad ventriculum delata, poroſque ejus obſtruens, impedivit ſucci fermentacei, & famem facere ſoliti, ex arteriis cæliacis in ventriculum ingreſſum; & ſiquis ſuccus eſſet illapſus, ille ab intemperie illa bilioſa ita fuit corruptus, ut non tantum peculiari ſuo pravo motu *appetitum proſtratum*; ſed etiam *tantum cibi induxerit faſtidium, ut æger non tantum ad oblatum nauſeet, ſed etiam ejus nominationem*, utpote phantaſiam ipſius excitantem, & ſpiritus pravè in ventriculum ejus moventem, non ferat.

Cum vero, ex hoc appetitu proſtrato & cibi faſtidio, æger nihil vel parum alimenti ſumat, hinc valde imminutis ſpiritibus animalibus, ad corporis agilem motum neceſſariis, *gravitatis ſenſus* occupat totum noſtri ægri corpus.

Interim dum ille ſuccus bilioſus ſuâ acrimoniâ ventriculum rodit, adeſt hic *ventriculi morſus*.

Atque ita ea materia bilioſa, ad ventriculum delata, *continens* hujus morbi & ſymtomatum ejus eſt cauſa.

Morbus hic periculoſus eſt, quia alimentorum ſumtionem impedit; quo neceſſario languor, & tandem, niſi rectè curetur, mors ſupervenire debet.

Curatio itaque mox quam diligentiſſima erit adhibenda.

Eaque in cauſarum & intemperiei ablatione, per contraria remedia, conſiſtet.

Primò itaque ſumat æger tale vomitorium:

℞. *conſerv. fol. aſari* ℥j.
vini albi ℥j ſ.
contundantur in mortario marmoreo, & per linteum exprimatur liquor; expreſſioni forti adde aq. cinnamomi ℥ſ.
M. *pro* Vomitorio.

Corpore vomitu evacuato, quia hic adeſt plethora, *ſanguis educatur*, pro ratione virium, ex dextro brachio.

Poſtea utatur tali apozemate.

℞. *rad. petroſelini, fœniculi, apii, an.* ℥ſ.
cichorii ℥j.
fol. acetoſæ, taraxaci, an. m. j.
abſinthii m. ſ.
flor. roſar., cichorii an. p. j.
ſem. coriandr. præp. ʒj.
aniſi ʒj ſ.
tamarindor. ℥j.
decoq. in juſta quant. aq, decoct. hordei; addendo ſub finem decoctionis fol. ſennæ ℥j. *myrobalan. citrin.* ℥ſ. *Colaturæ adde ſyr. de cichorio cum rabarbaro* ℥j. ſ.
M. F. Apozema, *de quo æger ſumat hauſtum ſemel vel bis in die.*

Interea pro libitu bibat de tali julapio:

℞. *ſyr.*

℞. *ſyr. de limonibus* ℥j.
violacei ℥j.
aq. decoction. hordei lib. j *ſ.*
ol. vitriol. q. ſ. ad gratum acorem
Miſce F. Julep.

Poſt purgationem, ad ventriculum roborandum convenit myva cydoniorum, vel cydoniatum, vel tale conditum:

℞. *lactucæ conditæ* ℥j.
conſerv. acetoſæ, roſar.,
flor. cichorii, borrag. an. ℥ *ſ.*
pulv. ſantal. rubri, diarrhod. abbatis an. ʒj.
trochiſc. de ſpodio, ſem. acetoſæ an. ℈j.
cum ſyr. de limonibus q. ſ. F. Conditum
de quo capiat æger caſtaneæ magnitudinem, mane, & ſerò, ſuperbibendo parum vini oligophori.

Exterius verò ventriculus inungatur tali unguento:

℞. *ol. roſacei, myrtini, cydoniorum, aceto roſ. lotorum an* ℥j.
ſantalor. omnium, corallorum., coriandri præp., roſar. rubr. an. ʒ *ſ.*
ſpodii ℈ij. *ceræ albæ q. ſ.* Miſce. F. Linimentum.
quo in vola manus calefacto inungatur regio ventriculi, bis vel ter in die, addendo aliquid aceti roſacei tempore unctionis.

In alimentis acetum, & acida omnia, ſunt utiliſſima.

III.

MEDICATIO JUVENIS, FAME CANINA LABORANTIS.

Juvenis 26. annorum, melancholicus, poſt longum multorum acidorum uſum, incidit in ingentem famem, quâ quotidie ſexies, ſepties, & amplius, cibum copioſum ſumere cogitur. Poſt cibi ſumtionem ſæpe ventriculi ſequitur dolor; quem deinde vel vomitus, vel magnus alvi fluxus, lipothymiam ſæpius inducens, ſequi ſolet.

Afficitur in hoc ægro *ventriculus*; quod ex ingenti illa fame, item ex ejus dolore, nec non ex vomitu, eſt manifeſtum. Afficiuntur quoque *inteſtina*, quod ex alvi fluxu; & *cor*, quod ex lipothymia inſequente patet.

M*orbus*, quo hic æger torquetur, eſt intemperies quædam acida & valde acris ventriculi, quæ illam ingentem famem, tam copioſam frequentemque ciborum ſumtionem, & ventriculi dolorem, vomitum, alvi magnum fluxum, & lipothymiam inducentem, producens, F*ames canina* vulgò appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi fuit diutinus ille copioſorum acidorum alimentorum uſus. Hinc verò copioſi acidi humores in corpore geniti, & cum ſanguine per illud diffuſi, *antecedentem* hujus morbi conſtituerunt cauſam. Pars verò eorum copioſè & perpetuò ad ventriculum delata, eumque acore & acrimoniâ ſuâ magnâ vellicans, facit ingentem illam tam copioſè & frequenter ſumendi alimenti imaginationem. Cum verò illud aſſumptum rectè à ventriculo non concoquatur, ſed corrumpatur, & magnam acrimoniam præternaturalem adipiſcatur, hinc oritur *ventriculi morſus*, ſpirituſque ita ex illa morſus vellicatione deter-

determinantur, ut illi fluentes, modo in ventriculi & inteſtinorum obliquè aſcendentes fibras, *vomitum*; modò in obliquè deſcendentes, *alvi fluxum & lipothymiam*, per ſpirituum & utilium humorum diſſipationem & evacuationem, in hoc ægro pariant. Atque ita exiſtit acidus ille humor, in ventriculo genitus, vel ad ventriculum delatus, *continens hujus morbi*, & *remota ſymptomatum* ejus *cauſa*.

Morbus hic valde periculoſus eſt. Ab eo enim ſæpè cæliaca affectio, vel hydrops oriri ſolet; & quia hic adeſt lipothymia, metus eſt, ne æger ſubitò extinguatur:

Curatio itaque eſt acceleranda: *eaque* in cauſarum & intemperiei ablatione, bonæ temperiei reductione, conſiſtet.

Primo itaque præſcribatur tale vomitorium:

℞. *conſervæ fol. aſari* ℥j.
vini albi ℥iij.
contundantur in mortario marmoreo,
& exprimatur poſtea liquor,
cui adde aq. cinnamomi ℥ß. F. Vomitorium.

Vel ℞. *ſalis vitrioli albi* ʒß.
aq. decoct. hordei ℥ij.
oxymell. ſimpl. ℥ß.
M. *pro* Vomitorio.

Poſtea utatur tali Apozemate:

℞. *rad. acori* ℥jſ.
helenii ʒiij
cort. citri, arantior an. ℥ſ.
herb. menthæ, ſalviæ, pulegii,
roriſmarini an m. j. *abſinthii m. ſ.*
ſem. aniſi, fæniculi, coriandri, carui an. ʒij.
decoq. in vini gallici q. ſ. ad ℔jß.
in Colatura diſſolve ſyr. de menta ℥ij.
aq. cinnamomi ℥j. M. F. Apozema.

de quo ſumat æger hauſtum mediocrem, bis terve in die.

Subinde etiam purgetur talibus pilulis:

℞. *pil. de hiera* ℈j.
rhabarb. ℈ß.
cum ſyr. de mentha F. Pilulæ No. v. vel vi.

Poſtea utatur tali condito:

℞. *conſervæ roſar.* ℥iij.
diacydon. ℥j.
nuces moſchat. cond. No. ij.
corall. rubr. præparat. ℈j.
ſpec. aromat. roſ.
caryophyll. inciſor. an. ʒiij.
cum ſyr. cydonior. F. Conditum,
de quo æger aliquoties in die ſumat magnitudinem caſtaneæ majoris.

Si æger in paroxyſmum lipothymiæ incidat, ad ſe erit revocandus exhibito cochleari aq. cinnamomi, odore panis vino madidi, & ſimilium.

In ingenti ventriculi morſu exhiberi poteſt theriaca, vel mithridatium, requies Nicolai, vel ſimile.

In *Victus ratione Aër* ſit temperatus; æger quieſcat & diutius dormiat. *Cibi* ſint, qui tardè coquuntur & diſtribuuntur, quales ſunt cochleæ, cancri, caro ſuilla, & bubula, oryza, & ſimiles. *Vinum* & omnia attenuantia vitentur.

IV.
MEDICATIO PUELLÆ,
PICA LABORANTIS.

Puella nata annos quindecim, pallida & gracilis, jam ab aliquo tempore lapillos, terram, cretam, frumentum, lanam, goſſypium, aliaque ſimilia, à conſuetis alimentis aliena, magna

cum

cum voluptate & copioſè commedit. Adſunt frequentes exſpuitiones, oris ventriculi morſus, & anxietates totum corpus perturbantes. Hactenus haud magnum, ex prædictis alimentis, ſentit nocumentum.

Afficitur in hac ægra *ventriculus*, quod ex pravo illo appetitu, item ex frequentibus illis exſpuitionibus, ac ventriculi morſibus, & anxietate inſequente, & *cor* & *cerebum* etiam afficiente, eſt manifeſtum.

M*orbus*, quo hæc ægra laborat eſt intemperies quædam humida & acris ventriculi; quæ rerum illarum jam dictarum, à conſuetis alimentis alienarum, appetitum, & jucundam & copioſam comeſturam pariens, græcis Κίττα, latinis *Pica* vulgò appellatur.

Remota hujus morbi *cauſa* eſt pravus humor, peculiari acrimoniâ præter naturali præditus, & par totum corpus diffuſus, illudque gracile, pallidum efficiens; cujus pars ad ventriculum delata, ab eoque imbibita, *proximam & continentem* huic morbo & ſymtomatis præbet cauſam.

A ventriculo enim imbibitus ille humor, inducit liquore ſuo, peculiari acrimoniâ, *commemoratam illam peculiarem intemperiem*; illaque agens primò in nervum ſextæ conjugationis, & reliquum ventriculum, producit *rerum jam commemoratarum appetitum, & jucundam ac copioſam ſumtionem, exſpuitioneſque frequentes, atque ventriculi morſum*; qui cor & cerebrum afficiendo, parit *anxietates, totum corpus*, inordinato ſanguinis & ſpirituum influxu, *perturbantes*.

Intemperies verò illa ventriculi, deinde agens in alimenta illa appetita & aſſumta, ſubigit illa ſuâ peculiari acrimoniâ, eaque in nutrimentum utcunque bonum convertit; quo fit, ut ægra noſtra *ex alimentis illis aſſumtis hactenus haud magnum ſentiat nocumentum.*

Hoc malum periculo non vacat; quia ſæpe in cacochymiam, hydropem, & alia plurima mala degenerat. Quanquam e-

nim fœminas præcipue, tali affectu laborantes, ſæpe talia præter naturam aſſumta ſine damno comediſſe obſervatum ſit: attamen, ſi malum diu duret, fieri non poteſt, quin pravi humores, & morbi inde generentur.

Tempeſtivè itaque ad *Curationem* progrediendum; *eaque* in cauſarum ablatione, & intemperiei correctione, conſiſtet.

Primò itaque tale præſcribatur vomitorium:

℞. *conſervæ fol. aſari* ℥j.
vini albi ℥jſ. *aq. cinnamomi* ℥ſ.
contundantur in mortario marmoreo, & deinde trajiciantur per linteum, & forti expreſſione exprimatur liquor, & F. Vomitorium.

Poſtea talis fiat humorum præparatio & evacuatio:

℞. *herb. meliſſæ, rutæ, betonicæ, origani an. m.* jſ.
decoq. in q. ſ. aq. hordei ad lib. j.
Colaturæ adde ſyr. de mentha, beton., oxymell. an. ℥ſ.
M*iſce F.* Apozema.
pro 4. *doſibus, mane & veſperi ſumendis.*

℞. *fol. ſennæ* ℥ſ. *ſem. aniſi* ʒj.
infundantur in aq. hordei q. ſ.
Colaturæ adde electuarii de hiera picra ʒij.
M*iſce* F. Hauſtus

Vel ℞. *pil. de hiera* ʒſ. *ſcammonii gr.* x.
F. pil. N°. vij.

Poſtea corroboretur ventriculus tali electuario:

℞. *conſerv. roſarum, borrag., bugloſſæ an.* ℥j.
ſpecier. diamargariti utriuſque an. ʒj.
cum ſyr. de mentha q. ſ. F. Electuarium.

Foris illinatur ventriculus tali linimento:

℞. *ol. cydoneorum, nardini, maſtichini an.* ℥ſ.
M*iſce* F. Linimentum.

Et poſtea imponatur ipſi Ceratum ſtomachicum, ſuper corio extenſum.

In

In *diæta, Cibi* offerantur varii,qui ipſi ſunt grati;ad imaginationem à rebus alienis avocandam. Ad pravos humores expellendos commendatur uſus capparum & olivarum conditarum, irem ſuccus arantiorum granatorum & limonum; amylum hic etiam a quibuſdam laudatur, quod acrimoniam humorum temperat. *Potus* ſit vinum generoſum & adſtringens.

V.

MEDICATIO FOEMINÆ,

Loquelâ amiſſâ,& deglutiendi difficultate

LABORANTIS.

Mulier 65. annorum, ſubitò loquelam amiſit, ita ut nulla verba proferre queat. Acceſſit huic malo tanta in deglutiendo difficultas, ut tantum juſcula vel lac, eaque minima quantitate, & guttatim, magno cum labore, deglutiat: hæc quandoque in aſperam arteriam ipſi prolabuntur, tuſſimque magnam movent.

Afficiuntur in hac ægrâ *lingua*, *fauces*, *æſophagus*, & *aſpera arteria*; quod ex loquelâ deperditâ, deglutiendi difficultate, & tuſſi, ſubinde ipſam torquente, eſt manifeſtum.

M*orbus*, qui illam affligit, eſt intemperies frigida & humida ramorum quorundam nervi ſextæ & ſeptimæ conjugationis, linguæ & faucium muſculis ac æſophagi fibris implantatorum, cum valvularum, in nervos oppoſitoſque muſculos ſpectantium, nimiâ flacciditate, vel obſtructione, conjuncta; quæ loquelam amiſſam, deglutiendique difficultatem inducens, *Paralyſis linguæ & faucium motiva*, vel, à ſymtomatis præcipuis ægram torquenti-

bus, *Loquela amiſſa & deglutiendi difficultas*, appellari vulgò ſolet.

Cauſa hujus morbi *procatarctica* eſt ægræ noſtræ ſenectus. Illa enim, calorem nativum ejus imminuendo, frigidos in ipſius corpore produxit humores, qui *cauſam antecedentem* huic morbo præbuerunt. Pars verò eorum ad nervorum ſeptimæ & ſextæ conjugationis quoſdam ramos, linguæ & faucium & æſophagi fibris inſertos, defluens, eorumque valvulas & poros vel nimium laxans, vel obſtruens, ſpirituumque juſtum influxum, debitamque, ex unis muſculis & fibris in alios muſculos & fibras, locutioni & deglutitioni inſervientes, reciprocationem impediens, *continens* hujus intemperiei, & amiſſæ locutionis, ac deglutiendi difficultatis, eſt *cauſa*.

M*orbus hic valde periculoſus eſt.* Metus enim eſt, ne deglutitionem penitus tollat, & ita omnis alimenti ſumtionem impediendo, vitam huic ægræ adimat.

Curatio itaque diligenter inſtituenda eſt: quæ in cauſarum, intemperiei, & obſtructionis per contraria ablatione, conſiſtet.

Mox itaque talis injiciatur clyſter:

℞. *decocti emollientis* ℥viij.
electuarii diaphœnici ℥j.
olei lilior. ℥j ß.
ſalis comm. ʒ ß.
M*iſce f.* Clyſter, *qui ſubinde, pro virium ratione, reiterari poterit.*

Deinde decocto ſalviæ in vino facto, vel tali, ſæpe os & fauces gargariſando, colluat ægra:

℞. *rad. acori veri* ℥ß.
ireos ʒij.
herb. ſalviæ, roriſmarini an. m. j. *rutæ, m. ſ.*
flor. lavendulæ an. p. j.

nuc.

nuc. moſchat. No. ij. *Caryophyll.* ʒj.
Coq. in ſ. q. hydromellis & vini ad lib. j ß.
Colaturæ adde mellis anthoſati ℥ij.
aceti ſcillitici ʒj.
M. *f.* Decoctum, *pro oris collutione.*

Sæpe etiam in ore teneat aquam vitæ, in quo infuſus eſt thymus.

Dum hac deglutiendi difficultate laborat, exhibeantur juſcula carnium & lac: eaque minima quantitate, & ſæpe guttatim & ſenſim, ad tuſſim præcavendam, deglutiat; atque ita ſuſtentetur, donec hic affectus ſublatus vel imminutus fuerit, tumque copioſiora & ſolidiora exhiberi poterunt.

VI.
MEDICATIO JUVENIS, Ventriculi Cruditate Nidoroſâ LABORANTIS.

JUvenis 26. annorum, temperamento bilioſus, cæpis, alliis, aliiſque calidioribus alimentis diu uſus, & crapulæ ſæpe indulgens, jam à tribus ſeptimanis poſt cibum ſumtum multos emittit ructus nidoroſos & fœtidos; ſæpe etiam ſentit mordicationes circa ventriculum magnam anxietatem parientes, quæ ipſum ad corruptorum ciborum vomitum nonnunquam ſtimulant. A vomitu anxietas levatur. Sæpe etiam magni inteſtinorum audiuntur rugitus. Fæces per alvum rejectæ ſunt fœtidiſſimæ. Magna etiam ſitis ipſum interdum infeſtat.

Afficitur in hoc ægro *ventriculus*, quod ex ructibus, vomitu & mordicationis dolore, circa ventriculi regionem percepto, eſt manifeſtum. Afficiuntur etiam *inteſtina*; quod ex eorum rugitibus, & fœtidiſſimis fæcibus alvo excretis, patet. *Mor-*

Morbus, qui eum affligit, eſt intemperies ventriculi calida & nidoroſa, quæ ciborum nidoroſam corruptionem, & hinc ructus nidoroſos & fœtidos, vomitum, ventriculi mordicationes, & cætera jam commemorata ſymtomata, inducens, *Dyſpepſia, ſive Cruditas nidoroſa*, nuncupari ſolet.

Cauſa, unde hic morbus originem duxit, eſt cæparum, alliorum, aliorumque calidiorum alimentorum diutinus uſus, & frequens illa antecedens crapula; hinc enim calida & nidoroſa intemperies ventriculo fuit impreſſa; nidoroſuſque & fœtidus chylus in ventriculo à cibo aſſumto paſſim gignitur, qui in copioſos vapores converſus, *ructus nidoroſos & fœtidos*, per æſophagum erumpentes; & acrimoniâ ſuâ ventriculum vellicans, *in eo mordicationes, & hinc anxietates ac corruptorum vomitum*; ad inteſtina verò delatus, ibique in vapores copioſiſſimos & craſſos converſus, *inteſtinorum rugitus*; in inteſtinis vero valde putreſcens, *fœtidiſſimarum fæcum alvi excretionem* gignit.

Ex hoc morbo *metus*, ne febres, eryſepelata, ſcabies, nutritionis defectus, vel depravatio, qualis lepra, & alia ſimilia mala oriantur.

Curatio itaque adhibenda: *eaque* in pravorum humorum eductione, ventriculi intemperiei correctione, bonæ temperiei reductione, & ventriculi corroboratione conſiſtet.

Primò itaque præſcribatur tale vomitorium:

℞. *croci metallorum gr.* xvj.
vini albi ℥iij.
F. infuſio per noctem, & mane colentur per chartam emporeticam. Colaturæ adde aq. cinnamomi ℥ſ.
Miſce, pro Vomitorio, *mane exhibendo.*

Poſtea utatur tali apozemate alterante & purgante:

℞. *rad. cichorii* ℥jſ. *fœniculi* ℥ſ.
fol. abſinthii pontici m. ſ.

ſem.

ſem. 4. frigid. major. an. ʒj.
aniſi, fœniculi an. ʒſ.
tamarindor. ℥j.
decoquantur in aq. decoct. hordei q. ſ. ad lib. j.
addendo ſub finem decoctionis fol. ſennæ ℥jſ.
mirabalanor. citrin. ℥ſ. *cinnamomi* ℈ij. *Colaturæ adde*
ſyr. granator. acidor., de cichor. cum rabarb. an ℥j.
Miſce, F. Apozema, *pro tribus doſibus, mane jejuno ventriculo ſumendis.*

Poſt purgationem, ad ventriculum corroborandum, coveniunt miva cydoniorum, aut cydoniatum ipſum, ſyr. cydoniorum cum ſyr. de abſinthio pontico mixtus, tabellæ diamargariti frigidi, vel diatrium ſantalῶν, vel etiam diarhodon abbatis, vel ſequens opiata:

℞. *conditura lactucæ, & cucurbitæ an.* ℥j.
conſervæ acetoſæ, roſar., flor. cichorii, flor. bugloſſ. an. ℥ſ.
ſantali rubri, coralli præparati, & margar. præp. an. ʒſ.
trochiſcor. de ſpodio, ſem. acetoſæ an. ℈j.
cum ſyr. de limonibus. F. opiata, *de qua capiat magnitudinem caſtaneæ, mane & veſperi, ſuperbibendo parum vini dilutiſſimi.*

Exterius ventriculi regio inungatur tali unguento:

℞. *ol. roſar., myrtini, & cydonior., aceto roſ. lotor. an.* ℥j.
ſantalor. omnium, coralli rubri, coriandr. præp., roſar. rubr. an. ʒſ.
gran. kermes, & ſpodii an. ℈j.
ceræ albæ q. ſ. F. Linimentum, *quo tepido, & in vola manus tantum calefacto, inungatur dicta regio bis in die, addendo parum aceti inunctionis tempore.*

In *Cibo* utilis eſt uſus ptiſanæ. *Cibi* condiantur aceto & ſucco citri & aurantiorum acidorum. Utilis eſt caro bubula recens, utile etiam jus pullorum, in quo lactuca & endivia eſt cocta. *Potus* ſit cereviſia tenuis. Quantitas cibi ſit mediocris; panis ſit bene fermentatus, autopyrus.

VII.

MEDICATIO FOEMINÆ,

Cruditate acidâ ventriculi

LABORANTIS.

Fœmina annorum 24, facie admodum pallida, ſedentariam vitam agens, & diu crudioribus alimentis uſa, jam à longo tempore multos ructus, eoſque ſæpe acidos, emittit. Cibus aſſumtus in ventriculo fluctuat, & interdum etiam crudus & ſubacidus vomitu excernitur. Sæpe etiam adeſt tenſio circa os enſiforme, quæ emiſſis ructibus imminuitur. Urina alba & ſine hypoſtaſi obſervatur. Sitis nulla ægram afficit.

Afficitur in hæc ægra *ventriculus*, quod ex copioſis illis ructibus, tenſione circa os enſiforme perceptâ, & ex cibi aſſumti fluctuatione, ac vomitu interdum inſequente, eſt manifeſtum. Afficitur etiam *facies & totum corpus*, quod ex faciei pallore patet.

Morbus, qui illam affligit, eſt intemperies frigida & humida & acida ventriculi, cum pororum ejus aliqua obſtructione conjuncta; quæ depravationem coctionis cibi acidam, & hinc ejus in ventriculo fluctuationem, & multos ructus acidos, ac cibi crudi & ſubacidi vomitum, interdum etiam ventriculi tenſionem producens, *Ventriculi cruditas acida* vulgò dicitur.

Cauſa procatarctica hujus morbi, præter vitam ſedentariam, eſt diuturnus crudorum alimentorum uſus. Ab eo enim, adjuvante vitâ ejus ſedentariâ, frigidi humores in toto corpore geniti, pallorem, in facie præcipue obſervabilem, excitantes, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum ad ventriculum delata, ibique reſtagnans, & obſtru-

obſtructiones aliquas iuducens, *continens* hujus morbi, & ſymtomatum, eſt cauſa,

Hinc enim primò oritur intemperies ventriculi frigida humida & acida, quâ alimenta aſſumta non ſatis attenuantur, ac partim in vapores craſſos convertuntur; qui per ventriculum, propter craſſitiem ſuam, & ventriculi obſtructionem, variè vagantes, *ciborum in eo fluctuationes*; eumque diſtendentes, *tenſiones circa os enſiforme, quæ emiſſis ructibus imminuuntur*, excitant: partim in acidum & crudum chylum convertuntur; qui *acrimoniâ ſuâ ventriculum* vellicans, eum ad *crudorum & acidorum ciborum vomitum* ſtimulat. Porro ex crudo chylo gignitur crudus chymus & ſanguis; & hinc *urina eſt alba & ſine hypoſtaſi*: & à redundantia frigidorum humorum circa ventriculi os ſuperius, oritur *ſitis abſentia*.

Coctio ventriculi læſa quia non poteſt corrigi a ſequentibus, ideo vitium hoc *alia gravia mala*, ut cachexiam, atrophiam, hydropem, *inducere poteſt*.

Ideoque celeri *Curatione* huic malo eſt medendum: *quæ* in cauſarum, & intemperiei, ac obſtructionis ablatione, per contraria faciendâ, conſiſtet.

Primò itaque utatur tali apozemate alterante & purgante:

℞. *rad. acori vulgaris, cyperi, calami aromatici an.* ℥j.
cortic. citri ſiccor., rad. ſalſæpar. an. ʒvj.
herb. abſint. pontici, menthæ, majoran., chamædr., chamæpit. an. m. j.
ſem. citri, aniſi an. ʒij. *fol. ſennæ mund.* ℥j*ſ.*
carthami contuſi ℥*ſ. agarici trochiſc.* ʒiij.
flor. ſalviæ, anthos, lavendulæ an. p. j.
decoq. in aq. hord. & vini albi ſub finem additi part. æqual. ad lib. j*ſ. In Colatura diſſolve ſyr. de conditura citri* ℥ij.
Miſce, F. Apozema, *pro 5 doſibus mane ſumendis*

Poſtea utatur hoc condito:

℞. *conſerv. anthos, menthæ, cort. citri condit.,*
nuc. moſc. cond. an. ℥ſ.
ſpec. aromatici roſ., cinnamomi an. ʒj.
pellicular. interior. ventricul. gallin. præp. ʒij.
confect. alchermes ʒiij, *ſal. abſint.* ℈ij.
cum ſyr. de mentha, q. ſ. F. Conditum, *de quo ſumat caſtaneæ majoris magnitudinem, mane jejuna, ſuperbibendo hauſtum vini generoſioris.*

Utile etiam erit tale vinum aromaticum:

℞. *cinnamomi electi* ℥ſ, *zinzib.* ʒj. *macis* ʒſ.
nucis moſchat. ℈j.
cariophyll., piper. long., gran. paradiſ. an. ℈j.
Infund. in vini rhenani. lib. ij.
F. Claretum, *cui adde ſacchari albi* ℥viij.
& de eo bis in die hauſtum bibat.

Commodiſſime etiam in hoc affectu uſurpatur hic pulvis:

℞. *ſem. aniſi, fœniculi, an.* ʒij.
cinnamomi, cardamomi, zinzib. an. ʒj.
ſpicæ, croci, baſilicon., ſem. carui, apii, petroſel. an ʒſ.
limaturæ ferri præp. ad pondus omnium, ſacchari ℥j.
F. pulvis, *de quo detur* ʒſ, *ante prandium*

Magnopere etiam hic conducit dragma dimidia oculorum cancri pulveriſatorum, cum vino ſumta, horâ unâ ante paſtum.

Regio ventriculi illinatur tali linimento; cui deinde cum goſſypio linteum imponatur:

℞. *ol. maſtichini, de abſinthio an.* ℥ſ.
nucis moſchatæ, cariophyllor. an. ʒſ.
ſpec. aromat. roſ. ℈j. *ceræ parum.* F. Linimentum.

In *diæta Aër* ſit calidus. *Cibus* offeratur concoctu facilis, ex pullis gallinaceis, agnis; aſſis potius, quam elixis, & aro-

aromatibus conditus: & ex carnium juſculis: quæ eâ quantitate, quæ commodè digeri poteſt, exhibeantur. *Vinum* & cereviſia mediocris ſumatur pro potu. M*otus* corporis ſit moderatus, ut & *ſomnus*. *Alvus* reſpondeat arte, vel naturâ. Vitentur *triſtes animi affectus*.

VIII.

MEDICATIO PUELLÆ, SINGULTU DIUTINO FATIGATÆ.

P*Uella, tredecim annos nata, jam ab integro anno laborat ſingultu admodum moleſto; qui quater vel quinquies in die, nunc per quadrantem horæ, nunc per horam dimidiam, durat. Totâ præcedente hyeme hoc ſymtoma ipſam graviter afflixit; æſtate verò ab eo fere fuit immunis; ita ut per longa intervalla interdum tantum rediret. Adventante autumno, rediit cum priſtinâ moleſtiâ; & etiamnum durat.*

Afficitur in hac ægra *ſuperius os ventriculi*; quod ex ſingultivo iſto ſono eſt manifeſtum.

M*orbus*, qui eam affligit, eſt intemperies viſcida & acris ſuperioris oris ventriculi; quæ, nervos ſextæ conjugationis ei implantatos vellicando, & influxum vehementem ſpirituum in illos identidem determinando, motum quendam convulſivum & ſonorum ſtomachi, per vices ſubinde reiteratum, excitans, *Singultus* dicitur.

Cauſa hujus morbi *antecedens* eſt acris & viſcidus humor ſanguini admixtus; qui certis temporibus in ventriculi os ſuperius effuſus, illudque acrimoniâ ſuâ vellicans, *continens* hujus morbi, & ſingultuoſi ſymtomatis, eſt cauſa.

Humor enim ille, ibi exiſtens, inducit acrem & viſci-

dam intemperiem; quâ fibrillæ nervorum ſextæ conjugationis, ventriculo & æſophago implantatæ, ita vellicantur, ut illæ ſuo motu ad cerebrum delato, tales in cerebri ventriculis ſubinde aperiant poros, per quos ſpiritus animales vehementius in os ventriculi ſuperius influentes, fibras expulſioni per ſuperiora faciendæ deſtinatas ita viciſſim contrahant, ut aërem æſophago contentum certis vicibus tanto impetu expellant, ut inde *ſingultivus ſonitus* frequenter oriatur. Diſcuſſo autem per motum ſingultivum iſto humore acri, *ceſſat ſingultus*; eoque denuo ad æſophagum delato, *fit ſingultûs reiteratio.*

Infeſtavit moleſtum hoc ſymtoma puellam totâ hyeme; quia frigus hyemale materiam illam acrem in corpore retinuit: & quia calor æſtivus eam diſſipavit, ventriculique calorem auxit, ideoque *totâ fere æſtate inducias fecit. Autumnali* verò *frigore* jam redeunte, materiamque acrem in corpore retinente, *rediit ſingultus*, magnâ frequentique moleſtiâ puellam laſſans.

Quia hoc malum tam diu duravit, *metus* eſt, ne porro pertinacius ſit futurum.

Curatio conſiſtet in materiæ acris & viſcidæ evacuatione, & intemperiei correctione

Primò itaque ſumat hunc pulverem purgantem:

℞. *cremor. tartari* ℈j.
ſcammonii opt. gr. xij. *Miſce.* F. Pulvis,
cum pauxillo cereviſiæ calidæ exhibendus, & bis vel ſemel in ſeptimana reiterandus.

Poſt purgationem, utatur cereviſiâ, in qua ſequens puppa fuerit decocta & macerata:

℞. *ſem. anethi, carui, portulacæ, papaveris albi an.* ʒij.
contuſa includantur linteo &. F. Puppa, *quæ decoquatur & maceretur in cereviſiæ tenuioris lib.* j. *de qua ſubinde hauſtus bibatur.*

Si

Si malam perſeveret, utatur hoc vomitorio:

℞. *aq., benedictæ Rulandi, ſive vini emetici antimoniati* ℥j.
Sumat calidè.

A vomitu utatur in contumaci malo his pilulis:

℞. *pil. de cynogloſſa* ℈ij.
philonii rom. ℈j. *Miſce. f.* Pilulæ
N° xiij, *dentur tres ſub noctem.*

In victus ratione, Aer ſit temperatus; *Cibus* eupeptus; *Potus* ex cereviſia tenui & amigdalatis.

IX.

MEDICATIO MULIERIS, DIUTURNO VOMITU LABORANTIS.

FŒmina quædam 24 annorum, jam à triennio laborat moleſto vomitu; quo poſt ſingulos paſtus omnem fere cibum & potum aſſumtum, pituitâ viſcidâ permixtum, evomit: unde jam ad ſummam maciem eſt perducta. Adeſt lumborum dolor, ad hypochondrium ſiniſtrum ſeſe extendens, & febris lenta.

Afficitur in hac ægra *ventriculus*, quod ex diuturno illo patet vomitu: item *lien*, quod ex dolore circa lumbos percepto, & ad ſiniſtrum hypochondrium ſeſe extendente: item *cor*, quod ex febri lentâ innoteſcit.

M*orbus*, qui ægram infeſtat, eſt ventriculi & lienis intemperies acris & viſcida, quæ, jam per triennium alimentorum, per ſuperiora, rejectionem excitans, *Vomitus diuturnus* à Medicis appellari ſolet,

Cauſa antecedens hujus morbi eſt colluvies humorum acrium & viſcidorum, in toto corpore, & præſertim in liene & vicinis locis exiſtens; pars verò ejus, in ventriculum ſeſe effundens, *continens* hujus pertinacis morbi & ſymtomatum eſt cauſa. Nam

Nam acris & viſcida illa materies, in ventriculum effuſa, efficit, ut alimenta aſſumta mox in acrem & viſcidam materiam à ventriculo convertantur; qua nervus ſextæ conjugationis, ventriculo implantatus, ita movetur, ut ex illo motu ad cerebrum delato, iſti in illo vehementius aperiantur pori, qui in fibras ventriculi, obliquè aſcendentes, deſinunt. Per illos itaque ita apertos, copioſiores in ventriculum influentes ſpiritus animales, illum, à cibo aſſumto irritatum, ita verſus ſuperiora movent, ut *quicquid in illo continetur, paulò poſt ejus aſſumtionem, vomitu rejiciatur.* Et quia, ob celerem illam ac frequentem alimentorum corruptionem & rejectionem, toti corpori juſtum nutrimentum ſubducitur; *hinc oritur illa macies, quæ totum corpus hujus ægræ occupat.* Et quia pars iſtius corruptæ materię ad cor fertur, & malignitatem febrilem habet, hinc *lenta illa febricula noſtram ægram infeſtat.*

Morbus hic, ob diuturnitatem, & corporis conſumtionem, valde periculoſus eſt.

Curatio conſiſtet in cauſæ antecedentis, & continentis ablatione, & intemperiei, per contraria, correctione.

Primò itaque educatur ſanguis ex brachio dextro ad uncias quatuor vel quinque.

Deinde per quindecim dies tali utatur juſculo:

℞. *rad. cichorii, aſparagi, ruſci, bugloſſi an.* ℥ſ.
fol. agrimoniæ, ceterach., capill. veneris,
pimpinellæ an. M. *ſ.*
Coq. cum pullo gallinaceo. In Colatura diſſolve cremor. tartari ʒj. F. Juſculum, *mane ſumendum, & per ſexdecim dies continuandum.*

In quarto quoquo juſculo infunde per noctem fol. ſennæ ʒiij, & colatura exhibeatur mane cum regimine.

Poſt uſum juſculorum tali utatur ſemicupio per triduum.

℞. *hor-*

℞. *hordei integri, amigdalar. dulc. an. lib.* j.
contundantur & decoquantur in aq. comm. q. ſ. pro Semicupio, *quod ingrediatur tepidum bis in die, mane ſc. & ſub horam quartam pomeridianam.*

Poſtea utatur his pilulis per dies quindecim:
℞. *chalibis cum ſulphure præparati* ℥j.
aloes optim., fol. ſennæ mund., rabarbari electi, agarici trochiſc. an. ʒij.
ſpec. electuarii diarrhod. abbatis ʒſ.
croci oriental. ℈ſ.
cum oxymel. ſimpl. F. Maſſa pilularum,
de qua capiat dragm. j. *ſingulis diebus mane tribus horis ante paſtum, & poſtea deambulet.*

Poſt uſum pilularum reiteretur ſemicupium per quatriduum vel ſextiduum.

Toto curationis tempore *Cibus* ſit euchymus & eupeptus; *Motus & Somnus* moderatus; vitet *Triſtitiam.*

X.

MEDICATIO JUVENIS, VOMITU SANGUINIS LABORANTIS.

JUvenis 28 *annorum, temperamento bilioſus, vinis calidioribus delectari ſolitus, ſubitò incidit in magnam cardialgiam, qua in deliquium animi eſt prolapſus. Illud paulò poſt ſecutus eſt copioſiſſimus ſanguinis concreti vomitus, ejuſdemque, ſed valde nigri, per alvum dejectio.* Mox ad ſe *quidem rediit; ſed valde debilitatus pallet, & ſanguinolentæ excretiones etiamnum perſeverant. Abhinc biennium, ſimilis excretio ſanguinis, ipſum invaſit.*

Afficitur in hoc ægro *ventriculus & inteſtina*, atque po-

tiſſimum *ſecundum vaſa ſua & cavitatem*, quod ex ſanguinis vomitu, & per alvum excretione, ſatis eſt manifeſtum. Afficitur item *cor*, quod ex animi deliquio; & *totum corpus* quod ex pallore patet.

Morbus, quo hic æger affligitur, eſt vaſorum quorundam in ventriculo & inteſtinis apertio; quæ ſanguinem in ea effundens, eaque ad ejus effuſi excretionem per ſuperiora & inferiora faciendam ſtimulans, à potiore ſymtomate, *Vomitus ſanguinis* vulgò ſolet appellari.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt uſus copioſior vini calidioris, quo noſter æger valde delectatur. Inde enim adjuvante temperamento ejus bilioſo, & ætate juvenili, magna copia calidorum & acrium humorum, in ejus corpore genita, *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Pars vero ejus craſſioribus ſuis partibus in vaſis ventriculi & inteſtinorum hærens, ibique lapſu temporis majorem acrimoniam adipiſcens, ac effervescens, vaſcula quædam ventriculi & inteſtinorum eroſit. Atque ita *continens* hujus morbi & ſymtomatum ejus eſt cauſa.

Hinc enim factum eſt, ut ſanguis copioſiſſimus, per vaſcula aperta, ſe in ventriculum & inteſtina effuderit, ibique, diſſipatis ſpiritibus & debito ejus motu circulationis ceſſante, coagulatus concreverit.

Sanguis autem ibi concretus, cum, tum copiâ, tum qualitate acri, tum aliâ pravitate ex morâ ibi acquiſita, ventriculum & inteſtina vellicaret, peperit primum *cardialgiam* ſive ventriculi dolorem; & per ſympathiam, partim cordis vaſa conſtringendo *lipothymiam*, partim mediantibus nervis ſextæ conjungationis poros cerebri, qui in ventriculi & inteſtinorum fibras oblique aſcendentes & deſcendentes deſinunt, aperiendo, tantum talemque ſpirituum animalium in illas fibras influxum excitavit, ut *ſanguis concretus per vomitum & alvi ſeceſſum*, ex iſto ſpiri-

tuum

tuum vehementi influxu, quam *copioſiſſimè fuerit excretus*, *& etiamnum excernatur.*

Malum hoc eſt *periculoſiſſimum*; cum ægri præ ſanguinis effuſi copiâ ſæpe ſubitò exſtinguantur; vel in hydropem lethalem poſtea incidant.

Curatio itaque mox aggredienda. *Eaque* conſiſtet in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis ablatione, vaſorumque clauſione; nec non in ſanguinis, in ventriculo & inteſtinis exiſtentis, eductione.

Præmiſſo itaque clyſtere detergente, aperiatur vena in brachio dextro, & educatur ſanguis ad ℥iiij, & poſtea exhibeatur talis hauſtus vaſa aperta claudens:

℞. *trochiſcor. de carabe, de terra ſigillata an.* ʒß.
aq. plantaginis, portulacæ an. ℥j ß. Miſce.

Sextâ, à venæ ſectione priore, horâ, ſanguis rurſus educatur è brachio, pro ratione virium ad ℥vj.

Poſtridie purgetur tali hauſtu purgante; iſque poſtea ſingulis menſibus reiteretur:

℞. *rabarbari electi* ℈iv. *myrobalan. citr.* ʒj.
pulveriſentur & irrorentur vino rubro adſtringente. Poſtea infundantur in aq. plantag. q. ſ. Colaturæ adde ſyr. roſ. ſol. ℥j ß. *Miſc. f.* Hauſtus.

Et porro utatur per vices de hoc electuario:

℞. *conſerv. roſar. rubr.* ℥ij.
fl. cichorii, tamaricis, bugloſſ., borrag.,
cort. citri condit. an. ℥j.
rad. cichor. condit.
trochiſc. de rabarb. ʒſ.
raſ. eboris ℈ij. *coralli rubr.* ʒj.
cineris pellicul. ventriculi & inteſtinorum gallinæ ℈j.
ſpec. diatriumſantalor. ʒſ.
cum ſyr. de cichorio q. ſ. F. Miſtura in modum electuarii, *de quo ſumat æger ſubinde caſtaneæ majoris*

 mag-

magnitudinem.

Pulvere ſequente utatur octavo quoquo die ſemel, &, ſi paroxyſmus ſuperveniat, bis vel ter:

℞. *ſuccini puri* ʒj *coralli rubri* ʒjſ.
balauſtior. ʒſ. *ſem. hyoſcyami albi* ʒj.
ſem. plantag. ʒſ.
F. Pulvis, *cui adde ſacchari roſ. tab. æqualem quantitatem. Capiat de eo* ʒij *pro doſi, cum vino rubro, vel lacte uſtulato.*

Magnopere etiam conducet hæmorrhoidum, per ſanguiſugas, cum arundinis cannâ adhibitas, apertio.

In *diæta Aër* ſit temperatus. *Cibi* ſint adſtringentes, emplaſticâ vi præditi, ex hordeo, amigdalis, oriza, ovis induratis; & juſculis pullorum cum oxalide & portulaca, pedibus & inteſtinis vervecum, hædorum; in principio menſæ ſumenda pyra, mala cydonia, ceraſa acida.

Vitentur acria, ſalſa, piperata, frixa. Parcè ſe nutrire debet æger. *Potus* ſit parcus, iſque ex cereviſia mediocri. *Somnus* ſit moderatus. Omnis M*otus* corporis vehementior fugiendus, ut & *Ira.*

XI.

MEDICATIO VIRI, Imbecillitate hepatis ſeroſâ LABORANTIS.

Vir triginta quatuor annorum, poſt longam & largam narium hæmorrhagiam, cibos frigidos, & aquæ copioſæ potum, totum corpus tactu frigidum ac ſubtumidum, ac faciem albidam, habet. Cruda per alvum excernit, eaque ſæpe valde fætida. Interdum etiam copioſè & frequenter evacuat materiam nigram inſtar ſanguinis coagulati: interdum materiam liquidam

inſtar

inſtar aquæ, in qua carnes mactatorum animalium ſunt lotæ. Nonnunquam ipſum infeſtat febricula languida & lenta.

Afficitur in hoc ægro totus *habitus corporis*; quod ex ejus frigore & tumore eſt manifeſtum. Item *inteſtina* & *hepar*; quod ex fœtidis & ſanguinolentis excrementis patet. Nec non *cor*; quod lenta illa febricula probat.

Morbus, quo affligitur æger, eſt intemperies frigida & ſeroſa hepatis, qua illud ita debilitatum eſt, ut, pro bono ſanguine & chymo, ſeroſum & corpori alendo ineptum gignat.

Cauſa procatactica hujus morbi fuit larga & longa illa hæmorrhagia narium; item uſus ciborum iſtorum frigidorum, & potus aquæ copioſæ. Hinc enim ventriculus & inteſtina ex frigore fuerunt debilitata, quo chylus crudus fuit genitus; qui *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Is verò ad hepar delatus, corruptelamque contrahens, intemperiem hepati frigidam & tantam debilitatem conciliavit, ut pro bono chymo ſeroſus & aqueus fuerit genitus. Qui deinde ad cor delatus, ac ibidem in ſanguinem ſeroſum converſus, atque inde in varias partes propulſus, varia hujus morbi producit ſymtomata.

Nam ſanguis ille in habitum corporis delatus refrigerat & humectat ita ſua frigiditate & aquoſitate totum habitum corporis, ut *ille ad tactum frigidus & tumidus, facieſque pallida appareat.* Ad inteſtina verò per arterias meſaraicas propulſus, interdum emittit ille excrementitias quaſdam partes non ſatis coctas & fœtidas in inteſtina; quæ illis ad excretionem infernam irritata, faciunt *crudorum atque fœtidorum excrementorum evacuationem.* Interdum verò ſanguis ille vitioſus talis eſt, ut modo craſſiores, modo ſeroſiores quædam ejus partes, per arteriarum meſaraicarum poros, nimis apertos, vel eroſos, in inteſtina propellantur, & quando craſſiores eo propelluntur, tunc illæ

ibidem coagulatæ, & poſteâ excretæ, faciunt *excretionem ſanguinis nigri & coagulati*: ubi vero ſeroſiores ibi copioſius in inteſtina effluunt, eaque ſuâ acrimoniâ ad excretionem copioſam & frequentem irritant, fit *excretio materiæ liquidæ inſtar aquæ, in qua carnes ſanguinolentæ fuerunt lotæ.* Denique ubi materia illa corrumpitur, putredinemque & febrilem malignitatem contrahit, ac ad cor defertur, producit *febriculam illam lentam*, quâ æger noſter ſæpe infeſtatur.

Exiſtimo autem *ſanguinem per arterias meſaraicas à corde in inteſtina propelli*; quia venæ meſaraicæ nihil aut parum ad inteſtina devehunt, nec ob valvularum ſitum eò quicquam, quod ſit copioſum, devehere poſſunt.

Hic *morbus* valde eſt periculoſus: metus enim eſt, ne hydropem, vel totius corporis conſumtionem inducat.

Curatio itaque ſedulo erit aggredienda; *eaque* in humorum pravorum evacuatione, & intemperiei affectorum viſcerum, & ſanguinis correctione, conſiſtet.

Primò itaque purgetur æger tali hauſtu:

℞. *fol. ſennæ* ʒvj.
agarici ʒjſ. *ſem. aniſi, fœniculi an.* ʒj.
fol. abſinthii, marrubii, centaur. min.
capill. vener., ſchænanthi an. m.ſ.
decoq. in aq. com. q.ſ. pro ℥viij.
colaturæ adde ſyr. de eupatorio ℥jſ. F. Potio, *pro duabus doſibus, alternis diebus mane ſumendis.*

Poſtea utatur de hoc apozemate:

℞. *rad. fœniculi, petroſelini, aſparagi an.* ℥j.
herb. capill. vener., marrubii, abſint., centaur. min. an. m j.
ſchænanthi, rad. cyperi an. ʒij.
ſem. aniſi, fœniculi, apii, cumin. an. ʒij.
Decoquantur in æqualibus part. aq. & vini ad lib. jſ.
in Colatura diſſolve ſyr. byſantini. ℥ij.

Miſce

Miſce F. Apozema, *de quo bis in die ſumat hauſtum* ℥iiij; *eoque exhauſto, idem vel ſimile decoctum repetatur.*

Utatur etiam ſubinde de hoc condito:

℞. *conſerv. roſar. rubr.* ℥j.
abſinthii Rom. & vulgar. an. ʒij.
cort. citri conditi ℥ſ.
ſpec. diarhod. abbatis, diagalangæ an. ʒſ.
trochiſc. de abſinthio ʒj.
uvar. paſſ. ab arill. purg. ℥ſ.
ſem. aniſi drag. ſ. ſyr. de eupatorio. q. ſ.
F. Conditum, *de quo ſumat ante ſingulos paſtus magnitudinem caſtaneæ.*

Foris foveatur hypochondrium dextrum & abdomen hoc fomento:

℞. *fol. agrimoniæ, marrubii, abſinthii an m.* j.
flor. camomill. p. j. *ſpicæ nardi, ſchænanthi an. drag.* ij.
roriſmarini. m. ſ.
Includantur ſacculo, qui decoquatur in æq. porc. vini & aqu. Pro Fomento.

Poſt fotum adhibeatur hoc unguentum loco affecto:

℞. *olei nardini, abſinthii, maſtichini an.* ℥ſ.
ol. roſ. drag. ij.
ſpicæ nardi, cariophyll., ſchænanthi an ʒſ.
ſucci eupatorii, aceti, & ceræ parum,
F. Unguentum.

In *victus ratione* præſcribatur *Aër* calidus, *Cibus* ſit calidus, coctu facilis, & boni nutrimenti, ex pane bene fermentato, carnibus vervecinis, aromatibus mediocriter conditus. Utatur etiam ſalvia, mentha, petroſelino, naſturtio, ſemine petroſelini, aniſi, uvis paſſis. *Potus* ſit cereviſia abſynthites, vinum mediocrium virium. *Exercitium* ſit moderatum. *Somnus* mediocris. *Animi pathematis* non moleſtetur.

MEDI-

XII.
MEDICATIO PUELLÆ,
Imbecillitate pituitoſâ hepatis
LABORANTIS.

PUella octodecim annorum, pituitoſa, victu craſſo & humido longo tempore uſa, habet faciem, labia, & omnia reliqua membra pallore ſquallentia, genas ac pedes tumentes. Urina eſt clara ac alba. Gravitas & tenſio, cum dolore obtuſo, dextrum occupat hypochondrium. Dolorque augetur mox à cibo, præſertim ubi illa paulo majore corporis motu ſeſe exercet. Spiritum impeditè ducit, ubi ſcalas vel alia acclivia loca aſcendit. Pedes ſub veſperam magis tument. In ore ſaliva ſcatet. Non ſitit.

Afficitur potiſſimum in hac ægra *hepar*; quod conſtat ex dolore,in dextro hypochondrio percepto. Afficiuntur etiam,*facies,labia, pedes,& reliqua corporis membra*,ut ex eorum tumore & pallore eſt manifeſtum.

M*orbus*, qui illam affligit, eſt hepatis & aliorum vicinorum viſcerum, chymoſi inſervientium, intemperies pituitoſa, cum anguſtiis eorum conjuncta, ac chymoſeos debilitatem inducens, quæ *Debilitas hepatis pituitoſa* dicitur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt diutinus uſus alimenti craſſi & humidi. Quo ventriculus, hepar, & aliæ partes, chyloſi & chymoſi inſervientes, fuerunt refrigeratæ,atque hinc natus eſt chylus & chymus craſſus & frigidus ac tenax, qui *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Ab his deinde ubi hepar ulterius eſt refrigeratum & debilitatum, illa *continentem* hujus morbi & ſymtomatum conſtituerunt cauſam.

Hinc enim factum eſt, ut ſauguis genitus ſit in corde pitui-

pituitoſus, aqueus, frigidus, pallidus, & nonnullis partibus craſſus, qui in faciem labia & reliqua corporis membra ab illo propulſus, *ea ſquallido pallore & tumore* affecit. Reneſque porrò hinc obſtructi & refrigerati faciunt, ut nil niſi id, quod tenue & aquoſum, vi renum à reliquo ſanguine ſeparari poſſit; atque hinc *urina eſt alba & clara.* Craſſus vero chymus, cum ob cruditatem & viſciditatem ſuam per poros anguſtos hepatis ſatis commodè tranſire in venam cavam non poſſit, ibi magnam partem manet, *viſcuſque illud pondere gravat, & copiâ in hypochondrio dextro tendit: dolorque gravativus & tenſivus, poſt cibum aſſumtum & poſt vehementiorem corporis motum, augetur*; quia aſſumto cibo & corpore moto nova & copioſior materia, per hepatis anguſtias tranſcolanda, ad illud viſcus fertur, & per illud jam anguſtatum viam affectat. Et quia per omnem vehementiorem corporis motum, ac præſertim in ſcalis aſcendendis factum, materia in hepate & vicinis diaphragmati partibus, atque in ipſo pulmone exiſtens, rarefit, eaque rarefacta valde premit diaphragma, & anguſtat bronchia pulmonum, hinc *ægræ acclivia loca aſcendenti difficilem reſpirationem conciliat.* Et denique quia humores craſſi & ponderoſi toto diurno tempore, quo ægra corpus habet erectum, copioſius ad pedes deſcendunt, iique ex iis cum reliquo ſanguine perpetuò per ſanguinis circulationem difficulter ad partes ſuperiores aſcendere poſſunt, hinc oritur *major, ſub veſpertinum tempus, crurum tumor.*

Hic Morbus minatur hydropem; atque ideo fidelem deſiderat *curationem.*

Quæ conſiſtet in cauſarum remotione, intemperiei per contraria correctione, & anguſtiarum per aperientia & incidentia ablatione.

Primò itaque utatur tali apozemate:

I i ℞. *rad.*

℞. *rad. petroſelini, fæniculi, aſparagi, apii, graminis, an.* ℥j
herb. origani, roriſmarini, artemiſiæ, chamæd. an. m. j.
centaurei, cuſcutæ, agrimoniæ, chamæpyt., lupuli, fumariæ an. m. ſ.
ſem. fæniculi, dauci, paſtinacæ an. ʒj.
uvar. paſſ. ab arill. mund. ℥j.
glycyrrizæ raſæ ʒiij.
fol. ſennæ ℥j. *rabarb.* ʒj. *agarici* ʒj ß.
ſchænanthi, cyperi, calami aromat., zinzib. albi an. ʒß.
Coquantur in aq. communi ad lib. j. *Colaturæ adde ſyr. de cichor. cum rabarb.* ℥j ß. F. Apozema, *pro* iiij. *vel* v. *doſibus, jejuno ventriculo ſumendis.*

Subinde etiam purgari poterit his pilulis:

℞. *pilular. de hiera, aromatic. an.* ℈ſ.
ſcammonii gr. ix. *cum ſyr. roſ. F. pilulæ* No. v. *mane jejuno ventriculo dandæ.*

Utatur etiam decocto filicis, cum oxymellite in eo diſſoluto.

Et præſcribatur hoc conditum:

℞. *conſerv. capill. veneris, flor. betonicæ an.* ℥ſ.
trochiſc. de eupatorio, de rabarb. an. ʒſ.
ſpec. diarhod. abbatis, diatriumſantalini an. ʒj.
ſyr. byſantin., de eupatorio an. q. ſ. F. Conditum, *de quo ſumat magnitudinem nucis avellanæ, paulo ante cibum, bis in die.*

Hypochondrium dextrum tali inungatur unguento:

℞. *olei nardini, amigdalar. amarar. an.* ℥jſ.
ſucci apii ℥ſ. *decoq. ad ſucci conſumt. addendo deinde ſpicæ nardi & celticæ, ſchænanthi, aſar. an.* ʒj.
ſem. apii, petroſolini an. ʒſ.
cyperi, roſ. an. ℈ſ. *Miſce,* F. Unguentum, *quo dextrum hypochondrium mane & veſperi inungatur.*

In

In *victus ratione, Aër* ſit calidus, purus, tranquillus. *Cibus* ſit attenuans & calidus, ex pane bene formentato, carnibus vervecinis, gallinaceis, ovis ſorbilibus, capparibus, aſparagis, hyſſopo, petroſelino. Vitet lacticinia. *Potus* ſit vinum & cereviſia mediocrium virium. *Corpus* ante cibum mediocriter exerceatur. *Somnus* ſit mediocris. *Vitet* triſtitiam. Gaudio det operam. *Alvus* reſpondeat naturâ vel arte.

XIII.
MEDICATIO JUVENIS,
HYPOCHONDRIACI.

JUvenis viginti ſeptem annorum, temperamento melancholicus, jam ab annis tribus, poſt variam & negligentiorem diætam, laborat ventriculi cruditate & dolore; quibus interdum evomit bilioſa, interdum acida & acerba, interdum multam pituitam, ſed plerumque varios pravos humores. Dolor ventriculi, à vomitu & coctione aſſumtorum, ſedatur; qui cibis rurſus ingeſtis redit. Alvus plerumque eſt adſtricta. Multi *adſunt ructus & rugitus in hypochondriis: nec non æſtus, qui à cibo, & potu, præſertim calidiore, ingraveſcit; item metus & anxietas. Sæpe cor ipſi tam vehementi* & *inordinato motu palpitat, ut adſtantes cordis pulſum audire queant. Urina modò tenuis eſt, modò craſſa, & turbida, cum multo craſſo & rubicundo ſedimento. Adeſt ſæpe febris ephemera, quæ vomitu vel ſudore ceſſat.*

Partes affectæ hic ſunt variæ. *Cerebrum*, ut ex metu & anxietate: *cor*, ut ex palpitatione & febre ephemera: *ventriculus*, ut ex vomitu & dolore: *hepar, lien, & pancreas*, uti ex rugitibus & æſtu in hypochondriis: denique *inteſtina*, uti ex alvo aſtrictiore conſtat.

Morbus præcipuus, quo æger noſter laborat, eſt intemperies ventriculi, lienis, pancreatis, & vicinorum vaſorum varia; quæ, colluvie variorum humorum, circa viſcera hypochondriorum collectâ, dolorem ventriculi, vomitum, cordis palpitationem, metum & anxietatem, aliaque multa ſymtomata producens, *Affectio Hypochondriaca* vulgò appellatur.

Cauſa hujus morbi *prima* fuit negligentior & varia illa diæta, quâ principia quædam variæ intemperiei & obſtructionum, in ventriculo & viſceribus vicinis, ſunt genita; quibus primum exigua quædam colluvies variæ cacochymiæ circa illa viſcera fuit congregata; cumque ea inde nec per artificiales nec naturales evacuationes & alterationes tolleretur, intemperies, obſtructio, & cacochymia ibi ita fuerunt auctæ, ut graviſſima illa ſymtomata, jam enarrata, quotidie maximâ cum moleſtiâ ægrum noſtrum infeſtent.

Hinc enim primum moleſta eſt *cruditas* illa acida, acerba, bilioſa, pituitoſa, *ventriculum*, acrimoniâ rodente, *dolore afficiens*, & irritatione ſua *vomitum variorum humorum*, prout nunc hic, nunc ille ſeorſim, nunc multi & varii ſimul exitum in ventriculum inveniunt, per vices excitans, & *dolorem ventriculi ſua evacuatione levans, novâque alimentorum ingeſtione renovans.*

Et quia halitus, qui inter coquendum in ventriculo & inteſtinis ex alimentis excitantur, ob cruditatem ſunt craſſiores, quam ut commodè & ſatis copiosè diſſipentur, & pori ventriculi & inteſtinorum, propter obſtructiones ſunt anguſtiores & pauciores, quam ut per eos conveniente copiâ emittantur; hinc illi è ventriculo per æſophagum copioſè ſimul erumpentes, pariunt *ructus*, & inter inteſtina *& hypochondriorum* viſcera vagantes, varios in iis partibus exhibent *rugitus*.

Æſtus

Æſtus ibidem percipitur, à bilioſis, & acribus humoribus, qui ibi ab hac cruditate geniti, à copioſo ingeſto potu, inſtar olei vitrioli ab addito oleo tartari, vel calcis vivæ ab infuſa aqua, vehementius incaleſcentis, vehementer efferveſcunt.

Et quia nonnunquam ſpirituoſiores quædam chyli partes putredinem concipiunt, quâ illæ ad cor delatæ febrilem poſſunt facere efferveſcentiam: hinc oritur in hoc ægro interdum *febris ephemera*; quæ, diſſipatis iſtis per ſudores vel vomitum ſpiritibus, *intra paucas horas finitur.*

Ab acerbis vero & adſtringentibus humoribus, hîc genitis, ita *adſtringuntur inteſtina*, ut illa juſtam irritationem à fæcibus iis contentis & eò impellendis accipere nequeuntia, alvum plerumque, tanquam à meſpilis, corticibus granatorum, aliiſque ſimilibus conſtrictam, adſtrictam faciant.

Urina interdum eſt tenuis, ubi craſſiores ſeri partes, propter obſtructiones, in corpore retinentur; obſtructionibus vero illis interdum apertis, & craſſioribus ſeri partibus cum ſero per renes egredientibus, *evadunt urinæ craſſæ, craſſumque & copioſum ſedimentum habent.*

Anxietas & metus torquet interdum ægrum; quia craſſi illi, & acerbi humores, in cerebrum delati, ſuo craſſo & acerbo temperamento tam triſtes & anxias cogitationes excitant, *ut etiam à tutiſſimis ſibi malè metuat æger.*

Et quia humores hic geniti valdè ſunt heterogenei & inæquales, acres & pungentes, idcirco ad cor delati ſtimulant ita ejus fibras, ut ſpiritus valdè fortiter, ſed inordinatè tamen, ex cerebro in eas fluentes, tam inordinatum & vehementem cordis motum excitent, ut ſæpe ejus *palpitationis ſonus ab adſtantibus audiri poſſit.* Hanc cordis palpitationem juvat ſanguinis hujus inæqualis in cor ingreſſus, valde inæqualem & inordinatam efferveſcen-

tiam, ob ſuas craſſas & heterogenas partes, in corde excitans.

Neque putandum eſt hanc cordis palpitationem adeo vehementem à ſolâ ſanguinis vehementiore in cordis ventriculis effervefcentiâ, non autem à ſpirituum in fibras influxu oriri: cum effervefcentia illa magnum & ingentem calorem in toto corpore deberet excitare; qui tamen hic non obſervatur.

Morbus hic *difficilis erit ſanatu*: quia varias habet intemperies, imo contrarias; & magnas obſtructiones; item humores varios & pertinaces.

Curatio conſiſtet in humorum pravorum alteratione, evacuatione, obſtructionum ablatione, & intemperiei partium, per contraria, correctione.

Primò itaque præſcribatur tale, poſt venam in brachio ſiniſtro ſectam, Apozema:

℞. *rad. cichorii, polypod. quercini. an.* ℥j.
aſparagi, fæniculi, an. drag. vj.
hellebori nigri drag. iij.
cort. radic. cappar., tamariſci, ebuli. an. drag. ij.
herb. carduibenedicti, fumariæ. an. m. jſ.
cichorii, acetoſæ, chamædryos, ſcolopendrii, an. m. j.
ſummitat. centaurei minor. lupulorum.
abſynthii rom., tamariſci an. ʒj. ſ.
Sem. 4 frigidor. major an. ʒj ſ.
cardui benedict., aniſi, fæniculi, dauci an. ʒij.
tamarindorum ℥j.
Coquant. ex aq. hordei ad lib. jſ. *Colaturæ infunde per noctem fol. ſennæ* ℥j. *agarici, rhabarbari, an.* ʒij. *cinnamomi, macis, an.* ℈j. *mane forti expreſſioni adde ſyr. de cichorio cum rheo* ℥ij.
F. *Apozema*, de quo ſumat quotidie ℥iiij.

Corpore hoc modo purgato, utatur quotidie dragmâ harum pilularum, ad obſtructiones tollendas & viſcera alteran-

teranda & purganda:

℞. *chalybis cum ſulph. præparat.* ℥j.
ſennæ mund., rabarb., agarici recent. trochiſc. an. ʒj.
pulver. el. diarhod. abbatis. ʒſ.
oxymell. ſ. q. ſ.

Fiat *Maſſa* pilularum, de qua ſumat ʒj. tribus horis ante paſtum: & inter horum uſum hypochondria foveantur decocto emolliente & aperiente.

Adverſus cordis palpitationes & reliquos affectus, hac utatur Opiata corroborante:

℞. *conſerv. meliſſæ, flor. anthos, borragin., & cariophylli noſtratis an.* ℥j.
confection. alkermes, theriacæ veteris an. ʒj.
pulv. elect. diambræ, diamuſ. dulc., diarhon. Abbatis an. ʒj
oculor. cancri præp. ℈iv.
cum ſyr. de cortice citri,

F. *Opiata*, de qua capiat quotidie caſtaneæ magnitudinem, bis in die aut ſæpius.

Geſtet etiam hunc ſacculum cordialem in cordis regione:

℞. *roſar. rubr., flor. roriſmarini, an.* ʒj.
flor. lavendul. ʒj.
ſem. angelicæ, cort. citri, gariophyllor., cinnamomi, macis an. ʒſ. *croci* ℈j. *moſchi, ambræ an. gr.* vj.
cum ſindone rubra,

F. *Sacculus*, qui irroratus aquâ roſaceâ calidâ applicetur tepidè.

In *diæta Aër* ſit temperatus. *Cibus* eupeptus & parcior, ex carnibus avium & vervecum elixis, & eorum jure, alterato borragine & bugloſſâ: nec non ex piſcibus ſaxatilibus: item pomis, prunis, uvis paſſis, endiviâ, & cichoreo. *Cereviſia*, ut & *Vinum*, ſit tenuis, & mediocrium virium. *Fugiat* multum aceti uſum. *Somnus* ſit largus. *Exercitium* moderatum. *Curæ* & ſollicitudines vitentur. *Det* operam hilaritati.

MEDI-

XIV.

MEDICATIO VIRI,

Inflammatione Hepatis

LABORANTIS.

Vir 36. annorum crapulæ paſſim indulgens, incidit in dolorem gravativum, hypochondrium dextrum, cum inani tuſſicula, & reſpirationis difficultate, occupantem. Dolor ab hypochondrio ad claviculam ſeſe extendit. Facilius æger ſupinus, quam in latere jacet. Pulſus eſt valde celer ac creber & inæqualis. Lingua arida rubenſque. Sitis adeſt inexhauſta, cum nauſeâ, cibi faſtidio, & ſingultu. Urina obſervatur rubicunda.

Afficitur in hoc ægro *hepar*; quod ex dolore gravi, hypochondrium dextrum occupante, & tuſſicula inani, ac reſpirationis difficultate, nec non nauſeâ, cibi faſtidio, & ſingultu comitatâ, potiſſimum patet. Afficitur etiam *cor*, quod ex pulſus illis vitiis; item ex ſiti inexhauſta, & lingua arida, & urina rubicunda, eſt manifeſtum.

Morbus, qui ipſum affligit, eſt *Inflammatio hepatis*: eaque ex dolore hypochondrii dextri, ſiti perpetua, febri continua, aliiſque ſymptomatis in hiſtoria commemoratis, innoteſcit.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt crapula, cui æger paſſim indulſit. Hinc enim multi ſanguinei & fervidiores in corpore ejus geniti humores *antecedentem* huic morbo præbuere cauſam. Pars vero eorum ſeſe extra vaſa in ſubſtantiam hepatis effundens, ibique putreſcens, & vehementer incaleſcens, *continens* hujus morbi & ſymptomatum eſt cauſa.

A copiâ enim iſtorum humorum, hepar occupantium, & in

& in eo vehementer incaleſcentium, oritur in eo tumor inflammationis, indeque *gravis ſive gravativus hypochondrii dolor*; qui, propter pondus viſceris, & viciniam, connexionemque cum diaphragmate & pleurâ, *ad claviculam ſeſe extendit, & reſpirationis difficultatem inducit* : & quia ardor hepatis & ejus humores per evaporationem, propter viciniam, ventriculo & pulmonibus perpetuò & copioſè communicantur, hinc oritur in noſtro ægro *ſingultus, nauſea, & cibi faſtidium, & ſitis inexhauſta, ac inanis tuſſicula. Parte verò* iſtorum accenſorum humorum perpetuò ab hepate ad cor per venam cavam aſcendente, vehementiuſque ac malignius ibi incaleſcente, & in os ex pulmonibus exhalante Hinc in noſtro ægro, *febris eſt continua ſymptomatica*, ſeſe per pulſum celerem & crebrum & inæqualem, & ſitim illam inexhauſtam, nec non linguâ aridâ rubenteque ſe prodens.

M*orbus* hic, propter magnitudinem ſuam, ac partem affectam, graviaque, quæ inducit, ſymptomata; ac etiam ob metum atrophiæ, hydropis, aliorumque graviſſimorum morborum, eſt periculoſiſſimus.

Curatio itaque diligens adhibenda eſt: *eaque* in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, continentis, & intemperiei, per contraria ablatione, conſiſtet.

Primò itaque mox vena in dextro brachio aperiatur, ſanguiſque ad ℥viij vel x, pro ratione virium, educatur. Venæ ſectioque reiterari poterit.

Sequenti die tali lenitivo medicamento purgetur:

℞. *Caſſiæ recens extractæ* ℥j.
rhabarb. pulveriſati ℈j.
aq. cichorei q. ſ. m. f. Hauſtus *brevis.*

Expurgato corpore, inungatur regio hepatis unguento ſantalino, & pannum lineum eodem unguento inunctum apponatur, citra calefactionem.

Interea etiam ſequenti utatur decocto:

℞. *rad. cichor., endiv., an.* ℥j.
taraxaci, petroſelini, fœnicul. an. ℥ſ.
herb. endiv. cichor. taraxaci, acetoſ., violar., lactuc. an. m. j. *fumariæ, agrimoniæ, capill. ven., borrag., bugloſſ., chamæpitis, an. m.* ſ.
ſem. 4. *frigid. major. an.* ʒij. *aniſi* ʒj.
Tamarind. ℥j. *pruna. acid.* No. vj.
uvar. paſſ. ʒx. *hord. mund. p.* j. *liquirit. raſæ* ʒiij.
Decoq. in aq. com. ad ℔j ſ. *Colat. adde ſyr. de limonib.* ℥ij. F. Apozema, *de quo ſumat æger ſubinde hauſtum, ter quaterve in die.*

Morbo magis inclinante, pro dolore utatur ſequenti epithemate, regioni hepatis pannis lineis adhibendo:

℞. *herb. endiv., cichor. viridis, ana m* j.
florum camomill., melilot., roſar. rubr., an. m. jſ.
ſummit. abſinth. p. j.
coq. in aq. communi ad ℔jſ. *in fine addendo aceti opt.* ℥ij. *ſpec. diatriumſant.* ʒjſ.
Iterum ebulliant, & poſtea colentur pro Epithemate.

Poſt Epithematis adhibitionem inungatur locus tali linimento:

℞. *ol. amygd. amarar., camomill., an.* ℥ſ.
ol. roſacei, unguenti ſantalini an. ʒij.
M. pro Linimento.

Porro ſi inflammatio invaleſcit, atque ejus ſuppuratio, (quæ tamen omni ſtudio præcavenda, ne ulcus immedicabile ſequatur,) prohiberi nequeat, natura mollientibus & maturantibus juvanda eſt; itaque tale tum adhibeatur cataplaſma:

℞. *rad. althææ* ℥ſ.
fol. malvæ, flor. camomill.

farinæ

farinæ hord. an. m.j. ſem. lini ℥ſ.
coctis iis & contuſis adde pinguedinis gallinæ q.ſ. F.
Cataplaſma.

Cognóſcitur inflammatio ad ſuppurationem tendens ex febri, dolore, aliiſque ſymptomatibus ingraveſcentibus; confecto pure omnia illa miteſcunt, vires tamen debiliores relinquuntur.

Pus genitum vel in vaſa, per hepar diffuſa, ſe inſinuat; & per ſanguinis circulationem fertur illud ad cor, & inde vel in ventriculum, vel inteſtina, vel renes propellitur; vel pus genitum, diſrupto epate, ſe infundit vel in cavitatem abdominis, quod ſectione vel uſtione ventris eſt educendum, vel illud peritonæo, cum muſculis abdominis & cute, exeſo, ex eo foras expellitur, tumque ulcus per vulneraria intro aſſumpta & foris adhibita, eſt ſanandum.

Victus, pro ratione virium ſit tenuis, ex ptiſanâ & juſculis carnium, endiviâ & cichorio alteratis. Utendum hic abſtergentibus, citra acrimoniam. *Aromata & vinum* vitentur. *Potus* ſit cereviſia tenuis.

XV.
MEDICATIO FOEMINÆ, OBSTUCTIONE HEPATIS LABORANTIS.

Foemina 22. annorum, temperamento pituitoſa, victu craſſo & humido longo tempore uſa, faciem & omnia fere membra pallore habet ſquallentia, genua & pedes, præſertim ſub veſperam, ipſi tument. Urina ejus alba eſt & clara. Gravitas & diſtenſio, cum obtuſo dolore, dextro inſidet hypochondrio; quæ, ubi mox ſe à cibo nonnihil exercet, ipſi potiſſimum eſt perceptibilis. Spiritum impeditè ducit, ubi altiora aſcendit loca. Nulla adeſt

 febris

febris vel ſitis. Os ſalivâ madet : nec ullus in hypochondrio hactenus obſervatur tumor.

Afficitur in hac ægra *facies & reliqua externi corporis moles*, quod ex earum pallore; afficiuntur etiam *genæ & pedes*, quod ex eorum tumore; afficitur quoque, & quidem primariò, *hepar*, quod ex gravitate, diſtenſione, & dolore obtuſo,dextrum hypochondrium potiſſimum à cibo occupante, item ex urina alba & clara, nec non reſpiratione à corporis motu difficilius ductâ, eſt manifeſtum.

Morbus, quo hæc ægra affligitur,eſt intemperies pituitoſa & viſcida hepatis, quæ poros ejus & meatus obſtruens & chymoſin vitians, reliquaque in hiſtoria commemorata ſymptomata inducens, à potiori ſuo effectu, reliqua producente,*Obſtructio hepatis* vulgo appellatur.

Procatarctica hujus morbi *cauſa* eſt diutinus craſſorum & humidorum alimentorum uſus, quo, adjuvante temperamento ejus pituitoſo, multi craſſi viſcidi & tenaces & frigidi in ejus corpore geniti humores, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars vero eorum, partim ad hepar delata, ibique ejus meatus anguſtans & oppilans,intemperiemque ejus vitians; partim ad genas, pedeſque,totumque, corporis habitum perveniens, *continens* hujus morbi, ſymptomatumque jam enarratorum, eſt cauſa.

Dum enim humor ille pituitoſus viſcidus & tenax poros & meatus hepatis multis in locis occludit, ibique hæret, *parit in eo intemperiem pituitoſam* & *viſcidam*, *ac præterea obſtructionem*, qua humores, hepar poſtea tranſituri, in eo retinentur, illique retenti, ac ſuâ copiâ & pondere, hepatis, in dextro hypochondrio ſiti,parenchyma gravantes, & diſtendentes, pariunt in *dextro hypochondrio grávitatis & diſtentionis, obtuſo dolore citra tumorem comitatæ, ſenſum. Hic, poſt cibum aſſumptum, & corporis exercitationem, altiorumque locorum aſcenſum, magis eſt perceptibilis, difficilemque reſpirationem*

tionem gignit; propterea quod humores copioſiores eo ferantur, iique tum plus ſolito ibidem diſtendantur, & quod diaphragma, quod eſt præcipuum reſpirationis inſtrumentum, vehementius premant.

Et quoniam, ex hac hepatis intemperie pituitoſa, cum obſtructione conjuncta, chymus gignitur crudus & aquoſus, qui deinde in aquoſum in corde convertitur ſanguinem, per totum corpus ad alituram diffundendum; hinc *facies totaque corporis externa moles*, quæ tali pituitoſo ſanguine nutriuntur, *ſquallido pallore perfunduntur.*

Et quia hic ſanguis ad nutritionem eſt ineptior, calorque nativus ex eo debilitatus, juſtam excrementi vaporoſi diſcuſſionem in habitu corporis efficere non poteſt; hinc oritur ex ſanguine illo eo propulſo, ſed non bene agglutinato, & ex vaporoſo excremento retento, *genarum & pedum*, vaſis in noſtrâ ægrâ poroſioribus inſtructorum, *tumor*; *qui ſub veſperam magis eſt obſervabilis*, quod ob corporis diurnum motum & erectionem, humores eô tum paulatim copioſius fuerint propulſi, nec per ſanguinis circulationem in alias partes ſatis copioſè referri potuerint. Pituitoſus vero ille ſanguis, ad tonſillas oris delatus, ibique aquoſiores ſuas partes in os, per ductus ſalivales, alioſque deponens, *facit ſitis abſentiam, ſalivæq; in ore abundantiam.* Ad cor vero citra putredinem, & deinde ad renes, ex viſcidis illis humoribus obſtructos vel anguſtatos, perveniens, producit *febris abſentiam, urinamque albam & claram.*

M*orbus* hic, ob magnam hepatis affectionem, *periculoſiſſimus eſt.* Metus enim eſt, ne in hydropem, vel ſcirrhum, vel alium gravem affectum, degeneret.

Diligentiſſima itaque *Curatione* erit impugnandus; *quæ* in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, continentis, & intemperiei, ac obſtructionis, per contraria, ablatione conſiſtet.

 Primo

Primò itaque utatur tali apozemate alterante & purgante:

℞. *rad.apii,petroſelin.,fænicul. an.* ℥j.*chelidonii major.*℥jſ.
filicis, enulæ campanæ, cort. rad. capparum, fraxini,
tamariſci an. ℥ ß.
*fol.abſinthii,agrimoniæ,capill.vener., chamædrios an.m.*j.
*flor. centaur. minor., hyperici an. p.*j.
*ſem. apii, petroſelini, aniſi, fæniculi, an.*ʒij.
fol. ſennæ ℥ij. *rad. polypod. q.* ℥ß.
Decoq. in aq. hord. ad ℔j ß.
In Colatura diſſolve ſyr. de cichor. cum rhabarb. ℥j ß. *m.*
F. Apozema. *de quo ſumantur* ℥iij. *bis in die vel ſemel,*
pro ratione operationis.

Dum hoc utitur apozemate, hypochondrium dextrum hoc foveatur fomento, mane & veſperi, ante uſum decocti:

℞. *rad. bryoniæ, althææ an.* ℥j ß.
ebuli, cyperi, eryngii, capparis, fraxini an. ℥j.
fol. malvæ, althææ, violariæ, agrimoniæ, chamæd.,
menthæ, abſinth., an. m. j.
ſem. lini, fænugræci, baccar. Iunip., coriandri an. ʒij.
flor geniſt., ſambuci, chamomill., meliloti, an. p. j.
ligni ſantali citrini, ℥ſ.

Fiat omnium decoctio in duabus partibus aq. chalibeatæ, & una vini albi ſub finem additi; colat. adde aceti ℔ ß. *& fiat* Fomentum, *cum pannis lineis eo imbutis adhibendum, ut fuit dictum.*

Poſt fotum inungatur locus tali unguento:

℞. *ol. lilior, de capparib. an.* ℥ij.
ſucc. bryoniæ, apii an. ℥j.
Bulliant ad ſuccorum conſumptionem
addendo ung. de althæa, gumm. ammon. acet. diſſol.
& extracti an, ʒj.

ſem.

ſem. dauci, ſpicæ nardi, an. ʒj ß.
ceræ flavæ q. ſ. F. Unguentum,
cui, tempore uſus, addatur aceti roſacei parum.

Poſt horum uſum, ad obſtructionum reliquias tollendas, & partem affectam roborandam, conveniet ſequens opiata:

℞. *conſerv. flor. abſinth.,*
flor. tamariſci, capill. ven. an. ℥j.
rad. enulæ campanæ, cort. citri cond., an ℥ ß.
myrobalan. cond. No. j.
nuc moſchat. cond. ʒiij.
ſpec. diarhod. abbatis ʒj.
chalibis præp. ʒij.
ſalis abſinthii, tamariſci an. ℈ ß,
croci ℈j. *ambræ gryſeæ* ℈ß.
cum ſyr. cond. cort. citri F. Opiata,
de qua capiat ſingulis diebus magnitudinem caſtaneæ majoris, duabus horis ante paſtum, ſuperbibendo vini Hippocratici parum.

Plurimum etiam conducent balnea tepida, in quibus emollientia & aperientia ebullierint.

Obſtructiones ſi contumaces fuerint, utatur ſequentibus pilulis:

℞. *aloës optimæ, ſucco abſinthii diligenter nutritæ* ℥ ß.
gumm. ammon. aceto diſſoluti & trajecti ʒiij.
myrrhæ electæ in vino calido ſolutæ & trajectæ ʒij.
pulv. diatriumſantal., criſtall. tartari an. ℈j.
agarici recenter trochiſc., rhabarb. electi an. ʒij.
ſalis abſinthii, tamariſci, an. ʒ ß. *croci* ℈ ß.
Cum ſyr. roſ. ſol. F. *maſſ.* pilularum, *de qua capiat* ʒ ß. *bis in ſeptimana, duabus horis ante paſtum.*

Ad obſtructiones pertinaces tollendas præ cæteris conducunt remedia ex tartaro, vitriolo, chalybe conflata, quæ

quæ apud practicos occurrunt; & ideo hic etiam adhiberi poſſunt.

In *diæta*, *Aër* ſit purus, calidus, tranquillus. *Cibus* attenuans & calidus, ex pane bene fermentato, & carnibus gallinaceis, vervecinis, ovis ſorbilibus, capparibus, aſparagis, hyſſopo, petroſelino. *Potus* ſit cereviſia & vinum mediocrium virium. *Alvus* reſpondeat arte vel naturâ. *Gaudio* det operam: moderatè ſe *exerceat*.

XVI.

MEDICATIO VIRI, SCIRRHO HEPATIS LABORANTIS.

VIr 40. annorum, pituitoſus, alimentis frigidioribus & humidioribus diu uſus, diutinamque ac contumacem obſtructionem hepatis paſſus, paulatim incidit in durum tumorem, dextrum hypochondrium occupantem; qui, ipſo erecto vel decumbente & in ſiniſtrum latus inclinato, tactu facile percipitur. Situ & figurâ jecoris circumſcribitur. Decubitus ipſius dexter eſt facilis, ſiniſter verò adeo gravis, ut ægro, ſiniſtro lateri incumbenti, moles quædam, velut ſuffocans, ventriculo & præcordiis inniti videatur.

Afficitur in hoc ægro *hepar*; quod ex præcedentibus ejus obſtructionibus, & ſubſecuto tumore duro, qui in hypochondrio dextro percipitur, difficilemque in ſiniſtro latere decubitum parit, eſt manifeſtum.

M*orbus*, qui hunc ægrum affligit, eſt intemperies craſſa & viſcida hepatis; quæ tumore duro, & obtuſo ſenſu prædito, comitata, *Scirrhus hepatis* vulgò appellatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt diutinus ille frigidorum

rum craſſorum & humidorum alimentorum uſus, quo, adjuvante temperamento noſtri ægri pituitoſo, humores frigidi craſſi & tenaces, in ejus corpore geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum ad hepar delata, & deinde poros ejus obſtruens, & poſtea ſuâ copiâ & craſſitie illud diſtendens, & in tumorem attollens, duritiemque ſua partium firma cohæſione concilians, *continens* hujus morbi & ejus ſymtomatum eſt cauſa.

Hinc enim nata eſt *intemperies illa hepatis, tumore duro, & ſtupido ſenſu, comitata*, cujus pondere, cum per ſiniſtrum decubitum ventriculus & præcordia premantur, quæ per dextrum decubitum à preſſione ſunt libera; hinc fit, ut *decubitus dexter ægro ſit facilis, ſiniſter verò adeo difficilis, ut difficilem reſpirationem ſuffocationiſque metum inducat.*

Quia autem, per corporis erectionem & in dextras partes inclinationem, tumidum hepar magis verſus exteriora à vicinis partibus propellitur, idcirco *tumor ejus, figuram & ſitum hepatis habens, corpore erecto & in dextrum latus inclinato, facile eſt perceptibilis.*

Morbi hujus magna ſolet eſſe pertinacia & periculum: cum viſcus hepatis meatus habeat anguſtos, qui præcedente obſtructione valde ſunt obſtipati, & à ſubſecuto hoc ſcirrho fere omnes ſunt occluſi, ita ut vis medicamentorum eo difficulter ſit perventura; unde vel *hydrops*, vel *atrophia hic eſt metuenda.*

Curatio itaque diligens inſtituenda eſt, *quæ*, in cauſarum, & intemperiei, ac tumoris, per contraria ablatione, conſiſtet.

Primo itaque purgetur tali medicamento cathartico:

℞. *ſyr. roſati ſol. cum fol. ſennæ, & rhabarb.* ℥j ſ.
elect. diaphæn. ʒiij. *aq. decoct. hord. q. ſ.*
M. F. Hauſtus.

Deinde utatur tali apozemate alterante & purgante:

℞. *rad. fœnic., petroſ., gramin., aſparag., in aceto macera-
tar. an.* ℥j.
*herb. marrubii, ceterach, cuſcutæ, capill. veneris,
ſcolopendrii, chamædryos an. m.* j.
ſem. aniſi, fœniculi, an. ʒj *ſ.*
fol ſennæ ℥j *ſ. agarici, mechoacann. an.* ʒj.
paſſul. ℥j. *ficus ſicc.* No. v.
Decoq. in aq. hord. ad lib. j *ſ.*
Colaturæ adde ſyr. dc cichor. cum rheo ℥j *ſ.*
M. *F.* Apozema, *de quo ſumat ſemel, vel bis
in die, hauſtum trium vel quatuor unciarum.*

Reiterari ſubinde ſimile apozema debet, omiſſis vel additis purgantibus, pro ut res hic deſiderabit.

Purgari etiam ſubinde poterit tali hauſtu:

℞. *fol. ſennæ* ʒiij. *agaric. trochiſc., rhabarb. an.* ʒj.
ſem. aniſi ℈ij. *infunde in aq. hord.* ℥iij.
Colaturæ adde diaphœnic. ʒij. M. *F.* Hauſtus.

Interea dum his utitur, admoveantur fomenta, unguenta & emplaſtra ſequentia:

℞. *rad. bryoniæ, liliorum, alth. an.* ℥j.
cucumeris ſilveſt. ℥ſ.
fol. malv., violar. parietar., abſinth., agrimon. an. m. ſ.
flor. camomill., melilot., roſarum an. p. j,
*Coq. in tribus partibus aq. comm. & unâ vini ſub
finem additi. Colaturâ foveatur, cum pannis la-
neis, hypochondrium dextrum.*

Poſt fotum adhibeatur tale linimentum.

℞. *ol. lilior., camomill., melilot., amygdal. dulc. an.* ℥j.
roſar., abſinthii an. ℥ſ.
gumm. ammon. in aceto diſſolut. ʒiij.
ceræ. ʒij. M. *F.* Linimentum.

Poſtquam pars affecta linimento illo inuncta fuerit, tale ei imponatur emplaſtrum:

℞. *Maſſ.*

℞. *Maſſ. emplaſt. de mucilag.* ℥j.
de melilot. ℥ſ.
gumm. ammon. liquati in ſucco abſinth. ʒiij.
malaxentur cum ol. abſinth. & liliorum q. ſ.
F. Emplaſtrum, *extendendum ſuper alûta.*

Si vero durities contumax nondum his cederet, ſequentes pilulæ per plures dies erunt uſurpandæ:

℞. *gumm. ammon. in aceto diſſolut.*
& trajecti & iterum inſpiſſati ʒij.
bdellii, ſtyracis, an ℈iiij. M.F. Pilulæ *juſtæ magnitudinis, capiat* ʒj. *alternis diebus.*

Intermediis diebus utatur opiatâ roborante & aperiente, in obſtructione hepatis præſcriptâ.

Uſus etiam chalybis præparati, ſuperius & inferius a nobis deſcripti, hic magnopere conducit.

In Victus ratione, Cibus ſit attenuans, ut in obſtructione hepatis, moderata quantitate exhibitus. Item incîdens & detergens. Vitentur dulcia. *Vinum* ſit tenue, odoratum, vel cereviſia clara, mediocrium virium. Cappares ſint in frequenti uſu. *Alvus* moderatè fluat. *Exercitia* ſint moderata. *Vitet* triſtitiam.

XVII.
MEDICATIO VIRI, Cachexia Leucophlegmatica AFFECTI.

V*Ir quadraginta annorum, febri erraticâ diu fatigatus, & tandem ab eâ liberatus, incidit in pedum & tibiarum inflationem; quæ deinde, per femora & teſtes paulatim aſcendens, totum corpus, faciem ipſam, palpebras, labia, ac gingivas occupavit. Color corporis ad fœdam albedinem declinat. Digiti parti-*

bus externis impreſſi aliquandiu profunda in iis reliquunt veſtigia. Urina eſt pauca & cruda. Pulſus debilior. Coctio ventriculi tarda. Corporis motus lentus & languidus.

Afficitur in hoc ægro *totius corporis habitus*; ut ad oculum patet: item *hepar, ventriculus, lien, & aliæ partes, chyloſi & chymoſi ac etiam ſanguificationi inſervientes*; quod totius corporis inflatio & tumor indicant.

M*orbus*, quo æger laborat, eſt intemperies viſcerum chyloſi chymoſi & ſanguificationi inſervientium ſeroſa, pituitoſa, & vaporoſa; quæ, totum corpus tumore molli inflans & diſtendens, fœdoque pallore perfundens, *Cachexia leucophlegmatica* appellatur.

Cauſa prima ſive *procatarctica* hujus morbi eſt febris erratica, quæ diu ægrum noſtrum fatigavit. Hinc calor nativus, primò quidem nimis fuit intenſus; ſed poſtea, ex diſſipatione ſpirituum & oleaginoſarum partium, imminutus: unde humores ſeroſi & pituitoſi, item vapores crudi & craſſi copioſè fuerunt in viſceribus geniti; qui, in vaſis cum ſanguine contenti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Ii vero, propter debilem viſcerum calorem, cum reliquis ſanguinis partibus non ſatis bene mixti, atque ideo extra vaſa in habitum corporis, cujus minor quam viſcerum eſt calor, ſeſe effundentes, & illi qualicunque modo ſe agglutinantes, *continentem* hujus morbi & ſymtomatum conſtituunt cauſam.

¶Nam ſeroſa & pituitoſa illa materia, circa viſcera chyloſcos & chymoſcos ac ſanguificationis exiſtens, producit ibi *intemperiem jam commemoratam.* Extra vaſa verò in pedes, propter longiorem à corde & reliquis viſceribus diſtantiam, & ſeri gravitatem, effuſa, *facit ibi tumorem œdematoſum, digitorum impreſſorum veſtigia*, ob partium mollitiem, *aliquamdiu retinentem. Hic*, malo ingraveſcente, *primum tibias & femora, deinde totum habitum corporis, item*

item brachia & caput, in eoque faciem, labia & gingivas tandem occupavit.

Et quoniam ſeroſa hæc materia, ob dictas cauſas, in habitu corporis hæret, idcirco pauca ejus quantitas ad renes defertur; quæque eo deportatur, eſt craſſa & cruda, ac obſtructos etiam ibi invenit poros; hinc *urina etiam eſt pauca & cruda.* Quia verò ab hoc ſero & ſanguine crudo ac frigidiore calor ventriculi & cordis, jam antea à febri præcedente debilis, magis magiſque debilitatur; hinc pulſus eſt *juſto debilior, ac concoctio ventriculi, ut & aliarum partium, tarda.* Et denique, quia moles corporis ab hoc tumore eſt gravis, & ſpiritus animales, ob ſeroſam hanc cacochymiam, pauci: hinc *motus corporis eſt languidus & tardus.*

Morbus hic valde eſt periculoſus: quia chyloſis & chymoſis, atque hinc ſanguificatio, graviter eſt læſa, & difficulter corrigi poteſt. Non tamen deſperandum: ſæpe enim hujuſmodi cachexia ſanari ſolet.

Ne itaque in lethalem leucophlegmatiam, vel aſcitem abeat, *Curatio* quam primum erit inchoanda: *quæ* conſiſtet in cauſæ antecedentis & continentis ablatione, & intemperiei viſcerum & habitus corporis, per contraria, correctione.

Primò itaque purgetur tali hauſtu:

℞. *diaphœnici* ℥ſ.
tartari vitriolati ℈j.
diſsolve in aq. carduibenedicti ℥ijſ.
adde aq. cinnamom. ℥ſ. *ſcammonii gr.* viij.
miſce F. Potio, *mane jejuno ventriculo exhibenda.*

Poſtea utatur hoc apozemate aperiente, alterante, & purgante:

℞. *cort. rad. apii, ireos recent.,*
ebuli, an. ℥j.

bryoniæ

bryoniæ ℥ſ.
enulæ camp. ʒiij.
herb. cuſcutæ, agrimoniæ, ceterach,
carduibened., fumariæ an. m. j.
abſinthii vulg. & romani an. m. ſ.
flor. geniſtæ, ſambuci, centaur. min. an. p. j.
ſem. aniſi, fœniculi, carui, dauci an. ʒij.
Fol. ſennæ ℥jſ. agarici, rad. eſulæ an. ʒſ.
rabarb. ʒj.
Zinzib., cinnamomi, ſchænanthi an. ℈j.
uvar. paſſ. ℥j. *prunor acidor. paria* viij.
liquiritiæ raſæ ʒij.
Decoq. ex. aq. com. & vini albi part. æq. ad lib. j *ſ.*
& colentur pro Apozemate, *de quo bibat æger uncias quatuor, mane jejunus.*

Ubi aliquoties purgatus fuerit, utatur his tabellis corroborantibus & intemperiem viſcerum corrigentibus.

℞. *ſpec. el. aromatici roſati,*
diarhodon. abbatis, diamargar. frig.
an. ʒjſ.
raſuræ eboris, cornu cervi, an. ʒj.
ol. cinnamomi, caryophyll. an. ℈ſ.
ſacchari albi diſſoluti in aq. roſ. ℥iij.
F. Tabellæ ʒiij. *pondere; capiat unam horâ ante prandium & cænam.*

Ventriculus & præcordia hoc foveantur linimento:

℞. *ol. nucis moſchatæ, menthæ, abſinthii,*
amigdal. amarar. an. ℥ſ. *ol. cariophyll.* ℈ſ.
ceræ parum. F. Linimentum, *quo regio ventriculi mane & veſperi illinatur, & ſuperponatur ſcutum ex bombace.*

Alvus ſi poſtea ſubſtiterit, moveatur ſubinde his pilulis:

℞. *aloes*

℞. *aloes roſatæ.*
ſpec. hieræ ſimpl.
rabarb., agarici trochiſ. an. ℥j.
cum ſyr. de abſinthio q. ſ. F. Maſſa, *de qua capiat* ℈j. *horâ unâ ante cœnam.*

Cibus ſit euchymus, ex pane triticeo, bene fermentato, carnibus gallinaceis, vervecinis, perdicibus, ovis ſorbilibus; aromatibus moderatè conditus. *Abſtineat* à multis jurulentis & ſorbitionibus, ac *multo potu*; *qui* ſit cerevisia & vinum album, mediocrium virium. Bis terve in die alatur quantitate cibi, quam facile conficere poteſt. Verſetur in *aëre* mediocriter calido. Moderatè ambulando *ſe exerceat*. Bene *dormiat*; & *triſtitiam* fugiat.

XVIII.
MEDICATIO VIRI, HYDROPE ASCITE LABORANTIS.

VIr triginta quinque annorum, febri tertiana intermittente duplici aliquamdiu afflictus; & poſtea, ex mala victus ratione, in continuam; ac inde iterum in tertianam duplicem prolapſus; eâque per integrum menſem fatigatus; dum nullis aut pauciſſimis remediis uteretur, ac multum potum ingurgitaret; paulatim, jam à duobus menſibus, incidit in inſignem abdominis, ſcroti, & crurum tumorem: cui nunc adeſt reſpirandi difficultas, virium debilitas, faciei ac totius corporis pallor, ſitis perpetua, appetitus proſtratus; & imi ventris, ubi æger ſe in lecto de latere in latus circumvolvit, fluctuatio. Urina eſt pauca, aquoſa, & ſedimento carens.

Afficiuntur in hoc ægro *crura*, *ſcrotum*, & imprimis *imus venter*: idque ſecundum illam cavitatem, quæ eſt intra

tra peritonæum & inteſtina; quod conſtat ex eorum tumore, & fluctuatione in abdomine percepta. Læditur quoque *jecur*, *cum liene & vaſis gaſtricis*, *meſaraicis*, *aliiſque chyloſi & chymoſi inſervientibus*; quod indicat totius corporis, & præſertim faciei, pallor, item ventris & crurum, ab aquis in iis collectis, tumor.

Morbus qui ipſum affligit, eſt intemperies ſanguinis, & multorum imi ventris viſcerum, ſeroſa; quæ multam aquam in abdomen, ſcrotum, & crura, effundens, illaque hac in tumorem attollens, *Hydrops aſcites* dicitur.

Cauſæ procatarcticæ hujus morbi ſunt febres illæ, quibus æger tamdiu fuit afflictus. Hinc enim calor nativus in partibus chyloſi & chymoſi inſervientibus primò quidem fuit plus juſto intenſus; ſed poſtea per diſſipationem ſpirituum & pororum apertionem imminutus; qui deinde ſeroſos & craſſos humores, ex copioſo illo potu & aliis aſſumtis alimentis, in vaſis, & obſtructiones in quibuſdam partibus, pariens, *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Pars verô ſeroſæ iſtius materiæ ex vaſis & viſceribus, propter malam cum reliquo ſanguine, à debilitato calore, commixtionem, in cavitatem abdominis, per evaporationem, & forſan etiam per diapedeſin, ſeſe effundens, & liquorem, tum propter loci anguſtiam, tum ob minorem interioris ſuperficiei ventris calorem, coiens; & forſam etiam, per ductus aquoſos hepatis ruptos, in cavitatem abdominis effluens; ac inde in ſcrotum & crura delabens, parteſque illas ſuâ copiâ extendens & in tumorem attollens, *continens* hujus morbi & ſymtomatum evadit cauſa.

Dum enim aqua illa, cum ſanguine reliquo mixta, ad corpus recte nutriendum & calefaciendum eſt ineptior; *hinc oritur totius corporis debilitas ac pallor*. In abdomen vero diffuſa, &, ob circumvolutionem ægri, ab uno latere in alterum, inter inteſtina, magno impetu ruens, *flu-*

ctua-

ctuationis excitat perceptionem. Et, copiâ ſuâ abdominis cavitatem replens, impedit juſtam diaphragmatis, in inſpiratione neceſſariam, depreſſionem; eoque *reſpirandi inducit difficultatem.* Secundem exteriorem vero vaſorum, *in ſcrotum & crura* ex abdomine deſinentium, ſuperficiem, in illas partes copioſè *deſcendens, magnum earum facit tumorem.*

Et quoniam ſerum maxima ex parte, jam dicta ratione, ex vaſis abdominis in cavitatem imi ventris exhalat, & per eorum poros nimis apertos forſan etiam tranſſudat; ſerumque, quod paucum in vaſis remanet, ob debilitatem caloris eſt crudum: hinc *parum ſeri* ad renes defertur, *urinaque pauca & cruda*, cum nullo ſedimento, *excernitur.* Quò etiam multum facit pororum renum obſtructio, & intemperies ſanguinis frigidior, qua ſerum ineptius evadit, quam ut vi renum obſtructorum à reliquo ſanguine ſeparetur.

Eadem aqua, ſecundum partes inſipidas, magnam partem per inſenſibilem tranſpirationem diſſipata, & ſecundum ſalſas, quæ difficilius, ob rigiditatem & craſſitiem ſuam, per poros abdominis diſſipari poſſunt, in ventre retenta, *majorem indies ſalſedinem acquirit. Eaque*, ſuperiori ventriculi parti ſeſe perpetuò inſinuans, *ſitim parit perpetuam.* In ventriculum verò defluens & ſuccum acrem, famis irritamentum, aquoſitate & ſalſedine ibi temperans, *proſternit penitus ægri appetitum.*

Dico ſerum, propter debilem viſcerum vaſorum & ſanguinis calorem nativum, *non ſatis bene cum reliquo ſanguine miſtum*, atque ideo facile ab eo ſeparabile, *per exhalationem potiſſimum, ex viſceribus* & eorum vaſis, *cavitatem abdominis ingredi, ibique in liquorem*, propter cauſas jam dictas, *coagulari*: quia hic ejus ingreſſus eſt facillimus, utpote qui majores pororum apertiones, quales in

 diapedeſi

diapedeſi & diæreſi requiruntur, non deſideret; nec per anaſtomôſin, cum venarum & arteriarum extrema, per univerſum corpus, ſint continua, fieri queat.

Neque ſeri in abdomine collecti ſalſedo his quicquam adverſatur; cum particulæ ſeri ſalſæ, quæ hîc nullam ſublimem difficilemque evectionem, ſed lateralem facilemque tantum è vaſorum & viſcerum poris in abdomen ingreſſum, ibique cum partibus aquoſis mixtionem, imo ſæpiſſimè deſcenſum ſolummodo poſtulent, facile à vaporibus aquoſis, per tenues viſcerum & vaſorum tunicas, hic ſæpe nimium dilatatas, in abdominis craſſis partibus veſtiti cavitatem, ſaltem ſenſim propelli, ibique facile ob abdominis partium craſſitiem retineri, & ita magnâ copiâ colligi in eâ queant. Et certè, cum ſalſæ ſeri partes ex abdomine in craſſum & denſum œſophagum impellantur, ibique ſitim, ut diximus, faciant; nullam cauſam video, cur non eædem, per tenues & raras vaſorum & viſcerum tunicas, in abdomen ſatis copioſè impelli poſſint.

Morbus hic valde eſt periculoſus: cum aliis morbis ſupervenerit; & chymoſis hic ſit læſa; ac aqua per pharmaca difficulter; per paraκεντeſin verò periculoſiſſimè educi; intemperieſque viſcerum vaſorum & ſanguinis difficillimè corrigi; pororumque apertio nimia difficulter claudi; ac proinde aquarum in abdomine collectio ſummâ difficultate impediri poſſit. Quia tamen morbus eſt recens, & æger juvenis, de recuperatione ſanitatis planè deſperandum non cenſeo.

Curatio primo quoquo tempore eſt auſpicanda. *Eaque* conſiſtet in cauſæ continentis & antecedentis ablatione, & intemperiei ac obſtructionum, & pororum nimiæ apertionis, per contraria, correctione.

Itaque æger alternis diebus una hujus pulveris doſi ſubinde purgetur:

℞. *ſennæ*

℞. *ſennæ mund., turbith gummoſi, hermodactylor.*
ſem. ebuli, ſalappæ, mechoacannæ an. ʒij.
guttæ gambi ʒſ.
ſpec. diambræ, diarhod. abbat.,
ſem. fœniculi ana ℈j.
ſacchari candi ʒij.

F. Pulvis, *cujus dragma una vel duæ infundantur per noctem in vini rhenani unciis tribus, ſumatque mane vinum* & *pulverem.*

Ubi bis terve purgatus fuerit, perveniendum ad diuretica; quæ ſerum ſanguine exquiſitius miſcebunt, & evacuationi, per renes felicius inſtituendæ, adaptabunt; obſtructiones tollent, ac viſcerum intemperiem corrigent; quale ex. gr. hoc eſt:

℞. *rad. apii, petroſelini, enulæ camp. an.* ℥j.
cortic. mediani fraxini, tamariſci. an. ℥ſ.
rad. azari ʒiij.
fol. agrimoniæ, ceterach, capillor. vener.,
cichorii, chamædryos, centaurei min.,
abſinthii vulgar. & *romani an. m.* j.
ſem. aniſi, petroſelini, dauci an. ʒij.
flor. geniſtæ, ſambuci an. p. j. *tamarindor.* ℥ij.
coquantur in aq. communi ad quartaria quinque.
in Colatura diſſolve ſyr. de limonib. ℥iij.

M. F. Apozema, *pro quatuor doſibus matutinis: addendo unicuique doſi ſalis juniperini, ſtipitum fabarum,* & *geniſtæ ana* ℈j. *ſpiritus ſalis* ℈ſ. *vel* ℈j.

Conſumto hoc apozemate, idem vel ſimile ſæpius reiteretur. Pro potu ordinario utatur vino albo, ex infuſione chalibis parato; cum ptiſana, ex decocto agrimoniæ, ceterach, capill. veneris, & corticum median. tamariſci, compoſita. Ad ſitim extinguendam in ptiſanæ ordinariæ ſive cerevisiæ lib. iij. diſſolvantur ſalis petræ, optimè puri-

ficati unc.ſ.; eâque utatur pro potu ordinario, cum vino chalibeato.

Verùm bibat quam parciſſimè; & ſitim toleret, quantum poteſt.

In cenſu diureticorum numerantur etiam aquæ ſpadanæ, aliæque minerales acidulæ & vitriolatæ; utpote quæ viſcera potenter deobſtruant, poros nimis apertos claudant, aquas per urinas evacuent, & viſcerum vaſorumque intem periem emendent. Atque hinc quotannis multi hydropici, uſu aquarum ſpadanarum ſimiliumq;, percurantur.

Hæ igitur etiam, ſed magnâ copiâ, uſurpari poterunt, ſi facilè & copioſè cum urinis tranſeant: alioqui erunt prætermittendæ; quippe tum inutiles & noxiæ futuræ.

Confugiendum etiam ad ea, quæ foris adhibita ſerum diſcutiant: ut ad lotiones, per aquas ſalſas & ſulphureas, vel cataplaſmata, ex rad. cucumeris aſinini, bryoniæ, rutâ, fimo caprino, columbino, vaccino, farinâ lupinorum, ſulphure & ſimilibus: ut

℞. *fimi bovini ſiccati lib.* j.
ſulphuris vivi, ſem. cumini pulv. an. ℥ij.
urinæ pueri q. ſ. F. Cataplaſma, *tumidis cruribus & ſcroto adhibendum.*

Si his vel ſimilibus remediis morbus non cedat, cogitandum erit de evacuatione aquarum, per paracenteſin abdominis, infra umbilicum, vel ad latus, cute prius deorſum vel ad latus tractâ, vel per puncturam ſcroti, vel levem ſcarificationem ſurarum, vel veſicatoria talis adhibita, inſtituendâ, ſed cum magni periculi præmonitione.

Verùm tutiſſima paracenteſis eſt Sanctoriana, a Sanctorio Profeſſore Patavino, circa annum hujus ſeculi vigeſimum, inventa, quæ per acum in tubulum, tres vel quatuor digitos longum, formatam, ac tenuioris calami anſerini craſſitiem, & ſupra cuſpidis extremitatem foramen oblongum haben-

habentem, inſtituitur. Hac acu, ſive tubulo acuminato, pertunditur aſcitici ſedentis abdomen, infra umbilicum, in dextro vel ſiniſtro muſculo recto, uſque in ventris cavitatem, educiturque aquæ, prima vice, una vel altera libra. Poſt biduum vel triduum educitur ſimilis unius vel alterius libræ aquarum quantitas, per idem vel aliud recens factum foramen. Taliſque aquarum eductio reiteratur, quoties morbus & ęgri vires hoc permittunt. Poſt acum ſingu-ls vicibus eductam, imponitur foramini plumaceolum ex linteo carpto, illudque ſuperimpoſito emplaſtro aliquo glutinoſo ventri agglutinatur. Nec ulla aqua deinde ex abdomine, invito chirurgo, effluit. Nam educto, ex foraminulo abdominis, tubulo, mox partes cutis, muſculorum, & peritonæi, quæ perforatione iſtius acus fueruut diſtentæ, ſponte ad priorem viciniam, quantum poſſunt, reſiliunt, atque ita foraminulum, ad aquarum effluxum impediendum, ſufficienter claudunt. Simili modo pertunditur hìc etiam ſcrotum.

Toto autem curationis decurſu, roborantia nunquam omittenda. Quia fruſtra aquas educimus, niſi novam earum generationem, per ea, quæ viſcera reficiunt, & ad priſtinam temperiem revocant, inhibeamus.

Inter præcipua roborantia recenſenda eſt aqua cinamomi; cujus cochlear unum mane vel ante cænam exhiberi poterit. Vel uſurpetur electuarium diarhodon abbatis, vel de paſſulis, dimidiæ unciæ quantitate, mane exhibendum; cujus deſcriptio talis eſt:

℞. *Paſſularum corinth. mundat. lib. ſ. Coquantur in vino generoſo ad pultis conſiſtentiam; contuſas trajice per ſetaceum, & admiſce conſervæ anthos, cort. citri conditi, cinnamomi accerimi an. ℥j. pulv. aromatici roſati, diamargariti calid., diacinnamomi, an. ℥ſ. croci ℈ſ.* M. F. Electuarium molle.

In *victus ratione*, *Aër* ſit modicè calidus, & ſiccus. *Cibus* ex carnibus gallinaceis & vervecinis, ex ovis ſorbilibus; & veſperi potius aſſus, quam elixus, ac cinnamomo & gariophyllis conditus. *Potus*, præter jam præſcriptum, ſit vinum tenue, parciſſimè ſumptum. *Exercitium* moderatum fiat ambulatione, navigatione, frictione. *Somnus* ſit moderatus. *Alvi* excrementa reſpondeant quotidie alimentis aſſumtis. *Venus & triſtitia* fugiantur.

XIX.

MEDICATIO VIRI, INFLAMMATIONE LIENIS LABORANTIS.

VIr 35 annorum, temperamento bilioſus, poſt calidiorum alimentorum uſum, & vehementiora corporis exercitia, jam à biduo ſentit gravitatem & dolorem tenſivum in hypochondrio ſiniſtro; quod ubi manu premitur, pulſationis ſenſum exhibet. Adeſt febris continua, magna ſitis, reſpirandi difficultas, vigilia, & oris amaritudo.

Afficitur in hoc ægro *lien*, quod ex dolore tenſivo, & gravitate, & pulſatione, in hypochondrio ſiniſtro perceptis; item, ex reliquis in hiſtoria enarratis ſymptomatis, eſt manifeſtum. Afficitur etiam *cor*, quod ex febri continua, & ſiti; atque etiam *cerebrum*, quod ex vigilia patet.

Morbus, quo hic æger laborat, eſt intemperies lienis ſanguinea, & bilioſa: quæ cum tumore conjuncta, *Inflammatio lienis* vulgò appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt calidiorum alimentorum, ab ægro noſtro diu ſumptorum, uſus: quo, accedentibus vehementioribus corporis exercitiis, humores ſanguinei & bilioſi in noſtro ægro copioſè geniti *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars vero eorum in lienis

in lienis ſubſtantiam extra vaſa effuſa, ibique putreſcens, caloremque præter naturam concipiens, & inde in alias partes tranſlata, *continens* hujus morbi, & ſymptomatum eſt cauſa.

Ab humoribus enim iſtis in lienis ſubſtantiam effuſis, ibique putreſcentibus, & præter naturam incaleſcentibus, oritur hæc *intemperies bilioſa & ſanguinea*; item *tumor lienis*: unde partes ejus membranoſæ & carnoſæ diſtentæ, & graviores factæ, arteriæque ejus preſſæ, *dolorem tenſivum, gravitatis & pulſationis ſenſum, in ſiniſtro hypochondrio*, &, propter ſympathiam diaphragmatis, *reſpirandi difficultatem*, exhibent. Dum verò pars iſtius fervidi ſanguinis, à *liene* per ductum ſplenicum, ad hepar, & inde ad cor, perpetuò adſcendit, ibique juſto majorem & maligniorem incaleſcentiam concipit, hinc oritur in noſtro ægro *febris continua*, quæ ſuo ardore *magnam ſitim, vigilias, & oris amaritudinem* producit.

Morbus hic, ob febrim continuam ſymptomaticam valde eſt periculoſus. Præterea metus eſt, ne hic in ſcirrhum abeat.

Diligenti igitur *Curatione* erit impugnandus: *quæ* in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis, ac intemperiei, tumoriſque ablatione conſiſtet.

Mox itaque vena in brachio ſiniſtro aperiatur, ſanguiſque educatur ad ℥viij; & malo perſeverante, poſt diem unum atque alterum, venæſectio ibidem poterit reiterari.

Venæſectione peractâ, hypochondrium ſiniſtrum tali foveatur fomento repellente:

℞. *ol. roſar., cydonior. an.* ℥j. *vini auſteri lib.* ij. *aceti roſac.* ℥jſ. *M. F.* fotus, *cum laneis pannis eo imbutis tepidè adhibendus.*

Poſtea humores præparandi & evacuandi ſunt talibus remediis:

℞. *rad.*

℞. *rad. cichorii, dentis leonis an.* ℥j. *polypod. querc.* ℥ſ. *herb. fumar., ſummit. lupuli, borrag., bugloſs., ſcolopendr. an. m.* j. *paſſul.* ℥ſ. *hord. m.* j.

Decoq. in decoct. hord. ad lib. j. *Colaturæ adde ſyr. de cichorio cum rheo* ℥jſ. *ol. vitriol. q. ſ. ad gratum acorem,*

M. *F.* Apozema.

De quo ſumat æger ℥iij. *pro doſi, quater in die.*

Poſt primum apozematis uſus diem, purgetur tali medicamento catharctico:

℞. *Diacathol., elect. lenitivi an.* ℥ſ. *diſſol. in aq. decoctionis hord.* ℥iij. *addendo ſyr. roſat. ſolutivi* ℥ſ.

M. *F.* Hauſtus.

Purgatione finitâ, tale cataplaſma erit adhibendum hypochondrio ſiniſtro:

℞. *farin hord., fabar., fl. chamomill., meliloti, ſummit. abſynth. an. m. ſ. ſucci portulacæ* ℥j ſ. *ol. roſac. q. ſ.*

M. *F.* Cataplaſma.

Ubi fervor inflammationis nonnihil fuerit remiſſus, tale cataplaſma repellens & reſolvens adhibeatur:

℞. *farin. hord., fabar., ſem. lini, pulv. florum camomill., abſynth., abrotani an.* ℥ſ. *coq. in ſ. q. aq. & aceti, addendo ol: de capparibus* ℥ij. *M. F.* Cataplaſma.

Tandem in ſtatu & declinatione, ſolis reſolventibus utendum; ut tali decocto:

℞. *cort rad. fraxini, filicis an.* ℥jſ. *herb. ſcolopend., viticis, intybi, ceterach, ſchænanthi an. m.* j. *flor. geniſtæ, camomill., meliloti, an. m. ſ. Decoq. ex aq. hord. ad lib.* j. *In Colatura diſſolve oxymell.* ℥jſ. *F.* Apozema, *de quo ſumat* ℥iij. *bis in die.*

Si forſan durities aliqua in hypochondrio ſentiretur, tali emolliente opus eſſet Cataplaſmate:

℞. *farin. hord., lini, fænugræci an.* ℥j. *caricar. aceto maceratar.* ℥vj. *adipis anſeri., ol. liliorum albor., de capparibus*

an.

an. q. ſ. F. Cataplaſma.

Si inflammationis ſuppuratio impediri non poteſt, ea adjuvanda tali cataplaſmate:

℞. *rad. alth.* ℥j. *farin. hord. lini, fænugræc., tritici an.* ℥ſ. *ficus* No. iij. *ol. lilior. albor* ℥j. *lactis vaccini q. ſ.*

F. Cataplaſma.

Vel imponatur emplaſtrum diachylum.

Suppuratione factâ, ulceris curatio erit inſtituenda, ut in ſuppuratione hepatis diximus.

In *victus ratione Aër* ſit temperatus. *Cibus* & *Potus* refrigerent. Abſtineat in principio à vino, poſtea utatur diluto, aut potius cereviſiâ tenuiore.

XX.

MEDICATIO VIRI, OBSTRUCTIONE LIENIS LABORANTIS.

JUvenis 30 *annorum, temperamento melancholicus, craſſioribus alimentis diu uſus, conqueritur de dolore gravativo & fixo, ſiniſtrum hypochondrium occupante, & per motum corporis vehementiorem, ingraveſcente. Sine cauſa triſtis eſt; turbulentaque & triſtia habet inſomnia; faciei color floridus in lividum eſt mutatus; corporis gravitas & ſpirandi difficultas ab ipſo percipitur; præſertim poſt exercitium vehemens: quandoqne etiam adeſt cordis palpitatio.*

Afficitur in hoc ægro *lien*, quod ex gravativo & fixo hypochondrii ſiniſtri dolore, vehementiore corporis motu ingraveſcente: item *cerebrum*, quod ex triſtitia ſine cauſa ægrum torquente, nec non ex triſtibus & turbulentis inſomniis: ad hæc *totius corporis muſculi & pulmones*, quod ex corporis gravitate, & ſpirandi difficultate: & denique ip-

ſum *cor*; quod, ex ejus palpitatione, eſt manifeſtum.

Morbus, qui ægrum hunc affligit, eſt intemperies melancholica lienis; quæ in ejus vaſis obſtructiones, & ex illis ſymptomata, jam in hiſtoria commemorata, inducens, *Obſtructio lienis* vulgò appellatur. Eaque ex ſymptomatis ejus, mox explicandis, innoteſcit.

Procatarctica hujus morbi *cauſa*, eſt uſus ille craſſorum alimentorum diutinus; quo, adjuvante temperamento melancholico, craſſi & fæculenti in ejus corpore humores geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars vero eorum partim ad lienem delata, ibique meatus ipſius anguſtans, temperiemque ejus vitians; partim ad cerebrum, cor, aliaſque partes, perveniens, *continens* hujus morbi, & ſymptomatum jam enarratorum, eſt cauſa.

Dum enim melancholicus ille humor, ſua quantitate & copia, lienem diſtendit & gravat, in eoque fixam ſedem habet, iſque humor per motum corporis vehementiorem plus ſolito rareſcit, lienemque in ſiniſtro hypochondrio ſitum fortius expandit, ac diaphragma in reſpirando premit, hinc ab ægro noſtro percipitur *dolor in hypochondrio ſiniſtro gravativus & fixus, ac ſpirandi difficultas; quæ per vehementiorem motum corporis ingraveſcunt.* Ille vero in cerebro ſecum ſpiritibus animalibus miſcens, melancholico ſuo temperamento, inducit *ſine manifeſta cauſâ triſtitiam, & triſtia ac turbulenta inſomnia.* Et, quia hic humor melancholicus eſt lividus, hinc eo ad faciem, ubi venulæ ſunt copioſiores & cutis pellucidior, delato, *floridus faciei color in lividum mutatur.* Et quoniam idem ille humor, ob craſſitiem ſuam arctat muſculorum poros, ineptuſque eſt, qui in copioſos ſpiritus animales convertatur, hinc ob juſtæ ſpirituum animalium copiæ defectum poroſque muſculorum arctatos, & ſubſtantiam eorum gravatam, *ſentit noſter æger, in corporis motu, & præſertim vehementiore, corporis totius gravi-*

gravitatem, ſpirandique difficultatem.

Et quoniam melancholicus hic, in hoc ægro collectus, humor, partes aliquas acres continet, quæ ſubinde ad cor delatæ, illud ſuâ acrimoniâ vellicant, inordinatamque efferveſcentiam ſanguinis in ventriculis cordis efficiunt; hinc ſit, ut, ſpiritibus animalibus ex illa vellicatione in cordis fibras fortiter & inordinatè fluentibus, & ex illa ſanguinis inordinata efferveſcentia, *cor* ſubinde *palpitationis moleſtiam* ægro noſtro *exhibeat.*

Hic morbus pertinax & diuturnus ſolet eſſe, ob humoris peccantis craſſitiem, & lienis pororum anguſtiam.

Diligenti itaque *Curatione* hic morbus erit impugnandus: *quæ* in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis, ac obſtructionis, & intemperiei, per contraria, ablatione conſiſtet.

Primo itaque purgetur æger tali purgante medicamento:

℞. *Caſſiæ* ℥ ß. *elect. diacathol.* ʒiij.
aq. decoct. hord. q. ſ. M. F. Hauſtus brevis.

Poſtridie vena ſecetur, pro ratione virium, ad ℥vj. vel viij. in ſiniſtro cubito. Poſtea utatur hoc apozemate:

℞. *rad. cappar.* ℥j. *rad. aperitiv. an.* ℥ß. *polypodii quercini* ʒvj.
herb. tamariſci, chamædryos, chamæpitios, bugloß. capill. vener. an. m. j. *ſem. aniſi, fænic., apii, an.* ʒij.4. *ſem. frigid. major. an.* ʒſ. *flor. geniſtæ, cordialium an. p.*j.
Decoq. in aq. chalibeata q. ſ. ad ℔j. *addendo ſub finem decoctionis fol. ſennæ* ℥jſ. *cinnamomi* ʒſ. *Colaturæ adde ſyr. de cichorio* ℥jſ. *M. F.* Apozema, *pro* IV. *doſibus matutinis.*

Poſt aliquot dies iterum purgetur tali hauſtu:

℞. *Diacathol.* ʒvj. *confect. hamech.* ʒiij. *ſyr. de cichor. cum rheo & fol. ſennæ* ℥ſ. *aq. decoct. hord, q. ſ.*
M. *F.* Hauſtus.

Poſtea reiteretur apozema præcedens.

Interea utatur his tabulis, lienem roborantibus, & deobſtruentibus:

℞ *ſpec. diarhod. abbatis* ℈ij. *diacappar.* ʒſ. *ſem. urticæ, portulacæ. pulv. rad. filicis an.* ℈j. *chalibis ppt.* ʒſ. *ſacchari diſſoluti in decoct. tamariſci q. ſ.* F. Confectio in tabulis, *quarum* ʒij. *horâ unâ ante paſtum ſunt exhibendæ.*

Hypochondrio ſiniſtro adhibeatur mane jejuno ventriculo & veſperi talis fotus, cum pannis lineis, vel cum ſpongia magna:

℞. *flor. camomillor., meliloti, geniſtæ an. p.* j. *ſummitat. anethi, ceterach, rutæ, an. m* j. *ſem. viticis* ʒj. *coq. in æqualibus aq. vini & aceti part. ad lib.* j. *ſ.* F. Fotus.

Poſt fomentum regio lienis tali inungatur unguento:

℞. *ol. de capparibus, lilior. an.* ℥ſ. *rutæ, amyg. dulc. & amarar. an.* ʒij. *gumm. ammoniaci, bdellii aceto diſſol. an.* ʒij. *ſem. agni caſti, pulv. ceterach, ſem. portulacæ pulv. an.* ℈j. *croci* ℈ſ. *ceræ & aceti parum.* M. F. Unguentum, *quo inungatur regio lienis, calidè, mane & veſperi, mox à fotu.*

Poſt inunctionem imponatur tale Emplaſtrum, figuram & magnitudinem linguæ bovis habens:

℞. *emplaſt. de meliloto, diachyli an.* ℥jſ. *corti. cappar., ceterach ſicci & pulv. an.* ʒij. *ſem. viticis, rad. tamariſci an.* ʒſ. *cum ol. lilior. q. ſ.* F. Emplaſtrum *extendendum ſuper alûta.*

Cibi in diætâ ſint attenuantes, aperientes, panis bene fermentatus, cappares ſint in frequenti uſu; cibi condiantur hyſſopo, roremarino, ſalviâ, cinamomo, ſem. fæniculi, aniſi, ſinap., petroſelino, endiviâ, cichoreo. *Potus* ſumatur ex poculo facto ex ligno tamariſci: ſi illud deſit, pulvis ligni tamariſci, in nodulo, ſuſpendatur in potu.

MEDI-

XXI.

MEDICATIO VIRI, SCIRRHO LIENIS LABORANTIS.

VIr 40. annorum, melancholicus, craſſis alimentis & aquæ gelidæ potu uſus, ſenſit per duos menſes, in hypochondrio ſiniſtro, dolorem, cum gravitatis ſenſu conjunctum. Malo deinde aucto, paulatim ibi obortus eſt tumor adeo durus, ut tactu facile deprehendatur. Nec crurum ulcera, nec gingivas exeſas, nec halitus fœtorem habet.

Afficitur in hoc ægro *lien*: quod ex præcedente ſiniſtri hypochondrii dolore gravativo, & ſecuto ibidem tumore duro, eſt manifeſtum.

M*orbus*, qui ipſum affligit, eſt intemperies melancholica & dura lienis; quæ in ſiniſtro hypochondrio duritiei & extuberantiæ ſenſum faciens. *Scirrhus lienis* vulgò appellatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi fuit alimentorum craſſorum & gelidarum aquarum uſus. Inde enim multi craſſi & melancholici, circa viſcera, & in vaſis, geniti humores, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum in lienem delata, ibique impacta, eique inhærens, *continens* hujus morbi, & ſymptomatum eſt cauſa.

Cum enim craſſi illi & melancholici humores ad lienem primum deferrentur, ortus fuit ex eorum quantitate, lienem diſtendente, & gravante, *dolor in hypochondrio ſiniſtro cum gravitatis ſenſu conjunctus*. Cum vero paulatim major melancholicorum humorum quantitas in eo colligeretur, eaque arctius in ejus poros compingeretur, paulatim natus eſt *durus in liene tumor, tactu manifeſtè obſervabilis.*

Morbus hic, ob craſſitiem materiæ morbificæ & anguſtos lienis poros, difficillimè tolli poterit. Spes tamen non omnis decollavit; cum malum non ſit inveteratum, *nec ulcera crurum, nec oris fœtorem, nec gingivas exeſas* produxerit: inde enim colligitur nondum malum eo proceſſiſſe, ut valde pravi humores in corpore noſtri ægri ſint geniti.

Diligentiſſima itaque *Curatio* hic erit adhibenda: *quæ* in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, continentis, intemperiei, & tumoris duri ablatione conſiſtet.

Primò itaque ſumat tale purgans:

℞. *electuarii diacatholici* ʒvj.
confect. hamech. ʒiij.
ſyr. de epithymo ℥ß.
aq. dococtionis hordei ℥iij. *M. F.* Hauſtus, *ſubinde repetendus.*

Ubi purgatus fuerit, utatur his tabellis aperientibus & corroborantibus.

℞. *ſpec. diarhod. abbatis, pulveris diacapparum an.* ʒij.
roſatæ novellæ ʒj.
ſacchari in aq. bugloſſæ diſſoluti q. ſ. f. Tabellæ, *quarum* ʒiij. *ſumat jejunns, tribus horis ante paſtum.*

Et ſimul illinatur regio lienis tali unguento:

℞. *unguenti dialthææ* ℥j.
ol. rutacei, de capparibus, an. ʒij. Miſce.

Poſtquam per aliquot dies uſus fuerit prædictis tabellis, utatur deinde tali apozemate:

℞. *rad. capparum, tamariſci, filicis an.* ℥ß.
herb. ceterach, capill. Veneris, agrimoniæ, filipendulæ, chamædryos an. m. j.
ſem. agni caſti, portulacæ, endiviæ, an. ʒjß.
flor. geniſtæ p. j.
epithymi, rad. polypod., fol. ſennæ an. ℥j.
uvar. paſſar. ℥ſ. *glycyrrizæ raſ.* ʒij.

decoq.

decoq. in aq. com. ad lib. j. *In Colatura diſſolve ſyr. de cichorio cum rabarb.* ℥jſ.

M. *F.* Apozema, *pro tribus doſibus, mane ſumendis.*

Magnæ etiam efficaciæ erit hujus decocti uſus, per 15 dies continuatus:

℞. *rad. filicis* ℥ ß.
cuſcutæ ʒij.
decoq. in vini albi generoſi ℥viij,
ad tertiæ partis vini comſumtionem : Colatura detur mane jejuno ventriculo, continuando, ut jam dictum eſt.

Interea temporis foveatur hypochondrium ſiniſtrum tali fomento, mane & veſperi:

℞. *rad. althææ* ℥j. *cappar., tamariſci an.*℥ß.
herb. ceterach, althææ, an. m. j.
flor. centaur. min. m. ß.
bulliant in aceti & olei q. ſ. & Colentur pro fotu, *ſpongiis adhibendo.*

Poſt fotum adhibeatur tale unguentum:

℞. *æſypi, axungiæ gallinæ, ol. amigdalar. dulc. an.* ℥j.
ol. camomillor., de capparibus an. ℥ß.
Miſce F. Unguentum, *mane & veſperi adhibendum.*

Maximæ etiam utilitatis in hoc affectu eſt hoc unguentum:

℞. *ol. caparum,* ℥j.
liliorum., amygdalar dulc., camomillor.
butyr. recentis an. ℥ſ.
ſucci bryoniæ, cyclaminis an. ʒv.
bulliant ad ſuccorum conſumtionem, addendo gummi ammoniaci in aceto diſſoluti ʒij ſ. *pingued. gallinæ, crurum vituli, æſypi humidæ an.* ℥ſ.
pulv. rad. capparum, ceterach, rad. filicis an. ʒj.
ſem. agni caſti, geniſtæ an. ℈j. *ceræ parum* F. Unguentum.

In

In *diæta Aër* ſit purus & temperatus. *Cibus* boni ſucci, attenuandi vi præditus: abſtineat à duris & craſſis; utatur capparibus. *Potus* ſit vinum & cereviſia bene defæcata. *Alvus* reſpondeat arte vel naturâ. *Somnus* ſit moderatus. Moderata exercitia. *Fugiat* triſtitiam.

XXII.

MEDICATIO VIRI, LIENTERIA LABORANTIS.

Vir 36 annorum alimentis frigidioribus & humidioribus diu uſus, incidit in affectum, quo alimenta aſſumta jam à quatriduo, ferè non concocta & liquida, minimeque alterata, per alvum, cum materiâ quâdam pituitoſâ admixtâ, ilico celeriter & copioſè reddit. Non febricitat, nec ſitit: ſed acidos ſubinde ructus emittit. Magnam totius corporis jam in motu ſentit debilitatem; magnopere etiam pallet.

Afficiuntur in hoc ægro *ventriculus & inteſtina*; quod ex inconcoctorum alimentorum per alvum excretione patet. Afficitur etiam *totum corpus*; quod ex debilitate motus & pallore totius corporis eſt manifeſtum.

M*orbus*, qui hunc ægrum affligit, eſt intemperies frigida, humida ſive pituitoſa, & acris, ventriculi & inteſtinorum; quæ alimentorum aſſumtorum, & quam minimè alteratorum, cum materiâ quâdam pituitosâ admixtâ, excretionem celerem, copioſam, & frequentem, per alvum, efficiens, *Lienteria* vulgò appellari ſolet.

Cauſa unde hæc primùm originem duxit, fuit diutinus alimentorum frigidorum & humidorum uſus. Hinc enim ventriculus & inteſtina intemperiem frigidam & humidam

dam contraxerunt; quæ paulatim ita eſt aucta, ut alimenta fere penitus concoquere non poſſint; eaque in illis exiſtentia acrimoniam quamdam in ipſis acquirant, quâ ventriculus & inteſtina vellicata, & multos poros in cerebro aperientia, per copioſum ſpirituum ad ea ex cerebro affluxum, ad excretionem celerem copioſam & frequentem, mox ab alimentorum aſſumtione, per inferiora faciendam, ſtimulantur. Atque hinc *alimentorum non concoctorum fit cum pituitosâ materiâ frequens celeris & copioſa excretio.*

Et quia debilitatus ventriculi & inteſtinorum calor alimenta nonnihil immutat, & in acorem convertit, hinc *acidi ructus ab ægro ſubinde emittuntur.*

Propter magnam illam alimentorum cruditatem, copioſamque eorum excretionem, deficit diſſipationis ſpirituum & ſubſtantiæ corporeæ ac ſanguinis debita reparatio; atque hinc, ex defectu ſpirituum & ſanguinis, *magna adeſt ægro in corpore movendo debilitas, & pallor totum corpus occupat.*

Morbus hic valde periculoſus eſt: niſi enim cito curetur maraſmum & conſumtionem lethalem inducere ſolet.

Celerrimâ itaque *Curatione*, *quæ* in intemperiei & fluxus iſtius per contraria ablatione conſiſtet, erit impugnandus.

Primò itaque utatur tali ſyrupo:

℞. *ſyr. de abſinthio, de mentha,*
oxymelitis ſimpl. an. ℥j.
aq. ſtillat. fœniculi, abſinthii an. ℥iij.
Miſce pro 2 doſibus, *mane & veſperi ſumendis.*

Poſtridie purgetur his pilulis:

℞. *pil. maſtichin, alephangin. an.* ʒſ.
cum ſyr. de mentha q. ſ. Fiant pilulæ No. IX.
mane jejuno ventriculo ſumendæ.

Si à pilulis abhorreat, utatur tali hauſtu purgante:

℞. *myrobalan. chebular.* ℥iij.
ebulliant in q.ſ. aq. abſinthii.
expreſſioni add. ſyr. ex infuſ. roſ. pallid. cum agar. ℥j.
ſpec. hieræ picræ gr. XV. *Miſce* F. Potio.

Sequenti die mane ſumat theriacæ veteris ʒj.
Eaque doſis per aliquot dies reiterari poterit.
Et ſubinde cochleare ſumat de hoc ſyrupo:

℞. *ſyr. de mentha, de abſinthio an.* ℥j ſ.
pulver. cinnamomi ʒj. M*iſce.*

Interim inungatur ventriculi regio tali unguento:

℞. *ol. abſinthii, nardini, maſtichini an.* ℥ſ.
pulv. menthæ ſiccæ, cariophyllor. indicor., nucum cypreſſ., maſtiches, acaciæ an. ʒjſ.
maceris ℈ſ. *ceræ parum* F. Unguentum.

Et poſtea imponatur tale ceratum:

℞. *maſtiches* ℥ſ. *ladani* ʒij.
pulver. menthæ, cariophyll., acaciæ, nuc. cypreſſ. an. ʒſ.
calami arom., galangæ, corall. rubr. an. ℈j.
ol. menthacei, ceræ & reſinæ q. ſ.
F. Ceratum *corio inducendum, & ventriculi regioni imponendum.*

Cibus ſit euchymus & eupeptus, ex carnibus pullor. gallinaceorum, agnorum, perdicum, & pyris, cydoniis; iſque condiatur ſemine aniſi, cinnamomo, cariophyllis. *Potus* ſit vinum generoſum ſubadſtringens, cerevifia generoſa. Sæpe, & parum alimenti, ſumatur. Potus ſit parcus. *Corpus* in quiete contineatur. *Somnus* ſit longior.

MEDI-

XXIII.
MEDICATIO FOEMINÆ,
DIARRHÆA BILIOSA
FATIGATÆ.

Fœmina triginta annorum, bilioſa, multo allio, porro, aliiſque bilioſis alimentis, aliquamdiu uſa, incidit in copioſum & frequentem alvi ſeceſſum; quo multa liquida, bilioſa, crocea, & rufa, jam per multos dies, cum dolore ſatis magno, excernit; unde jam non tantum corporis laſſitudo, ſed magna etiam extenuatio ægræ noſtræ eſt orta.

Afficiuntur in hac fœminâ inteſtina; ut frequens ille alvi ſeceſſus, cum dolore conjunctus, evidenter docet: nec non *totius corporis habitus*; quod ex ejus extenuatione patet.

Morbus, qui eam affligit, eſt intemperies inteſtinorum bilioſa & ſeroſa, ac nimis laxa & rara; quæ, per inferiora frequentem & diuturnam bilioſæ & acris materiæ excretionem, cum magno dolore conjunctam, excitans, *Diarrhæa bilioſa* appellatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt frequens bilioſorum alimentorum uſus; quo multi humores bilioſi in corpore, & præſertim in vaſis, circa inteſtina exiſtentibus, geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam: ea verò ex diutinâ morâ magnam acrimoniam adipiſcens, illâque inteſtina vellicans, & poros eorum nimium aperiens, *continens* hujus morbi & ſymptomatum eſt cauſa.

Ex vellicatione enim illâ motus talis nervo ſextæ conjugationis, inteſtinis implantato, imprimitur, ut ille, ad cerebrum delatus, iſtos in eo aperiat poros, qui in fibras inteſtinorum obliquè deſcendentes ſpectant; quo à ſpiri-

tibus, ex cerebro in obliquas illas fibras copioſè fluentibus, eaſque contrahentibus, inteſtina verſus inferiora ita contrahuntur, ut *bilioſa illa ac acris ſeroſaque materia excrementitia*, ibi reſtagnans & genita, vel à toto corpore per inteſtinorum poros, nimium hic apertos, eò à corde per ſanguinis circulationem propulſa, *magno cum dolore*, ab excrementorum inteſtina rodentium acrimoniâ orto, *ſubinde frequenterque per podicem ejiciatur.*

Et quoniam, cum materia illa excrementitia, etiam humores ac ſpiritus utiles, magnâ copiâ, jam per multos dies excernuntur, hinc *corporis laſſitudo*, ob ſpiritus animales inde deficientes; *atque ejus extenuatio*, propter juſti alimenti hinc defectum, ægram noſtram tenet.

Metus eſt, ne hic morbus in dyſenteriam, vel corporis conſumptionem lethalem abeat: ideoque tempeſtivè *Curatio* ejus ſeriò aggredienda.

Eaque conſiſtet in pravorum humorum evacuatione & intemperiei per contraria correctione.

Primò itaque præſcribatur tale apozema:

℞. *rad. cichorii* ℥ſ. *taraxaci, ſymphyti,*
fœniculi, petroſelini, tormentillæ an. ʒiij.
herb. acetoſæ, portulacæ, plantag. an. m. j.
ſem. 4. *frigidor. major. an.* ʒij.
aniſi, fœniculi an. ʒj.
hordei toſti ℥j ſ.
decoq. in aq. com. ad lib j. *in Colatura diſſolve*
ſyr. cydoniorum, de cichorio ſimpl. an. ℥j.
Miſce. F. Apozema, *de quo ſumat hauſtum bis in die, mane & veſperi.*

Porro, ubi eo, uno atque altero die, uſa fuerit, purgetur hoc medicamento:

℞. *myrobalan. citrin.* ʒij.
rabarb. ʒj. *ſpicæ* ℈ſ.

infunde

infunde per noctem in aq. cichor. & acetoſ. an. q. ſ. mane fortiſſimæ expreſſioni adde ſyr. ex infuſ. roſ., de ſucco cichorii an. ℥ſ.

Miſce. F. Hauſtus, *manè exhibendus.*

Veſperi poſt purgationem ſumat lib. ß. lactis amydalati cum ℨiij. ſyr. de papavere.

Ubi malum perſeverat purgetur drag. j. pulveris rabarb. diſſoluti in aq. cichor. q. ſ. cui adde ſyr. cydonior. vnc. j. & veſperi poſt purgationem exhibeantur laudani opiati gra. iv.

Ubi materia ita evacuata fuerit, ad magis adſtringentia perveniendum; atque ideò utatur hoc condito:

℞. *conſerv. roſar. antiq.* ℨvj.
croci Martis ℈j.
pulv. roſar. rubr. ℨj. *coralli rubr. ſubtil. pulv.* ℨſ.
boli armenæ veræ ℈ij. *rob. de ribes* ℥ſ.
cum ſyr. myrtyllor. q. ſ. F. Conditum, *quod exhibeatur quatuor doſibus, vel exhibeatur ſubinde quantitas caſtaneæ majoris.*

Ante cibum etiam ſumat diacydonii ſin. ſpec. ℨj. & venter mane & veſperi inungatur oleo myrtin., cydon., & roſar., omphacino inter ſe mixtis.

In *diæta*, *Aër* ad frigidum accedat. *Cibus* ſit facilis digeſtionis, & adſtrictoria facultate præditus; ex carnibus avium montanarum, vitulinis, vervecinis, ſucco arantiorum & limonum conditis, piſcibus ſaxatilibus, panatellâ ex tenui cereviſia cum pane parum toſto. *Potus* ſit vinum rubellum & cereviſia tenuior bene defæcata. *Corpus* quieſcat, *Somnus* ſit longior. *Fugiat* vehementiores animi affectus.

XXIV.
MEDICATIO VIRI, ALVO ADSTRICTA VEXATI.

Vir triginta annorum, temperamento melancholicus, jam à multis annis, alvum adſtrictam habet; ita ut non niſi tertio vel quarto quoquo die excrementa ſicciora ac duriora, & ſtercoris caprini, figurâ rotundâ, ſimilia, excernat. Perpetuo ferè dolore capitis torquetur, & ventriculi coctione difficiliori ac cardialgia: quæ nonnihil levantur, ubi alvus nonnihil eſt laxior. Sæpe emittit ructus acidos, & cibi in acidum nidorem convertuntur; unde ſæpe ipſi acidorum oritur vomitus.

Afficiuntur in hoc ægro *inteſtina*, quod ex tarda eorum evacuatione: item *ventriculus*, quod ex difficili coctione; item *caput*, quod ex perpetuo ejus dolore patet.

M*orbus*, qui eum torquet, eſt intemperies ventriculi & inteſtinorum ſicca & acida atque adſtrictoria, ſive vitriolacea & aluminoſa; quæ tardam alvi excretionem, acidamque cibi corruptelam inducens, *Alvus adſtricta* nuncupatur.

Cauſa continens adſtrictionis alvi eſt ſuccus quidam acidus & acerbus, ex acidis ructibus & evomitionibus hic ſeſe manifeſtans; qui circa ventriculum & inteſtina exiſtens, ibique propter melancholicum eorum temperamentum genitus, acerbitate ſuâ fibras eorum obliquè deſcendentes, quibus alvi excretio per ſpiritus in eas influentes perficitur, claudit. Dum itaque *fæces* diutius in inteſtinis hærent, ex diutina illa mora diſſipatur ex iis omnis humiditas, atque *hinc fiunt ſiccæ*; eæque per eorum motum *diſtractæ*, *& in globulos, inſtar ſtercoris caprini, formatæ, tertio*

quoquo

quoquo die, propter magnam illam fibrarum obliquè deſcendentium adſtrictionem, tandem ab earum magnâ copiâ & acrimoniâ ſuperatam, *excernuntur*.

Quia verò, ex diuturnâ illa fæcum in inteſtinis morâ, multæ earum partes acres & fæculentæ, tum ad ventriculum per exhalationem; tum ad caput, per ingreſſum in venas meſaraicas, & inde in cor, & porro ad cerebri membranas per tranſlationem deferuntur, hinc oritur difficilis illa in ægro noſtro *ventriculi concoctio*, *cardialgia*, *ac acidorum vomitus; nec non capitis dolor*: quæ *omnia levantur, ubi fæculentæ illæ partes*, ob alvum laxiorem, interdum *copioſius evacuantur*.

M*etus* eſt, ne hic morbus viſcerum abdominis magnas inducat obſtructiones, earumque coctiones magnopere lædat, ac ſymptomata jam præſentia valde augendo, indies moleſtior evadat, alioſque graves morbos pariat.

Atque ideo diligenti *Curatione*, quantum poterit, eſt tollendus vel imminuendus: *eaque* in intemperiei inteſtinorum correctione, & acidæ acerbæque iſtius materiæ, per blanda medicamenta, attemperatione, & evacuatione, conſiſtet.

Primò itaque utatur cibis alvum lubricantibus, humectantibus, & acidos acerboſque humores temperantibus, ac detergentibus; ut atriplice, malvâ, ſpinachiâ, blito, oleo, lacte, & butyro, item paſſulis, ficubus, betâ, & braſſicâ.

Utatur etiam ſubinde clyſteribus lenibus & humectantibus; vitet clyſteres acres & fortes. His enim inteſtina ita indurantur & occalleſcunt, ut illa poſtea nihil ſponte, & ſine clyſterum auxilio, excernant.

Utilis etiam eſt ad eundum finem ſeri lactis, cum pauxillo mellis, uſus.

Inter medicamenta utiliſſima ſunt pruna laxativa No. quatuor vel quinque; vel ex maſſa aloes, cui nonnihil ſp.

hieræ

hieræ eſt additum, quantitatem avellanæ, immediatè ante prandium vel cœnam, deglutire.

Vel ſimili modo utatur hac maſſa pillularum:

℞. *aloës pellucidæ ℥ſ.*
gummi ammoniaci puriſſimi ʒjſ.
ſp. diacarthami ʒj.
tartari vitriolati ʒſ.
omnia pulveriſata incorporentur cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ. in maſſam, *ad pilulas formandas aptam, quæ illigetur veſicæ ſuillæ ol. amygdal. dulc. illitæ, & pixidi ligneæ includatur. Sumat horâ unâ ante cœnam pil. j. ad majoris avellanæ magnitudinem.*

Exercitiis mediocribus ſeſe exerceat: & ſervet *corporis ſtatum ſtatarium* potius, quam ſedentarium. *Somnus* ſit longior. Vitet *triſtitiam.*

XXV.
MEDICATIO JUVENIS, CHOLERA CORREPTI.

JUvenis quidam temperamento bilioſus, dulcibus & pinguibus veſci ſolitus, cum in eâdem menſâ æſtivo tempore cæpis, peponibus, raphanis, aromatibus, & vino generoſo largius uſus fuiſſet, cœpit à cœna, cum ſe ad ſomnum compoſuiſſet, nauſeam cum dolore pungente & anxietate, circa ventriculum & reliquum abdomen, ſentire. Paulò poſt ſubſecutus eſt vehemens vomitus, & alvi per inferiora evacuatio; quibus tanta copia humorum corruptorum & bilioſorum, cum flatibus, torminibus, & magnâ anguſtiâ, per vices fuit ejecta, ut jam æger valde ſitiat, animique deliquiis, exſudationibus, & magna virium imbecillitate affligatur. Affici-

Afficitur in hoc ægro *ventriculus cum inteſtinis*, ut ex nauſea, vomitu, alvique copioſo ſeceſſu eſt manifeſtum: afficitur etiam *cor & habitus corporis*, ut ex animi deliquiis, & ſudoribus, ac virium illa imbecillitate patet.

Morbus, qui eum affligit, eſt intemperies ventriculi & inteſtinorum biliosa, & nidorulenta, ac corrupta; quæ nauſeam, vomitum, alvique ſeceſſum copioſum, ac animi deliquia inducens, *Cholera* vulgò appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt uſus alimentorum pinguium & dulcium, antehac ab ægro noſtro frequenter uſurpatus; item larga illa cæparum, peponum, raphanorum, aromatum, & vini generoſi in eadem menſa aſſumptio. Hinc enim magna bilioſorum & acrium humorum copia, in corpore ejus genita, *Antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Eaque corrupta, & vehementius circa ventriculum & inteſtina, item in eorum & reliqui corporis vaſis, ebulliens & effervescens, *Continens* hujus morbi & ſymptomatum eſt cauſa.

Nam hinc *ventriculus* irritatus primùm *nauſeam & ad vomendum proclivitatem, magnamque anxietatem*, per inordinatum ſpirituum, in ventriculum, inteſtina, & cor, ex cerebro defluentium, influxum *induxit*. Aucto verò hinc illo ſpirituum, in illarum partium fibras, tum obliquè adſcendentes, tum deſcendentes ruentium, inordinato influxu, *mox etiam* per fibrarum iſtarum contractionem, *ſubſecutus eſt vehemens vomitus, & alvi per inferna evacuatio; quibus humores acres, corrupti, & efferveſcentes, tum* à corde ex arteriis cæliacis & meſaraïcis in ventriculum & inteſtina propulſi, *tum* in iis antea collecti, *tanto impetu, tantâque copiâ per vices, cum multis flatibus & torminibus*, à magna illa humorum efferveſcentia ortis, *fuerunt evacuati, ut*, diſſipatis & expulſis, per magnam evacuationis iſtius vim, ſpiritibus & humoribus utilibus, *æger jam animi deliquiis, exſudationibus,*

nibus, & ſiti, magnoperè torqueatur.

Morbus hic *eſt valde acutus*, *ac* proinde *periculoſiſſimus:* metus enim eſt, ne ex humorum perturbatione, & ſpirituum humorumque evacuatione magna, æger ſubitò per lipothymiam vel convulſionem exſtinguatur.

Curatio itaque mox ſedulò inſtituenda: *eaque* in humorum deterſione, alteratione, & evacuatione, ac ſymptomatum mitigatione conſiſtet.

Primò itaque, cum etiamnum adſit nauſea, humores ita detergantur, alterentur, & blandè educantur:

℞. *hordei toſti. m. j. ſ.*
Decoque in aqua chalybeata ad tertiæ partis conſumptionem, pro lib. j. Colaturæ adde,
ſyr. cydonior., acetoſitat. citri an. ℥j ſ.
ſyr. de mentha. ℥ſ.
Miſce. F. Julapium, *de quo frequenter aliquid exhibeatur.*

Interea temporis frictiones & ligaturæ fiant brachiorum & crurum, ſubinde ſolvendæ; ut iis fluxus humorum ad ventrem nonnihil ſufflaminetur.

Poſt abſterſionem leniter factam, & ubi materia corrupta ſic ſatis evacuata fuerit, exhibeatur hoc electuarium corroborans:

℞. *conſervæ roſar. antiq.*
radic. cichor. an. ℥j ſ.
rob de ribes, carnis cydonior. an. ℥ſ.
ſem. acetoſæ, citri, pulv. an. ʒſ.
cornu cervi uſti præp. ʒj ſ.
cum ſyr. de acetoſitate citri q. ſ. F. *Electuarium*, de quo ſumat frequenter quantitatem caſtaneæ majoris.

Ubi per diem unum & alterum ſymptomata vehementiora quieverint, blando cathartico reliquiæ materiæ peccantis, ſi quæ ſuperſint, educi poterunt.

In

In *victus* ratione, *Aër* ad frigidum paululum declinet. *Cibus* ſit ex ovis ſorbilibus, carnibus gallinarum, vervecum. Parum autem alimenti admittat, donec vehementiora ſymptomata mitigata fuerint. *Potus* ſit cereviſia tenuis. *Quies* corporis imperetur. *Somnus* omni ratione conciliandus. *Vitetur* ira, mæſtitia, ſollicitudo.

XXVI.

MEDICATIO JUVENIS, DYSENTERIA EPIDEMICA LABORANTIS.

JUvenis 25. annorum bilioſus, diarrhæam bilioſam per tres dies tempore dyſenteriæ epidemicæ, cum virium jacturâ, ex frequentioribus dejectionibus ortâ, paſſus, ſanguinolenta ſpermatique ranarum ſimillima jam frequenter excernit excrementa. Adſunt doloroſa ventris tormina, tempore excretionis potiſſimum moleſta. Pulſum habet juſto celeriorem, caloremque totius corporis acrem ac febrilem. Siti, anxietate, & vigiliis magnopere inquietatur.

Afficiuntur in hoc ægro *inteſtina*, ut ex ſanguinolenta per anum copioſa excretione, torminibus doloroſis conjunctâ, eſt manifeſtum. Afficitur etiam *cor & totus corporis habitus*; ut ex pulſu celeri, & acri ac febrili totius corporis calore, ac ſiti, patet.

M*orbus*, qui eum affligit, eſt intemperies inteſtinorum acris, bilioſa, & putrida; quæ eorum tunicam abradens & erodens, ſanguinemque & materiam ſpermati ranarum ſimilem in capacitatem eorum effundens, ipſaque ad eorum excretionem frequentem & doloroſam irritans, febremque inducens, *Dyſenteria*, febri comitata, appellatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt aëris intemperies acris & maligna, à qua, in pulmones per inſpirationem delata, ſanguis in iis exiſtens ſimili qualitate & intemperie fuit infectus, qui deinde cor ingreſſus, & inde per totum corpus diſperſus, *Antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Pars verò iſtius infecti ſanguinis in inteſtinis à reliquo ſanguine ſeparata, ibique putreſcens, & acrimoniam ſufficientem adipiſcens, inteſtinaque erodens & abradens, *Continens* hujus morbi & ſymptomatum eſt cauſſa.

Putredine enim, perpetuò ad cor veniente, *accendit febrim, anxietatem, totius corporis ardorem acrem, pulſum celerem, ſitim, & vigilias molestas inducentem. Acrimoniâ* verò abradens & corrodens inteſtina, eaque ad excertionem, per ſpirituum animalium in fibras obliquè deſcendentes influxum perficiendam, vellicans, *excitat excrementorum, ſpermati ranarum viſciditate & colore ſimilium, nec non ſanguinolentorum excretionem, dolore & torminibus, excretionis tempore, ob* humores tum eò maximè fluentes, *potiſſimùm infeſtantibus, comitatam.*

Metus eſt, ne hic inteſtina ab acrimonia materiæ peccantis ita exedantur, ut vaſis meſaraicis corroſis, ſanguis tantâ copiâ effundatur, quæ ægro noſtro vitam adimat.

Curatio itaque ſedulò inſtituenda; *eaque* in materiæ acris deterſione, evacuatione, & attemperatione, intemperieique reliquæ correctione, ac inteſtinorum eroſorum conſolidatione conſiſtet.

Primò itaque præſcribatur talis hauſtus purgans:

℞. *rhabarbari toſti & pulveriſati* ℈iiij.
ſyr. roſ. ſolut. ℥j *ſ. aquæ hordei toſti* ℥ij.
Miſce. F. Hauſtus, *mane exhibendus.*

Evacuatione peractà, ſub veſperam, ad acres humores, febrilemque calorem temperandum, utatur ſequenti potione

℞. *aquæ*

℞. *aquæ acetoſæ, fragariæ, folior quercus an.* ℥iij.
pulv. nucis moſchatæ. cinnamomi, ſantal. citr., an. ℈ſ.
Coquantur levi ebullitione. Colaturæ adde
ſyr. de acetoſitate citri ℥j. *myvæ cydon.* ℥ij.
Miſce. F. Potio, *qua utatur ad libitum.*

Sequenti die, pro ulteriore deterſione, utatur decocto hordei toſti chalybeato; & ſimul pro corroboratione & refrigeratione præſcribatur ſequens conditum:

℞. *conſervæ roſar. antiquæ* ℥j ſ.
diacydonii ſimpl. ℥ij.
nucis moſchatæ condit. ʒj.
ſpec. diarrhod. abbat. ʒſ.
Cum ſyr. de acetoſ. citri. F. *Conditum*, de quo ſumat frequenter magnitudinem caſtaneæ.

Circa quintum aut ſextum morbi diem injiciatur *Clyſter* talis abſtergens, refrigerans, & adſtringens:

℞. *rad. tormentillæ* ℥ſ.
herbar. plantaginis, endiviæ, lactucæ an. m. j.
flor. roſar. rubr. m. ij.
Coque *in ſ. q. aquæ hordei toſti ad* ℥xv. *quibus colatis adde*
ſacchari rubri ℥j. *mel. roſat. colati* ℥j ſ.
vitell. ovi No. j. Miſce F. Clyſter.

Hic ubi per biduum ſingulis diebus ſemel injectus fuerit, & inteſtinorum exulceratio ſatis deterſa, majoris adſtrictionis & conſolidationis cauſâ, talis clyſter viciſſim per biduum, ſingulis diebus ſemel, erit injiciendus:

℞. *rad. tormentillæ* ℥ſ.
herbar. plantag., ſaniculæ, burſæ paſtoris an. m. j ſ.
portulacæ m. ij.
folior. rubi, quercus an. m. j.
ſem. plantag., ſumach, oryzæ an. ʒj ſ.
Coq. in ſ. q. lactis chalybeati ad ℥xv. *Colaturæ adde ſevi hircini* ℥j. *ſucci acaciæ, hypocyſtidis an.* ʒj

 vitell.

vitell. ovor. N. ij Miſce F. Clyſter.

Ubi per biduum eo uſus fuerit, aſſumenda erunt per os varia adſtringentia, quale eſt hoc electuarium:

℞. *conſervæ roſar. antiq.* ℥ſ.
croci martis, corallor. rubr., boli armeni, terræ ſigill. an. ʒj
ſem. plantag. toſti ʒj ſ.
Cum *ſyr. de roſis ſiccis q. ſ.* F. Electuarium, *de quo aliquoties in die ſumat caſtaneæ quantitatem.*

Venter foris inungatur unguentis adſtringentibus & corroborantibus.

In diæta *Aër* ſit temperatus. *Cibus* ſit ex jure carnium, acetoſâ, endiviâ, & portulacâ alterato, cum pauco panis candidi benè fermentati; item puls ex oryza. *Potus* ſit cereviſia tenuis, & vinum rubellum adſtringendi vim habens. *Quies* imperetur. *Somnus* concilietur: & *Animi affectiones* triſtes, aliique vehementes, ablegentur.

XXVII.
MEDICATIO
CHOLERÆ,
Ab Arſenico Ortæ.

ANcilla ab herâ, ad pharmacopolium, cornu cervi, ad vermes inteſtinorum necandos, emendi cauſâ miſſa, attulit (ſuâ, incertum, an alienâ culpâ) arſenicum; illudque cum rob de ribes mixtum, à matre, rei hujus inſciâ, duobus liberis, poſt cœnam cubitum ituris, fuit exhibitum. Paulo poſt uterque puer incidit in magnam ſitim, ſtomachi ardorem, ventriculi & inteſtinorum roſiones, acutiſſimum dolorem inferentes; quem jam ſecutus eſt vomitus magnus, alvique copioſus ſeceſſus.

Afficitur in his pueris *ventriculus*; & præterea *inteſtina*: quod

quod ſitis, ventriculi ardor, inteſtinorum roſiones, vomitus, & alvi copioſus ſeceſſus, ſatis evidenter docent.

Cauſa hujus morbi *remota* fuit ancilla, quæ arſenicum, loco pulveris cornu cervi, attulit; *proxima* vero fuit mater, quæ, culpæ commiſſæ inſcia, arſenicum illud, pro pulvere vermibus necandis apto, liberis ſuis exhibuit. Idque innotuit ex diligenti inquiſitione; quæ, occaſione vehementiſſimorum ſymtomatum, in hiſtoria ſuperius commemoratorum, & poſt hujus pulveris ſumtionem ſubitò apparentium, in pharmacopolio poſtea fuit facta.

Morbus, qui eos affligit, eſt intemperies calida acris & corroſiva ventriculi & inteſtinorum; quæ ab arſenico aſſumto orta, materiæque acris copioſum vomitum, & excretionem multam per inferiora efficiens, aliaque commemorata gravia ſymptomata producens, *Cholera arſenicalis* eſt dicenda.

Intemperies hæc vulgò deleteriæ & occultæ qualitatis vitium eſſe dicitur. Verùm cum ea in manifeſtiſſimo particularum arſenici acumine, quo illæ inſtar pulveris vitri ſcindunt; & præterea in vehementiſſima incaleſcendi vi, qua illæ, in modum calcis vivæ, urunt, & partes contactas incendunt, revera conſiſtat; atque hinc *ſitim magnam, ſtomachi ardorem, ventriculi & inteſtinorum acutiſſimas roſiones*; ac præterea *excretionem rerum acrium, per vomitum & alvi ſeceſſum*, jam manifeſtè producat; &, niſi remedia tempeſtivè adhibeantur, *ſingultum, ſpaſmum, & ipſam mortem*, hac manifeſtâ ſuâ acrimoniâ & caliditate, ſit productura; nullam cauſam video, cur non hic in manifeſta hujus morbi intemperie ſubſiſtamus.

Morbus hic cum à cauſâ vehementiſſimè agente, graviſſimaque ſymtomata inducente; &, ni ei mox obviam eatur, graviora etiamnum inducturâ, originem ducat; *in maximo vitæ periculo* verſantur hi pueri.

Ce-

Celerrimâ itaque *Curatione* ſuppetias ipſis veniendum: *quæ* in arſenici evacuatione, & in ejus reliquiarum acrimoniæ & caloris attemperatione, & in corroſionis ablatione conſiſtet.

Singulis itaque eorum mox exhibeatur tale vomitorium; quod ſimul acrimoniam veneni retundet, & leniet, atque evacuabit:

℞. *conſervæ aſari* ℥v.
contundantur in mortario marmoreo,
addendo aq. decoct. hord. ℥ij.
& exprimatur per linteum
ſuccus, cui adde olei amigdalar.
dulc. recentis ℥j.
M*iſc. F.* Vomitorium.

Interea temporis, dum hoc medicamentum præparatur, ut etiam poſtea quovis tempore, uterque liberaliter ſubinde bibat cereviſiam in quâ copioſum butyrum eſt liquatum; eâ enim ratione & evomitio arſenici procurabitur, & acrium & ſcindentium ac corrodentium ejus particularum acies, per ramoſas & plicabiles butyri & olei partes, implicabitur, & obvolvetur; ejuſqne roſio & ſciſſio calefactioque impedietur: præſertim cum iſtâ pinguedine etiam ventriculus, & inteſtina, aliæque partes, ſint obducendæ, eâque adverſus corroſionem, tum factam, tum faciendam, muniendæ.

Ubi per vomitum purgati fuerint, exhibeatur ſingulis hoc medicamentum, ad eundem ſcopum:

℞. *olei amygdalarum dulcium* ℥iij.
theriacæ andr. ℈ij. Miſce.

Ad ſitim leniendam hac utantur ptiſana:

℞. *hord. mund. m.* j. *liquir. raſ., paſſular. an.* ℥ſ.
malvæ m. j. *ſem. malvæ* ʒij.
Coq. in aq. comm. ad lib. j. *ſ. poſtea colentur*

pro

pro Ptiſanâ.

Subinde etiam ſumant de hoc ſyrupo:

℞: *ſyr. acetoſitatis citri* ℥iij,
violacei ℥j, Miſce.

Ad veneni hujus partes implicandas & frenandas magnopere etiam conducent ſequentes tabellæ:

℞. *cryſtalli veri,*
margaritarum an. ʒj.
Contundantur, & poſtea terantur ſuper marmore in alcohol, ſive pulverem omni aſperitate orbatum; deinde cum ſacchari albi ℥iij, *in ſ. q. aq. meliſſæ ſolutis*, F. tabellæ.

Itaque de his *dragmæ quantitas per vices ſubinde ipſis exhibeatur.*

Item magnopere hîc conducit cryſtalli alcohol, ad ʒj. quantitatem cum oleo amigdal. dulc. recenti exhibitum.

Lixivium ſarmentorum per os aſſumtum etiam ſummopere hic prodeſt: cum ſalinæ ejus particulæ, cum arſenici particulis acutis, inſtar pectinum ſibi mutuo implicatorum ita inter ſe contexantur, ut mutuas acies abſcondant, atque ita vehementiores punctiones impediant.

Poſtridie ad excretionem reliquiarum veneni, ſi tormina adhuc adſint, ſinguli puerorum ſumant ʒv caſſiæ recenter extractæ, in forma boli.

Tumque in reliquis remediis etiam perſeverandum.

Inter *alimenta* exhibeantur lac, oryza, juſcula pinguia, butyrum, malva, portulaca; vitentur omnia alimenta acria,

XXVIII.

MEDICATIO VIRI, COLICO DOLORE, Ab humoribus frigidis & acribus, EXCARNIFICATI.

Vir quadraginta annorum, otio deditus, pituitoſus incidit ſubito in vehementiſſimum totius ventris dolorem, qui ſubinde in varias abdominis partes divagatur. Adeſt nauſea, & ſæpe etiam pituitoſorum vomitus; qui dolorem tamen hactenus non levavit.

Afficiuntur in hoc ægro *ventriculus & inteſtina*: ut ex nauſea, vomitu, & doloribus abdominis vagis, eſt manifeſtum.

M*orbus*, quo æger affligitur, eſt intemperies ventriculi & inteſtinorum pituitoſa acris & flatulenta; quæ nauſeam, vomitum, & vehementem illum abdominis dolorem vagum excitans, *Dolor Colicus* pituitoſus acris & flaculentus appellari conſuevit.

Cauſa prima hujus morbi eſt otium & temperamentum pituitoſum noſtri ægri. Hinc enim multa pituita in corpore ejus genita, & cum ſanguine mixta, ac in inteſtinis exiſtens, *antecedentem* huic morbo præbet cauſam. In inteſtinorum Aerò & ventriculi, & præcipuè in coli tunicas & cavitatem effuſa, ibique in flatus converſa, eaque acrimoniâ ſuâ pungens, & rarefactione diſtendens, & varie per illa diſcurrens, vomitûs, nauſeæ, & doloris iſtius vehementis & vagi, *continens* exiſtit cauſa.

Periculum eſt, ne hic morbus ſuâ doloris vehementiâ convulſionem, ſyncopen, vel inteſtinorum inflammationem inducat.

Curatio itaque therapeutica circumſpectè mox adhibenda. *Eaque*

Eaque conſiſtet in humorum pituitoſorum evacuatione, flatuum expulſione & diſcuſſione, ac intemperiei per contraria correctione.

Mox itaque injiciatur talis clyſter:

℞. *herb. malvæ, betæ, mercurialis an. m.* j.
rad. althææ ℥j.
flor. camomillor. p. j.
furfuris m. ß.
ſem. aniſi, carui, ammi an. ʒjß.
fœniculi ʒj
Decoq. in aq. com. ad lib. j. *In Colatura diſſolve elect. de hiera picra, diaphœnici an.* ℥ß. *ſacchari rubri ol. camomil., anethini an* ʒvj. *ſalis com.* ʒj. *m. f.* Clyſter, *mox injiciendus.*

Et oblinatur venter calidè hoc oleo:

℞. *ol. anethini. camomillor., lilior. an.* ℥ß.

Si æger clyſtere purgatus, à dolore non levetur, exhibeatur ipſi hic hauſtus:

℞. *pulv. inteſtinorum lupi, vel teſticul. equi,* ʒj.
vini albi ℥iij. *miſce, f.* Hauſtus.

Si dolor nihilominus perſeveret, vel revertatur, in decocto prioris clyſteris diſſolvi poterunt aquæ benedictæ Rulandi ℥iiij, cum diaphœnici ℥j, atque ita injici per anum.

Poſtea ſi etiamnum perſeveret vel revertatur dolor, exhibeatur pilula facta ex gr. v. laudani opiati.

In *victus ratione, Aër* ſit temperatè calidus, & abdomen calidis tegumentis bene muniatur. *Cibus* ſit facilis digeſtionis, liquidus, minimè flatuoſus, ex carnibus vervecinis, pullis gallinaceis; elixis potius, quam aſſis. Conveniunt hic juſcula caponum & pullorum; præſertim in quibus thymus, roſmarinus, hyſſopus, origanum, apium, ſimiliaque ſunt cocta. Prandium ſit parcum, cæna parcior.

Potus ſit cereviſia & vinum generoſum. Ante cibum, ſummum ſe *exerceat*; à cibo quieſcat. *Somnus* ſit longior ſolito. *Alvus* reſpondeat arte vel naturâ. *Animi pathemata triſtia* vitentur.

XXIX.

MEDICATIO JUVENIS, COLICO DOLORE, Ab humoribus calidis & Acribus, LABORANTIS.

JUvenis 26 annorum, bilioſus alimentis calidioribus aliquamdiu uſus, incidit in vehementiſſimum ventris dolorem, ab umbilicali regione verſus inguen ſiniſtrum præcipuè vergentem, eundemque locum ſervantem. Cumque ipſi vinum cum aromatibus quibuſdam a mulierculis eſset exhibitum, doloris cruciatus in univerſum fuit auctus. Jamque interna lancinari, mordeli, & exuri videntur. Adeſt ſitis, linguæ ariditas, inſomnia, atque etiam urinæ in excernendo acrimonia; item nauſea, & bilioſorum vomitus.

Afficitur in hoc ægro *venter infimus*, & in eo potiſſimum, *inteſtinum colon*; idque ex ingenti illo dolore ventris, ab umbilicali regione,ubi colon auguſtius creditur, & quo potiſſimum vergit, verſus inguen ſiniſtrum præcipuè inclinante, eſt manifeſtum.

Morbus, quo hic æger affligitur, eſt intemperies inteſtinorum, ac præcipuè coli, bilioſa,ſive calida & acris, vehementiſſimum dolorem in illis partibus vehementiſſimo ſuo motu excitans; Eaque idcirco *dolor colicus bilioſus*, a ſymptomate, parte affecta, & cauſa efficiente proxima,appellari poteſt. Iſque ex ſymptomatis, in hiſtoria commemoratis,innoteſcit.

Cauſa

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt diuturnus calidiorum alimentorum uſus : calidique inde in ægri corpore geniti humores *antecedentem* hujus morbi conſtituunt cauſam.

Pars verò eorum in inteſtina, ac præcipuè in colon propulſa, ab eoque inbibita, ibique ab aromatibus cum vino exhibitis exagitata, ac illas partes vehementius vellicans, humoreſque ac ſpiritus in toto corpore perturbans, *intemperiei hujus calidæ & acris inteſtini coli, vehementiſſimique iſtius Colici doloris*, interna lancinantis mordentis, & exurentis; *nec non omnium reliquorum ſymtomatum*, ægrum hunc affligentium, quæque ſatis facile, ex iis, quæ jam diximus, explicari poſſunt, *continens* eſt cauſa.

Pars enim perturbatorum humorum & ſpirituum ad os & œſophagum delata & partes illas exſiccans *inducit ſitim & oris ariditatem*; ad cerebri verò ventriculos devecta, eoſque vehementi ſpirituum animalium dilatatione, & copioſa in ventriculos cerebri impulſione, nimis diu & vehementer diſtendens & expandens, *producit inſomniam*; ad veſicam verò cum urinis perveniens, & urethram mordicans, *gignit acrimoniæ in urinæ excretione ſenſum*; in ventriculum verò effuſa, eumque ſuâ quantitate & qualitate acri & calida ita vellicans, ut fiat influxus vehementior ſpirituum animalium in fibras ventriculi obliquè aſcendentes, excretionique per ſuperiora inſervientes, *parit nauſeam & bilioſorum vomitum.*

Periculum eſt, ne hic morbus, doloris ſui vehementiâ, ſyncopen, convulſionem, vel inteſtinorum inflammationem inducat.

Curatio conſiſtet in humorum bilioſorum expulſione, intemperiei bilioſæ correctione, & doloris ablatione.

Mox itaque injiciatur talis clyſter:

℞. *rad. althææ, malvæ an.* ℥j.

fol. malvæ, althææ, violariæ, lactucæ,
betæ, mercurialis an. m. j.
fl. camomill. p. j.
ſem. lini, fænugræci an. ʒjß.
M. F. Clyſter.

Per os etiam capiat talem hauſtum, acris humores temperantem:

℞, *ſyr. ex infuſione roſar. pallidarum* ℥ij.
ſeri lactis ℥iij.
M. F. Hauſtus.

Poſtea adhibeantur purgantia, quæ bilem evacuant, quale hoc ſequens:

℞. *fol. ſennæ mund.* ʒiij. *rabarb.* ʒj.
ſem. aniſi ℈iiij.
Infundantur in aq. decoctionis hordei q. ſ.
Colaturæ fortiter expreſſæ adde
ſyr. de cichorio cum rhabarb. ℥j. *M. F.* Hauſtus

Ad ventris inunctionem adhibeatur tale linimentum:

℞. *ol. roſac., camomillor.* ℥vj.
butyri vulgaris ℥ß. *miſce.*

In magnâ doloris perſeverantis contumaciâ exhibeatur pilulæ laudani opiati gr. iij, vel iiij, cum vel ſine lacte amigdalato.

Balnea hic etiam conveniunt, ex decocto malvæ & violariæ, cum floribus camomeli.

Victus ratio ſit frigida & humida. Cremor hordei hic eſt utilis, & lactuca, ſive cruda, ſive cocta, & alia ejus generis. Laudantur hic pedes, & extremæ partes vitulorum & ovium. *Potus* ſit cerevifia tenuiſſima.

MEDI-

XXX.
MEDICATIO VIRI, ILIACA PASSIONE LABORANTIS.

VIr 36 annorum, ingluviei deditus, cum varii generis malis cibis longo tempore eſſet uſus, incidit in intolerabilem doloris cruciatum; totum quidem ventrem circumdantem, ſed maximè in umbilicali regione, & circa hypochondria, ipſum miris modis torquentem. Acceſſit cibi faſtidium, & deinde etiam vomitus, quo nec cibus, nec potus,, retineri poteſt. Multos corruptos humores per ſuperiora excrevit. Alvus ita adſtricta eſt, ut nullum flatum, nedum quicquam aliud, per inferiora excernere queat.

Afficiuntur in hoc ægro *ventriculus & inteſtina*, ac inter ea potiſſimum *inteſtinum ileum*. Idque ex vomitu & ingenti illo dolore, totum quidem ventrem, ſed regionem umbilicalem & hypochondriorum, ubi inteſtinum ileum ſitum eſt, potiſſimum occupante, eſt manifeſtum.

Morbus, quo hic æger affligitur, eſt intemperies ventriculi & inteſtinorum, ac præcipuè ilei, acris & putrida, & forſan eorum etiam anguſtatio; quæ dolorem crudeliſſimum in iis partibus, ac præcipuè in ileo, ac præterea corruptorum humorum per ſuperiora copioſam excretionem excitans, omnemque excretionem per inferiora impediens, *Ileus, vel iliaca paſſio*, à parte præcipuè affecta, vulgò appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt ingluvies illa, quâ varii generis pravi cibi diu à viro hoc ingeſti fuerunt. Pravi verò & corrupti humores hinc in partibus affectis, jam commemoratis, geniti, ibique exiſtentes, & cum ſangui-

ne

ne mixti, & per corpus diffuſi, *antecedentem* hujus morbi conſtituunt cauſam.

Pars verò eorum ab illis imbibita, eaque ſuâ acrimoniâ & copiâ vellicans, & forſan etiam craſſitie ſuâ, vel convolutionem eorum pravam excitando, anguſtans, *intemperiei hujus, ac doloris crudeliſſimi; nec non excretionis per ſuperiora inſtitutæ, per inferiora verò*, ob ſpiritus animales qui in fibras inteſtinorum obliquè aſcendentes fortiſſimè ab irritatione hic factâ fluunt, penitus impeditæ; itemque cibi faſtidii, *continens* eſt cauſa.

Periculum eſt, ne hic morbus ſtercoris vomitum inducat, & ægrum ſyncope, à doloris vehementiâ inductâ, occîdat.

Diligentiſſima itaque *Curatio* mox eſt adhibenda; *Eaque* in humorum pravorum per inferiora eductione, doloris ſedatione, & intemperiei per contraria correctione conſiſtet.

Mox itaque injiciatur talis clyſter:

℞. *malvæ, biſmalvæ, mercurialis, betæ, an. m.* j.
rad. althææ ℥ij.
flor. meliloti, camomill., an. m. ß.
caricar. pingu. ℥ſ.
Decoq. in jure pulli ad lib. jſ. *in Colaturâ diſſolve electuar. diacatholici, diaphænici an.* ℥j.
vitell. ovi No. j. *butyri, ol. anethini an.* ℥j ß.
ſalis comm. ʒj. *Miſce* F. Clyſter; *mox injiciendus, &, quam diutiſſimè æger poterit, retinendus, & aliquoties reiterandus.*

Ubi per inferiora excretio aliqua facta fuerit, tale purgans per os dandum erit:

℞. *caſſiæ recent. extractæ* ℥ß.
electuar, diaphænici, diacatholici an. ʒij.
olei aniſi ℈ ß.

aq. decoct. hordei q. ſ. miſce F. Hauſtus *brevis.*

Per os etiam poſtea exhibeatur oleum amygdalarum dulcium ad uncias duas, cum jure vervecino mixtum.

Venter foveatur tali fomento:

℞. *fol. malvæ, althææ, violariæ, an. m.* jß.
flor. camomillor., meliloti an. m. ſ.
ſem. lini, aniſi, anethi an. ʒj.
decoq. in aq. comm. q. ſ. pro Fomento.

Et poſtea venter oblinatur tali oleo:

℞. *ol. anethini, camomillor.,*
amygdalar. dulc. an. ʒvj. *Miſce.*

Dolore perſeverante exhibeatur talis bolus:

℞. *theriacæ andromachi* ℈ij.
requiei Nicolai ʒß.
laudani opiati gr. iij.
cum ſyr. de papav. alb. q. ſ. f. Bolus.

In clyſtere etiam antea propoſito addi poterit philonium romanum ad ʒj ß. vel ʒij.

In victus ratione, Aër ſit calidiuſculus. *Cibus* eupeptus & euchymus, ex juſculis. *Potus* ſit cerevíſia & vinum mediocre. *Somnus* ſit longior. *Alvus* reſpondeat arte, vel naturâ. *Triſtia* vitentur.

XXXI.

MEDICATIO FOEMINÆ, ILEO, EX BUBONOCELE, LABORANTIS.

MUlier quadraginta annorum, jam à multis annis ex partu in dextro inguine hernioſa, incidit in diarrhœam; qua, dum alvum frequenter deponere cogitur, inteſtina, quæ ligamen-

tis externis artificialibus in loco ſuo retinere ſolebat, in inguen cum tumore ſunt prolapſa; cumque ea, ob duritiem renitentem, in locum reduci non poſſent, incidit in intolerabilem ventris dolorem, circa umbilicum ipſam potiſſimum torquentem, ac cum vomitu enormi & continuo variorum excrementorum, imo ipſarum etiam fæcum alvi, conjunctum. Iam à biduo hoc torquetur malo, multaque remedia per os & anum ſunt adhibita, ſed ea hactenus fuerunt irrita. Adeſt febricula.

Afficitur in hac ægra *inguen dextrum*, quod ex ejus tumore; & *inteſtina*, quod ex dolore ventris, circa umbilicum ipſam potiſſimum torquente, & tumorem in inguine faciente, nec non ex enormi illo vomitu, eſt manifeſtum.

M*orbus*, qui ipſam affligit, eſt tumor inguinis dextri, ex inteſtinorum in illud prolapſu ortus; qui intolerabilem ventris dolorem, vomitumque excrementorum, imo etiam ipſarum fæcum, enormem & continuum faciens, *Ileus ex bubonocele* appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt diarrhæa illa; qua ægra alvum frequenter evacuare, corpuſque inclinare coacta, inteſtina cum copioſis fæcibus frequenti illo motu in inguen deturbavit; eaque ibi hærentia, atque contorta ac preſſa, parteſque vicinas diſtendentia, ac dolorem in iis excitantia, deſcenſumque excrementorum impedientia, *continens* hujus morbi & ſymtomatum ſunt cauſa.

Ab illapſis enim inteſtinis factus eſt inguinis tumor & tenſio, & inteſtini clauſio; indequè dolor; & à dolore pori in cerebro ita fuerunt aperti & ſpiritus ita in eo determinati, ut illi in inguen multos impellerent humores, tumoremque & dolorem ita ibi augerent, ut tumor induraretur, & dolor intolerabilis evaderet: in fibras verò inteſtinorum obliquè aſcendentes ſpiritus continuò ita influerent, ut ea, verſus ſuperiora magno impetu ab iis contracta, quicquid in iis continetur, magnâ vi per vomitum continuò ejicerent.

Mor-

Morbus hic periculoſiſſimus eſt. Metus enim eſt, ne inteſtini illapſi fiat inflammatio, ex qua oriatur gangræna. Et præterea, ne ex vomitu & dolore vires ita proſternantur, ut ægra in lethalem incidat lipothymiam.

Celerrima itaque, quantum fieri poteſt, *Curatione* morbus eſt impugnandus: quæ tota in inteſtini reductione, & doloris ſedatione conſiſtet.

Itaque tali decocto emolliente & flatus diſcutiente inguen dolens continuo foveatur:

℞. *fol. malv., flor. camomil., anethi,*
ſem. lini an. Mj. *ſem. cumini* ℥ij.
Concoquantur in lacte bubulo pro fotu,
quo ſpongiæ imbuantur, eæque calidæ adhibeantur,
& leni preſſione manuum reductio inteſtini
tentetur.

Dum autem hoc agitur, ægra ita in lecto erit collocanda, ut caput valde ſit declive, crura vero elata.

Si vero hac ratione inteſtinum non poteſt reduci, cutis & peritonæum in inguine, ad inteſtini illapſi reſtitutionem, chirurgiâ erunt aperienda: & inteſtina reducta, ope ſubligaculi, in abdomine retinenda.

XXXII.

MEDICATIO VIRI,

Cholerâ, cum Convulſione,

LABORANTIS.

Vir triginta annorum, craſſus, & ingluviei deditus, incidit in enormen evacuationem ſpontaneam, qua multa corrupta per ſuperiora & inferiora magno impetu rejecit. Hanc ſubſecuta eſt ſyncope; à quâ vix liberatus, mox prolapſus eſt in maguam

muſculorum manuum, pedum, crurum, colli, gutturis, pectoris, dorſi, & ventris inferioris, contractionem; quæ tantis doloribus & animi deliquiis eſt comitata, ut adſtantes ipſum jamjam moriturum metuant.

Partes, quæ in hoc ægro afficiuntur, ſunt *ventriculus* & *inteſtina*, ut ex vomitu & alvi receſſu: *cor*, ut ex ſyncope: item *muſculi totius corporis*; nec non *cerebum*, ut ex ingenti illa partium contractione eſt manifeſtum.

Morbus, quo hic æger laborat, eſt intemperies ventriculi & inteſtinorum varia, acris & nidorulenta, ac corrupta: quæ vomitum alvique ſeceſſum copioſum, animique deliquia, & muſculorum totius corporis contractiones vehementes inducens, *Cholera convulſione comitata*, appellari poteſt.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt ingluvies noſtri ægri, qua multi variique humores acres, in corpore ejus geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum, circa ventriculum & inteſtina, & in eorum reliquique corporis vaſis, ebulliens & effervescens, *continens* hujus morbi & ſymtomatum eſt cauſa.

Hinc enim ventriculus & inteſtina irritata motum vehementiorem inordinatumque impreſſerunt nervis ſibi implantatis; quo, per illorum fibrillas ad cerebrum cerebrique ſpiritus delato, pori cerebri ita fuerunt aperti, ſpiritusque cerebri ita determinati, ut illi in fibras ventriculi & inteſtinorum, obliquè aſcendentes & deſcendentes, magno impetu confluxerint, eaſque, ſecundum latitudinem dilatando, & longitudinem abbreviando, contraxerint. His contractis ventriculus & inteſtina ita fuerunt mota, ut *copioſi humores acres corrupti & effervescentes*, tum à corde ex arteriis coeliacis & meſaraicis in ventriculum & inteſtina propulſi, tum in iis antea collecti, *magno impetu, tum per os, tum per alvum, fuerint rejecti.*

Diſſipa-

Diſſipatis autem & expulſis, per magnam iſtius evacuationis violentiam, ſpiritibus & humoribus utilibus, ſanguis ad cor perveniens ineptus fuit ad juſtam dilatationem in corde ſuſcipiendam, quo *ſpiritus vitales deficientes ſyncopen induxerunt.* Expulſo verò deinde ex corde pravo illo ſanguine, & meliore ad illud redeunte, ſpiritibuſque vitalibus ſatis copioſè recens ex eo genitis, *æger noſter à ſyncope fuit liberatus.*

Quia verò reliqui pravi humores, in corpore poſtea efferveſcentes, jam vehementius ſuo impetu membranoſas vellicant partes, motumque illum vehementem & inconvenientem per nervos ad cerebri ventriculos ſpirituſque ibi contentos deferunt; hinc fit, ut illi tam pravam motus determinationem accipiant, porique cerebri ita aperiantur, ut ſpiritus, inordinatè in partes fluentes; valvulas nervorum, muſculis totius corporis inſertorum, quæ iis contrahendis inſerviunt, citra aut contra voluntatem noſtri ægri jam aperiant; tantâque vi, tum ex cerebro, tum ex oppoſitis muſculorum poris & cavitatibus, in muſculos gutturis, dorſi, pectoris, inferioris ventris, item brachiorum & crurum, fluant; eoſque cum magno dolore, novam lipothymiam per conſtrictionem cordis ſubinde inducente, vehementer, ſecundum latitudinem & profunditatem diſtendant, ſecundum longitudinem verò contrahant; atque ita *totius corporis vehementiſſimam convulſionem nunc excitent.*

Morbus hic periculoſiſſimus eſt. Metus enim eſt, ne æger ex vehementia doloris & perturbationis, ſubitò extinguatur.

Curatio itaque diligens quam primum eſt adhibenda. Mox igitur ſumat hoc medicamentum; ut ventriculus ab humore acri abluatur, humoreſque acres temperentur, & excernantur:

 ℞. *deco-*

℞. *decocti hordei communis, non excorticati* ℥iij.
ſyr. ex infuſione roſar. rubr. ℥j. *Miſce.*

Pro lipothymia aqua digitis in faciem ægri inſpergatur, & vinum generoſum, cum linteis, naribus admoveatur.

Poſtea ad impetum choleræ inhibendum, vomitum & alvi ſeceſſum reprimendum, ut etiam ad lipothymiam tollendam, de ſequenti mixtura quotidie aliquid ſumat:

℞. *rob. de ribes* ℥ij.
ceraſorum ℥j.
ſyr. cydoniorum ℥j ß.
manus Chriſti cum perlis ʒvj. *Miſce.*

Ad contractiones membrorum, partes omnes convulſionem patientes inungantur indeſinenter, cum frictione forti, hoc ſequente linimento:

℞. *olei irini, vermium terreſtrium, an.* ℥ij.
caſtorei pulveriſati ℈iiij. *Miſce.*

Ubi malum inclinaverit, nutriatur lacte amigdalato, cui modicum ſacchari ſit additum, & reficiatur cibis euchymis; ut ovis ſorbilibus, & pullis gallinaceis, ac ſimilibus. Exhibeatur etiam diacydonium poſt ſingulos paſtus.

Ubi per diem unum atque alterum ſymtomata vehementiora quieverint, blando cathartico reliquiæ materiæ peccantis, ſi quæ ſuperſint, educi poterunt.

Ad *præcautionem* novi paroxyſmi, utatur parciore *Cibi* & *Potûs* quantitate; corpuſque ſubindè blandè *expurgetur.*

XXXIII.

MEDICATIO INFANTIS, LUMBRICIS LABORANTIS.

Puellus quatuor annorum, lumbricis antehac valde obnoxius laborat inappetentiâ & nauſeâ. Valde pruriunt ipſi nares; ac mul-

ac multum ſitit. Adeſt etiam inflatio ventris, cum torminibus, & lenta fæbricula.

Afficiuntur in hoc infante *inteſtina & ventriculus*; ut ex inappetentia, nauſea, ſiti, ventris inflatione, ac torminibus eſt manifeſtum. Afficitur etiam *cor*; quod ex febricula conſtat.

M*orbus*, qui ipſum affligit, eſt intemperies quædam ventriculi & inteſtinorum ac chyli ibidem contenti ſeroſa & putrida; quæ lumbricos, & hinc flatus ac tormina, ventriſque inflationem, & ſitim, nauſeamque producens, *Affectus inteſtinorum & ventriculi verminoſus ſive lumbricorum*, appellatur. Iſque ex eo etiam eſt manifeſtus, quod infans, his ſymtomatis ante hac laborans, copioſos vermes excernere per alvum ſit ſolitus.

Cauſa proxima, quæ hos lumbricos, & ſymtomata Infantem infeſtantia, producit, eſt materia quædam putrida & acris, in inteſtinis & ventriculo, hujus puelli genita; quæ particulas inſenſibiles ita figuratas habet,ut ex earum compoſitione & diſpoſitione *lumbrici* oriri queant;uti paſſim ex rerum aliarum putreſcentium particulis, diverſimodè figuratis pediculos, pulices,culices,aliaque inſecta naſci videmus. Hi autem lumbrici in inteſtinis geniti corrumpunt adeo ſuccos in iis exiſtentes, ut illi partim converſi in flatus, *tormina inteſtinorum & ventris inflationem*; partim ad ventriculum delati,illumque vellicantes, *nauſeam*, & æſophagum exſiccantes, *ſitim*, ac fermentaceum illum ſuccum acrem, famen excitare ſolitum, corrumpentes, vel ſeroſitate illum temperantes, *inappetentiam*; partim vero per venas gaſtricas lacteas & meſaraicas ad Cor, & deinde copioſè ad nares aſcendentes, acrimoniâ ſuâ *magnum narium pruritum*; & febrili malignitate *febrim* inducant.

M*etus* eſt, ne hi lumbrici inteſtina exedant, vel excorient, vel ſyncopen, epilepſiam, atrophiam, vel alium gra-

vem affectum, accerſant: ideoque magnâ diligentiâ *Curatio* eſt auſpicanda.

Eaque conſiſtet in vermium enecatione, expurgatione, & pravorum humorum evacuatione, & intemperiei per contraria correctione.

Præſcribatur itaque hoc remedium: quo forſan, ut in aliis infantibus ſæpe contigit, lumbrici evacuabuntur & ſimul omnia ſymtomata tollentur:

℞. *mercurii dulcis optimi gr.* xij.
ſcammonii gr. v.
conſervæ roſarum ℈j. M*iſce, pro* Bolo; *qui neceſſitate urgente ſæpius reiterari poterit.*

Notandum autem vermes ſæpe per medicamenta aſſumta non tantum occîdi; ſed pœnitus etiam diſſolvi, quemadmodum lumbrici, phialæ vitreæ, fimo equino obrutæ, incluſi, diſſolvuntur: ac hinc ſæpe fit, ut quamvis vermes adfuerint, nulli tamen a medicamentis aſſumtis excernantur.

Si malum perſeveret exhibeatur infanti hoc purgans, cum ſequenti Julapio:

℞. *el. de hiera picra* ℈j.
ſyr. roſacei ℥j.
aq. partulacæ ℥j ſ.
M. F. Hauſtulus *brevis*.

℞. *fol. acetoſæ, portulacæ, endiviæ an.* M.j.
*ſummit. hyperici, ſcordii an. p.*j.
Coquantur in aq. comm. ad lib. j. *Colaturæ adde*
ſyr. de limonibus ℥iij. M*iſce*
F. Julapium, *de quo capiat* ℥iij. *mane, meridie, & veſperi.*

Maximæ etiam utilitatis eſt hic pulvis, cum cereviſiâ vel lacte exhibitus:

℞. *rabarb.* ℈ſ.

ſem.

ſem. ſantonici ℈j.
corallinæ,
raſuræ cornu cervi an. ℈ſ.
ſcammonii gr. vij.
F. Pulvis *tenuiſſimus, in* iij. *doſes æquales dividendus.*

In *diæta Cibus* ſit boni ſucci, & ſatis liberalis, ad punctiones lumbricorum tollendas; quæ dulcibus oblatis etiam imminui ſolent. *Vitentur* lac caſeus & piſces, omniaque alia, pituitoſos humores gignentia. *Excrementa alvi* naturâ vel arte reſpondeant.

XXXIV.
MEDICATIO VIRI,
NEPHRITICO DOLORE
EXCRUCIATI.

Vir 45 annorum, craſſus, obeſus, craſſis & viſcidis alimentis diu uſus, ſubitò incidit in dolorem intenſiſſimum, lumborum regionem occupantem; nec non in omnimodam urinæ ſufflaminationem. Supervenit etiam vomitus; qui tamen dolorem hactenus non levavit. Ante hac ſæpe cum urinis copioſas arenulas & materiam viſcidam excrevit.

Afficiuntur in hoc ægro *renes* primariò: ut dolor ille intenſiſſimus, circa regionem lumborum perceptus, & urinæ ſufflaminatio, indicant. Afficitur etiam per ſympathiam *ventriculus*: quod ex vomitu, dolorem hunc comitante, eſt manifeſtum.

Morbus, qui illum affligit eſt obſtructio renum & ureterum, à materià arenoſà vel lapillis facta; quæ urinam ſufflaminans, doloremque intenſiſſimum in renibus exci-

 tans,

tans, à ſymtomate potiſſimo, ab hoc in illis producto, *Dolor nephriticus* appellatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt diuturnus uſus alimentorum craſſorum & viſcidorum; unde, adjuvante temperamento noſtri ægri frigidiore, (ex ipſius obeſitate & corporis craſſitie manifeſto,) humores craſſi, tartarei, & mucilaginoſi in vaſis, & renibus geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò ejus cum ſero & reliquo ſanguine ad renum poros delata, ibique à calore ipſorum debili non ſatis inciſa, agitata, & diſſoluta, naturam lapideam arenularum, & lapillorum, antehac cum urinis excretorum, per cohæſionem immediatam & quietem particularum inſenſibilium, à particularum iſtarum figurâ & magnitudine cohæſioni lapideæ aptâ, natam, acquiſivit. Ea verò jam à copia urinæ ex renum poris & pelvi in principia ureterum copioſius propulſa, atque illa penitus obſtruens, omnemque urinæ tranſitum impediens, *Continens* hujus morbi & ſymtomatum eſt cauſa.

Dum enim urinæ tranſitus propter obſtructionem illam impeditur, hinc tenduntur pelvium & ureterum membranæ, in eaſque acuminati lapilli & aſperæ arenulæ vehementius preſſa, *intenſiſſimum hunc excitant circa lumbos dolorem;* quo ſpiritus in cerebro ita moventur, porique tales in eo aperiuntur, ut illi inde in ventriculi obliquè aſcendentes fibras copioſè fluentes, ventriculumque contrahentes, ac eum verſus ſuperiora vehementius pellentes, *vomitum excitent*. Illo tamen *dolor hactenus non eſt levatus*; quia motus, à vomitu proficiſcens, materiam calculoſam ex renibus non expellit, ſed eam, ob copiam ejus, arctius in ureteres impingit.

Metus eſt, ne hic dolor renum inflammationem inducat; vel mortem ex cordis conſtrictione, ab indebito ſpirituum in fibras ejus conſtrictorias influxu ortâ, brevi accerſſat:

ceſſat : vel ne, ex urinæ ſufflaminatione, ſerum perpetuò excernendum cum ſanguine maneat mixtum, illudque reliquum ſanguinem ad juſtam dilatationem in corde faciendam faciat ineptum, atque ita ægro noſtro vitam brevi adimat.

Curatio itaque mox maximâ cum ſollicitudine auſpicanda; *quæ* in arenularum & urinæ exturbatione mox facienda, & intemperiei ſanguinis pororumque renum obſtructionis per contraria correctione, & ablatione, poſtea inſtituendâ, conſiſtet.

Mox itaque fæces alvi ejiciantur, & materia in renibus exiſtens ipſique renes laxentur & emolliantur, urinaque & materia viſcida ex renibus expellantur, tali clyſtere:

℞. *rad. althææ mund.* ℥j.
herb. malvæ, biſmalvæ, parietariæ, mercurialis an. m. j.
flor. camomill., meliloti, ſummit. anethi an. m. ß.
far. ſem. lini ʒiij, *ſem. aniſi* ʒij. *furfuris macri p.* j.
Decoq. in aq. com. pro lib. j. *Colaturæ adde diacathol., elect. benedictæ laxati., diaphænici an.* ℥ß. *ol. amigd. dulc., camomillini, anethini an.* ℥ß. *ſalis comm., gemmæ an.* ℈ij. *miſce* F. Clyſter, *mox injiciendus.*

Alvo evacuatâ, & urinâ nonnihil fluente, pectini, poſt clyſteris operationem, ad urinam copioſius evocandam, adhibeatur cataplaſma ex parietariâ, in butyro in patella frixâ.

Poſtridie, cum venas ſatis latas habeat æger, venæſectio adhiberi poterit in brachio, ad materiam morbificam imminuendam, & inflammationem præcavendam.

Dolore perſeverante, balneum erit adhibendum, vel talis fotus adhibendus lumborum regioni:

℞. *rad. althææ mund.* ℥iiij.
fol. malvæ, parietariæ, chærefolii.

flor. camomillor., meliloti an. m. iiij.
ſem. lini ℥j.
malvæ, petroſelini an. ʒij ß.
Decoq. in aq. comm. ad lib. iij. *pro* Fotu.

Reliquiæ decocti deinde piſtentur, & fiant duo ſacculi quadrati; qui poſt fotum, pannis laneis vel lineis expreſſis lumbis calidi applicentur.

Ubi urina jam fluere incipiet, utatur ad libitum hoc decocto:

℞. *rad. ononidis, fœniculi, petroſelini, glycyrrizæ raſ. an.* ℥ ß.
ſem. althææ, malvæ, cicer. rubr. an. ʒj ß.
4. *frigid. major. an.* ʒj.
ficus ping. N°. v. *ſebeſten.* N°. iij.
Hordei mund. ℥j. *grana alkekengi* N°. vij.
Decoq. in aq. com. ad lib. j ß. *Colaturæ adde ſyr. de limonibus, de* 5. *rad. an.* ℥j. *F.* Apozema.

Dum eo utitur, purgetur materia morbifica tali hauſtu:

℞. *ſyr. roſat. ſol. cum fol. ſennæ & rabarb.* ℥j ß.
elect. diapruni ʒij.
aq. malvæ q. ſ. m. f. Hauſtus *brevis*.

Deinde, ut calculi melius expellantur & comminuantur, ſumat ſubinde mane jejuno ventriculo, ℥ij. *aq. ſtill. ex rad. ononidis & raphani ruſtici cum vino rhenano extractæ, cum ocul. cancr. pulv.* ʒß.

Vel ℞. *pulveris nephritici amſterdamenſium vel Ultrajectinorum* ʒj.
aq. petroſelini ℥iij. *ſyr. althææ Fernelii* ℥ß.
miſce f. Hauſtus, *mane & veſperi ſumendus.*

Atque ut viæ laxiores fiant, per quas arenulæ & calculi tranſire debent, inungat lumbos obliquè ad inguina deſcendendo tali, linimento:

℞. *ol. lilior., amigdal. amar. an.* ℥ ß.

ſcor-

ſcorpion.,
pingued. gallinæ vel caponis,
unguent. dialthææ an. ℥ij. *m. pro* linimento.

Sæpe etiam uti poterit de hoc julapio:

℞. *ſyr. de althæa Fernelii* ℥ij ß.
tartari albi ℥ ß.
aq. petroſelini lib. j.
Miſce pro julapio, *de quo ſumat quotidie mane jejuno ventriculo, & à prandio horâ quartâ pomeridianâ, hauſtum trium quatuorve unciarum*,

Alvus ſi durior fuerit, emolliatur his pilulis:

℞. *aloes, ſcammonii an.* ℈ j. ol. cariophyll. gutt. j.
F. pilulæ No. VI. *quorum ſumat* ij. *ſemihoram ante vel poſt cænam.*

In *diæta*, *Aër* ſit temperatus. *Cibus* ex carnibus vitulinis, agninis, aviculis; potius elixis, quam aſſis; moderatè ſumtis. Lacticinia & omnia viſcoſa *vitentur. Potus* ſit vinum album, cerevиſia bene defæcata, lupulo bene condita. *Exercitium* ſit moderatum. *Alvus* reſpondeat arte vel naturâ. *Animi* vehementiora pathemata fugiantur.

XXXV.

MEDICATIO VIRI, ISCHURIA LABORANTIS.

V*Ir quadragenarius ex calculoſis parentibus natus, & calculos, arenulas, pituitoſam viſcoſamque materiam, cum urinis excernere ſolitus, patitur jam à quatriduo totalem urinæ ſuppreſſionem, ingenti dolore & tumore, in hypogaſtrio, comitatam.*

Afficitur

Afficitur in hoc ægro *veſica urinaria*, ejuſque *collum*: ut ex urinæ ſuppreſſione, item ex dolore illo & tumore, in hypogaſtrio percepto, eſt manifeſtum.

Morbus, quo hic æger laborat, eſt meatus urinarii, in collo veſicæ exiſtentis, obſtructio, à materia calculoſa, arenoſa, viſcida & tenaci facta; quæ, urinæ in veſicâ contentæ ſuppreſſionem jam à quatriduò faciens, *Iſchuria* appellatur. Atque hæc ex præcedente calculorum, arenularum, viſcidæque materiæ cum urinis excretione, & præſente hypogaſtrii dolore & tumore, patet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt intemperies calculoſa renum & veſicæ reliquique corporis, à parentibus noſtro ægro per generationem communicata; indeque viſcidi & tenaces humores, ac arenulæ, calculique, in ipſius corpore geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars vero eorum meatui urinario, in veſicæ collo exiſtenti, impacta, *continens* hujus morbi, & ſymtomatum ejus eſt cauſa.

Inde enim *urinæ per urethram excretio penitus impeditur*; dumque interim urina per ureteres ad veſicam perpetuò defluit, hinc oritur *veſicæ diſtenſio*, & *ex ea in hypogaſtrio*, ubi veſica urinaria eſt ſita, *ingens ille dolor & tumor*, qui ægrum noſtrum jam magnopere torquent, percipiuntur.

Morbus hic periculoſiſſimus eſt: metus enim eſt, ne ingens ille dolor veſicæ inflammationem, & inde gangrænam, ac mortem inducat. Præterea ex hac urinæ in veſica, ureteribus, ac etiam in ipſis renibus, retentione, tum præſenti, tum futurâ, impedietur ſeri in renibus à ſanguine ſeparatio. Serum itaque in ſanguine propterea manens faciet ſanguinem ad dilatationem, in corde, vivificationis cauſâ, perpetuò faciendam, ineptum; atque ita, niſi aptis remediis huic malo obviam eatur, etiam mortis neceſſariò erit cauſa.

Curatio

Curatio itaque, quam celerrimè & diligentiſſimè erit inſtituenda. *Eaque*, in calculoſæ arenoſæ & viſcidæ materiæ, ex meatu colli veſicæ urinariæ, remotione, conſiſtet.

Mox itaque injiciatur per ſyringam in urethram tantum olei amigdalarum dulcium mediocriter calidi, quantum in ea commodè contineri poterit; & deinde in anum injiciatur talis clyſter emolliens, ad fæces alvi ejiciendas, & materiam in collo veſicæ hærentem, & inteſtino recto incumbentem, emolliendam, ac partes vicinas laxandas:

℞. *rad. althææ, lilior. alb. an.* ℥j.
herb. malvæ, biſmalvæ, parietariæ,
mercurialis, brancæ urſinæ. an. m. j.
ſem. lini, fænugræci an. ℥ß.
ficus No. IV.
Coq. in ſuf. quant. aq. com. ad lib. j.
Colaturæ adde diaphænici, diapruni ſol. an. ℥ß.
olei violacei, camomill. an. ℥j. *ſalis com.* ʒj.
M. F. Clyſter, *mox injiciendus.*

Ubi clyſter munere ſuo functus fuerit, hoc eſt, poſt horas præter propter duas vel tres: tum ſupinè collocato ægro, ita ut crura reliquo corpore ſint ſublimiora, multifariam ipſum, ad lapillos ex meatu urinario expellendum, concutiet chirurgus; his peractis, jubeat ut æger urinam reddere tentet. Quodſi urina nihilominus adhuc retineatur; rurſus ipſum concutiet, ſed vehementius. Atque ſi ſic quoque ſuppreſſa permanſerit, immiſſo argenteo & in fiſtulam excavato in urethram cathetere, ſimul & calculos ac arenulas viſcidamque materiam à collo veſicæ repellet, & urinam evocabit.

At ſi in collo veſicæ deprehendtur calculus vel materia arenoſa & viſcida, ita obſtruens meatum, ut nullis præſidiis removeri poſſit, ægerque; jam propinquus ſit perditioni, neque ullo modo inſtrumenti illius ope curari

poſſit:

poſſit: vel etiam forte adſit inflammatio, & catheterem ferre non poſſit; tum collum veſicæ, inter anum & teſtes, parvâ ſciſſurâ ſecundum longitudinem, eſt aperiendum, cannulaque, ut urina egrediatur, vulneri imponenda, & in veſicam uſque deducenda.

Interea temporis dum urina, per cannulam illam vulneri inſertam, ſubinde excernitur, medicamenta emollientia circa perinæum & hypogaſtrium ac urethram ſunt adhibenda, & catheter vel candela cerea tenuiſſima, oleo amigdalarum dulcium oblita, meatui urinario eſt immittenda, tentandumque, ut ea ratione cauſa obſtructionis illa continens ex eo removeatur. Cumque hoc ſucceſſerit, vulnus, inter anum & teſtes inflictum, erit conſolidandum.

XXXVI.
MEDICATIO VIRI, INFLAMMATIONE RENUM LABORANTIS.

Vir 36 annorum temperamento bilioſus, poſt vehementius corporis exercitium, correptus eſt acerbiſſimo dolore, regionem dorſi, juxta extremas vertebras, paulò ſupra coſtas ſpurias ſitas, occupante, & à lumbis ad jecur ſurſum, deinde deorſum ad veſicam & pudendum, nonnunquam etiam ad coxendicem & femora ſe diffundente. Febris adeſt ſatis acuta, & ſtupor dextri cruris. Neque ſe rectè erigere poteſt æger. Frigent interdum extrema, & præ cæteris ſuræ ac pedes. His tandem acceſſit mingendi difficultas, nauſea & ventriculi morſus, ac bilis vomitus.

Afficitur in hoc ægro *ren uterque*; ſed præcipuè dexter: quod ex dolore à lumbis ad jecur, & deinde deorſum ad veſicam & pudendum ſe diffundente, item ex pedis dextri ſtupo-

ſtupore & mingendi difficultate liquet. Afficiuntur quoq; *pedes & corporis extrema*, quod ex eorum frigore; nec non *ventriculus* & *folliculus fellis*, quod ex nauſeâ, & bilis vomitu, patet.

Morbus, qui hunc ægrum affligit, eſt intemperies renis utriuſque, ſed præcipuè dextri ſanguinea & bilioſa, cum tumore & ardore conjuncta; quæ vulgò *Inflammatio renum* appellatur. Eaque ex ſymtomatis in hiſtoria commemoratis innoteſcit.

Cauſa procatarctica hujus morbi fuit temperamentum bilioſum ægri noſtri, quo multus bilioſus ſanguis in corpore ejus genitus, *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Pars vero ejus vehementiore iſto exercitio corporis in renum ſubſtantiam, ob poros eorum nimis relaxatos, copioſius propulſa, vehementiuſque ibidem incaleſcens, & partes alias per ſympathiam afficiens, *continens* hujus inflammationis, ejuſque ſymtomatum, eſt cauſa.

Ab humoribus enim iſtis bilioſis & ſanguineis in ſubſtantiam renum effuſis, ibique præter naturam incaleſcentibus, orta eſt hæc *intemperies bilioſa & ſanguinea*, *item tumor renum* ardore comitatus; unde partes eorum membranoſæ, vehementer tenſæ & agitatæ, *dolorem illum acerbiſſimum in lumbis*, ubi renes ſunt ſiti, produxerunt. Et quia renes cum aliis partibus vicinis ſunt connexi, motuſque eorum vehementior iis propterea communicatur hinc *dolor ille ſeſe ſurſum ad hepar & deorſum ad veſicam*, *pudendum*, & *femora corporiſque commodam erectionem impedivit*; *ac nauſeam, imo & vomitum bilis*, ventriculum folliculumque fellis afficiendo, *excitavit*.

Et quia magna illa humorum ad renes decumbentium copia, poros eorum, per quos urina ad ureteres defluit, imo & ipſos ureteres, valde anguſtat, nervoſque à lumbis ad crus dextrum deſcendentes magnopere premit, hinc *min-*

gendi difficultas, & dextri cruris ſtupor in ægro noſtro obſervatur.

Dum verò pars iſtius ſanguinis fervidi, in renibus efferveſcentis, perpetuò ab ipſis per venas emulgentes in venam cavam & inde ad cor defertur, eaque ibi maligniorem & valde magnam efferveſcentiam in corde ulterius concipit, quæ deinde cum ſanguine per totum corpus diffunditur, *hinc oritur febris illa acuta*, ægrum noſtrum jam graviter infeſtans.

Et denique, quia præ doloris vehementiâ, ſubinde cor vehementius conſtringitur, quo ſanguis parcius ad remotiores corporis partes propellitur, hinc *contingit, ut extrema, & præcipuè pedes & ſuræ, in noſtro ægro interdum valde frigeant.*

Morbus hic *periculoſus* eſt, ob vehementia, quæ inducit, ſymtomata. Præterea periculum eſt, ne in ſuppurationem abeat, & in ulcus renum degeneret.

Diligentiſſima itaque *Curatio* adhibenda; *quæ* in cauſarum & intemperiei ac tumoris per contraria ablatione conſiſtet.

Mox itaque injiciatur talis clyſter:

℞. *decocti comm. emollientis lib.* j ß.
in quo diſſolve el. diapruni, diacatholici an. ℥j.
olei lilior., roſacei an. ʒvj. *ſalis comm.* ʒj,
Miſce F. Clyſter.

Corpore ope clyſteris evacuato, aperiatur eodem die in eodem latere vena circa talum, ſanguiſque educatur ad ℥viij. vel x. & deinde oblinatur regio lumborum tali linimento:

℞. *unguenti refrigerantis Galeni* ℥ß.
olei roſarum ℥j. *aceti parum, miſce* F. Linimentum.

Eique imponatur tale emplaſtrum:

℞. *unguenti refrigerantis Galeni* ℥j.

ceræ

ceræ q.ſ. Mixta inducantur linteo & F. Emplaſtrum.

Interea, ad humorem fervidum contemperandum, doloremque & ſitim ac urinæ ardorem vigiliaſque imminuendas, utatur tali decocto, & talibus tabellis:

℞. *hordei mundati* ℥j.
fol. violariæ, malvæ, portulacæ an. m. j ß.
flor. nenupharis. p. ij.
ſem. 4. *frigidor. major, an* ʒij.
decoq. in aq. vulgaris q.ſ. ad lib. j ß.
In Colatura diſſolve ſyr. violarum ℥j. *papaveris* ℥ß.
miſce, F. Apozema.

℞. *ſpec. diatragacanthi frigid., trochiſc. alkekengi an.* ʒſ.
diſſolutis in aquæ alkekengi q.ſ. adde ſacchari ℥jſ.
F. tabellæ *ponderis* ʒij.
de quibus ſumat ſubinde ʒj. *quantitatem.*

Dolore magis urgente, adhibeatur tale fomentum, reiterato prius clyſtere, & poſtea reiteratâ etiam venæ ſectione:

℞. *fol. violariæ, malvæ, portulacæ an. M.* j.
flor. roſar. rubr., nenupharis, camomillor., meliloti, ſummitat. anethi, parietariæ exſicc. an. p. j.
rad. althææ ℥j.
decoq. in aq. communi., addendo aceti parum, *ad lib.* j ſ.
pro Fomento, *ſpongiis vel pannis laneis eo imbutis & expreſſis adhibendo.*

A fotu tale adhibeatur cataplaſma:

℞. *flor. camomillor., meliloti, roſar., rubr. fol. malvæ an.* M. j.
Coq. ex aq. comm. ad mollitiem pro Fomento,
reliquiæ contundantur, iiſque adde farin. fabar. ℥ß.
far. ſem. lini fænugræci an. ʒj ß.
ol. roſacei, camomillor., an. q.ſ. F. Cataplaſma,

 quod

quod linteis inductum loco dolenti ſæpe adhibeatur.

Si febre ceſſante, deinde inflammatio ſuppuretur, ægerque pus excernat, pro ejus abſterſione ſubinde ſumet talem hauſtum:

℞. *aq. decoctionis hordei excorticati* ℥iv.
ſyr. de cichorio cum rabarbaro ℥j. *M. F.* Hauſtus.

Victus ratio ſit tenuis & refrigerans ac humectans. *Cibus* itaque ſit refrigerandi & humectandi vi præditus, ex ptiſana hordeacea, pane cum juſculo gallinaceo, in quo endiviæ & acetoſæ folia ebullierunt. *Potus* ſit ptiſana hordeacea, cereviſia tenuis, aqua hordei in qua glycyrriza eſt cocta. Abſtineat in principio a diureticis, ne morbifica materia copioſius ad affectos renes confluat. *Motus* vitandus. *Clyſteribus* emolliatur alvus.

XXXVII.

MEDICATIO VIRI, RENUM EXULCERATIONE LABORANTIS.

VIr 40 annorum, tribus menſibus ardore urinæ vexatus, jam continuò pus fœtidum, interdum etiam ſaniem ſimul & ſanguinem copioſum, cum urinis excernit. Adeſt quoque dolor circa lumbos, cum gravitatis ſenſu conjunctus; urinæque ardor ipſum etiamnum vexat.

Afficiuntur in hoc ægro *renes*; quod ex dolore cum gravitatis ſenſu, circa lumbos, ubi renes ſunt ſiti, percepto; item ex pure fœtido, ſanie, & ſanguine, cum urinarum ardore excretis, eſt manifeſtum.

Morbus, qui ægrum hunc affligit, eſt ſolutio continui purulenta & ſanioſa renum; quæ *Renum ulcus ſive exulceratio* vulgò appel-

gò appellatur. *Eaq;* ex præcedente urinæ ardore, & puris ſaniei, & copioſi ſanguinis ſubſecutâ cum urinis excretione, dolore gravativo lumborum comitatâ, eſt manifeſta.

Cauſa remota hujus affectus fuerunt humores acres, in ſanguine noſtri ægri exiſtentes, qui ad renes & veſicam delati eaſque partes ſuâ acrimoniâ vellicantes, primum *urinæ ardorem, per tres menſes durantem*, produxerunt. Acquiſitâ verò tandem majore humorum acrimoniâ, eâque ad renes delatâ, contingit jam, ut ab ea *tanquam cauſa conjuncta* renum vaſcula & ſubſtantia carnoſa ſint corroſa & exeſa; quo ſanguis è vaſculis egreſſus, & in poris renum hærens, partim diutinâ morâ in pus fœtidum & ſaniem acrem convertatur, doloremque gravativum in lumbis pariat, partim recens ex vaſculis corroſis vel ſecundum poros nimium dilatatis, in renum pelvim copioſè defluat, atque inde cum ſeroſis ſanguinis partibus, urinæ liquorem conſtituentibus, ad pelvim renum, & inde in veſicam perpetuo delabatur, eamque ad excretionem cum roſione ſtimulet, atque ita *continuam puris & ſaniei, interdum etiam copioſi ſanguinis excretionem, cum ardore quodam urinæ conjuctam*, jam excitet.

Periculoſus, & difficilis curationis eſt hic affectus: propter gravia & moleſta, quæ inducit, ſymtomata; acreſque humores, perpetuò ad renes delabentes.

Cita itaque & diligenti *Curatione* erit impugnandus. *Eaque* in acrium humorum evacuatione, & attemperatione, item in ulceris deterſione & conſolidatione conſiſtet.

Primò tale ſumat catharticum mane jejuno ventriculo:

℞. *caſſiæ recens extractæ* ℥j.
terebintinæ in aq. violariæ decies primum lotæ,
& deinde ita toſtæ, ut poſſit pulveriſari ʒj ß.
pulveris glycyrrizæ ʒij. *ſacchari albi* ʒij. M, F. Boli.

Poſtridie vena ſecetur in brachio dextro, ſanguiſque

educatur quantitate ℥vj.

Porro ſingulis ſeptimanis ſemel injiciatur talis clyſter:

℞. *herb. malvæ, althææ, violariæ, acanthi, an. m.* j.
hordei m. ß. *pruna damaſcena* N. x.
decoq. in aq. comm. ad tertiæ partis conſumtionem, Colaturæ ſume lib. j. *in qua diſſolve caſſiæ rec. extr.* ℥j.
ſacchar. rubri ʒx. *ol. violacei* ℥ij. *vitell. ovi* N°. j.
M*iſce* F. Clyſter.

Et paſſim, ad humores acres & ſalſos mitigandos & temperandos, doloremque ſedandum, utatur tali decocto:

℞. *hordei mundati p.* j.
herb. lactucæ, malvæ, violariæ, portulacæ, intybi, plantaginis, agrimoniæ an. m. j.
ſem. 4. *frigid. major. an.* ʒj ß.
iujubas, ſebeſten recent. an. N°. vij.
decoq. in aq. comm. ad lib. j *Colat. adde ſyr. violacei, nymphææ an.* ℥j. *ſyr. capill. vener., papaver. an.* ℥ ß.
M*iſce*, F. Apozema.

Singulis ſeptimanis purgetur ſemel vel bis tali bolo:

℞. *caſſiæ recens extractæ* ℥ ß.
trochiſcor. alkekengi ℈j. *miſce*, pro bolo.

Et quotidie ſumat ex ſequenti electuario caſtaneæ magnitudinem, ſuperbibendo cyathum ſeri lactis:

℞. *ſacchari violacei* ℥j.
conſerv. roſar. unius anni ℥ß.
ſem. malvæ ʒij. *papaver. albi* ʒj. 4. *frigid. major. an.* ʒj ß.
hyoſcyami albi ℈ij.
pulver. glycyrrizæ ʒj ß. *granor. alkekengi cum ſuis veſicis* ℈ iv.
ſucci glycyrrizæ ʒiij.
boli armeni veri, terræ ſigillatæ an. ʒß.

Cum

Cum ſyr. violaceo q. ſ. F. Electuarium *mediocris conſiſtentiæ.*

Poſt uſum detergentium, ubi ulcus ſatis deterſum fuerit; quod cognoſcitur, cum pus cum urina minore quantitate excernitur, idque album & æquale, ac minime ſordidum; ea, quæ exſiccant, adſtringunt, glutinant & conſolidant, exhibenda ſunt, quales ſunt trochiſci ſequentes:

℞. *boli armeni, terræ ſigillatæ, coralli rubri, an.* ℥iij.
gummi arabici, tragacanthi an. ʒſ.
cum. aq. agrimoniæ F. Trochiſci, *ponderis* ʒij.
Capiat unum mane & veſperi, cum lacte ovillo vel decocto ſymphyti majoris.

Pilulæ ſequentes multum etiam proderunt:

℞. *terebintinæ aq. plantag. lotæ* ʒj.
ſucci liquiritiæ, gummi tragacanthi an. ℈ij.
boli armen., trochiſcor. alkekengi an. ℈ſ.
cum ſucco equiſeti F. Pilulæ, *de quibus capiatur* ʒſ.
mane & veſperi.

Præ cæteris verò lac vaccinum recens mulctum, ad cyathi unius quantitatem, cum boli armeni veri ʒſ. ſingulis diebus mane hauſtum, maximè conferre teſtatur experientia.

Exterius, ad conſolidationem ulceris juvandam, ſequens unguentum admoveri poterit:

℞. *ſucci plantag., ſolani an.* ℥iiij. *ol. roſ. omphacin.* ℥iij.
aceti ℥j. *lithargyrii tenuiſſ. pulv.* ℥jſ. *ceruſſæ lotæ* ℥ſ.
tuthiæ ſubtiliſſimè pulv. ʒij. *ſangu. dracon.* ʒj.
reducantur omnia ad formam Nutriti.

Cibi ſint euchymi & eupepti, ex cremore ptiſanæ, carnibus gallinaceis, agninis, amigdalis dulcibus. *Vitet* acria & ſalſa. *Commodus* eſt uſus lactis. *Potus* ſit parcior. Vitetur *Motus*, præſertim vehemens. *Venus* hic etiam nocet.

MEDI-

XXXVIII.

MEDICATIO VIRI, EXULCERATIONE VESICÆ LABORANTIS.

Vir 42 annorum, jam ab aliquot menſibus dolorem perpetuum, in imo ventre, circa pubem ſentit; urinamque purulentam, ac graveolentem, ac furfuraceam, magna cum difficultate, & ardore, ſæpe etiam cum ſtillicidio, excernit. Adeſt alvi evacuandæ frequens appetitus. Nihil arenularum in fundo urinæ apparet: neque antea albam & crudam urinam excrevit.

Afficitur in hoc ægro *veſica*; quod ex dolore perpetuo circa pubem percepto, item ex urina purulenta & furfuracea, magna cum difficultate & ardore, ac ſtillicido excreta, eſt manifeſtum.

Morbus, qui hunc ægrum torquet, eſt ſolutio continui purulenta & ſanioſa interioris ſuperficiei veſicæ, quæ vulgò *Exulceratio veſicæ* appellari conſuevit. *Eaque* ex ſymtomatis partem affectam indicantibus, quæ jam commemoravimus; item ex eo, quod nullæ arenulæ in urinis appareant, nec urina antea cruda & alba fuerit excreta, patet.

Cauſa remota hujus morbi eſt congeries multorum humorum acrium in ſanguine exiſtentium. Pars verò eorum à corde in veſicam ſubinde propulſa, ibique propter pororum ejus pravam diſpoſitionem a reliquo ſangnine copioſius ſeparata, majoremque acrimoniam adepta, & in pus & ſaniem converſa, ac deinde interiorem veſicæ ſuperficiem erodens, eamque perpetuò cum vicinis partibus vellicans, *proxima* hujus veſicę exulceratę, urinæq; purulentæ, graveolentis, farinaceæ, cum ardore & ſæpe etiam cum ſtilli-

ſtillicidio excretæ, ac præterea etiam perpetui alvi excernendæ appetitûs *eſt cauſa.*

Affectus hic *difficillimæ erit curationis*; propterea quod urina acris, quæ perpetuò ad veſicam defluit, non patiatur exulcerationis hujus commodam conſolidationem; ideoque diligentiſſima erit adhibenda *Curatio.*

Eaque in cauſæ remotæ & proximæ ablatione & attemperatione, & in ulceris deterſione exſiccatione & conſolidatione conſiſtet.

Primò itaque purgetur æger tali Bolo:

℞. *caſſiæ recens extractæ* ℥j.
ſacchari violacei q. ſ. Miſce F. Bolus.

Humores deinde acres contemperentur & præparentur tali decocto:

℞. *decoctionis hordei, ſem. 4. frig. maj., lactucæ, capill. Veneris lib.* j.
ſyr. violacei, mellis roſ. an. ℥j. Miſce,
pro quatuor doſibus, uno die ſumendis.

Poſtea iterum leviter purgetur tali bolo:

℞. *caſſiæ recens extractæ* ʒvj.
diapruni ſolutivi ʒij. *cum ſaccharo aſperſo f.* Bolus.

Commodiſſimus hic eſt lactis & ſeri dulcis uſus; ideoque mane ſumat cyathum unum atque alterum lactis vel ſeri.

Pro ardore urinæ, ſub noctem ſumat lac amygdalatum, cum emulſione ſem. 4. frigid. major. & papav. albi.

Ad eundem ſcopum ſyringâ in veſicam injiciatur lac ovillum cum emulſione ſem. cucumeris;. & interdum etiam, ut ſimul fiat deterſio, injiciatur decoctum hordei excorticati, fol. plantag. & glycyrrizæ, cui, propter acrimoniam, addatur aliquid amyli aut ſem. malvæ, althææ, cucumeris, vel fænugræci, & ſem. papaveris.

Commodiſſimè trochiſci Gordonii ponderis ʒij. in la-

ĉte caprillo vel ovillo vel bubulo, vel in decocto hordei, diſſoluti, in veſicam ſyringâ injiciuntur; hoc enim remedium ulcus purificat, & conglutinat, doloremque & ardorem ſedat. Trochiſci illi Gordonii tales ſunt:

℞. *ſem. 4 frig. maj., papav. albi, malvæ, bombac., portulacæ, cydoneor., myrtillor., tragacanthæ, gummi arabici, pinear. mundat., piſtachior., ſacchari candi, ſacchari penidiati, glycyrrizæ, hordei, mucilag. pſyllii, amygdal. dul. an.* ʒj. *boli armeni, ſang. dracon., ſpodii, roſar., myrrhæ an.* ℥ß.
Cum hydromelite, F. Trochiſci *ponderis* ʒij, *quorum unus cum lacte diſſolutus, & per os intro aſſumi, & per ſyringam in veſicam injici poteſt.*

Et ſubinde purgetur, tali bolo:

℞. *pulpæ caſſiæ recens extractæ* ℥j.
trochiſc. alkekengi ℈j. F. Bolus.

Et urgente dolore, talis fotus adhibeatur cum pannis laneis, pectini adhibitis:

℞. *malvæ & althææ cum foliis & rad. an. m.* j.
flor. camomeli, meliloti,
rad. nymphææ & ſem. ejuſd. an. ℥j.
ſem. halicacabi ℥ß.
calami aromatici ʒij.
decoq. in ſ. q. aq. com. pro fotu *ad lib.* ij.

Poſt fotum pectini adhibeatur tale unguentum:

℞. *ol. amigdal. dulc.* ℥jß. *violacei* ℥ß.
mucilag. ſem. althææ, fœnugræci, lini an. ℥j.
pulv. ſem. alkekengi, nymphææ an. ʒj.
croci ℈j. *cum cera q. ſ.* F. Uuguentum.

Victus ſit talis, qualis in renum exulceratione ſuperius fuit præſcriptus.

MEDI-

XXXIX.

MEDICATIO VIRI, STRANGURIA GRAVI LABORANTIS.

VIr 40 annorum, poſtquam cœlo pluvioſo & frigido iter aliquot dierem peregre feciſset, veſperi domum reverſus cœpit magnum dolorem & ardorem in urinæ excretione circa perinæum ſentire. Paulo poſt, malum hoc ita fuit auctum, ut frequenter & non niſi guttatim, nec ſine maximo dolore & acrimoniâ, urinam excernere cogeretur. Idque jam, quamvis remedia aliqua ſint adhibita, per triduum durat; maximâque cum moleſtiâ ipſum torquet.

Afficitur in hoc ægro *veſica*, ac præcipue circa collum ejus, & meatum urinarium: idque, ex dolore in excernendâ urinâ circa perinæum percepto, patet.

Morbus, qui ipſum affligit, eſt intemperies acris ſalſa viſcida & aſpera veſicæ, ac præcipuè ejus fundi & colli; quæ doloroſam, frequentemque, guttatim effluentis urinæ excretionem efficiens, *Dyſuria guttularis*, ſive *Stranguria* appellatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt aër frigidus & pluvioſus, in quo hic vir iter peregre fecit. Inde enim acres halitus, qui ex corpore alioqui exhalaſſent, in corpore, ob poros ejus ab aëris illâ inclementiâ clauſos, retenti, & cum reliquis acribus ſanguinis partibus arctius conjuncti, & complicati, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum à corde identidem ad renes propulſa, ibique a reliquo ſanguine ſeparata, & ad veſicam defluens, eamque ſuâ acrimoniâ ſalſedine & viſciditate imbuens, & ideo fere perpetuò rodens, & hinc aſperans, & ad

excretionem perpetuò ſtimulans, *continens* hujus intemperiei & dyſuriæ eſt cauſa.

M*alum* hoc, cum contumax ſit, veſicæ exulcerationem inducere poſſet.

Curatio itaque diligens ei adhibenda. *Eaque* in cauſæ antecedentis, continentis, intemperiei, & doloris ablatione conſiſtet.

Primò itaque talis exhibeatur hauſtus purgans:

℞. *caſſiæ recent. extractæ* ℥j. *el. lenitivi* ʒij.
nucis muſchatæ ℈ſ. *ſeri lactis* ℥iij. *ſyr. althææ Fernelii* ℥ß.
Miſce, F. Hauſtus.

Et poſtea utatur hoc decocto:

℞. *rad. althææ* ℥j.
herb. lactucæ, endiviæ, portulacæ,
ſummit. malvæ, an. m. j.
gemmar. ribes nigræ m. ſ.
ſem. melonum, malvæ, lactucæ,
papaver. an. ʒiij.
flor. violar., roſar., nymphææ an. p. j.
liquiritiæ raſæ ʒij.
Coq. in aq. decoct. hordei q. ſ. ad lib. j ß. *Colaturæ adde*
ſyr. violac., jujubini, papaveris albi an. ℥j.
fiat Apozema, *de quo ſumantur* ℥iv. *bis in die.*

Decoctum flor. camomillorum in lacte bubulo, & decoctum fol. & flor. malvæ & althææ hic ſummopere proſunt.

Et ʒj. trochiſc. alkekengi, cum lacte vaccino exhibita, etiam hic eſt utilis.

Fotus etiam talis adhibeatur:

℞. *rad. althææ* ʒij.
fol. malvæ, violariæ, althææ,
flor. roſar., camomillor. an. m. j.
ſem. lini ℥ ß.
malvæ ʒij.

Coq.

Coq. ex aq. comm. ad lib. ij. *& colentur*
pro Fomento, *ter quaterve in die, pannis laneis vel lineis calidè immerſis & expreſſis, pectini & perinæo adhibendo.*

Poſt fotum pecten & perinæum ſequenti oleo oblinantur calidè:

℞. *ol. amygdalar. dulc., violar., nymphææ roſar. an.* ℥ ß. Miſce.

Inter *Alimenta* conveniunt lac, ova ſorbilia, juſcula vervecina, amigdalæ dulces, oriza, lac amygdalatum. Cereviſia tenuis, bene defæcata.

XL.

MEDICATIO VIRI,

URINÆ SUPPRESSIONE

LABORANTIS.

V*Ir* 40 *annorum, vitam otioſam inter varium craſſioremque cibum potumque in cauponâ degens, nullis tamen calculis vel arenulis antea infeſtatus, incidit in plenariam urinæ ſufflaminationem, ingenti in hypogaſtrio, circa pectinem, dolore & tumore comitatam, jamque per quinque dies durantem. Multa remedia hactenus, ſed fruſtra, adhibita fuerunt.*

Afficitur in hoc ægro *veſica*; quod ex dolore & tumore circa pectinem in hypogaſtrio; Item *principium meatus urinarii*; quod ex urinæ ſuppreſſione, tamdiu durante, eſt manifeſtum.

M*orbus*, qui ægrum affligit, eſt intemperies craſſa viſcida & tenax ac pituitoſa colli veſicæ, quæ in eo tumorem faciens, & meatum urinarium anguſtans, urinæque in veſica exiſtentis egreſſum impediens, *Iſchuria* vel *Urinæ ſuppreſſio* appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt vita illa otioſa; & cibus potuſque craſſus & varius, quo hic æger diu fuit uſus. Inde enim craſſi viſcidique in corpore geniti humores, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars vero eorum cum urinis & cum ſanguine arterioſo ad veſicę collum delata, & ab eo imbibita, meatuſque urinarii anguſtiam, ut *cauſa continens*, ibi faciens, *urinam jam per quinque dies in veſica retinet.* Cumque perpetuò major urinæ copia ad veſicam propellatur, quæ, propter illam colli anguſtiam, imo totalem ejus occluſionem, excerni non poteſt, hinc neceſſariò ab urinâ illâ eô copioſè propulſâ, *ingens in hypogaſtrio circa pectinem oritur tumor, magno dolore*, a diſtenſione partium orto, *comitatus.*

M*orbus* hic valde eſt periculoſus: ex dolore enim inflammatio veſicæ lethalis eſt metuenda; & deinde niſi cito urinæ detur egreſſus, ſerum excrementitium, in ſanguine manens, faciet illum ad juſtam dilatationem, in corde ad vitæ conſervationem perpetuò faciendam, ineptum; atque ita vitam ipſam adimet.

Curatio itaque recta quam celerrimè eſt adhibenda; *quæ* in cauſæ antecedentis, & continentis, ac intemperiei, & oppilationis ablatione, & urinæ eductione conſiſtet.

Mox itaque injiciatur talis clyſter emolliens & expurgans:

℞. *rad. althææ, lilior. albor. an.* ℥j.
herb. malvæ, biſmalvæ, parietariæ mercurialis, brancæ urſinæ an. M. j.
ſem. lini. fænigræci an. ℥ß.
ficus ſiccas No. iv.
Coquantur in ſuff. quant. aq. comm. ad lib. j.
Colaturæ adde diaphænici, diapruni an. ℥vj.
olei violacei, camomillor. an. ℥j.
ſalis com. ʒj. M. F. Clyſter, *mox injiciendus.*

Poſt

Poſt evacuationem clyſtere factam, adhibeatur fomentum tale pectini & perinæo inter teſtes & anum:

℞. *rad. althææ* ℥j ß.
herb. althææ, malvæ, parietariæ an. M. j.
flor. malvæ, althææ. camomillor. an. m. ß.
F. decoctio in aq. comm. ad lib. jß. *pro* fotu, *cum filtris laneis eo imbutis & expreſſis, calidè pectini & perinæo adhibendo.*

Et propinetur tale decoctum emolliens laxans & dolorem ſedans:

℞. *herb. malvæ cum radicibus* M. jß.
ſem. malvæ ʒiij.
4 *frigidorum major. an.* ʒij.
F. decoctio in aq. com. ad lib. j.
Colaturæ adde ſyr. de althæa Fernelii ℥j ß. F. Apozema.

Si his urina non profluat, poſtea eodem die, poſtquam enema fuerit reiteratum, hoc decoctum incidens & detergens ægro præſcribatur:

℞. *rad. aſparagi, bruſci, fœniculi an.* ℥ß.
ſem. fœniculi, carui, fœnigræci, lini an. ʒij
cicer. rub. m. ſ. Coq. in aq. com. & vino rhenano ad lib. j. *Colaturæ adde oxymell. ſimpl., mellis roſacei an.* ℥j. F. Apozema.

Dum eo utitur æger, inungetur pecten & perinæum tali unguento, moxque imponatur tale cataplaſma:

℞. *olei amygdalar. dulc., butyri recent., olei ſcorpion. an.* ℥ſ. *Miſce.*

℞. *herb. majoranæ, pulegii, origani. thymi an.* M. ß.
Inciſa contundantur & decoq. in modica aq. & vini quantitate ad liquoris comſumtionem, leviterque expreſſis adde butyri recent., pingued. anatis, axungiæ canis an. ℥ ß.

ol. de

ol. de ſcorpion. vermium terreſt. an. ℥j.
Miſce & *F. ad modum* Cataplaſmatis, *quod pectini & perinæo calidè imponendum.*

Si urina his promoveatur ſequentem hanc ſumat purgationem:

℞. *diacathol.* ʒvj. *caſſiæ recent. extractæ, diapruni, lenitivi an.* ʒj ß.
diſſolve in decocti pectoralis, in quo malva eſt decocta, ℥iij, *ſyr. althææ Fernelii* ℥j. *Miſce.*

Et poſtea bis in die utatur de hoc decocto:

℞. *rad. glycyrrizæ raſ., malvæ,*
cort. rad. fæniculi an. ℥j.
flor. cordial. an. p. j.
ſem. lini, malvæ, 4. frigid. major. an. ʒj ß.
cicerum rubr. m. jß. *hordei mund. m.* j.
F. *decoctio in aq. comm. ad lib.* jſ.
in qua diſſolve oxymellis diuretici ℥iij.
butyri recent. ℥ij. *Miſce pro* Apozemate, *de quo ſumat* ℥iij. *vel* iv *pro doſi, ſumendâ cum tribus ex ſequentibus pilulis*:

℞. *therebintinæ venetæ parum toſtæ* ʒij.
ſucci glycyrrizæ, pulv. liquiritiæ an. ℈ij.
F. Pilulæ, *cicerum majorum magnitudinis.*

Si verò urina his non flueret ad catheterem, ſi illum admittere poſſet, poſt olei amigdalarum dulcium in urethram injectionem, eſſet veniendum, eoque urina eſſet educenda; & poſtea in præcedentibus remediis eſſet perſeverandum.

Cibus hic ſit eupeptus, ex carnibus vervecinis, gallinaceis, cerefolio, petroſelino. *Potus* vinum album rhenanum cerevisia lupulo condita. *Alvus* ſit fluida.

MEDI-

XLI.

MEDICATIO FOEMINÆ, DIABETE AFFLICTÆ.

FOEmina ſexaginta annos nata, temperamento bilioſa, calidis alimentis frequenter uti ſolita, jam ab aliquot diebus urinam magnâ copiâ ita excernit, ut omnem potum ingeſtum protinus per urinas emittat, eumque crudum, ac à natura vix concoctum. Adeſt magna ſitis, item calor, dolor & punctio circa lumbos, corporiſque totius macilentia.

Afficiuntur in hac ægra *renes*; quod ex copioſa illa urinæ excretione, item ex calore, dolore, & punctione circa lumbos percepta, eſt manifeſtum. Afficitur item *cor*, quod ex magno illo calore: nec non *totum corpus*, quod ex totius corporis macilentia patet.

Morbus, quo ægra affligitur, eſt intemperies renum calida & nimis rara & laxa, quæ ſerum ſanguinis, nimis copioſè ſeparatum, per poros eorum nimis apertos perpetuò magnâ copiâ tranſmittens, urinæque evacuationem nimis copioſam efficiens, *Diabetes* appellatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt diutinus ille calidorum alimentorum uſus: unde multi humores calidi & acres ac ſeroſi, in corpore geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Illi verò in corde exiſtentes & deinde ad renes delati, ibique intemperiem eorum calidam & nimis raram inducentes, *continens* hujus morbi & ſymtomatum ſunt cauſa.

Hinc enim cor nimis incaluit, & pori renum nimis ſunt aperti, ſanguiniſque partes craſſiores arctius vi caloris unitæ, ac ſeroſæ à reliquo ſanguine nimium ſeparatæ, & acrio-

criores factæ, jam à fervido corde vehementius in omnes corporis partes, ac proinde etiam in renum poros, nimis hic raros & laxatos, perpetuò propelluntur; *eæque ipſos dolore circa lumbos afficiunt, immoderatamque hanc producunt urinæ crudæ*, utpote, ob celerem ſuum tranſitum, ſatis concoqui nequeuntis, *evacuationem*; ex eaque *ingens corporis exſiccatio, & inde ſitis, calor, & totius corporis macilentia, originem ducunt.*

Morbus hic periculoſiſſimus eſt, primò propter ægræ noſtræ ſenectutem; & deinde propter macilentiam jam inductam: & præterea quod hæc ſit tam vehemens non tantum excrementitiarum, ſed etiam utilium partium, perpetua evacuatio; unde metus eſt, ne vires brevi penitus proſternantur, ægraque citò exſtinguatur.

Curatio itaque ſeriò eſt auſpicanda: *eaque* in cauſæ antecedentis & continentis, ac intemperiei per contraria ablatione, & ſymtomatum mitigatione & ſufflaminatione, conſiſtet

Primò itaque præſcribatur medicamen tale purgans:

℞. *pulpæ caſſiæ recent. extractæ* ℨv.
tamarindor. ℨiij.
rabarbari pulveriſ. ℨß.
Cum ſyr. roſar. q. ſ. f. Bolus, *mane deglutiendus, vel cum juſculo exhibendus.*

Et porro frequenter utatur de ſequenti apozemate:

℞. *rad. borrag., bugloſſæ an.* ℥j ß.
plantag ℥j.
fol. portulacæ, plantaginis, violariæ an. m. j.
ſem. plantag., portulacæ an. ℨiij.
flor. borrag., violarum, nymphææ, bugloſſæ an. p. j.
myrobalanor. citrin. ℨvj.
Coq. in aq. comm. qu. ſuff. ad lib. jß. *Colaturæ adde ſyr. roſ. ex infuſ. multipl.* ℥ij.

M.F.

M. F. Apozema.

Atque etiam ſubinde ſumat de ſequenti electuario, quantitatem caſtaneæ majoris:

℞. *conſervæ flor. bugloſſæ, mivæ cydonior. an.* ℥j.
gummi tragacanthi, in. aq. roſ. diſſol. ʒiij.
ſanguinis draconis, boli armeni an. ℈ij ß.
Cum ſyr. de papavere. q. ſ. F. Electuarium.

Lumbi & ſpina, ab ultimis coſtis, mane & veſperi inungantur ſequenti unguento:

℞. *unguenti roſacei, populei an.* ʒvj.
camphoræ ʒj.
ol roſar. cydoniorum an. ʒvj.
ceræ & aceti parum,
F. Unguentum.

In Victus ratione, Aër ad frigidum & humidum declinet. *Cibus* ſit euchymus, & qui craſſum ſuccum gignat, ac acrimoniam humorum temperet, ex lacte amygdalato, ovis ſorbilibus, piſcibus ſaxatilibus, carne bubula, pomis, pyris, oryza, caſeo recenti, intybo, lactuca, portulaca. Abſtineat à diureticis & acribus. *Potus* ſit vinum adſtringens. Abſtineat ab exercitiis: contineat ſe in *quiete*. *Somnus* ſit conſueto longior. *Alvi excrementa* arte vel naturâ reſpondeant. Fugiat vehementiores *animi affectus*.

XXXIV.
MEDICATIO VIRI, GONORRHÆA SIMPLICI LABORANTIS.

Vir triginta quinque annorum, temperamento pituitoſus, diu alimentis humectantibus uſus, jam à longo tempore ex urethra inſcius & ſine ſenſu frequenter emittit liquorem a-

quoſum, crudum, viſcidum. Toto corpore gracileſcit: oculi ſunt concavi. Vires ejus indies magis magiſque imminuuntur. Cum impura fœmina non conſuevit.

Afficitur in hoc ægro *totum corpus;* quod ex gracilitate & ejus debilitate innoteſcit. Sed præcipuè afficiuntur *proſtatæ & aliæ partes, quæ ſeminis generationi inſerviunt;* quod teſtatur in voluntarium illud ac imperceptum liquoris iſtius aquoſi crudi & viſcidi effluvium.

Morbus, qui hunc ægrum affligit, eſt intemperies frigida ac humida & nimis laxa & rara teſtium eorumque proſtatarum & paraſtatarum, quæ frequentem liquoris aquoſi crudi & viſcidi, ac ſine ſenſu ex urethra effluentis excretionem, magnamque totius corporis extenuationem inducens, *Gonorrhæa ſimplex* appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt diutinus alimentorum humectantium uſus. Inde verò, adjuvante temperamento ægri pituitoſo, aquei in corpore copioſè geniti humores, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò ad paraſtatas, parenchyma teſtium, & proſtatas delata, iiſque partibus intemperiem frigidam ac nimis laxam raramque impartiens, *continens* hujus morbi, & aquoſi crudi & viſcidi humoris, per urethram ſine ſenſu copioſè effluentis, ſymtomatumque hinc ſequentium, eſt cauſa.

Dum enim ſanguis à corde in illas partes, intemperie iſta laborantes, impellitur, propter ipſarum intemperiem frigidam & humidam relinquitur crudus, ac *convertitur in materiam aqueam & viſcidam, quæ*, cum nullos aut paucos habeat ſpiritus, *è partibus iſtis*, ob laxitatem & raritatem, earum nimiam, *ſine ullo voluptatis ſenſu copioſè emittitur.*

Et quoniam ille fluxus eſt perpetuus, quo ſuccus alimentariis ſubducitur toti corpori; hinc *totius corporis eſt extenuatio, oculorum excavatio, viriumque quotidie ſeſe augens debilitatio.*

Affe-

Affectus hic quia diu duravit, & eſt in partibus genitalibus interioribus & à ventriculo remotis, ad quas vis medicamentorum difficulter deferri poteſt; ſatis difficilis ejus erit *Curatio*.

Quæ in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis ablatione, & intemperiei correctione, conſiſtet.

Primò itaque ad cauſæ antecedentis, nempe pituitoſorum humorum evacuationem, præſcribatur hoc purgans:

℞. *el. diacathol.* ℥ß. *turbith. pulv.* ʒ ß.
rabarb. ℈ß. *cinamom. gr.* iiij.
diſſolve in aq. card. benedict. ℥ij ß.
aq. fænicul. ℥ß. *Miſce* F. Hauſtus
aliquoties repetendus.

Interim utatur hoc decocto ad intemperiei alterationem:

℞. *fol. menth., abſinthii rom. an. m.* j.
ſem. agni caſti, rutæ, myrthi,
cupular. gland., ſem. roſar. rubr. an. ʒjſ.
F. *decoctio in vino rubro gallico ad lib.* j. *cum ſacchar. q. ſ.*
Et fiat Apozema, *de quo ſumat hauſtum*
℥iiij, *omni mane & veſpera.*

Et inungatur regio lumborum & perinæi, inter ſcrotum & anum, hoc unguento:

℞. *ol. maſtichini* ℥j. *rutacei, menthacei an.* ℥ij.
ſem. agni caſti, urticæ, rutæ an. ℈j.
menthæ, cariophyll. an. ℈ſ.
ceræ q. ſ.
pulveriſatis pulveriſandis. F. Unguentum.

Poſtea utatur dragma una ſequentis pulveris, cum hauſtu vini rubri, vel cum lacte, cubitum iturus:

℞. *gland. quercus in furno exſiccatarum* ʒvj.
ſacch. roſ. tabellati ℥j. *maſtiches, thuris an.* ʒj.
ſem. coriand. ʒjſ. *ſuccini* ʒj.

viticis, fol. menth. an. ℈j.
oculor. cancri ʒj.
F. Pulvis *ſubtiliſſimus.*

Si hæc & ſimilia parum juvent, poterit per cauterium potentiale fonticulus excitari in utraque tibia, paulo infra poplitem, in partibus internis, ad humores pituitoſos, cum materia ſeminis ad genitales partes fluentes, eaſque nimis laxantes, aliô deducendum.

In *Diæta* alimenta ſint exſiccantia & caleſacientia, & frequens orizæ uſus.

XLIII.
MEDICATIO JUVENIS, Gonorrheâ virulentâ, & Ulcere præputii meatûſque urinarii LABORANTIS.

JUvenis 30 annorum, jam à quatuordecim diebus patitur fluxum materiæ cujuſdam purulentæ & fœtidæ, ex meatu ejus urinario perpetuò fere effluentis, & induſium ipſius commaculantis. Ardor in fine mictionis adeſt immenſus; præputiumque ipſius extrinſecus eſt exulceratum. Hæc omnia præceſſit coitus, cum fœmina non ſatis pudicâ aliquoties peractus.

Afficiuntur in hoc ægro *proſtatæ glandulæ*, & *meatus urinarius*: quod tum ex perpetuo illo purulentæ & fœtidæ materiæ ex urethrâ effluxu; tum ex ardore illo magno, ab urinæ excretione percepto, eſt manifeſtum. Afficitur etiam *præputium*; uti ex ejus externo ulcere patet.

Morbus, quo æger hic laborat eſt intemperies proſtatarum, & forſan etiam vicinarum partium, maligna contagioſa, acris, & nimis laxa & rara; cum urethræ ulcere, & præ-

& præputii externa exulceratione conjuncta: quæ perpetuum fere materiæ purulentæ & fœtidæ ex urethra effluxum, urinæque, ab ejus excretione, ardorem producens, vulgò *Gonorrhæa virulenta* appellari ſolet.

M*orbus* hic originem duxit à coitu, cum fœminâ impudicâ & impurâ aliquoties inſtituto. Inde enim, per contactum partium genitalium, malignâ intemperie laborantium, partes genitales hujus ægri, & in iis præcipuè proſtatæ, ſimilem intemperiem pravam contraxerunt. Eaque humores, ad alituram & ſeminis generationem eò propulſos, in materiam purulentam & fœtidam convertit. Hi verò proſtatas laxantes & acrimoniâ ſuâ vellicantes, urethramque cum præputio erodentes & exulcerantes, parteſque illas ad excretionem perpetuò ſtimulantes, *perpetuum materiæ purulentæ & fœtidæ ex urethra profluvium, urinæque magnum, ab ejus excretione, ardoris, vel potius acrimoniæ, ſenſum producunt.*

Morbus hic *periculoſus* eſt: cum luem veneream, & carunculam in meatu urinario, producere poſſit.

Curatio itaque prudenter inſtituenda: *quæ* in intemperiei per contraria correctione, & ulcerum mundatione, & conſolidatione, conſiſtet.

Primò itaque talibus purgetur bolis:

℞. *rabarbari pulv.* ʒj.
  terebintinæ venetæ ʒiij.
  caſſiæ recens extractæ ℥ß.
Miſce F. Boli, *mane à jejuno ſumendi cum nebulis; qui ſubinde reiterari poterunt.*

Poſtea mane, & veſperi circa horam 4, ſumat cum lacte trochiſcorum alkekengi pulv. ʒj; continuando per aliquot dies.

Si malum perſeveret, utatur bis in die, de hoc decocto, hauſtu ℥iiij:

℞. *rad.*

℞. *rad. petroſelini* ℥j. *althææ* ℥j ß.
liquiritiæ, conſolidæ an. ℥ij.
biſtortæ ℥ß.
herb. plantag., alchimillæ an. m. j.
flor. malvæ arboreſcentis p. j.
ſem. lini, cydonior. an. ʒij. *glandium* ℥j.
nucleor. perſicor. ℥ß.
decoq. in aq. hord. q. ſ. ad lib. ij. *& Colentur ad uſum.*

Dum his utitur, in penem primò talis fiat injectio detergens, ſyringâ injicienda:

℞. *lithargyr. argent., ceruſſæ, tuthiæ præpar. an.* ʒj.
ſacchari candi ℥ß. *camphoræ* ℈ß. *aluminis* ʒj.
aq. roſar., plantag. an. ℥iiij. *Miſce.*

Poſtea, ad cicatricem inducendam, tali injectione utendum,

℞. *trochiſcor. alb. Rhaſis* ℥ß.
boli armeni ʒß.
aq. roſar., plantag. an. ℥iiij.

Ulceri in glande adhibeatur hoc Unguentum:

℞. *cadmiæ foſſilis, ſive lapid. calaminaris.* ʒj ß.
ſulphuris, argenti vivi an. ʒj.
cum terebinthina miſceantur in formam
Unguenti, *addendo parum axungiæ porci.*

Si malum partinacius perſeveraret, ʒj vel ʒß ſumatur quotidie de hoc pulvere cum lacte:

℞. *rabarbari opt., myrobalanor. citrin.,*
mercurii dulcis an. ʒj.
F. Pulvis.

Maximæ etiam utilitatis ad gonorrhæam eſt hic pulvis, quantitate ʒj, cum vino rubro bis in die exhibitus:

℞. *coralli rubri præp., ſuccini an.* ʒjſ. *camphoræ gr.* v.
terræ lemniæ veræ ʒij. *nucis muſchatæ* ʒj.
F. *ſ. art.* Pulvis *ſubtilis.*

Victus

Victus ratio, hic inſtituenda, humorum acrimoniam obtundat. Propterea utilis eſt ptiſana hordeacea cum amygdalis dulcibus & 4. ſem. frig. majoribus. Utatur frequenter oryza & lacte. Vitentur acria, ſalſa, acida, & diuretica.

XLIV.

MEDICATIO JUVENIS,

HYPERSARCOSI

Venerea Urethræ

LABORANTIS.

JUvenis 27 annorum, poſtquam per aliquot menſes gonorrheâ virulentâ, admodum acri & mordaci, ex coitu cum impuro ſcorto peracto natâ, laboraſſet; ab ea liberatus cœpit laborare magnâ urinæ difficultate, ita ut ea aliquando penitus ſupprimatur, nonnunquam paulatim & guttatim magno cum urethræ ardore & dolore emittatur. Immiſſa in eam candela cerea liberè non tranſit, ſed in medio meatus urinarii impedimentum invenit, quod tamen paulo fortiore ejus preſſioni cedit.

Afficitur in hoc ægro *media pars meatus urinarii in pene*; quod ex urinæ & candelæ cereæ immiſſæ impedimento, & magno urinæ excretionis ardore ac dolore, in eo ibi percepto, patet.

Morbus, quo hic æger laborat, eſt obſtructio meatus urinarii, orta à caruncula in media urethra nata; urinæ juſtam excretionem impediens, magnamque dyſuriam inferens.

Hæc cum à gonorrhæa virulenta, ex impura Venere contractâ, & carunculam in urethra penis producente, ſit pro-

 fecta,

fecta, græcè *Hyperſarcoſis Urethræ Venerea*, & latinè *Caruncula in meatu urinario*, a cauſa proxima & parte affecta, appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt coitus, cum impuro ſcorto ab hoc juvene aliquando peractus; quo ejus partes genitales per contactum pravam intemperiem contraxerunt, indeque ſuccus ſeminalis & alimentarius in iis corruptus *antecedentem* huic morbo præbuit *cauſam*. Pars verò ejus ad proſtatas delata,ibique in liquorem virulentum acrem & mordacem converſa, antehac ſuo profluvio *gonorrhœam virulentam* aliquot menſes durantem, & poſtea acrimoniâ ſuâ urethram erodens, primò ibi *ulcus*, & deinde poros ibidem vitians, & nimis laxans, *carnem nimis laxam & copioſam ſive hyperſarcoſin*, *meatum urinarium obſtruentem*, in urethra genuit; eaque ibi ita genita *proxima & continens hujus obſtructionis Urethræ*, ſymtomatumque, inde ſequentium, nempe *urinæ modò ſuppreſſæ*, *modò guttatim cum magno dolore & ardore effluentis*, eſt *cauſa*.

Morbus hic periculoſiſſimus eſt, difficillimæque curationis; propterea quod ſit in loco valde anguſto, acutiſſimoque ſenſu prædito;ad quem remedia difficillimè applicari, & applicata ægerrimè ferri poſſunt; atque ideo ſæpe per totam vitam durare ſolet. Sæpe etiam,urinam penitus ſufflaminando,mortem inducit. Non tamen de ſanatione deſperandum cenſeo; quia hoc malum eſt & recens,caruncula eſt mollis, non calloſa, ſed preſſioni fortiori candelæ immiſſæ cedens.

Curatio itaque diligentiſſima hic eſt adhibenda. *Eaque* primò in carunculæ extirpatione & conſumtione, & deinde in ulceris,poſt carunculam ablatam reliqui, exiccatione & cicatrizatione conſiſtet.

Quæ ut rectè peragantur primò æger noſter blando hoc medicamento purgetur:

℞. *electuarii lenitivi*, *caſſiæ*

caſſiæ recent. extractæ an. ℥ß.

Diſſolve in ſ. q. aq. hordei, & f. Hauſtus brevis.

Poſtridie venæſectio inſtituatur ad uncias ſex.

His peractis, adhibeatur carunculæ in meatu urinario cannula lintea, intus cerâ albâ & foris ſequenti erodente linimento oblita, tranſverſum digitum longa, & juſta cavitatis latitudine prædita, longoque filo appendente tranſfixa. Medicamentum illud tale erit ex. gr.

℞. *mellis in cineres uſti,*
tuthiæ præp.,
butyri recent. in aq. plantag. loti,
terebinth. ſimiliter lotæ,
ceræ flavæ. an. ℥ß.
aluminis uſti ʒß.
Mi*ſce* F. Linimentum.

Hoc, crebrâ experientiâ teſte, carunculas meatus urinarii, abſque dolore, & ſanarum partium excoriatione, conſumit.

Quidam hoc experimentum ſummis laudibus extollunt:

℞. *pulv. argenti viv.*
mercu. præcipit.
viridis æris,
antimonii crudi an. ʒiij.
ceræ albæ ℥j.
Mi*ſce ſ. a. in mortario plumbeo ad formam*
Unguenti.

Cannula igitur, cujus jam jam memini, ubi uno ex his medicamentis foris fuerit oblita, ſtylo, extra fiſtulam argenteam ad digiti tranſverſi longitudinem prominenti, adaptetur, atque una cum argentea fiſtula & ſtylo inſerto, in urinarium canalem immittatur, donec occurat carunculæ, & cum jam eſt in loco carunculæ, primum ſtylus & deinde argentea fiſtula retrahatur; quo fiet ut cannula, ex linteo

cerâ inducto parata & immiſſa, relinquatur in meatu urinario, ut per eam urina excernatur, eaque ſimul prohibeat, ne medicamentum, carunculæ admotum, ab urina elui poſſit.

Cum volumus renovare medicamentum poſt unum vel alterum diem, tum ope affixi & propendentis fili cannula extrahenda eſt, aliaque modo jam explicato adhibenda.

Vel exſtirpatio carunculæ inſtitui poteſt ſequente unguento, quo extremitas candelæ cereæ inungitur, eaque ad partem affectam per urethram immittitur, ibique noctu diuque relinquitur; &, cum mejendi eſt pruritus, extrahitur, & poſtea rurſus adhibetur.

℞. *præcipitati* ʒij. *unguenti de ceruſſa* ℥j ß. Miſce.
quibus pro magnitudine affectus aliquid olei vitrioli addi poteſt.

Conſumtâ carunculâ, quod ex facili & libera urinæ excretione deprehenditur, ulcus erit exſiccandum, & cicatrice obducendum tali medicamento:

℞. *butyri recentis* ℥ij. *ceruſſæ lotæ in aq. roſ.* ℥j.
camphoræ ℈j. *ceræ parum.* F. Unguentum,
quod candelâ cereâ immiſſâ loco affecto adhibeatur.

Vel ℞. *aqu. fabrilis lib.* ß.
nucum cupreſſi,
gallæ,
cort. mali granati an. ʒj ß.
alumin. rochæ ʒ ß.
Bulliant omnia.

Ex hoc decocto tepido fiant injectiones in meatum urinarium ſyringâ, donec ulcera ſanentur.

Victus ratio hic exſiccet, & humorum acrimoniam etiam obtundat: propterea convenit ptiſana hordeacea cum amygdalis dulcibus & 4. ſem. frig. maj. Vtatur quoque frequenter oriza & lacte. Uitentur acria, ſalſa, & acida, atque etiam diuretica.

MED I.

XLV.
MEDICATIO FOEMINÆ, SUPERFLUIS MENSIBUS LABORANTIS.

FOEmina quadraginta annorum, alimentis acribus, & ſeroſioribus diu uſa, incidit in menſium copioſum & acrem fluxum, jam quatuor menſes durantem, qui ipſam magnopere debilitavit. Vertigo ipſi imminet, quam primum caput ejus nonnihil refrigeratur.

Afficitur in hac ægra *uterus*, quod ex immoderato illo menſium fluxu: atque etiam *caput*, quod ex vertigine patet.

Morbus, qui eam affligit, eſt intemperies uteri acris & ſeroſa ac nimis laxa & rara; quæ ſuperfluum ſanguinis ex utero fluxum, jam ultra quatuor menſes durantem, inducens, M*enſtruorum ſuperfluorum nomine* vulgò indigitatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt diuturnus alimentorum acrium & ſeroſorum uſus; quo humores acres, in corpore copiosè geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò ejus ad uterum copioſius delata, ejuſque poros nimium laxans & aperiens, *continens* hujus morbi & ſymtomatum ejus eſt cauſa.

Hinc enim fit, ut ſanguis juſto copioſius & diutius ex utero per ejus poros nimis apertos effluat, parteſq; nutritioni & vivificationi inſervientes, magnopere inde debilitatæ, acrem craſſum & ſeroſum porro gignant ſanguinem, qui ſua alendi ineptitudine, & nimio effluvio, *ægram noſtram valde debilitat.* Hic deinde ad cerebrum delatus, ſuppeditat craſſos ventriculis cerebri ſpiritus; qui, capite noſtræ ægræ ſubinde refrigerato, in verticem in ventriculis cerebri, ob ſuam craſſitiem, & poros cerebri ex frigore nimis arctatos,

quia idcirco in nervos ſatis copioſè diffundi nequeunt, aguntur, atque ita *vertiginoſam rerum viſibilium perceptionem* in noſtra ægra interdum *excitant.*

Hic *morbus* valde periculoſus eſt. Metuendum enim, ne ex diuturno illo fluxu atrophia, extabeſcentia, vel hydrops oriatur.

Ideoque diligens *medela* mox eſt adhibenda; *quæ* cauſam procatarcticam, antecedentem, & continentem, ac intemperiem, per remedia contraria, tollet.

Primò itaque præſcribatur tale purgans:

℞. *rad. plantag.* ℥j ß.
rabarb. optimi ʒj.
myrobalanor. citrin. ʒiij.
coq. in aq. com. q. ſ. ad. ℥iij.
Colaturæ adde rabarb. electi pulv. ℈j.
ſyr. cydonior. ℥j. *miſce* F. Hauſtus, *qui ſemel vel bis in ſeptimana reiteretur.*

Corpore purgato, adhibeantur revulſionem humorum cucurbitæ aliquoties in die ſcapulis & regioni umbilici, ſine ſcarificatione: ac poro utatur hoc julapio:

℞. *ſyr. portulacæ* ℥j ß.
de roſis ſiccis, myrtillor. an. ℥j.
papaverini ʒvj.
aq. plantaginis ℥iij.
roſar. ℥j. *Miſce.* F. Julapium, *pro tribus doſibus, mane & veſperi ſumendis,*

Malo perſeverante, utatur hoc pulvere:

℞. *ſuccini, ſanguinis draconis, lapid. hæmatit., coralli rubri. ſem. portul. an.* ʒj.
balauſtior. ℈ij.
boli armeni orient. ʒij.
Omnia redigantur in pulverem ſubtilem: de qua ſumatur dragmæ quantitas cum aq. plantag. vel vini rubelli & adſtrin-

adſtringentis. q. ſ. Vel

℞. *conſervæ roſar. antiquæ* ℥iij.
pulv. roſar. rubr., carabes,
trochiſc. de ſpodio, vel terrâ ſigillatâ an. ʒj.
cum ſyr. myrtino q. ſ. F. Conditum, *de quo ſumat caſtaneæ magnitudinem, ter quaterve vel pluries in die.*

Ventri inferiori, & circa os ſacrum, hoc applicetur ceratum:

℞. *unguenti comitiſſæ* ℥ ß.
maſtiches, roſar. rubr. exſicc., acaciæ,
balauſtior, coralli rubr., cornu cervi uſti an. ʒj.
In pulverem redacta, cum ol. roſ. q. ſ. ac cera & pauxillo ladani, formentur in conſiſtentiam cerati, quod extendatur ſuper corium & F. Emplaſtra *duo, dictis locis, unguento comitiſſæ primo perunctis, adhibenda.*

Morbo non cedente in uterum injiciatur talis injectio:

℞. *mellis roſati* ℥j.
aloes, thuris, boli armeni,
terræ ſigillatæ an. ʒj.
corall. rubr., myrrhæ, balauſt. an. ℈ij.
Miſce. F. Paſta, *de qua dragmæ duæ, cum aq. plantag.* ℥iiij, *tempore uſus per metrenchytam in uterum injiciantur.*

Vel viciſſim adhibeantur talia peſſaria:

℞. *ſucci plantag. q. ſ.*
boli armeni, cort. granator.,
thuris an. q. ſ.
cornu cervi uſti, gallarum an. ʒß.
Miſceantur, & cum cotone iis madefacto,
F. Peſſaria N°. ij.

In *Victus ratione*, *Aër* ſit temperatus. *Alimenta* ſint adſtringentia & incraſſantia, ex pedibus animalium, carnibus pullorum gallinaceorum, aſſatis potius quam elixis. *Cerevifia*

reviſia mediocrium virium, in qua fol. & ſem. plantaginis ſuſpenſa ſunt. *Motus & animi pathemata* vitentur. *Somnus* ſit moderatus.

XLVI.

MEDICATIO PUELLÆ, Obſtructione Menſium & Leucophlegmaticâ Cachexiâ LABORANTIS.

PUella 18 *annorum, temperamento pituitoſa, poſt diuturnum frigidorum & viſcidorum alimentorum uſum, jam â ſex menſibus menſtruum fluxum non habet. Acceſſit faciei pallor, totiuſque corporis cachexia. Adeſt etiam ſtomachi compreſſio, reſpirationis difficultas, ac ſpontanea laſſitudo.*

Afficitur in hac ægra *uterus*; ut ex menſibus ſuppreſſis: item *facies*, &, præter *viſcera nutritioni inſervientia* etiam totius *corporis habitus*; quod ex pallore, & totius atrophiâ ac ſpontaneâ laſſitudine: nec non *ventriculus* & *pulmo*; quod ex ſtomachi compreſſione, & reſpirationis difficultate, conſtat.

M*orbus* præcipuus, qui ipſam affligit, & unde reliqua omnia conſequuntur, eſt intemperies quædam uteri pituitoſa, viſcida, tenax; quæ poros uteri obſtruens, menſiumque fluxum ſufflaminans, & graviſſima alia ſymtomata, in hiſtoria hic commemorata, inducens, *Obſtructio menſium, cum leucophlegmaticâ cachexiâ conjuncta*, appellatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt diuturnus frigidorum & viſcidorum alimentorum uſus: unde multa viſcida, & tenax pituita in viſceribus & toto corpore genita, *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Pars verò ejus ad uterum aliaſque partes affectas delata, ibique poris inſerta, iiſque

iiſque inhærens, *continens* hujus morbi & ſymtomatum exiſtit cauſa.

Hinc enim humores, ſingulis menſibus per uterum evacuari ſoliti, fuerunt ſufflaminati, qui ex diutina mora pravam qualitatem adipiſcentes, ac per ſanguinis circulationem in totum corpus delati, *induxerunt*, pallido ſuo colore, *in facie pallorem*; ineptitudine verò ſuâ, qua non ſunt apti, qua partibus, in quibus perpetua eſt ſubſtantiæ corporeæ diſſipatio, bene agglutinentur, ſed in aquoſum conſiſtentiam convertantur, *inducunt totius corporis cachexiam*, ſive juſtæ nutritionis defectum, & aquoſæ conſtitutionis habitum.

Ventriculum verò & vicina viſcera obſidentes, eaque pondere ſuo prementes, faciunt *ſtomachi & præcordiorum compreſſionem.* In pulmonum autem ſubſtantiam effuſi bronchiaque eorum arctantes, *reſpirationis inducunt difficultatem.* Et quoniam pituitoſus hic ſanguis, in cerebrum delatus, ineptus eſt, qui in copioſos ſpiritus convertatur; in habitum verò corporis propulſus, *muſculis gravitatem & motus difficultatem addit*: *hinc ſpontanea laſſitudo*, in leviſſimis etiam corporis motibus moleſta, neceſſario tenet noſtram ægram.

Morbus hic valde eſt periculoſus, tum propter obſtructionis uteri tollendæ difficultatem; tum ob viſcera inſignia, quæ hic afficiuntur; tum ob gravia ſymtomata, quæ producit. Atque ideo, ne veram leucophlegmatiam inducat, *Curatio* primo quoquo tempore ſeriò eſt inſtituenda.

Eaque conſiſtet in pravorum humorum præparatione & evacuatione; ac uteri viſcerumque & totius corporis intemperiei, per contraria, correctione.

Primò itaque tali utatur vino alterante & laxante:

℞. *rad. helenii, calami aromat. an.* ʒiij.
eryngii, pimpinellæ, fæniculi an. ℥ſ,

herb. praſſii, ſcordii, menthæ, card. bened., meliſſ. an. m. ſ.
fol. ſennæ ʒx. *agarici trochiſ.* ʒiij. *rabarb.* ʒj. *ſ.*
ſummit. ſambuci in vere collectar. m. ſ.
flor. acaciæ, ſambuc. an. p. j. *& ſ.*
ſem. fœniculi, aniſi an. ʒj.
tartari vini albi ʒj ß.
zinzib., galangæ an. ʒj.
paßular. minor. ʒx.

Inciſis incidendis, cum linteo raro fiat Puppa, *quæ infundatur in vini albi lib.* vj. *de quibus ægra bibat hauſtum bis in die.*

Ubi hoc modo alterata & evacuata fuerit, ſequenti utatur ſyrupo:

℞. *rad. 5. aperient. in vino macerat. per noctem an.* ℥j.
eryngii, ireos, ſcorzoneræ, an. ℥ß.
helenii ʒij. *polypod. q.* ʒv.
Cort. rad. cappar. ʒiij. *citr.* ℥j ß.
paſſul. min. ʒx.
herb. marrubii albi, meliſſæ an. m. iij.
medull. ſem. cartham. ʒv.
fol. ſennæ ℥j. *hermodactil.* ʒij.
ſem. dauci, apii. an. ʒß.
flor. anth., ſtæchad. an. p. j. *ſambuci, geniſtæ an. m. ſ.*
cicer. rubr. ℥ ß.
tartari albi puri ʒiij.

Macerentur per noctem in vini & aq. part. æq. q. ſ. & poſtea coq. ad tert. part. conſumt. Colaturæ lib. ij. *ſ. adde ſacc. lib.* j *ſ. & decoq. in formam* Syrupi, *de quo ſumat quotidie* ℥ij. *vel* ℥ iij. *per octiduum continuando.*

Poſtea, perſeverante morbo, utatur ſequenti remedio:

℞. *cremor. tartari* ʒj ß.
magiſterii tartari vitriolati,
corall. rubr, an. ʒß. Miſce.

De

De hoc medicamento ſumantur ℈ij. cum hauſtu vini ſequentis:

℞. *herb. abſinthii, card. benedicti an. m. ſ.*
rad. calami aromatici, helenii an. ʒij.
galangæ, zedoariæ an. ʒj.
ligni ſaſſaphras ʒß.
Inciſa infundantur iu vini albi menſura j.

Ubi his per biduum fuerit uſa, purgetur tali pulvere:

℞. *rad. mechoacannæ pulv.* ℈ij.
tartari vitriolat. ℈ß.
ſcammonii gr. ij. Miſce. F. Pulvis,
cum præcedenti vino exhibendus.

Denique tali utatur Clareto laxativo, ubi novilunium inſtabit:

℞. *rad. helenii, fæniculi, eryngii an.* ʒiij.
paſſular. corinth. ʒx. *fol. ſennæ* ℥j. *agarici trochiſ.* ℥ß.
turbith, hermodacti., an. ʒj ß. *rabarbari* ʒß.
ligni ſaſſaphras ʒj.
ſem. aniſi, fæniculi an. ʒß. *crem. tartar.* ʒj ß.
ſacchari albi ℥iij.
Vini q. ſ.
Inciſa & contuſa in vino ſemel ebulliant, poſtea macerenter per noctem in loco calido: Mane colentur per manicam Hippocratis ad lib. ij ß. F. Claretum, *de quo bibat ſemel vel bis in die hauſtum* ℥iij. *vel* iv.

Ubi de illo per biduum vel triduum uſa fuerit, purgetur his pilulis hyſtericis:

℞. *aloes ſuccotrinæ* ʒiij. *myrrhæ opt.* ℈j.
extract. calami aromat., card. benedict. an. ℈ſ.
extract. croci gr. iij. *rad. gentianæ, ariſtol. long. dictam. an. gran.* v.
Cum rob ſambucino q. ſ. F. Maſſa pilularum, *de cujus* ʒſ. *f. pilulæ* N. v. *quas per dies tres quatuorve ſumat*

 mane

mane jejuno ventriculo.

Toto Curationis tempore *Aër* ſit temperatus, *Cibus* eupeptus & euchymus. *Motus* corporis ſit moderatus. *Triſtitiam* vitet.

XLV.

MEDICATIO FOEMINÆ, FLUXIONE UTERINA LABORANTIS.

Mulier quinquagenaria, pituitoſa, otioſam vitam ducens, jam à ſemeſtri per inordinata aliqua temporis intervalla excernit ex utero copioſum humorem mucoſum, album, & interdum ſubluteum, ac mordace aliqua qualitate prædictum. Ventriculus ipſius cibum non rectè concoquit. Eumque vomitionibus exonerare ſolebat; quas jam aliquot menſes intermiſit.

Afficitur in hac ægra *uterus*; quod ex humore mucoſo albo & interdum ſubluteo ac mordaci, utero copioſè & frequenter excreto, conſtat. Afficitur etiam *ventriculus*; quod ex coctionis ejus vitio eſt manifeſtum.

Morbus qui eam affligit, eſt intemperies uteri pituitoſa; quæ excretionem copioſam humoris mucoſi, albi, & interdum etiam ſublutei ac mordacis, per intervalla quædam temporis inordinata, efficiens, *fluor uterinus* appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt vita otioſa, quâ, adjuvante temperamento ægræ noſtræ pituitoſo, multa humorum pituitoſorum copia in venis & arteriis collecta, *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Pars verò ejus ad uterum propulſa ibique reſtagnans, ulteriuſque ibi corrupta, ac uterum ad excretionem copioſam, per inordinata

nata quædam temporis intervalla ſtimulans, *Continens* hujus morbi, & moleſtiæ iſtius excretionis, eſt cauſa.

M*orbus* hic difficulter curari ſolet, præſertim in provectioribus. Et ſæpe uteri exulcerationem inducit. Ut & pigritiam, lumborumque dolorem, inappetentiam, alioſque ſimiles affectus: ideoque diligenti *Cura* erit impugnandus.

Eaque conſiſtet in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis, & intemperiei per contraria ablatione.

Primò itaque, quia hic affectus eſt ortus ex eo tempore, quo vomitum intermiſit, vomitus excitetur ſingulis hebdomadis ſemel tali vomitorio:

℞. *electuarii diaſari Fernelii* ʒiij.
diſſolve in juris pulli vel vini ℥iij.
M*iſce* pro Hauſtu.

Vel ℞. *conſervæ fol. aſari* ʒj.
aquæ hordei ℥iij.
Contunde in mortario, deinde exprimatur per linteum liquor; cui adde aq. cinnamomi ʒij.
M*iſce*. F. Hauſtus vomitivus.

Et ſemel in menſe purgetur tali purgante:

℞. *rad. ſalappæ pulveriſatæ* ℈ij. *vel* ʒj.
pulpæ tamarindor. ʒvj.
cum ſyr. roſat. ſol. q. ſ. f. Boli, *mane jejuno ventriculo deglutiendi.*

Eâ autem ſeptimanâ, quâ per alvum purgatur, abſtineat à vomitorio ſumendo.

Interim ubi purgata fuerit, quotidie mane ante ingreſſum balnei, mox præſcribendi, ſumat cochleare talis pulveris cum juſculo mixtum:

℞. *pulver. aromatici roſati* ʒj.
diamargariti calid.,
cort. citri ſicci an. ʒß.

raſuræ eboris, cornu cervi,
rad. galangæ, cyperi an. ℈j.
cineris ſpongiæ combuſtæ & lotæ in aq. peculi roſ. ℥ij ß.
ſacchar. ℥j. F. *omnium* Pulvis.

Balneum, quod quotidie per horam ingredietur, tale præſcribatur:

℞. *rad. biſtortæ, lapathi an. lib.* j. *gallar., malicorii an. m.* ij.
flor. camomill., meliloti, roſar., abſinthii an. m. j.
aluminis ℥ij. *ſalis* ℥j. *tartari p.* j. *f. decoctio in ſ. q. aq. comm.* pro inſeſſione in Balneo.

In *diæta*, *Aër* ſit purus, calidus, ſiccus. *Cibus* euchymus, eupeptus, ſiccans. *Vitentur* piſces, & lac, olera, fructus fugaces. *Somnus* ſit moderatus. Vitet *Motum* vehementem. *Potus* ſit vinum parum adſtringens. Abſtineat à *Venere*. *Mæſtitia* vitetur.

XLVII.

MEDICATIO FOEMINÆ, UTERI DOLORE LABORANTIS.

FOEmina 38 annorum, cum poſt ſolitam menſium expurgationem ſeſe aëri frigido, veſtibus non ſatis bene munita, expoſuiſſet, incidit in tantum cruciatum tamque intolerabilem dolorem; à pectine imoque ventre ad diaphragma & inguina uſque ſe diffundentem, ut eo pæne enecaretur, nec poſſet corpus in ullam partem movere. Ubi tamen corpus ſubinde movet, incidit in lipothymiam vel ſyncopen; à qua difficillime deinde poteſt revocari. Aliquando flatus ex collo uteri per ſinum pudoris erumpit; qui dolorem magnopere levat.

Affici-

Afficitur in hac fœmina *venter*, & in eo potiſſimum *uterus*; quod ex dolore, à pectine & inguinibus ad diaphragma uſque ſe diffundente; ac ex flatibus, ex utero erumpentibus, doloremque levantibus, eſt manifeſtum.

Morbus, qui eam affligit, eſt intemperies frigida & flatulenta uteri; quæ dolorem ingentem, ab imo ventre ac pectine & inguinibus ad diaphragma uſque extenſum, excitans, *Dolor uterinus* appellari a Medicis conſuevit.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt aër frigidus; cui ægra noſtra, veſtibus non ſatis bene munita, poſt menſium expurgationem ſeſe expoſuit. Inde enim uterus, à menſibus recens expurgatis adhuc debilis & laxus, fuit refrigeratus; quo reliqua, tum ſenſibilis, tum inſenſibilis evacuatio uterina fuit impedita, pravique humores in utero & circa illum fuerunt collecti & retenti, qui *antecedens* hujus morbi ſunt *cauſa*. Illi verò ibi in flatus, & vapores reſoluti; & egredi nequeuntes, parteſque uteri & vicinas diſtendentes, vehementiuſque moventes, *continens* hujus morbi & ſymtomatum ſunt cauſa.

Humores enim illi frigidi & vitioſi, in ſubſtantia & cavitate uteri, & circa illum, collecti, *intemperiem frigidam induxerunt*: illi verò in flatus & vapores reſoluti, uterum parteſque vicinas ſuo motu vehementi diſtenderunt, eoque vehemente diſtenſionis motu *ingentem iſtum & intolerabilem excitarunt dolorem*, *à pectine ad diaphragma uſque per totum ventrem*, propter motum vehementem per nervos & membranoſas vicinorum viſcerum partes communicatum; *ſeſe diffundentem*, *& ipſam ægram*, propter cordis conſtrictionem ex dolore ortam, *pene enecantem*, & *motum corporis*, ex metu lipothymiæ ab eo orituræ, *impedientem*.

Ubi autem corpus movet, incidit in lipothymiam, ex qua difficulter revocari poteſt; quia per motum corporis augetur

motus

motus vaporum circa uterum exiſtentium, eoque augetur dolor, (quippe qui nihil aliud ſit, quam nimis vehemens partium tactui inſervientium motus) atque ex dolore illo vehementer aucto determinantur ita in cerebro ſpiritus, taleſque aperiuntur in eo pori, ut ſpiritus fluant copioſius in fibras cordis conſtrictorias, eoque ingreſſum juſtum ſanguinis in illud impediant, atque ita vehementem & ſublatu difficilem inducant lipothymiam.

Ubi verò vapores in capacitate uteri valde ſunt aucti, tum erumpunt illi, propter ſuum motum & copiam, quibus os uteri aperiunt, foras ex utero per ſinum pudoris; illis autem egreſſis, quia in utero ceſſat vel imminuitur motus uteri vehementior, *ceſſat etiam vel levatur dolor.*

Morbus hic, ob doloris vehementiam, lipothymiam accerſentem, *eſt periculoſus*, diligenti itaque *Curatione* erit mox impugnandus.

Eaque conſiſtet in intemperiei, doloris, & lipothymiæ ablatione.

Mox itaque per anum injiciatur talis clyſter:

℞. *herb. mercurialis, artemiſiæ, calaminthæ,*
pulegii, an. m. j.
flor. camomeli, meliloti an. m. ß.
ſem. lini, fænugræci an. ℥ß.
decoq. in aq. com. ad lib. j. in colatura diſſolv.
electuarii hieræ ſimpl., benedict. laxativ. an. ℥ß.
ol. cheirini ℥ij. electuar. de baccis lauri ℥ß.
M. *F.* Clyſter.

Poſt injectum clyſterem, utatur ſubinde hauſtu talis decocti:

℞. *calamenthæ, pulegii, artemiſiæ an. m. j.*
flor. camomillor. m. ß.
ſem. dauci, aniſi, carui, fæniculi an. ʒij.
nucis muſcatæ ʒj.

decoq.

decoq. ex aq. commun. ad lib. j. *Colaturæ adde oxymell. ſimpl.* ℥ij. *Miſce* F. Apozema.

Sæpe etiam poteſt uti diacalamintho, & diacymino.

Ventri dolenti talis applicetur ſacculus:

℞. *rutæ, calamenthæ, pulegii, artemiſiæ an. m.* j.
flor. camomillor., meliloti an. m. ß.
ſem. cymini, aniſi an. ʒß.
F. Sacculus *ex linteo, cui hæc includantur: Iſte vino calido immerſus, & deinde expreſſus, applicetur ventri inferiori.*

Applicari etiam poterit ventri emplaſtrum de baccis lauri, ſuper linteo vel corio extenſum.

Perſeverante dolore talis clyſter uterinus in uterum injiciatur:

℞. *artemiſiæ, calamenthæ, betonicæ, an. m.* j.
ſem. nigellæ, cumini, dauci, aniſi an. j.
ſpicæ nardi, ſchænanthi, nucis moſcatæ, cinnamomi. ʒß.
Coq. ex ſuff. q. vini gallici ad lib. j. M. *F.* Clyſter, *per metrenchytam in uterum injiciendus.*

Ad alvum movendam exhibeatur manna cum jure vervecino ad ℥jß. vel ℥ij.

Si doloris perſeverantis neceſſitas deſideret, ſumat gr. iiij. laudani opiati, cum theriacæ ʒß.

Ad lipothymiam ſumat ſubinde aquam cinnamomi.

Aër, in quo exiſtit, ſit calidus; *cibus* eupeptus; *potus* vinum tenue. M*otus* vitetur; omni ratione concilietur *ſomnus*. *Alvus* reſpondeat arte vel naturâ. Vitet *vehementes animi affectus*.

XLVIII.

MEDICATIO PUELLÆ,

HYSTERICA PASSIONE

AFFLICTÆ.

Puella viginta annorum, ſanguinea, alimentis craſſis diu uſa, & menſes inordinatè fluentes habens, ſubinde, per dierum aliquot intervalla, afficitur crurum imbecillitate & cardialgia, quas ſubſequitur faciei pallor, & reſpirandi difficultas, in qua ipſi fauces conſtringi videntur. Deinde, malo ingraveſcente, ſentitur in ipſius abdomine globi cujuſdam, ad diaphragma identidem magno impetu aſcendentis, motus. Audiuntur quoque murmura & varii imi ventris ſonitus. Privatur denique omni ſenſu & motu, pulſuſque valde parvus & debilis evadit. Durat interdum hic paroxyſmus per horas duas aut tres: â quo liberata magnam totius corporis ſentit perturbationem & laſſitudinem.

Afficiuntur in hac puella *pulmo, cor, & fauces;* ut ex difficili reſpiratione, pulſu debili, & preſſionis faucium ſenſu patet. Afficiuntur item *inteſtina*, ut ex aſcenſu globi, & murmure ac ſonitu in abdomine perceptis conſtat. Afficitur etiam *cerebrum*, ut ex ſenſus & motus privatione patet. Afficiuntur hæ partes *ſecundariò: primariò* verò *uterus*; quod ex menſibus inordinatè fluentibus, item ex eo, quod hic affectus talia ſymptomata, quæ jam commemoravimus, producere ſoleat in fœminis ex utero laborantibus, eſt manifeſtum.

Morbus, qui ipſam affligit, eſt quædam intemperies putrida & maligna uteri; quæ difficultatem reſpirandi, preſſionem faucium, & globi cujuſdam vehementius in abdomine

mine aſcendentis motum, ac abdominis murmura, ſenſuſque ac motus privationem, ac pulſum debilem ſubinde per intervalla quædam dierum excitans, *Præfocatio uterina*, vel *Hyſterica paſſio* vulgò appellari ſolet.

Procatarctica hujus morbi *cauſa* eſt diutinus craſſorum alimentorum uſus, item adoleſcentia & temperamentum ſanguineum noſtræ puellæ: unde partim craſſus humor, partim multum ſeminis in ipſa circa uterum genitum, & menſium inordinatum fluxum efficiens, *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Pars verò ejus circa uterum per quædam dierum intervalla corrupta, malignitatemque adepta, & uterum ſuâ rarefactione, motu, vel acrimoniâ vellicans, ac venis ſeſe inſinuans, & deinde ad cor, cerebrum aliaſque partes affectas, per ſanguinis circulationem, vel tranſpirationem, delata, *continens* hujus morbi, & ſymptomatum, eſt cauſa.

Pravus enim ille humor, primò parcius ad cor delatus, ſanguiniſque dilatabilitatem ſuis craſſis particulis impediens, efficit ut ſanguis juſto parcius cuti reliquiſque partibus ſuppeditetur, & in juſto pauciores ſpiritus convertatur, unde ex illo ſanguinis defectu *oritur cutis pallor*; &, ex defectu illo ſpirituum animalium, *crurum* in movendo *debilitas*. Ad ventriculum verò propulſus, ſuperioremque ejus partem acrimoniâ ſuâ rodens, producit *cardialgiam*.

Dum autem ab hujus humoris acrimoniâ & quantitate ac motu fibrillæ ipſius uteri vehementius vellicantur, motuſque ille per nervos ad cerebrum defertur, pori in cerebro ita aperiuntur, ut ſpiritus animales ex eo in conſtrictorios muſculos faucium, abdominis, aliarumque vicinarum partium vehementius & inordinatius fluentes, *convulſivum* & *conſtrictorium quendam motum, inſpirationem lædentem*, in abdomine ac diaphragmate, & aſpera arteria *circa fauces*, aliiſque partibus reſpirationi inſervientibus, producant.

 Spiri-

Spiritus verò fluentes identidem magnâ vi in fibras inteſtinorum, eaque in globum contrahentes, & vehementiſſimè agitantes, faciunt *ſenſum convulſivi motus, quo inteſtina in globum contracta vehementi impetu verſus diaphragma viciſſim propelluntur*, & læſionem inſpirationis magnopere augent.

Alii globum illum, verſus ſuperiora in hyſtericis tanta vi in abdomine verſus diaphragma propulſum, ipſum uterum vel tubam uteri Fallopianam eſſe exiſtimant. Verùm, cum illæ partes, præſertim in virginibus, in tantam molem diſtendi, & tam altè, ubi ille globus percipitur, attolli nequeant, ipſos errare exiſtimo.

Humores autem illi pravi, ubi poſtea ab utero ad cor copioſius deferuntur, ſanguini ibidem miſti, dilatabilitatemque ejus ſummopere imminuentes, inducunt ſpirituum naturalium in corde, & animalium in cerebro; partim inconvenientem motum, partim defectum; unde neceſſariò, ex cordis læſione, ſequitur *pulſus debilis*; & ex læſione cerebri, *ſenſus motuſque voluntarii privatio.*

Diſſipato verò, vel diſcuſſo, vel expulſo poſt duas aut tres horas ex corde pravo illo humore, & bono ſanguine ad cor & cerebrum per circulationem redeunte, paroxyſmus ceſſat, & *ægra valde*, ex magna illa perturbatione, *fatigata, ad ſe redit.*

Cum verò nova materia morbifica poſtea rurſus eſt genita, & juſtam maturitatem eſt adepta, tum ea rurſus attenuata, & vehementius mota, novum paroxyſmum hyſtericum inducit.

M*orbus* hic valde eſt periculoſus, cum paroxyſmi graviſſimis ſymtomatis ſint comitati, & valde frequentes; unde metus eſt, ne ægra noſtra in paroxyſmo aliquo ſuffocetur.

Curatio itaque maturanda. Quæ *in paroxyſmo* conſiſtet in

in humorum & vaporum iſtorum putridorum & maligno-rum diſcuſſione & expulſione: & *extra paroxyſmum*, præter cauſæ procatarcticæ ablationem, in pravorum humorum ex toto corpore evacuatione, & uteri intemperiei per contraria correctione.

In paroxyſmo itaque mox injiciatur clyſter acris, & naribus adhibeantur pennæ perdicum incenſæ & fumantes, vel oleum ſuccini, vel aſſa fœtida, vel caſtoreum, vel ſulphuris fumus.

Adhibeantur etiam frictiones & ligaturæ crurum, ut & brachiorum, ſubinde ſolvendæ; quibus pravorum humorum, ab illis partibus ad cor tendentium, reditus impeditur.

Emplaſtrum quoque, ex galbano & gummi ammoniaco, æqualibus partibus in aceto diſſolutis, & ſuper corio ad magnitudinem volæ manus extenſis factum, inter umbilicum & os pubis admoveatur.

Naribuſque inſpiretur, ad ſternutationem excitandam, pulvis ſubtilis, ex tabaco, euphorbio, & elleboro albo confectus.

Mantili etiam, ligaturæ inſtar adhibito, abdomen ſuper umbilico arctè, ad globi iſtius aſcenſum impediendum, circumcingatur.

In principio perturbationis novi paroxyſmi, præſtantiſſimum remedium eſt ſequentium pilularum uſus:

℞. *Caſtorii* ℈j.
fæculæ bryoniæ ℈ſ.
Cum ſyr. de artemiſia q.ſ.
F. Pilulæ, No. iij.

Extra paroxyſmum laborandum, ut ſemen & cacochymia circa uterum non gignatur, vel ibidem non ſubſiſtat.

Optimum itaque remedium hic erit conjugium. Quod

ſi ejus commoda occaſio non offeratur; ſanguis educendus erit ex venis,circa utrumque talum exiſtentibus, pro ratione virium. Et menſes,non ſatis ordinatè & parcè fluentes, movendi erunt primò talibus pilulis purgantibus:

℞. *Maſſæ pill. de hyera* ℈j.
Agarici trochiſc. ℈ſ.
Scammonii gran. x.
Caſtorei, ſeminis agni caſti, an. gr. iij.
cum ſyr. de artemiſia q. ſ. F. Pil. No. VII.
Mane jejuno ventriculo ſumendæ.

Et deinde tali apozemate menſes movente utatur:

℞. *rad. cyclaminis, bryoniæ, valerianæ, petroſelini, rub. tinctorum an.* ℥ſ.
fol. artemiſiæ, meliſſæ, nepit., matricariæ, pulegii, ſabinæ, an. M. ſ.
ſem. aniſi, fœniculi, dauci, an. ʒj.
Decoq. in aq. hordei ad lib. j. *Addendo ſub finem decoct. fol. ſennæ* ℥j ſ.
In colatura diſſolve ſyr. de artemiſia. ℥j. ſ.
F. Apozema, *de quo ſumat, quotidie vel alternis diebus, hauſtum* ℥iij. *vel* iiij.

Adhibeantur ad ſeminis extinctionem mentha, ruta, lactuca. Et lumbi illinantur unguento refrigerante Galeni, cum ſucco ſempervivi.

In *Victus ratione*, *Aër* ſit temperatus, tranquillus. Caveat ſibi ab *Alimentis*, quæ multum ſanguinis & ſpermatis generant. Parcè victitet. Vitentur alimenta, quæ flatus & humores pravos & melancholicos gignunt. *Potus* ſit cereviſia tenuis, & vinum aquâ dilutum. In ſyncopes tamen periculo admittatur vinum merum. *Exercitia* ſint mediocria. *Somnus* ſolito brevior. *Excrementa alvi* reſpondeant arte vel naturâ. *Triſtitia* vitetur, & procuretur omni modo gaudium.

XLIX.

MEDICATIO

Immodici ſanguinis fluxus in gravidâ, cum fœtu mortuo.

FOEmina 30 *annorum, cum in noni ingravidationis menſis initio ictum in ventre ſatis vehementem accepiſſet, & poſtridie, cum vehementiore brachiorum motu, onus aliquod ponderoſius ſæpius de loco in locum tranſtuliſſet, incidit in ſanguinis ex utero fluxum, per intervalla quædam ceſſantem & redeuntem, & vires ipſius valde dejicientem, jamque per quatuordecim dies durantem. Fœtus jam à multis diebus in utero immobilis & conglomeratus ſentitur. Nullaque parturitionis adſunt indicia.*

Afficitur in hac fœmina *uterus*; quod ex ſanguinis ex utero fluxu, jam per intervalla pluſculos dies durante; & ex fœtu mortuo, in eo hærente, eſt manifeſtum.

M*orbus*, qui eam affligit, eſt vaſorum uteri apertio, nimium ſanguinis fluxum producens; & cum præternaturali cavitatis ejus, à fœtu mortuo, diſtentione conjuncta; qui *Immodicus ſanguinis fluxus in gravidâ, cum fœtu mortuo*, appellari poteſt.

Hic morbus *originem* duxit, primò ex ventris ejus ſatis vehementi percuſſione; & deinde ex vehementiore illa magni oneris, cum magna brachiorum expanſione factâ, tranſlatione.

Inde enim fœtus in utero graviter fuit læſus, & membranæ fœtum involventes, & etiam hepar uterinum fuerunt, ſi non tota, ſaltem ex parte, ab utero ſeparata, eorumque *vaſa* modò copioſius aperta, modò clauſa, *ſanguinem copioſum per intervalla emiſerunt*. Atque hinc primò *gravida*

da valde fuit debilitata; & deinde *fœtus*, ab ictu jam antea læſus, accedente nutrimenti, ex vaſorum ruptura, defectu, etiam *fuit extinctus. Iſque* propterea jam à multis diebus *immobilis & conglomeratus ſentitur.*

In maximo periculo verſatur hæc gravida: propterea quod, propter fœtum mortuum in utero exiſtentem, ſanguinis ille fluxus ſiſti non facile poſſit: & fœtus, quia mortuus eſt, difficillimè ex utero exturbari poterit: iſque, ibi diutius manens, magnum ſuâ corruptelâ matris necandæ inducit metum. Omni itaque ratione, ad *Curationem* hic peragendam, partus erit procurandus.

Primò idcirco tali clyſtere uteri excretio excitari poterit:

℞. *decocti emollientis comm. lib.* j.
electuarii diaphænici, diapruni an. ℥vj.
ſalis commun. ʒj ß.
olei lilior., camomill., caſtorei an. ℥j
Miſce F. *Clyſter.*

Parturitione hinc non ſequente, exhibeatur, ad fortiorem ejus excitationem, tale *vomitorium*:

℞. *ſalis vitrioli* ʒj.
aq. artemiſiæ ℥iiij.
Miſce.

Vel ℞. *mercurii vitæ gr.* IV.
conſerv. roſar. ʒj.
miſce pro Bolo vomitivo.

Parturitio deinde ſequens, ſi non ſatis valida fuerit, ad illam augendam, vel fortius excitandam, talis exhibeatur hauſtus:

℞. *dictamni cretici,*
ariſtolochiæ utriuſque,
trochiſcor. de myrrha ana. ℈ß.
croci, cinnamomi an. gr. x.

con-

confect. alkermes ℈j.
aq. cinnamomi ʒß.
aq. artemiſiæ ℥ij. *Miſce*, F Hauſtus.

Fætu excluſo procul dubio lochia ſequentur, quibus deinde bene fluentibus, nihil ulterius erit tentandum.

Si autem neque his, neque ullis aliis remediis, partus procurari poſſet, ad chirurgicam *gaſterotomiam*, ſi ægra illam admitteret, eſſet, ex quorundam ſententiâ, perveniendum.

L.

MEDICATIO FOEMINÆ, IN PARTU DIFFICILI VERSANTIS.

FOEmina 28 annorum, temperamento ſanguinea, jam triduum in difficili partu laborat; quo vires ejus nunc valde ſunt proſtratæ; uteruſque, ob elapſas aquas, valde eſt exſiccatus: alvum etiam adſtrictam habet.

Partûs hæc difficultas, in qua hæc fœmina verſatur, nunc eſt *à viribus*, non tantum ejus, ſed etiam fœtus, ob ſpiritus ex diutinis illis totius tridui pariendi nixibus nimium diſſipatos, valde dejectis: & præterea *ab utero* ejuſque collo ob elapſas aquas nimis árido & ſicco: adhæc, *fæces alvi*, ob ejus adſtrictionem in inteſtinis nimis diu retentæ, ad commodam fœtus expulſionem impediendam ſuâ etiam copiâ hic multum conferunt.

Partus difficilis *periculoſiſſimus* eſt; cum vaſorum ruptiones, & uteri inflammationem, aliaque mala ſæpiſſime inducat: ac, viribus dejectis, ſæpe matrem, vel fœtum, vel utrumque interimat.

Diligentiſſima itáque *Curatio* ocyſſimè erit adhibenda.

Eaque in ſpiritibus reparandis, iiſque ad uterum ad fœtus expulſionem bene determinandis; viiſque fœtui tranſeundis bene lubricandis & laxandis; præter parturientis rectam collocationem, & fœtus rectam exceptionem ab obſtetrice faciendam, conſiſtet.

Mox itaque ano talia viciſſim inſerantur ſuppoſitoria:

℞. *mellis ad juſtam duritiem cocti q. ſ.*
ſalis comm., gemmæ an. ʒß.
ſpec. hieræ ʒj. F. Suppoſitoria, No. ij.

Vel clyſter acris & emolliens etiam injici poteſt.

Et inungat obſtetrix frequenter vulvam & vicinas partes tali linimento:

℞. *ol amygdal. dulcium* ℥ij.
liliorum, lini an. ℥j. Miſce.

Tum etiam foveatur venter inferior decocto emolliente ex rad. alth. lilior., fol. malv. violar. artemiſ., ſem. lini, fænugr., flor. chamom. meliloti.

Interim exhibeatur talis potio, ad partum facilitandum efficaciſſima:

℞. *dictamni cretici, ariſtoloch. utriuſque,*
trochiſcor. de myrrha an. ℈ſ.
croci, cinnamomi an. gr. xij.
confect. alkermes ʒſ.
aq. cinnamomi ℥ſ. *aq. artemiſiæ* ℥iij.
Miſce, F. Hauſtus, *qui poſt tres quatuorve horas reiterari poterit.*

Vel exhibeatur hic pulvis:

℞. *cinnamomi* ʒjß.
oſſium dactylorum ʒß.
dictamni cretici ℈j. F. Pulvis, *in tres partes æquales, cum vino vel juſculo viciſſim dandas, diviſus.*

Eſt etiam hic efficaciſſimum oleum cinnamomi ad guttas iiij. vel v, vel oleum ſuccini ad gutt. xij. vel xv, cum vino,

nio, juſculo, vel alio liquore exhibitum.

Singulis tribus horis ſi exhibeatur ʒß pilularum de aſſa fœtida, cum hauſtu decoctionis verbenæ, artemiſiæ, & ſabinæ, in vino rhenano factæ, id etiam maximæ hic eſt efficaciæ, ſecundinamque retentam expellit.

Pilularum de aſſâ fœtidâ deſcriptio hæc eſt:

℞. *aſſæ fœtidæ* ℥ß. *ſem rutæ,*
caſſiæ ligneæ, raſuræ lapid. dactylorum,
boracis an. ʒj ß. *croci* ʒß.
myrrhæ, theriacæ diateſſaron an. ʒj.
cum ſyr. de artemiſia q. ſ. f. Maſſa pilularum, *cujus doſis eſt* ʒſ. ℈ij, *vel* ʒj.

Sternutatio partum etiam promovet: ideoque, partu nondum ſatis procedente, præſcribendum eſt hoc ſternutatorium.

℞. *rad. hellebori albi* ʒſ. *piperis longi* ℈j.
caſtorei gr. v. F. Pulvis, *qui inſletur in nares ad piſi magnitudinem.*

Fœtum autem præpoſtero modo, ut uno brachio vel pede primum, vel aliâ pravâ ratione, *egredi incipientem*, obſtetrix non excipiet; ſed in uterum retrudet, & ad legitimam formam convertet. Hoc ut commodè fiat, puerpera in lecto ſupina, capite demiſſo, & clunibus elatis, eſt collocanda. Tumque ventrem ipſius verſus præcordia blandè comprimendo, fœtum ipſum in uterum impellet. Poſtea artificioſâ manu procurabit obſtetrix, ut fœtus faciem tergo matris obvertat, & deinde nates & crura verſus matris umbilicum elevet, atque ita ad legitimum partum acceleret.

Si, fœtu jam edito, *ſecundina retineatur*, in uſu remediorum jam jam propoſitorum ſimiliumque perſeverandum.

Præter illa aliaque remedia multum hic poteſt manus obſtetricis vel chirurgi, oleo amigdalarum dulcium & li-

liorum oblita, & in uterum immiſſa; antequam inflammatio vel inflatio augeatur. Sic enim apprehenſis manu ſecundinis, & molliter circumductis, poterunt illæ extrahi, mulierque pariens à graviſſimis malis imminentibus liberari.

In hoc, & quovis alio partu, Aër in cubiculo parturientis ſit calidus. Omnis *fœtor* amoveatur. Ubi partus diutius protrahitur, ova ſorbilia, & panis vino madidus, nuces conditæ, caro citri cum ſaccharo, & cortices citri conditi, aqua cinnamomi,aliaque ſimilia ſunt exhibenda.

PRAXEOS

PRAXEOS MEDICÆ

LIBER QUARTUS.

De Medendis Morbis habitus corporis, & partium externarum.

I.

MEDICATIO PUELLÆ,

Morbo virgineo, ſive Chloroſi,

LABORANTIS.

PUella annorum 18, frumentum crudum, cretam, & arenam ſubinde edere ſolita, incidit in menſium obſtructionem, per tres menſes durantem; acceſſit faciei & labiorum pallor totius corporis laſſitudo, ac hypochondriorum nonnunquam inflatio & intumeſcentia. Palpitatione cordis & reſpirandi difficultate ſæpe etiam afficitur; præſertim ubi ſcalæ ſunt aſcendendæ. Ac præterea etiam capite & ventriculo frequenter dolet.

Afficitur in hac ægra *uterus*, quod ex menſibus obſtructis; *facies & labia*, quod ex pallore; *totum corpus*, quod ex laſſitudine; viſcera in hypochondriis exiſtentia, *lien ſc. & hepar*, quod ex hypochondriorum tumore; *cor & pulmo ac diaphragma*, quod ex reſpirandi difficultate; ac denique *caput & ventriculus*, quod ex eorum dolore patet.

Morbus, quo hæc ægra laborat, eſt pituitoſa & ſeroſa

viſcerum, ſanguificationi & chymoſi ac chyloſi inſervientium, intemperies, cum obſtructionibus conjuncta; quæ pallorem faciei & labiorum, item reſpirationis difficultatem, ac cordis palpitationem, nec non hypochondriorum inflationem, & totius corporis laſſitudinem in hac virgine inducens, *Morbus virgineus*, *& Chloroſis*, vulgò appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt conſuetudo illa, quâ hæc puella frumentum crudum, cretam, & arenam ſubinde comedere ſolebat. Inde enim craſſi & fæculenti in corpore ejus geniti ſunt humores, qui ad uterum delati poroſque ejus obſtruentes, ſanguinemque ad menſtruam evacuationem ineptum facientes, menſium induxerunt ſufflaminationem, jam per trimeſtre ſpacium durantem. Pravi deinde humores, per menſtruorum obſtructionem in corpore retenti, atque ad viſcera chyloſi & chymoſi atque hæmatoſi inſervientia delati, debilitarunt iſtarum partium calorem nativum; unde ſeroſior & pituitoſior in ejus corpore productus eſt ſanguis, qui *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Pars vero ejus ad varias partes delata, variaque ſymtomata inducens, *continens* hujus morbi & ſymtomatum eſt *cauſa*.

Nam ſeroſi iſti & pituitoſi humores ad viſcera, quæ jam commemoravimus, delati, *iis intemperiem jam dictam conciliarunt*. In faciem verò & labia per circulationem ſanguinis pervenientes, *pallidum illis colorem* ſuo pallore excitant. In habitu corporis autem exiſtentes, ſuoque pondere muſculos gravantes, & craſſitie ſua in cerebro juſtam ſpirituum animalium generationem impedientes, inducunt *totius corporis laſſitudinem*. In hypochondriis verò nonnunquam rarefacti & in craſſos vapores, qui ſatis commodè, ob cruditatem & craſſitiem ſuam, diſſipari non poſſunt, diſſoluti, excitant ibidem *inflationem & diſtenſio-*
nem

nem hypochondriorum.

Dum verò ſubinde acriores quidam humores ad cor feruntur, qui cor vehementius & inordinatius vellicant, hinc oritur ex illa vellicatione, per nervum ſextæ conjugationis ad cerebrum delatâ, & poros ejus copioſius & inordinatius aperiente, inordinatus & vehemens ſpirituum ex cerebro in cor influxus, *palpitationem* ſive inordinatum & vehementem *cordis* motum ſubinde efficiens. Effuſi verò copioſius in pulmonum ſubſtantiam, bronchiaque ibidem arctantes, præſertim ubi illi ex ſcalarum aſcenſu vehementius in pectore & viſceribus vicinis agitantur & dilatantur, inducunt *reſpirandi difficultatem, per ſcalarum aſcenſum ingraveſcentem.*

Denique, quia ſæpe contingit, ut acres illi humores ad caput & ventriculum copioſius ferantur, illaſque partes tum quantitate diſtendant, tum qualitate acri rodant, hinc conqueritur noſtra ægra etiam de *capitis & ventriculi dolore*, ipſam ſæpè moleſtante.

M*orbus hic* periculoſus eſt; cum totam corporis œconomiam pervertat, & hydropem, aliaque graviſſima mala, ſæpè inducat.

Diligente itaque *Curatione* erit impugnandus: *quæ* in cauſarum jam enarratarum, & intemperiei & obſtructionum ablatione, conſiſtet.

Primò itaque purgetur tali hauſtu:

℞. *elect. diaphœnici, diapruni an.* ℥ß.
aq. hord. q. ſ. Miſce F. Hauſtus.

Poſtridie ſecetur vena, & ſanguis è brachio educatur, pro ratione virium.

Poſtea utatur hoc apozemate, ſumendo hauſtum trium vel quatuor unciarum quotidie:

℞. *rad. aperient.*
rubiæ tinctor., eryngii, ireos,

enu-

enulæ, ſalſæparillæ, capparum,
cort. citri ſiccor. an. ℥ß.
herb. nepitæ, chamedryos, artemiſiæ, meliſſæ,
pulegii, matricariæ, valerianæ, an. m. j.
ſummit. abſinth. rom., fœniculi, ſabinæ, an. p. j.
ſem. carthami excort. ℥j. *apii* ʒij.
flor. ſtæchad., anthos, ſambuci, geniſtæ an. p. j.
cicer. rub. p. ij. *fol. ſennæ,* ℥ij.
decoq. in hydromelitis q. ſ. ad lib. j ß.
& Colentur pro Apozemate, *aliquoties reiterando.*

Convenientiſſimus etiam erit uſus harum pilularum:

℞. *pil. de hiera* ʒvj. *agarici trochiſc.* ʒij.
gummi ammoniaci aceto diſſol. ʒß.
ſalis gemmæ, maſtich., ſpicæ nardi an. ℈j. *croci g.* v.
cum ſyr. de abſinthio F. Pilulæ *juſtæ magnitud.*
Scrupulus unus ſumatur horâ ante cænam.

Corpore aliquoties expurgato, utatur quotidiè de his rotulis mane jejuno ventriculo, ſuperbibendo hauſtum vini albi:

℞. *chalib. præp.* ℥j. *cinnamomi, ſem. aniſi an.* ʒij.
ſpec. diamoſchi ʒj. *ſacchari in aq. artemiſ.*
diſſoluti q. ſ. F. Rotulæ, *de quibus capiat.*
ʒj. *vel* ij. *pro doſi, corpus deinde motu*
mediocri exercendo.

Non negligantur deinde corroborantia, quale eſt hoc conditum:

℞. *ſpec. aromat. roſ., diagalangæ, an.* ʒj.
diacumini, diacinnamomi, an. ʒß.
conſerv. roſ. ℥j. *conſerv. meliſſæ,*
roriſmarini, abſinthii an. ℥ß.
confect. alchermes ʒij.
cum ſyr. de menta q. ſ. M. F. Conditum,
de quo ſumatur caſtaneæ magnitudo, ante

ſin-

ſingulos paſtus.

Contra ventriculi & hypochondriorum inflationem ac dolorem, & cordis palpitationem, utatur his rotulis ad dragm. duarum quantitatem.

℞. *rad. angelicæ, oſtrutii, rabarb.,*
cinnamomi, nucis moſcat.,
macis, zedoar., calam. aromat. an. ʒj.
ireos flor., zinzib. an. ʒß.
nucis vomicæ, dictamni albi,
pimpinellæ, cubebar., piperis long.,
lapid. bozoar.
margarit. præp., cornu cervi uſti & præp.,
coralli rubr. præp. an. ʒß. *croci gr.* xx.
pulveriſentur omnia ſeparatim, & miſceantur cum
ſacchari albi in aq. roſ. ſoluti ℥vj.
F. Confectio in rotulis.

In Victus ratione, Aër ad calidum vergat. *Cibi* ſint ſicci, & facilis coctionis: conditi hyſſopo, ſalvia, roremarino, cinnamomo. Panis ſit bene fermentatus, ſemine fæniculi & carui perfuſus. *Potus* ſit vinum & cerevisia mediocrium uirium. *Motus* ſit moderatus. *Venus* legitima maximè hic conducit. *Somnus* etiam ſit moderatus.

II.
MEDICATIO JUVENIS,
ICTERO FLAVO
LABORANTIS.

JUvenis viginti ſeptem annorum, temperamento bilioſus, qui diu vini geneross immoderatiore potu ſe fatigavit, in dextro hypochondrio gravitatem jam à duabus ſeptimanis ſentit. Alvus ipſi eſt adſtrictior, excrementa excernit ſubalbida. Totus vultus,

& præſertim oculi, aureo colore ſunt perfuſi. Urinæ craſſæ ex flavo & rubro fere nigricant.

Afficitur in hoc ægro *hepar*; ut patet ex dolore gravativo, in dextro hypochondrio percepto. Afficitur etiam *folliculus fellis*, aut ſaltem *ductus cholodochus*; ut manifeſtum eſt ex flavo colore, quo vultus ejus & oculi ſunt perfuſi: nec non ex urina craſſa, rubra, & nigricante: atque etiam ex alvi fæcibus ſubalbidis. Afficitur denique *totum corpus*; uti indicat flavus color, quo tota cutis eſt tincta.

Morbus, quo æger noſter affligitur, eſt intemperies calidior hepatis; nec non pororum cholodochorum, tum in folliculum fellis, tum in inteſtina deſinentium, obſtructio; quæ, copioſam bilem gignentes, eamque per totum corpus diffundentes, illudque flavo colore tingentes, *Icterus flavus* appellantur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt crapula illa diuturna, quâ noſter æger intemperiem calidam hepatis & magnam copiam craſſæ & viſcidæ bilis in toto corpore, & præſertim in hepate genuit; quæ ibi exiſtens, & per vaſa diſperſa, cauſa hujus morbi fuit *antecedens*. Pars verò ejus, folliculi bilarii & cholodochorum ductuum vaſis & poris inſerta & agglutinata, & per hepar ac totius corporis cutim diffuſa, eſt cauſa obſtructionum & tumoris hepatis, obſtructioniſque folliculi fellis & ductuum cholodochorum, *continens*; unde reliqua ſymtomata deinde originem ducunt.

Nam propter obſtructiones ductuum bilariorum, in inteſtinum jejunum deſinentium, bilis in inteſtina exonerari, & cum fæcibus ibidem miſceri non poteſt. Atque hinc *alvus eſt adſtrictior*; quia ſc. fæces, naturali ſuo ſtimulo deſtitutæ, inteſtina ad juſtam excretionem faciendam non excitant. *Si quid* autem *fæcum excernatur, id*, propter bilis, fæces naturaliter flavo colore tingentis, defectum, *eſt albidum.*

Porrò,

Porrò, cum bilis, quæ in hepate nimis calido magnâ copiâ perpetuò gignitur, per naturales vias, propter obſtructiones ductuum cholodochorum, in inteſtina expelli non poſſit; hinc magna ejus copia in hepatis parenchymate colligitur, quæ ibi exiſtens, *tumorem & gravitatis ſenſum, in dextro hypochondrio, parit*; cum reliquo vero ſanguine per totum corpus delata, *univerſi corporis cutim*, ſed præcipuè *vultum, & oculos*, ubi venæ magis conſpicuæ ad cuticulam uſque perveniunt, *flavo colore tingit. Et* denique magna iſtius craſſæ bilis pars ad cor (quod ſanguinem ex arteriis in venas, & inde per ſuos ventriculos in arterias, perpetuo circulo movet) delata, & inde per arterias emulgentes in renes propulſa, ibique cum ſero à reliquo ſanguine ſeparata, *facit urinas craſſas, & ex flavo & rubro penè nigricantes.*

Morbus hic, propter gravitatem & dolorem in dextro hypochondrio perceptum, & hepar graviter affectum eſſe indicantem, ſatis eſt periculoſus. Verùm, cum hic nulla adſit febris, morbuſque altas radices non egerit, haud valde difficulter curari poſſe videtur; modò bona *Curatio* tempeſtivè adhibeatur.

Eaque conſiſtet in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis ablatione; & intemperiei ac obſtructionis hepatis & ductuum bilariorum, per contraria, correctione.

Primò itaque ſumat tale purgans:

℞ *rabarbari electi* ℈v.
fol. ſennæ ʒij.
cinnamomi ℈ſ.
ſem. aniſi, fœnicul. an. ℈j.
Poſt levem ebullitionem infundantur per noctem in aq. comm. q. ſ. Mane adde colaturæ cremor. tartari ʒſ. *ſcammonii gr.* vj.
Miſce, F. Hauſtus, *mane exhibendus.*

Poſtridie educatur ſanguis ad uncias octo, ex brachio dextro.

Sequentibus diebus ſemel vel bis, pro operationis ratione, hauſtum ex hoc decocto quotidie ſumat:

℞. *rad. cichorii,*
rubiæ tinctorum,
fœniculi,
petroſelini,
chelidonii majoris an. ℥ſ.
aſparagi,
ruſci an. ℥j.
herb. cichorii,
dentis leonis,
agrimoniæ,
chelidonii majoris,
marrubii an. m. j.
abſinthii rom.,
chamædryos an. M. *ſ.*
ſem. aniſi,
fœniculi,
dauci,
carui an. ʒj.
ſem. 4. *frigid. maj. an.* ℈ij.
Decoquantur in aq. comm. ad lib. j. *ſ. addendo*
ſub finem decoctionis fol. ſennæ ℥j*ſ.*
rabarb. ʒij. *In Colatura diſſolve*
ſyr. de cichorio cum rabarb. ℥j*ſ.*
Miſce, F. Apozema.

Pro dolore gravativo dextri hypochondrii hoc fotu utatur:

℞. *flor. camomillor.,*
ſummit. abſinthii,
folior. malvæ an. m. j.

ſem.

ſem. aniſi.
farin. ſem. fænugræci, lini an. ℥iij.
Decoquantur in aq. comm. q. ſ. pro Fotu, *calidè adhibendo cum ſpongiis vel pannis laneis expreſſis.*

Si morbus perſeveret hoc exhibeatur remedium:

℞. *chalibis præparati* ℥j.
ſpecier. diarhodon. abbatis ℥ *ſ.*
rabarb. pulveriſati ʒiij.
Cum ſyr. acetoſi ſ. & de limonibus q. ſ. F. Electuarium, *de quo ſumat mane dragmæ quantitatem quotidie, per duodecim vel quindecim dies.*

Vel præſcribi etiam poteſt hoc decoctum:

℞. *chelidonii majoris cum toto m.* j.
fol. & flor. hyperici an. m. ſ.
raſuræ eboris,
pulv. ſtercoris anſerini an. ʒiij.
croci ʒß.
Pulvis ſtercoris anſerini & crocus includantur nodulo, & omnia coquantur in æq. part. vini albi & aq. abſinthii ad lib. j. *&* F. Apozema *in tres doſes matutinas: quod poſtea aliquoties reiterari poterit.*

Stercus album & exſiccatum gallinarum, cum vino in pulvere ad dragmam ſ. vel dragm. j. per aliquot dies exhibitum, magnæ eſt efficaciæ.

Sublatis obſtructionibus, quod ex fæcibus coloratis apparebit, conveniet balneum aquæ dulcis, ad flavum corporis colorem facilius & citius tollendum.

In *Victus ratione*, *Aër* ſit temperatus; *Cibus* humectans, refrigerans, modicè attenuans, eupeptus, ex aviculis montanis, pullis gallinaceis, carne vervecina, piſcibus ſaxatilibus, prunis, pomis, ceraſis, limonibus, aurantiis. *Vitentur* dulcia. *Potus* ſit ceteviſia tenuis, vinum dilutum. *Exercitium* ſit mediocre. *Somnus* moderatus. *Excrementa alvi*

reſpondeant indies naturâ vel arte. *Triſtes & iracundi affectus* fugiantur; *hilares* admittantur.

III.

MEDICATIO JUVENIS,

Hæmorrhoidum Dolore

LABORANTIS.

JUvenis triginta quatuor annorum, temperamento melancholicus, poculis largioribus ſæpe indulgens; jam à longo tempore, magno dolore calore & tumore, per intervalla recurrente, circa anum laborat. Interdum ſanguinem ex podice emittit, qui dolorem illum magnopere levat. Potiſſimum autem, ubi alvum dejicit, durioremque illam habet, dolor ipſum torquet.

Afficitur in hoc ægro *podex*, ſive inferior inteſtini recti pars; & præcipuè *ſecundum vaſa hæmorrhoidalia* ibi exiſtentia: quod ex dolore, & tumore ibi conſpicuo, eſt manifeſtum.

Morbus, quo hic æger laborat, eſt tumor ani, cum intemperie acri & calida conjunctus; qui ingentem dolorem in eo per intervalla, & præcipuè dum alvus durior deponitur, excitans, *Hæmorrhoidum dolor*, ſive *Hæmorrhoidum ſuppreſſio* appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt potus intemperantia, qua, adjuvante melancholico ægri noſtri temperamento, craſſi fæculenti & acres humores in corpore ejus ſunt geniti; qui *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum per poros arteriarum & venarum hæmorrhoidalium, ob certam ſuarum inſenſibilium particularum adaptationem, in partes podici vicinas propulſa, ibique hærens, ſuâ quantitate & acrimoniâ tumoris ac doloris, & cali-

caliditate caloris ani eſt *cauſa continens.*

Affligit autem *hic affectus per intervalla*: quòd materia nova, non perpetuò, ſed certis intervallis in corpore ſatis copioſè gignatur, & aptitudinem talem acquirat, ut in partes ano vicinas propelli ſatis copioſè poſſit; ea autem materia, quæ in podicem jam ante fuit propulſa, paulatim diſſipetur: atque ita *inducias hic affectus facit. Dolor autem podicis ab excrementis alvi duris intenditur*, quod dura illa excrementa dum excernuntur, tumentem podicem quam maximè diſtendant & premant. *Ab excretione ſanguinis ex podice levatur dolor*, quod ea imminuat doloris & tumoris cauſam continentem.

Metus eſt, ne hic dolor ingentem faciat tumorem, qui in ani fiſtulam degenerare, & ſanguinis totius corporis corruptelam ac hydropem inducere poſſit.

Curatio itaque eſt tempeſtivè aggredienda: *quæ* in pravorum humorum eductione & correctione, atque in tumoris & doloris ablatione conſiſtet.

Primò itaque, præmiſſo clyſtere emolliente, educatur ſanguis ex brachio dextro ad ℥viij.

Deinde utatur hoc apozemate:

℞. *fol. lactucæ, bugloſſæ, malvæ an. M.* j.
liquiritiæ raſæ, paſſular. mundat. an. ℥ß.
flor. borrag., bugloſſ., violar. an. p. ij.
Coquantur in aq. comm. ad lib. j. *In colaturâ diſſolve caſſiæ recent. extractæ, ſyr. violacei an,* ℥j. *Miſce*, F. Apozema, *de quo ſumat* ℥iij. *bis in die.*

Dum his utitur, adhibeatur podici hoc linimentum:

℞. *cineris combuſti ſuberis* ℥j.
vitellum ovi No. j. *olei roſacei q.ſ.* F. Linimentum.

Summopere etiam hic commendatur hoc linimentum:

℞. *herb. linariæ cum floribus M.* ij.

decoq.

decoquantur ad mollitiem, iiſque, contuſis & cum adipe porcino q. ſ. coctis, addatur vitellus ovi, Ac fiat Linimentum, *quod cum goſſypio podici dolenti adhibeatur.*

Ad doloris levamen hirudines etiam podici adhiberi poſſunt, iiſque ſanguis ad ℥iij. vel iv. educi.

Ad curationem & præſervationem ſummopere hic conducit aquæ, in qua, dum fervet, millefolium eſt infuſum ſive maceratum, uſus, per menſem continuatus:

Item ſacculus, ex radicibus chelidonii minoris, cum goſſypio in linteo conſutis, confectus, & circa os ſacrum perpetuò geſtatus:

Item tubercula, vel globuli, carduis ſilveſtribus adnaſcentes, qui vermiculum continent, ſi in marſupio geſtentur, magnopere hic commendari ſolent.

Diæta hic ſit tenuis, ad humidum declinans, & alvum laxans. Cum *Cibis* itaque ſumantur borrago, blitum, ſpinachia, malva, paſſulæ. *Aromata & acria* vitentur. *Potus* ſit tenuis cereviſia, & vinum oligophorum. *Alvus* ſi durior fuerit, ea clyſtere, ex jure pingui vel ex decocto emolliente, emolliatur.

IV.

MEDICATIO FOEMINÆ, ARTHRITIDE LABORANTIS.

Mulier 25 annorum, bene habita, admodum craſſa, & frequenter temulenta, cruciatu magno affligi cæpit primò circa articulum coxendicis, mox in poplite, tandem in manibus pedibuſque, & in regione dorſi ac cervicis. Tumor cum rubore in multis locis ſe manifeſtat, adeoque illam torquet, ut ex contactu,

tactu, decubitu, & ſeſſione, dolores intolerabiles patiatur.

Afficiuntur in hâc ægrâ *coxendix, poplites, manus, pedes, dorſum, & cervix* : ut ex dolore, tumore, & rubore, illas partes infeſtante, eſt manifeſtum.

Morbus, qui eam affligit, eſt intemperies iſtarum partium ſeroſa, ſalſa, acris, tartarea, & nimis laxa ac rara : quæ dolores ingentes, item tumorem & ruborem in partibus iſtis affectis, jam commemoratis, excitans, *Arthritis* ſive *Dolor articularis* nuncupatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt temulentia, cui ægra noſtra frequenter indulgere ſolet. Atque hinc natæ cruditates, & ex his acres, ſalſi, & tartarei in corpore geniti ſunt humores; qui cum ſanguine per totum corpus diffuſi, *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum in corpore ita alterata, ut apta ſit poros partium circa articulos aperire & laxare, ubi in membranas & nervoſas articulorum partes ſeſe effundit, eaſq; acrimoniâ ſuâ pungit & rodit, effervescentiamque ibi concipit, *intolerabilium iſtorum dolorum, tumorum, & ruborum, à quovis contactu exacerbantium, continens* eſt cauſa.

Quia *hic morbus* eſt recens, & ægra eſt juvenis, *ſpes* eſt morbum brevi ſublatum iri. *Metus* tamen eſt, ne ſæpius recurrat; & niſi rectè curetur, in aſthma, vel hydropem, vel ſpaſmum, aut paralyſin degeneret.

Curatio itaque diligenter erit inſtituenda : *quæ* in humorum pravorum eductione, & intemperiei per contraria correctione, dolorumque lenitione conſiſtet.

Primò itaque vena ſecetur; & educatur ſanguis ad ℥viij, & poſtridie purgetur talibus pilulis:

℞. *pil. de hermodactilis, vel fœtidar.* ℈j.
ſcammonii ℈ſ.
cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ. F. pilulæ No. v.

Sequenti die inungantur loca dolentia, ſpiritu vini prius madefacta, tali linimento:

℞. *ol. chamomillor., lilior., amigdal. dulc. an.* ℥j.
unguent. dialthææ ℥ſ. *Miſce pro* Linimento.

Si ab uſu hujus linimenti dolor ingraveſcat, tale adhibeatur:

℞. *aq. ſpermatis ranarum, thapſi barbati an. lib. ſ.*
iis infunde tutbiæ, lithargyrii an. ℥ſ.
vitrioli calcinati, aluminis an. ʒij. Miſce.

Hoc liquore foveantur partes dolentes cum linteis tepidè.

Et veſperi ſumat hoc ſomniferum & anodynon:

℞. *ſyr. papaveris albi* ℥ſ.
julapii roſati ʒj. Miſce.

Perſeverante dolore, utatur ſequenti apozemate ſudorifero, alterante, & purgante:

℞. *ſcobis ligni guajaci* ℥ij.
ligni ſaſſaphras ℥j.
rad. enulæ ℥ſ.
herb. chamæpiteos M. j.
flor. anthos, ſalviæ ana. p. ij.
fol. ſennæ ℥j. *ſ., agarici* ℥ſ.
ſem. fænicul., coriandri an. ʒij.
carthami conquaſſ. ℥j.

Decoquantur poſt macerationem in aq. com. q. ſ. ad lib. j. *Colaturæ adde ſacchari* ℥ij. Miſce F. Apozema, *de quo ſumat* ℥v. *calidè pro doſi ſummo mane, corpus plus ſolito tegendo, ut proliciantur ſudores.*

Si dolor valde ſæviret, tale narcoticum efficaciſſimè adhiberi poſſet:

℞. *ſpirit. vini per croci infuſionem flaveſcentis* ℥iv.; *camphoræ* ℈j. *Bulliant parum; deinde in iis diſſolve opii* ʒj.

Hoc liquore partes dolentes illinantur.

Ubi doloribus levata erit ægra, ne rurſus in hunc morbum labatur, ſub tempus autumni & veris corpus erit purgan-

gandum; & optimâ diætâ ipſi erit ſemper utendum.

Verſetur itaque in *Aëre* temperato. Utatur *alimentis*, quæ modicè nutriant, iiſque ſobriè utatur. *Potus* ſit hydromel. *Vitet* vinum, præſertim generoſum. *Exercitia* ſint mediocria, ubi malum quieverit; tempore doloris illa vitabit. *Somnus* ſit moderatus. *Alvum* ſolutam habeat naturâ vel arte: *Venus* ſit parca. Fugiat *animi pathemata*.

V.

MEDICATIO PUERI, VARIOLIS AFFLICTI.

PUer ſex annorum, graſſante inter infantes, ex aëris maligna conſtitutione, febri ſynochâ malignâ, ecthymata protrudere ſolitâ, poſt horrores præeuntes, calore præternaturali correptus decumbit. Pulſum febrilem, plenum, & celerem habet. Facies oculique rubent. De dolore nullo conqueritur.

Afficitur in hoc ægro *totum corpus*; quod ex horrore & calore per totum corpus diffuſo: item *cor;* quod ex commemoratis pulſus vitiis: nec non *oculi & facies*; quod ex eorum rubore patet.

Morbus, quo hic puer laborat, eſt *Febris ſynocha* maligna & contagioſa, quæ, ecthymata ſive puſtulas in cute totius corporis expellere ſolita, *Variolarum* nomine vulgò deſignari ſolet. Eæque ex aëris maligna conſtitutione, infantes multos variolis inficiente; item ex calore, poſt horrorem, puerum hunc invadente; nec non ex pulſu febrili; ac oculorum & faciei rubore, & doloris abſentiâ, innoteſcunt.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt aëris conſtitutio illa

maligna, quæ in puero hoc, per inſpirationem, hauſta, & cum ſanguine in pulmonibus exiſtente mixta, & deinde cum reliquo ſanguine per totum corpus diffuſa, & illum pravitate malignâ imbuens, *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Pars verò ejus malignam incaleſcentiam & efferveſcentiam in corde acquirens, & deinde in totum corpus cum ſanguine à corde in partes propulſa, *continens* hujus morbi & ſymptomatum, tum præſentium, tum futurorum, eſt, & erit, cauſa.

Dum enim ſanguis ille primum efferveſcens aqueas continebat partes, quæ ſua aquoſitate juſtam in corde fervorem impediebant, eæque ad membranoſas corporis partes deinde delatæ, refrigerationem & inordinatum ſpirituum influxum toti corpori inducebant, hinc primum in puero ortus eſt *horror*. Aqueis verò partibus diſcuſſis, calor ſanguinis juſtò major factus, & per totum corpus fuſus, produxit *pulſum plenum & celerem*, ac in facie & oculis *ruborem*, ac in toto corpore *calorem præter naturam intenſum*. Quia tamen partes ſanguinis efferveſcentes in hoc puero hactenus ſunt leniores & minus acres, ideo *nullus* vehementior *ab ipſo ſentitur dolor*.

Morbus hic, propter ſuam malignitatem, periculum vitæ, & deformitatis, ab exeſione cutis, a papulis poſtea orituris forſan excitandâ, inducit.

Curatio itaque diligens adhibenda erit; *eaque* in cauſæ antecedentis & continentis ablatione, & intemperiei malignæ ſanguinis & ſymtomatum correctione, conſiſtet.

Ante omnia, itaque contineatur in loco calido ſtragulis bene tectus; & mox, antequam ecthymata erumpunt, purgetur tali medicamento:

℞. *ſyr. roſ. ſol. cum fol. ſennæ & rabarb.* ℥j ß.
ſcammonii opti. gr. ij.
aq. card. bened. ℥j. *miſce pro* Hauſtulo, *mox ſumendo.*

Ubi

Ubi puſtulæ erumpere incipient, ad facilitandam earum eruptionem, utatur tali decocto:

℞. *cicerum rubrorum* ℥j.
*hord. decorticati.p.*j.
caricas No. vij.
laccæ, tragacanth. an. ʒj.
rad. fænic., paſſular. an. ℥ß.
Decoq. in aq. comm. q. ſ. ad ℔j ß. *Colaturæ adde oxyſacchari* ℥ij. M. *pro* Apozemate, *de quo ſumat hauſtum ter quaterve in die.*

Et pro potu, ad ſitim extinguendam, utatur decocto paſſularum, caricarum, & hordei, cui ex additione rob. de ribes acetoſitas ſit conciliata.

Cum oculi facile exulcerentur à variolis, pro præſervatione eorum, palpebræ illinantur hoc collyrio:

℞. *aq. plantag., euphragiæ an.* ℥j.
camph. ℈j. *croci gr.* ij.
M. *pro* Collyrio.

Ad gulæ faucium & oris defenſionem, utatur tali gargariſmo, vel oris collutione:

℞. *aq. plantag.* ℔j. *aq. hord. lib.* ß.
flor. roſ. rub. p. j. *balauſtior.* ʒj ß.
ſem. ſumach. ʒiij. *Decoq. ad tertias.*
Colaturæ adde ſyr. diamori, granat. an. ℥j.
M. F. Gargariſma, *quo os ſæpe colluatur.*

Si alvus adſtricta fuerit, talis Clyſter injiciatur:

℞. *herb. malvæ, mercurialis,*
acetoſæ recentis an. m j.
flor. cord. p. j. *lentium, hord., cicer. rub. an.* p. j. *Decoq. in iure gallinaceo q. ſ. ad* ℥viij, *in colat. diſſol. diapruni, diacarthami an.* ℥ß. *mellis violacei* ℥j. *ol. violac., amygd. dulc. an.* ʒiij.
M. F. Clyſter.

Ut puſtulæ melius erumpant, & matureſcant, illæ ſubinde ol. amygd. dulc. cum cotone vel plumâ ſunt oblinendæ.

Ad nares defendendas, admoveatur iis ſæpe cum ſpongia hoc medicamentum:

℞. *aceti roſacei* ℥j.
aq. roſar. ʒij. Miſce.

Si viribus forſan fuerit proſtratis, vel debilioribus, ſubinde ſumat cochlear de ſequenti cardiaco:

℞. *ſyr. de limonibus.*
aq. cinnamom. an. ℥j.
confect. alkerm. ʒij. Miſce.

Poſtremò curandum, ut color fœdus, & veſtigia variolarum, faciem ut plurimum deformantia, auferantur. Præſervatur autem facies, ex veterum ſententiâ, ſi puſtulæ, cum jam maturuerunt & albeſcunt, acu circumcirca compungantur, ut materia purulenta, quæ pruritum, dum exſiccatur, excitando, pueros ad ſcalpendam & lacerandam faciem impellit, commodè egrediatur & abſtergatur. Alioqui ſi relinquatur, donec penitus exſiccetur, cutim, ut ajunt, exedit, & fœdas cavitates relinquit: vel, ſi ſponte effluit, vicinas partes inficit & exulcerat. Sed hoc jam fere eſt obſoletum.

In *victus ratione*, *Aër* ſit calidiuſculus, ut poros aperiat, & materiam malignam foras eliciat. *Victus* primò ſit tenuis: ubi humoris eruptio facta eſt, & mitigata ſunt ſymptomata vehementiora, tum paulò liberalior concedi poteſt; non tamen acris, pinguis, dulcis, vel ſalſus; ſed moderatè refrigerans. *Potus* ſit cereviſia tenuis, in qua ſubinde decoqui poteſt limatura cornu cervi; vel puppella, cum cornu cervi præparato, in cereviſia ſuſpendi poterit. *Somnus* ſit mediocris, excretiones conſuetæ ſecundum naturæ modum procedant. Fugiatur *timor & mæſtitia*.

MEDI-

VI.
MEDICATIO VIRI, CAPITIS VULNERE LABORANTIS.

VIr 30 annorum, robuſtus, ab altero homine valido, inter litigandum, cantharo cereviſiâ pleno, in fronte ſupra dextrum ſupercilium, ita percuſſus eſt, ut jam ipſi magnum adſit vulnus, cum contuſione conjunctum. Cranium in fundo vulneris nudum & depreſſum apparet. Æger mente etiamnum ſatis conſtat.

Pars, quæ hic *affecta* eſt, ad oculum patet, nempe *cutis frontis*, *perioſtium*, & *cranium*.

Morbus, nempe *Vulnus frontis*, cum contuſione & oſſis depreſſione conjunctum, etiam eſt manifeſtus. *Dubium* autem eſt, an non etiam cranii adſit *fiſſura*; & *ſanguinis* in cavitatem cranii, ſupra ſupercilium naturaliter excavati, imo etiam intra cranium & meninges, *effuſio*.

Cauſa hujus morbi externa contingens & evidens eſt ictus, in hiſtoria deſcriptus.

Ex ictus autem vehementiâ veroſimiliter colligitur *fiſſura* eſſe facta *cranii*, & *ſanguinis* in partibus jam dictis *effuſio*, quæ etiamnum perſeverat. Atque ideo

Periculoſiſſimus hic eſt morbus; qui idcirco diligentiſſima Curatione erit impugnandus.

Curatio autem conſiſtet in cranii depreſſi ſublatione, contuſionis ſuppuratione, ſanguinis effuſi eductione, & vulneris conſolidatione.

Primò itaque cutis & perioſtium, à cranii parte depreſſa, erunt ſeparanda, craniumque ibidem denudandum: quibus factis, cranium torculari & vecte erit perforandum, & in priſtinum ſtatum reducendum.

Cranio

Cranio ſublato & ſedi ſuæ reſtituto, locus perforatus linteo carpto erit, ad ſanguinem effuſum imbibendum, replendus; ac linteo, ſpiritu vini rectificato imbuto, tegendus; & caput porro linteis aliis, rectè accommodatis, muniendum.

Poſtridie, poſt alvum clyſtere emolliente & purgante evacuatam, educendus ſanguis ad ℥vij. vel viij.

Poſtea continuandus lintei carpti & ſpiritus vini uſus prædictus, donec os fuerit primò ſeparatum, (ut ſemper poſt talem ejus apertionem fieri ſolet,) & deinde conſolidatum.

Quo facto, vulnus, ut alia vulnera, chirurgo per ſarcotica & epulotica erit curandum.

Victus in principio ſit tenuis; in progreſſu mediocris: ex ovis ſorbilibus, juſculis carnium, hordeatis, & carnibus pullorum.

VII.

MEDICATIO JUVENIS, TENDINIS PUNCTURA LABORANTIS.

JUvenis 27 annorum, imprudentius per plateas ocreatus incedens, dextri pedis metapedio ita in cuſpides calcaris, quo ſiniſter pes erat munitus, impegit, ut tendo unus in medio metapedii anguſto vulnuſculo ſit compunctus. Adeſt tanta rubedo, dolor, & ardor, ut pede affecto ad incedendum uti non poſſit. Adeſt etiam febricula, &, ex doloris vehementia, vigilia.

Pars affecta hic eſt, ut ex conſpectu, ſitu, & dolore patet, tendo in metapedio.

Morbus eſt tendinis iſtius punctura, tumore, dolore, ardore,

ardore, inflammatione, & febricula comitatâ.

Cauſa manifeſta & externa hujus morbi fuit impactio violenta, in cuſpides calcaris facta.

Morbus, ob partis affectæ acutiſſimum ſenſum, & ſymtomata gravia, quæ adſunt, periculoſus, hac *Curatione* diligenter curandus erit:

Vena primùm in eodem latere in brachio aperiatur, educaturque ſanguis ad ℥viiij.

Poſtridie purgetur tali purgante bolo:

℞. *diapruni ſol* ʒiij.
cremor. tartari ℈ ß.
ſcammonii gr. xiij,
cum ſyr. roſat. ſol. q. ſ. f. Bolus.

Vulnuſculo inſeratur turundula, hoc liquore imbuta:

℞. *ol. terebinthinæ*,
ſpiritus vini rectificati an. ʒij. *Miſce.*

Ut turundula retineatur in vulnuſculo, imponatur ipſi parvum emplaſtrum ex diachylo.

Pedi vero inflammato adhibeantur lintea, hoc liquore tepido madefacta:

℞. *aq. plantag., roſarum an.* ℥vj.
lapid. alchymiæ ʒij. *miſce.*

Somnus concilietur gr. iiij, laudani opiati, veſperi datis. *Victus ratio* ſit tenuis & refrigerans.

VIII.
MEDICATIO PUELLÆ, ERYSIPELATE FACIEI LABORANTIS.

P*Uella duodecim annorum, ſanguinea, jam à tribus annis, circa menſem Majum, incidit in totius faciei tumorem ſub-*

rubicundum, oculos pene claudentem. Adeſt calor & pruritus magnus. Pulſus etiam eſt juſto celerior; appetitus eſt proſtratus; & plus ſolito ſitit.

Afficitur in hac puella *facies*, ut ad oculum eſt manifeſtum: uti & *cor*, quod pulſus juſto celerior; item *ventriculus* & *æſophagus*, quod ſitis, & appetitus proſtratus indicant.

M*orbus*, qui eam affligit, eſt tumor faciei, ex bilioſo ſanguine ortus; qui calorem immoderatum, & pruritum, ac colorem ſubrubicundum in facie inducens, *Eryſipelas faciei phlegmonodes* appellari ſolet.

Cauſa antecedens hujus morbi eſt ſanguis bilioſus, ex temperamento ſanguineo & diæta forſan calidiore, tanquam à cauſa *procatarctica*, in toto hujus puellæ corpore, ſingulis annis genitus. Pars vero ejus circa menſem Majum, ob aëris caliditatem, in corde vehementius effervеſcens, inducit *pulſum juſto celeriorem*; ad ventriculum vero & æſophagum delata, ibique æſophagum nimium exſiccando, ſuccumque acrem ventriculi, famem excitare ſolitum, copiâ ſuâ & qualitate bilioſâ perfundendo, *ſitim & appetitus proſtrationem excitat*: ad faciem verò a corde propulſa, ibique poros vaſorum aperiens, & ſeſe in cutim vicinaſque partes magna quantitate effundens, vehementiuſque, ob ulteriorem corruptelam ſive putredinem ſupervenientem, incaleſcens, ibidem *tumoris, ruboris, pruritus, & caloris faciei*, cauſa *continens* exiſtit.

M*etus* eſt, ne hic affectus eryſipelas exulceratum faciei; vel, ſi humor hic ad cerebrum vel alias nobiliores partes feratur, ne inflammationem cerebri, vel pulmonum, vel pleuræ inducat. Diligenti itaque hic morbus erit impugnandus *Curatione*; *quæ* in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis, item intemperiei, & tumoris ablatione, conſiſtet.

Atque

Atque ideo primò tale exhibeatur purgans:

℞. *ſyr. roſ. ſol. cum ſol. ſennæ* ℥j.
cremor. tartari ℈j.
ſcammonii gr. x.
aq. cichor. ℥ij.
Miſce fiat Hauſtus brevis, *mane exhibendus.*

Toti faciei deinde imponantur lintea ſequenti liquore tepido imbuta; ſæpiuſque, ubi exſiccata fuerint, renovetur imbutio & applicatio:

℞. *aq. plantag. roſar. an.* ℥iiij.
lapidis alchymiæ ʒjß.
Miſce.

Vel ℞. *aq. flor. ſambuci* ℥x.
ſperm. ranar. ʒv.
ſpiritus vini opt. ℥vj.
Miſce.

Si palpebræ oculorum valde etiam intumeſcant, iis imponantur lintea, ſolâ aquâ roſ. & plantag. tepidâ madefacta.

Ad *præcavendum*, ne ſub ſequentem Majum rurſus recidivam patiatur, menſe aprili ſemel atque iterum purgetur, & utatur *diæta* tenuiore, & refrigerante.

IX.
MEDICATIO FOEMINÆ, PARONYCHIA LABORANTIS.

Mulier triginta annorum ſubitò incidit in acerbiſſimum dolorem, extremum digiti indicis ſiniſtræ manus, circa unguem, infeſtantem. Iſque intra paucas horas tantum incrementum ſumſit, ut ei ſupervenerit febris continua, nauſea, & lipothy-

pothymia ſubinde recurrens. Doloris acerbitas nullum ſomnum nullamque requiem ipſi concedit. Nulla etiamnum adeſt inflammatio, nulluſque tumor.

Pars affecta eſt *extremitas digiti indicis circa unguem ſiniſtræ manus*; ut ex contactu & querela ægrotantis patet.

M*orbus* eſt intemperies acerrima, indicem circa unguem ſiniſtræ manus acerbiſſimo dolore infeſtans, febremque, nauſeam, & lipothymiam, vigilias, nec non perpetuam inquietudinem inducens; quæ *Panaritium*, vel *Paronychia* vulgò appellari ſolet.

Cauſa proxima hujus morbi & ſymtomatum eſt humor acerrimus, ope pororum partis affectæ, forte ex aliqua contuſione, vel alia cauſa, ut ex.gr. ſanguinis eò appulſi nimiâ ſubtilitate vel acumine, nimis apertorum, aliterque vitiatorum, à reliquo ſanguine ſeparatus, & extremum tendinem ibi vehementiſſimè rodens. Hic enim partem affectam ingreſſus, *inducit in eâ intemperiem acrem*, eamque acutiſſimo ſenſu præditam acutiſſimis ſuis particulis rodendo, *acerbiſſimum illum producit dolorem*; qui, motu ad cerebrum delato, ſpiritus in cerebro reliquoque corpore deinde inconvenientiſſimè movens, efficit, ut illi ſpiritus, bilioſos & maligniores humores ſanguinis, à parte affectâ & reliquis corporis partibus ſeparent; qui deinde ad cor perpetuò delati, ibique præter naturæ modum incaleſcentes, *febrem continuam* gignunt. Iidem illi ſpiritus in cerebro inordinatè & vehementer moti, primùm cerebrum ejuſque ventriculos & nervos dilatando, pariunt *perpetuas vigilias*; & deinde, in ventriculi fibras obliquè aſcendentes influendo, producunt *nauſeam*; & cordis fibras conſtrictorias vehementius ingrediendo, eòque ſubinde partes ſanguinis dilatationi convenienti ineptas deferendo, gignunt *lipothymiam per vices recurrentem*; in toto verò corpore humores acriores ſpirituſque vehementius & inordinatè agitando, *perpe-*

tuam

tuam illam producunt corporis inquietudinem. Quia autem etiamnum paucus humor ad partem affectam affluxit, ejuſque particulæ per corruptelam nondum ita ſunt diſpoſitæ, ut ſubtilis materia eas tam vehementer,ut in inflammationibus fieri ſolet,movere poſſit,hinc *nullus hactenus adeſt tumor, nullaque inflammatio.*

Morbus hic, propter humorem illum acerrimum, vehementiſſimum illum dolorem reliquaque graviſſima ſymtomata inferentem; & graviora, nempe inflammationem totius brachii, & tendinis corruptelam, niſi caveantur per diligentem curationem, inducturum, periculoſiſſimus eſt.

Atque ideo diligenti *Curatione* erit impugnandus.

Eaque in intemperiei iſtius ablatione,per acris iſtius humoris eductionem inſtituendâ & tentandâ, conſiſtet.

Primò itaque foveat ægra aliquamdiu digitum dolentem lacte vaccino, in quo *flores chamomeli,meliloti,& ſem. fænugræci & cydoniorem fuerint cocta.*

Deinde ſuperficies cutis paulatim diſſecetur ſcalpello. Abraſâ hac ratione cute, macula una vel plures rubicundæ apparebunt: quibus acie cultelli inciſis, aquæ rufæ gutta una vel altera apparebit ſub cute: quâ linteolo deterſâ, applicetur *linteolum aquâ vitæ madefactum, in qua nonnihil theriacæ eſt diſſolutum.*

Niſi illa apertio cutis mox in principio fiat, copioſiſſimi ex doloris vehementia affluent humores, qui tumorem aliaque inducent jam deſcripta ſymtomata; quæ omnia *Curatione* jam propoſitâ præcaveri, & dolores mox ſedari poterunt.

Alii practici ſolent inciſionem ad tendinem, imo ad ipſum os uſque inſtituere. Verùm ea curatio periculoſiſſima, ob tendinis gravem læſionem, ſolet eſſe.

X.

MEDICATIO ANCILLÆ,

PEDIS COMBUSTIONE

LABORANTIS.

ANcilla 20 annorum, dum imprudentius circa culinæ focum verſabatur, evertit vas, aquæ ferventis plenum, in ſuum crus; ita ut tibia ſiniſtra, ad genu uſque, & ſupra illud, mirum in modum aquâ adureretur. Acceſſit mox ingens dolor, cujus vehementiâ totum crus ad imam uſque plantam valde intumuit. Ab initio applicata fuerunt lintea ſpiritu vini madefacta, ex quorum uſu tumor quidem nonnihil ſubſedit: Verum cum ægra ſequentibus diebus à locis frigidis ſibi non temperaret, factum eſt, ut dolor, inflammatio, aliaque ſymtomata, indies magnum incrementum ſumſerint. Adeſt jam febris & magna inquietudo, cruſque rurſus valde intumuit.

Pars affecta eſt crus ſiniſtrum; quod ad oculum, & ex querela ægræ patet.

Morbus, qui eam affligit, eſt intemperies calida & ſeroſa ſiniſtri cruris, cum tumore conjuncta; quæ, ab illapſu aquæ fervidæ excitata, *Combuſtio cruris* vulgo appellari ſolet.

Cauſa hujus morbi *externa* fuit aquæ iſtius ferventis in crus ancillæ illapſus. Illa enim ſuo fervoris motu inſenſibiles particulas cutis & vicinarum partium ita diſpoſuit, ut ſubtilis materia ſive æther, qui in iis exiſtebat, vehementius ſe & particulas iſtarum partium poſſet agitare; atque ita *uſtionem* in crure produxit. Uſtæ autem cutis partes vehementi ſuo motu nervos vicinos agitando, agitationemque illam ad cerebrum, & ibidem ad mentem deferendo,

rendo, *ingentem illum cruris* pepererunt *dolorem*; qui ſpiritus in ventriculis cerebri exiſtentes ita determinavit, ut illi, copioſius in partes affectas fluentes, poros vaſorum in iis exiſtentium multos aperuerint, quo humores bilioſi & ſeroſi ibi à reliquo ſanguine ſeparati, & in partes affectas per poros illos nimis apertos copioſè ruentes, *totum crus, ad imam uſque plantam, in magnum tumorem diſtenderunt*, intemperieque calida & ſeroſa perfuderunt.

Tumor autem *ille intemperieſque cruris, ex adhibito cum linteis vini ſpiritu, valde fuerunt imminuta*; ſpiritus enim vini primum calore & humiditate ſua, poros partium combuſtarum aperiendo, ſeroſos mordaceſque vapores & humores foras eduxit; & deinde quamvis ſpiritus vini in aliis partibus excitet calorem, is tamen partibus ambuſtis hic profundius ſeſe inſinuando, tales ibi fecit poros, ut ſubtilis ſive ætherea materia ſeſe vehementius in iis movere non poſſet, atque ita aliquam refrigerationem induxit.

Cum vero ægra hæc deinde ſibi à locis frigidis non caveret, factum eſt, ut frigus aëris poros in partibus ambuſtis nimium clauderet, atque ita acres mordaces & calidos vapores & humores, alioquin exhalaturos, in iis retineret. Hi autem retenti moverunt ita partes ambuſtas, ut inde *dolor, inflammatio, aliaque ſymtomata indies magnum incrementum*, per partium pravam diſpoſitionem à vaporibus iſtis retentis orientem, *ſumſerint, febriſque, inquietudo, & tumor totius cruris acceſſerint.*

Morbus hic, propter magnum ſuum à naturali ſtatu receſſum, graviaque, quæ adſunt, ſymtomata, *periculoſus eſt*; metus enim eſt, ne ſi non ſatis bene curetur, herpetem, gangrænam, vel alium gravem affectum inducat.

Curatio itaque recta mox adhibenda; *eaque* conſiſtet in intemperiei, tumoris, doloris, relinquorumque ſymtomatum, per peculiaria ambuſtis contraria, ablatione.

Mox

Mox itaque, ubicumque epidermis nondum ſeparata eſt, applicetur ſequens unguentum:

℞. *cæparum crudarum* ℥jß.
ſalis, ſaponis veneti alb. ana. ℥j.
Miſceantur in mortario, addendo
ol. roſ., & amigdalarum dulcium q. ſ.
ut fiat unguentum.

Deinde toti cruri, pedi, & genu, hoc adhibeatur cataplaſma, quotidie uſurpandum, ad finem curationis uſque:

℞. *farin. hordei, fabarum an.* ℥vj.
ſem. fænugræci ℥j. *cydoniorum* ℥ ß.
herb. malvæ, althææ, cum radd. pulveriſ. an. ℥jß.
rad. curcumæ pulveriſ. ℥ ß. *butyri recent.* ℥iiij. *croci* ʒj.
Pulveres ſem. fænigræci & cydoniorum primò aquâ parum coquantur, quæ cum refrigerata iterum fuerint, reliquæ farinæ & pulveres una cum butyro adjiciantur, coquanturque in lactis vaccini q. ſ. ad conſiſtentiam Cataplaſmatis, *cui ad miſceantur vitelli ovorum* No. ij, *appliceturque calidè.*

Sub veſperam ſumat hunc hauſtum anodynum, ſubinde reiterandum:

℞. *lactis amigdalati* ℥iiij.
ſyr. de papavere ʒiij. Miſce.

Poſtridie ſumat talem bolum, ſubinde repetendum.

℞. *electuar. diapruni ſol.* ʒij.
ſcammonii, cremor. tartari an. ℈ß.
ſyr. roſ. ſol. q. ſ. M. pro Bolo.

Dum cataplaſma adhibebitur, humores illapſi in pus convertentur, quod forſan per poros inſenſibiles cutis foras expelletur.

Continuandus horum uſus ad finem uſque: in nonnullis tamen locis magis humidis circa finem curationis adhibeantur linimenta exſiccantia, ut unguentum de ceruſſâ, de minio, & ſimilia.

Diæta

Diæta ſit tenuis & refrigerans: abſtineat à vino: utatur cereviſia tenui & decocto hordei, in quo agrimonia & veronica ſunt coctæ.

XI.

MEDICATIO JUVENIS, ANEURISMATE LABORANTIS.

JUvenis viginti octo annorum, in diverſorio aleâ ludens, in litem cum antagoniſta incidit; qua ad manus veniente, cultro ſupra flexuram cubiti, in interiore ſiniſtri humeri parte, punctim vulneratus eſt. Mox ex vulnere magno impetu proſiliit ſanguis, qui à chirurgis non niſi maxima cum difficultate potuit ſiſti. Vulnere ad cicatricem pene deducto, apparuit circa locum affectum tumor valde pulſans, & quotidie magis magiſque creſcens, qui digitis preſſus imminuebatur; ceſſante vero preſſione, ad priorem exturberantiam redibat. Hunc dum chirurgi faſciis injectis & arcte conſtrictis compeſcere & conſolidare conantur, cicatrix fuit diſrupta, & ſanguis copioſiſſimus ex renovato vulnere, maximo cum impetu, mox proſiliit. Chirurgi advocati ſanguinis eruptionem, remediis ſtipticis cum filamentis lintei carpti adhibitis, tandem quidem ſtiterunt: Verùm ob metum novæ hæmorrhagiæ, remedia impoſita, quæ ad renovandam vulneris obligationem ſunt auferenda, auferre non audent. Sanguis à linteis impoſitis imbibitus, ex putredine, jam graviſſimum fætorem contraxit, quo eorum amotionem, rectamque ulteriorem medelam, æger deſiderat.

Pars affecta eſt *pars humeri ſiniſtri ſupra cubitum*, ibi, præter cutim, ſecundum arteriam vulnerata; ut ex vehementi illa hæmorrhagia, quæ adeo difficulter potuit ſufflaminari, item

ri, item ex tumore pulſante, qui vulneris curationi ſupervenit, eſt manifeſtum.

Morbus, quo hic æger laborat, eſt arteriæ ſiniſtri humeri vulnus, quod ſanguinem arterioſum ſub cute vulnerata intra vicinas partes cum pulſu vehementi effundens, eaſque in tumorem pulſantem attollens, ſanguinemque ex vulnerata vicina cute emittens, *Aneuriſma vulneratum* eſt appellandum.

Cauſa prima hujus morbi fuit ictus, cultro arteriæ ſiniſtri brachii punctim illatus: qui ex eo fuit manifeſtus, quod ſanguis mox ab ictus illatione tanto impetu ex vulnere exſiliit, & non niſi maxima cum difficultate ſufflaminari potuit.

Altera ejus cauſa fuit conſolidatio cutis ſine recta arteriæ vulneratæ conſolidatione facta Hinc enim factum eſt, ut arteria illa læſa, & rurſus diſrupta, ſub tempus, quo cicatrix cuti fuit inducta, ſanguinem intra cutim & carnes vicinas magno cum impetu emiſerit, eaſque in tumorem pulſantem, quem aneuriſma appellamus, extulerit: iſque paulatim ab impulſo ſanguine, partes vicinas paulatim magis magiſque diſtendente, incrementum ſumſit. *Tertia hujus morbi cauſa* fuit fortis illa aneuriſmatis preſſio, à chirurgis, ope faſciarum arctiſſimè conſtrictarum, facta. Hac enim ſanguis arterioſus in cavitatem tumoris magna vi à corde pulſus, & preſſioni faſciarum injectarum reſtens, diſrupit cutis cicatricem, vulnuſque aneuriſmati addens, ſeque vehementius & copioſius ex eo effundens, *quartam* huic morbo dedit cauſam.

Cauſa autem, quod ſanguis ex arteria egreſſus in cavitate illum continente non fuerit coagulatus, ſed fluidus manſerit; parteſque vicinas vibrare potuerit, hæc fuit; quod ſanguis ille ſpirituoſus, ob viciniam cordis magno illo impetu ex arteriæ vulnere in cavitatem illam, initio valde

parvam, egrediens, poros vicinarum carnium partim arctaverit, partim viſcidioribus ſuis partibus obduxerit & obſtruxerit, pelliculamque eâ ratione, interiorem illam cavitatem inveſtientem, produxerit, & ita ſpiritus, ſanguini fluiditatem & vibrationis vim conciliantes, retinuerit.

Neque his adverſatur ecchymoma, in quo ſanguis ex vena rupta effuſus intra vicinas carnes coagulatur & putreſcit. Nam ſanguis venoſus, quia minore impetu & paucioribus ſpiritibus, ex longo à corde itinere, eſt præditus, ex vena rupta lentè & minore impetu egreditur, atque ideo poros partium vicinarum laxat & per eos, paucos, quos habet, ſpiritus disjicit & perdit; ipſe verò in iis hærens, ob paucitatem ſpirituum, neceſſariò coagulationem ac deinde putredinem patitur.

Morbus hic valde *periculoſus* eſt. Si enim remedia impoſita relinquantur, metus eſt ne ex putredine gangræna oriatur: ſin ea amoveantur, metus eſt, ne ex ſecutura hæmorragia, æger mox inter chirurgorum manus exſpiret.

Prudenti itaque *chirurgiâ* hic opus eſt; quæ ita inſtitui debet: primò ſupra aneuriſma brachio ſiniſtro denudato injiciatur faſcia linea vel lanea ſatis lata, eaque ita arctè adſtringatur, ut nullus pulſus circa carpum percipiatur. Eo facto, amoveantur omnia, quæ aneuriſmati vulnerato adhibita fuerunt. Ac deinde, quia ob adſtrictam eo modo arteriam nullus ſanguis ex vulnere egredietur, in tantum amplietur acutiſſimo ſcalpello vulnuſculum aneuriſmatis. ita ut tota ejus cavitas, & arteria eâ contenta, conſpici poſſint, cavitaſque ab omni contento ſanguine emundetur. Si tum arteriæ vulnuſculum oculis non percipiatur, laxanda nonnihil erit faſcia brachio injecta, quo ſanguis ex arteria egrediens vulnuſculum ejus clare indicabit; eaque deinde rurſus, ad arteriam claudendam, fortiter erit adſtringenda. Ac poſtea acus curva, filum ſatis forte &

 dupli-

duplicatum trahens, ſub arteria, ſupra ejus vulnuſculum, erit tranſmittenda, filumque ſub èa ſubducendum; fili capita deinde in nodum, arteriam arctiſſimè ligantem, erunt iterum atque iterum conſtringenda. Quibus peractis, arteria ligata, paulo infra vulnuſculum ejus, erit reſecanda, cavitaſque, intra cutim & carnes vicinas facta, & cuticulâ quaſi veſtita, erit detergentibus emundanda; & deinde carne per remedia ſarcotica replenda. Relinquenda autem capita fili in nodum conſtricta in vulnere tamdiu, donec ſponte excidant. Ubi exciderint, extremitas reſectæ arteriæ carne recens generatâ erit clauſa, ita ut nullus profundendi ſanguinis ſit futurus metus.

XII.

MEDICATIO VIRI, GANGRÆNA AFFECTI.

Vir 40 annorum, robuſtus, poſt cœnam, bene potus, mediâ hyeme, in ſtabulo, cujus feneſtræ erant apertæ, ſe ad dormiendum compoſuit. A ſomno ſurgens pedes vix poterat movere, in iiſque exiguus erat ſenſus, ac color in iis apparebat lividus.

Partes affectæ in hoc ægro ſunt *pedes;* quod eorum ſtupor, movendi difficultas, & livor probant.

Morbus, q́o laborat, eſt intemperies frigida & putrida atque contagioſa pedum, quæ ſenſus ſtuporem & movendi difficultatem ac livorem, ex caloris nativi extinctione inchoatâ, inducens, & ad vicina facile prorepens, *Gangræna* appellari ſolet.

Cauſa hujus morbi *externa* eſt aëris frigus, in quo æger noctu,

noctu, corpore non ſatis adverſus aërem frigidiorem munito, dormivit. Frigoris enim vehementiâ calor nativus in pedibus valde fuit exſtinctus; quo fibrillæ nervorum, pedibus inſertorum, ita fuerunt vitiatæ, ut motum pedibus impreſſum ad cerebrum, ſenſationis excitandæ cauſâ, ſatis validè tranſmittere nequeant; *parteſque inſenſibiles cutis & vicinarum partium*, propter ingentem putredinem & corruptelam, ex frigore illo inductam, *ita fuerunt corruptæ, ut pedes jam liveant & ſtupeant.*

Morbus hic eſt periculoſiſſimus: cum ſit magnus à naturali ſtatu receſſus, & magna adſint ſymtomata: malumque hoc valde prorepere, & brevi in *ſpacelum* converti ſoleat.

Celerrima itaque & prudentiſſima *Curatione* mox erit aggrediendus; *eaque* in corruptelæ partium ablatione, & intemperiei correctione, & denique in partium, quæ aperientur, conſolidatione conſiſtet.

Statim itaque pedibus applicetur tale emplaſtrum, calefaciens & corruptelam ſiſtens:

℞. *rad. raphani hortenſis,*
rapi an. No. j,
contundantur in mortario, addendo ſem.
ſynapios ℥j.
pulv. cariophyllor. ʒiij.
Ol. ſem. lini, jugland. veteris an. q. ſ.
M. & F. Emplaſtrum, *calidè applicandum pedibus per unum diem, ægerque in calido loco decumbat.*

Si contingat malum ad internas partes extendi, ilico ſcarificationes ſatis profundæ uſque ad vivam carnem ſunt adhibendæ, ita ut ſanguis egrediatur.

Deinde partes laventur aquâ ſalſâ, vel ſpiritu vini, in quo unguent. ęgyptiacũ eſt diſſolutum: & lotio ſit valde calida.

Poſtea adhibeatur tale unguentum; quod pręſtantiſſimum eſt ad omnem putredinem & ulceris malignitatem ſiſtendam & tollendam:

℞. *floris æris, aluminis rocchæ, mellis com. an.* ℥iij.
aceti acerrini ℥v. *ſalis com.* ℥j.
vitrioli. rom. ℥ß. *ſublimati pulveriſ.* ʒij.
Bulliant & F. Unguentum.

Si ita putredo ſuperetur, eſcara ſeparanda eſt appoſito emplaſtro ex quinque farinis, *fabar. ſc. lini, fænugræci, hordei, lupinorum,* vel alio ſimili.

Quod ſi neque per hæc ſiſtatur corruptela, igne utendum.

Eoque nihil etiam proficiente, pedes erunt exſcindendi: ex Parei ſententia, in carne viva; ex Fallopii, in parte mortuâ, in confinio vivæ: quæ deinde poſt ſectionem cauteriis actualibus adurenda, donec æger calorem cauteriorum ſentiat.

XIII.
MEDICATIO SENIS, LUXATIONE FEMORIS LABORANTIS.

Senex ſexagenarius, imprudentius domo in plateam lubricam egrediens, natibus in terram lapidibus ſtratam vehementi impetu lapſus eſt; atque hinc tumorem habet durum, circa dextram & exteriorem oſſis coxendicis partem. Crus ſiniſtrum dextro eſt longius. Femur dextrum movere nequit. Tam vehementem patitur dolorem, ut ejulatibus totam domum repleat.

Pars, quæ præcipuè in hoc ægro afficitur, eſt *femur dextrum*: quod ex ejus brevitate, tumore, dolore, & motu impedito patet.

Morbus, qui ipſum torquet, eſt *Luxatio*, qua os femoris dextri, ex acetabulo ſuo deturbatum, verſus ſuperiora aſcendit.

Eaque

Eaque ex tumore, circa externam & ſuperiorem oſſis coxendicis dextri partem exiſtente; item ex cruris dextri brevitate, eſt manifeſta.

Cauſa hujus morbi *externa* eſt vehemens ille lapſus, natibus in duram terram magno impetu factus; quo os femoris, ex acetabulo verſus ſuperiora propulſum, *facit illum tumorem & cruris dextri brevitatem*: premens verò ibidem nervos, parteſque alias acuto ſenſu præditas, *ingentem illum dolorem excitat.*

Luxatio hæc difficulter poterit reſtitui, propter validos muſculos, qui locum affectam circumſtant; & difficulter, propter ligamenti capitis femoris relaxationem, in loco ſuo, ubi reſtitutio fuerit facta, poterit retineri. Affulget tamen haud parva ſpes curationis, quia affectus eſt recens. Claudicatio autem vix evitari poterit.

Curatio peragetur chirurgicâ extenſione, preſſione, & retentione.

Primò itaque faſciis, in ſcamno Hippocratis vel aliâ ratione rectè adhibitis, femur verſus inferiora trahatur; & deinde premendo in acetabulum reducatur; ubi reductum fuerit, medicamenta ſunt adhibenda, quæ inflammationem prohibent, dolorem ſedant, & ligamenta laxata conſtringunt: & porro faſciis laborandum, ut femur in loco ſuo retineatur.

XIV.

MEDICATIO JUVENIS, SCORBUTO LABORANTIS.

JUvenis 28 annos natus, temperamento melancholicus, poſt errores varios in victu commiſſos incidit in tertianam, à

qua

qua convaleſcens percepit in hypochondrio ſiniſtro tumorem durum, cum reſpirandi difficultate. Adeſt ipſi febricula, per acceſſiones quotidie invadens. Color faciei eſt ex pallido fuſcus. Crura debilia maculis quibuſdam ſublividis, variis locis, ſunt notata. Gingivæ tumidæ, leviter contactæ, ſanguinem emittunt. Halitus oris fœtet. Appetitus ipſi eſt proſtratus. Multum ſitit.

Afficiuntur in hoc ægro *lien*, ut patet ex tumore, in ſiniſtro hypochondrio percepto, & reſpirandi difficultate; item *cor*, ut docet febris; item *hepar* ac pancreas, ventriculus ac pulmo, ut conſtat ex fuſco pallidoque vultu, & ex fœtore halitûs oris; *crura* quoque, ut probat eorum debilitas & maculoſus livor; Denique etiam *gingivæ*, quod conſtat ex ſanguine, à levi preſſione, ex iis emanante.

M*orbus* præcipuus, qui ægrum noſtrum affligit, eſt intemperies quædam Batavis endemia, ſeroſa, craſſa, acris, & maligna viſcerum, chyloſi, chymoſi, & hæmatoſi inſervientium; quæ præter febrim, halitûs fœtorem, gingivarum tumorem, earumque à levi contactu ſanguinis emiſſionem, crurum in motu debilitatem, eorumque ſublividas maculas, ac lienis vicinorumque viſcerum obſtructiones & tumorem inducens, *Scorbutus* vulgò appellatur.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt varius error in victu commiſſus; quo cacochymia in corpore genita, & tertiana tandem producta, *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Ea verò per moram ulterius corrupta, ac viſceribus & ſanguini aliiſque partibus peculiarem qualitatem craſſam fixam & acrem, ac malignam, ſymtomata jam commemorata producentem, imprimens, *continens* hujus morbi & ſymtomatum eſt cauſa.

Ea enim ſanguini miſta, & quotidie vehementius in corde cum malignitate efferveſcens, producit *febriculam* quotidie invadentem. Lieni copioſius impacta, producit in eo *ob-*

eo *obſtructiones*, & *tumorem in ſiniſtro hypochondrio perceptibilem.* Copiâque ſuâ pancreas & meſenterium diſtendens, atque hinc liberam diaphragmatis depreſſionem, in inſpirando neceſſariam, impediens, *reſpirandi inducit difficultatem.* Ad *vultum* devecta, *ex fuſco pallidum* ſuo colore illum *efficit.* In crura deſcendens, ibique ob gravitatem & craſſitiem hærens, muſculos ſua intemperie ad motum facit ineptiores & debiles,& cutim ibidem,exeſis vaſculis capillaribus, ſubnigro ſuo colore variis locis tingens, *multas maculas lividas cruribus imprimit.* In *gingivas* copioſius effuſa, copiâ ſuâ ibi facit, *earum tumorem*, & acrimoniâ vaſa pene exedens, ad leviſſimum contactum *ſanguinis in iis excitat perfuſionem.* Ad pulmones & os delata, ibique fœtorem contrahens, & cum aëre exſpirata, *halitus fœtidi facit expirationem.* Dum verò aquoſiores quædam ejus partes in ventriculum effunduntur, ibique ſuccum,qui famem excitare ſolet, vitians, *tollit famem*; in æſophagum verò ſalſis quibuſdam & calidioribus effuſa partibus, *inducit ſitim.*

Morbus hic, propter malignitatem, & viſcerum iſtorum affectionem gravem, *eſt periculoſus.* Quia tamen haud altas egit radices, ſpes ſanationis ampla affulget. Verùm *Curatio* ejus gnaviter erit aggredienda.

Eaque conſiſtet in cauſæ antecedentis & continentis ablatione, & viſcerum, ſanguinis, & aliarum affectarum partium intemperiei,per attenuantia,aperientia, & volatiliſantia, correctione, & obſtructionum apertione.

Præſcribatur itaque primò tale apozema alterans & purgans, ubi ſanguis ad uncias ſex vel octo ipſi fuerit eductus:

℞. *rad. cichorii, fæniculi, petroſelin. an.* ℥j.
raphani ruſtici ℥j ſ.
capparum, tamariſci an. ℥ſ.
herbar. cichorii, acetoſæ, cardui benedicti, fumariæ,

becabungæ, naſturt. an. m. j.
cochleariæ m. ij.
ſem. aniſi, fœniculi an. ʒij. *tamarind.* ℥ij.
decoquantur in aq. hordei ad lib. j. *ſ. addendo ſub finem decoctionis fol. ſennæ* ℥j. *mechoacannæ, agarici an.* ʒj. *cinnamomi* ℈j. *Colaturæ adde ſyr. de limonibus* ℥jſ. *ſpirit. vitrioli gutt.* xv Miſce F. Apozema, *de quo ſumat æger quotidie mane* ℥iiij. *vel.* v. *jejunus.*

Apozemate illo abſumto, idem, vel ſimile ex antiſcorbuticis, repetatur, ac de eo bis terve in die hauſtus bibatur.

Interim hoc linimentum ventri, & præſertim lieni, adhibeatur:

℞. *ol. capparum,*
aceti fortis an. ℥iij.
vini malvatici ℥j.
bulliant ad vini & aceti conſumtionem; deinde adde
adipis anſerini,
medullæ crurum boum an. ℥ſ.
cum ceræ q. ſ. F. Linimentum, *quo ungatur totus venter calidè, & præcipuè ſiniſtrum hypochondrium.*

Pro gingivis ſanguinolentis utatur hac oris collutione:

℞. *cort. prunor. ſilveſtrium* ℥j.
cochleariæ, naſturtii aquatici an. m. j.
roſar. rub. m. ſ.
balauſtior. ʒij.
Coq. in aquæ chalibeatæ q. ſ. ad lib. j.
Colaturæ adde ſyr. roſat., diamori an. ℥j.
aluminis ʒj. Miſce, F. oris collutio.

Utatur etiam ſæpius malis aurantiis & citriis, cum corticibus in teſſellas diſſectis, & eorum ſucco expreſſo cum cibis.

Ad maculas crurum hoc lavacro utatur mane, & veſperi cu-

ri cubitum iturus:

℞. *abſinthii, roriſmarini, malvæ, ſalviæ, naſturtii, flor. roſar. an. m. j.*

Coquantur in aq.com. q.ſ.pro Lotione pedum, *eoque foveantur loca affecta maculis.*

In victus ratione, Aër ſit tenuis, purus, patens, temperatus. *Cibus* ſit parcus, boni ſucci, facilis coctionis, attenuans, ex pane bene fermentato triticeo, carnibus avium montanarum, vervecum, gallinaceis, paſſulis, amigdalis, caricis, prunis coctis, beta, petroſelini & cichorii radicibus. *Potus* etiam parcus, ſit cerevifia tenuior, bene defæcata & fermentata, lupulo vel abſinthio bene condita, vinum oligophorum. *Somnus* ſit moderatus, uti & *motus corporis.* Fugiat *triſtitiam. Excrementa alvi*, vel naturâ, vel arte, aſſumtis reſpondeant.

XV.

MEDICATIO VIRI,

ARTHRITIDE VAGA,

De Waren Belgicè dictâ,

LABORANTIS.

V*Ir 42 annorum, natione Weſtphalus, jam ab aliquo tempore cruciatur doloribus, in variis corporis membris, ſed potiſſimum in dorſo & lumbis, ipſum, inſtar vermiculorum rodentium, torquentibus. Adeſt etiam quædam articulorum movendorum impotentia. Solent dolores hi unam aliquam in hoc ægro invadere partem, & deinde celeri diſcurſu in alias transferri: ita ut, ſopitis doloribus pedum, ilieo ſcapulæ afficiantur; iiſque jam tranquillis, è veſtigio manus crucientur; ac ita per omnes*

artus diſſiliant. Noctu etiam magis, quam interdiu, exacerbantur. Urinæ non multum à ſanorum urinis diſcrepant. Vermiculi quidam interdum in fundo matulæ, & interdum etiam in alvi fæcibus conſpiciuntur. Interdum tumor eſt circa articulationes; qui ubi diu durat, excitat maculas, inſtar ſcorbuticarum lividas. Alvus ſæpe eſt adſtrictior.

Afficiuntur in hoc ægro, ſecundum articulationes, varia corporis membra, ut *brachia* & *crura*, ſed potiſſimum *dorſum & lumbi*; idque ex vagis iſtis doloribus, partes illas torquentibus, item ex maculis lividis, partes illas poſt diuturniores dolores obſidentibus, patet. Afficiuntur etiam *renes & inteſtina*; quod ex vermiculis, in urina & alvi fæcibus interdum conſpectis, eſt manifeſtum.

Morbus, qui ægrum hunc affligit, eſt intemperies quædam ſanguinis, Weſtphalis, Gelris, aliiſque vicinis populis endemia, ſeroſa, acris, volatilis, & maligna; quæ in varias jam commemoratas corporis partes ſubitò & per vices delata, eaſque corroſivis doloribus torquens, motumque eorum juſtum impediens, & maculas lividas interdum inducens, latinè *Arthritis vaga endemica*, & belgicè **de Varen**/ vel **de vliegende Jicht**/ appellari ſolet.

Cauſa hujus morboſæ intemperiei ſanguinis, eſt aëris Weſtphaliæ & vicinorum locorum peculiaris pravitas; quę alimenta, & corpora incolarum nonnulla ad hoc apta, ita vitiat, talemque intemperiem ſanguinis inducit, quæ ipſos jam commemoratis ſymtomatis quam graviſſimè torquet.

Morbus hic, præ dolorum vehementiâ, & ob intemperiei ſuæ gravitatem, maraſmum & fiſtuloſa ulcera inducere ſolet; atque ideo diligenti *Curatione* erit impugnandus.

Eaque in pravorum humorum eductione, & intemperiei iſtius malignæ correctione, doloriſque placatione conſiſtet.

Primum itaque purgetur & alteretur æger tali Apozemate: ℞. *rad.*

℞. *rad. polypod. querc.* ℥j.
herb. ſalviæ, betonicæ an. m. j.
ſcabioſæ, rutæ, abrotani an. p. j.
ſem. aniſi, citri an. ʒij.
paſſular. mundat. ℥ß.
Coq. in aq. comm. lib. ij. *ad mediæ partis conſumtionem, addendo ſub finem decoctionis fol. ſennæ* ʒxij.
Stent in infuſo per noctem; manè fiat expreſſio fortis: & deinde, cum liquore illo colato, per colum rurſus tranſmittantur lumbrici terreſtres vino abluti No. ix.
& addatur ſacchari q. ſ. ad ſaporis gratiam.

De hoc Apozemate bis vel ter in die æger ſumat ℥iij. pro doſi.

Corpore ita purgato & alterato, tali utatur æger potione:

℞. *rad. ſucciſæ* ℥j. *ariſtolochiæ rotund.* ʒij.
herb. ſalviæ nobilis, betonicæ an. m. j.
abrotani, rutæ, vincæ-pervincæ, ſabinæ an. p. j.
Coq. in aq. fluviali q. ſ. ad conſumt. med. part. ad ℔j ß.
Cum hujus decocti expreſſi ℥iiij. *pro vice, trajiciantur lumbrici terreſtres, circulis in collo inſigniti Num.* v.
Deinde admiſce theriacæ electæ ʒß. *pulv. cinnamomi* ℈j.
ſacchari quantum placet.

Exhibeantur manè calidè, & corpus tegatur ad ſudorem proliciendum.

Et repetatur hæc potio diebus aliquot continuis; imo, ſi opus eſt, per aliquot ſeptimanas.

Magni uſus hîc etiam eſt ſequens medicamentum, poſt purgationes exhibitum:

℞. *lumbricos terreſtres in mortario, cum duobus cochlearibus vini, contuſos, & per pannum trajectos* No. ix.
Deinde miſceantur cum vini menſura dimidia.

De hoc liquore ſumantur cochlearia tria, mane, meridie, & veſperi.

Quod ſi in unam aliquam partem procumbat virus, & abſceſſum excitet; is ut aperiatur, plantago cum ſale adhibenda.

Abſceſſu aperto, unguentum ex radicibus cicutæ aquaticæ eſt applicandum tale:

℞. *radices cicutæ aquaticæ q. ſ. eæque ſtupâ madidâ involutæ ſub cineribus ad mollitiem coquantur, deinde cum melle q. ſ. miſceantur in formam, vel conſiſtentiam,* Unguenti.

Utile hic etiam eſt cataplaſma ex radicibus ſigilli Salomonis, cum aquâ vel cereviſiâ coctis.

Sunt, qui abſceſſui aperto inſpergunt pulverem talpæ vivæ, in ollula combuſtæ in cineres. Hic cinis etiam intro ſumitur cum vino vel cereviſia per aliquot dies; lunâ creſcente, & etiam in ejus defectu.

Alii ſpem curationis totius ponunt in exhibitione inſecti, quod Bupreſtis latinè, Meptworm belgicè, & *Cantarello* italicè vocatur. Verum periculoſiſſimus ejus eſt uſus.

In diæta, Aër ſit purus, temperatus. *Cibus* ſit parcus, boni ſucci, facilis coctionis, attenuans, ex pane bene fermentato triticeo; carnibus vervecinis, gallinaceis, paſſulis, amigdalis, caricis, prunis coctis, betâ, petroſelini & cichorii radicibus. *Potus* ſit parcus, ex cereviſiâ tenui, lupulo & abſintio conditâ, vino oligophoro. *Somnus* ſit moderatus, ut & *motus* corporis. Fugiat *triſtitiam*. *Alvus* naturâ vel arte bene reſpondeat aſſumtis.

XVI.

MEDICATIO VIRI,
LUE VENEREA,
Cum Gonorrheâ Virulentâ,
LABORANTIS.

Vir triginta annorum, boni habitus, temperamento bilioſus, quatriduo poſt coitum cum muliere quadam peractum, urinam frequentius cæpit excernere, dolorem inter mingendum, in meatu urinario, circa glandem, ſentire. Poſtridie materiam albam, ſubflavam, guttatim ex urethrâ excrevit. Patitur jam frequentem penis cum dolore erectionem. Præterea pili è mento & capite copioſè ipſi decidunt. Vultus, præ intumeſcentia, à recepto lumine fulget: ſub veſperam brachia, ſcapulas, & tibias gravis invadit dolor, qui tota nocte durat, & mane remittitur.

Afficitur in hoc ægro *penis*, quod patet ex urinæ cum dolore excretione, & penis dolorifica erectione; item *glandulæ proſtatæ & veſiculæ ſeminariæ*, ut probat materia ſubflava guttatim excreta; nec non *caput*, ut conſtat, ex pilorum ex mento & capite defluvio; & denique *tibiæ & brachia*, quod docent dolores, illas partes occupantes.

Morbus ejus eſt intemperies quædam viſcerum, chymoſi & hęmatoſi inſervientium, maligna, acris, & contagioſa: quę dolores brachiorum & tibiarum, ſub noctem ingraveſcentes & mane miteſcentes, pilorum in mento & capite defluvium; materiæ ſubflavæ ex urethra excretionem; urinæ ardorem; & penis dolorificam erectionem concilians, *Gonorrhæa virulenta*, vel potius ipſa *Lues venerea*, gonor-

rhæâ

rhæâ virulentâ comitata, appellari poteſt.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt coitus, cum impuro & venerea lue laborante ſcorto peractus; quo per contagium maligna qualitas ſanguini penis & vicinarum partium fuit impreſſa; eaque cum ſanguine circulante per totum corpus delata & diſtributa, *antecedens* hujus morbi fuit cauſa. In partibus verò affectis pravam qualitatem gignens, & ſymtomata commemorata excitans, *continens* hujus morbi eſt cauſa.

Dum enim ex malignitate iſta in veſiculis ſeminariis & proſtatis corrumpitur ſemen, & acrimonia ipſis & meatui urinario conciliatur, glandulæ iſtæ ad excretionem ſtimulantur, porique earum nimis laxantur, quo *materia corrupta, ſubflavo & albo colore imbuta, guttatim, & urina cum dolore, & frequenter excernitur.* Dum eadem malignitas ſpiritus, in partes fluentes genitales, facit acres & craſſos, & ad diſſipandum ineptos, hinc *oritur doloroſa penis tentigo.* Eaque ad caput delata, incraſſat ibi ita vapores, ut *illi*, diſſipari ſatis nequeuntes, *vultum ita diſtendant*, *ut is à recepto lumine fulgere videatur.* Radices verò pilorum in mento & capite corrumpens, *facit ut pili ex illis partibus decidant.* Hæc, *nocturno* denique *tempore* in brachiis & cruribus ob frigus noctis retenta, *pungit* ſuâ acrimoniâ *nervoſas* in iis *partes*, *doloreſque ingentes excitat; qui, adventante ſub auroram diurno calore*, ob materiæ iſtius acris diſſipationem, *miteſcunt.*

Morbus hic, ob malignitatem & gravia ſymtomata, valde eſt periculoſus. Quia tamen altas radices non egit, ſpes *Sanationis* affulget.

Eaque tota, in intemperiei correctione, & pravorum humorum eductione, conſiſtet,

Primò itaque educatur ſanguis ex vena malleoli pedis ad unc. ſex vel octo.

Poſtridie purgetur hac potione:

℞. *dia-*

℞. *diapruni ſol., caſſiæ recent. extractæ an.* ℥ſ.
diſſolve in aq. fumariæ ℥iij. *ſcammonii gr.* iij.
M. F. Hauſtus.

Poſtea utatur hoc decocto:

℞. *raſuræ ligni guaiaci, rad. ſalſæ parillæ an.* ℥iij.
cort guajaci, rad. chynæ an. ℥j.
Infundantur per 24. horas in aq. com. lib. 12, deinde decoquantur ad mediæ partis conſumtionem, addendo ſub finem decoctionis,
fol. betonicæ, borraginis, cichorii, card. benedicti, capill. Veneris an. m. j.
ſem. melonum ʒij.
paſſular., glycyrrizæ an. ʒvj. *ſem. aniſi* ℥ſ.
Colentur & F. Decoctum ſudoriferum.

De hoc decocto exhibeantur ægro ℥viij, mane jejuno ventriculo, calidè, corpus plus ſolito tegendo, ut exciten-tur ſudores; qui continuabuntur per duas treſve horas, pro ratione virium. Continuabitque æger hanc agendi rationem totâ ſeptimanâ: excepto, quod quarto die potione catharticâ ſit purgandus, quo à ſudoriferis abſtinebit.

Secundâ & tertiâ ſeptimanâ ſudabit noſter æger mane, & ſub horam quartam pomeridianam; & quarto quoquo die omiſſis ſudoriferis purgabitur.

Quartâ ſeptimanâ redibit ad ſudores, mane tantum eliciendos, & purgationem quarto die repetendam.

Dum autem his utitur, ad *morſum*, quem *in mingendo* ſentit, immerget glandem lacti, vel ſucco plantaginis aut ſolani.

Ad *tentiginem* verò & membri erectionem, adhibeat pudendo linteum, aquâ frigidâ imbutum, & leviter expreſſum.

Perſeverante gonorrhæâ, utatur etiam his pilulis:

℞. *terebinthinæ* ℥ſ. *pulv. ſarcocollæ, maſtiches,*

liquiritiæ, nucis moſchat. an. ʒj. *Miſce & fiat* Maſſa pilularum, *de qua ſumat quotidie dragmam unam, duabus horis ante Medicamenti ſudoriferi vel purgantis ſumtionem*,

In *victus ratione*, *Aër* ſit calidus & ſiccus. *Cibus & potus* parcus, qui viribus conſervandis tantum ſufficiat; ex pane biſcocto, carnibus gallinarum, vervecinis, ovis ſorbilibus, aſſis potius quam elixis. *Potus* ſit bochetum ſive decoctum ſecundarium, ex guajaco & ſalſaparillâ, paſſulis & glycyrriza paratum. *Exercitia* ſint moderata, *Animi affectus* ſint læti. *Alvus* ſit laxa, naturâ vel arte. Abſtineat à *Venere*.

XVII.

MEDICATIO JUVENCULÆ, LUE VENEREA, Cum ulceribus oris & ani. LABORANTIS.

JUvencula 18 *annorum, honeſta, & caſta, nuper homini cuidam diſſolutioris vitæ nupta, incidit in ſpontaneam corporis laſſitudinem, & dolores nocturno tempore ingraveſcentes, diurno vero miteſcentes: hos inſecutæ ſunt puſtulæ fœdæ in ano & pudendo: imo & ulcera jam guttur & fauces obſident.*

In hac juvencula afficitur *totum corpus*, ut ex laſſitudine & doloribus totius corporis, noctu potiſſimum ingraveſcentibus; item *fauces*, & *anus*, ac *pudendum*, ut ex ulceribus, illas partes obſidentibus, eſt manifeſtum.

Morbus, qui eam affligit, eſt intemperies quædam acris, contagioſa & maligna, quæ ſpontaneam totius corporis laſſitudinem, & dolores nocturno tempore ingraveſcentes,

tes, item ulcera, in faucibus, ano, & ſinu pudoris, producens, *Lues venerea* appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt concubitus hujus honeſtæ fœminæ, cum hoc homine diſſoluto, & contagio Venereo, procul dubio, laborante factus. Unde per contactum partibus genitalibus ipſius, à mariti maligno ſemine, maligna & contagioſa qualitas primum fuit impreſſa; quæ deinde ſanguini, circulum ab utero ad cor & à corde per totum corpus perpetuò facienti, communicata, totam ſanguinis maſſam infecit, atque ita *antecedentem* hujus morbi produxit *cauſam*. Quædam verò ejus pars in craſſos ſpiritus animales, corpori rectè & ſatis validè movendo ineptos, converſa, *laſſitudinis ſpontaneæ*: Parſque alia acrior facta, & nocturno tempore, ob poros cutis tum magis conſtrictos, vehementius efferveſcens, & in nervoſas & membranoſas partes fortius impingens, *dolorum noctu ingraveſcentium, interdiu* verò *miteſcentium*: Pars verò materiæ morbificæ alia acrimoniam etiam magnam adepta, ubi ad fauces anum & ſinum pudoris fuit delata, eaſque partes ob teneritudinem earum eroſit, *ulcerum puſtularumque fœdarium, illa membra obſidentium, continens* eſt cauſa.

Morbus hic, eſt periculoſus, & ſæpiſſimè in incurabilem degenerat pravitatem, quæ non tantum carnes, ſed cartilagines etiam, & oſſa ipſa exedit. ſed quia hæc ægra eſt juvencula & malum non eſt inveteratum, ſpes ſanationis bona affulget, *Curatio* itaque diligens erit adhibenda.

Quæ conſiſtet in cauſarum, intemperiei, ulcerum, dolorumque ablatione.

Primò itaque purgetur ægra tali hauſtu.

℞. *caſſiæ recent. extractæ*
confect. hamech an. ℥ ß
diſſolve in aq. decoct. hord. q. ſ. Miſce F. Hauſtus brevis.

Poſtridie vena ſecetur in brachio dextro, & ſanguis educatu rad lib. ß.

Et poſtea utatur tali apozemate.

℞. *herb. fumariæ m.* ij. *ſcabioſæ, bugloſſæ, borrag., capill. veneris an. M.* j. *ceterach, dent. leonis an. m.* ß.
ſem. aniſi, fænicul. an. ʒj. 4. *ſem. frig. maj. an.* ʒß.
epithymi, polypod. q. ana ℥ß. *prun. damaſcen.* No. xv.
Decoq. in aq. hord. q. ſ., addendo ſub finem decoct. fol. ſennæ ℥jß, *ad lib.* j. ß. *Colaturæ adde ſyr. de fumaria, mellis roſ. an.* ℥j.
F. Apozema, *de quo ſumat hauſtum unum vel duos quotidie, pro operationis ratione.*

Conſumto hoc apozemate, rurſus purgetur hauſtu primum præſcripto.

Et deinde veniendum ad uſum ſequentis decocti guajaci ſudorifici & purgantis:

℞. *raſuræ ligni guajaci, ſaſſaphras.*
rad. ſalſæ parillæ ana. ℥j ß.
Poſt juſtam infuſionem in quatuor libris aqu. commun. factam, decoquantur ad mediæ partis Conſumtionem: ſub decoctionis finem adde.
fol. ſennæ ℥jß. *ſem. carthami* ʒj.
turbith gummoſi, hermodactilorum an. ʒiij.
ſem. aniſi, paßular. an. ʒij.
De Coluturâ *capiat ægra lib. ſ. mane, & promoveat ſudores, corpus bene tegendo, & fiat continuatio per viginti vel triginta dies.*

Ad ulcera oris & faucium ſerpentia utiliſſimum eſt ſequens lavamentum:

℞. *aq. plantaginis lib.* j.
unguenti ægyptiaci ℥ij.
M*iſce pro* Lavamento, *quo ſæpe gargarizet tepidè.*

Rhagades, ſive puſtulæ & ulcera fœda ani & pudendi, oblinantur

linántur plumâ intinctâ & imbutâ *mercurio præcipitato, diſſoluto in aqua ſolatri & plantaginis*; & ubi contumaciora ea fuerint, *filamentis in eadem aqua infuſis* mundificentur ulcera : iis tandem ſatis mundatis & deterſis, imponatur *unguentum de minio*, ad cicatricem inducendam.

Victus ratio hic eadem obſervetur, quæ in præcedente medicatione fuit præſcripta.

XVIII.

MEDICATIO JUVENIS, SCABIE LABORANTIS.

JUvenis 25 annorum, ex Gallia in Bataviam redux, poſtquam aliquot ſeptimanas patrio aëre & victu rurſus eſſet uſus, incidit in cutis totius corporis pruritum; quem poſtea ſecutæ ſunt multæ pruriginoſæ & purulentæ puſtulæ, manus brachia & crura ipſius potiſſimum obſidentes. Nonnullos etiam ex familiaribus contagio ita infecit, ut ipſorum corpus multis locis ſimili ulceroſâ & pruriente aſperitate ſit affectum.

Afficitur in hoc ægro potiſſimum *manuum*, *brachiorum*, *crurum*, *femorumque cutis*; quod ex pruritu & pruriginoſis ulcuſculis, partes illas obſidentibus, eſt manifeſtum.

Morbus, qui eum affligit, eſt intemperies cutis manuum, brachiorum, femorum, & crurum, acris, ſalſa, nitroſa, & contagioſa; quæ pruritum & ulcuſcula ſanioſa & purulenta in illis partibus producens, *Scabies* vulgò appellatur.

Procatarctica hujus morbi *cauſa* in hoc juvene eſt aëris victuſque, per reditum in Bataviam, mutatio; quâ novi fri-

gidioreſque in corpore ejus geniti fuerunt humores; qui cum fervidioribus acribus & aduſtis humoribus, in Galliâ natis, mixti, & propter aëris noſtratis frigus, poros cutis claudens, & acrium fuliginum exhalationem in ipſius corpore impediens, intra corpus ejus retenti, inſtar calcis vivæ, aquâ frigidâ perfuſæ, in corpore ejus effervefcere cœperunt; atque *antecedentem* huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum ad cutem totius corporis, ac præſertim crurum, brachiorumque delata, eaſque partes ſuâ acrimoniâ vellicans, & erodens, *continens* hujus *intemperiei acris, pruriginoſæ, ac cutem in puſtulas ſanioſas & purulentas exulcerantis, hoc eſt,* ut verbo dicam, *ſcabiei,* in hoc juvene eſt *cauſa.*

Ipſe vero in ſuos familiares, contactu manuum, mantilium, aliorumque communium linteorum, ſanioſum illum & contagioſum liquorem, è corpore ſuo emanantem, inſenſibiliter transferens, ſimilem qualitatem acrem & contagioſam in illis produxit, atque ita *ipſos ſimili brachiorum crurumque ſcabie infecit.*

Malum hoc ubi temporis diuturnitate radices profundas in corpore egit, *difficulter* ſolet eradicari.

Ideoque celeri *Curatione* erit impugnandum. *Eaque* in ablatione cauſæ antecedentis, continentis, & intemperiei, per evacuantia, attemperantia, detergentia, acrimoniam retundentia, & exſiccantia, conſiſtet.

Primum itaque purgetur hic juvenis tali medicamento, ad humores acres educendos & temperandos aptiſſimo:

℞. *mercurii dulcis* ℈j.
ſcammonii optimi ℈ß.
electuarii diapruni ʒij. M*iſce* F. Bolus,

Poſtridie educatur, per venæ ſectionem, ſanguis, ad uncias octo.

Et porro quotidie bibat hauſtum ℥iij. vel iv. de ſequenti

ti apozemate:

℞. *rad. cichorii* ℥j.
polypod., lapathi acuti an. ℥ß.
herb. fumariæ, acetoſæ, agrimoniæ,
ſcabioſæ an. m. j.
ſem. 4. frigid. major. an, ʒj.
flor. borrag. m. ß.
paſſular. ℥ ß.
Decoq. in aq. hord. q. ſ. ad lib. j ß., *addendo ſub finem decoctionis fol. ſennæ* ℥ij. *ſem. aniſi* ʒij. *Colaturæ adde ſyr. de cichorio cum rabarb. & fol. ſennæ* ℥ij.
Miſce F. Apozema.

Loca ſcabioſa inungatur omnia hoc Unguento:

℞. *terebinthinæ lotæ in aq. ſcabioſæ* ℥j.
ol. raſacei ℥ ß.
butyri recentis, axungiæ porci an. ʒij.
ſalis comm. ʒß. *lithargyrii* ʒj.
vitell. ovor. N. ij.
ſucci limonum ʒvj.
ceræ q. ſ. fiat Unguentum.

Vel adhiberi poterit huic malo ſequens unguentum, quo ſcabies feliciſſimè curatur.

℞. *butyri veteris, in fictili novo ad rubedinem frixi lib.* ß.
huic intepeſcenti infunde muriæ, in qua poma limonia macerantur & condiuntur ℥ij.
vitellos ovorum conquaſſatos N. ij.
pulv. ſulphuris ʒj.
zinziberis ℥ ß.
piperis ʒj.
fuliginis è fumario collectæ ℈j.
hæc miſceantur calidè in formam Unguenti; *quo articuli manuum, pedum, & reliqui corporis, & loca ſcabioſa,* veſ-

veſperi, in ingreſſu lecti, inungantur.

Innumeri etiam à ſcabie liberati fuerunt ſequenti unguento:

℞. *rad. lapathi acuti, in mortario piſti m. j.*
pulv. zinzib. ℥j. *baccar. lauri, ariſtoloch. rotund. an.* ℥ß.
Cum pintâ dimidiâ floris ſive cremæ lactis, coquantur per horam dimidiam in ollâ novâ, & redigantur in formam Unguenti, *qua loca ſcabioſa veſperi inungantur ad ignem.*

In *victus ratione*, utendum *Cibis* optimi ſucci, qui ſanguinis acrimoniam emendent & temperent. Carnes gallinarum, vitulinæ, ova ſorbilia, piſces ſaxatiles id præſtant. Sal, acetum, aromata, allia, cæpæ, & herbæ calidæ omnes vitandæ. Cereviſia tenuis, ſerum lactis, aqua hordei, in potu ſunt utilia. Inter herbas culinarias, borrago, bugloſſa, violaria, malva; ex fructibus, poma; ex cerealibus, hordeum & triticum commendanda. Panis eſto triticeus. *Ira*, vigiliæ multæ, *Venus*, vitanda.

XIX.

MEDICATIO ADOLESCENTIS, ACHORE CAPITIS LABORANTIS.

ADoleſcens annorum quindecim, malâ diætâ diu uſus, poſtquam queſtus eſſet aliquamdiu de dolore capitis gravativo & ſomnolentiâ, accepit multos tumores, in capitis cute apparentes. Qui poſtquam deinde eſſent diſſipati, poſtea redierunt, foraminibus plurimis perforati. Ex iiſque glutinoſa & flava effluit ſanies: quæ in cruſtas fœdas & ruberoſas, fere totum ejus caput tegentes, concreſcit.

Affici-

Afficitur in hoc ægro *cutis capitis*; quod indicant tubercula illa ſanioſa, in ejus capite apparentia. Afficitur etiam *cerebrum*, quod ex ſomnolentiâ & dolore capitis gravativo patet.

Morbus, qui hunc ægrum affligit, eſt intemperies quædam acris, ſalſa, & nidoroſa cutis capitis, quæ ulcuſcula plurima manantia, & fœdis ac tuberoſis cruſtis tecta, in eâ producens, nomine *Achoris*, vel *Tineæ capitis*, appellari ſolet.

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt mala diæta, quâ hic adoleſcens fuit uſus. Magna verò copia materiæ acris ſalſæ & nidoroſæ, in corpore ejus inde genita, *antecedentem* huic morbo præbuit cauſam. Pars verò ejus à corde cum ſanguine per arterias in caput delata, & cerebrum gravans, *inducit* primum *ſomnolentiam & capitis dolorem gravativum*. Cutim autem capitis ſuâ acrimoniâ multis locis perforans, & erodens, & *copioſè ex eroſa cute emanans, & in cruſtas fœdas & tuberoſas, totum fere caput tegentes, concreſcens, continens* hujus *Achoris*, ſive *Tineæ capitis*, eſt cauſa.

Morbus hic valde contumax ſolet eſſe. Atque ideo difficulter curabitur.

Curatio itaque diligens adhibenda; ne æger in apoplexiam, epilepſiam, lipothymiam incidat; vel alia graviora ſymtomata incurrat.

Eaque in cacochymiæ corporis ablatione, & intemperiei correctione, & ulcerum capitis ſanatione, per contraria inſtituendâ, conſiſtet.

Primò itaque ſumatur tale purgans:

℞. *mercurii dulcis bene præp. gr.* xiv.
ſcammonii optimi gr. viij. *vel* ℈ ß.
electuarii diapruni ℥ij.
Miſce, F. Bolus, *ſubinde reiterandus*.

Poſtea ad humores cacochymicos alterandos, & ulterius

evacuandos, exhibeatur tale Apozema:

℞, *rad. cichorii,* ℥ij.
enulæ campanæ, althææ,
chelidonii major. an. ℥ ß.
herb. betonicæ, fumariæ, borrag.,
ſcabioſæ an. m. j.
flor. borrag., violar. an. p. j.
ſem. geniſtæ, agni caſti an. ʒj.
decoq. in aq. hordei q. ſ. ad lib. j. ß. *addendo ſub finem decoctionis fol. ſennæ* ℥ij, *ſem. aniſi* ʒj ß. *Colaturæ adde ſyr. de cichorio cum rabarb.* ℥ij. M*iſce*, F. Apozema, *pro ſex doſibus, mane ſumendis.*

Corpore ita per univerſalia purgato, ſi tubercula non cedant, ad medicamenta topica ſive localia eſt deveniendum. Tumque cruſtæ, quibus tubercula teguntur, ſunt emolliendæ tali fomento, ut deinde facilius à chirurgo tolli queant:

℞. *herb. malvæ, althææ, fumariæ, an.* m. j.
ſcabioſæ, agrimoniæ, betonicæ, an. m. ß.
flor. geniſtæ, ſambuci an. p. j.
ſem. geniſtæ ʒj.
Decoq. in aq. comm. pro Fotu, *quo foveatur caput calidè & frequenter, ſpongiâ liquore illo imbutâ, & moderatè expreſſâ.*

Poſtquam cruſtæ fuerint remotæ, evellantur volſellâ pili ex tuberculis, donec ſubſidant. Quo peracto, ſumatur cochleare unum aceti accerrimi, cui addantur guttæ vj vel vij olei vulgaris, ac linteo iis mixtis imbuto & madefacto omnes ſordes abluantur, fortiter fricando; ut per poros apertos humores pravi expelli poſſint.

Si malum adhuc perſeveret, adhibeatur quotidie hoc unguentum:

℞. *piperis, ſulphuris an.* ʒj.

fuli-

fuliginis furni ℈j.

Pulveriſata miſceantur cum butyri veteris liquefacti ℥ij. & F. Unguentum.

Vel adhiberi poterit illud à Foreſto ſummopere commendatum unguentum:

℞. *Litharg. aur. & argent., cum aceto acerrimo*
& ol. roſ. nutriti ʒij.
aluminis rochæ combuſti ʒß.
fuliginis furni, rad. enulæ camp. exſicc.
& in pulv. tritæ vel combuſtæ,
chartæ, quæ perfluit, exuſtæ an. ℈ij.
olei ex vitellis ovor., axung. gallin., porcin. an. ℥ ß.
ol. laurini, roſacei, & aceti q. ſ.
Incorporentur in mortario ſecund. art., ut coeant in formam mollioris Unguenti.

Cui etiam, malo nondum cedente, addi poterit mercurii ſalivâ extincti ʒj. & vitrioli rom. recte calcinati parum.

In *Victus ratione*, *Aër* ſit purus, temperatus. *Cibi* ſint boni ſucci, & qui intemperiem acrem nidoroſam & ſalſam temperant. Et contra, qui mali ſunt ſucci & acrimoniam augere poſſunt, vitentur. In *Potu ſit cereviſia* bene defæcata. Vitetur vinum. Panis ſit bene fermentatus. *Alvus* ſit lubrica. *Exercitium* ſit moderatum.

XX.

MEDICATIO FOEMINÆ, CANCRO INCIPIENTE LABORANTIS.

Foemina 30 annorum, temperamento melancholica, jam à duobus menſibus, tuberculum habet in mammilla ſiniſtra,

magnitudinem avellanæ adæquans, tactu durum, parum dolens, ſed dum comprimitur, dolorem exhibet punctorium, velut ab acus punctione profectum. Jam per ſex menſes ipſi ſubſiſtit menſtruorum fluxus.

Pars affecta in hac ægra eſt *mammilla ſiniſtra*; quod ex tactu patet, quo tuberculum illud durum in mammillæ ſiniſtræ carne glanduloſa percipitur.

M*orbus*, quo hæc ægra laborat, eſt tuberculum atrabilare recens, quod *Cancer incipiens* appellari ſolet. Iſque ex duritie,& dolore punctiorio, poſt compreſſiones, in ipſo percepto; & præterea ex menſibus per ſemeſtre ſuppreſſis, cancrum ſæpe producere ſolitis, eſt manifeſtum.

Poteſt hic cancer dici *manifeſtus*, quoniam tactu facile deprehenditur: atque etiam *occultus*, quia non eſt ulceratus.

Procatarctica hujus morbi *cauſa* eſt menſtruorum ſuppreſſio, ante hunc affectum per aliquot menſes facta; inde enim humores pravi, qui ſingulis menſibus erant evacuandi,in corpore noſtræ ægræ fuerunt retenti;iique per totum corpus diffuſi præbuerunt, *antecedentem* huic morbo *cauſam.* Pars verò eorum ad mammillam ſiniſtram delata, ibique poros plus juſto apertos inveniens, & per eos ſeſe in glanduloſam mammillæ carnem effundens,ac ibidem craſſeſcens, acrimoniamque atrabilarem & duritiem, per particularum tenuium diſſipationem, craſſarum & acrium verò retentionem & cohæſionem adipiſcens, *continens* hujus tuberculi duri, &, ex compreſſione, punctorii doloris ſenſationem præbentis, hoc eſt, *Cancri incipientis*, eſt *Cauſa.*

Eſt *metus*, ne tuberculum hoc in cancrum inveteratum, imò ne in carcinoma, ſive in cancrum exulceratum, degeneret.

Curatio itaque circumſpecta & prudens quam primum eſt ad-

eſt adhibenda. *Eaque primum* conſiſtet in menſium provocatione, & corporis expurgatione, & *deinde*, ubi illa rurſus fluxerint, in tuberculi exciſione, & mammillæ conſolidatione. Sed quia ægra talem curandi rationem forſan haud admittet; idcirco menſium provocationi, & corporis evacuationi ſtudebimus, & tuberculi incrementum impedire conabimur.

Primò itaque præſcribatur tale apozema menſes movens, ſanguinemque expurgans:

℞. *rad. valerianæ, ariſtolochiæ, bryoniæ, gentianæ, cyperi an.* ʒvj.
fol. abrotani, artemiſiæ, marrubii albi, matricariæ an. m. j.
meliſſæ, majoranæ, ſalviæ, rutæ an. m. ß.
ſem. rutæ, amomi, nigellæ, agni caſti, aniſi an. ʒj.
fl camomill., abrotani, matricariæ, centaur. min. an. p. j.
Decoq. in æqu. part. aq. com. & vini albi, ſub finem additi: addendo in fine decoctionis fol. ſennæ ℥j ß. *turbith, agar. trochiſc., mechoacannæ, ſalappæ an.* ʒj. *In Colatura diſſolve ſyr. de artemiſia, de hyſſopo an.* ℥j.
M. F. Apozema, *de quo ſumat quotidie* ℥iij. *vel* iv. *jejuna. Idque reiterari poſtea poterit.*

Venæ ſectio hic etiam erit adhibenda, primum in brachio, & deinde, circa tempus quo menſes fluere antea ſolebant, in talo.

Dum hæc aguntur, ipſi mammillæ tale adhibeatur Unguentum:

℞. *ſucci plantaginis, roſar., ſolani,
geran. robertiani, ſymphyti an.* ʒij.
ol. roſar. omphacini ℥iij.
Sub radiis ſolaribus ſimul agitentur in mortario plumbeo, donec ut gluten craſſeſcant.

Vel ℞. *ol. roſati completi, lactis an.* ℥j.
tuthiæ præp. pulveriſ. ℥j. *agitentur in mortario plumbeo*

 ad

ad conſiſtentiam Unguenti.

Alii laminam plumbeam argento vivo oblitam, adhiberi volunt.

Victus ſit humectans & attenuans : alimenta euchyma ex pane hinc fermentato, ovis ſorbilibus, pullis gallinaceis, carnibus vitulinis, vervecinis: vitentur ſalſa & acria.

XXI.

MEDICATIO FOEMINÆ, SCIRRHO CANCROSO LABORANTIS.

Foemina 30 annorum poſtquam menſes ipſi inordinatè & parcè aliquamdiu fluxiſſent, percepit ſibi in dextra mammilla paulatim quoddam tuber ſubnaſci durum & ſubinde dolens. Ejus emollitio & diſcuſſio multorum remediorum uſu per ſeſqui annum hactenus fruſtra fuit tentata. Jamque illud ad ingentem magnitudinem excrevit, & frequentibus punctionis acutæ ſenſationibus ægræ eſt moleſtum. Tuber hoc nec pectoris oſſibus, nec muſculis, firmiter annexum ſentitur.

Pars affecta in hac ægra eſt *mammilla dextra*; uti ex viſu & tactu eſt manifeſtum.

Morbus, qui eam affligit, eſt *Scirrhus* mammillæ dextræ, ad cancri naturam jam vergens

Cauſa procatarctica hujus morbi eſt menſium inordinatus & parcus fluxus, aliquamdiu durans ; hinc enim, cum ſanguis a ſuis excrementis non ſatis emundaretur, cacochymia multa melancholica in hujus ęgræ corpore fuit genita, quæ *antecedentem* hujus morbi conſtituit *cauſam*. Hujus verò pars in mammillam dextram, propter poros ejus ibidem præ cæteris magis patentes, copioſius ſeſe effundens; eamque

que ſuâ copiâ & craſſitie diſtendens, & in *tumorem* attollens; *duritiemque* ſuâ partium firmâ cohæſione, & *dolorem punctorium* ſuâ acrimoniâ, ipſi concilians, *continens* hujus morbi, ejuſque doloris, & incrementi, eſt *cauſa*.

Cum hoc malum nullis medicamentis, etiam optimis, hactenus ceſſerit; incrementumque tum tumoris, tum doloris, perpetuò inter curandum ſit factum; *Metus* eſt, ne hic tumor ſcirrhoſus, majorem malignitatem contrahens, in perfectum cancrum, imo in carcinoma, degeneret.

Atque ideo, cum hoc tuber nullam firmam cum pectoris oſſibus, vel muſculis pectoralibus, connexionem habeat; ad *Chirurgiam* veniendum cenſeo. *Eaque* hac ratione erit inſtituenda.

Primò apprehendat Chirurgus mammillam dextram manu, digitiſque ſe paulatim magis magiſque contrahentibus premat apprehenſum tuber verſus anteriora, idque in tantum, ut cutis mammillæ exterior a preſſo & propulſo tubere tenſa appareat. *Hoc* facto, incidenda mammilla inciſione rectâ, in ipſum tuber penetrante; tuberque *deinde* acu falcatâ transfigendum, & ope acus falcatæ infixæ, & digitis chirurgi apprehenſæ, ipſum tuber, cum mammilla, a pectore verſus exteriora aliquantum protrahendum. Tumq;, ut mammilla foris minus deformetur, ipſum tuber ſcirrhoſum a ſanis & vicinis partibis magna circumſpectione cultro ſeparandum, & penitus eximendum, ita ut nulla tumoris, vel membranæ, eam forſan involventis, pars ſuperſit. *Hæmorrhagia* poſtea aptis remediis eſt ſiſtenda, ægraque ad lectum deferenda; & porro ulneris *Sanatio*, per apta remedia, ex arte procuranda.

FINIS.

Errata ita corrigantur.

P. 9. lin. 25. lege *propter pituitoſum ſuum temperamentum*. p. 181. lin. 1. leg. XI. p. 183. lin. 9. leg. XII. p. 277. lin. 8. & 9. leg. *ſingulis*. p. 347. lin. 24. leg. XLII. p. 354. lin. 25. dele *&*. ibidem leg. *carunculaque*. p. 361. lin. 9. leg. *aquoſam*. p. 364. lin. 5. leg. XLVII. p. 366. lin. 17. leg. XLVIII. p. 370. lin. 1. leg. XLIX. p. 370. lin. 5. leg. *Viginti*. p. 375. lin. 1. leg. L. p. 377. lin. 10. leg. LI. p. 427. lin. 20. & 21. leg. *fœdarum*. p. 428. lin. 1. & 2. leg. *educatur ad*. p. 432. lin. penultima. leg. *tuberoſas*.